This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

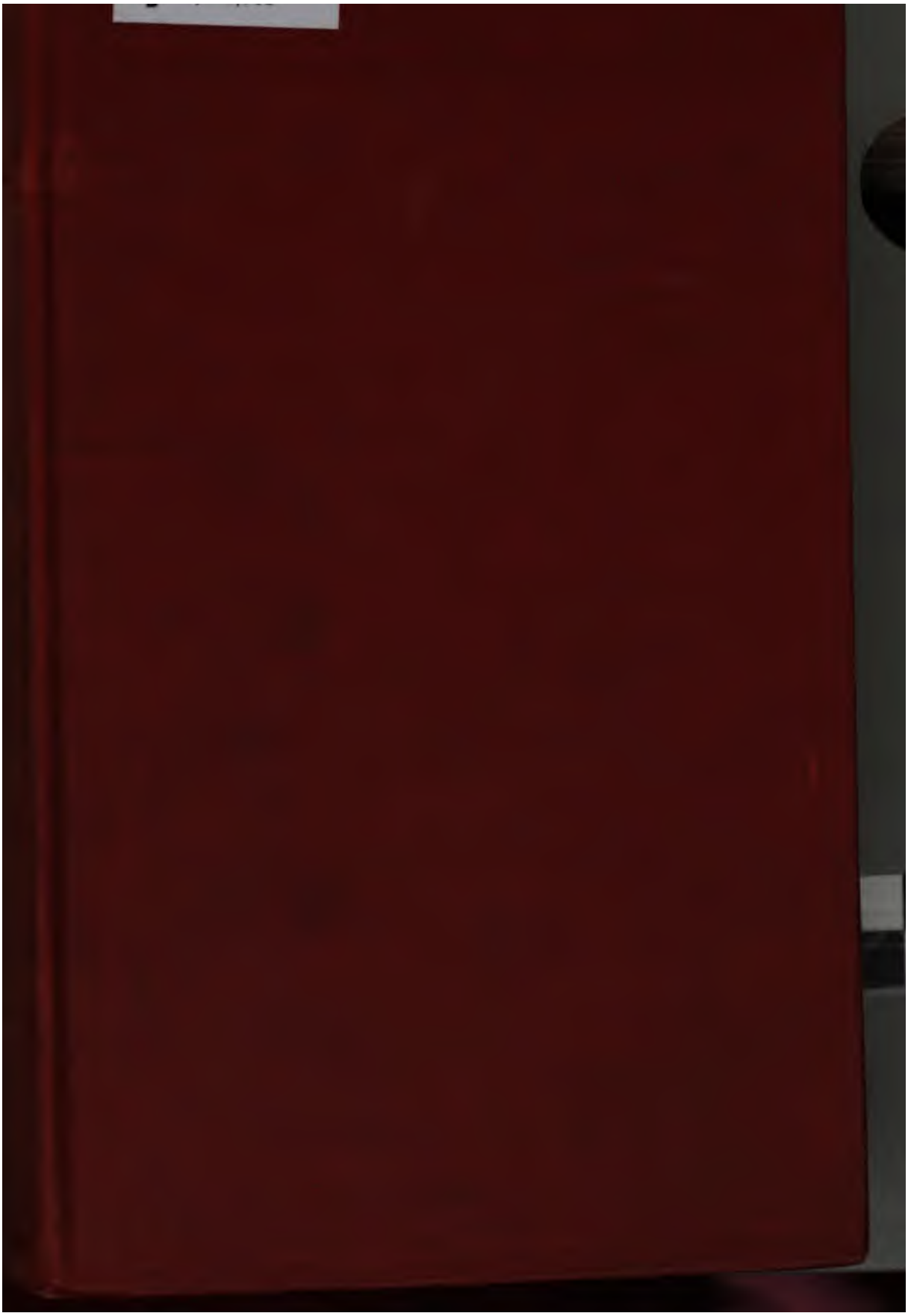

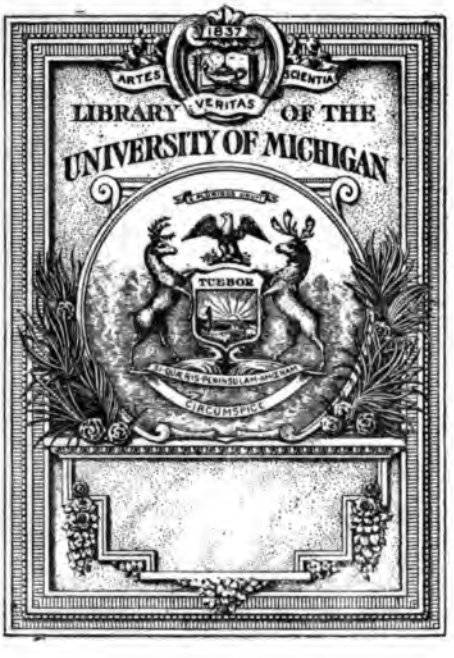
1837
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
CIRCUMSPICE

DJ
3
.H67

WERKEN

UITGEGEVEN DOOR HET

HISTORISCH GENOOTSCHAP,

GEVESTIGD

TE UTRECHT.

NIEUWE REEKS.

N°. 8.

DE OORLOGEN

VAN

HERTOG ALBRECHT VAN BEIEREN

MET

DE FRIEZEN

IN DE LAATSTE JAREN DER XIVe EEUW,

NAAR ONUITGEGEVEN BESCHEIDEN

DOOR

Dr. EELCO VERWIJS.

UTRECHT,
KEMINK EN ZOON.
1869.

VOORBERICHT.

„Aan een monographie over een bepaald onderwerp worden veel strenger eischen gesteld, dan aan een niet opzettelijke behandeling van dezelfde stof in een meer omvattend werk." Ware ik indachtig geweest aan deze woorden van den Hoogleeraar FRUIN, ik zoude mij misschien hebben gewacht voor het openbaarmaken van dit werk.

Een stuk in den *Navorscher*, Dl. XIII, was de eerste aanleiding tot het onderzoek door mij ingesteld. De Grafelijke Rekeningen, op wier belang reeds door VAN WIJN in de *Naleezingen op* WAGENAAR was gewezen, moesten nauwkeurig geraadpleegd worden: daartoe zette ik mij aan het werk; allengs groeiden de bouwstoffen aan; in enkele Provinciale en Stedelijke Archieven ontdekte ik stukken voor het onderwerp belangrijk, en hoe langer hoe meer kwam ik tot klaarheid over den gewichtigen strijd, in het laatst der XIVe eeuw door Hollands Heeren met de Friezen gevoerd. De uitkomsten mijner nasporingen

367004

deelde ik op eenige Vergaderingen van het Friesch Genootschap mede. Weldra ontwaakte de lust in mij om de van her- en derwaarts verzamelde bouwstoffen meer algemeen bekend te maken, en het Utrechtsch Historisch Genootschap nam mijn aanbod aan, om de oorspronkelijke bescheiden uit te geven. Ik beloofde als inleiding daarbij de resultaten te geven van de gegevens dier bescheiden, vergeleken met hetgeen de Kroniekschrijvers ons van die tochten melden.

Toen ik in het vorige jaar Friesland metterwoon verliet, was het voornaamste, de uittreksels uit de Rekeningen, de oorkonden enz., afgedrukt. De verandering van woonplaats, de nieuwe werkkring staakten het werk voor eene poos. Eindelijk werd het weder opgevat, en het Glossarium bewerkt. Doch nu restte nog het voornaamste! De Voorlezingen, destijds op het Friesch Genootschap gehouden, moesten geheel omgewerkt worden. Mijne bezigheden lieten mij niet toe eenige weken onafgebroken aan dezen arbeid te geven: slechts nu en dan, bij horten en stooten vaak, kon ik mij met de bewerking bezighouden. De overvloed van bouwstoffen, vroeger met jeer en genot verzameld, drukte mij nu meermalen.

Doch het werk moest ten einde gebracht worden, en gaat dan nu ook de wijde wereld in. De woorden, door Dr. Fruin den Heer Nuyens toegevoegd [1]), zijn voor mij

---

1) Gids 1869 I 200.

eene zelfbeschuldiging. Ik heb nu en dan, te hooi en te gras, eenige uren, eenige dagen, kunnen wijden aan „een wetenschap, die van haar beoefenaars al hun tijd en al hun krachten vordert." Ik zou misschien beter gedaan hebben ook de les van den Hoogleeraar ter harte te nemen: „Wordt de schrijver door zijn beroepsbezigheden verhinderd zijn taak naar den eisch te volbrengen, hij drage ze over aan iemand die daartoe den noodigen tijd beschikbaar heeft."

Niettegenstaande de weinige waarde van mijn eigen werk, zal, vertrouw ik, de uitgave der tot nog toe onbekende en ongebruikte bescheiden velen welkom zijn. Kan mijn arbeid strekken als gids in den doolhof, dan zal althans mijn doel eenigermate bereikt zijn.

Een woord van hartelijken dank moet ik nog toebrengen aan den Heer Rijks-Archivaris, Mr. L. Ph. C. van den Bergh, voor de bereidvaardigheid, waarmede hij steeds mijn onderzoek gemakkelijk heeft gemaakt, en voor de hulp mij daarbij verleend; als ook aan den Heer Burgemeester der Stad Kampen, Mr. S. H. de la Sablonnière, voor de welwillende toezending van het stuk, op het Stedelijk Archief aldaar berustende, waarvan de door mij hooggeschatte vriend en ambtgenoot mijns Vaders, de verdienstelijke en altijd dienstvaardige Molhuysen, mij nog kort voor zijn overlijden eigenhandig een afschrift had bezorgd; doch dat ik om enkele moeilijke plaatsen gaarne zelf wilde inzien. Voor het afschrift der beide

stukken op het Stedelijk Archief te Zutfen berustende, zij aan den vroegeren Archivaris dier Gemeente, Dr. W. J. A. HUBERTS, thans Directeur der Hoogere Burgerschool te Zwolle, dank gezegd; eindelijk aan den Heer H. EILERS, den volijverigen Amanuensis van de Provinciale Bibliotheek en het Provinciaal Archief van Friesland, voor de vriendschappelijke hulp mij verleend in het kopieeren van een deel der uitgegeven stukken.

Leiden.

V.

INLEIDING.

De geschiedenis der in zoo vele opzichten belangrijke krijgstochten tegen Friesland, door Hertog Albrecht van Beieren en zijnen zoon Graaf Willem van Oostervant in de laatste jaren der XIVe eeuw ondernomen, biedt den geschiedvorscher vele punten aan, welke nog niet geheel en al tot klaarheid zijn gekomen. Tegenstrijdige berichten bij de kroniekschrijvers, daarmede in velerlei opzichten in botsing komende charters en andere bescheiden, zijn de oorzaak geweest der verwarring, die tot nu toe herhaaldelijk bij de voorstelling dier feiten heeft geheerscht.

Bij sommige kroniekschrijvers toch is er sprake van slechts twee tochten, terwijl anderen willen, dat Hollands Graaf of zijn zoon tot driemalen toe naar Friesland zijn overgestoken, om de weerspannigen te tuchtigen en het land tot onderwerping te dwingen. De meest gewone voorstelling, die ook gemeenlijk door de nieuwere geschiedschrijvers wordt gevolgd, is wel die, dat drie tochten hebben plaats gehad: de eerste in 1396 onder aanvoering van Hertog Albrecht, de twee andere in 1398 en 1399 onder de leiding van den wakkeren Graaf Willem. Zij steunt zich vooral op het gezag van Joannes a Leidis, de oudste Hollandsche bron voor den strijd tusschen Holland

en Friesland, en wiens verhaal door de latere kroniekschrijvers meerendeels woordelijk is overgenomen, zonder dat door hen de geloofwaardigheid van den „goeden Karmeliet" in den minsten twijfel werd getrokken.

In het laatst der vorige eeuw werden echter die verschillende tochten aan den toets der historische kritiek onderworpen; de waarheid der vroeger algemeen aangenomen feiten werd bestreden, en vooral te velde getrokken „tegen het verhaal van onzen goeden *Karmeliet*, en van alle anderen, die het zonder onderzoek nageschreven en nog wat opgeschikt" hadden, en de geheele toedracht der zaak, zooals ons die door Joannes a Leidis en zijne navolgers is geboekt, voor niet veel meer dan „een louter verdichtsel" uitgekreten. Het was de Griffier der stad Leiden, Mr Daniel van Alphen, een man door zijne betrekking den toegang hebbende tot vele voor anderen ontoegankelijke bronnen, die in zijne *Vaderlandsche Chronyk* vooral de geschiedenis van Albrecht met de uiterste nauwkeurigheid nageplozen en tot in de kleinste bijzonderheden heeft behandeld [1]). Gewapend niet alleen met den schat van oorkonden, welke door de uitgave van het Groot Charterboek van Frans van Mieris en van Schwartzenbergs Charterboek van Friesland aan het licht waren gekomen, maar bovendien geruggesteund door de rijke bronnen van het stedelijk Archief van Leiden, bestreed hij, naar het aanvankelijk scheen niet zonder grond, het gezag van den ouden kroniekschrijver. Door met de uiterste nauwkeurigheid de dagteekeningen der verschillende charters en de plaatsen, waar zij gegeven waren, te vergelijken met het verhaal der kronieken, kwam hij tot de slotsom, dat de tochten van 1396 en 1399 tot het rijk der fabelen behoor-

---

1) *Vaderl. Chronyk*, van de vroegste tyden af tot op den dood van Hertog Albrecht van Beijeren (Leid. en Amst. 1784), bl. 445. Verg. Tydeman in de *Opheld. en Bijv.* op Bilderdijks *Gesch.* IV, 339.

den, en er slechts ééne groote tocht tegen Friesland in het jaar 1398 had plaats gehad.

Werkelijk scheen dan ook de twijfel van den nauwkeurigen onderzoeker op goede gronden te steunen; het verhaal der kronieken streed in zoo velerlei opzichten met de onomstootelijke data der oorkonden, dat er haast geene keus meer overig was tusschen het aannemen of verwerpen van de berichten der maar al te dikwerf lichtgeloovige kroniekschrijvers. Aan de echtheid toch der officiëele bescheiden viel niet te twijfelen; waar zij zoo herhaaldelijk in botsing komen met het wie weet uit welke bronnen bijeengebrachte geschiedverhaal, bleef er wel niets anders over dan den „goeden Karmeliet" voor al die verdichtselen aansprakelijk te stellen.

Dat van Alphens bewijsvoering niet van goeden grond ontbloot scheen, erkende dan ook van Wijn, die aanvankelijk het gevoelen van den schrijver der *Vaderlandsche Chronyk* deelde [1]). Later moest hij het evenwel, „hoe aanneemlijk het hem, voorheen, toescheen," herroepen, vooral ten gevolge van een nader onderzoek der Grafelijke Rekeningen, waaruit hij met aanhaling van enkele posten bewees, dat niet alleen in 1398, maar ook in 1396 een tocht tegen de wederspannige Friezen had plaats gegrepen [2]).

Van Wijn vestigde daar de aandacht op eene voor onze latere middeleeuwsche geschiedenis te zelden geraadpleegde bron, op de Rekeningen der Hollandsche Graven, die in grooten getale op het Rijks Archief aanwezig, en met de Stedelijke Rekeningen, in enkele plaatsen onzes Vaderlands nog bewaard gebleven, onschatbare documenten zijn, en vaak alleen in staat om over duistere punten onzer historie het helderst licht te verspreiden.

---

1) *Bijv. op* WAGENAAR, III, 68.

2) *Naleez. op* WAGENAAR, 189 vlgg.

Een nader en dieper ingrijpend onderzoek dier Rekeningen zoude aanstonds de geheele zaak tot volkomene klaarheid hebben gebracht, en niet alleen den geringsten zweem van twijfel omtrent de drie ondernomen tochten weggenomen, maar ook getoond hebben, dat het verhaal van den „goeden Karmeliet" althans in de hoofdtrekken het volle vertrouwen verdiende, en zijne kroniek voor de geschiedenis van 1355—1417 werkelijk als de „beste en rijkste bron" mag beschouwd worden [1]).

Moge nu blijken door ons onderzoek, althans voor dit kleine deel der geschiedenis van het laatst der XIVe eeuw dat de geloofwaardigheid onzer kroniekschrijvers de vuurproef kan doorstaan; dat, hoezeer enkele smetten van onnauwkeurigheid op hun verhaal mogen kleven, de kern waarheid bevat, — hunne berichten moeten toch steeds met voorzichtigheid geraadpleegd worden, en de vergelijking met de oorspronkelijke bescheiden zal steeds hand aan hand moeten gaan met de studie hunner geschriften, om tot eene heldere voorstelling der feiten te kunnen geraken.

Vooral de kennis der Rekeningen zoude den schrijver der *Vaderlandsche Chronyk* voor de eenzijdige beschouwing hebben bewaard, en hem doen zien, dat men, zonder de hooge waarde der oorkonden te miskennen, ook aan onze

---

1) Für die holländische Geschichte von 1355—1417 die beste und reichste Quelle," POTTHAST, *Bibl. Hist. Med. Aevi*, 394. — „Jan Gerbrantszoon von Leyden, *Joannes a Leydis*, verdient nicht blos der Zeit nach als vorzüglich ausgezeichnet zu werden . . . Das altberühmte Kloster Egmond, dieser frühzeitige Bildungsheerd für Nordholland, bot ihm seine reichen Schätze von Handschriften dar, und aus diesen verfaszte er mit Geschmack und Urtheil seine Bücher." LÖHER, *Jakobäa von Bayern und ihre Zeit*, 1, 421. Reeds Kluit handhaafde Jan Gerbrantsz. tegen de gestrenge oordeelvellingen van velen, als hij van hem getuigt: „Scriptor suo merito nunquam aestimatus" (*Hist. Crit.* 1, 2, 93). Verg. DE WIND, *Bibl. der Ned. Geschiedschr.* I, 100 vl.

kroniekschrijvers recht kan laten wedervaren. Die Rekeningen toch zijn niet alleen onschatbare bronnen voor de chronologie, welke vaak alleen daaruit met de uiterste nauwkeurigheid kan worden bepaald; maar zij wijden ons bovendien in het maatschappelijk en huiselijk leven onzer vaderen in; zij doen ons helderder blikken slaan in de vorstelijke inkomsten en haar beheer, in den toestand van handel en scheepvaart, in de wijze van oorlogvoeren, de getalsterkte der legers, de middelen waarover men te beschikken had; zij zijn schier de eenige hulpbronnen, hoe schaars vloeiende bij wijlen, waarover de beoefenaar der Statistiek voor de kennis der Middeleeuwen heeft te beschikken.

Waar de kronieken zich meest uitsluitend bepalen tot de mededeeling van den aanhoudenden strijd tusschen den leenheer en zijne mannen, tot de eindelooze oneenigheden van deze onderling, tot de steeds twistende en woelzieke partijschappen, die het land verscheuren, tot de *histoire bataille* dier dagen, daar moeten oorkonden en rekeningen aanvullen wat in de kronieken ontbreekt.

Waar eene volledige verzameling oorkonden en bescheiden den geschiedschrijver in staat stelt eene goede schets te ontwerpen van het tafereel, dat hij ons voor oogen wil stellen, daar moeten de kronieken hem de kleuren aangeven, waarmede hij het licht en bruin kan maken; doch wil zijne schilderij ons verrassen door fijnere kleurschakeeringen, door het bijbrengen van menig kleiner détail, daar zal hij te rade moeten gaan met de rekeningen, die hem kwistig zullen voorzien, zoo hij slechts de moeite zich wil geven uit hare onwaardeerbare bron te putten.

Door de uitgave van dit werk, meerendeels uit tot nu toe schier geheel onbekende en ongebruikte bronnen bestaande, wordt voor goed een einde gemaakt aan de onzekerheid en verwarring, die nog steeds in de geschiedenis van Albrechts tochten tegen Friesland heerschte. De wen-

schelijkheid van zoodanig onderzoek was reeds herhaaldelijk te kennen gegeven [1]), doch tot dusverre had een meer nauwkeurige kennismaking met de bronnen, door van Wijn reeds voor 70 jaren aangewezen, niet plaats gehad, of was althans niet ter kennis van het publiek gebracht.

Alvorens echter uit de verschillende, zoo uitgegeven als onuitgegeven, bronnen een geregeld verhaal dier tochten te doen, dient eerst eene korte opgave en beoordeeling der door ons gebezigde hulpmiddelen vooraf te gaan. Eene gezette beschouwing van de lange reeks van kroniekschrijvers, die elkander vaak woordelijk op den voet zijn gevolgd, zal wel onnoodig zijn: alleen diegenen komen daarbij in aanmerking, welke òf als tijdgenooten vooronderstelt kunnen worden geloofwaardige berichten mede te deelen, òf het dichtst bij de feiten staan, die wij wenschen te beschrijven.

In de eerste plaats verdient onder de kronieken, welke voor een deel althans van de tochten tegen de Friezen melding maken, die van Jean Froissart genoemd te worden, eene voor de historie der XIVe eeuw zeer schatbare bron, te meer belangrijk voor dit deel van Albrechts geschiedenis, daar de schrijver niet alleen een tijdgenoot van den Hollandschen Graaf, maar ook met dezen en zijnen zoon bekend en met hun vertrouwen vereerd was. Een Henewier van geboorte, daar hij omstreeks 1337 te Valenciennes het levenslicht zag, kapelaan van Guy van Blois en kanunnik van het kapittel te Chimay en „chanoine *en herbe*" van St. Pieter te Rijsel, zooals hij zichzelf schertsende noemt, in hoog aanzien bij verschillende vor-

---

1) Zie o. a. W. Eekhoff, *Beschr. van Leeuw.* I, 55; Mr J. Dirks in de *Vrije Fries*, VI, 167, en 34ste *Verslag der Handel. v. h. Friesch Gen.*, en laatstelijk in den *Navorscher*, XIII, 37 vlgg., 161 vlgg.

sten [1]), was het geen wonder, dat hij ook met zijnen landsheer en diens ridderlijken zoon herhaaldelijk in betrekking kwam. Telkens dan ook spreekt hij van „ses chers seigneurs," en zijne verhouding tot hen kan ons de beste waarborg zijn, dat hij omtrent hunne oorlogen met de Friezen zeer voldoende was ingelicht. Een enkele blik op zijne betrekkingen met hen moge dienen om in het licht te stellen, van welken aard deze waren.

In een zijner gedichten, de *Buisson de Jonece*, van zijne herinneringen sprekende, zegt hij:

en Haynau m'en revenrai,
Et des segnours compte y tenrai,
Que g'i ai véus et servis,
Qui ne m'i voient pas envis.
Le duc Aubert premièrement
M'a à toute heure liement
Recoillié, que vers li aloie
Et grandement mieuls en valoie [2]).

Dat wij hier met geene ijdele grootspraak te doen hebben, blijkt ons uit zijne kroniek, waar hij verhaalt, hoe hij in 1394 voornemens was eene reis te doen naar Engeland [3]):

„Et en parlai à mes chers seigneurs qui pour le temps régnoient, monseigneur le duc Aubert de Bavière, comte de Hainaut, de Hollande, de Zélande et sire de Frise, et à monseigneur Guillaume son fils, pour ces jours

---

1) De Wind, *Ned. Geschiedschr.* I, 64, en vooral Kervyn de Lettenhove, Froissart. *Etude sur le* XIVe *siècle*, I. 132, 178 vlgg.

2) Froissart, III, 501 (uitg. van Buchon in 3 dln imp. 8o, waarin ook eenige van Froissarts gedichten zijn opgenomen, die in de eerste uitgave in 15 dln., Paris 1824—26, ontbreken. Later is alleen het deel en de bladz. der laatstgenoemde uitgave aangehaald).

3) T. a. p. L. IV, c. 40, (XIII, 205).

comte d'Ostrevant, ... (qui) le me conseillèrent; et me donnèrent toutes lettres adressans au roi et à ses oncles."

Aan het Engelsche hof gekomen, maakt hij er kennis met eenen ridder, die hem verhaalt hoe koning Richard vier koningen van Ierland, machtige heeren, aan zich had onderworpen. Froissart verbaast zich over dat heldenfeit; het bevreemdt hem dat vier vorsten zich zoo gemakkelijk tot gehoorzaamheid hadden geschikt, wijl 's konings grootvader ze nooit gedurende zijn leven had kunnen bedwingen. Dat hij daarbij dacht aan zijne heeren, aan de in hun land even ontembare en wilde Friezen, was geen wonder; en de gemoedelijke prater zoekt dan ook met de nadere kennis van Ierlands onderwerping zich voordeel te doen, en wil gaarne in het belang zijns heeren verdere bijzonderheden vernemen. Hij vervolgt daarom tot zijnen Engelschen vrīend [1]):

„Vous m'avez dit que ce fut par traité et par la grâce de Dieu. La grâce de Dieu est bonne qui la peut avoir, et peut moult valoir, mais on voit petit de seigneurs terriens présentement augmenter leurs seigneuries, si ce n'est par puissance. Et quand je serai retourné en la comté de Hainaut dont je suis de nation, et je parlerai de celle matière, sachez que j'en serai examiné et demandé moult avant, car velà nos seigneurs le duc Aubert de Bavière, comte de Hainaut, de Hollande et de Zélande, et son fils Guillaume de Bavière, qui s'escripsent seigneurs de Frise, qui est un grand royaume et puissant, et lesquels y clament avoir droit, et aussi ont fait leurs prédécesseurs; mais les Frisons ne veulent encheoir en nulle voie de raison, ni connoître, ni venir à obéissance, ni oncques ne firent."

Of nu Froissart het door zijnen vriend medegedeelde „en mémoire et retenance" heeft gehouden, om daarvan later zijnen lieven heer mededeeling te doen en hem op te wekken tot een krijgstocht tegen de weerspannelin-

1) T. a. p. L. IV, c. 42, (XIII, 248).

gen, is ons onbekend. Doch wij weten, dat Froissart niet alleen met Hollands Graaf, maar ook met een deel van ons vaderland, met Holland en Zeeland, bekend was, en zich eens bij den Graaf van Blois ongeveer een maand lang zoowel te Schoonhoven als te Gouda heeft opgehouden [1]), een oponthoud bij zoo nauwkeurigen opmerker in het belang onzer geschiedenis niet te versmaden.

Zijne belangstelling in den voorgenomen tocht naar Friesland, ons reeds tijdens zijn verblijf in Engeland gebleken, was geen voorgewende. De uitvoerige behandeling van den tocht in 1396 bewijst het genoegzaam, en zeker zouden ook de latere in dezelfde mate zijne aandacht hebben getrokken en door hem beschreven zijn, zoo hij daarin niet door den dood ware verhinderd. Tot tweemalen toe doet hij de belofte, zoo namelijk God het hem mocht gehengen, en hij omtrent de gebeurtenissen behoorlijke inlichtingen kon verkrijgen [2]).

---

1) T. a. p. L. III. c. 28, L. IV. c. 1, (X. 48, XII, 5). Op de laatste plaats spreekt hij van zijn verblijf in Holland aldus: „Puis m'en partis et m'en allai en Hollande voir mon gentil maître et seigneur, le comte de Blois; et le trouvai à Esconnehove, et me fit très bonne chère, et me demanda des nouvelles ..... Et fus de-lez lui un mois, que là que à la Gode."

2) Aan het einde van het verhaal van den tocht in 1396 (L. IV, c. 50, XIII, 377) deelt hij mede dat twee jaren later „iceux deux nobles princes ... y r'allèrent la seconde fois, et y conquirent grandement et largement, et y firent moult de belles prouesses, ainsi que au plaisir de Dieu ci après aperra." En bij het verhaal van den dood van Willem IV in 1345 besluit hij dit aldus: „Depuis (na 1396) i retournèrent li contes d'Ostrevant et li Hainnuier et Hollandois par pluissiers fois au damage et confusion des Frisons et de lor païs, et contrevengea grandement chils contes d'Ostrevant, nommé Guillaume, la mort de son grant oncle le conte Guillaume de Hainnau, et fu plus avant en Frise en son temps que nuls sires en devant euist esté, ensi que il vous sera compté et esclarci ensievant en l'istore, se je Froissars, actères et cronisières de ces croniques, puis avoir le temps, l'espasce et le loisir dou faire, et que je m'en puisse veoir justement enfourmés."

Uit alle gegevens nu meenen wij te mogen opmaken, dat Froissarts kroniek, gewis naar inlichtingen van ooggetuigen voor dit deel onzer geschiedenis bewerkt, alleszins vertrouwen verdient; en het is zeker te meer te bebetreuren, dat ook niet de overige tochten door hem zijn beschreven. Met de bouwstoffen, welke ons daarvoor zoo overvloedig de oorkonden en vooral de rekeningen verschaffen, zoude Froissarts verhaal eene der voornaamste en rijkste bronnen voor de geschiedenis van Albrechts tochten geweest zijn.

Onder de kroniekschrijvers, welke het naast bij de laatste jaren van Albrechts regeering staan, behooren zoowel de Brabander Edmond van Dynter als de bevelhebber van Kamerijk, Enguerrand de Monstrelet, die evenwel niets omtrent de tochten naar Friesland vermelden. Cornelis Zandfliet, een geestelijke uit het Luiksche, gestorven omstreeks 1462, spreekt in zijne kroniek, waarvan het belangrijkst gedeelte, van 1230—1461, is uitgegeven, met korte woorden zeer in het algemeen over de Hollandsch-Friesche oorlogen, doch zonder het aantal der tochten te vermelden [1]).

Doch wij kunnen met stilzwijgen de overige kroniekschrijvers der XVe eeuw voorbijgaan, die, waar zij al van de oorlogen met Friesland gewag maken, dit slechts met korte woorden doen en alleen in de hoofdtrekken er melding van maken. Bij de latere beschouwing der tochten zelve komen wij op hen terug.

De eerste geschiedschrijver nu, die na Froissart meer breedvoerig over de oorlogen van Hollands heeren met Friesland handelt, is de reeds meer genoemde Johannes a Leidis, in het jaar 1504 als Prior van het Karmelieten

---

Medegedeeld uit *„Le premier livre des Chroniques de Jehan Froissart. Texte inédit, publié d'après un Manuscrit de la Bibliothèque du Vatican par M. le Baron* KERVYN DE LETTENHOVE." BRUX. 1863, II, 174.

1) Bij MARTENE en DURAND, *Coll. Amplissima*, V, 346.

klooster te Haarlem overleden. Zijne kroniek, eene omwerking van een vroegeren arbeid, is blijkens zijne verzekering met de meeste zorg bewerkt, en daarin niets opgenomen, hetgeen niet door oudere beroemde geschiedschrijvers was te boek gesteld, of door hem zelven nauwkeurig onderzocht [1]). Moge nu al zijn werk misschien eerst een tachtigtal jaren na onze gebeurtenissen geschreven zijn, het vervolg zal ons doen zien, dat de bronnen door hem gebezigd alle vertrouwen waardig zijn. Na Froissart verdient dan ook onder de kroniekschrijvers onze Karmeliet de eerste plaats voor de Friesche tochten.

Van veel belang is verder voor ons de kroniek van Worp van Thabor. Hoewel ruim een eeuw levende na die voor Friesland zoo belangrijke gebeurtenissen, — hij werd in 1523 Prior van het klooster Thabor, en is den 26 Februari 1538 gestorven [2]), — is zijn geschiedverhaal, als uit een Friesche bron voortkomende, dubbel gewichtig. Naast de zooveel rijker vloeiende bronnen van Hollandsche zijde is toch het getuigenis van een Fries, uit den aard der zaak geen grooten vriend der Hollandsche heeren, zeer geschikt om als tegenwicht en tot toetssteen te dienen, waar soms de Hollandsche berichten ons te overdreven mochten voorkomen, waar bij de Hollandsche schrijvers uit partijdigheid feiten mochten zijn verwrongen.

Bij Worp nu bestaat mede verschil ten opzichte der jaren, waarin die tochten zouden hebben plaats gehad. Hij wil dat in 1396 twee tochten zijn geschied, dat daarop een derde in 1398 volgde, terwijl hij van dien in

---

1) Zie *Rerum Belg. Annales*, Francof. 1620, in de *Praefatio* voor de Kroniek: „Sicque praesens opus revocat de facto et destruit Hollandensium historias nomine meo alias intitulatas.... Non enim nego illas historias per me esse compositas, sed quia postea melius veritatem in dubiis reperi, et meliorem modum excogitavi, multoque plures historias inveni, idcirco praesens novum opus inchoavi."

2) *Vrije Fries*, III, 125.

1399 met geen enkel woord melding maakt. Wat de opgave der feiten betreft, deze komt tamelijk wel met die der Hollandsche schrijvers overeen. Gelijk wij nu later zien zullen, dwaalt de Friesche geschiedschrijver ten opzichte van de jaren, en munt het verhaal van Joannes a Leidis boven dat van Worp door grootere nauwkeurigheid uit.

De berichten van latere geschiedschrijvers, zoowel van Hollanders als van Friezen, kunnen wij met stilzwijgen voorbijgaan. Waar de rekeningen ons de doorslaandste bewijzen geven van de groote tochten in 1396, 1398 en 1399, behoeven wij niet angstvallig de berichten van elken schrijver te wikken en te wegen, elke tegenstrijdigheid te toetsen en den oorsprong er van zoeken op te sporen. Aan den eenen kant toch vinden wij die schrijvers, welke Joannes a Leidis hebben gevolgd en vaak nageschreven; aan de andere zijde vinden wij er die zich vooral op Worps verhaal hebben gesteund, terwijl weer anderen de tegenstrijdigheden met elkander hebben trachten te verzoenen, en nu eens tot deze, dan weder tot eene andere slotsom zijn gekomen.

Omtrent het gebruik der andere bronnen kan ik kort zijn.

Niet gering was het aantal oorkonden, dat mij in de Charterboeken van van Mieris en Schwartzenberg ten dienste stond; de belangrijke voor het meerendeel nog ongedrukte Charters uit de jaren 1398—1403 zullen hier gewis geene onwelkomene bijdrage zijn.

Over het hooge gewicht der Rekeningen hier uit te weiden, zal wel ten eenenmale overbodig zijn. Ze spreken genoeg voor zich zelve, om elke aanprijzing overbodig te maken. Waar het in mijn vermogen was, zijn ook uit enkele stedelijke Archieven bouwstoffen door mij opgedolven, of reeds vroeger uitgegevene op nieuw hier medegedeeld, om zoo veel mogelijk met het overige een geheel te vormen.

en anderen, wilde ook hij den alouden roem van den riddernaam handhaven. Waar lauweren te behalen waren, daar moest zijne banier mede in de voorste rijen worden gezien, daar moest zijn fiere wapenleus uitblinken: *Evertit et aequat* [1]).

Doch ook bij de feestvreugde was de levenslustige, onbezorgde Graaf Willem geen der minst vroolijken en luidruchtigen. Wat wonder ook bij een hooggetij als van Dertiendag, bij den schuimenden beker, onder het lustige gezang van „Le roi boit," dat daar de tongen los werden, en hier de strijdlust fonkelde in menig oog, de harten sneller klopten bij de gedachte aan roem en eer in tournooi of ernstigen strijd te behalen; ginder weer die ridders, wier roem niet volledig was, zoo zij dien niet bezaten „pour cause d'amour, et de vaillance et d'honneur" [2]), het volle gemoed uitstortten over hunne uitverkorenen, of een kruisvuur van jok en scherts wisselden en luide schaterden bij de „goede boerde," die geestig en ondeugend van de lippen van een lustigen broeder werd opgevangen.

Doch eensklaps wordt de feestvreugde gestoord; het gejoel en gejubel maakt plaats voor eene diepe, pijnlijke stilte. Want daar treedt een grijze wapenheraut in plechtgewaad langzaam en statig de feestzaal binnen. Aller oogen zijn op hem gevestigd, aller verwachting gespannen. Daar nadert hij de kleine verhevenheid aan het oppereinde der zaal, waarop 's Konings tafel is geplaatst, waar de

---

1) Vinchant, een Henegouwsch kroniekschrijver, † 1635, geeft in zijne *Annales de la Province et Comté du Hainaut* (Brux. 1849), III, 292, de volgende beschrijving van Oostervants banier: „Sur ledit estendart estoit d'un costé figurée l'image de saint George avec les armoieries de Haynaut; de l'autre estoit figurée une herche (*een egge*) d'or sur le fond ou champ de gueules, avec sa devise: *Evertit et aequat.* Il vouloit possible signifier par ce dictum qu'il estoit pour déraciner la malice pour repasser la justice."

2) Zie Kervyn, *Froissart*, II, 13—53.

doorluchtigste gasten de eereplaats innemen. Sprakeloos en met ingehouden adem volgt men hem met de blikken. Langzaam stapt hij op de estrade en plaatst zich voor de eeretafel. En daar heft hij zijn zwaard op, snijdt het tafellaken tusschen den Koning en den Graaf van Oostervant midden door, en plechtig en met nadruk spreekt hij de volgende woorden:

„Geen ridder is waardig 's Konings tafelgenoot te zijn, die zonder schild en wapen is."

Verwoed over dezen hoon vliegt de bruisende Oostervant op; de toorn doet zijne stem stokken, en met korte, afgebroken woorden is hij slechts in staat er uit te stooten:

„Ik geen wapen en schild! Wie waagt het mij dien schimp aan te doen? Wie is die vermetele?"

En op denzelfden statigen, afgemeten toon spreekt de heraut met luider stemme:

„Ongewroken, o Graaf, ligt met schild en wapen uw hoofdoom in der Friezen land."

De heraut vertrekt; hij had zijn plicht volbracht, en volgens de wet der riddereer den jongen edelman indachtig gemaakt aan de smet, die op zijn schild kleefde, en die eerst moest uitgewischt worden, vóór hij weder met zijne medeknieën mocht aanzitten [1]).

1) Volgens Alain Chartier (*Oevvres*, Paris, 1522, in de *Quadrilogue*, f. cxxxvij) was het Bertrand du Guesclin, die deze instelling maakte, of waarschijnlijker vernieuwde. „Cestuy Bertrand laissa de son temps vne telle remonstrance en memoire de discipline de cheualerie, dont nous parlons, que quiconque homme noble se forfaisoit reprochablement en son estat, on luy venoit au manger trencher la nape deuant soy." In een Hs. over den plicht der Herauten vindt men omtrent dit gebruik nog het volgende: „Se aucun Chevalier ou Gentilhomme avoit fait trahison en aucune partie, et estoit assis a table avec autres Chevaliers ou Gentilshommes, ledit Roy d'armes ou Heraut lui doit aller couper sa touäille devant lui, et lui virer le pain au contraire, s'il en est requis par aucuns Chevaliers ou Gentilshommes,

Van dat oogenblik af aan was de jonge Graaf steeds bedacht om zich van den op hem geworpen blaam te zuiveren. De oproeping van den Koning van Hongarije aan Frankrijks ridderschap om hem bij te staan tegen Bajazet I, wiens veroveringsplannen meer en meer het Oosten van Europa bedreigden [1]), scheen hem eene welkome gelegenheid om zich te onderscheiden, te meer daar deze krijgstocht zou worden aangevoerd door den algemeen beminden zoon van Filips van Bourgondië, den pas twee en twintigjarigen Jean van Nevers, zijn zwager en wapenbroeder. Dit werd hem door zijnen schoonvader Filips afgeraden; beter ware het voor hem naar Hertog Albrecht terug te keeren, zich met dezen te verzoenen, en wraak te nemen over den dood van zijnen oudoom. Graaf Willem geeft aan dien raad gehoor en verlaat Frankrijk, om zich naar Henegouwen te begeven. Voor zijnen vader durfde hij zich nog niet vertoonen, daar hij voor diens toorn beducht was. Maar hij zendt hem brieven, waarin hij hem den geleden hoon mededeelt, en de begeerte uit, om wraak te nemen op de nog ongestrafte Friezen. Nederig smeekt hij den Hertog om vergiffenis en om toestemming tot de gevraagde gunst. Albrecht, willens zelf tegen de Friezen op te trekken, leent gehoor aan het verzoek; de zoen wordt getroffen, en Graaf Willem keert met zijne verbannen lotgenooten naar 's Gravenhage terug, waar hij met groote plechtigheid door zijnen vader wordt ontvangen.

Het tooneel op Driekoningen en de daarop gevolgde verzoening tusschen Hertog Albrecht en zijnen zoon wordt

---

lequel doit estre prest de le combattre sur cette querelle; car ce n'est pas belle chose, que un traistre soit honnouré comme un autre Chevalier ou Gentilhomme." Zie Du Cange, IV, 360; La Curne de Sainte-Palaye, *Mém. sur l'ancienne Chevalerie*, I, 271, 330; Grimm, *RA.* 718.

1) Zie Froissart, L. IV, c. 47 (XIII, 292 vlgg.), waar het uitvoerige verhaal van den tocht wordt gedaan.

ons door Johannis a Leidis in korte trekken geschetst [1]), en vrij algemeen als de eerste oorzaak der krijgstochten van Hollands heeren tegen Friesland beschouwd. Ook Franz Löher, in zijn boeiende geschiedenis van „Jacobäa von Baiern und ihre Zeit," deelt het bekende verhaal mede [2]); doch, wel bekend met de tegenwerpingen tegen 's Graven verblijf in Frankrijk gedurende den winter van 1395 gemaakt [3]), doet hij het tooneel een jaar vroeger op Driekoningenavond 1394 plaats hebben.

Filips van Bourgondië, 's Graven schoonvader, zegt hij, die het Parijsche hof de wet voorschreef, was ongetwijfeld de aanlegger van het geheele plan. Hij wilde zijn schoonzoon een krachtigen stoot geven, die hem weder op de baan zijner plichten zoude terugvoeren; hij deed dit in overeenstemming met Hertog Albrecht, wiens wrok over den moord zijner schoone boel intusschen bedaard was, om den levenslustigen man aan den roes der vermaken te onttrekken en tot krachtige daden aan te sporen. Lang genoeg had de jonge Graaf gebeuzeld aan Engelands en

---

1) T. a. p. I, 195.

2) *Vaderl. Chronyk*, 253, 344; *Naleez. op* WAGENAAR, I, 187.

3) T. a. p. c. 50, p. 312. Ook in het *Goudsch Kronyckxken* (Amst. 1663), 112, is het opgenomen, doch daar nog de volgende bijzonderheid er bijgevoegd: „Doe was Graef Willem seer beschaemt, ende stont op, ende quam in Henegouwen, ende sende die Graef van Nyvaers ende die Drossaet van Henegouwen aen Hertoch Aelbrecht zijnen vader, ende liet hem weten, wat grooter schande dat hem gheschiet was in Vranckrijck, aen des Coninckx tafel." Zie verder WORP VAN THABOR, *Chron. Fris.* I, 191, waar minder juist wordt gemeld: „Quam confusionem aegre ferens Wilhelmus cum indignatione surrexit de mensa, salutatoque rege *ad patrem perrexit*, indicans ei, qualis sibi confusio in curia regis Franciae facta esset *per comitem de Nyvers dapiferum Hannoniae*." Verg. verder REIN. SNOY, in de *Rerum Belg. Ann.* 130, waar ook gemeld wordt, dat Jan van Nevers als middelaar bij Albrecht optrad; VINCHANT, t. a. p. III, 302, die woordelijk *Joh. a Leidis* volgt, en ook WAGENAAR, III, 327; BILD. IV, 9, enz.

Frankrijks hof, en een glansrijke tocht tegen de Friesche rebellen was Hertog Albrecht oneindig welkomer dan eene avontuurlijke onderneming tegen den verafzijnden Turk. De steeds woedende partijschap tusschen Hoek en Kabeljauw zoude door een krijg met den algemeenen vijand eene weldadige afleiding vinden; Albrecht begeerde dus zeer de hulp en den steun van zijn vurigen, krachtigen en ridderlijken zoon, en — de verzoening was weldra getroffen [1]).

Het gebeurde op Driekoningenavond, welk een dichterlijken gloed het werpt op den aanvang der oorlogen tegen Friesland, welk een welkome stof het moge zijn voor dichter en romanschrijver, om er een van leven tintelend tafereel van te ontwerpen, welk aanlokkelijk tooneel het den schilder moge aanbieden, om met schitterende kleuren op het doek te vereeuwigen, — een nauwgezet onderzoek zal eerst noodig zijn; het dient eerst onderworpen te worden aan den toets der kritiek, eer wij het als een historisch feit kunnen aannemen, of als een verdichtsel uit de geschiedenis moeten verbannen.

Reeds dadelijk moet het ons vreemd voorkomen, dat bij Froissart, die zoo breedvoerig het geheele beloop van de aanleiding tot de tochten naar Friesland heeft beschreven,

---

1) Dat het vooral Filips van Bourgondië was, die de verzoening hielp tot stand brengen, en zich verzette tegen Willems medegaan naar Hongarije, wordt ook vermeld in het *Chron. Auct.* van JOAN. DE BEKA (MATTH. *Anal.* III, 300): „Op die tyt was die edel Grave *Willam* van Oestervant .... tot Parys, ende hadde in den sinne mede te riden in des Coninex hulpe van Hungaryen, ... mer dit wederriep syn zweder die Hoechgeboren Deurluchtige Vorste, Hertoghe *Philips* van Bourgoengen voirsz. ende hiet hem eerst te trecken halen syn sweert ten Oestvriesen, want syn oude Oem die edel Grave *Willam* van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant cet. dair voirtyden verslegen ende gebleven was, ende tot dier tyt doe dair noch ongewroken lach." Van de geschiedenis op Driekoningen komt geen enkel woord bij hem voor.

wiens verhaal zoo natuurlijk is en alle kenmerken der waarheid in zich bevat, geen enkel woord van de zaak wordt gerept. Zoo goed op de hoogte als hij kon zijn, ware het zeker voor den naïeven, aangenamen verteller een tooneeltje geweest, verleidelijk genoeg om het keurig te schetsen en er al de kleuren van zijn palet aan te besteden. Doch Froissart was hoveling, werpt men mij tegen; als zoodanig verzweeg hij eene gebeurtenis, waaraan het herdenken voor zijnen „lieven heer" steeds minder aangenaam moest blijven. Ware dan ook het zwijgen van Froissart de eenige reden, om welke wij het gebeurde in twijfel wilden trekken, dan zeker zou die twijfel ongegrond mogen heeten. Maar er zijn gewichtiger bezwaren tegen de echtheid in te brengen, doch vóór deze na te gaan, zal het niet ongepast zijn met een enkel woord te vermelden, bij welke kroniekschrijvers het gebeurde te Parijs wordt gevonden.

Reeds vroeger werd aangestipt, dat noch bij Edmond van Dynter, noch bij Enguerrand de Monstrelet over de Friesche tochten wordt gesproken, dat bij Zandfliet slechts ter loops er van wordt gewaagd, en daar dus zoodanige bijzonderheid niet te verwachten is. In het Goudsche Kroniekje wordt in korte woorden voor het eerst de zaak vermeld, terwijl in de *Annales Belgici* van Aegidius de Roya [1]) wel de tocht tegen Bajazet wordt behandeld, doch niet de oorlogen met Friesland. Hij verhaalt alleen dat Graaf Willem gaarne aan den krijg tegen de Turken zou hebben deelgenomen, doch dit zeer euvel was opgenomen door Hertog Albrecht, die liever wilde, dat hij den naburigen vijand bestreed dan de Turken, van welke hij nooit eenig leed had ondervonden [2]).

---

1) De Roya beschreef in zijne *Annales* de geschiedenis van 792—1463. Hij overleed in 1478. Zie DE WIND, t. a. p. II, 83.

2) Zie SWERTIUS, *Rer. Belg. Ann.*, waar de *Annales* van de Roya

Na Veldenaer, die evenmin van de zaak rept [1]), komen Joannes a Leidis en diens navolgers, en sedert dien tijd heeft dan ook bijna elke kroniek het te Parijs op Driekoningen voorgevallene den goeden Karmeliet naverteld.

Er rest ons nu te onderzoeken welke bezwaren zich verheffen tegen het verhaal, ons door Joannes a Leidis en anderen gedaan, en dat door Löher als in het jaar 1394, door alle andere schrijvers als een jaar later wordt voorgesteld te zijn geschied.

Toen Willem van Oostervant, in het najaar van 1393 zich niet veilig achtende voor zijns vaders vervolging, naar Zuid-Nederland was geweken, hield hij zich daar eenigen tijd op te Nivelles, en teekent aldaar den 29 November een brief, aan den Heer van Montfoort gegeven, waarin hij belooft dezen tegen elk, behalve tegen zijnen vader, bij te staan [2]). Doch ook daar scheen hij niet gerust te zijn voor den toorn van Albrecht, te recht misschien beducht voor diens invloed op de Hertogin van Brabant, met welke eenige maanden later een verbond tot stand kwam, waarbij Johanna beloofde aan Albrechts onderzaten recht te doen en de schuldigen aan den moord van Jonkvrouwe Aleid en Willem Kuser te vervolgen. Dit geschiedde „des Donderdags nae S. Martens dagh in den winter," den 12 November 1394 [3]).

---

zijn opgenomen, en ald. 66: „Cuius Alberti filius Wilhelmus, Comes d'Oostervant, cum socero suo libenter perrexisset: sed *a patre durius increpatus*, accepit utiliorem causam belli fore, si contra Frisones procederet, qui praedecessorum suorum hereditates iniuste possidebant, quam contra Turcas, qui suis nondum mala nec sibi inferebant. Inhibitus igitur Wilhelmus, graviter patri adversatus est, neque ut filius ei contra Frisones auxilium praestare voluit."

1) Zie zijne *Chronyck van Hollandt*, enz. (Uitgeg. door VAN BOXHORN, Leid. 1650) 96.

2) MIERIS, *Chtb.* III, 602.

3) T. a. p. III, 618.

Het is dus zeer licht mogelijk, dat Graaf Willem zich met Driekoningen van het jaar 1394 te Parijs bevond, dat hem toen de hoon aan 's Konings tafel werd aangedaan, en daarop pogingen tot verzoening met zijnen vader werden aangewend; doch dan blijft het een psychologisch raadsel, dat de jonge, vurige, naar roemrijke daden dorstende Vorst eerst twee en een half jaar later de smet van zijn wapenschild uitwischte; onverantwoordelijk is dan de lange rust, onder allerlei vermaken aan het Fransche hof genoten. Want de tocht naar Hongarije werd niet in 1394, maar eerst een jaar later beraamd en uitgevoerd, en dus zou Graaf Willem meer dan een jaar hebben gewacht, eer hij blijken gaf zich de gevoelige les ter harte te hebben genomen.

Doch het is ook enkel Löher, die, bekend met de bezwaren tegen het verhaalde ingebracht, het jaar 1394 aanneemt, terwijl eenparig alle andere getuigenissen het jaar 1395 aannemen. Er blijft ons dus over te zien wat daarvan kan zijn.

Eerst n a de beleediging aan 's Konings tafel werd de zoen getroffen, hetzij dit geschiedde door de nederige brieven, welke Graaf Willem zijnen vader schreef, hetzij door bemiddeling van den Graaf van Nevers [1]).

Nu bevond zich Graaf Willem herhaaldelijk in het jaar 1394 in Noord-Nederland; omtrent Paschen was hij „te Bommel op een dachvaert, bi den Hertoge van Gelre," kort daarna „te sHertogenbossche," terwijl „op onser Vrouwen Geboortenisse (8 Sept.) miins liefs heren paerden van Oistervant . . . tot Rotterdam gevoert werden" [2]). Ware nu de toorn van Albrecht niet reeds lang bekoeld, Oostervant zoude zich zeker niet zoo dicht in zijns vaders nabijheid gewaagd hebben. Doch er was reeds meer ge-

---

1) Zie bl. XVIII, aant. 1.

2) *Naleez. op* WAGENAAR, I, 187.

schied. Op den 8 September was de zoen tusschen vader en zoon getroffen, en de brief er van te Reimerswaal geteekend, welke brief door de steden Haarlem, Delft, Leiden, Alkmaar, Amsterdam, Middelburg, Zierikzee en Briele werd bevestigd en bezegeld [1]). Aanstonds daarop vertrok hij naar 's Hage, waar hij, door Albrecht met het bestuur van Henegouwen belast, den 11 October zekere voorwaarden dien aangaande onderschreef, en ook later andere brieven bevestigde [2]). Nog den 28 December bevond hij zich te 's Hage, en bevestigde er den voorrechtsbrief, door Hertog Albrecht aan die van Schiedam gegeven [3]). Des Maandags den 28 December nog te 's Gravenhage te zijn en acht dagen later onder de feestvierenden te Parijs aan te zitten, is, zoo niet onmogelijk, dan toch hoogst onwaarschijnlijk. In het hartje van den winter, langs de toenmalige wegen een afstand van omstreeks negentig uren in acht dagen af te leggen, *credat Judaeus Apella* [4]).

Doch gesteld al dat Graaf Willem zich op Driekoningen 1395 te Parijs bevond, of aangenomen dat hij er zich een jaar vroeger ophield, en de zaak zich er hebbe toegedragen, als door Joannes a Leidis en anderen wordt verhaald, dan nog doet zich een ander bezwaar van psychologischen aard op.

Na de grievende beleediging, den jongen ridder aangedaan, kon hij slechts ééne gedragslijn volgen; niets anders bleef voor hem over dan zijns oudooms schild en wapen uit 's vijands hand te rukken en diens gebeente van 's vij-

1) *Vaderl. Chronyk*, 254.

2) T. a. p. 344; VAN MIERIS, *Chtb.* III, 615, 616, 617, 620.

3) VAN MIERIS, *Chtb.* III, 620.

4) Verg. de hoogst belangrijke bijdrage van Dr R. FRUIN over Albrecht Beiling, in NIJHOFFS *Bijdr.* VI, 1ste Stuk, waaruit blijkt dat een bode van Holland naar Henegouwen ongeveer veertien dagen voor de reis noodig had.

ands grond terug te halen, om het tot zijne vaderen te verzamelen. Dat wapenfeit, maar ook dat alleen, was hem gebiedend opgelegd; geen ander, hoe schitterend ook, kon zijne riddereer zuiveren. Onafgebroken waren dan ook zijne gedachten op dat punt gericht Daar wordt de hulp der edele ridderschap in Frankrijk tegen den Turk ingeroepen. Algemeen wordt dit plan toegejuicht; de bloem van Frankrijks ridderschap verbindt zich tot den tocht, en Jean van Nevers, Graaf Willems beminde wapenbroeder, zal de aanvoerder zijn. Nu wil ook Graaf Willem mede trekken; op den ongeloovige wil hij nieuwe lauweren behalen en zich aldus van den blaam zuiveren; en zeker had hij den tocht mede gemaakt, zoo niet zijn schoonvader hem geraden had eerst wraak te nemen over den dood zijns oudooms en de Friezen te bestrijden [1]).

Behalve de reeds eerder opgesomde bezwaren, is het niet denkbaar dat Graaf Willem, hoe aanlokkelijk hem een krijgstocht met zijnen wapenbroeder mocht toeschijnen, den hem

---

1) JOANNES A LEIDIS, t. a. p. 312: „Ab illo ergo die idem Wilhelmus Comes cogitare coepit qualiter confusionem illam a se removere posset. Eodem etiam tempore Ammoratus Bassekyn Rex Turcarum et ceterorum duodecim Regnorum Regem Ungarorum Christianum valde angiaverat .... Quapropter cum idem Rex Ungarorum scripsisset pro subsidio ad Reges, Duces et Principes totius Christianitatis, Carolus de Gonness Rex Franciae congregato expedito exercitu Principum et nobilium, decrevit eundem mittere Regi Ungariae in auxilium. Huius autem exercitus Capitaneum principalem ordinavit Joannem de Digion Comitem Cadralesy et de Nyvers .... Porro cum adhuc circa eadem tempora Wilhelmus Comes de Ostervant Parisiis esset, voluit se ingerere praefato Joanni de Digion in praescripta expeditione, praesertim cum et animae eorum ad invicem in tantum conglutinatae essent ut se invicem suos amasios nuncuparent .... Sed Philippus Audax Dux praenominatus dissuasit consulendo, ut ad Patrem suum Albertum Ducem rediret, et vindictam prius faceret de proavunculo suo a Frisonibus interfecto .... Wilhelmus Comes de Oestervant post admonitionem Philippi ducis Audacis soceri sui rediit a Francia, et intravit Hannoniam."

door plicht en eer aangewezen weg zou hebben verlaten, om deel te nemen aan een krijg, die in geenerlei opzicht boven een strijd tegen Friesland de voorkeur verdiende.

Terwijl nu het verhaal van Joannes a Leidis zoo vele onverklaarbare zwarigheden oplevert, is dat van Froissart, van den tijdgenoot en vertrouweling der Hollandsche heeren, zoo natuurlijk; het draagt zoo in alle opzichten den stempel der onvervalschte en onopgesmukte waarheid, dat wij geen oogenblik aarzelen het boven dat der zooveel latere schrijvers te verkiezen, en het gebeurde op Driekoningenavond als een verdichtsel uit de geschiedenis te verbannen.

Tijdens de toebereidselen tot den tocht naar Hongarije in 1395, geraakten ook Henegouwens immer strijdlustige ridders en knapen in vuur bij het vernemen daarvan, en wilden niets liever dan met hunnen dapperen heer daaraan deel te nemen [1]). Veel werd er door hen over gesproken, en zij zagen geen geschikter gelegenheid voor hunnen jongen vorst, om eer en wapenroem te behalen. Graaf Willem, die zich te Le Quesnoy ophield, kwamen deze samensprekingen ras ter ooren, en zij waren hem verre van onwelkom, daar ook hij brandde van begeerte om zijnen zwager te vergezellen.

Indien men echter in zijne tegenwoordigheid er over sprak, antwoordde hij slechts weinig en zocht zooveel mogelijk te veinzen, daar hij het voornemen had opgevat eerlang Hertog Albrecht te 's Hage te bezoeken en diens raad over de onderneming in te winnen. Bij zijnen vader aangekomen, deelt hij dezen de plannen van Nevers mede, en niet wetende waar elders en beter zijne krachten te beproeven, verzoekt hij verlof om met een honderdtal ridders aan den tocht te mogen deelnemen, welk voornemen door Hertog Filips, zijnen schoonvader, zeer werd toege-

---

1) Zie FROISSART, L. IV. c. 47, (XIII, 302); c. 48, (XIII, 304—6).

juicht [1]). Froissart legt hierop den voorzichtigen en bezadigden Albrecht het volgende antwoord in den mond:

„Guillaume, puisque tu as la volonté de voyager et d'aller en Hongrie et en Turquie quérir les armes, sur gens et pays qui oncques rien ne nous en forfirent, ni nul titre de raison tu n'as d'y aller, fors que pour la vaine gloire de ce monde, laisse Jean de Bourgogne et nos cousins de France faire leur emprise et fais la tienne à part toi; et t'en vas en Frise; et conquiers notre héritage que les Frisons par leur orgueil et rudesse nous ôtent et tollent et ne veulent venir ni enchoir à nulle obéissance; et à ce faire je t'aiderai."

Deze wijze raad verwierf ten volle Willems goedkeuring, en zoo werd tot den oorlog tegen de Friezen besloten. De bezadigde vader wist zijns zoons riddergeest te benuttigen, om een scherpen doorn uit eigen vleesch te rukken, en daardoor tevens aan de woelingen der partijschappen in eigen boezem een einde te maken.

Het plan, door Albrecht geopperd en herhaaldelijk besproken, vond steeds meer en meer bijval bij Graaf Willem. Een zijner vertrouwdste raden, een Henegouwsch ridder, Fier-à-Bras of wel de Bastaard van Vertaing genoemd, bracht daar niet weinig toe bij. Hij vereenigde zich volkomen met Albrechts gevoelen, dat een tocht naar Friesland eervoller voor zijnen heer zoude zijn dan die naar Hongarije, en twijfelde geenszins of een menigte ridders

---

1) T. a. p. XIII, 303: „Pour le présent je ne me sçais où mettre et employer pour les armes avoir; si sçaurois volontiers l'intention de vous, s'il vous plairoit que je allasse en ce honorable voyage atout une route de cent chevaliers, et fisse compagnie à mon beau frère. Monseigneur et madame de Bourgogne m'en sçauroient bon gré; et moult de chevaliers et écuyers a en Hainaut qui volontiers m'accompagneroient en ce voyage."

uit Henegouwen en van elders zouden volgaarne bereid zijn aan deze onderneming deel te nemen. Maar bovenal gaf hij Graaf Willem den raad zich tot den Koning van Engeland, zijnen neef, te wenden, om van dezen ridders, knapen en boogschutters te verzoeken. „Anglois sont gens de fait et d'exploit," zeide hij; konde hij hunne hulp verkrijgen, zij zouden gewis uitstekende diensten doen.

Mocht bovendien de Graaf van Derby er toe overgehaald kunnen worden aan den tocht deel te nemen, het zoude zeer den roem er van verhoogen. De Heer van Gommignies en andere van 's Graven raden vereenigden zich ten volle met den verstandigen raad van Fier-à-Bras, waarop weldra in Henegouwen een bevel werd uitgevaardigd, bij hetwelk aan ridders en knapen werd verboden het land te verlaten en naar Hongarije te trekken, daar de Graaf hunne diensten in den krijg tegen Friesland noodig zou hebben.

Fier-à-Bras vertrok daarop naar Engeland om er hulp voor zijnen heer te zoeken, en vond aan het hof den Hertog van Gelre, die er niet alleen gekomen was om den Koning en zijne ooms te bezoeken, maar ook om zijn zwaard aan te bieden, „car trop envis se véoit en paix" [1]). Vooral sedert de komst van den Henewier werd er veel over den aanstaanden tocht naar Friesland gesproken, daar Graaf Willems raadsman alles deed wat in zijn vermogen was, om deelgenooten voor zijns heeren onderneming te winnen, en vooral om den Graaf van Derby aan te moedigen den tocht mede te maken.

Deze leende aanvankelijk een gewillig oor aan dit verzoek, en betoonde zijne bereidvaardigheid om mede ten strijde te trekken, mits het den Koning en zijnen vader, den Hertog van Lancaster, zoude behagen. Gelre, Oostervants zwager, van wien men mocht vooronderstellen dat

---

1) T. a. p. L. IV, c. 50 (XIII, 349—352).

hij geheel op de hoogte der zaak zoude zijn, — Gelre werd om raad gevraagd, en ..... zijn antwoord was zeer ongunstig voor de ontworpen onderneming. De reis, zeide hij, was gevaarlijk, en Friesland geen land om te veroveren. Verscheiden Graven hadden in vroeger tijd reeds aanspraak gemaakt op hun erfdeel; zij waren er heen getrokken om de Friezen te onderwerpen en tot gehoorzaamheid te dwingen, maar allen waren er gebleven. En om zijn beweren te staven voegde hij er bij: „que Frisons sont gens sans honneur et sans connoissance, ni en eux il n'y a nul merci; ni ils ne prisent ni aiment nul seigneur du monde, tant soit grand. Et ont un trop fort pays, car il est tout environné de la mer et formé d'îles, de crolières et de marécages; ni on ne s'y savoit comment avoir ni gouverner, fors ceux qui sont de la nation."

Als waarschuwing voegde hij er nog bij: „J'en ai été prié et requis grandement, mais je n'y entendrai jà, ni je ne conseille point que mon cousin Derby, votre fils, y voist, car ce n'est point un voyage pour lui. Je crois assez que mon beau frère d'Ostrevant ira, car il en a très grand' volonté, et y mènera des Hainuyers en sa compagnie, mais aventure est si jamais en retourne pied."

Deze niet zeer bemoedigende, maar door den uitslag althans eenigermate bevestigde raadgevingen verijdelden niet weinig de goede verwachtingen van Fier-à-Bras, en benamen den Graaf van Oostervant een kloeken bondgenoot. De Koning en Lancaster weigerden toch aan Derby hunne toestemming, en de schuld van dit alles lag, volgens Froissart, aan niemand anders dan aan Gelre, die naar het oordeel van velen „ne fut pas bien avisé ni conseillé, ni point n'aimoit l'honneur de l'un ni de l'autre. Et de celle condition et nature fut-il toute sa vie envieux, présomptueux et orgueilleux."

Niettegenstaande deze bittere teleurstelling was de zending van den Bastaard van Vertaing niet geheel en al

vruchteloos voor de belangen van Hertog Albrecht. Eenige ridders en knapen en ruim tweehonderd boogschutters — eene hulp vooral niet te versmaden, daar de Engelsche *archers* beroemd waren — verbonden zich om den tocht mede te maken. De Koning deed tevens den volijverigen Fier-à-Bras de toezegging deze troepen op zijne kosten naar Enkhuizen te doen vervoeren, en verzachtte daardoor althans eenigermate zijne weigering, om den Graaf van Derby te doen medetrekken, die zich niet dan ongaarne bij dit besluit had neergelegd. De aanvoerders der Engelsche troepen waren drie ridders, Cornwallis en Colleville, terwijl van den derden aan Froissart de naam onbekend is gebleven. Hij weet alleen van hem te verhalen, dat hij zeer dapper was en in menigen strijd had uitgeblonken, en eens, toen hij zich in het heetst van het gevecht had gewaagd, een houw in de kin had gekregen, waarna hij zich moest behelpen met een zilveren, die hem met een zijden koord om het hoofd was bevestigd [1]).

Ook Hertog Albrecht zat niet stil, terwijl voor zijnen zoon de Bastaard van Vertaing werkzaam was, en zocht in de Nederlanden zelf ridders en edelen tot den voorgenomen tocht op te wekken. Reeds in Januari 1396 was het plan beraamd, en den Heer van Abcoude bericht, dat Graaf Willem en de Jonker van Brederode „over meer trecken" wilden [2]), en in het daarop volgende voorjaar worden steeds meer en meer toebereidselen gemaakt, om het welslagen van den tocht te verzekeren.

In het begin van Mei wordt een bode gezonden naar die van Utrecht en Kampen, om ze te waarschuwen geen geschut noch andere krijgsbehoeften aan de Friezen te verkoopen, en de stad Haarlem aangemaand krachtiger hulp te verleenen, dan waartoe zij aanvankelijk genegen

---

1) T. a. p. XIII, 356.

2) Zie bl. 49.

scheen te zijn [1]). Den 22 Mei beveelt Albrecht die zijner onderzaten, welke zich in Friesland metter woon hadden gevestigd, het te verlaten, ten einde de „onghehoersamighe" Friezen niet te „starken, hulpen ende bi te staen" [2]). Den 10 Juni wordt aan de Prelaten, Grietmans en Oostfriezen van Oostergo en Westergo, tot honderd personen toe, een vrijgeleide gegeven, dat van 20 Juni tot des Dinsdags na Sint Maartens dag Translatio (11 Juli) zoude duren, terwijl op denzelfden dag Hertog Albrecht die van Ameland vergunt tusschen hem en de Friezen onzijdig te mogen blijven [3]). Een andere maatregel werd ter zelfder tijd getroffen om Albrecht zeker te doen zijn de voor den tocht benoodigde schepen te vinden, en aan alle goede steden, dorpen en gemeenten op lijf en goed verboden met schepen te varen „buten in anderen lande over zee," en zoo zij binnen 's lands wilden varen naar Brabant, Vlaanderen, Gelderland of elders, dat zij voor den 1sten Augustus met hunne schepen weder binnen moesten zijn [4]).

De Friezen, die van den Hertog vrijgeleide hadden ontvangen, misschien beducht voor het gevaar dat hun vaderland dreigde, schijnen dit nog te hebben willen afwenden en een vergelijk te treffen. Althans den 30 Juni bevonden zij zich te Haarlem, en zond Albrecht een bode naar Rozendaal aan zijne raden, die zich aldaar met den Graaf van Oostervant bevonden, met bericht dat de Friezen voornemens waren in den Haag te komen. Die van Amsterdam en Haarlem, om de voortdurende toebereidselen, die inmiddels werden gemaakt, meenende hunnen heer een dienst te doen, hielden de Friezen aan, waar-

---

1) Bl. 50.

2) Schwartzenberg, *Chtb.* I. 256.

3) Ald. 256, 257.

4) Ald. 257.

van Albrecht verwittigd den 6 Juli een ijlbode naar beide steden zond, met bevel om ze zoo spoedig mogelijk te „ontcommeren" [1]).

De reis der Friezen droeg althans enkele vruchten, daar „des naesten Sondaeghs nae der XII Apostelen dage Divisionis," den 16 Juli, de vrede met de Friezen werd verlengd tot „onser Vrouwen dage Assumtionis (15 Aug.), ende dien dagh al tot des anderen dages sonnen opganck, in alle maniere als die eerste vredebrief inhielt, die sprekende is van twintigh jaeren, sonder al argelist" [2]). Ditmaal was het echter Albrecht ernst, en wilde hij zich niet langer door de schoone beloften der Friezen laten paaien en ophouden, zooals dit reeds sedert jaren was geschied [3]), maar zette krachtdadig de toebereidselen voort. Reeds den 1 Juli had hij boden naar Zeeland gezonden aan „alle steden, mannen, ambochten, heren ende goeden luden," met bevel den 6den zich te Cats te bevinden „om der heervairt willen" tegen de Friezen [4]), en den 17 Juli besloot hij dat overal in zijne landen bevel zou worden gegeven „alle cogge scepe ende ander grote scepe," zoodra zij binnenslands kwamen, te „houden ende toeven, ende laten varen tot Enchuszen in Westvriesland, om minen Heer ende sijn lude aldaer te wachten ende over te voeren in Oestvrieslant" [5]). Middelerwijl was „Friesland de heraut" aan de heeren in Gelderland, aan den Graaf van Cleve en dien van der Marc gezonden, een ander aan den Heer van Boecstal, den Graaf van Megen, Heer Hendric van der Lecke en den Heer van Bergen, met verzoek zich bij Hertog Albrecht tegen 15 Augustus te

---

1) Zie bl. 51.

2) SCHWARTZENB., *Chtb.* I, 257, 258; v. MIERIS, *Chtb.* III, 648.

3) SCHWARTZENB., *Chtb.* I, 243, 244, 245, 246, 247, 249, 250, 251, 252, 253, 255.

4) Bl. 50.

5) SCHWARTZENB., I, 258.

Enkhuizen te vervoegen. Zelfs trok een bode naar Engeland, om den Hertog van Gelre te verzoeken met „minen here ten Vriezen te varen te hulpe." In Utrecht werden donderbussen besteld; de steden oostwaarts aangeschreven tegen 15 Aug. hunne macht te Enkhuizen te zenden; die van Utrecht, Kampen, Zwolle en Deventer gewaarschuwd, niet met hunne schepen zich in zee te wagen, daar „miin here, of sy scade leden, him die niet uprechten en woude" [1]).

Reeds vroeger in dat jaar was Albrecht met zijnen zoon naar Henegouwen gegaan, en wel naar zijne goede stad van Bergen, waar hij de drie standen deed vergaderen. Hij deelde zijn voornemen mede om tegen Friesland op te trekken; hij sprak over het goed recht, dat hij in die onderneming had, en ten bewijze daarvan toonde hij hun vele pauselijke en keizerlijke charters, „noblement et authentiquement de plomb et d'or scellées, saines et entières," en drong met klem van woorden bij hen aan, dat zij hem krachtig zouden bijstaan tegen de ongehoorzamen, als lieden zonder wet en trouw" [2]).

Met algemeene goedkeuring werd Albrechts plan begroet, en hem eene som van 30,000 livres in klinkende munt alleen uit Henegouwen verstrekt, terwijl de stad Valenciennes, werwaarts de Hertog en Graaf Willem zich daarop begaven, zich even bereid betoonde om haren heer bij te staan.

Doch, hoezeer door hunne getrouwe Henewieren wel voorzien van geld en lieden voor den aanstaanden tocht, zochten Albrecht en Willem nog meer ondersteuning en richtten zich daarvoor tot den Koning van Frankrijk. Twee wijze en welberadene ridders, de Heer de Ligne en die van Jumont, beide bekend en gezien bij het Fransche hof, de eerste zelfs 's Konings kamerheer, werden naar

---

1) Bl. 51, 52.

2) Froissart, L. IV, c. 50 (XIII, 357 vlgg.).

Parijs gezonden. Hun verzoek vond nagenoeg algemeenen bijval, en werd vooral ondersteund door Oostervants schoonvader, Hertog Filips van Bourgondië. Enkelen, wien Oostervants vriendschap met het Engelsche hof in de krop stak, mompelden wel is waar, dat deze zijne groote genegenheid jegens Frankrijk nooit sterk getoond had: had hij niet voor kort den blauwen kouseband verkregen, om er zijn broek mede op te binden [1]), en waartoe dan nu Fransche hulp ingeroepen? Doch de stemmen der misnoegden werden al ras tot zwijgen gebracht door wijzere en voorzichtiger lieden, die meenden dat Graaf Willem nog geen bondgenoot der Engelschen hoefde te zijn om het ontvangen ordeteeken, en dat zijn huwelijk met vrouwe Margaretha, een Fransche vorstin, hechter bondgenootschap maakte dan een kouseband.

De Koning stond dan ook, ten behoeve van Albrecht, 500 lansen af, waarover hij het bevel gaf aan Waleran, Graaf van Saint-Pol en Charles d'Albret [2]). Verheugd

---

1) T. a. p. L. IV, c. 16 (XII, 293 vlg.).

2) Zie over deze beide Heeren de breedvoerige aant. in den *Navorscher*, XIII, 39, aant. 10). Of de Graaf de Saint-Pol den tocht naar Friesland heeft medegemaakt is noch zeker, noch waarschijnlijk. Ten tijde namelijk dat Fier-à-Bras zich in Engeland bevond, werd ook de Fransche Graaf er heen gezonden, om over den vrede te onderhandelen, en een huwelijk te bewerken tusschen den Koning van Engeland en Isabelle van Frankrijk. De Fransche Koning zoude te St. Omer komen met de jonge prinses, en die van Engeland te Calais, en tusschen die twee plaatsen zou een mondgesprek der beide vorsten plaats hebben. De Graaf de Saint-Pol vergezelde den Engelschen Koning van Eltham naar Dover; van daar stak de eerste naar Frankrijk over, begaf zich naar Parijs, en vertrok met zijnen vorst en diens gevolg naar Amiens. Den 14 Augustus („la nuit de la Notre-Dame en mi-août") had eene bijeenkomst tusschen den Hertog van Bourgondië en den Koning van Engeland plaats, en twee dagen later vertrok de Hertog met den Graaf de Saint-Pol weder naar Amiens. „En ces vacations," zegt Froissart, „se fit le voyage en Frise." Zie ald. XIII, 352—356.

over den goeden uitslag hunner pogingen, keerden de twee Henegouwsche heeren naar hun land terug, opgetogen over het schitterend onthaal en de rijke geschenken, die zij verkregen hadden en welke zij voornamelijk te danken hadden aan hunnen heer, Graaf Willem, die een lieveling aan het Fransche hof was.

De toezegging van Frankrijks hulp bracht ook de strijdlustige ridderschap uit Henegouwen in beweging, en toen Albrecht ze had doen samenkomen, verbond zich een aanzienlijke schaar om mede op te trekken tegen den oproerigen Fries, en beloofden allen zich met hunne wapenknechten tegen half Augustus te Enkhuizen te zullen bevinden [1]).

En nu was het niet alleen de Hertog van Gelre, die een oorlog tegen Friesland eene hoogst gevaarlijke onderneming achtte: ook de Henegouwsche vrouwen en jonkvrouwen dachten er evenzoo over. Zij waren alles behalve gesticht er over hare vaders, broeders, ooms, echtgenooten en neven, andere over hare „amis par amour" in een zoo hachelijken en doodelijken strijd te zien trekken. Zoo

---

1) Deze waren: de Heer van Vertaing, de Heeren van Ligne en van Gommegnies; Jacques van Havrecq; Michelet van Ligne, van Lalaing; Willem van Houdaing, Chin, Cantain, Quesnoy, Floyon, met zijn broeder Jan; de Heeren van Boussu en van Jeumont; de Heeren Robert du Roeulx, de Moncheau, de Fontaine en de Herselles; Jacques de Sars; Willem van Herines en zijn broeder Pinkart; de Heeren van Lens en van Berlaymont; de Heeren Anceaux de Trasegnies en Otthe d'Escaussines met Girard, zijn broeder; de Heer van Itte en zijn broeder Jan; de Heeren Anceaux de Sars; Bridaulx de Montigny, Danaux de la Poulle met zijn broeder Guy; de Heer van Mastain; Floridas de Williers; Eustace de Vertaing; Fierabras de Vertaing, bastaard; de Heer van Ostevene; de Heeren Rasse de Montigny en Thuy de Merse; de Heer van Roisin; Messire Jean d'Audregnies met zijn broeder Persan, en bovendien „plusieurs autres gentilshommes et escuyers." Zie VINCHANT, t. a p. III. 308, en verg. FROISSART, t. a p. XIII. 362.

bloedig was nog de herinnering bij velen bewaard van den noodlottigen tocht in 1345, waarin de bloem der ridderschap het leven had gelaten. Groot was dan ook de dankbaarheid aan de Hertogin van Brabant, die den doortocht door hare staten aan de Henegouwsche ridderschap geweigerd had; maar nog grooter de verbittering tegen den heethoofd Fier-à-Bras, dien men als den aanlegger en drijver van het geheele plan beschouwde.

Ook in Zeeland was de oproeping der beide Vorsten niet te vergeefs, en verbonden zich de Heeren van Veere, Floris en Claes van Borselen, Floris van Axel, de Heer van Zevenbergen en Heer Filips van Cortghene, om ter bestemder tijd aan den tocht deel te nemen. Niet minder groot was de belangstelling en vreugde in Holland, daar het velen welkom was tegen den algemeenen vijand op te trekken, en zoo een einde te zien aan den onderlingen strijd. Jan van Arkel, de Heer van Egmond en Gerrit van Egmond, Filips van Wassenaar, Leidens burggraaf, en Dirk zijn broeder, Jan en Walraven van Brederode, Hendrik van der Lecke, Floris van Alkemade, de Heeren van Cuilenburg, van Asperen, Brustijn van Herwijnen, Willem van Cronenburg, met zijne beide zonen Jan en Hendrik, de Heer van der Merwede, Heer Jan van Drongelen, de Heeren van Swieten en van Poelgeest met vele anderen, zoo Hoeksche als Kabeljauwsche edelen, namen gretig Albrechts voorstel aan [1]).

Dat voor een tocht, die algemeen als een groot waagstuk werd beschouwd, aanzienlijke toebereidselen werden

---

1) Hoe Froissart met de namen omspringt, daarvan moge het volgende een staaltje zijn. Onder de edelen bevonden zich „le seigneur d'Ogement (*Egmond*), messire Henry de Waldech (*van der Lecke*), messire Rustan de Garrowede (*Brustijn van Herwijnen*), messire Guevrand de Gemsberghe," waarin men wel een Gerrit van Heemskerk zal moeten zoeken. Zie XIII. 366.

gemaakt, is niet te bevreemden. Of die evenwel op zoo reusachtige schaal geschiedden als waarvan de meeste schrijvers gewagen, mag aan twijfel onderhevig zijn. Joannes a Leidis spreekt van een ontzagverwekkend leger van 180,000 man, terwijl hij de vloot schat op 4000 groote en 40 kleine schepen [1]). Froissart wil dat van alle kanten schepen te Enkhuizen aankwamen, bemand met 30,000 matrozen, waarvan de stad Haarlem alleen 1200 zoude hebben geleverd; ja, zoo groot was hun getal, dat, wanneer ze van Enkhuizen af achter elkander één voor één waren gerangschikt, zij de geheele zee tot de Kuinre zouden hebben bedekt [2]). Het ware zeker met het arme Friesland gedaan geweest, zoo dergelijke reuzenmacht het land overstroomd had. De buitensporige cijfers wijzen dan ook reeds genoeg de bepaalde onmogelijkheid aan. Hoe groot de bevolking van Friesland in het laatst der XIVe eeuw geweest is, kan niet bepaald worden; doch als een feit mag het aangenomen worden, dat zij aanmerkelijk geringer was dan thans, en een leger van 180,000 man de bevolking van geheel Frieslaud verre zou hebben overtroffen [3]).

---

1) T. a. p. c. 51, p. 313.

2) T. a. p. XIII. 366, 368. Worp van Thabor, L. III. c. 43 (I. 191) zegt: „Cum quatuor milibus et septingentis navibus rostratis, exceptis barcis aliisque navibus minoribus."

3) De bevolking van Friesland, die in 1864 ruim 282,000 zielen bedroeg, was bij eene der eerste volkstellingen in 1744 slechts 135,133 personen! Zie W. Eekhoff, *Gesch. van Friesl.* 468. De levering der stad Haarlem, bestaande uit 1200 matrozen, is even ongerijmd. In het jaar 1496, eene eeuw na de tochten, bedroeg het getal haardsteden of woningen te Haarlem 2426, en in 1515 bijna 300 meer (2714). Gesteld dat het getal eene eeuw vroeger reeds even aanzienlijk ware geweest, dan zouden elke twee woningen *één* matroos hebben geleverd! Zie *Informacie up den Staet .. van de Steden ende Dorpen van Holl. ende Friesl.* 630, en verg. 13, alwaar het getal der communicanten op

Vroeger zagen wij reeds dat door Hertog Albrecht een bevel werd uitgevaardigd, dat geene schepen buitenslands mochten varen, en die, welke in de Nederlandsche gewesten voeren, voor 1 Augustus te Enkhuizen moesten zijn. Hoe groot het getal dier „cogge scepe ende ander grote scepe" geweest is, kan moeilijk bepaald worden; alleen zijn wij in staat uit Albrechts toebereidselen tot de „scepinghe" een en ander op te maken, dat geheel in strijd is met de brommende cijfers, elders ons opgegeven.

Terwijl den 29 Juli de Heer van Heenvliet bevel krijgt eenige voor Albrecht gehuurde schepen te doen „verwen, stoffeeren ende bereiden," worden in het begin van Augustus door hem en Coenraed van Heysterbach 30 groote schepen van 100 last gehuurd, en later nog 18 sombairders te Schiedam, welke laatste met 131 koppen bemand waren. Den 10^{den} dier maand worden nog eenige schepen te Gouda, en eenige dagen later 20 schepen te Haarlem gehuurd, om van de kleinere niet te spreken, die ten getale van één, twee en drie voor den overvoer van wijn en bier, koorn, brood en andere levensbehoeften worden aangenomen. Het schip van Jan de Hollander van Rotterdam, waarmede de Hertog zelf de overtocht zoude doen, moest daartoe met vorstelijke wimpels en banieren, en met een verdek voorzien van de Beiersche kleuren worden opgesierd, doch dat men zich ook van het vorstelijk vaartuig geen te verheven denkbeeld moet maken, blijkt uit de bemanning, die slechts negen koppen bedroeg [1]).

Welke toebereidselen verder voor den tocht werden ge-

14000 wordt geschat. In het jaar 1398 was het getal gewapenden, dat Haarlem moest leveren, 600, benevens 20 timmerlieden, 10 metselaars, 10 smeden en 25 boogschutters. Zie v. Mieris, *Chb.* III. 670; *Fr. Chb.* I. 271.

1) Bl. 16—18, 25, 26.

maakt, leeren ons de Rekeningen in tal van bijzonderheden. Bussen, kruit en steen voor de magneelen en ander werpgeschut, vuurpannen en toortsen worden aangeschaft; een duizendtal ossen wordt opgekocht en deels naar Enkhuizen, deels naar het leger verzonden; aan schapen wordt een vrij aanzienlijke som uitgegeven, een groote voorraad tarwe opgeslagen, en in Delft een honderd vaten bier voor het leger gebrouwen. Doch hoe belangrijk die toebereidselen ook mochten zijn, voor een leger, als door de kroniekschrijvers wordt opgegeven, zouden zij van weinig beteekenis zijn geweest.

Niet alleen evenwel voor de behoeften van een leger, ook voor die eener hofhouding moest gezorgd worden, daar de gemalinnen van Hertog Albrecht en Graaf Willem, vergezeld van een talrijke jufferenstoet, gedurende den krijg tegen Friesland te Enkhuizen en Medemblik zouden vertoeven. Daarvoor moest reeds in het begin van Augustus eene voegzame herberg te Enkhuizen besteld en in gereedheid gebracht, en voor keuken en kelder der hofhouding gezorgd worden; en gingen koks, botteliers en pentiers of bakkers, benevens andere bedienden den 15 Aug. naar Enkhuizen scheep, om bij de komst der aanzienlijke personages alles in gereedheid te hebben.

Niettegenstaande al deze toebereidselen schijnen de Friezen nog ter elfder ure het gevaar van hunne hoofden te hebben willen afwenden; althans den 8 Augustus gaf Albrecht vrijgeleide voor den tijd van acht dagen aan twintig personen, „die de Oestvriesen dairtoe ordineren sullen, om mit minen Here te dadingen" [1]). Zoo door hen nog pogingen werden aangewend, het was wel te voorzien dat deze vruchteloos zouden zijn, daar voor Albrecht aan geen ommekeer te denken viel. Alles toch was in rep en roer in 's Hertogen omgeving, en aanhoudend

1) SCHWARTZENBERG, *Chtb.* I. 258.

worden naar verschillende zijden boden afgezonden, om tot onverwijld handelen aan te sporen. Heer Floris van Borselen ontvangt bevel om tegen 10 Aug. 300 man naar Amsterdam te zenden, die bestemd waren om in de Lauwers te liggen. De stad Kampen wordt uitgenoodigd den Hertog te helpen; aan Herman van Kuinre vrijgeleide gegeven om te 's Hage te komen, daar hij genegen was zijn bijstand tegen de Friezen aan te bieden.

De Zeeuwsche steden worden gewaarschuwd tegen de zoo gevreesde Likedeelers of Victualiebroeders, die de zee hoogst onveilig maakten. Den 3 Aug. vertrekt haastig in den nacht een bode naar Heer Floris van Borselen, om hem te bevelen 700 man gewapenden in gereedheid te houden, ten einde in de Lauwers te liggen; de Stichtslieden worden aangemaand aan den tocht deel te nemen, en de onwillige Hertog van Gelre herhaaldelijk uitgenoodigd opgave te doen van het getal manschappen, waarmede hij zijnen schoonvader zoude dienen. Den 6 Aug. wordt 's nachts een bode gezonden aan de Hertogin van Brabant, die, gelijk wij vroeger zagen, met leede oogen den tocht aanzag, om haar te bewegen die van hare heeren, welke Albrecht hulp beloofd hadden, vrijheid te geven om op te trekken en hem tegen de Friezen bij te staan [1]).

In Friesland was ondertusschen de verwachting niet minder gespannen, en werden zeker de groote toebereidselen, door den Hollandschen Graaf gemaakt, met angst en bekommering aangezien. Reeds lang te voren van het dreigende gevaar onderricht, zochten de Friezen raad te schaffen en riepen de wijze mannen uit het land samen.

„Liever als vrije Friezen sterven dan onderdanen te zijn van eenigen vorst of heer," was aller leus, en moesten ook allen omkomen, zij zouden strijden ten einde toe. Geen

---

2) Bl. 52—55.

genade zou worden geschonken; allen die in hunne handen vielen, hoe groot en aanzienlijk ook, zouden door het zwaard omkomen.

Onder de Friezen was er een, die niet alleen door lichaamskracht, maar ook door wijsheid en welberadenheid als aangewezen scheen, om de leider en aanvoerder in den strijd te zijn. Meer dan een hoofd stak hij boven de andere Friezen uit, en was ook bij Hollanders, Zeeuwen en Henewieren als de Groote Fries bekend. Zijn naam toch was niet gebleven binnen de enge grenzen van het Friesch grondgebied, maar ook daar buiten bekend en gevierd als die eens dapperen ridders, die in Pruisen, Hongarije, Turkije, op Rhodus en op Cyprus met roem had gestreden. Bekend met de groote macht des vijands zoowel als met de zooveel zwakkere strijdkrachten zijner landgenooten, zocht hij kalm en bezadigd door zijn zedelijken invloed den overmoed der Friezen te temperen. Het was de edele Juw Juwinga, die aldus de verzamelde Friezen aansprak [1]):

„Edele mannen en vrije Friezen, weet dat er geen kans is of ze komt wel weder. Zoo gij door uwen heldenmoed eertijds Henewieren, Hollanders en Zeeuwen hebt verslagen, weet dat thans zij, die tegen u oprukken, allen ervarene krijgslieden zijn, en gelooft mij dat zij nu geheel anders zullen handelen als hunne voorgangers; want gij zult zien dat zij zich niet zullen prijs geven, maar voorzichtig zijn en op alles bedacht. En toch zou ik aanraden ze te laten komen en zoo ver oprukken als ze maar kunnen, terwijl wij onze steden en vestingen bewaken en hen

1) Froissart (L. IV. c. 50, XIII. 368—71) is de eenige kroniekschrijver, die, voor zooverre ons bekend is, dit feit mededeelt, dat alle kenmerken van waarheid in zich heeft. De inkleeding moge de zijne zijn, de berichten, door hem ingewonnen, waren gewis uit eene uitstekende bron. Minder gelukkig is onze Henewier met het overbrengen van namen: hij noemt hem Yve Joucre!

laten op het open veld, waar zij ten verderve zullen komen. Ons land is er niet voor geschikt om hen lang te houden. Wij hebben verscheidene goede landweringen [1]), zoodat zij zich niet in het land zullen kunnen bewegen, want zij zullen er niet te paard doortrekken noch er met een aanzienlijke schaar te voet marcheeren kunnen, waardoor zij weldra zoo in het nauw zullen zijn gebracht, dat zij hun bekomst krijgen en terugkeeren, na een dozijn dorpen te hebben verbrand. En dat zal ons zoo goed als niets deren: men kan ze altijd weer opbouwen. Maar als wij ze bevechten, vrees ik dat wij niet sterk genoeg zullen zijn ze in eens te verslaan; want, naar hetgeen ik voor zeker heb gehoord, zijn zij meer dan honderdduizend man sterk."

Met dezen verstandigen raad waren het enkele Friesche edelen eens, doch daar zij tot de partij der Vetkoopers, die tot Holland overhelde, behoorden, wekte dit misschien daarom achterdocht en misnoegen, en werden hunne vermaningen in den wind geslagen.

Het waren de Heeren Feye van Dockum, anders Heemstra, Gerrit Cammingha en Tyarck Waltha, die zich aan de zijde van Juwinga schaarden [2]). Doch de stem van het volk niet alleen, maar ook die van vele edelingen [3]), verzette er zich tegen en behaalde de overwinning. Dadelijk na de landing zoude men den vijand bevechten, zoodanig was het besluit dat werd genomen. De wapening werd nu aangevangen, doch hoezeer stak zij af bij de

---

1) T. a. p. 370: „Nous avons plusieurs bonnes *landweres*, ce sont bon fossés ou digues." De laatste woorden zijn kennelijk een kanttekening van een afschrijver, ter verklaring van het vreemde woord.

2) „Messire Feu de Dockercq, messire Guérard Camin, messire Thuy de Walting," zooals FROISSART ze noemt (T. a. p. 370). Verg. *Chtb.* I. 281.

3) „Plusieurs autres nobles hommes que ils appellent au pays les *elms*, c'est-à-dire les gentilshommes ou les juges des causes."

toebereidselen van Hollands Graaf. Armoedig en pover was hunne uitrusting. Voor alle wapenrusting hadden de meesten slechts hunne kleederen van grof laken en saai, waarvan men anders paardendekken maakt. Anderen hadden leeren kolders of geheel verroeste halsbergen; slechts enkelen waren goed gewapend. De meesten zagen er echter uit als een vastenavondstroep, die ketelmuziek zoude gaan maken [1]).

Doch de Friezen, steunende op hunnen moed en de rechtvaardigheid hunner zaak, zagen met vertrouwen den strijd te gemoet, en hoopten nogmaals met schade en schande den vreemdeling van hunnen vaderlandschen bodem te verdringen.

Eindelijk brak het door velen vurig gewenschte oogenblik aan, waarop de lang uitgestelde wraak op de Friezen zou worden genomen. Onder de Hollandsche heeren waren er geene zoo begeerig naar den strijd als Willem van Cronenburg en de Heer van der Merwede, die met kracht en klem bij Albrecht tot de onderneming hadden aangedrongen, en daarom even weinig gezien waren bij de Hollandsche vrouwen en jonkvrouwen als Fier-à-Bras bij hare Henegouwsche zusteren, zoodat zij zich zelfs niet aan het hof durfden te vertoonen [2]).

De Graaf van Oostervant met zijne gemalin bevond zich reeds in het begin van Augustus te 's Hage; weldra verscheen er ook „mijn here van Beieren," Albrecht de Jonge, die met een aanzienlijk getal baanrotsen, ridderen en knapen uit Beieren was gekomen [3]). Ook de strijd-

---

1) „Et sembloit proprement qu'ils dussent faire un charivari les plusieurs." T. a. p. 371.

2) Froissart, L. IV. c. 50 (XIII. 367).

3) Zie bl. 42, 46. Bij Joh. a Leidis, t. a. p. 213 leest men: „Cuius exercitus maiores erant Dux Wilhelmus Comes de Oestervant, Dux Joannes electus Leodiensis, Dux Albertus Dominus de *Nubingen*, tres filii eiusdem ducis Alberti." Men verandere den naam *Nubingen* in *Strubingen*,

lustige Elect van Luik, dien het harnas minder knelde dan het bisschoppelijk ornaat, en die liever het groote slagzwaard hanteerde dan den herderlijken staf, zou, volgens het getuigenis van Joannes a Leidis, aan dezen tocht hebben deelgenomen; doch dit wordt niet bevestigd door de rekeningen, die veeleer aanduiden dat de Elect zich te Luik bevond, en althans niet aan den tocht deelnam [1]).

Op Maria Hemelvaart, Woensdag 15 Aug., reed Hertog Albrecht uit 's Hage en begaf zich naar Teilingen, terwijl de Domproost, Willem van den Coulster, 's Hertogen rentmeester, tot Haarlem ging [2]). Albrechts gemalin bevond zich op dien dag nog te 's Hage en vertrok den volgenden, van een aanzienlijk gevolg edelvrouwen, ridders en knapen vergezeld, mede te paard naar Westfriesland. Arme monniken, die zij op haren weg ontmoette, werden met aalmoesen beschonken, en om den aanstaanden tocht te meer in 's hemels gunst aan te bevelen, nam zij getrouwelijk hare godsdienstplichten waar. Hetgeen zij aan offergeld of „om Gode" gedurende hare reis besteedde, vinden wij nauwkeurig in de Rekeningen aangeteekend [3]).

Den 17den ging „miinre vrouwen gezinde ende joncvrouwen" te Haarlem scheep, om naar Hoorn vervoerd te worden, terwijl de paarden van Albrecht en zijne gemalin en die van de Gravin van Oostervant over Alkmaar naar

---

Straubing, „de hoofdplaats der domeinen in Beieren," welke Albrecht namens zijn vader bestuurde. Zie *Naleez.* op WAG. I. 182.

1) Den 23 Aug. wordt een bode gezonden „aen mynen here van Ludic, om te doen bezegelen mire vrouwen brief, dien miin here hoir in testament gemaict hadde," en den 29 Aug. komen twee boden van Jan van Luik bij de Hertogin. Zie bl. 55 en 57. Worp van Thabor, omtrent dit punt beter ingelicht dan Joann. a Leidis, zegt: „Cum duobus filiis Alberto de Bavaria et Wilhelmo de Oestervant." Ook in den Vermeerderden BEKA (MATTH. III. 300) wordt slechts van Albrechts beide zonen gesproken.

2) Bl. 27. 3) Bl. 47—48.

Hoorn werden gezonden [1]). Den 19den nam Albrecht te Amsterdam eenen loods aan, om hem het diep te wijzen tusschen Amsterdam en Hoorn [2]). De vrouwen gingen, nadat zij eenige dagen te Hoorn en te Enkhuizen hadden doorgebracht, naar Medemblik, waar zij van Donderdag 24 Aug. tot den 31sten bleven, „ter wilen dat miin lieve heren van Hollant ende van Oistervand in Oestvrieslant mit horen here lagen" [3]). Voor hare komst te Medemblik deden zij nog eene bedevaart naar Mijzen, waar zich een kerkje bevond, dat door de Abdij van Egmond werd begeven [4]).

Toen Hertog Albrecht te Enkhuizen aankwam, vond hij er het meerendeel der troepen reeds verzameld, die met hem naar Friesland zouden trekken. Het eerst waren de Engelschen gekomen, daarna de Henewieren, onder het bevel van den seneschalk de Jumont en den Heere van Gommignies, die zich te Antwerpen hadden scheep begeven en door het Marsdiep te Enkhuizen waren gekomen. De Zeeuwen en Hollanders volgden hen weldra; en nu ontbraken nog de Fransche hulptroepen, op welke men elf dagen moest wachten, en die eerst kwamen opdagen, toen men op het punt was over te steken [5]). Dadelijk na hunne aankomst schijnt Albrecht de Fransche heeren te hebben willen overtuigen van de rechtmatigheid zijner onderneming: althans hij zond naar Medemblik om de „kiste, dair in waren die hantvesten vanden Oistvriezen," en evenals hij deze aan zijne getrouwe

---

1) Bl. 60. 2) Bl. 55. 3) Bl. 39.

4) v. d. Aa, *Aardrijksk. Wdb.* VII. 967.

5) Froissart, t. a. p. XIII. 367: „Depuis que toutes manières de gens d'armes furent venus et assemblés et tous prêts pour passer, il convint tarder *onze* jours après les François." Albrecht had bevolen dat zijne mannen den 15 Aug. te Enkhuizen zich zouden bevinden. Nu waren de Franschen den 26sten aldaar, zoodat de opgave van Froissart alle geloof verdient. Zie bl. 56.

Henewieren vertoond had, „noblement et authentiquement de plomb et d'or scellées, saines et entières," zoo werden ze ook nu weder aan de Franschen ter inzage gegeven, om de wettigheid zijner aanspraken op de weerspannige onderdanen te bewijzen [1]).

Voor de komst der Fransche troepen had, volgens het bericht van Froissart, een hevige twist plaats tusschen de Hollanders en Engelschen, die zoo hoog liep, dat, ware niet Graaf Willem tusschen beide gekomen, al de Engelschen gedood zouden zijn.

De komst der Franschen gaf eene weldadige afleiding, de verzoening werd weder getroffen, en geene hinderpaal bleef er meer over die uitstel van den overtocht naar Friesland vorderde. Reeds waren loodsen aangenomen, een klein schip was gekocht om „mijns heren camerwant" naar Friesland over te voeren, daar een groot vaartuig niet zou kunnen landen; den 26sten gingen de paarden te scheep [2]), en zeker was alles in en om Enkhuizen in rep en roer, opdat alles op den bestemden tijd gereed zoude zijn.

Reeds te lang toch was er gedraald, en brandde een ieder van begeerte om zijne krachten te meten tegen den weerspanneling, om den dood te wreken van Hollands Graaf, die sints jaren in een onbekend graf op vreemden bodem rustte. Froissart, die een levendig verhaal van den tocht geeft [3]), zal ons de beste gids zijn, en waar het noodig is zullen wij het zijne met dat van onze kroniekschrijvers vergelijken, en wat de data betreft ze aan onze Rekeningen toetsen.

Op Zondag den 27 Augustus begaf men zich te scheep [4]),

---

1) Bl. 56. 2) Bl. 32, 60, 11. 3) T. a. p. XIII. 370—377.

4) Froissart, t. a. p. XIII, 371, verhaalt dat de landing geschiedde „le jour Saint Barthélemy par un dimanche." Sint Bartholomeusdag viel in 1396 op Donderdag den 24sten. Doch werkelijk was het op een Zondag, en wel den 27sten, dat „die upgane in Oistvrieslant gedaen" werd, als blijkt uit de Rekeningen, bl. 21.

nadat allen hunne ziel Gode bevolen hadden. De zee was kalm, het weder helder en alles beloofde een goeden overtocht. De Friezen, in afwachting van den vijand, begaven zich naar de kerken; daar namen zij kruisbeelden en banieren, en gingen in drie legerafdeelingen, waarvan elke door Froissart op 10,000 man wordt geschat [1]), naar den dijk bij de Kuinre, in welks nabijheid men de landing des vijands verwachtte. De vijand was tot de kust genaderd en gereed de landing te bewerkstelligen. De Friezen plaatsten eene aanzienlijke legermacht op de dijken, om den vijand te beletten den voet op hunnen bodem te zetten. Gedurende de angstige spanning, die aan weerszijden heerschte, stoof eensklaps eene in blauw laken gekleedde vrouw als bezeten van woede buiten de gelederen der Friezen en de schepen te gemoet, wier bemanning de landing wilde beproeven. Tot op een boogschot van den vijand genaderd keerde zij zich om, lichtte hare kleederen op, en voegde met een honend gebaar den vijand toe: „Zoekt daar je welkom!" [2]) Een hagelbui van pijlen en werpspietsen was het antwoord op deze snoeverij; een menigte sprong uit de schepen met het zwaard in de vuist, en zette de rampzalige na, die weldra ingehaald de woede der wapenknechten moest ontgelden, en letterlijk in de pan werd gehakt, — Froissart zegt: „finalement dépécée en cent mille pièces ou plus!" — Intusschen ontscheepten steeds meer en meer krijgslieden, die door de Friezen met heldenmoed werden ontvangen, en waarvan menigeen door de lange speren en de met ijzer beslagene

---

1) Dit getal is zeker, even als de meeste getallen bij de kroniekschrijvers, zeer overdreven. Verg. bl. XXXV, aant. 3.

2) T. a. p. XIII. 379: „elle se tourna et leva ses draps, c'est à savoir sa robe et sa chemise et montra son derrière aux Hainuyers, Hollandois et Zélandois et à toute la compagnie qui voir le voulut, en criant aucuns mots, ne sçais pas quels, si non qu'elle dit en son langage: „Prenez là votre bien venue."

knodsen den dood vond. Van weerszijden werd met leeuwenmoed gestreden; het strand was getuige van een verwoed gevecht, en van Fries en Hollander lieten er velen het leven. Doch voet voor voet wonnen de aanvallers grond, en vooral aan de goed geordende scharen der hand- en voetboogschutters [1]) had de vijand het te danken, dat eindelijk de dijk werd vermeesterd, en het geheele leger van Albrecht in veiligheid en met de meeste orde kon ontschepen.

Daar schaarde zich Albrechts gansche strijdkracht in behoorlijke orde, een ieder onder zijne banier. Een halve mijl lang was de kust bedekt met de vijandelijke macht, die zich nu kon bezighouden met het opslaan van tenten, het verdere ontschepen van alle lijfsbehoeften en oorlogsbenoodigdheden, kortom met alles zoodanig in te richten, dat men den verderen loop der gebeurtenissen met kalmte kon afwachten. De Friezen waren intusschen teruggeweken naar eene verschansing, waarachter zich hunne hoofdmacht had gelegerd, en die op slechts geringen afstand van den dijk gelegen was, daar de vijand ze van daar konde zien [2]). Dien Zondag en den volgenden dag rustte het leger uit, om zich voor te bereiden tot den grooten slag. Reeds veel was gewonnen: de gevaren der landing waren overkomen, een vaste stelling op vijandelijken bodem was verkregen. Nog op den avond van den gewichtigen dag

---

1) T. a, p. XIII. 372: „Par la force des archers et crenequineurs." De laatsten waren gewapend met de *voetboog*, Ofr. *arbaleste*, Lat. *arcubalista*, Mhd. *armbrust*, bij KIL. *kraeneke* genoemd, „balista ligneo brachio instructa." Zie DU CANGE, II. 656, i. v. *Crenkinarii;* HUYDEC. op *St.* III. 318.

2) T. a. p. XIII. 373: Ces Frisons ... se retrairent entre leurs gens qui étoient bien trente mille tous enclos en une landwere, dont avoient jeté la terre par devers eux; et étoit le fossé très parfont, lequel fossé n'étoit point loin de là, car très bien les pouvoient voir les Hainuyers, Hollandois et Zélandois et François, qui rangés étoient sur cette digue.

zond Albrecht een bode uit het leger aan zijne gemalin en de Gravin van Oostervant, „om him te laten weten hoe mijn lieve here den upganc mitter hulp van Gode gewonnen hadde," welke bode den 28sten de blijde tijding aan zijne meesteressen bracht [1]).

Behalve eenige schermutselingen, door het ongeduld van beide partijen ontstaan, bleef het rustig tot Dinsdag 29 Aug., den dag van Sint Jans Onthoofding, toen de groote slag bij Schoterzijl plaats had [2]). Nadat voor den strijd door Albrecht eenige nieuwe ridders waren geslagen, plaatste het leger zich in slagorde. De boogschutters verspreidden zich voor en tusschen de gelederen, om het eerst des vijands scharen te dunnen; de trompetten werden gestoken, en met een stadigen tred rukte het leger voort om de verschansing, waarachter de vijand gedekt was, te bestormen. Van de Friezen vertoonden er zich nu en dan, en werden aanstonds begroet door de pijlen der boogschutters, die echter weinig schade onder hen aanrichtten, daar zij zich of met hunne schilden dekten, of terugdoken achter de verschansing. Ondertusschen naderde

---

1) Zie bl. 21, 56.

2) Bij Froissart noch bij Joannes a Leidis wordt de plaats, waar de slag voorviel, genoemd. Bij Worp, t. a. p. 191 leest men: „Convenerunt in die decollationis Joannis Baptistae in campo magno circa Schotersyl." Bij Winsemius, fol. 215, wordt eene geschreven aanteekening van Edo van Jongama medegedeeld, die aldus luidt: „Op *S. Joannis Decollat.* dey caem Albrecht dy 21 Greef van Hollant mey graette swyre macht, vergerre wut mennich Lantschip, by dy *Cuyner* too *Aesterze*, om te wrecken sijns Eems daed." Beide opgaven komen goed overeen. Zie v. d. Aa, *Aardrijksk. Wdb.* VIII. 543, X. 290. Froissart, in het vroeger reeds aangehaalde I. Boek, c. 190 (II. 147) zegt: („Ce Guillaume) arriva en Frise et desconfi les Frisons sus une marce que on dist le Viés-Clostre." Froissart verwart hier den naam van *Oldeklooster* of *Bloemkamp*, waar Graaf Willem IV begraven was, met de plaats, waar de slag plaats had. Deze geschiedde op het Oosterzeesch veld, nabij Schoterzijl.

het vijandelijk leger allengs meer, en in dichte drommen, met gevelde lans, trachtten eenige benden den wal der verschansing te beklimmen, maar werden met kracht door den vijand teruggedrongen en achterover geworpen. Doch hoe zwaar de slagen der Friezen op den aanvaller neerkwamen, ze deden weinig andere schade dan dat hij vrij onzacht neertuimelde, daar zijne zware wapenrusting tegen de wapenen der verdedigers bestand was. Weldra werd men handgemeen onder aan den wal; de Friezen bestreden den vijand elken voet gronds en verweerden zich met woede; maar ook de vijand streed met riddermoed en had door zijne betere bewapening een merkelijk voordeel boven de slecht beschutte Friezen [1]), die echter met hunne zware strijdbijlen menigen kop kloofden.

Terwijl nu de strijd van man tegen man op het heetst was, gelukte het eenige Henegouwsche ridders, aan wier hoofd de heeren van Ligne en van Jumont stonden, de verschansing om te trekken en aldus een doortocht te vinden. Van voren bestookt door de Hollandsche krijgsbenden, die meer en meer veld wonnen, werden de Friezen eensklaps in den rug aangevallen door de Henewieren. Verslagen door dezen onverhoedschen aanval, wendden zij hunne wapenen tegen den vijand, die hen in den rug kwam bestoken. De Hollanders en Zeeuwen maakten van de verwarring gebruik, stormden binnen de verschansing en vielen met verwoedheid op de Friezen aan. Deze, bekneld aan alle zijden door de veel beter gewapende aanvallers, verstoken van hunne verschansing, die hun veel op den sterkeren vijand voorgaf, raakten verstrooid. Deze

---

1) T. a. p. XIII. 374, waar van de Friezen wordt gezegd: „lesquels se défendoient très merveilleusement et aigrement; car au voire dire ce sont forts hommes, grands et gros, mais ils étoient très mal armés; et y avoit plusieurs tous déchaux sans chausses et souliers, combien que tous se défendissent par très grand courage."

verslagenheid vermeerderde nog toen de edele Juw Juwinga viel, die overal in het heetst van den strijd had gevochten, hoezeer hij den noodlottigen uitslag had voorspeld en verwacht. De Friezen moesten wijken, en nu begon de vervolging, die vooral door de Hollanders met verwoedheid geschiedde.

Geen losprijs werd aangenomen; wat in 's vijands handen viel werd meedoogenloos over de kling gejaagd. Vooral Heer Willem van Cronenburgh en zijne beide zonen Jan en Hendrik, die voor den strijd tot ridders waren geslagen, gingen met de meeste verbittering te werk, „et s'aquittoient de faire armes et d'occir Frisons, et bien montroient que petit les aimoient." Van hen die aan het zwaard des vijands ontsnapten, kwamen velen ellendig in slooten om [1]). Slechts weinigen, ongeveer 50, werden gevangen genomen en mede naar 's Hage gevoerd, waar zij langen tijd bleven. Onder deze behoorde ook de Heer van Kuinre, die zich nog den vorigen dag bij Albrecht had bevonden, en met zijne twee zonen onder de Friezen streed. Beide zonen bleven lang bij Hertog Albrecht en Graaf Willem, zoo in Holland en Zeeland als in Henegouwen.

---

1) Bij FROISSART, t. a. p. XIII. 376, wordt het getal der gesneuvelden niet opgegeven. Hij zegt alleen: „Et en y demeura la plus grand' partie de morts sur les champs." Bij JOAN. A LEIDIS, 313, vindt men: „Corruerunt autem illo die mille et quadringenti Frisones." Verg. den vermeerderden BEKA (MATTH. III. 301): „Daer bleven alsmen seyde ontrent XIV houdert Friesen, so verslegen, so verdrenct, in sloten ende in graven, die waenden tontlopen als sijt verloren sagen." Bij WORP, 191: „Tandem Frisones fugati, sexcenti in eo praelio ceciderunt." In de aant. van Jongama bij WINSEMIUS leest men: „Dit siaende da Friezen toegen hem stolt onder da aegen, den ya verleren da stryd, en verleren woll VC Friesen." Nemen wij nu aan dat de raming der Friezen wat te laag, die der Hollanders wat te hoog is, nog blijft het verlies voor dien tijd aanzienlijk. Doch ware Albrechts leger 180,000 man sterk geweest, dan zeker zou nog oneindig grootere slachting zijn aangericht.

Na deze behaalde zege, welke de Hertogin was bericht door haren bode, dien zij naar Friesland had gezonden [1]), schijnt Hertog Albrecht onmiddellijk weder naar Hoorn te zijn gereisd, waar hij „omtrent xxxj dage in Augusto" aankwam [2]). Graaf Willem en Albrecht de Jonge bleven met het leger op 's vijands grond, dat naar de Kuinre trok, waar het zich blijkens de Rekeningen den 31 Aug. reeds bevond [3]). Wat het op zijnen weg ontmoette, werd verwoest en verbrand; doch veel buit was er niet te behalen, en overal waar de Friezen konden, zochten zij den vijand door hinderlagen en kleine schermutselingen schade te berokkenen. Gevangenen werden er weinig gemaakt; de Friezen, die in 's vijands handen vielen, wilden geen losprijs schenken, en de meesten van hen verweerden zich dan ook tot het uiterste: liever toch wilden zij als vrije Friezen sterven dan zich aan eenigen heer overgeven. De ongelukkige gevangenen moesten dan ook geduldig hun lot verduren, want geen kans bestond er voor hen op verlossing, zoo niet bij uitwisseling. Aldus werd de krijg doorgevoerd, dorpen en gehuchten platgebrand, zonder dat eenig wapenfeit van eenig aanbelang verder schijnt te hebben plaats gehad [4]).

---

1) Bl. 57.

2) Bl. 39. Misschien keerde hij evenwel naar Friesland terug. Vgl. bl. 57, 58.

3) Bl. 6, 9, 11.

4) Froissart, wiens verhaal wij voornamelijk hebben gevolgd, is hier en daar niet vrij te pleiten van overdrijving, die vooral daaraan te wijten is, dat hij met Friesland weinig bekend was. Zoo zegt hij t. a. p. XIII. 376: „Après cette déconfiture (29 Aug.) se tournèrent Hainuyers, Hollandois, Zélandois, François et Anglois au dit pays de Cundren en prenant *villes et forteresses;* mais certainement ils y conquêtoient bien petit, car les Frisons les adommageoient trop grandement par aguêts et par rencontres." Later, bl. 377, spreekt hij weder van het verbranden en verwoesten van „moult de villes et de villages, et .... plusieurs forteresses qui n'étoient point de trop grand' valeur."

Ter zelfder tijd dat deze gebeurtenissen in het Zuiden van Friesland plaatsgrepen, was, volgens getuigenis van Joannes a Leidis en Worp van Thabor [1], Pieter Heer Dirkzoon van der Beets met die van Amsterdam, van Kennemerland, Westfriesland en Amstelland naar de Lauwers scheep gegaan, misschien met het doel om er eene landing te beproeven, die hun evenwel door de daar liggende Friezen werd belet [2].

Niets van belang kunnende uitrichten, hielden zij de Lauwers geblokkeerd, waardoor althans dit voordeel werd behaald, dat de scheepvaart der Friezen werd gestremd.

Het verdere verhaal van den Karmeliet zoowel als van Worp komt noch met dat van Froissart noch met de gegevens der Rekeningen overeen. Volgens hen begaf zich Hertog Albrecht na den slag bij Schoterzijl, nadat zijne vloot naar Stavoren koers had gezet, met het geheele leger door Gaasterland naar het Sint Odulfs klooster, om er verder over de onderwerping der Friezen te beraadslagen. Deze hadden intusschen nieuwe strijdkrachten verzameld, en er had weder een slag plaats, waarin Albrecht andermaal de overwinning behaalde. Tien dagen lang hield de Hertog zich daarna in zijne legerplaats op, of de vijand misschien weder zou opdagen, doch allen waren bevreesd voor de Hollandsche heeren, zoodat zich geen vijand vertoonde.

In dien tusschentijd had, volgens Joannes a Leidis [3]), een gevecht plaats, dat voor Albrechts troepen slechte

---

Behalve deze kleinigheden meenen wij het verhaal van den Franschen tijdgenoot het volste vertrouwen te moeten schenken.

1) Joan. a Leidis, 313; Worp, 192; verg. ook Matth. *Anal.* III. 301, bl. xx en de Reken. 23.

2) In de Rekeningen (bl. 54) wordt melding gemaakt van een bevel aan Floris van Borselen den 3 Aug. gegeven, om 700 man gereed te houden, ten einde in de Lauwers te liggen.

3) T. a. p. 314.

gevolgen had kunnen hebben. De Engelsche hulpbenden, deels door nieuwsgierigheid geprikkeld, deels belust op buit, besloten een strooptocht te doen, niettegenstaande hun dit door hunnen aanvoerder werd afgeraden, en waagden zich een paar mijlen van het leger. Na verschillende dorpen in brand te hebben gestoken, wilden zij met hunnen buit terugkeeren, toen zij onverhoeds door de Friezen werden overvallen en omsingeld. Meer en meer groeide de macht der Friezen aan, en de Engelschen moesten eindelijk in een verschansing de wijk nemen, waar zij zich moedig tegen den vijand verdedigden. Albrecht vernemende dat zijne dappere hulpbenden door den vijand waren ingesloten, maant de poorters van eenige Hollandsche steden aan hen te ontzetten. Deze antwoorden bereid te zijn om te volgen, waar de Hertog hen voorging. Eindelijk besluiten die van Delft tegen de Friezen op te trekken, mits de Hertog dezen dienst later zou gedenken [1]). Hierop rukten zij tegen de Friezen op, en de Engelschen, ziende dat hulp voor hen kwam opdagen, doen een uitval, waarop de Friezen, nadat een groote slachting onder hen was aangericht, op de vlucht gedreven worden, en de Delftenaren en Engelschen nog verscheidene dorpen verbrandden en zegevierend in het leger terugkeerden.

---

1) JOAN. A LEIDIS, 314: „Et Delfenses ad eum: Illustrissime Dux, nos olim vastati sumus per vos, nihilo tamen minus pro honore vestro liberabimus eos, vel omnes occidemur: ideoque oramus, ut clementia Domini nostri Ducis fidelitatem hanc non negligat futuris temporibus." In de *Vad. Chronyk*, 406, waar dit voorval wordt gezegd in 1398 te hebben plaats gehad, wordt te recht aangemerkt, dat de Delftenaren dit niet behoefden te doen „om 's Hertogen gunst te herwinnen, gelyk de ouden beuzelen, want zy waren reeds in den jare 1894 met hem verzoend, en hadden de vryheid gekregen, om hunne in den jare 1359 gesleehte vestingen weder op te maken, met byvoeging van meer andere voorrechten; maar uit dankbaarheid voor hunne herstelde voorrechten." Zie v. MIERIS, *Chtb.* III. 610.

Wij laten de waarheid van dit verhaal in het midden, doch moeten opkomen tegen hetgeen verder door Joannes a Leidis en Worp van Thabor wordt verhaald. Beide willen, dat door Albrecht bij Stavoren een sterk blokhuis zoude zijn gebouwd en dit voorzien met een sterke bezetting en allerlei benoodigdheden. Daarop zou hij afdeelingen van zijn leger door geheel Friesland hebben gezonden, waardoor de Friezen zoodanig in het nauw werden gebracht, dat zij zich overgaven en hulde en trouw aan Hertog Albrecht als hunnen heer zwoeren. Worp voegt er nog bij, dat daarop de Hertog eenige der edelen „equestri dignitate donavit," waarmede hij zeker bedoelt, dat zij met den tuin werden begiftigd en daardoor in Albrechts orde van Sint Antonius opgenomen. Op Hollandsche wijze werden er baljuwen benoemd, om Friesland in 's Hertogen naam te bestieren, en daartoe o. a. de aan Holland verknochte edelen Feie van Dockum, Gerold Cammingha, Renick Boccama en Tyard Waltha verkozen [1]). Ten laatste kon er aan gedacht worden ook dat te volvoeren, hetwelk de hoofdoorzaak van den tocht was geweest. Eenige edelen werden naar Oudeklooster gezonden, om het lijk van Graaf Willem met banier en wapen terug te halen. Het vorstelijke lijk werd teruggegeven, naar Holland gevoerd en later in het voorvaderlijke graf te Valenciennes bijgezet. De zegevierende Hertog keerde hierop naar Holland terug.

Van dit alles wordt in den vermeerderden Beka niets gemeld. Na de overwinning bij Schoterzijl en het blokkeeren der Lauwers vermeld te hebben, besluit hij het verhaal van den eersten tocht aldus [2]):

„Ende na desen seghe voer Hertoghe *Aelbrecht* mit synen wonnentliken heer weder in Hollant mit groeten love ende

---

1) T. a. p. B. III. c. 44 (I. 193).

2) Matthaei *Anal.* III. 302.

mit blyscappen, danckede ende lovede den edelen Princen, Baenroedsen, Ridderen ende Knechten, ende goeder mannen, die in deser reysen mit hem in synre hulp geweest hadden, begavedese, ende gaf hem oorlof, weder te keeren elc tot sinen lande."

Dit verhaal is geheel overeenkomstig de waarheid, gelijk ons ook de Rekeningen zullen bevestigen. Noch de instelling der Baljuwen geschiedde na dezen tocht, noch het hoofddoel werd bereikt: 's Graven Willems lijk met banier en wapen van den vijandelijken bodem mede te voeren. Ook van het stichten eener sterkte bij Stavoren reppen de Rekeningen met geen enkel woord. Bij Joannes a Leidis, zoowel als bij Worp is deze tocht met den tweeden in 1398 verward, gelijk later zal blijken. Froissart meldt dan ook niets van dit alles, en zijn verhaal komt in de hoofdtrekken vrij wel overeen met dat in den Vermeerderden Beka. Doch ook hij begaat eene onnauwkeurigheid, wanneer hij vermeldt, dat Hertog Albrecht zich gedurende zes weken in Friesland heeft opgehouden, en toen door het slechte weder en de najaarsstormen werd genoodzaakt naar Holland terug te keeren [1]). De Reke-

1) T. a. p. XIII. 377: „Quand ce vint au bout de six semaines .... le temps se commança très fort à refroidir et à pleuvoir moult fort, si que à peine il pleuvoit tous les jours. La mer s'enfloit et s'engrossoit et si se tempêtoit souvent par les vents qui fort s'élevoient. Le duc Aubert et Guillaume son fils ce véant proposèrent de eux mettre au retour et revenir en la Basse Frise dont ils étoient partis, et de là en Hollande pour plus convenablement passer la mer en hiver qui étoit instant. Si le firent ainsi; car ils se mirent au retour et firent tant qu'ils furent à Eincuse, et là donnèrent iceux seigneurs et princes congé, *etc.*" Reeds VAN ALPHEN in zijne *Vaderl. Chronyk*, 348, aant. *k*, bewijst uit de oorkonden de onmogelijkheid van zulk een lang verblijf, dat door de meeste schrijvers op getuigenis van Froissart gedachteloos is overgenomen. Misschien was het alleen de Graaf van Oostervant die zich langer in Friesland ophield, daar ons van zijne terugreis uit de Rekeningen niets blijkt.

ningen zoowel als de oorkonden uit de maand September bewijzen duidelijk en klaar, dat Albrechts verblijf in Friesland veel korter heeft geduurd. De juiste dag, waarop Albrecht de Kuinre verliet, zal wel de 5de geweest zijn, want „manendages iij dage in Septembri" wordt nog aan Reyner den clerc „inden heer tot Kuunre" het geld terugbetaald, dat hij besteed had tot het koopen van „alrande provancie voir minen lieven here" [1]), en den 6^{den} te Hoorn „Andries mijns heeren scipman" de rest van zijn loon toegedeeld. Den 8 Sept. bevond zich Albrecht met zijne gemalin reeds te Egmond, waar zij — het was Onser Vrouwen dag — offerden [2]). Van daar begaf het vorstelijke gezelschap zich naar Haarlem, waar o. a. „begancnesse" werd gedaan over den Heer van Saint Aubin, die waarschijnlijk in den strijd was bezweken. Ondertusschen zond de Hertogin een bode naar 's Hage, om haren wagen te Haarlem te doen komen.

Dat Albrecht niet, gelijk ons Worp verhaalt, den oorlog als geëindigd beschouwde, blijkt uit het bevelschrift, dat hij reeds den 9 Sept. te Haarlem uitvaardigde [3]). Daarin doet hij „cond allen luden," dat hij „nu ter tijd mit (sinen) vyanden den Oestvriesen buten vreden ende voirwaerden" staat, en daarom aan Gerrit van Heemskerk, Baljuw van Medemblik, heeft bevolen en hem gemachtigd om „te bewaren onse pale van onsen landen, ende die te beschermen jegens onse vianden die Oestvriesen voirsz., oic mede te benemen dat onsen luden ende ondersaten, of eenigerhande ander Heeren luden of ondersaten, borgeren uut vryen of uut anderen steden, onse vianden voirsz. niet sustineren noch starcken en sullen mit eenigerhande goede of proviantie, om hun luden toe of af te voeren, dair sy mede gestarct mochten worden, varende of kerende; ende soo wie dat onse Bailiu voirsz., of die ghene die dat van sijnre wegen doen sullen, of dien hijt bevelen sal,

1) Bl. 6. 2) Bl 33, 48, 61. 3) Schwartzenberg, *Cbtb.* I. 259.

vonde of overvallen mochte te lande of te water, om onse vianden voirsz. eenige goede of proviantie toe of af te voeren, dat hi die mach becraften hoir lijf ende hoer goed, van onsen wegen, ende die scatten tot oirlochs rechte, als dair toe behoirt, ghelikerwijs als wy onse vianden selve souden mogen scatten. Ende om alle dese saken te vorderen, so sal onse Bailiu voirsz. him starken mitten ghenen, dair hi onse lande ende palen voirsz. mede beschermen mach, ende dagelix uutleggen ende doen uutleggen te water ende te lande, als des noot sal wesen. Ende so wes profijt him gebeuren mochte op onse vianden of onse of anderen luden, die onse viande sustineren of starken wilden mit proviantie, of ander goede toe of af te voeren, ende hi van dien luden, of sy gevangen worden, scatten mochte na oirlochs rechte, dat zal hi selve opbueren ende ghebruyken tot sinen profijt ende oirbaer, ende dair of so sal hi also veele luden bi hem nemen als daer toe behoirt, ende dagelix te stroeme ende te lande opter lantwere wesen, ende op onse vianden die Oestvriesen te varen, reysen ende keeren, om onse vianden voirsz. te bescadigen, ende alle die geene te becraftigen, die die selven onse vianden sustineren of starken souden willen, als voirsz. is."

Waarlijk, zoo de Hertog zoodanig diegenen behandelde, van welke hij den eed van hulde en getrouwheid had ontvangen, wier geheele land hij tot gehoorzaamheid had gebracht, dan was dit zeker niet het beste middel om de overwonnenen met hun lot te verzoenen, vooral waar die overwonnenen Friezen waren, die zoo noode het juk van eenigen meester torschten!

En deze maatregel stond niet op zich zelf. Hetzelfde bevel werd gegeven aan Jan van Heenvliet, Amstellands Baljuw, en eenige dagen later, den 26 Sept., een dergelijk aan Heer Florens van Borselen, Baljuw van Kennemerland. Het verblijf te Haarlem maakte zich Albrecht nog

verder ten nutte, door een bevel uit te vaardigen aan de Baljuwen van Medemblik en Amstelland, waarbij hij verbood, dat niemand in hun „bedrijf" de Friezen zou sterken met proviand, noch zonder verlof het land verlaten, maar ten allen tijde gereed zou zijn, wanneer zij daartoe vermaand mochten worden, om te „comen mit alle hore machte gewapent ter lantwere, onse palen ende lande te hulpen, weren ende te beschermen, so wanneer des noot sal wesen" [1]).

Dit geschiedde mede op den 9 Sept., toen verder nog de Bisschop van Utrecht, de Hertog van Gelre en de steden Amersfoort, Kampen, Rhenen, Deventer, Zwol, Harderwijk, Elburg en Zutfen werden uitgenoodigd geene hulp aan de Friezen te schenken, en gewaarschuwd, dat zij in geval van schade daarvoor geene vergoeding zouden ontvangen [2]). Denzelfden dag werd mede aan „Jan Noweel en Jamez Branton, Knapen uit Engeland," een machtbrief verleend, waarbij hun werd toegestaan de Friezen te water en te land alle afbreuk te doen, doch zoo zij „slote, lande, heerlicheit, of dat sHertogen heerlicheit toebehooren" mocht, vermeesterden, dat zij dit aan Albrecht zouden overleveren [3]).

Deze waren de weinig vredelievende besluiten door den „overwinnaar" genomen, nadat hij pas Friesland had verlaten. Het eerste oogenblik van rustig oponthoud werd er voor gekozen, en zelfs gunde zich Albrecht zooveel tijd niet, tot hij in 's Hage was aangekomen. Den volgenden dag ondernam men de terugreis naar de hofplaats, en werden daartoe vier wagens gehuurd, die „minen here,

1) T. a. p. 259.

2) SCHWARTZENBERG, *Chtb.* I 260. Dit stuk is van 9 Sept. „tSaterdages na Nativitatis Marie." In de Rekeningen, bl. 58, wordt gemeld dat den 8 Sept. deze brieven reeds waren verzonden, hetgeen daar wel een dag te vroeg zal zijn gesteld.

3) T. a. p. 260.

mire vrouwen ende anders die heren vanden rade" zouden brengen. De Heer van Gommignies, de Domproost, Heer Brustijn en andere der Raden wapenden zich voor het vertrek uit Haarlem met eene kleine versterking op de vermoeiende reis, en deden eerst „wijn vollen in vleschen," om zich onder weg met een hartigen dronk te kunnen laven. Den 13den ging de Hertogin reeds ter bedevaart naar Eikenduinen, waar oudtijds van her- en derwaarts de geloovigen heenstroomden, om er het H. Kruis te vereeren [1]).

Den 14 Sept. bevond Albrecht de Jonge zich ook reeds te Hoorn en ontvangt door een bode bericht om tot zijnen vader te komen. Kort daarna schijnt hij weer naar Beieren te zijn vertrokken [2]).

Na de terugkomst in 's Hage worden nog herhaaldelijk door Hertog Albrecht maatregelen genomen om den nog niet bedwongen vijand afbreuk te doen en hem vooral door een strijd ter zee te benadeelen. Reeds den 28 Sept. wordt door den Raad besloten aan alle Baljuwen aanschrijving te doen, dat aan ieder in hunnen Bedrijve, die zulks maar verlangen mocht, opene brieven zouden worden gegeven, met machtiging om op de Friezen uit te leggen [3]). In de maanden October en December wordt ten gevolge van dit schrijven aan verschillende personen de toestemming gegeven de Friezen te water en te land te beschadigen, als aan Maerten van der Koernmarcte, Jonge Claes die Wale, Dirk Claesz., Pieter Reynersz., Heyntgen Hoec [4]), Poorter tot Amsterdamme, aan Claes Coenraets

---

1) Bl. 44, 9, 49. Over Eikenduinen zie men VAN DER AA, *Aardrijksk. Wdb.* IV. 106.

2) Bl. 58, 45.

3) SCHWARTZENBERG, *Chlb.* I. 261; verg. bl. 59.

4) Deze Heintje Hoek zal wel den naam gegeven hebben aan de *Heintje-hoeks-steeg* te Amsterdam. De Heer TER GOUW, *Amst. Kleinigh.*

zoon, Arend die Brouwer, Matthijs Gerritsz. en Dirc van der Maern, Poorters te Leiden, aan Jan Meeusz., Claes Jansz. en Rembout van Baerdigen, terwijl aan Roelof Jansz., Poorter te Haarlem, dezelfde vergunning wordt verleend, met de bepaling, dat, „zoo mijn Heer Oestvriesland becraftede, dat hi Roelof voirsz. te hande laten sal ende weder sal doen hebben sulke goede ende erve, als hi tot Leewaerden after liet, . . . doe hi tlant van Oestvrieslant om mijns Heeren wille ruymde van Leewaerden, dair hi te woonen plach" [1]). Daarenboven wordt den 2 Nov. eene aanschrijving gedaan aan eenige steden, om de kusten en stroomen te beveiligen tegen de Friezen, opdat zij, die oostwaarts gevaren en nog niet weder naar huis gekeerd waren, veilig zouden mogen binnenloopen [2]).

Dat men nog al voor den vijand bevreesd was, blijkt daaruit, dat het getal manschappen, door de verschillende steden te leveren, vrij aanzienlijk was, als Amsterdam 200, Monnikendam 60, Edam 32, Hoorn 100, Enkhuizen 50 en Medemblik 40, terwijl de Baljuwen van Amstelland en Medemblik elk op 100 man waren gesteld.

Van de kapers had de straksgenoemde Martijn van der Korenmarcte reeds spoedig eenigen voorspoed, daar den 18 Oct. een bode naar Enkhuizen wordt gezonden, om „te weten wat lude datter waren vanden Vriezen, die hi mit sinen hulperen gevangen hadde" [3]). Dat het niet altijd evenwel de vijanden waren, die werden aangevallen en beroofd, maar dat ook schepen van onzijdige steden werden prijsgemaakt, blijkt uit de Oorkonde der Kampenaren,

---

Voorb. heeft dien Heintje Hoek nergens kunnen vinden; misschien was zijn naam eenigszins „berucht" als kaper.

1) T. a. p. 261—263. De brieven zijn van 1 Oct., 24 Dec., 16 en 31 Oct., 1, 16 en 24 Nov. Verg. bl. 62.

2) T. a. p. 262. Waarschijnlijk is dit stuk van het jaar 1396, doch de datum ontbreekt. Zie de Aant. 3) Bl. 59.

waarin zij de geledene schade opgeven, en waaruit tevens duidelijk wordt, hoedanig de oorlog was, die door de Hollanders tegen de Friezen en omgekeerd werd gevoerd [1]).

Zoodanig liep de eerste tocht van Hollands Graaf tegen de weerspannige Friezen af; zoodanig eindigde het jaar 1396. En wat had Hertog Albrecht gewonnen?

Niets, hoegenaamd niets, „*sauf l'honneur.*"

Na lang dralen was eindelijk tot den tocht besloten; aanzienlijke toebereidselen waren er gemaakt; de hulp van landgenoot en vreemdeling was ingeroepen en gedeeltelijk althans verkregen; — en dat alles ter wille van een betrekkelijk klein gewest, dat zich maar niet onder Hollands heeren wilde bukken. Dat gewest werd bovendien inwendig verscheurd en verzwakt door inwendige twisten, en scheen dus des te gemakkelijker prooi te zullen worden voor den vijand, sterker door overmacht, meer ervaren in den riddermatigen krijg, beter gewapend dan de „Friesce rudarise," om de uitdrukking van een bitteren Friezenhater, van vader Maerlant te bezigen.

Mocht al Hollands heer met zijne legermacht op der Friezen bodem den voet zetten; mocht hij al de voldoening smaken den vijand in het open veld te verslaan, daarbij bleef het. Niet eens het lijk van den vroeger verslagenen Hollandschen Graaf kon men uit het vreemde graf medevoeren, niet eens het buitgemaakte wapen en schild heroveren. De voorspelling van Gelres Hertog en van Juw Juwinga was althans ten deele vervuld. De vreemde overheerscher moest, het is waar zonder schande, maar ook zonder merkelijk voordeel, des vijands grond weder verlaten, zonder de Friezen tot gehoorzaamheid en onderwerping te hebben gebracht, zonder hen tot een vasten vrede te hebben kunnen dwingen. Een kaperoorlog op kleine schaal bleef voortduren en werd zeker met afwis-

---

1) Bl. 341—343.

selende kansen gevoerd. Schepen van weerszijden werden buitgemaakt, de handel werd belemmerd, en de oude wrok bleef bestaan en voortsmeulen, om later weder met feller gloed te ontvlammen. Doch bleef ook Friesland vrij van vreemde overheersching, de rust keerde er daarom niet terug: de nog pas verbondene Schieringers en Vetkoopers keerden weder de wapenen tegen elkander en verzwakten hunne zoo hoogst noodige krachten, in stede van te waken en zich te wapenen voor het gevaar, dat, nu eens de strijd weder aangevangen was, voortdurend van Hollands zijde was te duchten.

DE TOCHT VAN 1398.

Het jaar 1397 ging zonder vele belangrijke gebeurtenissen voorbij. De verhouding tusschen Hertog Albrecht en de, zoo het heet, ten onder gebrachte Friezen bleef dezelfde: geene vijandelijkheden van groot belang geschiedden er, doch evenmin was het vrede. De kaperoorlog, zooals die na het eindigen van den eersten tocht was begonnen, werd voortgezet, en aan beide zijden eene niet onaanzienlijke schade toegebracht aan den handel, niet alleen van de elkander vijandige partijen, maar ook van vreedzame naburen. De Friezen deden van hunne zijde weder eene poging om aan dien toestand een einde te maken, daar Albrecht aan de Friezen van Oostergoo en Westergoo een vrijgeleide gaf voor 20, benevens een gevolg van 60 personen, om bij hem te komen „ende dading te versoeken van sulken geschele, als tusschen hem ende den Oestfriesen" was. Deze brief werd hun den 20 Maart gegeven, met bepaling dat het vrijgeleide zoude duren van „des Woensdaghs voer Palmen Sonnendagh, ende daer na viertien dage lang" (11—25 April). Een dergelijk geleide werd aan Johan Allaertsz. en Matthijs van Dockum, broeders van de orde der Predikheeren, gegeven, voor hen en een gevolg van zes personen, en hun doel was waarschijnlijk om insgelijks bij den Hertog op vrede aan te dringen [1]).

1) SCHWARTZENBERG, *Chtb.* I. 264. Het vrijgeleide aan de beide geestelijke heeren werd later tot Beloken Pinksteren (17 Juni) verlengd. T. a. p. 265.

Tot een vrede kwam het evenwel niet, althans den 1 Mei en den 2 Juni ontvingen de schippers van Zierikzee en Brielle van Hertog Albrecht verlof, om op de Oostfriezen uit te leggen, en den 24 Mei wordt nog aan eenige andere personen dezelfde machtiging verleend [1]). Dat van die vergunningen werd gebruik gemaakt, blijkt uit een stuk van 24 Mei, waarin Pieter Reynersz. belooft, zoo het „scip, bier ende goede, die hi gewonnen hadde opter zee ende gebracht inder havene tot Hoirne, niet toe en behoirde den Oestvriesen, of datmen dat in Oestvrieslant niet gevoert en wilde hebben," het te zullen teruggeven en zich te onderwerpen aan de uitspraak van zijnen Heer en diens Raad [2]). De Hollanders schijnen niet zeer nauwkeurig te zijn geweest in het onderscheiden tusschen vriend en vijand, en namen alleen in 1397 meer dan tien schepen met haring, toebehoorende aan kooplieden uit Kampen, Deventer en Zutfen, terwijl eenige andere schepen en goederen, mede van Kamper kooplieden, te Zierikzee werden prijsgemaakt [3]).

In het laatst van Juni nam de strijd tegen de Friezen een eenigszins gewijzigd karakter aan. Hadden tot nu toe particulieren in het bezit van kaperbrieven trachten te komen en „op hoers selfs gewinne ende verlies" den vijand zooveel mogelijk benadeeld, die brieven werden alle door den Hertog ingetrokken, met uitzondering van die welke aan de Engelsche knapen John Noweel en James Braem (Branton) waren gegeven, en Heer Jan van Heenvliet, Baljuw van Amstelland, Waterland en den Zeevang, en Heer Gerrit van Egmond, Baljuw van Medemblik, tot 's Hertogen Admiraals benoemd, met bevel om de Oostfriezen te beschadigen op den stroom en in de zee, en zich daartoe met manschappen naar hun goedvinden te sterken, met voorbehoud evenwel dat zij den Hertog alle landen, sloten

1) T. a. p. 265. 2) T. a. p. 265, 266. 3) Bl. 343—355.

en heerlijkheden zouden overgeven, welke zij bemachtigden [1]). Den 20 October ontvangt nog een Engelsch koopman, John Cramer, die eene schade van 500 nobels van de Friezen geleden had, verlof om deze op den vijand te „herhaelen," en zulks te doen „mitten sinen, die hi verwerven mach" [2]). Uit enkele stukken blijkt ons dat de kaperoorlog van beide zijden met afwisselend geluk werd gevoerd. Zoo ontvangen die van de goede stad van Hoorn den 18 October eenige voorrechten van den Hertog, „sonderlinge om des groots verlies willen, dat sy ende haer medepoorteren kortelick gehadt hebben op onse vyanden die Oostvriezen" [3]); terwijl aan den anderen kant Floris van Zwieten de toestemming verkrijgt om de gevangene Friezen in 's Graven landen in bewaring te mogen stellen [4]). Zagen wij vroeger dat de Overijselsche kooplieden schade leden van de Hollandsche kapers, ook eenige Noorduitsche steden hadden reden tot klagen, en in Februari 1398 bevond zich te 's Hage een bode van de stad Lubeck, die aldaar in 's Graven Raadkamer zijn beklag deed over de schade, welke die van Lubeck, Brunswijk, Goslar, Salzwedel, Maagdenburg en Göttingen geleden hadden van de uitleggers van mijns Heeren Raden van Holland, den Jonkheer van Arkel, den Heer van Egmond, Heer Gerrit van Egmond en anderen, met dit gevolg dat hem de belofte van schadevergoeding, ten bedrage van 1500 Lubecksche marken, gedaan wordt, op voorwaarde dat zij Albrecht goede bezegelde brieven zouden geven, hem noch zijne landen in eenig opzicht te benadeelen [5]). Ter zelfder tijd bevond er zich ook een bode van de stad Hamburg,

---

1) *Chtb.* I. 267. De brief is van 30 Juni.

2) T. a. p. 267.

3) v. Mieris, *Chtb.* III. 661.

4) Schwartzenberg, *Chtb.* I. 268. De brief is van 1 December.

5) T. a. p. 268.

om te klagen over de schade, den Hamburgers gedaan. Ook dezen wordt vergoeding beloofd, mits twaalf van de beste burgers „ten heiligen" wilden bezweren, dat geen der burgers van Hamburg „zeder dat die vrede uutghenc tusschen minen Heer ende den Vriezen, die Vriezen gestijft noch gestarct en hadde mit eniche proviansi van biere of anderen goede toe te voeren of of te halen." Bij de brieven, die in de eerste maanden van 1398 door Albrecht werden gegeven, met het verlof om de Friezen te land en te water te beschadigen, werd dan ook noodig geoordeeld niet alleen daarvan als gewoonlijk die van Terschelling en Ameland uit te zonderen, maar uitdrukkelijk te bepalen, „dat sy geenrehande coopluden, die geen Oistvriesen en sijn, off die die selve Oistvriesen kenliken sustineren, stiven of starcken wilden, dat sy mitter wairheit ende gerechter redenen bewisen mochten, bescadigen, beletten noch hinderen en sullen in eeniger wijs; ende wairt dat sy darenjegens deden," dat zij daarvoor aansprakelijk zijn en dit beteren zouden. Die kaperbrieven werden verleend aan Hont van den Baerne, Jan die Grebber en Dirc Claesz.; aan Heer Willem Claesz. van der Goes en koopman Jacob; aan Heer Jan van Heemstede den Jonge en Heer Johan Brandon, Knape uit Engeland, en wel op den 7, 24 en 26 Maart en den 14 April [1]). Reeds in het vorig jaar had Hertog Albrecht van Dirk van Zwieten, Heer van Urk, de vrijheid bekomen om te Luttelgeest op dit eiland een sterkte te bouwen, ten einde hierdoor de rooverijen der Friezen op de Zuiderzee met meer kracht te kunnen beteugelen [2]).

Doch het jaar 1398 was voor grooter dingen bestemd dan voor het voortzetten van een kleinen kaperoorlog. Wederom zou een groote tocht tegen Friesland ondernomen en de vijand op eigen bodem worden bestookt. De

1) T. a. p. 268. 2) COMMELIN, *Beschrijving van Amsterdam*, 878.

Friezen, hunnen onderlingen strijd moede, hadden na den slag, die tusschen Schieringers en Vetkoopers den 18 Augustus van het vorige jaar bij Marsum en Dronrijp was geleverd, een vasten vrede gesloten. Toen kon er weder gemeenschappelijk gehandeld worden tegen den gehaten Hollander, die zich in eenige plaatsen althans genesteld had [1]). Het ongewone juk van den vreemdeling werd hun ondragelijk, en allerwege hoorde men herhalen: *Ein gedwungen Eidt is Got leidt.* De gekortwiekte vrijheid moest herkregen worden; eene legermacht werd bijeenverzameld, en de Hollander uit Stavoren en andere plaatsen — zeker enkele aan de kust — verjaagd [2]). Zijn deze berichten van Worp en den Haarlemmer Karmeliet juist, en werden werkelijk de Hollanders verjaagd uit enkele vaste punten, die zij in Friesland bezet hadden, dan moest Albrecht het verloren gezag, hoe gering dan ook, zoeken te herwinnen, en was een tweede tocht onvermijdelijk. In den Vermeerderden Beka wordt intusschen alleen gemeld dat Albrecht wederom eene heirvaart gebood „noch om wrake syns dooden Oems" [3]), en het is waarschijnlijk dat dit een der beweegredenen tot dezen tocht is geweest, maar vooral zeker de toenemende overmoed der Friezen, welken Al-

1) Dit blijkt o. a. uit de confirmatie van den brief, aan Tydeman Hopper gegeven, als Dijksgraaf van „Dijcxende tot neffens Harlinghen," van 4 April 1398. SCHWARTZENBERG, *Chtb.* I. 269.

2) WORP, *Chron.* L. III. cap. 44 (I. 194): „Post haec (na den slag) per communes amicos de compositione litis inter partes actum saepe, tandemque transactum accedente opera civitatum. Pax firma inita. Interea etiam consultatum de recuperanda libertate excusso imperio Hollandico, quod illis insolitum et intolerabile esse videbatur. Tum iactatum in colloquiis illud *Ein gedwungen Eidt is Got leidt.* Decretumque factum pro affirmanda libertate. Itaque anno proximo mcccxcviij collecti magno numero, Stauria aliisque locis Hollandos eiecerunt." Verg. JOANNES A LEIDIS, 316, die alleen de stad Stavoren noemt als bezet door de Hollanders.

3) MATTH. *Anal.* III. 308.

brecht reeds lang voornemens was geweest ten tweedenmale gevoelig te tuchtigen. Een korte terugblik op het jaar 1397 naar de bijzonderheden, die de Rekeningen geven, zal hier niet ondienstig zijn [1]).

Die van Terschelling, niettegenstaande zij in de Commissie aan de benoemde Admiraals genoemd worden als met den Hertog „in voerwaerden te staen," en verboden wordt hen te beschadigen, schijnen de partij der Friezen te hebben gekozen: althans in het begin van November komt de tijding tot Albrecht, dat Gerrit van Egmond en Jan van Heenvliet het eiland hadden gewonnen, en krijgt eerstgenoemde den 25 November bevel onverwijld te 's Hage te komen en de gevangenen van Terschelling mede te brengen. Vertrouwende op den naderenden winter, die elke onderneming tegen Friesland zou beletten, schijnen de Friezen stouter dan ooit geworden te zijn. Hoorn had, gelijk vroeger bleek, in het najaar aanmerkelijke schade van de Friezen geleden, en ook elders, in Gelderland en het Sticht, waren, misschien op aanstoken der Friezen, 's Hertogen kooplieden van have en goed beroofd, zoodat een bevel van Albrecht aan Zweder van Heenvliet, den Baljuw van Texel en aan dien van Medemblik noodig was, om de schepen van Kampen en den Bosch en alle die in 't Marsdiep lagen aan te houden. En nog den 3 November werd haastelijk in den nacht een bode gezonden aan de „stedehouders der bailwen van Aemsterlant, van Kenemerlant ende van Medenblic," met bevel „over al in horen bedrive te gebieden enen ygeliken bereit te wesen, mijns heren vriende in Oistvrieslant te volgen, als ment him te weten liet." In de maand Januari worden met een dergelijk bevel boden uitgezonden naar Zeeland, Delfland, Zuidholland, Altena en Heusden, naar Rijnland, Kennemerland, Medemblik en Amstelland, aan de Baljuwen

1) Bl. 144—147.

aldaar, dat zij overal „tenten, pauwelionen ende ander gerescip bereiden" zouden voor den tocht naar Friesland, en dat „een ygelic bereit ware mit sinen harnassch." Het plan tot een tweeden tocht stond dus bereids eerder bij Albrecht vast, en het verjagen van de Hollanders uit eenige plaatsen, waarvan ons uit de Rekeningen niets blijkt, behoefde niet de reden er voor te zijn. Besloot ook Albrecht niet spoedig tot krachtige maatregelen, dan had men alle reden om beducht te zijn, dat de Friezen aanvallenderwijze te werk zouden gaan. Den 20 Maart toch moest Albrecht her- en derwaarts boden zenden aan de steden Leiden, Alkmaar, Amsterdam, Enkhuizen, Medemblik, Delft, Rotterdam, Schiedam, Gouda en Schoonhoven, en aan al de steden in Zeeland, met het bevel „dat sy wail tot horen steden sagen, want die Vriezen lude uutgemaict hadden om die te bernen." Waarschijnlijk was het gerucht zeer overdreven, dat de Friezen van zulke vermetele plannen zwanger gingen en tot in het hartje van 's Hertogen gebied zouden durven doordringen, om er den rooden haan te doen kraaien; doch al ware dit zoo, 't bleek hoog tijd te zijn om den vijand, die meer en meer stoutmoedig werd, met kracht te beteugelen.

De oorspronkelijke bescheiden van de aanzienlijke toebereidselen van den tocht, van de gebeurtenissen vóór en tijdens Oostervants verblijf in Friesland voorgevallen, van de veel gewichtiger uitkomsten dan van den vorigen tocht, zijn in zoo grooten rijkdom aanwezig, dat zij ons de karige berichten van Joannes a Leidis, Worp van Thabor en den Vermeerderden Beka ruimschoots vergoeden. Jammer maar dat de zoo naieve en boeiende Froissart ons ontbreekt voor dezen tocht, dien hij evenzeer had willen beschrijven, zoo hij daarin niet door den dood was verhinderd [1]).

---

1) Aan het einde van het verhaal van den eersten tocht, meldt hij

Gedurende de maand April was Albrecht zeker met zijne Raden in aanhoudende overleggingen, om de toerustingen voor dezen tocht zoo volledig mogelijk te maken, en niets te verzuimen dat den goeden uitslag zoude kunnen in den weg staan. De strijdkrachten, waarover men zou hebben te beschikken, werden berekend; een omslag werd gemaakt onder de verschillende steden, en den 2 Mei maakte Albrecht bij gesloten brieven aan zijne steden bekend met hoeveel gewapenden, en bovendien met hoeveel werklieden, als timmerlieden, metselaars en smeden, elk harer hem ten dienste zoude staan. „Enteliken was hij ghesloten," zoo heet het in den aanhef [1]), „om groot afterwesens wille, ende om onse vaderlicke erve te becraften, ende oik om u, ende anders onse goede steden weder in neringhe te bringhen," tegen de Friezen op te trekken, en wel op Sint Jans dag te Midzomer, wanneer zij zich te Enkhuizen moesten bevinden, waar dan de wapenschouwing over hen zoude plaats hebben. De steden worden daarbij, naar het schijnt, tot grooter toerustingen aangemaand dan gewoonlijk, „ende want die Heeren ende landen ghemeenliken al ontrent onsen landen gheseten ende gheleghen selve in grooten oirloghe zyn [2]), ende duchten dairom, datwy van onse vrienden, buten ghezeten, alsoo vele dienst niet en zullen moghen vercrighen, als wy gheerne hadden;" en niet alleen wordt een bepaald getal voor elk opgegeven, maar er tevens de aansporing

---

met een enkel woord, hoe twee jaren later de Hollandsche heeren voor de tweede maal zich naar Friesland begaven, „et y firent moult de belles prouesses, ainsi que au plaisir de Dieu ci après apperra." T. a. p. XIII. 377.

1) v. Mieris, *Chtb.* III. 670; Schwartzenberg, *Chtb.* I. 270.

2) De oorlog, waarvan Albrecht hier spreekt, is die van Johanna van Brabant tegen den Hertog van Gelre, in welken krijg de Hertogin werd bijgestaan door Hertog Filips van Bourgondië en den Elect van Luik Zie Pontanus, *Hist. Gelr.* L. VIII. p. 338.

bijgevoegd hulp te verstrekken „immer daerenboven, als ghy meest ende sterxt moghet." De werklieden moesten opkomen „met horen ghereetschap ende ghetouwe, ende een groot deel horden, overmits dat men seyt, dat onse vianden voirn. ter lantwere vele culen ghedolven hebben." Het aanzienlijk aantal werklieden was zeker bestemd om, wanneer Albrecht eens vasten voet in Friesland had verkregen, te verhoeden dat de voordeelen der overwinning verloren zouden gaan, en door het bouwen van sterkten de Hollanders in de gelegenheid te stellen zich voortdurend in Friesland te vestigen.

In de twee ons bewaarde opgaven van het aantal der te leveren manschappen is eenig verschil, daar dat der gewapende burgers bij Schwartzenberg ruim 6200 bedraagt, dat der timmerlieden 229, dat der smeden 136, der metselaars 136, terwijl nog daarenboven door eenige steden 207 archers moesten worden geleverd, te samen eene macht van ruim 6950 man [1]); terwijl volgens de opgave van van Mieris deze ongeveer 500 man minder bedroeg.

Ter zelfder tijd ontvingen de leenmannen in Holland aanschrijving van hunnen heer, om hem met een zeker aantal gewapenden op Sint Jan tegen de Friezen te hulp te komen. Bij Schwartzenberg beloopt het getal dezer „ridderen, geseten inden lande ende optie palen van Holland, die mijns Heeren manne sijn," 62, doch van deze namen zijn 34 met een streep doorgehaald, zoodat er slechts 28 overblijven. Bij van Mieris worden 52 ridders opgegeven [2]). Zijn nu die 62 ridders met de hun onderhoorige manschappen opgekomen, dan bedroeg hunne macht 912 man, terwijl, zoo er slechts 28 aan den tocht hebben deelgenomen, zij met hunne troepen niet meer dan 384

---

1) T. a. p. I. 270. Bij v. Mieris, *Chtb.* III. 670 beloopt het geheel 6417 man.

2) T. a. p. I. 270; III. 673.

bedragen. Bij van Mieris is het [illegible] manschappen [illegible] met hunne troepen [illegible] zijn geweest [1].

Ook de leenmannen, die buiten Holland woonden, werden bij een brief van [illegible] uitgenoodigd om met een zeker aantal manschappen aan den krijg deel te nemen, als de Graaf van Meurs met 100 gewapenden, de Heer van [illegible] met 40, de Heeren van Kuilenburg, van [illegible] en [illegible] van der Lecke elk met 100, Heer Jan van [illegible], Heeren [illegible] en Jan van [illegible] van der [illegible] elk met 20, de Heer van Gemen met 40, en de Graaf van Megen en de Heer van [illegible] elk met 50 man, te zamen 600 [2]. Nog werden eenige vreemde heeren, die niet tot Albrechts leenmannen behoorden, als de Graaf van Cleef, Jonkheer Dirk van der Marck, de Jonkheer van [illegible], die van Steenvoorde, en de Heeren van [illegible] en van [illegible], uitgenoodigd om met hunne mannen, samen 400 bedragende, den Hertog in zijne onderneming bij te staan; terwijl nog daarenboven de leenmannen en vrouwen in het Sticht en in Gelderland, ten getale van ruim 100, mede werden ontboden [3]. Het is evenwel niet waarschijnlijk dat velen aan de uitnoodiging gehoor zullen hebben gegeven; doch alle voorbereidingen toonen ons genoegzaam hoe Albrecht zocht te beschikken over alle hem ten dienst staande hulpmiddelen.

Graaf Willem nam weder de taak op zich om vreemde ondersteuning voor den tocht in te roepen, en zoude namens Albrecht den Koning van Frankrijk verzoeken om 200 glavien, de Hertogen van Bourgondie en van

---

1) Volgens Schwartzenberg zou dan de vereenigde macht der steden en der ridders 7575; volgens v. Mieris 7994 man hebben bedragen.

2) v. Mieris, III. 674; Schwartzenberg, I. 273.

3) v. Mieris, t. a. p. 673—75; Schwartz. 272.

Orleans elk om 100, den Graaf van Namen en Heer Jan van Namen, zijn broeder, om 200, Jan van Rodemare om 50, de Henewieren om 400, Jan van Bretagne om 100, en den Heer van Gistel en andere Vlamingen mede om 100, dus te zamen 1250 glavien [1]).

Nog kwam Albrecht, toen hij te Cats was, met de „Ridderen, Knapen ende goede luden van Zeelandt" overeen, dat zij hem met 8000 gewapenden zouden dienen behalve de gewapenden, welke de steden van Zeeland zouden leveren, en dagelijks voor elken man acht grooten zouden ontvangen [2]). Ook de Rentmeesters, Maarschalk, steden en goede lieden van Salland werden den 24 Mei door Albrecht aangezocht hem hunne hulp te verleenen [3]). Eenige dagen later, 1 Juni, beloofde Johan van Loon, Heer van Hensberch, in den Frieschen oorlog met 200 glavien te zullen dienen, terwijl hij daarvoor de som van 4000 Rijnsche gulden ontving, welke hij binnen een half jaar zoude terugbetalen, wanneer hij zijne belofte geen gestand kon doen [4]). Den 2 Juni ontving Zeger Florisz., Baljuw van het land van Altena, de aanschrijving om met 150 wel gewapende lieden, buiten die van de stad Woudrichem, tegen Sint Jan zich te Enkhuizen te bevinden, terwijl uit het land van Heusden 60 gewapenden werden opgeroepen.

Zelfs uit het Sticht zocht Albrecht hulp te bekomen, daar hij den 10 Juni een schrijven zond aan Burgemeester, Schepenen en Raad der stad Utrecht, waarin hij krachtens den zoen, door hen met zijnen broeder Graaf Willem

---

1) Zie Woordenlijst op Glavie.

2) SCHWARTZENBERG, I. 276; verg. v. MIERIS, III. 675. Bij eerstgenoemde wordt het getal 8000 niet genoemd, en waarschijnlijk is dit ook bij v. MIERIS verkeerdelijk opgegeven. Zoo wij in plaats van VIIIm lezen VIIIc, zal dit getal zeker meer overeenkomstig de waarheid zijn.

3) v. MIERIS, III. 678; SCHWARTZ. I. 276.

4) v. MIERIS, III. 679; SCHWARTZ. I. 276.

aangegaan [1]), eene hulp van 100 gewapenden en 50 schutters verzocht [2]), aan welk verzoek zeker niet voldaan zal zijn wegens den aanhoudenden naijver van Utrechts Bisschoppen tegen de Hollandsche Heeren, daar zij zelf te zeer op het bezit van Friesland belust waren, en den 18 April 1395 door Frederik van Blankenheim met de Friezen een verbond was getroffen, waarbij hij beloofde de Hollanders in een oorlog met hen niet te zullen bijstaan [3]).

Het zal wel niet ver bezijden de waarheid zijn als men aanneemt, dat het leger van Albrecht, waarover hij te beschikken had, niet veel meer dan 20000 man zal hebben bedragen, eene krijgsmacht aanzienlijk genoeg om Friesland voor zijne onafhankelijkheid beducht te maken [4]).

Na aldus voor de beschrijving van het leger gezorgd te hebben, moesten ook maatregelen worden getroffen om die krijgsmacht ter bestemder tijd naar Friesland over te voeren. Ook hiervoor werd bij tijds gezorgd, en 15 Mei

---

1) Volgens de oorkonde van 30 Juni 1356 (v. MIERIS, III. 2).

2) v. MIERIS, III. 681; SCHWARTZ. I. 278.

3) v. MIERIS, III. 625; SCHWARTZ. I. 254.

4) v. ALPHEN, *Vad. Chronyk*, 394: „Dus beloopt het bekende getal der manschap, door den Hertog tot dezen tocht ontboden, op 19465 man, indien de steden, dorpen, en Ridders, allen met hunne schuldige manschap gekomen zyn, waar van men echter strydige bewyzen voorhanden vindt (v. MIERIS, III. 681). Indien men nu onderstelle, dat die buitenlandsche Leenmannen, en *Duitschers*, een gelyk getal hebben aangebragt, zoo verschilt dit echter zeer veel van 180000 man, uit welken de oude Chronykschryvers dit leger doen bestaan." De schrijver, die den tocht van 1396 niet gedaan beschouwt, wart hier beide tochten dooreen. Van vreemde hulp blijkt ons niet; alleen vinden wij in de Rekeningen, 139 vlgg., ongeveer 300 Engelsche hulptroepen vermeld. Volgens den Vermeerd. BEKA (MATTHAEI *Anal.* III. 309) bedroeg het getal hulptroepen uit Engeland „mit *Suyre de Corgewale*, mit Ridderen ende Knechten, ende Aertsiers XIV hondert." De geheele getalsterkte van het leger op 20000 man te stellen is dus misschien eer te ruim dan te weinig gerekend.

schreef Albrecht de steden van Holland aan, om elk een zeker aantal schepen hem te leenen, die te „provancieren, mannen ende anders bereiden, als daer toe behoert," ten einde op Sint Jansmis naar Friesland te kunnen oversteken. Haarlem zoude 140, Rotterdam 45, Schiedam 25, Gouda 40, Dordrecht 25, Alkmaar 26, Hoorn 25, Akersloot 10, Naarden 22, Enkhuizen 26, en Amsterdam, behalve de groote of Koggeschepen, 50 leveren, terwijl aan die van Zierikzee werd opgedragen om met 25 groote schepen de Engelsche „goede luyden van Wapen ende die Aertsiers, die aldair versout" waren door Albrecht, te halen en naar Vlissingen of Arnemuiden te brengen [1]). Bovendien verzocht hij nog van de Zeeuwsche steden 300 schepen te leen, wel bemand en met leeftocht voorzien, met de toezegging om de schippers, ten overstaan van twee uit zijnen Raad, en twee uit haar Gerecht, tot genoegen te zullen voldoen, en de onkosten te laten aftrekken van die gelden, welke hij van haar, ter voorziening in de onkosten van den tocht, te leen ontvangen had [2]).

Evenzoo had Hertog Albrecht eene leening aangegaan met andere steden, en van de stad Haarlem ontvangen de som van 5000 oude schilden, van die van Delft 4000, van die van Amsterdam 4000 Dordrechtsche guldens, terwijl Leiden hem met 3000 gelijke guldens bijstond, welke sommen de Graaf binnen een jaar na zijne terugkomst uit Friesland beloofde te zullen betalen, en, zoo hij in gebreke mocht blijven, het te zullen voldoen uit de eerste bede in Kennemerland en Friesland, waartoe hij de Rentmeesters, die dan wezen zouden, in zijnen brief de machtiging verleende [3]).

Het getal schepen, door Albrecht van verschillende

---

1) v. Mieris, III. 677; Schwartz. I. 273, 274. Verg. bl. 150.

2) v. Mieris, III. 677; Schwartz. I. 274.

3) v. Mieris, III. 678; Schwartz. I. 275. Verg. bl. 149.

kanten aangevraagd, bedroeg nu 769, behalve de groote schepen, welke Amsterdam moest leveren. Rekent men daarbij die schepen, welke den Hertog zelf toebehoorden, dan mag men gerustelijk aannemen, dat de geheele vloot niet meer dan tusschen de 800 en 900 schepen sterk zal zijn geweest. Voor een leger van omstreeks 20000 man was die vloot voldoende, daar elk schip dan, door elkander genomen, ruim 20 gewapenden moest vervoeren. Voor het vervoer der Engelsche troepen waren, gelijk straks vermeld is, 25 schepen bestemd. Bedroeg hun getal nu volgens Beka 1400 man, dan zoude elk schip 56 gewapenden, behalve de paarden en het krijgsmaterieel, hebben moeten bevatten. Daar wij ons van de grootte dier schepen wel geen al te verheven denkbeeld zullen moeten maken, en behalve voor de bemanning er wel voor geen 60 personen met hunne bagage plaats zal zijn geweest, mogen wij aannemen dat de getalsterkte, door Beka opgegeven, te groot is, in welke meening wij door de opgave der Rekeningen versterkt worden. De kleinere schepen waren zeker voor een groot deel pleiten, groote platboomde roeischuiten, welke ook konden gebruikt worden op de binnenwateren, en zeer geschikt waren om een aanzienlijk getal krijgsknechten over de Zuiderzee te voeren. Dat voor het overvoeren der mondbehoefte, zoo vee als koorn, wijn als bier, benevens voor paarden, krijgstuig, donderbussen en blijden, tenten en kamergewant, ook een niet onbelangrijke menigte schepen gevorderd werd, is lichtelijk te begrijpen.

Ten einde „alle onraet" te voorkomen, beval Albrecht den 22 Juni dat de schepen, voor zoover zij er door konden, door de sluis van Gouda zouden varen, en van daar over Haarlem naar Amsterdam, terwijl de groote schepen buitenom door de Noordzee zouden stevenen „ende weder incomen int Maersdiep." Niemand mocht echter „die Lecke op door die sluyse te Gildenberch ende die stadt Utrecht"

varen, daar er vrees scheen te bestaan, dat zij door den Utrechtschen Kerkvoogd zouden worden aangehouden. De groote schepen moesten „Sonnendaechs nae Sinte Jansdach naestcomende syn inder Maze voorden Briele, om aldaer met malkanderen die zee om te varen tot Enchuisen toe, overmits der meere starcheede ende zeeckerhede wille jegens eenige vuytleggers, die die vianden op die zee hebben mochten" [1]).

Nadat Hertog Albrecht den 7 Juni nogmaals zijne leenmannen en huislieden ter heirvaart had ontboden op lijf en goed, om met Sint Jan te Enkhuizen te verschijnen [2]), werden verdere maatregelen getroffen en de betrekkingen in het leger verdeeld. Jan van Heenvliet en Gerrit van Egmond werden tot Admiraals benoemd; Floris van Alkemade en Gerrit van Heemskerk tot Bus- en Graafmeesters; de Heeren Jan van Renesse en Jan van Heemstede tot Timmermeesters; Heer Dirk van Poelgeest en Hugo Florisz. tot Tentmeesters, en onder hunne bevelen 12 timmerlieden geplaatst, terwijl zij ook belast waren met de zorg voor de toortsen en vuurpannen, en tevens de boden onder hun bevel hadden. Tarwe-, bier-, ossen-, schapen- en vischkoopers worden aangesteld; de bezorging van kamerkruid, keukenkruid en dergelijke benoodigdheden wordt aan daartoe aangewezen personen opgedragen. Pentiers, panetiers of bakkers, bottelgiers, koks en beambten der waerderobben worden aangesteld, en aan ieder de hem passende werkzaamheid opgedragen. Voor de penterie moeten vier groote schepen uit Amsterdam vertrekken, elk met vijf ovens bevracht, en bij elk schip een met meel, terwijl nog bovendien een deel ovens te Medemblik zoude worden geplaatst, „om daer broot voor tgemeen volck te backen" [2]). En opdat het leger aan niets gebrek zou

1) v. Mieris, III. 683; Schwartz. I. 280.

2) v. Mieris, III. 680; Schwartz. I. 277.

3) v. Mieris, III. 682; Schwartz. I. 279.

kunnen hebben, gelastte Albrecht in een schrijven van 30 Juni aan de Baljuwen, Schouten, Burgemeesters, Schepenen, Raden, Rechters en Tollenaars overal in Holland en Zeeland, dat zij een ieder zouden verbieden eenigerhande proviand van levensmiddelen, hetzij te land of te water, naar buiten te voeren, op straffe van verbeurdverklaring van dat goed, en 10 pond boete, maar alles te doen brengen naar het leger in Friesland, waar zij met gereed geld zouden betaald en voldaan worden [1]).

Terwijl deze aanzienlijke toebereidselen allerwege in Holland werden gemaakt, bevond zich de aanvoerder van den tocht, Graaf Willem van Oostervant, te Quesnoy, van zijnen kant ook zeker werkzaam om de getrouwe Henewieren tot deelneming aan den krijg op te wekken. Ten gevolge van een plakkaat, door Albrecht gezonden, waren zij evenwel ongenegen mede te trekken, en moest Graaf Willem hiervan den 10 Juni aan zijnen vader door een ijlbode kennis geven. De weigering der Henewieren schijnt een uitstel van 14 dagen noodzakelijk te hebben gemaakt, met welk bericht Albrecht een bode naar Henegouwen zond [2]). De bezwaren der Henegouwsche heeren werden echter spoedig door Graaf Willem overwonnen, en reeds den 16den kon hij nogmaals een bode naar Albrecht zenden, om hem bericht te geven „vanden dienst die si minen here uptie Vriesen doen souden." Den 26sten wordt met den domproost van Bergen reeds over schepen gehandeld, die tot het vervoer der Henewieren te Antwerpen zouden komen, en tevens een bode gezonden naar Brussel, om den vrijen doortocht der Henegouwsche troepen door Brabant te verzoeken, een maatregel die noodig was wegens den oorlog der Hertogin met die van Gelre [3]).

Den 25 Juni vertrok Graaf Willem met zijn gevolg uit

---

1) v. Mieris, III. 683; Schwartz. I. 281. Verg. bl. 151.

2) Bl. 150, 186. 3) Bl. 186.

Henegouwen, en bevond zich den 27sten te Nivelles, even over de grenzen van zijn land. Bij den priester aldaar werd hem de oude afscheidsdronk van Sinte Geerden minne geschonken [1]); daar scheidde hij van zijn land en van de vrienden die hem uitgeleide hadden gedaan, om een gevaarvollen tocht te ondernemen, die vooral in de oogen van Henegouwens vrouwen en jonkvrouwen geen genade vond. De reis ging verder over Vilvoorden, Mechelen en Lier naar Hoogstraten, waar de Graaf den 29sten zich bevond, en zijn paard „Nivers," aldus naar zijnen wapenbroeder geheeten, terugzond, daar het onder weg ziek was geworden. Den 1 Juli zendt hij van Dordrecht een bode naar Antwerpen aan den rentmeester van Henegouwen, om bericht te geven over de schepen, die ten behoeve der Henewieren aldaar zouden komen; en den volgenden dag vertrekt een andere bode uit 's Hage naar Monnikendam, om „mijns heren bairdze voirt te brengen tot Enchuzen ende te bewaren." Aan Willems achtergeblevene gemalin wordt bericht van de goede overkomst gezonden, en Heer Guy van Asperen aangemaand om aan den tocht deel te nemen [2]).

Hertog Albrecht zoude ditmaal aan den strijd geen werkzaam deel nemen, doch begaf zich, zeker om meer in de nabijheid van het oorlogstooneel te zijn, met zijne gemalin naar Westfriesland. Den 7 Juli bevond hij zich te Haarlem op de doorreis, terwijl hij den tijd, dat de tocht duurde, grootendeels te Hoorn en Medemblik doorbracht [3]).

Den 8 Juli was ook Graaf Willem te Enkhuizen, nadat hij te Hoorn bij zijnen vader en diens gemalin was geweest, om „aen him oirlof te nemen," en nog eenige maatregelen voor de onderneming te beramen [4]). Reeds

---

1) Bl. 168, 179. 2) Bl. 187.

3) Bl. 135, 136, 142, 143. Verg. JOANN. A LEIDIS, 316; BEKA bij MATTHAEUS, III. 308. 4) Bl. 151, 162.

aanstonds wachtte hem eene onaangename tijding. Te Amsterdam had een geschil plaats gehad tusschen de Henewieren en Zeeuwen, hetwelk zoo hoog was geloopen, dat er een gevecht had plaats gehad, waarbij een Zeeuw het leven had gelaten. Brieven worden daarom naar Amsterdam gezonden, „roerende dat sy die Henewiers verborgen wilden laten na hore stede recht vanden man wt Zeelant, die doit gebleven was," en den domproost te Hoorn wordt gelast verder onraad tusschen de strijdende partijen te verhoeden [1]).

De Engelschen waren intusschen ook met 16 schepen aangekomen, en onder hen vinden wij de Heeren van Bardolf, van Schalijs en van Cornuaelge, wier pijpers van den Graaf eene zekere som ontvangen. Ook bevonden zich bij hen de herauten van den Graaf van Derby, hoewel het niet waarschijnlijk is dat deze zelf aan den tocht zal hebben deelgenomen, waarvan hij twee jaren vroeger slechts met moeite werd weerhouden [2]). Onder de Engelschen was ook de ridder „met de zilveren kin," waarvan reeds elders melding is gemaakt [3]). De Landgraaf van Leutenburch uit Beieren nam met zijne mannen ook deel aan den tocht, en dat de hulp, door hem verstrekt, niet onaanzienlijk was, blijkt uit de kosten door hem en de zijnen

---

1) Bl. 152, 187, 188.

2) Bl. 117, 194, 195. Verg. bl. XXVI—XXVII. Derby werd in 1398 uit Engeland verbannen en uit naam van Willem van Oostervant door de Heeren de Trasegnies en Fierabras de Vertaing uitgenoodigd bij hem in Henegouwen te komen, waar hij „seroit le très-bien venu à luy et à sa femme." Doch de Graaf verontschuldigde zich, „remerciant grandement le Comte Guillaume, son cousin, de l'offre qu'il luy faisoit puisqu'il avoit ordre de se retirer chez le roy de France, qui l'attendoit." Zie VINCHANT, t. a. p. III. 317.

3) Bl. 156. Verg. bl. XXVIII. Dat Froissart tot zelfs in dergelijke kleinigheden nauwkeurig is, bewijst wel voor de goede berichten, die hem ten dienste stonden.

gemaakt. Ter zelfder plaats lezen wij dat de Burggraaf van Leiden eene levering van 300 man had gedaan, hoewel wij elders vinden dat zijn aandeel van de te leveren manschappen slechts 60 bedroeg [1]).

Terwijl de laatste toebereidselen voor den overtocht werden gemaakt, 's Graven baardze, waarvoor de riemen reeds te Enkhuizen waren gereed gemaakt, uit Monnikendam werd ontboden, en aan die van Broek en Edam bevel werd gezonden, alle platboomde schuiten naar het leger te zenden, schijnen de Friezen de Zeeuwsche stroomen onveilig te hebben gemaakt; althans den 11 Juli zond Albrecht uit Hoorn plakkaten aan de rentmeesters en steden van Zeeland, met bevel om „die wtliggers aen te tasten, die den coipman upten Zeeuschen stroom bescadichden" [2]).

Bij onze kroniekschrijvers wordt van al de toebereidselen slechts met een enkel woord melding gemaakt, terwijl noch bij Joannes a Leidis, noch in den Vermeerderden Beka, noch bij Worp iets omtrent den tijd, waarin de tocht voorviel, staat opgeteekend [3]). In een „Cort Chronijkje van de graaven van Hollant tot 1398," te Amsterdam in 1751 uitgegeven en thans zeer zeldzaam, komt een zeer kort, doch vooral ten opzichte van den tijd zeer nauwkeurig bericht voor, waarin de tijd der landing wordt opgegeven [4]):

„Int jaer ons Heeren XIII hondert en XCVIII als Sinte Margrieten dach quam op den Saterdach, des Wonendages daer na, soe lande Willem Grave van Oestervant, in

---

1) Bl. 138. Verg. v. MIERIS, III. 673; SCHWARTZ. I. 270.

2) Bl. 188, 171, 152; verg. bl. 90.

3) JOANN. A LEIDIS, t. a. p. 316; MATTHAEI *Anal.* III. 308—9; WORPERI *Chron.* I. 194.

4) Zie *Kronijk van het Utr. Genootschap*, X. 349, waar de op de laatste bladzijde voorkomende zinsnede wordt medegedeeld. WORP, t. a. p. verhaalt: „In Lemmeranum agrum classe appulsi, . . . per provinciam Geestanam *Hindelopen* venerunt."

Lammermeet in Oestvrieslant, ende track voert op Mardergeest, en alsoe te Stavoren mit soe groter macht, dat zy hem selven opgaven, en daer toe al 't Lant van Vrieslandt, en aldus soe wan Willem voirs. synen Vader 't Lant te voren."

De naamdag der nukkige regenheilige viel in 1398 werkelijk op Zaterdag den 13 Juli, zoodat de landing „des Wonendages daer na," den 17 Juli, geschiedde, eene opgave die met de Rekeningen volkomen overeenkomt, daar door Oostervant „xvij dage in Julio een bode" werd gezonden aan Hertog Albrecht en aan Willems gemalin in Henegouwen, om te berichten „hoe dat mijn here van Oistervant den opganc gewonnen hadde" [1]).

Nadat de landing gelukkig was volbracht, zeker niet zonder krachtdadigen tegenstand der Friezen, trok Graaf Willem door Gaasterland naar Stavoren, in welks nabijheid hij met zijne tenten en paviljoenen op de *Roode Geest*, zooals Beka zegt [2]), d. i. op het Roode Klif, zich legerde. Joannes a Leidis en Worp verhalen, dat hij door Gaasterland tot bij Hindeloopen trok, waar een slag plaats had, bij welken ongeveer 300 Friezen sneuvelden, en zich daarop naar Stavoren begaf, dat hij omsingelde [3]). Bij Beka

---

1) Bl. 188; verg. bl. 152. Sint Margriet valt thans op den 20sten volgens den Latijnschen, volgens den Griekschen kalender op 17 Juli. Zie Wailly, *Eléments de Paléographie*, I. 145. In de middeleeuwen schijnt er reeds verschil te hebben bestaan, daar die dag in den Kalender vóór Broeder Gheraerts *Nat. van het Heelal*, 69, bij H. wordt opgegeven als op den 20sten, bij L. als op den 18 Juli te vallen. Verg. ook Kulik, *Die Jahresformen der christl. Zeitrechnung*, 3e Ausg. (Prag 1861), 7 Jahresform.

2) T. a. p. 309. Reeds den 20 Juli bevond zich Oostervant voor Stavoren. Zie bl. 153.

3) Joann. a Leidis, t. a. p. 316: „Wilhelmus ergo . . . intrans Frisiam apud Lemmers perrexit per Gesterlant prope Heyndelopen, ubi ei obviavit maxima multitudo Frisonum ad bellum. Ipse vero jussit ru-

wordt eerst later van dezen strijd gesproken, en het bij hem voorkomende verhaal is ook meer overeenkomstig met de Rekeningen, die van geene overwinning na den „opganc" melding maken. Den 20 Juli worden zestien groote schepen, die voor Enkhuizen lagen en aldaar de Engelschen gebracht hadden, bemand „mit volc, mit stiermans ende mit scipknechten, om over te seilen voer Staveren," ten einde ook van de zeezijde de stad in te sluiten [1]).

Nadat Graaf Willem slechts weinige dagen in Friesland was geweest, werd hij ziek, en werden den 22 en 23 Juli boden gezonden „uten here van voir Staveren" naar Hertog Albrecht en diens gemalin „om appelen van Garnaten ende van Aryangen," en om bericht van „mijns heren ziecte" te brengen [2]). Bij Beka wordt ons nog verhaald, hoe kort na de aankomst voor Stavoren in het leger een twist ontstond tusschen een Engelschman en een van Arkels knechten „over een quaet bort, dattie Arkelsche man aldair ophielt," welke zoo hoog liep, dat er een algemeene oploop in het leger geschiedde en aan beide zijden velen dood bleven of gewond werden, terwijl nog lang de spanning bleef bestaan [3]).

„Op een ander tyt dairna," verhaalt dezelfde, „quamen die Vriesen uit *Staveren* om theer te bestoken, mer sy lagens neder; dair bleven doot, alsmen seyde, omtrent drie hondert Vriezen, so verslagen ende verdrenct in dien slusen aldair, so sy vluchtich worden, ende waenden te

---

tilantia signa tolli et tubis horrisonis cuneo praedicto certatim obviari. Hollandensis ergo populus pro committendo praelio proximotenus accedens interemit trecentos Frisones, ceteris terga dantibus. Plerisque ergo castellis eversis, plurimisque pagis exustis, fixit papiliones et tentoria ante opidum Stauriae, quod armigerorum multitudine vallando per gyrum obsedit terra marique." Verg. WORP, t. a. p. 194—95.

1) Bl. 111, 116.

2) Bl. 189; verg. bl. 153.

3) T. a. p. 309. Uit de Rekeningen blijkt ons van dezen twist niets.

ontlopen." Werkelijk werd den 24 Juli aan Albrecht een bode gezonden met het bericht „hoe dat die gesellen gescermuts hadden tgegens den Vriesen" [1], en deze schermutseling, gevoegd bij gebrek aan levensmiddelen en ammunitie onder de belegerden, had waarschijnlijk het gevolg, dat die van Stavoren met den Graaf „dadingden" en zich onderwierpen [2], welk voorbeeld eenige dagen later door de Friezen van Oostergoo en Westergoo werd gevolgd, behalve door die van Achtkarspelen [3]. Na deze onderwerping werden onmiddellijk Simon van Zaenden en Heer Hans van den Rijn naar Oude Klooster gezonden, „om Grave Willem te halen," en werd alzoo de smet op het wapenschild der Hollandsche heeren uitgewischt [4].

De zoen tusschen Graaf Willem en de Afgevaardigden van Oostergoo en Westergoo werd „des Manendages nae Sinte Jacobs dach," den 29 Juli, in het leger voor Stavoren getroffen. De Friesche Afgevaardigden waren Gerrit Cammingha, Tyarch Walta, Here Hottingha, Syurd Wyarda, Goslick Heslingha, Feye van Dockum en Tydman Hopper. Graaf Willem beloofde uit zijns vaders naam den Friezen een goed en genadig Heer te zullen zijn, en

---

1) Bl. 189.

2) Zie Worp, t. a. p. 195: „Tum incensis passim per vicinos vicos aedibus secundum aggerem Staveram contenderunt, eamque obsessam et tormentis oppugnatam, *cum commeatu et reliquis rebus ad sustinendos hostes non satis instructi cives erant*, deditione ceperunt, civium vita fortunisque ex pacto conservatis." Verg. Joann. a Leidis, 316 en bl. 190.

3) Zie Verm. Beka, 309, en verg. bl. 154. Albrecht ontving den 30 Juli bericht „dat die Vriezen aen hant gegangen waren."

4) Bl. 112. De Verm. Beka komt ook hier weder volkomen met de Rekeningen overeen: „Op dese reyse haelde Grave *Willam* Grave van Oestervant syn sweert, als sinen doden Oem Grave *Willam* van Henegouwen ende van Hollant, dien God sy genadich, die ... gebalsemt lach in een clooster van Sinte Bernaerds oerde, dat *Floerkamp* hiet."

daarop zouden zij hem als hunnen Heer ontvangen en hulde doen. Overal waar zij wilden zouden de Hollandsche heeren in Friesland steden en burgen mogen stichten. Daarentegen zouden de Friezen tot geen heirvaart buiten hun land worden ontboden, en tolvrij mogen varen in 's Hertogen gebied. De Friezen mochten behouden „hoer Frieske recht," en, zoo dit hun niet voldeed, de keur hebben van het recht van Westfriesland, van Kennemerland of van Zuid-Holland. Hiervoor moesten zij de stad Stavoren en Sint Odulfsklooster voor de Hollanders openen, en beloven met al hunne macht Hertog Albrecht en zijnen zoon te helpen om de andere Friezen tot onderwerping te brengen [1]).

Hertog Albrecht op het vernemen der tijding van de onderwerping besloot zelf naar Friesland over te steken, en zond reeds den 26 Juli een bode van Medemblik naar Stavoren om zijnen zoon te verzoeken „die baerdzen ende scepen te doen comen, dair miin here mede mocht over comen tot Staveren." De Hertog begaf zich hierop weldra naar Friesland, om de voorloopige verzoening der Friezen met Graaf Willem te bekrachtigen en als Heer hulde te ontvangen [2]).

De krijg kon nu, althans in het grootste gedeelte van Friesland, als geëindigd beschouwd worden, en reeds werden toebereidselen tot een aanstaand vertrek gemaakt.

Den 2 Aug. vertrok reeds de Heer van Lyekerken, en ook de tentbewaarders van Valenciennes, van Bergen en Beaumont gaan weder naar Henegouwen terug [3]).

De geestelijke heeren schijnen alles te hebben willen doen om zich dadelijk een witten voet bij hunne nieuwe heeren te maken en door beleefdheden zich in hunne gunst te dringen. De Abt van Sint Odulf gaf aan Graaf Willem den 4 Aug. een paard ten geschenke, en de Abt

---

1) Schwartz. I. 281. 2) Bl. 154, 163. 3) Bl. 172; verg. 179, 180.

van Lidlum meende een paar dagen later dezelfde beleefdheid jegens zijnen nieuwen meester te moeten betoonen [1]). Graaf Willem van zijnen kant gaf de niet onaanzienlijke gift van 8 ℔ 16 schellingen aan de Minderbroeders van Bolsward. Ruim schijnt het anders niet met 's Graven financiën te hebben gestaan, daar zijn zilveren tuin eerst lang nadat hij in Henegouwen was teruggekeerd, den 15 November, te Stavoren werd gelost. Bij een kaatsspel, waarvan de jonge Graaf een hartstochtelijk liefhebber was, was deze daar te pand gelaten [2]).

Den 10 Aug. deden twaalf Friesche Heeren, waaronder ook zij die met Graaf Willem den zoen hadden getroffen, aan Hertog Albrecht hulde als hunnen heer [3]), en den volgenden dag werd in de stad Stavoren tusschen den Hertog en die van Oostergoo en Westergoo de zoenbrief opgemaakt, die in de hoofdtrekken, doch uitvoeriger hetzelfde behelst wat reeds in den zoen met Graaf Willem was opgenomen [4]).

Onder de in het vorige stuk ontbrekende bepalingen behoorde, dat Albrecht zijne „Bailliuwen, Scouten, Scepenen ende Ambochts lude (zoude) setten vanden ghenen, die inden lande van Vrieslant geseten syn, ende vuyt ghenen lande anders." Bovendien moesten de Friezen „voor onzer Ouder Siele, ende anders alle der gheenre Zielen, die mit onsen Ouderen hier ghebleven zyn, maicken inden lande van Oistvrieslant, daert ons best genuecht, een kercke van twaelif Canonics provenden, ende een Dekenie, elck provende van vyftich oude Vrancrixe scilde tsjaers, ende de Dekenie dubbelde provende, te beleggen aen goeden sekeren renten." De begeving dier provenden zoude

1) Bl. 180.

2) Bl. 197; verg. bl. 180. Zie ook het verhaal van Reinier Snoy in de *Rerum Belg. Ann.* L. IX. p. 130.

3) Schwartz., t. a. p. 282.

4) Schwartz., t. a. p. 283; verg. v. Mieris, III. 684.

aan Albrecht en zijne nakomelingen behooren; en binnen een jaar moesten zij de kerk, op te richten waar Albrecht zulks wilde, doen maken, bereiden en doteeren, en mede „in der eren Goids ende den Sielen te genaden een Gasthuys doen maicken," en „dair dertien bedden in leggen, ende een wyf of twee insetten, die die arme lude, die daer comen, ontfaen ende haffenen [1]) sullen, ende elc arm mensch, die daer comt, sal daer drie daghe leggen ende herberge hebben."

Dat de geestelijkheid althans geen reden had om over de nieuwe Heeren te klagen, behoeft na het aangehaalde wel geen betoog meer.

Arend van Egmond werd mede den 11 Aug. beleend met het eiland Ameland en het Bildt, gelegen tusschen Minnertsga en Mariengaarde, wegens de gewichtige diensten bij de onderwerping van Friesland betoond [2]).

Denzelfden dag nog vertrok Hertog Albrecht weder naar Enkhuizen en ging dien avond verder naar Hoorn, waar hij in den nacht met zijne gemalin aankwam [3]).

Van daar werden onmiddellijk den volgenden dag boden gezonden aan de steden Haarlem, Alkmaar, Leiden, Dordrecht, Delft, Rotterdam, Gouda, Schoonhoven, Amsterdam, Monnikendam, Enkhuizen en Medemblik, aan welke bevel werd gegeven elk een deel krijgsvolk nog acht dagen lang te Stavoren te laten, terwijl men het „vaste maicte," en den 21sten wederom boden aan de reeds genoemde en nog andere steden met brieven „inhoudende dat sy hoir scut noch een wijltijts lieten liggen tot Stavoren" [4]). Graaf Willem, grootelijks behoefte aan geld hebbende, geeft bevel aan den Baljuw van Altena om eene hoeve lands voor hem aan te tasten, en zendt mede

---

1) d. i. *havenen*, van al wat noodig is, om er zindelijk uit te zien, verzorgen. Zie KIL.

2) SCHWARTZ. I. 284; v. MIERIS, III. 686. 3) Bl. 163. 4) Bl. 155.

naar den Domproost, die op reis naar Holland was, om hem te verzoeken bij Hertog Albrecht te bewerken, dat er geld werd overgestuurd ten behoeve der soudenieren [1]).

Den 13den waren ook Oostervants werkzaamheden in Friesland afgeloopen, en kon hij mede vertrekken. Roeiers voor zijne baerdze worden aangenomen, en zeker werd onmiddellijk koers gezet naar Amsterdam, waar de Graaf zich reeds den 14den bevond en een ouden Gelderschen gulden aan offergeld besteedde [2]). Den 15den was de Graaf weder te Haarlem, en kon er zich onbezorgd vermaken met het zoo geliefde balslaan, waarin hij echter minder gelukkig was, daar de Heeren Ostelet van Eschausines en Daniel van der Poel hem 40 oude Gelresche guldens afwonnen. Den 19den was Graaf Willem weder te 's Hage, waar hem eenige Henegouwsche heeren met 32 paarden verlieten, terwijl den volgenden dag „mijns heren harnasch, cokengewant ende anders" met 14 knechten naar Henegouwen werd gezonden, waarheen hij zelf ook plan had zich binnen kort te begeven [3]). Na een kort bezoek aan het land

---

1) Bl. 190. 2) Bl. 172, 194, 195.

3) Zie bl. 173, 191. Terwijl bij JOANN. A LEIDIS, 316, slechts in algemeene trekken van de terugreis wordt gesproken, verhaalt BEKA, t. a. p. 309, na het medegedeelde over Graaf Willems lijk: „Doe voer hy mit love ende mit sege by sinen Heer vader Hertoge *Aelbrecht*, dien hy tot Hoirne vant, bracht mit hem synen doden Oem voersz., die hy mit hem vuerde tot Aemsterdam in onser Vrouwen Capelle, daer hy laetste misse hadde gehoert voir dat hy aldair te scepe ginc, ende ten Vriesen bleef. Van dane voerden hine in den Hage, ende voert tot *Valencyn* in Henegouwen, daer hine eerlicke dede begraven biden goeden Grave *Willam* sinen vader mit betameliker uytvaert." Ook omtrent het vervoer van 's Graven lijk naar Valenciennes is dit bericht niet geheel juist. Dit geschiedde eerst in de maand Mei van 1400, toen een „scip van Rotterdam voer tot Denremonde mit Pieter mijns liefs heren camerling, . . . als hi minen here, die ten Vriesen bleef, dair God die ziele of hebben moet, uter Hage in Henegau voerde." Zie bl. 373, en verg. *Bijv. op* WAGENAAR, I. 192 vlgg.

van Altena en Woudrichem, waar Oostervant zich den 9 Sept. bevond, keerde hij naar Henegouwen terug, waar hij zich den 19den reeds weder bevond [1]).

Onmiddellijk na het vertrek van de beide Hollandsche Heeren uit Friesland, den 14 Augustus, werden zij door de Prelaten, Grietslieden, Mederechters en de gemeene meente van Oostergoo en Westergoo als heeren gehuldigd [2]). Toch was geheel Friesland nog niet tot onderwerping gebracht, en duurde in het noorden de strijd voort. De berichten omtrent het daar voorgevallene zijn uiterst schaarsch, en wij mogen ook gerustelijk aannemen, dat het doel van dezen tocht voornamelijk het zuidelijk deel van Friesland gold. Eerst moest men daar vasten voet trachten te verkrijgen, Stavoren versterken en voortdurend bezet houden, en later, gelijk ook in den volgenden tocht van 1399 geschiedde, met kracht het noordelijk gedeelte aanvallen en trachten te bedwingen.

In het noorden was het vooral Heer Feye van Dockum, die Albrechts partij was toegedaan en er diens belangen zocht te bevorderen. Doch die van Achtkarspelen waren zeer vijandig tegen de Hollandsche heerschappij: hen te bedwingen was dus de taak voor Heer Feye weggelegd. Na de landing van Graaf Willem schijnen een deel Engelsche soudeniers onder Pieter van Cornuaelge, doch slechts 72 in aantal, naar Dockum te zijn getrokken en aldaar eenigen tijd te hebben gelegen [3]). Ook Heer Feye bevond zich aldaar met door hem aangeworvene manschappen, en het gelukte hem zelfs „die van Acht Kerspel" te bedwingen [4]). Wanneer dit geschiedde wordt niet gemeld, doch wij weten dat Albrecht omstreeks den 20 Aug. ijlboden zond aan Jan van Heenvliet en den Baljuwen van Kennemerland en Medemblik, met bevel om zich den 25 Aug.

---

1) Bl. 168, 182, 158. 2) v. Mieris, III. 686; Schwartz. I. 284.
3) Bl. 140. 4) Bl. 142.

gereed te houden, elk „mit siinre alinge bailiuscip, om mit mijns heren vriende voirt tot Dochem te trecken" [1]). Den 8 Sept. kwamen boden van de Heeren Feye van Dockum en Gerrit Cammingha bij Albrecht, om hulp van hem te verzoeken, en twee dagen later vertrekt een bode met brieven naar Heer Gerrit van Egmond, „dien hi tot Dochem zoeken most in Oistvrieslant, houdende dat hi die brieven, die geraemt waren tusschen minen here ende die van Groeningen, niet over en gave, mer hilde tot mijns heren behoif, ter tijt toe datmen him anders te weten dede" [2]). Die van Achtkarspelen hadden zeker de hulp der Groningers ingeroepen en verkregen, en van daar het uitstel dat Albrecht begeerde ten opzichte van de verdragen, die tusschen hem en de edelen der Vetkoopers van Groningerland zouden gesloten worden [3]).

Nog vinden wij dat in de maand October de stad Leiden werd gelast om „tot Staveren te senden sonder vertrec IIc gewapent, om Foeye van Dochem te hulpe te comen" [4]), die, niettegenstaande die van Achtkarspelen bedwongen heetten te zijn, de versterking der Hollanders nog niet konde missen; en wederom in het begin van November worden in Holland en Zeeland allerwege boden gezonden met bevel aan Baljuwen en Schouten, om gewapenden naar Dockum te zenden, zoo als hun voorgeschreven was, „of mijn here woude aen him verhalen" [5]).

Verder blijkt ons van den strijd in het noorden gevoerd uit de Rekeningen niets, doch genoeg om te doen zien, dat dáár vooral de tegenstand tegen Albrecht het hevigst was, waarom dan ook reeds spoedig in 1399 daarheen Graaf Willems wapenen werden gekeerd.

---

1) Bl. 156. 2) Bl. 157.

3) Zie bl. 481—84, No. 1—21, en verg. DRIESSEN, *Monum. Groning.* IV. 840 vlgg.; JOANNES DE LEMMEGE, *Chron. Groning.* in MATTHAEUS, *Anal.* I. 73; BENINGA, *Hist. v. Oostfr.* bij MATTH. IV. 164.

4) Bl. 160. 5) Bl. 281.

Kort nadat Albrecht door de Friezen van Oostergoo en Westergoo als heer was gehuldigd, gaf hij hun den 24 Aug. zijne rechten en eenige vrijheden, welke ook door Graaf Willem en den Elect van Luik werden bezegeld [1]).

Doch niettegenstaande de onderwerping was eene sterke bezetting van de vaste punten in Friesland dringend noodzakelijk, om niet spoedig de voordeelen der overwinning geheel en al te verliezen. Den 2 Sept. worden de Hollandsche steden door plakkaten gelast „die scutte, die sy tot Staveren gelaten hadden ende thuys gecomen waren," door anderen te vervangen; den 18^{den} dier maand worden de rijksten van Haarlem en Leiden uitgenoodigd om elk met twee gewapenden Albrecht te dienen, „om tlant te behouden tot jaersdach toe;" den 22sten wordt weder aan een veertiental steden gelast onverwijld „een deel gewapent tot Staveren te zenden toten scutten, die sy dair liggende hadden" [2]). Den 28 Sept. worden nogmaals boden gezonden aan een aantal steden, wier schutters thuis gekomen waren, niettegenstaande zij hadden toegezegd met een zeker aantal gewapenden Hertog Albrecht te Stavoren te dienen, en haar gelast ze onmiddellijk er weder heen te zenden; en den 16 October wordt aan de Officiers van Zeeland, aan den Schout van Delft, den Baljuw van Delfland, en anderen gelast „op mijns heren cost" een deel gewapenden naar Friesland te doen vertrekken [3]).

De zorg over de Friesche zaken drukte dan ook zoodanig Hertog Albrecht, dat hij den 24 Sept. den Burggraaf van Leiden en den Domproost naar Henegouwen zond, bij welke zich onder weg de Heeren van Heemstede en Jan de Bastaard van Bloys voegden. Na eene reis van zeven dagen kwamen zij, 26 man sterk, bij Graaf Willem

---

1) Schwartz. I. 285—88; verg. bl. 158, 159. 2) Bl. 156, 157, 158.
3) Bl. 159, 160.

aan, met wien zij moesten beraadslagen over het bezetten van Stavoren en andere zaken, die Holland en de Friesche eilanden aangingen [1]).

Zoo liep verder het jaar 1398 ten einde. Herhaaldelijk bevelen aan Albrechts mannen, om toch hunne troepen naar Friesland te zenden, herhaaldelijk boden om „tgestant te vernemen."

Den 5 Nov. wordt Heer Gerrit van Egmond gelast zich tot half November ongeveer van proviand voor Stavoren te voorzien, daar dan Heer Gerrit van Heemskerk zoude komen, die reeds den 10 November bevel ontving om onverwijld naar Stavoren te trekken [2]), terwijl hij den 23sten tot Kapitein dier stad werd aangesteld, en terzelfder tijd aan Tymen Hopper, Schout van Stavoren, bekend gemaakt, dat Hertog Albrecht hem tijdig voor nieuwjaar zoude doen weten, wie hij tot zijne Schepenen aldaar wilde hebben aangesteld [3]).

De benoeming van den Heer van Heemskerk hing zeker samen met de eene of andere oproerige beweging der nieuw onderworpenen, daar niet alleen omstreeks denzelfden tijd de bovengemelde oproeping geschiedde om gewapenden naar Dockum te zenden, maar ook den 11 Nov. aan alle steden en Baljuwen „oistwaerts geseten," benevens naar Delfland, Rijnland en het land van Heusden boden werden gezonden met bevel, „dat sy him bereit hilden mit horen harnasch mynen here na te volghen, dair hi voir trecken soude," terwijl de Baljuwen van Kennemerland en Medemblik last ontvingen den 17 Nov. elk 200 gewapenden naar Stavoren te zenden [4]). Den 26 November worden brieven gezonden aan Heer Gillis van Schenge, met verzoek „dat hi mynen here sonder vertrec overscreve tgestant vander dachvairt, die die Vriezen lest hilden;" en den 23 Dec. bevel gegeven aan verschillende steden,

1) Bl. 196. 2) Bl. 280, 281. 3) Schwartz. I. 288. 4) Bl. 281.

dat zij „hoir lude, die sy tot Staveren hadden ende hoir tijt wtginge tot Jairsdage dair na, hilden aldair liggende tot Meyen dagen toe" [1]). De overmoed der Hollanders, die van dag tot dag het drukkende juk de Friezen meer deden gevoelen, hun spot met der Friezen vrijheid, was wellicht de oorzaak, waarom dergelijke maatregelen noodig waren. Vóór het weder tot eene uitbarsting kwam, waren twist en moord de treurige gevolgen van de onstaatkundige handelwijze der overheerschers [2]); en kon Hertog Albrecht geen oogenblik zeker zijn van de door hem behaalde overwinning.

Doch niet allen in Friesland waren ontevreden: er bevonden zich ook onder hen die den overheerscher steeds genegen waren geweest, en nu het loon hunner onvaderlandsche gezindheid mochten plukken.

Heer Feye van Dockum, Tyman Hopper, de Schout van Stavoren, Gerrit Cammingha, Hero Henninga en Hessel uptie Geest, allen behoorende tot de edelen onder de Vetkoopers, die Hollandschgezind waren, hadden de eer met bijzondere bewijzen van de vorstelijke gunst te worden begiftigd.

Het speelgoed der vorsten, een ridderorde, bestond ook toen reeds om „bewezen diensten" te beloonen.

Graaf Willem beschonk ze elk met een zilveren tuin, die 15 schilden of 20 Hollandsche guldens kostte! [3]).

Hadde de goede Stoke nog geleefd, zeker zou hij hebben gejuicht over de onderwerping der Friezen, wier vrijheids-

---

1) Bl. 283.

2) Worp, t. a. p. 195: „Frisii iugo iterum accepto, cum aliter facere non possent, a patientia medelam quaesiverunt. Hollandi vero in dies ex hoc successu insolentiores facti, scoptice frequenter de Frisiis locuti sunt, et libertati illorum illuserunt. Qua ex re lites, turba et caedes multae enatae sunt; quae in tumultum et seditionem contra Hollandicos praefectos tandem desierunt."

3) Bl. 277.

zucht hij maar niet konde dulden [1]); maar nog meer zou hij verbaasd zijn geweest, dat op edelen dier vrije Friezen zou toepasselijk zijn, wat hij eens ten spot der Friezen tijdens Karel den Groote had gezegd:

> [Si] waren so eighin als ende als
> Dat si strop droeghen om den hals.

---

1) Stoke, B. I. vs. 242, vlgg.

DE TOCHT VAN 1399.

De gevolgen van den tweeden tocht tegen Friesland waren bij die van den eersten vergeleken vrij aanmerkelijk te noemen. Bewaren ons de Oorkonden geen enkel spoor, waaruit men in 1396 en 1397 tot eene onderwerping der Friezen kan besluiten, dit is geheel anders na den tweeden tocht. Hertog Albrecht was als heer gehuldigd en oefent weldra macht als heer. Den 31 December ontvangt de stad Harlingen eenige vrijheden en poortrecht, en eenigen tijd later ook de steden Bolsward en Workum [1]), terwijl in de eerste maanden van 1399 een twintigtal zoo Hollandsche als Friesche heeren met goederen beleend worden. Onder dezen waren de Friezen Hero Henting, Taike Ailsum, Hessel upter Geest, Asigo van Pellenzee, Tyaerd Waltha, Syvaert Wyarda en Tyman Hopper, die met ambachtsheerlijkheden van verschillende plaatsen in Oostergoo en Westergoo worden beleend [2]). Het leenstelsel, dat nog geen wortel in Friesland had gevat, moest worden ingevoerd en medewerken om Albrechts heerschappij te verzekeren. Maar nog steeds bleef het onraad broeien en waren voortdurend maatregelen noodig om Friesland in bedwang te houden. In de eerste dagen van Januari vertrok een bode door het Sticht naar Stavoren, „overmits des yses wil," en ontving ook Albrecht ter zelfder tijd bericht uit Friesland. Die tijdingen schijnen niet

1) Den 5 en 19 April 1399. Zie bl. 497, 509, 516. 2) Bl. 501—521.

bepaald gunstig geweest te zijn; althans een paar dagen later, den 8 Januari, wordt aan verschillende steden het bevel gezonden, dat zij onverwijld haar gewapenden naar Stavoren zouden zenden, opdat er geen gebrek ware, of dat zij hare manschappen, die er reeds waren, daar zouden doen blijven, en voor een twintigtal steden het getal der knechten bepaald, samen 430 bedragende [1]). In Februari wordt een bode naar de steden van Zeeland gezonden, met verzoek dat zij geld zouden leveren ten behoeve der reis naar Friesland, en dat dit verzoek niet te vergeefs was blijkt daaruit, dat den 23 Maart dezelfde bode wederom aldaar wordt gezonden „om tgelt te halen, dat minen here toe geseyt was te leveren" [2]).

Er was namelijk reeds verschil ontstaan over enkele punten in den zoenbrief van het vorige jaar, en om dit te beslechten wilden de Friezen reeds in den winter eenige gemachtigden naar Holland zenden. Den 7 Februari beantwoordde de Hertog het verzoek en bescheidde hen bij zich in Zeeland omtrent Judica (half Maart), daar het in dit jaargetijde „om harthede van den vorst, ende om zorghe van den yse quaet was te reysen" [3]). Den 14 Maart worden hierop eenige Baljuwen, Schouten en andere goede lieden naar Holland gezonden en gemachtigd met den Hertog over de betwiste punten te handelen [4]). In het laatst van Maart ontvangt de Heer van Egmond bevel om zich onverwijld naar 's Hage te begeven, ten einde er tegen de komst der Friesche heeren tegenwoordig te zijn [5]). De Friezen, met de zending belast, waren Hero Hottinga, Gerrolt Cammingha, Feye van Dockum, Tyaerd Waltha, Syvaerd Wyaerda, Goslick Heslinga en Tymen Hopper. Het punt van geschil was het derde in den Zoenbrief van

---

1) Bl. 284, 285. Verg. SCHWARTZ. I. 289. 2) Bl. 252.
3) SCHWARTZ. I. 288.
4) T. a. p. 289; v. MIERIS, *Chtb.* III. 695. 5) Bl. 285.

11 Augustus, en luidde aldus: „Item so sall elc man, die inden lande geseten es, vry blyven in zynen goede sitten, daer hy recht toe heeft, onbescat, ten ware of hy bruecte." De Friezen hadden eene vrij wat ruimere opvatting van dit punt dan met de belangen van hunnen heer strookte, en verstonden, dat zij en hunne nakomelingen ten eeuwigen dage vrij zouden zijn van tienden en excijnsen en ongehouden tot alle diensten en rechten, die aan hem en zijne heerlijkheid toebehoorden. Albrecht, begeerig door toegevendheid zooveel hij konde te schikken, ging dan ook een naderen zoen aan, waarbij o. a. het volgende werd bepaald [1]).

De Friezen zouden in plaats van de tiende schoof de twaalfde geven; zij zouden vrij zijn van alle kleine tienden van schapen, kalveren, varkens, ganzen, veulens enz. Een ieder zou zwanen en vogels mogen houden naar zijn believen. Verder zouden zij vrij zijn van alle andere tienden en excijnsen, en huislage, behalve van den twaalfden schoof. Omtrent het vischrecht, het innen van tienden, het recht van den wind, de gift van kerken enz. werden nog eenige voor de Friezen gunstige bepalingen gemaakt; en deze nadere zoen den 27 Maart te 's Hage getroffen. Ten gevolge van dit verdrag werd dan ook de beraamde tocht naar Friesland eenigen tijd uitgesteld en daarvan aan Graaf Willem kennis gegeven [2]).

De Groningers, beducht dat ditmaal de tocht tegen het noorden van Friesland, de weerspannige Achtkarspelen, gericht zoude zijn, begrepen dat ook zij niet zonder gevaar zouden zijn, zoo Albrecht er in slaagde Friesland geheel aan zich te onderwerpen, daar zij, als heulende met de weerspannigen, den Hertog een doorn in het oog waren, en de stad Groningen als toevluchtsoord der oproerlingen een zeer wenschelijke bezitting voor hem zoude zijn. Zij sloten

---

1) Schwartz. I. 290—92. 2) Bl. 191.

alzoo een verdrag met Utrechts kerkvoogd Frederik van Blankenheim, waarbij zij zich onder zijne bescherming stelden. Zij beloofden bij dezen brief geenen heer te zullen huldigen, en zoo lang bij hunne rechten en heerschappij te blijven als mogelijk was, tenzij zij door den nood en het geweld werden gedrongen. De Bisschop van zijnen kant beloofde, „waert saecke dat ymant de selve stadt van Groeningen overvallen wilde, te dringen onder heerschappy te gaen, met huldinge of onderdanigheyt aen te nemen," dat hij ze dan zoude helpen en bijstaan, en hen beschermen in hunne oude vrijheden en rechten [1]).

Groningen, de wijkplaats van vele Friesche Schieringers, waar gewis ook de Bisschop het zijne deed om de gemoederen tegen Hertog Albrecht op te ruien, was in den winter van 1399 het middelpunt, waaruit bevrijdingsplannen voor Friesland werden gesmeed Terwijl bij Joannes a Leidis, Beka en Worp de berichten hieromtrent uiterst schraal zijn, is het verhaal dat Schotanus ons geeft in geenerlei opzicht in strijd met hetgeen de oorkonden en rekeningen geven. Na eerst de steeds klimmende ontevredenheid tegen de nieuwe Grafelijke ambtenaren geschetst te hebben, die bij een drukkend bestuur overmoed en onbeschoftheid paarden, gaat hij aldus voort:

„Doch de Ghemeente siende sich bedroogen, murmureerde onder de duym, en beklaechde sich, dat sy minder hert en moedt gehadt hadden, als die van Acht-Karspelen, welcker meerendeel, niet tegenstaende alle gewelden ende plagingen der Hollanderen, tot noch toe, onder hun ghehoorsaemheydt sich niet hadden bedwingen laten.

Onder dese murmureeringen ende quade benoegingen, uyt-breeckende dickmaels in openbaere klachten ende opspraecken, stoockten vele uyt den Adel van de Schieringer-

1) v. Mieris, *Chb.* I. 688.

partye, dewelcke den Hollandtschen naem hateden uyt twee oorsaecken; eerst, om dat de Vetkoopers de Hollandtsche regeringe hadden in-gevoert ende gesticht; daer nae, om dat sy saghen, dat de Vetkoopers Edelen, alleen tot ampten ende bedieningen gevordert wierden van de Grave, voor-by-gaende ende latende sitten alle andere, 't welck haer niet te lijden en was. Dese spraecken seer bitterlijck op sulcke schandelijcke voorwaerden ende poincten, van onder-gevinge ende gehoorsaemheydt, ende lasterden op de beramers ende stellers, als verraders der Vaderlijcke Vrijheydt, hun noemende slaven van Princen-gunst ende pluym-strijckers: sy verswaerden ende heften seer hooge de vyandtlijcke ongelijcken ende onderdruckingen, beschuldighden ende verfoeyden d'ontrouw ende in-breucke der besworene Articulen: verminderden ende verkleynden de macht des Hertochs, die uyt-geputtet ware, ende namen alsoo de vreese van dien wech.

Sy toonden haer Groeningen, Groeninger Omlanden, ende 't Landt Ooster-Ems: buyten dewelcke Aelbrecht selve niet en vertroude, dat hy dit landt over Flie zoude konnen houden, ten ware dan dattet Volck uyt vrye wille, liever onder de slavernye, als de vryheydt, wilde sitten.

Tot allen desen quam oock de Bisschop van Wtrecht, die door de syne overal, heymelijck, tot het smoockende vyer hout liet werpen. Door alle dese oorsaecken, is eerst oproer hier ende daer geresen tegen de Hollandsche Geweldigers, ende Baljous, die in 't opvorderen des Tribuyts doende waren; eyndelijck is d'opstandt algemeen geworden, ende over al geloopen, ende gesamender handt bestemt, 't Hollandsche jock af te werpen.

Hier toe is een verbondt ghemaeckt met Groeningen, ende alle die over Lauwers ende Ems, den Schieringen ende de Vryheydt toe-gedaen waren. Oock beslooten, op gemeene kosten, een vloot uyt te rusten, tot krenkinge

des vyandts, ende verdedinge van de Friesche kústen: daer toe oock de Vry-buyters, in de Oost-Friesche havens sich onthoudende, gebruyckt zouden worden.

De vloote is terstondt uyt-gerust ende ghebracht, insonderheydt op de kust van Wester-Lauwers, ende zijn de Vry-buyters oock ontboden. Daer nae, die in Westerlandt de wapenen aentastende, hebben, met by-komst der Bond-genoten uyt Oosterlandt, onder beleydt van Sijtse Dekema, Gale Hania, ende Ode Botnia (drie koene Helden, die geswooren hadden, hun leven voor de Vryheydt te waghen,) 't garnisoen te Dockum belegert, ende om dat sy hun opgaven, los gaen laten.

Van daer is Camminga-Burg, 't welck swaer beset was, in de eerste storm van de rasende Ghemeente in-genomen: en een groot deel der soldaten ter neder gehouwen.

De Hollandsche Baliuwen ende Officiers, die haren Prince terstondt niet affgaen en wilden, zijn voor vyanden verklaert, ende verjaecht, ende hare huysen ende goederen prijs gemaeckt. De meeste swaricheyt stack in Staveren ende ter Luyne te bemachtigen. Want de jonge Hertoch uyt het landt treckende, hadde Staveren seer vast ghemaeckt, ende met een seer sterck Casteel versterckt, ende op 't Casteel hadde hy een garnisoen van 200 man geleydt: ende dit waren twee plaetsen van toevlucht, daer hun de Hollanders op alle voor-vallende noodt verseeckeren konden, ende die, tot een ander aen-komst des Hertochs, bequaem aen de zee gelegen waren.

Ter Luyne, om dattet diep in Frieslandt lach, hebben de Friesen raedtsaem gevonden eerst aen te tasten. Dit is met sulcken toeloop van een groote menichte volcx, ende sulcken furie ende aen-loop bestormt (selfs by nacht niet achter-latende), de haven oock met schepen besloten hebbende, soo datter geen wech van ontkomen voor 't Garnisoen was, dat de Gouverneur Jelle Scheng, met raedt van de syne, 't Casteel behoudens lijff ende goedt

der besetters opgaf. Dese opstandt geschiedde in 't begin des jaers 1399" [1]).

In dit verhaal zijn, naar onze meening, eenige onnauwkeurigheden ingeslopen, doch alvorens deze na te gaan dient eerst met korte woorden vermeld te worden wat het kasteel ter Luine was, waarvan hier sprake is, en dat in dezen tocht bestemd was eene groote rol te spelen.

Aan het Dockumer-diep, dat zich vroeger met een breede monding in de Lauwers ontlastte, bevond zich vroeger nabij de uitwatering aan den Zeedijk in de Grietenij Kollumerland, ongeveer een uur N. van het dorp Kollum en 2½ uur van Dockum, eene sterke stins, die voor het in bedwang houden van het noordelijke gedeelte van Friesland en voor den toegang tot de vesting Dockum van het hoogste gewicht was [2]). Volgens Schotanus was deze vastigheid tusschen Kollumer en Oldwoldemer Zijl in het najaar van 1396 gebouwd, na den aanval en het blokkeeren van de Lauwers door Pieter van der Beets [3]). Het bezit dezer sterkte was natuurlijk voor de Hollanders van overwegend belang. Naar ons dezelfde schrijver verhaalt, zoude Graaf Willem dan ook reeds in 1398, na eene goede vloot van Stavoren naar de Lauwers te hebben gezonden, met een groot leger door Westergoo en Oostergoo zijn getrokken, zich te Dockum gelegerd en het Kasteel ter Luyne reeds toen zeer versterkt hebben. Ook Albrecht zoude daar later gekomen zijn, doch „siende de wreedicheydt der ghemoederen in Ooster-Lauwers, neffens hem, ende 't ghebreck van alle noodtdruft, met sieckten, onder syn Crijchsvolck, insgelijcks de nabyheyt des aenstaenden winters,"

---

1) SCHOTANUS, *Gesch. v. Vriesl.* fol. 222—223. Verg. WINSEMIUS, *Chron. v. Vriesl.* fol. 217 vlgg., EMMIUS, *Rer. Fris. Hist.* L. XVI. fol. 234.

2) Zie *Atlas* van SCHOTANUS; *Gemeente-Atlas van Friesland*, bij den Heer Eekhoff verschenen; v. D. AA, *Aardrijksk. Wdb.* VII. 458.

3) Zie bl. LI; SCHOTANUS, *Gesch.* fol. 217*b*.

na er garnizoen te hebben gelegd, met een deel van het leger en alle bagage van ter Luyne zijn scheep gegaan naar Holland, bij welke gelegenheid door die van Achtkarspelen een paar achterblijvende Hollandsche schepen in brand werden gestoken [1]).

Dat de berichten van Schotanus omtrent het oponthoud van Graaf Willem in noordelijk Friesland en het versterken van ter Luine gedurende den tocht van 1398 valsch moeten zijn, heeft ons het nauwkeurige verhaal daarvan reeds geleerd.

Het is zeer licht mogelijk, dat de Friezen in het najaar van 1396, ziende dat de Hollanders het voortdurend gemunt zouden hebben op den mond van het Dockumerdiep, aldaar eene sterkte hebben gesticht. Of die sterkte in 1398 door de Hollandsche troepen, die in het noorden met Feye van Dockum den krijg voerden, is bezet, mag zeer betwijfeld worden; doch zeker is het dat de versterking van ter Luine door Graaf Willem eerst in 1399 is geschied, als ons uit den loop des verhaals zal blijken.

De Rekeningen melden gedurende den winter van 1398 op 1399 niets van het huis ter Luine; terwijl telkens voor versterking van het garnizoen te Stavoren wordt gezorgd, wordt van bezetting van dit niet minder belangrijk punt met geen enkel woord gerept. De verdere loop van ons verhaal zal doen zien in hoeverre de berichten van Schotanus vertrouwen verdienen.

In de Passieweek (23—30 Maart) begaf zich Graaf Willem nog weder naar Henegouwen. Wel was een nieuwe tocht beraamd, doch de toestand in Friesland was nog niet zoodanig, dat onmiddellijke spoed werd vereischt. Op Goeden Vrijdag (28 Maart) bevond de jonge Graaf zich te Lier, waar de „coralen" hem „mit sinen sporen inder

1) SCHOTANUS, t. a. p. 220^a, 221^b; *Beschr. v. Friesl.* fol. 194; verg. FOEKE SJOERDS, *Beschr. v. Friesl.* I^1, 240.

kerken gevangen hadden" [1]). Waarschijnlijk bevond hij zich op de reis, had zich in reisgewaad naar de kerk begeven om zijne godsdienstplichten waar te nemen, en moest zijn vergrijp van met kletterende sporen het heiligdom te hebben betreden, met een Gelderschen gulden boeten. Met Paschen bevond hij zich waarschijnlijk te Keynout, en vereerde er een „deel maechdekins, die een coninginne gemaect hadden," met een geschenk in geld.

Doch herhaalde boden van 's Hage naar Henegouwen en omgekeerd gaven genoegzaam te kennen dat de rust niet van langen duur zoude zijn, en den 3 April gingen alom boden naar 's Hertogen goede steden en leenmannen, met bevel dat zij den 22 April te Enkhuizen tegenwoordig moesten zijn [2]). Omstreeks denzelfden tijd worden ook maatregelen genomen voor de noodige schepen: 's Hertogen baerdsen moeten in orde gemaakt worden en naar Stavoren gevoerd, en her- en derwaarts worden schepen en schuiten gehuurd: te Haarlem 7 schuiten en 6 Rijnschepen voor de levensmiddelen, te Naarden en Amsterdam 20 schepen, waarvan twee „minen here ende sijn wimpel voerden" [3]); twee schepen vertrekken naar Engeland, het eene om 60 Engelschen te halen en naar Stavoren te voeren, het andere waarmede Cramer, de Engelschman, zich naar Engeland begaf om 50 archers en 4 glaien. Voor Graaf Willem moeten 300 wapenschilden en 6 groote blazoenen gemaakt worden, om voor „mijns heren herberge te staen;" toortsen en vuurpannen, schoppen, spaden, kruiwagens enz. worden aangekocht, en alles voor een spoedig vertrek beraamd [4]). Intusschen schijnt Albrecht te Middelburg omstreeks 15 April gunstig bericht te hebben ontvangen „roerende vanden gestande van Dochem;" althans den 18^{den} worden boden naar de steden

1) Bl. 184, 198. 2) Bl. 252, 286. 3) Bl. 222, 223, 319, 320.
4) Bl. 238, 239, 175.

in Holland gezonden „om him te wederbieden dat sy thuys bleven, ende niet bi mynen here van Oistervant tot Enchuzen en quamen, om voirt mit him in Oistvrieslant te trecken, ten ware datmen hem anders te weten liet" [1]). De naar het scheen goede tijdingen, te Middelburg ontvangen, werden echter zeer spoedig door kwade gevolgd, en reeds den 20 April vertrekken in den nacht ijlboden, om aan alle steden en baljuwen te boodschappen, dat „sy sonder vertrec over dach ende nacht senden na mynen here van Oistervant gewapende tot Staveren, overmits der schaden wille die die van Achtkerspel deden," en den 22sten en 25sten werd hetzelfde bevel aan de steden herhaald, en een aantal heeren gelast onverwijld Oostervant naar Friesland te volgen, „of miin here woude rechten an hoir lijf ende goet" [2]).

Graaf Willem vertrok Maandag den 21sten uit 's Hage en bevond zich den 23sten reeds te Enkhuizen. 's Graven schip werd van Texel daarheen gevoerd, en intusschen een paar malen een bode naar Stavoren gezonden, om berichten in te winnen [3]). Den 25sten ontvangt de Graaf tijding van Heer Feye van Dockum, en wordt van de verkregen berichten „roerende die goede luden die tot Dockem lagen" kennis gegeven aan den Hertog te 's Hage, aan den Elect van Luik en den Domproost [4]). Zondags den 27 April was Graaf Willem te Stavoren: daar ontvangt hij bericht van den vurigen Vetkooper en Hollandschgezinden Groninger edelman Aylcke Ferhildema, „roerende van alrande gestande vanden Achtkerspelen," en zendt denzelfden dag Heer Gerrit van Heemskerk „buten omme" naar Dockum, met een deel gewapenden „mijns heren vrienden aldair te hulpe." Den 29sten vertrok nogmaals een Jobsbode naar Albrecht, mede met slechte

---

1) Bl. 287. 2) Bl. 287—289. 3) Bl. 183, 223, 244, 245.
4) Bl. 253, 254.

tijdingen van over Lauwers, en wel met die van den dood van Widzelt, en dat „mijn here meer volx geerde tlant mede doir te trecken" [1]). Deze Widzelt, een zeer invloedrijk man in Emsingerland, was de bastaardzoon van Ocke te Broek. Na den dood zijns vaders nam hij als voogd van Kene, den minderjarigen echten zoon, de teugels van het bewind in handen. Toen zijn broeder echter tot jaren kwam en Widzelt de macht uit zijne handen moest geven, zette dit kwaad bloed tusschen hem en zijne stiefmoeder, de trotsche Foelcke. Om zich te wreken ging hij tot de partij van Albrecht over en was een dergenen, die in 1398 aan Albrecht en diens erven zijn recht overdroeg op vele bezittingen tusschen de Eems en de Jade [2]).

Door eenen edelman uit Moermerland, Focke Ukessen, bestookt, die het klooster Thedinge had bezet, om het als schans tegen Widzelt te gebruiken, doch die het weldra had moeten verlaten, had Widzelt om wraak te nemen het klooster platgebrand.

Hierop verbonden zich de Bisschoppen van Munster, Bremen en Minden en de Graaf van Oldenburg tegen hem en zonden een leger naar het Hooge Land. Widzelt werd door hen teruggedreven, moest de wijk nemen in de door hem versterkte kerk van Dieteren, doch weldra zich op genade en ongenade overgeven. Hij met al zijn volk werd hierop door den vijand afgemaakt. „'t Welck is gheweest op den 23 dach van April in 't jaer 1399," zooals Schotanus verhaalt [3]), welke opgave met die der Rekeningen volkomen overeenstemt.

De slechte tijdingen, door den ouden Graaf ontvangen, deden hem besluiten ook weder op te trekken. Den laatsten April worden verschillende steden opontboden leden

---

1) Bl. 254, 239.

2) Schotanus, *Gesch.* fol. 204, 220; den *Inventaris*, bl. 481 vlgg. nº 3—6; 14—20, 24. 3) T. a. p. fol. 224—25.

van hare regeering naar 's Hage te zenden, ten einde over de reis tegen die van Achtkarspelen te spreken; de edelen uit Zeeland worden tegen 11 Mei te Enkhuizen bescheiden om „mit mynen here voirt over in Oistvrieslant te trecken," en dit zelfde bevel aan edelen en steden overal in Holland gezonden. Eenige dagen later, den 6 Mei, vertrekken evenwel verschillende boden om tegenbevel te geven en te boodschappen dat de reis veertien dagen was uitgesteld, en Beloken Pinksteren, 25 Mei, als de tijd bepaald, waarop zich elk te Enkhuizen moest bevinden [1]).

Graaf Willem, die zich nog steeds te Stavoren bevond, drong intusschen bij zijnen vader er op aan hem meer geschut te doen toekomen, en begeerig naar krachtdadiger hulp zond hij ook een bode naar Henegouwen aan sommige heeren aldaar, „die mijn here bidden dede bi him te comen." De loop der zaken in het noorden scheen Oostervant ongerust te maken: een bode was voortdurend op weg tusschen Dockum en Stavoren, om hem van Heer Feye tijdingen te brengen [2]). Die van Hamburg schijnen ook den opstand in Achtkarspelen begunstigd te hebben; dit toch schijnt te blijken uit een bericht aan Hertog Albrecht „roerende die van Hamburch" door Graaf Willem gezonden [3]).

Terwijl de zaken aldus in Friesland stonden, trok Graaf Willem inderhaast naar Holland, misschien om door eigen aandrang tot krachtige maatregelen tegen de Friezen op te wekken. Terwijl hij nog den 12 Mei boden uit Stavoren naar Henegouwen had doen vertrekken, bevond hij zich met Pinksteren te 's Hage en was reeds op het punt van daar weder te vertrekken. „Omtrent Pinxter" toch, „als mijn here uten Hage schiet ende hi te Vries-

1) Bl. 292—294; SCHWARTZ. *Chtb.* I. 296. 2) Bl. 254, 255.
3) Bl. 291.

lant waert toech," werd „ter heymeliker steden om Gode gegeven IIII gulden" [1]). Ook vinden wij vermeld, dat een bode uit den Haag naar Stavoren vertrok „mit mijns heren brieven aen den here van Egmonde ende anders mijns heren rade, om him te laten weten van mijns heren gestande ende van zulker boetscap als mijn here van Oystervant an minen here sinen vader gedaen hadde" [2]). Des Dinsdags na Pinksteren, 20 Mei, is de Graaf reeds weder op de terugreis en te Katwijk. Uit 's Hage was nog een bode gezonden naar Woudrichem, met brieven aan den rentmeester, „roerende dat hi nyemant die bede virdragen en soude, ten wair dat him mijn here anders weten liet," en een andere naar den Heer van Asperen, „dair mijn here dienst of begherde," en dezen bevel gegeven „voirt van daen" Graaf Willem naar Stavoren te volgen [3]). Dringende nood, behoefte aan geld zoowel als aan manschappen, was zeker het doel van dit korte uitstapje, en spoedige hulp was dan ook volstrekt noodzakelijk, gelijk blijkt uit het opontbod dat Hertog Albrecht den 26 Mei haastig van Egmond naar de Hollandsche steden zond, „inhoudende dat sy over dach ende nacht mynen here na volchden tot Staveren, om mit him voirt te trecken, want miin here verstaen hadde, dat siin vriende Dochem niet langher houden en mochten" [4]).

Reeds vroeger waren dan ook in Zeeland mannen geworven, was overal in Holland aan alle metselaars bekend gemaakt, „dat een ygelic die gelt verdienen wilde quame

---

1) Bl. 246.

2) Bl. 255. Verg. bl. 184. Den 17 Mei werd er de som van 3 gulden betaald „van mijns heren stove gelage," en had hij „mit caetsen in den Hage verloren 6½ Gelr. gulden."

3) Bl. 192. Wij zouden haast aan onze opvatting van dit korte reisje hebben getwijfeld, zoo niet, bl. 184, een post voorkwam, waarin omtrent 17 April gemeld wordt: „als mijn here uten Hage *eerstwarf* te Vriesen toich." 4) Bl. 293.

tot Staveren." Schepen worden gehuurd, ook ten behoeve van Albrecht, die, gelijk wij boven zagen, zich den 26 Mei te Egmond bevond op weg naar Medemblik, waar hij weder gedurende den tocht wilde vertoeven [1]), en waar hij den 28 Mei was aangekomen.

Het verblijf in Friesland, dat reeds ongeveer vijf weken had geduurd, was nog niet rijk geweest aan gewichtige gebeurtenissen, en de meeste tijd zeker besteed aan voorbereidselen voor den tocht naar het Noorden, om Dockum te herwinnen en den zetel van het verzet, de oproerige Achtkarspelen, ten onder te brengen. Eindelijk, den 28 Mei, verliet men Stavoren om naar Dockum te trekken [2]). Uit Medemblik werden wagens naar Oostervant gezonden om „bi hem in der reyse te wesen," en ook de Elect van Luik kwam in het laatst van Mei in Noord-Holland aan, om zijnen broeder bij te staan [3]).

De komst van Graaf Willem in Friesland schijnt echter den invloed der Hollandsche heeren althans in een gedeelte bevestigd te hebben. Den 3 Mei werd de zoenbrief tusschen Albrecht en de Friezen van Oostergoo en Westergoo opgemaakt op dezelfde grondslagen als die van 27 Maart, het gevolg van het Friesche gezantschap naar Holland [4]). Vooral in het zuidelijk gedeelte kon Albrecht zijne macht als heer toonen, en begaf dan ook den 11 en 18 Mei Willem Simon Frederiksz., Jan van Heenvliet en den Burggraaf van Leiden met de ambachtsheerschappen van Nieuwe Mirdum, Hindelopen en Heeg, IJlst en de Hommerts [5]). Op Heilige Sacramentsavond, den 28 Mei, onderworpen zich de gemeene buren uit eenige deelen van Zevenwouden, en gaven Albrecht daarvan een brief van hulde en gehoorzaamheid [6]).

---

1) Bl. 292, 293, 224, 272, 307. 2) Bl. 263, 373. 3) Bl. 273, 308.
4) Schwartz. *Chtb.* I. 292 vlgg. 5) Bl. 521—23.
6) V. Mieris, *Chtb.* III. 680; Schwartz. *Chtb.* I. 296. Bij beide is

Voor wij den uitslag van Graaf Willems tocht naar het noorden mededeelen, dient kortelijk vermeld te worden in hoeverre de opgaven der Kroniekschrijvers overeenkomen met hetgeen ons uit de Rekeningen is gebleken.

Joannes a Leidis verhaalt hoe de Friezen wederom hunnen eed gebroken, Molkwerum bezet en versterkt, om van daar tegen de getrouwe bewoners van Stavoren te handelen, en Dockum belegerd hadden, waarop Hertog Albrecht een leger verzamelde, dat onder aanvoering zijner zonen Graaf Willem en den Elect van Luik naar Friesland trok. Jan van Arkel, Arnold van Egmond en IJselstein, Filips burggraaf van Leiden, Walraven van Brederode, Floris van Alkemade, Gerrit de Boel van Heemskerk en anderen vergezelden hen. Omstreeks Meiavond vertrokken zij van Amsterdam naar Stavoren, welke stad zij bezetten en waar zij gedurende zes weken bleven. Vele Friezen, hierdoor bevreesd geworden, deden wederom hulde aan hunnen heer, en verzochten en verkregen vergiffenis voor hunne vernieuwde ongehoorzaamheid [1]). Dit verhaal komt, behoudens enkele kleinigheden, volmaakt goed met de opgaven der Rekeningen overeen.

Toen vertrok Willem over het Wad, zoo verhaalt hij verder, naar Sexbierum, waar zij eerst laat in den avond aankwamen. Men trok evenwel nog verder tot Holwerd, waar men overnachtte. Dien nacht ontstond er een twist tusschen Floris van Alkemade en Gerrit de Boel van Heemskerk, die zoo hoog liep dat de laatste met een mes in het voorhoofd werd gewond. Het gevaar, dat van den vijand dreigde, bracht evenwel spoedig eene verzoening te weeg.

---

de datum van den brief verkeerd. V. MIERIS plaatst dien 6 Juni 1398; SCHWARTZ. den 6 Juni 1399. Sacramentsdag was in 1399 op den 29 Mei. Zie KULIK, 30 Jahresf. en verg. bl. 488, no 50.

1) T. a. p. 316; verg. BEKA (MATTH. *Anal.* III. 310).

Gelijk wij reeds vroeger zagen, verliet Graaf Willem Stavoren den 28 Mei. Den 2 Juni bevond zich de Graaf „te Holwerde in den velde," en werden de krijgsoperatien met kracht voortgezet, want reeds den 3 Juni kwam een bode bij Hertog Albrecht te Medemblik, met de heuglijke tijding „dat Dochem was ontzet" [1]). Joannes a Leidis verhaalt nog van een gevecht, hetwelk zou zijn voorgevallen den morgen na de aankomst te Holwerd; doch de Rekeningen maken er met geen enkel woord melding van. Gerrit Cammingha waarschuwde heimelijk Graaf Willem, dat de Friezen voornemens waren ze dien nacht te omsingelen en aan te vallen. De vrees voor het gevaar deed den twist tusschen de Hollandsche heeren bedaren. Nog voor den dageraad naderde eene krijgsmacht der Friezen, doch de Hollanders hadden zich in tegenweer gesteld, waarop de vijand nog voor zonsopgang de wijk nam. Dien zelfden dag trokken de Hollanders naar Dockum, ontzetten het en voorzagen de stad van voldoende levensmiddelen, ammunitie en krijgslieden [2]), om tegen de rondom gelegerde Friezen zich te kunnen verdedigen. Na twee dagen zich te Dockum te hebben opgehouden, vertrok Graaf Willem naar ter Luine, waar hij omstreeks 5 weken bleef [3]).

Van Dockum vertrok de Graaf door Westdongeradeel langs de kust naar ter Luine. Den 5^{den} Juni zond hij uit Wierum, een zeedorp op twee uren afstands van Holwerd, een bode naar Albrecht, en den volgenden dag vertrekken zestien man uit Dockum naar Stavoren, met twee monniken uit het klooster van Aninge als gijzelaars [4]).

---

1) Bl. 263, 294. 2) Bl. 239, 240, 241.

3) JOANN. A LEID. 317; BEKA, 310, 311.

4) Met dit *Aninghe* zal wel *Anjum* in Oostdongeradeel zijn bedoeld, waarlangs Graaf Willems weg liep. Een klooster is ons daar evenwel niet bekend. Verg. *Reg. der voork. plaatsen.*

Zoodra men bij ter Luine was aangekomen, was de eerste zorg om er zich zooveel mogelijk te versterken, ten einde geen gevaar te loopen een zoo gewichtig punt voor het behoud van geheel Noord-Friesland weder te verliezen. Zoo er al door de Friezen in 1396, volgens Schotanus, eenè sterkte was gesticht, deze was zeker van weinig belang: nu moest er een slot gesticht worden, waardoor de toegang door het Dockumer diep naar Dockum kon worden afgesloten. Eerst werd de plaats bepaald, waar de nieuwe sterkte staan zoude. Een bootman voerde herhaaldelijk de heeren van den raad op het Slik, „daert slot staen soude." Drie schepen werden gehuurd om het blokhuis van Stavoren naar ter Luine te brengen; drie andere voerden het gereedschap „vander graverye" aan [1]).

De metselaars, die in grooten getale waren gehuurd, kwamen nu aan het werk; eerst werd de grond geboord om eene geschikte plaats te zoeken, gravers waren ijverig in de weer, die „tsloet ter Lune begraefden ende de sluce opscoten ende dammeden;" te Dockum werd eene schuur aangekocht, afgebroken en naar ter Luine gevoerd, om te dienen tot het bouwen van het slot, terwijl ook tot hetzelfde doel schepen werden gesloopt [2]). Des nachts was bij het slot een wachtschip geplaatst met zes man, dat toezien moest op de schepen, die naar buiten voeren.

Terwijl aldus het huis ter Luine werd versterkt, waren de vijandelijkheden van minder belang en bepaalden zich grootelijks tot schermutselingen en strooptochten Nu eens zijn het de gezellen van den busmeester, die drie torens hebben nedergeworpen; dan weer ontvangen sommige gezellen eene belooning, omdat zij drie handmolens geroofd hebben, die tot mijns heren behoef op het huis ter Luine worden gebracht; later zijn het weer vier gezellen die een toren nederwierpen. Ook de wapenknechten van Heer

---

1) Bl. 226, 227. 2) Bl. 236, 237, 243, 248.

Hugo van Heenvliet en de busmeesters van Delft worden om het nederwerpen van zulk een toren beloond [1]). Belangrijker bericht kon omstreeks half Juni een bode aan Hertog Albrecht brengen, namelijk dat het dorp Kollum was verbrand en de groote bus prijsgemaakt [2]).

Hertog Albrecht, die zich inmiddels met zijne gemalin te Medemblik en Hoorn ophield, schijnt het onnoodig geacht te hebben langer in Noord-Holland te blijven. Den 9 Juni bevond de Hertog zich weder te Egmond, waar hij met zijne gemalin de Sint Albrechts kapel bezocht om er te offeren, en den 15^{den} was hij weder te 's Gravenhage, waar hij maatregelen beraamde om Graaf Willem te ondersteunen [3]). Den 16^{den} toch worden twintig leden der vroedschap van Haarlem bij Albrecht ontboden „om der maren wille van Oistvrieslant," en 's nachts haastig een bode naar den Baljuw van Delfland gezonden, met bevel „dat hi sonder vertrec uutbode alle die ghene die hem wapenen mochten, om tot Staveren te trecken ende dat te houden." Een dergelijk bevel wordt, zeker ten gevolge van een bericht van Graaf Willem, den 18^{den} aan de steden Haarlem, Alkmaar, Hoorn en de Baljuwen van Kennemerland en Medemblik gegeven, daar Stavoren „in sorghen stonde" [4]). In Leiden wordt „een deel donrecruyts" bereid om naar die plaats gezonden te worden, terwijl omstreeks denzelfden tijd een aantal Engelsche soudeniers, waaronder Jan Mortimer, Willem Boys, Jan Perpensier en Everdey genoemd worden, naar Friesland, hetzij naar ter Lune of naar Stavoren trokken [5]).

Ondertusschen gingen in het noorden de zaken der Hollanders niet achteruit. Den 16 Juni kwamen de Friezen uit Ferwerderadeel en Dongeradeel op het huis ter Luine om met Graaf Willem te dadingen. Waarschijnlijk

---

1) Bl. 248, 249, 205. 2) Bl. 257. 3) Bl. 278, 279, 294, 295, 308, 309. 4) Bl. 296, 256. 5) Bl. 274.

was dit het gevolg van eene overwinning op de Friezen, waarbij „wel 200 geslagen" waren, en waarvan Albrecht den 21 Juni bericht ontving. De Hertog laat dit aan al de steden van Zeeland en eenige van Holland weten, doch beveelt tevens dat zij weder gewapenden naar Friesland zouden zenden [1]).

Waarschijnlijk over dezen strijd deelt Joannes a Leidis het volgende mede. De Friezen leiden Graaf Willem lagen, om hem en zijn leger te doen omkomen. Op zekeren dag vereenigden zij zich bij zeker meer, dat tusschen hen en de Hollanders gelegen was. Zij sloegen een dam over het water en zochten daarover de Hollanders te naderen. Doch deze, bijgestaan door de Engelsche soudeniers, sloegen den vijand terug. Onder de Engelschen onderscheidde zich vooral door groote dapperheid een zekere Pantier, de groote Engelschman bijgenaamd. De Friezen leden echter slechts een klein verlies, daar niet meer dan omstreeks tien er het leven bij lieten [2]).

Of ook Dockum, na het ontzet bij Willems komst in Mei, weder is belegerd, is in de Rekeningen niet recht duidelijk. Onder de Scepinge vinden wij een paar posten, die dit doen vermoeden. Zonder aanwijzing van datum wordt gesproken van een schipper, „die heren Gherijt van Heemskerc eerst van Staveren te Dochem voerde ende allen den tijt mede binnen Dochem inden besitte bleef," en van een anderen, die „heren Gillijs vander Scheynge

---

1) Bl. 296.

2) T. a. p. 317; verg. *Vermeerd.* Beka, 311. Het *meer* wordt bij Beka een „wetering" genoemd. Misschien wordt er het „Slic" mede bedoeld, de aangespoelde gronden aan de monding van het Dockumerdiep, en was de aanval uit Dongeradeel tegen het slot ter Luine gericht. Bij den Karmeliet wordt geen datum genoemd; bij Beka „Sinte Jans dach *decollacio*," misschien door verwarring met den slag in 1396. Jan Pantier bevond zich werkelijk onder de Engelsche archers. Zie bl. 231, 275.

te Dockem voerde, ende mede belegen wort." Elders wordt gesproken van de „reyse vander Lune, die mijn lieve here dede, als hi Dockhem ontsette int jair XCIX° omtrent Midzomer" [1]).

Hoe dit zij, omstreeks 24 Juni bevond zich Graaf Willem nog op het huis ter Luine, waar hij eenen bode van Groningen bij zich ontvangt. Doch zijn vertrek was aanstaande, daar op denzelfden tijd een zekere som aan Groote Dirc wordt gegeven, „die opten huyse ter Lune bleef," en 400 paarden, aan Graaf Willem en zijne goede lieden toebehoorende, van ter Lune naar Stavoren worden gezonden [2]). Op den 29sten zoude dit vertrek van ter Luine volgens Schotanus geschied zijn [3]).

Toen Graaf Willem te Stavoren kwam, was waarschijnlijk het gevaar voor het behoud der stad reeds geweken: anders toch zoude zeker het verblijf aldaar van Oostervant en den Elect van langer duur zijn geweest. Na zijne komst vertrok een bode van daar, door den gemeenen Raad van Stavoren van zijnentwege met brieven van gestande naar Hertog Albrecht gezonden, en reeds den 4 Juli verlieten de beide gebroeders Friesland en gingen weder naar 's Hage, waar zij omstreeks den 8sten aankwamen [4]).

De oorlog was evenwel nog niet ten einde, al scheen de tegenwoordigheid van Graaf Willem en zijnen broeder in Friesland niet meer vereischt te worden. In de eerste dagen van Juli hadden de Hollanders schade op het Wad geleden, waarschijnlijk bij den terugtocht naar Holland, als blijkt uit den Vermeerderden Beka, die verhaalt, dat na den strijd, waarbij Pantier zich onderscheidde, „die Princen mitten heer mit seghe ende mit love te Hollant [voeren], mer die Heer van *Hokelem* liet dair een scip after mit omtrent XIX of XX mannen" [5]). En hij laat er

1) Bl. 276, 178, 229. 2) Bl. 250, 242. 3) Ald. fol. 224a.
4) Bl. 262, 264, 185. 5) T. a. p. 311, verg. bl. 297, 226.

onmiddellijk op volgen: „Ende alst heer van dane was, ontwonden die Vriesen weder altemale, uytgenomen die stede van *Staveren*, so die wel beset was." Volgens Schotanus zoude deze opstand reeds op den dag *Septem Fratrum*, den 10 Juli, geschied zijn [1]).

Hertog Albrecht, wel overtuigd dat nog niet alles gewonnen was, achtte dan ook voortdurend maatregelen noodig tegen Friesland. Den 6 Juli worden aan de meeste steden in Holland en Zeeland, en aan verschillende Baljuwen boden gezonden, met bevel aan de steden om „gesellen uten gerechte" naar 's Hage te zenden, en aan de Baljuwen om er zelf te komen, „om sonderlinge saken wille van Vrieslant;" en vertrekt den 14 Juli des nachts een bode naar Floris van Alkemade met den last dat hij zich onverwijld naar Stavoren zoude begeven [2]). Op denzelfden dag was hij met de Heeren Dirk van Wassenaar, Gerrit van Egmond en Dirk van Zwieten tot het kapiteinschap van Stavoren aangesteld [3]). Terzelfder tijd wordt een bevel uitgevaardigd, dat de Baljuwen de ingezetenen van hun gebied zouden verbieden „mitter wone in steden" te trekken, „ter tijt toe dattet oirloge van Vrieslant gesleten ware." Aan de steden wordt bevolen geschut naar Stavoren te zenden, omdat er gebrek was, terwijl de dienstlieden in Kennemerland, West-Friesland, Rijnland, Amstelland en elders last ontvangen het geld te zenden, daar de soudeniers te Stavoren mede gehouden werden [4]). Al deze maatregelen en de verdere, welke onmiddellijk na het vertrek van den Graaf van Oostervant werden genomen, maken het volstrekt niet onwaarschijnlijk, dat dadelijk nadat hij Friesland den rug had toegekeerd, een nieuwe opstand uitbrak.

De Friezen zochten ook omstreeks dezen tijd de hulp

---

1) Ald. fol. 224a. 2) Bl. 297, 298. 3) Schwartz. *Chtb.* I. 298. 4) Bl. 298, 299, 258.

van een geduchten bondgenoot, die der Likedeelers of Victualiebroeders. Den 3 Aug. worden twee Friezen door Grietmannen, Rechters en Raad van Wildinge, van Wagenbrugge en van de vijf deelen van Westergoo gemachtigd om met de Likedeelers te onderhandelen en hunne hulp in te roepen tegen Hertog Albrecht, die hun en hun land „groet onrecht heft ghedaen ende doet boven recht ende reden, boven ghezworen eden ende syne beseghelde brieve."

De onderhandelingen werden met een goed gevolg bekroond, en eene overeenkomst gemaakt over de voorwaarden, waarop de zoo gevreesde zeeschuimers die van Westergoo zouden bijstaan [1]).

Graaf Willem bevond zich intusschen weder te Quesnoy, waar hij zoowel geld als de hulp zijner getrouwe Henewieren kwam zoeken voor den nieuwen tocht [2]). Deze werd bepaald op Sint Jans dag Decollatio (29 Aug.), en reeds den 1 Aug. daarvan bericht gegeven aan de Heeren Bartholomeus van Raephorst, Otto van Nijenrode, Wouter van Mynden, Herbren van den Bosch en andere edelen in het Nedersticht. Ook de ridders in Zuid-Holland, de Heeren van Arkel, van Heukelom, van Montfoort, van Kuilenburg, van Batenburg en anderen ontvingen hetzelfde opontbod. Weinige dagen later werden mede boden aan Graaf Willem en den Elect van Luik gezonden, met bevel dat zij onverwijld te 's Hage moesten komen [3]). Oostervant voldeed aan dit verlangen en was reeds den 13 Aug. aldaar, doch de Elect schijnt in Luik gebleven te zijn, waar hem den 15 Aug. het bericht wordt gezonden „dat mijns here reyse van Vrieslant vertoeft was een wijltijts" [4]). Eene nadere beraadslaging scheen nog noodig te zijn, en er werden den 17den boden naar steden en ridders gezon-

1) Bl. 337, 338. 2) Bl. 168, 192. 3) Bl. 300, 301, 193.
4) Bl. 168, 193, 301.

den, die ze den 22sten te 's Hage bij den Hertog bevalen te komen. Terzelfder tijd wordt eene steenbus naar Stavoren gezonden, die te Leiden was aangekocht [1]).

Alvorens echter tot eene nieuwe heirvaart werd overgegaan, achtte Oostervant het noodig in eigen persoon den staat van zaken in Friesland te gaan opnemen. Na den 15den vertrok hij naar Stavoren, en ook Hertog Albrecht schijnt zich op weg te hebben begeven naar West-Friesland. Althans wij vinden in de Rekeningen omstreeks 17 Aug. „als mijn here tot Vrieslant wairt toich, ende hi tot Hairlem was," dat hij van daar het bevel zond aan de steden Leiden, Delft en Dordrecht, „dat sy mynen here haesteliken tot Staveren na volchden," terwijl om dezelfde zaak aan die van Sparendam werd gemeld, „dat sy den scepen die dair doer quamen seiden, dat sy mynen here sonder vertrec na volchden" [2]). Albrecht ontving weldra bericht van Graaf Willem omtrent den stand van zaken, zooals wij vernemen uit een post, waar van een bode gemeld wordt: „dat hi reet van Enchuzen haestelic, als hi wt Oistvrieslant quam van mynen here van Oistervant mit brieven aen mynen here." Lang was evenwel het verblijf van den jongen Graaf in Friesland niet, daar hij reeds den 24sten uit 's Hage een bode zond aan zijne gemalin en den rentmeester van Henegouwen, met het bericht „hoe die reyse virlangt wair." Deze zelfde boodschap werd aan de Heeren van Asperen, van Montfoort, van Kuilenburg, van Bueren, van Batenburg, aan Heer Otto van der Lecke, aan den Hertog van Gelre, aan den Elect van Luik en anderen gezonden, met bijvoeging dat „mijns heren reyse vertoeft ware toten zomer toe" [3]).

Waarom de tweede tocht tot een volgend jaar werd uitgesteld, is ons onbekend. Zeker niet, omdat het onnoodig was en 's Hertogen gezag reeds genoegzaam was

---

1) Bl. 302, 276. 2) Bl. 302. 3) Bl. 303, 193.

gevestigd. De maatregelen die voortdurend worden genomen, bewijzen het tegendeel. Deels was het misschien de berooide toestand van Albrechts schatkist, deels de onwil der edelen, die geen heil zagen in herhaalde tochten, waarin niet dan een twijfelachtige roem was te behalen, waarvan de gevolgen zoo weinig eervol waren. Ook bij Graaf Willem was zeker de begeerte om Friesland ten onder te brengen na alle pogingen aanmerkelijk bekoeld: wat toch gaven hem krijgstochten, waarin hij zich niet met evenboortigen in het open veld mocht meten, en weinig anders werd gedaan dan het versterken eener voor de Hollanders zeker belangrijke plaats, maar waarbij de krijgsman grootendeels werkeloos kon blijven. En nauwelijks hadden de Hollandsche heeren den vreemden bodem verlaten, of er brak eensklaps weder een opstand uit, waardoor het weinige, dat gewonnen was, verloren ging. Was het wonder, dat over dezen hernieuwden opstand, zooals Schotanus ons meldt [1]), „de Hollander hem seer verwonderde, doch elders opgehouden, en vermits ouderdom verdrietich, ende oock wanhoopich neffens Frieslandt, dat jaer niet met allen hier in heeft gedaen?"

Het was nu alleen het streven van den Hertog om Stavoren gedurende den winter te houden: daartoe werden alle maatregelen genomen. De landlieden in Delfland, Amstelland, Rijnland, Kennemerland en Medemblik werden aangeschreven om tot dit doel van elke riem vier grooten op te brengen; ridders en steden in Holland moesten gewapenden naar Stavoren zenden „om binnen den winter Staveren te bewaren," en den 8 Sept ontving de Baljuw van Zuid-Holland bevel om dubbele heirvaart te gebieden en die naar Stavoren te zenden, om daar te graven, welk bevel kort daarna met aandrang werd herhaald, „wanter aldair noch niet gecomen en waren." Ook moes-

1) T. a. p. 224a.

ten de bussen, die van Dockum gekomen waren, daar gezonden worden [1]).

Den 10 Sept. — „sWoensdages na onser Vrouwen dach Nativitas" — werd de Heer van Brederode aangesteld tot Kapitein van Stavoren, en „des Vridages na Mouricij" (26 Sept.) ontvangt hij bevel om „alle die ghene, die opten stroom den goeden coopman scade ghedaen hebben, of dagelix scade doen, of doen sellen," aan te tasten en over hen te doen rechten [2]). Misschien waren het reeds de Likedeelers, die met de Friezen verbonden den ouden kaperoorlog tegen de Hollanders weder hadden begonnen.

Niettegenstaande den opstand en het verzet tegen de Hollandsche heerschappij, beschikte Hertog Albrecht als heer over het land en beschonk in de maanden Augustus en September zoowel geestelijken als leeken met land en voorrechten. Den 5den Aug. schonk hij den Commandeur en de Broeders van het Klooster der Sint Jans orde te Sneek eenige voorrechten en privilegiën; het Klooster te Zande kreeg, althans op het pergament, de kerk van Pingjum terug, die de oproerige Friezen het ontweldigd hadden, als eene belooning voor bewaarde trouw; de priors van Stavoren en Ludingakerk werden beloond; de getrouwe Heer Feye van Dockum ontving de helft van Dongeradeel in leen, terwijl eenige andere heeren, als Jouke Doynga, Asigo van Pellenze, Baubo van Sauwert, Tyaerd Waltha met verschillende ambachtsheerlijkheden werden beleend [3]). Doch ondanks dit machtsbetoon was de Hertog niet gerust, want de Friezen zaten niet stil.

Den 19 Sept. werden brieven gezonden aan Heer Jan van Renesse „om te vernemen vander dachvairt die die

---

1) Bl. 304, 305.

2) Schwartz. *Chtb.* I. 301. De beide dagteekeningen zijn daar evenwel verkeerd en op 8 en 13 Sept. opgegeven.

3) Schwartz. *Chtb.* I. 299, en bl. 529—540.

Vriezen mitten Gestichte houden souden." De Friezen zochten zeker hulp bij den Utrechtschen Bisschop, die den 16 Aug. met de kapittels, de stad Utrecht en de steden van het Sticht aan weerszijde van den IJsel, als Amersfoort, Deventer, Kampen en Zwolle, een verbond van onderlinge hulp had gesloten, voor het geval dat hunnen handel schade werd aangedaan [1]). Voortdurend toch leden de kooplieden dier steden verliezen op de Zuiderzee, en werden hunne schepen door de Hollanders prijsgemaakt [2]). De Friezen zochten zeker van de verbittering, die hierdoor bij den Kerkvoogd en zijne goede steden ontstaan was, partij te trekken en een verbond te sluiten. Doch hiervan is ons niets bekend, alleenlijk moeten wij dit gissen uit de onrust van den Hertog over de dagvaart, die zoude gehouden worden. Ook vreesde Albrecht voor een beleg van Stavoren: kwam toch die plaats in handen van den oproerigen Fries, dan ware het zeker met Hollands macht over Friesland ten eenenmale gedaan geweest. Daarom beloofden dan ook Hertog Albrecht en Graaf Willem in een brief van 17 October den Kapitein van Stavoren, zoo die plaats, welke hij beloofd had tot het einde van Mei te zullen houden en bewaren, mocht worden belegerd door de Friezen, dat zij dan „als sy haestelicste [mochten], mit alle machte, vrienden ende luden, die sy werven [mochten], die selve stat van Staveren ende lude ontsetten [souden], ende hun dat besit ende crafte afdoen" [3]). Terzelfder tijd worden te Utrecht 12 tonnen geschut voor de stad Stavoren besteld, en vertrekken er weder Engelschen uit 's Hage om den Heer van Brederode te steunen. Ook zond Albrecht bevel aan de steden Haarlem, Delft, Leiden, Amsterdam, Alkmaar, Gouda en Hoorn, dat zij elk een of twee van haren gerechte naar Stavoren

---

1) v. Mieris, *Chb.* III. 700. 2) Bl. 355—357. 3) Schwartz, *Chtb.* I. 302.

zouden zenden „by horen luden, om den here van Brederode van allen stucken ten besten te hulpen raden" [1]). Den 18den dier maand ging de Hertog nog een verbond aan met Burgemeesters, Schepenen, Raad en Oudermans der stad Utrecht, waarbij zij beloofden de Friezen in geenerlei opzicht te zullen helpen en ondersteunen noch toevoer te zenden [2]). Was dit verbond vooral voor den Utrechtschen handel van belang, niet minder was het aan den Hertog welkom, die dan ook den 19 Nov. die van Utrecht vrijheid gaf om zijn leven lang voorbij zijne tollen te mogen varen, op zoodanige rechten als zij te voren genoten hadden, mits zij vier honderd schilden 's jaars daarvoor betaalden. Deze brief werd door Graaf Willem bevestigd en tevens voor nog 25 jaren na den dood zijns vaders verlengd [3]). Eenige dagen vroeger, den 8 Nov., had er eene samenkomst plaats gehad van eenige Utrechtsche en Hollandsche heeren, „om te onderspreken ende te dedinghen van allen gebreke ende gescille, die die heren an beyden tsiden elx jeghens dien anderen hebben mochten, ende hore beyder stede, lande ende lude," vooral ter zake van over en weder bemachtigde schepen. Het tolverdrag met Utrecht was zeker van deze vereffening het gevolg [4]).

Hoewel het gevaar der belegering van Stavoren voorbijdreef, bleef niettemin Albrecht bezorgd voor het verlies dier zoo belangrijke plaats, en oordeelde hij een tocht reeds vroeg in het voorjaar van 1400 noodig. Daarom zond hij den 19 Dec. boden aan de steden en ambachtslieden in Zeeland, aan de baljuwen van Kennemerland, West-Friesland en Texel, aan de steden Leiden, Amsterdam, Naarden, Weesp, Muiden, Woerden en Oudewater, naar die van Delft, Rotterdam, Gouda, Schoonhoven, Dordrecht,

---

1) Bl. 368, 369, 386, 387, 390. 2) v. Mieris, *Chtb.* III. 707; Schwartz. I. 302. 3) T. a. p. III. 708, 709; I. 303. 4) Bl. 358.

Heusden en Geertruidenberg, die ze met „brieven plackaird" meldden, „dat sy him bereyden souden tgegen der Vriescher reyse, diemen doen soude omtrent Midvasten," en eenige dagen later, den 3 Jan., werd bevel gezonden aan de steden van Kennemerland, dat zij „genen lantluden welgeboren of anders en ontfongen tot horen poirteren voir die tijt, datsy mynen here gedient hadden ten Vriesen, dat cort na Midvasten geschien soude" [1]).

Het verzuim van den tweeden tocht moest dus zoo spoedig mogelijk hersteld, en nogmaals eene krachtige poging aangewend worden, om de oproerige en meineedige Friezen te onderwerpen. Hollands heer gaf nog den moed niet verloren; doch ook de vrijheidlievende Friezen bleven volharden, en zouden nogmaals toonen dat een krachtig verzet tegen vreemde overheersching op den duur van de overwinning verzekerd mag zijn.

---

1) Bl. 390, 391.

DE TOCHTEN VAN 1400 EN 1401.

De buitengemeen strenge winter van 1399 was een geduchte bondgenoot voor de Friezen [1]). Wegens de vorst was het den Hertog hoogst moeilijk tijdingen van Stavoren te krijgen, en werd den 13 Jan. Heer Jan van Renesse gelast te schrijven naar Vollenhove, „om te virnemen vanden gestande van Stavoren, wantmen onder noch over en mochte." Eindelijk, den 29sten, kwam het zoolang gewenschte bericht. 's Heeren bode van Brederode bracht „warachtige boitscap" van Stavoren en van Walraven: de Friezen waren voor Stavoren „inder vorst" [2]). Waarschijnlijk trachtten zij over het ijs de stad van de zeezijde te overvallen of ze althans allen toevoer af te snijden. Stavoren bleef evenwel in handen der Hollanders. Doch er waren krachtige maatregelen noodig om zich het voortdurend bezit van de oude koningsstad te verzekeren, en daarom zond dan ook de Hertog den 24 Febr. overal in Holland en Zeeland boden uit, om alle heeren, ridders, ambachtslieden en steden aan te sporen, op den grooten Vastenavond gewapenden naar Friesland te zenden, en zich gereed te houden „mynen here of sinen kinderen te volgen binnen viij dagen na dat sijs virmaent worden." Twee dagen later vertrokken weder verschillende boden naar andere plaatsen, en den 2 Maart werd aan de steden Haarlem, Alkmaar, Medemblik, Hoorn en Enkhuizen,

1) Schotanus, t. a. p. fol. 225c. 2) Bl. 391, 370, 396.

Delft, Schiedam, Rotterdam, Leiden en Amsterdam de last gegeven baardsen naar Stavoren te zenden. Ook ontbood Albrecht tegen half Maart verschillende heeren, raden en ambachtsheeren bij zich, om hem „te hulpen raden, hoe ment aenstellen soude mitten Vriesen tgegen der Vriescher reyse," en gelastte hij Floris van Alkemade en Willem Eggert om proviand te koopen en die naar Stavoren te zenden [1]).

De Friezen begonnen intusschen de zee onveilig te maken, en geholpen door hunne bondgenooten, de Hamburgers en de Likedeelers, strooptochten te doen. Zij zonden zelfs schepen uit om Texel plat te branden, en om dit te verhinderen gelastte de Hertog den 4 April de goede lieden van Noordwijk, Wijk aan Zee en West-Zaanden gewapenden daarheen te zenden, welk bevel eenige dagen later werd herhaald. Den 24 Maart had Willem Symonsz. reeds de machtiging ontvangen om manschappen te werven ten einde de Friezen, die van Hamburg, en „alle die ghene, die him goide toe of afvoeren" te beoorlogen. Ook de steden van Amstelland, Waterland en West-Friesland kregen bevel om schepen „ute leggen upter zee" [2]).

De oorlog van beide zijden bepaalde zich intusschen grootendeels tot strooptochten op zee, en te land tot kleine schermutselingen. Van belangrijke feiten vinden wij in de Rekeningen niets vermeld, en nopens den strijd in Friesland gedurende het voorjaar niets anders, dan dat den 5 April een jonge gezel, die met den Heer van Brederode te Stavoren lag, eene belooning kreeg van acht gulden, omdat hij met een bus in vier schoten negen Friezen had gedood. Het feit was zeker in de kindsheid der moordende vuurwapenen te merkwaardig om geene vermelding te verdienen, en eene ruime belooning waardig.

---

1) Bl. 393, 394, 395. 2) Bl. 396, 397; Schwartz. *Chb.* I. 304.

Het gemeen overleg van Albrecht met zijne getrouwen, hoe men het met de Friezen zoude aanleggen, had eindelijk een gewenscht gevolg. Althans den 21 April zond de Hertog een bode aan den Heer van Egmond met brieven van gelove, „roerende dat mijn here die Vriesche reyse aengenomen hadde." Een gelijk bericht werd aan Willem van Oostervant gezonden in Henegouwen, met het verzoek er bij „dat hi die riddere ende knapen in Henegau bidden soude" om aan den op handen zijnden tocht deel te nemen. Ook aan den Graaf van Cleve en diens gemalin, benevens aan de steden werd hiervan kennis gegeven, terwijl deze laatste tevens werden uitgenoodigd den 23 April te 's Hage te komen om te helpen raden [1]). Of de geestdrift voor een hernieuwden tocht evenwel bij 's Hertogen goede steden groot was, mag betwijfeld worden. Die van Leiden toch, op de gemeene dagvaart met de andere steden te 's Hage gekomen, rieden de zaak niet aan, en gingen naar huis om een beraad. Teruggekomen bij den Hertog meldden zij hem, dat „mitter vroescip overdraghen was, dat onse here den steden wt Zeelant mede onbieden woude" [2]).

De Hertog, waarschijnlijk om de hulp der Zeeuwen in te roepen, vertrok nu naar Zeeland. Den 27sten zendt hij van Zierikzee een bode aan de Heeren van Arkel, van Egmond, van Montfoort en van Wassenaar, met bevel de gewapenden, die zij te Stavoren hadden liggen, aldaar te doen blijven tot Sint Jan, en eenen anderen naar Henegouwen aan Graaf Willem, om dezen te melden hoe het hem te Cats vergaan was, en met verzoek om onverwijld bij hem te komen „om him ten besten te hulpen raden inden stucken vander Vriescher reyse."

Rustig was het zeker te Stavoren niet. Telkens worden er bevelen gezonden dat óf de in Stavoren liggende man-

1) Bl. 397, 398. 2) Bl. 425, 426.

schappen aldaar tot Sint Jan moesten blijven, óf aan anderen om zoo spoedig mogelijk er heen te trekken. Den 1 Mei ontvangt zelfs Floris van Alkemade, Baljuw van Amstelland, bericht „dat alle die gesellen van Staveren togen, ende dat hi mit alle sijnre macht wt sijnre bailiuscap sonder virtrec tStaveren toich." Hetzelfde bevel werd ook aan de Baljuwen van Kennemerland en Medemblik gezonden [1]).

Ook werd overal in Holland verboden vee uit te voeren, daar dit moest gehouden worden tot proviand voor mijns heeren reis. Den 5 Mei vertrok Heer Willem van IJzendoorn naar Engeland, om bij den Koning de hulp van Engelsche boogschutters te verzoeken [2]).

Niettegenstaande den spoed, dien men aanvankelijk gemaakt had om reeds in het vroege voorjaar tegen de Friezen op te trekken, werd dit plan niet verwezenlijkt, en worden alleen herhaalde bevelen uitgevaardigd dat de manschappen, die zich te Stavoren bevonden, er zouden blijven tot Hertog Albrechts komst. Eindelijk werd een vast tijdstip bepaald, waarop de tocht zoude plaats hebben, en vertrokken den 7 Mei alom boden heen, om steden en ridders des Zondags na Sint Jan, den 27 Juni, te Enkhuizen te bescheiden, „om sonder virtrec mit minen here uptie Vriesen te varen." Den 20 Mei had nog eene dagvaart van de steden van Holland en Zeeland en vele edelen te 's Hage plaats, waarop verschillende maatregelen nader moesten worden besproken en bepaald. De Rekeningen van Leiden leeren ons weder, dat er althans bij hare goede lieden zeer weinig opgewektheid bestond, en zoo zal het wel met meer steden en edelen gegaan zijn. De Hertog begeerde „dat si loven wouden voir een deel goets, ende woude him des zeker goede in die hant setten." Die van Leiden wilden niets beloven, maar wilde Albrecht den tocht ondernemen, zoo zouden zij hem dienen naar

1) Bl. 399, 400. 2) Bl. 400, 372.

hun beste vermogen [1]). De uitslag der gemeene dagvaart was niet gunstig: den 25 Mei vertrok een bode naar den Heer van Brederode in Engeland, om te melden dat de tocht tot den 25 Juli was uitgesteld, en werd de Koning verzocht de toegezegde manschappen niet te zenden, „ten wair dat mijn here him dat weten liet mit sinen brieven." Ook aan de steden en edelen werd van dit uitstel kennis gegeven [2]).

Het kon wel niet anders of het herhaalde uitstellen van Albrecht moest hoogst ongunstig voor zijne belangen werken en den vijand een hart onder den riem steken. Stoutmoedig geworden door het lange dralen en weifelen van den ouden Hertog, die zich steeds tot halve maatregelen bepaalde, begonnen zij meer aanvallenderwijze te werk te gaan. Omstreeks den 8 Juni vertrekt een bode naar Graaf Willem in Henegouwen, met het bericht dat de Likedeelers op 't Wad lagen met een groote macht, en den 18^{den} wordt hij onverwijld opontboden, daar de Friezen Stavoren belegerden. Die tijding was zeker voor Albrecht zeer onverwacht geweest, daar hij nog den 7 Juni den Baljuw van Delfland bevolen had „sulke gewapende, als hi geboden hadde binnen sinen bedrive tStaveren te varen, thuys te laten bliven ter tijt toe dat mijn here him anders weten liet" [3]).

Nu waren geheel andere maatregelen noodig. Overal werden in Holland en Zeeland gewapenden opgeroepen om naar Stavoren te trekken; aan de steden Hoorn, Enkhuizen, Medemblik, Schiedam en Rotterdam, en aan de Baljuwen van Kennemerland, Medemblik en Amstelland werd bevel gegeven dat zij zich met gewapenden, koggen, baardsen en roeischepen bereid hielden, „also datsy swoensdages dair na — den 23 Juni — tot Enchuzen waren, om voirt mit mijns heren vrienden over te varen om Sta-

1) Bl. 401, 402, 426. 2) Bl. 403, 404. 3) Bl. 405, 406.

veren te ontsetten;" den 19 Juni ontvangt Heer Frederik van der Zevender bevel dag en nacht door te trekken naar Enkhuizen bij Heer Gerrit van Heemskerk; den 20sten krijgt de Heer van Egmond last zelf naar Stavoren te gaan om het te ontzetten; den 23sten wordt dit bevel nogmaals herhaald, en den 24sten des nachts een derde bode naar IJselstein gezonden met de opdracht, „dat hijs niet en liete, hi en toge selve mitten live tEnchuzen." Engelsche troepen, waaronder ook weder John Pantier, en eenige Polanen vertrekken naar Stavoren: kortom alles was in rep en roer om de voor Holland zoo gewichtige plaats te behouden [1]).

De aanvoerders van dezen tocht waren de Heeren Floris van Alkemade en Gerrit van Egmond [2]): noch Albrecht, noch een zijner zonen nam ditmaal aan den tocht deel. Dit mishaagde aan die van Leiden, en misschien aan meer andere steden, en op de dagvaart te 's Hage, den 18 Juni gehouden, verklaarden zij gaarne hunne hulp te willen geven om Stavoren te proviandeeren en te ontzetten, mits „onse here jof enich van sinen kinderen daermede voeren." Albrecht was met dit antwoord minder ingenomen, en wilde het „mit groter naernst ghedaen hebben vanden

---

1) Bl. 406, 407, 408, 375, 376, 377.

2) Bl. 375, 376; verg. JOANN. A LEIDIS, t. a. p. 317 vlg.; WORP, t. a. p. 195. Bij WORP wordt echter verkeerdelijk het jaar 1401 voor dezen tocht genoemd. In den Verm. BEKA (MATTH. *Anal.* III. 311) leest men ongeveer hetzelfde bericht, doch met eenige onnauwkeurigheid wat den tijd betreft: „In den jaer . . . CIↃ. CCCC in der vasten makeden die Vriesen een vergaderinge, ende belagen *Staveren*, daer doe in lagen Heer *Florens* van *Alcmade* als een Capiteyn van der Stede, Heer *Geryt* van *Egmonde* als een Casteleyn van den huse aldair. Waerom Hertoge *Aelbrecht* voersz. doe corts na Paschen sende den Heer van *Egmonde* mit heercracht uyt sinen steden van Hollant over tot *Staveren*, om die voerseide Stede te ontsetten, als sy deden, ende quamen corts weder mit seghe ende mit love in Hollant."

steden, want die here van Egmond mede varen soude." De afgevaardigden vertrokken weder naar Leiden om met de vroedschap te raadplegen, en kwamen met het gunstige antwoord terug, dat zij de reis doen zouden. Ook die van de andere steden waren om dergelijk beraad naar hunne lastgevers teruggegaan [1]).

De Hertog deed intusschen moeite zich van een lastigen vijand te ontslaan. De betrekkingen van Albrecht met Kene, den zoon van Ocke ten Broek en halfbroeder van den vermoorden Widselt, en met andere heeren in Oost-Friesland werd aangehouden, en nu waren het boden van Kenes moeder en van den Graaf van Oldenburg, dien de last werd opgedragen met de Likedeelers te onderhandelen. Terzelfder tijd — 4 Juli — echter werd Gerrit van Heemskerk nog uitgezonden om te „trecken upter zee, om die Likedeelres te overslaen" [2]). Voor de dading tot stand kwam, begreep Albrecht te recht dat er eenig vertoon van macht van zijne zijde noodig was

De Friezen braken bij de aannadering der Hollandsche krijgsmacht het beleg spoedig op. Reeds den laatsten Juni ontving Albrecht de eerste boodschap dat Stavoren was ontzet [3]). Het dreigende gevaar was alzoo afgewend, doch veel nog niet gewonnen. „Verder durfden de Hollanders niet gaan," verhaalt ons Worp [4]), „en stelden er zich mede tevreden dat zij die van Stavoren leeftocht, krachtiger verdedigingsmiddelen en andere zaken, welke in den krijg benoodigd zijn, hadden gebracht: het overige Friesland lieten zij onaangeroerd en vrij." Wilde men nu echter de vruchten van het aanvankelijk behaalde voordeel niet geheel verliezen, wilde men door dralen en halve maatregelen de zaak niet geheel bederven, dan moest weder met kracht gehandeld, een groote krijgstocht ondernomen en daar-

1) Bl. 426, 427. 2) Bl. 408, 409, 377. 3) Bl. 409, 410.
4) T. a. p. 196.

mede niet te lang gewacht worden. Hiertoe werd dan ook besloten: alle steden, baljuwen, ridderen en knapen in Holland, Zeeland en elders, werden den 8 Juli opgeroepen om zich „op onser Vrouwen dach Assumpsio" — 15 Aug. — te Enkhuizen te bevinden, om „mit minen here of sinen kinderen uptie Oistvriezen te trecken" [1]). 't Zou weder een heirvaart zijn, zooals ze in de vorige jaren had plaats gehad: geheel Friesland moest ten onder worden gebracht, en niet alleen een aanzienlijk getal gewapenden, maar ook smeden, timmerlieden en metselaars werden opgeroepen met breekbijlen, handboomen, getouw en ander gereedschap, om „te woesten ende te vellen alle Slote, Stenhuze ende Vestenisse, dye onse vyanden hebben ende houden in onzen lande." De verschillende steden in Holland en Zeeland moesten gezamenlijk 6175 gewapenden, „boven hoiren knechten," en 453 arbeiders gereed houden; 16 heeren moesten den Hertog met 531 glayen, „iij mannen gewapent voor één glavye gerekent," dus met 1593 gewapenden, bijstaan; 100 van 's Hertogen mannen uit het Sticht van Utrecht worden mede uitgenoodigd aan den tocht deel te nemen; de Voogd en Momboir van Geervliet en het land van Putten ontvangen eene aanmaning om met 100 mannen den Hertog te volgen; de stad Brielle en het land van Voorne eene dergelijke, om met 200 gewapenden en 20 arbeiders aan den tocht deel te nemen, terwijl de Baljuwen van Medemblik, Kennemerland, Amstelland, Rijnland, Delfland, Noordwijk, 's Hage en Zuidholland last ontvangen, elk „in sinen bedrive" de huislieden, leenmannen en welgeboren lieden te bevelen den Hertog te dienen, voorzien „mit spaden, mit scuppen, mit horden ende andere ghereeschap, diemen tot graven ende tot dammen behoven zal." Al deze brieven werden den 12 en 13 Juli afgezonden [2]).

---

1) Bl. 411. 2) Schwartz. *Chtb.* I. 309—314.

Dit geheele leger op het papier bevatte nu, behalve de uitschrijvingen aan de verschillende Baljuwen, waarbij geen getal is opgegeven, eene sterkte van 10235 man. Daarbij moesten nog komen de Henewieren, te wier behoeve schepen naar Antwerpen zouden worden gezonden, gelijk de Hertog den 4 Aug. aan Graaf Willem deed boodschappen [1]), de Engelschen en andere vreemdelingen, die dagelijks naar Friesland vertrokken, zoodat stellig het geheele leger, gevoegd bij de Hollanders die zich reeds te Stavoren bevonden, tusschen de 15- en 20000 man zou hebben moeten tellen.

Terwijl deze toebereidselen werden gemaakt, hadden de vijandelijkheden in Friesland weinig beteekenis. Joannes a Leidis, de Vermeerderde Beka en Worp van Thabor vermelden een strijd bij Molkwerum [2]), waarvan de Rekeningen evenwel geen gewag maken. De Hollanders deden des nachts een uitval tegen het door de Friezen versterkte Molkwerum, om deze voor de rust van Stavoren zoo gevaarlijke plaats te overrompelen en ze tot den grond te slechten. Doch de Friezen waren op hunne hoede, zoodat de aanslag mislukte en Walraven van Brederode zwaar gewond en door den vijand gevangen genomen werd. Kort daarop wist hij evenwel te ontsnappen aan de Friezen, die hem niet zeer streng bewaakten, vluchtte naar Stavoren, en keerde weldra naar Holland terug. In de Rekeningen wordt ons hiervan niets gemeld: wel van een geschil dat in het begin van Augustus te Stavoren geweest was. Den 3 Aug. vertrok meester Aelbrecht naar Stavoren, waar Walraven van den Bosch gekwetst was, en werd bevel gezonden aan de kapiteins van Stavoren, dat zij al diegenen aantasten zouden, „die Walraven vanden Bosch

---

1) Bl. 413.

2) Joann. a Leidis, t. a. p. 318; Vermeerd. Beka, bij Matth. III. 311; Worp, 196.

geslegen hadden, ende dat sy die gevangen hilden tot mijns liefs heren behoif" [1]).

Het gelukte den Hertog ook zich van een lastigen vijand te ontslaan, en daardoor de handen weder ruimer te krijgen. De onderhandelingen met de Likedeelers aangeknoopt leidden tot een gewenschten uitslag, de vriendschap werd gesloten en den 10 Aug. beval Albrecht aan de kapiteins van Stavoren, om van de Likedeelers 200 vaten Hamburger bier te koopen, terwijl in het begin van September aan 114 man van hen eene som van ruim 200 ℔ soldij voor ééne maand werd uitbetaald, volgens de voorwaarden, „die mijn here mit him overdragen was" [2]).

Na al de gewichtige toebereidselen, na gelukkig van een lastigen vijand ontslagen te zijn, verwachten wij dan ook niets anders dan dat Albrecht of een zijner zonen met de geduchte krijgsmacht Friesland op den bepaalden tijd zal aanvallen. Niets van dit alles echter gebeurde. Hertog Albrecht had dit althans met Quintus Fabius Cunctator gemeen, dat hij telkens draalde, ongelukkigerwijze niet, dat hij „cunctando restituit rem." Graaf Willem, die reeds den 1 Juli naar Holland was ontboden, bevond zich nog steeds in Henegouwen, en scheen volstrekt geen voornemen te hebben om over te komen en aan den strijd deel te nemen [3]). De jeugdige, anders zoo

---

1) Bl. 412, 413. 2) Bl. 415, 384.

3) Bl. 410, 413, 414. WAGENAAR, *Vad. Hist.* III. 341, verhaalt van Graaf Willem: „Onze Kronyken verhaalen, dat hem de Hertog, kort hier na, naar Henegouwen zondt. Doch van elders blykt, dat hy, omtrent deezen tyd, door Keizer *Robert*, opontbooden werdt, om hem, met hondert gewapenden, op 's Keizers kosten, in eenen togt naar Lombardye, te verzellen." Om dit te bewijzen haalt hij een brief aan van Ruprecht van Beieren, den nieuwgekozen Keizer van Duitschland, opgenomen door MARTENE en DURAND, *Vet. Script. et Monum. Ampliss. Coll.* IV. 56, c. 37; verg. v. MIERIS, *Chtb.* III. 750. In allen gevalle maakte Graaf Willem dien tocht niet in 1400, daar hij eerst in 1401

vurige en voortvarende Graaf schijnt den vruchteloozen kamp tegen Friesland moede te zijn geweest. En niet alleen hij, maar ook de edelen en vooral de niet zeer strijdlustige steden. Waartoe ook langer goed en bloed verspild in eene hopelooze zaak, enkel ter wille van de eerzuchtige plannen van hunnen heer? Waartoe telkens hernieuwde, telkens zwaardere offers gebracht? Bezwaren, vooral zeker van financiëelen aard, schijnen dan ook weder de verwezentlijking van Albrechts plannen te hebben in den weg gestaan: althans den 9 Aug. worden overal in Holland boden gezonden met het bericht, „dat mijn here sijn reyse ten Vriesen opgeset hadde viij dage lang," en de lieve getrouwen eerst tegen 22 Aug. te Enkhuizen bescheiden, terwijl een paar dagen later, den 12 Aug., een bode naar Gouda vertrok om de Henewieren „te wederbieden, offer yemand op mijns here reyse gecomen ware" [1]).

Het uitstel werd weldra geheel afstel. Maandag den 16 Aug. had wederom eene dagvaart van verschillende steden te Haarlem plaats. Hertog Albrecht begeerde dat „die steden hem elx een som ghelts doen mosten, jof hi soude bi node die reise ten Vriesen afterlaten moeten." De steden schijnen daartoe ongenegen te zijn geweest, en de Hertog moest den 19den boden door geheel Holland, Zeeland en het Sticht zenden, „om te wederbieden alle mijns heren lude, baenroidzen, ridderen ende knapen, roerende dat sy nergent en togen, mar thuys bleven, want

---

plaats had. In dien brief worden de Elect, Willem van Oostervant en de Graven van Cleef en Berg uitgenoodigd, om elk met 150 of 200 gewapenden naar Lombardije te trekken. Ruprecht zoude den tocht beginnen „die sancti Bartholomei proxime sequenti," en de genoemde heeren worden op Maria geboorte tusschen Munchen en Augsburg aan de Lech bescheiden. De brief is zonder dagteekening. Verg. Cantù, *Hist. des Italiens*, VII. 236; Foeke Sjoerds, *Friesche Jaarb.* IV. 208-210.

1) Bl. 414, 415.

die reyse ten Vriesen tot desen jaer opgeset wair." Een paar dagen later werd tegen den 29 Aug. een nieuwe dagvaart beschreven van steden, ridders en knapen, „om te overdragen van Staveren ende anderen zaken, den lande van Vrieslant aengaende" [1]). Daar werd bepaald dat men den Hertog zoude bijstaan, en diensvolgens werd aan verschillende Baljuwen bekend gemaakt, dat zij van elke twee riemen één gewapende naar Stavoren zouden zenden, dat dit geschieden moest voor 3 Sept., en men de stad moest helpen houden tot Sint Jans dag te Midzomer van het volgende jaar. Anderen weder moesten gravers en geschut zenden, terwijl aan edelen en steden, die ter dagvaart niet waren verschenen, gemeld werd, „dat si elcx senden tot Staveren gewapende, nadat sy geset waren by goetdunken mijns heren ende sijns raids" [2]).

Niet allen echter waren begeerig om aan het bevel te voldoen, en herhaaldelijk moeten boden worden gezonden aan de nalatigen met bevel, dat zij toch hun volk naar Stavoren zonden, daar „mijn here verstaen hadde datsi aldaer niet gecomen en waren." En het getal dier weerspannigen was niet gering! [3])

Stavoren te houden, en zich daar zooveel mogelijk te versterken, werd het eenige doel: van schitterende wapenfeiten was geen sprake meer. In September werden daartoe metselaars uit verschillende plaatsen opgeroepen, om „thuys aldair te tymmeren," en ontvingen de Baljuwen van Kennemerland en Medemblik bevel om heirvaart te gebieden, opdat zij „dair mede tStaveren togen om tSinte Odulfs te vesten" [4]).

De krachtigste steun in Friesland was den Hertog ontvallen: de aan de Hollanders steeds vijandige volkspartij der Schieringers verkreeg de bovenhand; Albrechts gun-

---

1) Bl. 428, 416, 417, 429. 2) Bl. 418, 419; verg. Schwartz., *Chtb.* I. 314. 3) Bl. 419, 420, 421, 429. 4) Bl. 385, 386, 420; verg. 379.

stelingen en vrienden, de edelen der Vetkoopers, waarvan de meesten van den Hertog land in leen hadden ontvangen en tot ambachtsheeren waren aangesteld, hadden aanmerkelijke schade geleden, ja, waren misschien reeds in den zomer van 1400 door de Schieringers uit Friesland verjaagd, en zwierven als ballingen rond.

Reeds den 25 Juli gaf Albrecht vrijgeleide aan allen, die uit Friesland bij hem of zijne vrienden zouden komen, vóór 15 Aug., den dag van den beraamden tocht, en beloofde hun voor lijf en goed bescherming, zoolang zij hem trouw bleven. Toen waren misschien reeds Hollandschgezinde edelen eene schuilplaats komen zoeken bij den Hertog [1]). Zeker is het dat Albrechts vrienden zware verliezen hadden geleden, om welke te vergoeden door den Hertog in het begin van September aan een veertigtal een jaargeld werd toegekend, dat voor dien tijd niet gering was, zooals het nu ons toeschijnt. Gerrit Cammingha zou jaarlijks 200 gulden ontvangen, en eene gelijke som werd aan andere getrouwe volgelingen, als Heer Feye van Dockum, Revenick Bockema en Dirk Waltha toegezegd, terwijl anderen met 50, 25, en met nog geringere sommen, als 5, 6, 7 en 8 gulden 's jaars werden beschonken. Vooral de betrekkingen van Heer Feye werden niet vergeten: twee zijner zonen ontvingen elk de toezegging van 25 gulden, Rickska zijn zwager zoude een gelijke som, en zijn neef Sasbet eene van 28 gulden ontvangen [2]).

Of Albrecht in staat is geweest zijne schitterende beloften te vervullen, wordt ons door de historie niet gemeld.

In den winter van 1400 en 1401 en in het volgende voorjaar waren verscheidene dier heeren als ballingen in Holland. Heer Feye en Gerrit Cammingha met hunne gezellen, Heer Revenick, Dirk Waltha, Scelta Laickama, Godschalk Hesselinga, de proost van Zande en Bauko tho

---

1) Schwartz., *Chtb.* I. 314. 2) T. a. p. I. 315—317.

Pellenze met hun gevolg bevonden zich te Haarlem en genoten Albrechts gastvrijheid: juist zij die na Frieslands schijnbare onderwerping met verschillende leengoederen rijkelijk waren begiftigd [1]).

Het jaar 1400 liep verder zonder veel belangrijks af. De kroniekschrijvers zwijgen geheel over verdere gebeurtenissen: de Rekeningen en Oorkonden melden nog enkele bijzonderheden, die kort moeten worden aangestipt.

Aansporingen aan de nalatigen om hun lieden naar Stavoren te zenden, met de bedreiging dat de Hertog het anders aan hen zoude verhalen, hebben telkens plaats. In Oct. worden de Baljuw en Rechters van het land van Putten en Strijen er toe aangemaand, in November de Baljuwen van Rijnland, Kennemerland en Medemblik; en iets later ontvangen alle steden van Noord-Holland, Amstelland en West-Friesland, de ridders en knapen uit het Sticht, de ridders, knapen en steden in Zeeland, de steden Brielle, Delft, Rotterdam, Dordrecht, Heusden, Gouda, Schoonhoven, de heeren van Arkel, van Montfoort, van Kuilenburg en alle ridders, knapen en steden daaromtrent hetzelfde bevel, krachtens het verdrag daarover door hen met Albrecht gemaakt, „of dat sy ter antwoirde quamen voir minen here." Ook vreemde hulp werd door den Hertog gezocht, en omstreeks half November een bode gezonden aan de Koningin van Denemarken en den Bisschop van Roskild, met het verzoek „of sy mijns heren hulperen wirden willen mit mynen here jegens den Vriesen" [2]).

De winter naderde intusschen meer en meer, doch schijnt de beide strijdende partijen niet geheel tot werke-

---

1) Bl. 446, 447. Dirk Waltha bevond zich met „sommige van sinen vrienden" reeds den 15 Nov. in Holland, daar toen Albrecht een bode zond naar Dordrecht met verzoek dat die stad hen „in hoire sondye nemen" zoude. Zie bl. 452, en verg. bl. 455, 468, 469.

2) Bl. 451, 452, 453.

loosheid te hebben gedoemd. Nu waren het de Friezen die aanvallenderwijze te werk gingen, en aangewakkerd door de steeds minder krachtige maatregelen der Hollanders, door den onwil van Albrechts goede lieden, om telkens nieuwe offers te brengen, den vijand door een kaperoorlog en door strooptochten tergden en hem zoo veel mogelijk schade toebrachten. De Hamburgers hadden weder partij voor de Friezen gekozen, en tegen hen was vooral de hulp der Koningin van Denemarken en des Bisschops van Roskild van veel waarde. Den 10 December en den 23 Jan. 1401 gaf de Hertog aan Jacob Dirk Spitsz. en Dirk Claasz. verlof om met al degenen, die zij zouden kunnen werven, de Friezen en Hamburgers te water en te land afbreuk te doen, en in April werd eene dergelijke machtiging aan Heer Gerrit van Heemskerk gegeven [1]). Niettegenstaande den winter zat dus de vijand niet stil, en moest de Hertog voortdurend op zijne hoede zijn.

Den 3 Jan. wordt weder aan verschillende steden het bevel gezonden om onverwijld leeftocht naar Stavoren te zenden, daar er gebrek was, terwijl om dezelfde reden aan andere steden gelast wordt voor bogen en geschut te zorgen. Want de Friezen, om de Hollanders in hunne wijkplaats nog meer te benarren, en den toevoer van ammunitie en levensmiddelen zooveel mogelijk te bemoeilijken, hadden de handen aan het werk geslagen en besloten een blokhuis voor Stavoren op te slaan. Albrecht zond om dit te verhoeden den 20 Jan. boden naar steden en baljuwen, met bevel de stad onverwijld te proviandeeren; en eenige dagen later worden weder andere steden aangeschreven, „datsy hoir bairdzen deden bereyden ende die senden sonder virtrec tot Staveren, wanter groit gebrec van roeyscepen ware." Uit enkele gegevens blijkt, dat het vooral op zee was dat de Friezen en hunne bondgenoo-

1) Schwartz., *Chtb.* I. 317, 318.

ten de Hollanders schade zochten te berokkenen, en omgekeerd. Zoo hadden de Hollanders in Januari Bremer kooplieden gevangen genomen, welke de Hertog beveelt dat bij hem zouden worden gezonden [1]).

De onmogelijkheid voor Albrecht om gedurende het ruwe jaargetijde eene groote heirvaart naar Friesland te doen, vermeerderde de stoutmoedigheid der Friezen, die hunne strooptochten waarschijnlijk tot bij de Hollandsche kust uitstrekten, en weder door de gevreesde Likedeelers werden bijgestaan. Althans lezen wij dat den 6 Febr. Albrecht de Bastaard naar Enkhuizen wordt gezonden, „om aldair van mijns heren wegen te doen rechten over een deel van mijns heren vyanden, die die van Enchuzen gevangen hadden." Onder die gevangenen bevonden zich ook negen Likedeelers, die onthoofd werden, welk lot zeker evenzeer aan de overigen, zoo er meer waren, is beschoren geweest [2]).

Albrecht begreep nu doortastende maatregelen te moeten nemen, en zond den 9 Febr. boden door Holland en Zeeland, met het bevel dat men zich gereed moest houden met hem tegen de Friezen op te trekken „tot alre tijt als mijn here him des toe weten dede." Eenige dagen later vertrekt Albrecht de Bastaard haastelijk naar Alkmaar, met het bevel dat men onverwijld nog 20 man naar Stavoren zoude zenden, „want mijn here vernomen hadde, dat die Vriesen voir Staveren comen souden." Ook andere steden en baljuwschappen moeten manschappen leveren en de reeds in Friesland zijnde lieden proviandeeren. De Friezen schijnen evenwel hun voornemen om Stavoren aan te vallen niet te hebben volvoerd: verdere maatregelen worden althans niet genomen, en alleen omstreeks het midden van Maart wordt last gegeven dat zij, die soudeniers te Stavoren liggende hadden, deze aldaar zouden houden tot Sint Jan te Midzomer [3]).

---

1) Bl. 453, 454, 455. 2) Bl. 446, 449. 3) Bl. 455, 456, 457.

De strijd bleef zich bepalen tot den kaperoorlog en tot kleine voordeelen van weerszijden behaald. De Rekeningen melden daarvan een enkele bijzonderheid. Zoo waren in het begin van Maart zes Likedeelers in handen der Hollanders gevallen en ontvangen de kapiteins van Stavoren bevel die te doen rechten. De oorlog met de Hamburgers was echter van korten duur. Terwijl nog den 12 April aan Gerrit van Heemskerk machtiging wordt verleend hen te land en te water te beschadigen, is reeds in het laatst dier maand vrede met hen gesloten. Den laatsten April vertrekt een bode in gezelschap van een koopman uit Bremen naar Texel en vervolgens naar Stavoren, met bevel om die van Bremen hunne goederen en have terug te geven, en over diegenen te rechten, die ze genomen hadden. Dezelfde bode was belast overal den brief te toonen van den vrede met Hamburg [1]).

Terzelfder tijd zochten ook de Friezen zich van eenen vijand te ontslaan en knoopten onderhandelingen aan met Hendrik IV, Koning van Engeland, over den vrede.

De menigvuldige strooptochten op zee hadden ongetwijfeld de Friezen in aanraking gebracht met Engelsche schepen, die waren buitgemaakt; daardoor was misschien spanning ontstaan, en begonnen van weerszijden vijandelijkheden, die zich vooral daartoe bepaalden dat men elkander op zee schade trachtte te berokkenen. Den Friezen viel het echter gemakkelijker den Engelschman te benadeelen dan omgekeerd, door de schepen der kooplieden, die op Holland en Noord-Duitschland voeren, prijs te maken, terwijl zij zich minder met hunne schepen in de nabijheid van Engelands kusten waagden. De menigte Engelschen, die voortdurend aan Albrechts tochten deel namen, zochten misschien aldus wraak te nemen over de schade, door hunne landgenooten geleden. In een brief van 19 Mei

1) Bl. 459.

knoopen die van Oostergoo en Westergoo de onderhandeling met den Engelschen Koning weder aan, daar het blijkt dat over dien vrede reeds meer brieven waren gewisseld [1]). De Friezen beloven de prijsgemaakte goederen en gevangenen binnen een bepaalden tijd te zullen teruggeven en ontslaan, en verzoeken dat de Koning in alle zeehavens den vrede zal doen bekend maken, en hun daarvan open brieven toezenden, om de eenvoudigheid hunner landgenooten, die er anders weinig vertrouwen op zouden hebben [2]). De Likedeelers, „openbare vijanden Gods en aller goede kooplieden," worden er mede in genoemd, en bij den Koning wordt er op aangedrongen, dat geene manschappen van den Voogd van Calais den Hertog zouden bijstaan tot verderf van hun land, daar de Likedeelers openlijk in dienst van dezen stonden [3]). Deze, nog voor kort met de Friezen verbonden, waren dus weder tot den vijand overgegaan. Dat men ze niet gaarne aan de zijde der tegenpartij zag, bewijzen genoegzaam de woorden van den brief.

---

1) VAN MIERIS, *Chtb.* III. 740; SCHWARTZ., *Chtb.* I. 320. In den aanhef leest men o. a.: „Hinc est, quod seriem vestrarum litterarum cum decenti reverentia acceptanter suscepimus: pro tanto humilitatis descensu ingentes gratiarum actiones vestrae Regali magnificentiae referentes, ex eo quod litteras nostras recepistis benigne, et etiam de pace benignius respondendo."

2) T. a. p.: „Non autem litteras vestras patentes deposcimus, quin litteratae personae nostrarum terrarum de littera clausa, nobis benigne transmissa, bene forent contentae, set ob simplicitatem incolarum nostrarum, et de consuetudine nostrae patriae, apertas litteras nobis deposcimus sigillari."

3) T. a. p.: „Insuper supplicamus attente qualiter Capitaneo Calesii demandare dignemini, ne aliquos, de partibus illis, Armatos, vel Armarios, cum Comite Hollandiae seu complicibus suis, aut alias in perneciem nostrae patriae exire permittat; cum ipse, publicos Dei et omnium Mercatorum bonorum inimicos, pyratas, alio vocabulo LIKEDELERS nominatos, in suo stipendio detinet manifeste."

Blijkens de aanteekening onder aan den brief, kwam die vrede eerst in 1402 bepaaldelijk tot stand.

Het gunstiger jaargetijde moest nu gebruikt en alles worden aangewend om Stavoren zooveel mogelijk te versterken. Bij Sint Odulf zou een slot worden gebouwd, daartoe wordt geld geleend, en den 30 April aan de steden in Holland last gegeven, „datsi mit een deel gewapende, delvers ende maetseners togen tot Staveren om tslot te hulpen maken, also sy mynen here toegeseyt hadden, datsy gerne deden tusschen Paischen ende Pinxteren." Later wordt tegen den 31 Mei eene algemeene dagvaart beschreven te 's Hage, waar over den tocht naar Friesland zou worden gehandeld [1]).

Doch er was onwil onder 's Hertogen goede lieden, die gewis meer en meer de herhaalde tochten naar Friesland moede waren. Wel waren er gravers naar Stavoren gegaan, doch toen zij er gekomen waren verkozen zij niet te werken en waren weder huiswaarts getrokken. Te Haarlem was onwil bij de regeering, en moest een krachtige aandrang bij Albrechts bevel om manschappen te zenden gevoegd worden, daar „mijn here virstaen hadde, datter sommige waren vanden gerechte diet mynen here geweygert" hadden. Den 23 Juni werd aan verschillende Baljuwen de aanschrijving gedaan tot het overzenden van manschappen, ten getale van een dubbele en driedubbele heirvaart, om te Stavoren te graven. Elk moest voorzien zijn van „een spade of grave, ende een scuppe, ende mit een piecke of een boghe," en zich den 7 Juli te Enkhuizen bevinden, voorzien van „proviancie ende anders, des sy behoeven sullen, om rechtevoirt over te varen tot Staveren, mit onsen Rade, Ridderen ende Knapen, goeden steden ende ondersaten, die dair wesen sullen, ende tot Staveren te graven," terwijl bij verzuim

1) Bl. 458, 459.

dit aan lijf en goed zoude worden verhaald. Den 24 Juni werd dit bevel overal in Holland en Zeeland door boden verspreid. Ook aan verschillende edelen in Holland en Zeeland werd aangekondigd, dat zij met een zeker aantal gewapenden den Hertog moesten bijstaan, daar hij met zijnen raad en goede steden overeen gekomen was „twee goide sloten te doen maken, dat een aen onser stat van Staveren, ende dat ander tot Sinte Odulfs, die wy mit krachte van luden moeten doen versekeren, die daer bi wesen sullen, up dat ons onse viande dat niet en benemen" [1]).

Een paar dagen later, den 29 Juni, wordt dit bevel gevolgd door eene nadere aanschrijving. In plaats van den 7 Juli moest men zich den 11^{den} te Enkhuizen bevinden, doch eene dubbele heirvaart van gravers en eene enkele van gewapende lieden werd bevolen, wegens tijdingen dat de Friezen het bouwen der beide sloten zouden willen beletten en met kracht weerstaan, waarom meerdere hulp benoodigd was. De Hertog, wenschende „dat sy him dair tgegen te bet bereyden souden," beloofde tevens dat hij „selve overvaren soude" [2]).

Ook aan Graaf Willem in Henegouwen wordt den 6 Juli een bode gezonden met het bericht, dat „mijn here soude selve die reyse doen, oft God woude." Werkelijk begaf de Hertog zich ook weldra op reis en berichtte uit Egmond aan de Kapiteins van Stavoren, dat hij „op comende weghe ware tStaveren wairts." Den 11 Juli bevond Albrecht zich te Hoorn, waarheen hem ook de Friesche heeren Feye van Dockum, Gerrit Cammingha en anderen gevolgd waren. De bevelen van den Hertog waren echter zeer traag opgevolgd, en dadelijk na de aankomst te Hoorn moeten nog des avonds boden gezonden worden naar

---

1) Schwartz., *Chtb.* I. 321, 322; verg. bl. 460, 461.

2) Schwartz., *Chtb.* I. 323--325; verg. bl. 462—63.

de Baljuwen van Medemblik en Kennemerland, met bevel dat „sy heervairt bieden souden ende dair mede tEnchuzen trecken mit anders mijns heren rade ende steden, datsy niet gedaen en hadden." Nogmaals werd de drievoudige heirvaart geboden, en op onverwijld handelen aangedrongen, „want mijns heren rade ende steden dair na wachten" [1]).

Albrecht bedacht nu een middel om zijne onderdanen het gaan naar Friesland smakelijk te maken, en zond den 12 Juli boden door geheel Holland en Zeeland met brieven, waarin hij beloofde, dat ieder, die een jaar lang te Stavoren wilde gaan wonen, daar een huis zoude ontvangen „tot sinen vryen eygen" [2]).

Verder dan Hoorn kwam Albrecht niet, om welke redenen is niet uit de Rekeningen op te maken. Zijne lieden trokken naar Friesland en schijnen er met den bouw der sloten te zijn voortgegaan. Waarschijnlijk gewerden den Hertog belangrijke tijdingen, daar bij den 23 Juli, toen hij van Hoorn reeds te Haarlem was teruggekomen, een bode zond aan den Heer van Montfoort, „om sonderlinge boitscappen wille," en kort daarop de heeren van Wassenaar, Jan van Heemstede en Gijsken van Diepenburch te Stavoren berichtte, dat hij een bode aan den Heer van Montfoort had gezonden. Terzelfder tijd werd aan verschillende steden aangekondigd, dat zij den 27 Juli twee of drie „van horen medegesellen uten gerechte, die mede upter reyse tot Staveren geweest hadden," te 's Hage zouden zenden, „want mijn here mit him spreken woude om Staveren te bezetten, ende anders zaken, die hi him niet scriven en mochte" [3]).

De dagvaart had plaats, en den laatsten Juli meldt de Hertog zijnen zoon in Henegouwen, welke „stucken mijn

---

1) Bl. 463, 448, 449, 450. 2) Bl. 464. 3) Bl. 443, 444, 446, 448, 464, 465.

lieve here de steden voirgeleyt hadde van Staveren." De Hertog moest natuurlijk zoowel geld als manschappen hebben, en in hoeverre de goede steden bereid waren hem die te verstrekken, daarvan zwijgen de Rekeningen. Waarschijnlijk werd weder het gewone middel door Albrecht gebezigd, en door het schenken van privilegiën de lust aangewakkerd [1]). Denzelfden dag vertrekken mede boden naar verschillende steden met brieven, waarin „mijn here him zeer bedancte vanden goede dienste, die si him gedaen hadden tStaveren, ende datsy des anderen sonnendages mynen here ene goede antwoirde senden op sulke punten, als mijn here an horen medegesellen begeert hadde." Doch de steden moesten nu en dan aan hare beloften herinnerd worden, deze om de toegezegde gewapenden naar Stavoren te zenden, gene om aan betaling te denken. Zelfs moet de Baljuw van Medemblik zijne onderhoorigen aanzetten tot betaling van het morgengeld met de bedreiging, dat zij anders „hoir nuwe hantveste overgaven, die sy van mynen here vircregen hadden" [2]).

Dien zomer viel er zeker niets van belang meer voor: de Hollanders waren en bleven meester van Stavoren, en zochten er zich zooveel mogelijk te versterken. Hollanders zoowel als Friezen waren den nutteloozen strijd moede, en den 1 October kwam er nogmaals een vrede tot stand, die voor den tijd van zes jaren werd gesloten.

Hertog Albrecht teekende den vredebrief den 30 Sept. te 's Hage, die van Oostergoo en Westergoo te Bolsward op den 1 October [3]). De voornaamste bepalingen van den vrede waren de volgende:

---

1) Voor het verkrijgen van voorrechten getroostten de steden zich gaarne groote opofferingen. Zij ontblootten zich zelfs van gereed geld om den Hertog te ondersteunen. Zie *Handv. van Hoorn*, 84; *Handv. van Kennemerl.* 867.

2) Bl. 466, 467. 3) Bl. 550—52; SCHWARTZ., I. 327.

Albrecht bleef in het bezit van Stavoren, welke stad hij zou mogen versterken naar goedvinden, met uitzondering van het klooster en de werf van Sint Odulf, welke noch door de Hollanders, noch door de Friezen bevestigd mochten worden. De stad en poorters van Stavoren zouden dezelfde privilegiën hebben als in het jaar 1396. De eilanden Terschelling, Ameland, Grint en andere Friesche eilanden, die van Groningen en de Ommelanden en allen die in de Friesche palen gezeten waren tusschen de Weser en de Lenne, waren in den vrede begrepen. 's Hertogen onderzaten mochten slechts op drie Friesche plaatsen varen, te weten op Harich, Harlingen en Holwerd, en omgekeerd de Friezen alleen op Amsterdam, Hoorn en Enkhuizen: wie verder voer, zou het zelf moeten verantwoorden. Hiervan waren evenwel die van Stavoren uitgezonderd, die door geheel Friesland mochten varen en keeren zonder tollen of ander ongeld te betalen, terwijl omgekeerd voor de Friezen de stad Stavoren openstond. Ook mochten zij vrij door Muiden de vecht opvaren. Ieder, waar ook gezeten, zou zijne goederen, waar ook gelegen, vrij en veilig mogen gebruiken, evenals dit bij zijne voorvaders was geschied. Voorts zouden alle uitgewekenen, alsook zij die Stavoren hadden moeten ruimen, en de Abt en Conventualen van het Sint Odulfsklooster vrij en veilig op hunne goederen, zoo buiten als binnen Stavoren, mogen wederkeeren, en ze in den staat, waarin zij ze vonden, vrijelijk als eertijds gebruiken. En waren eenige erven of goederen verkocht of weggeschonken, deze zouden aan den wettigen eigenaar wederkeeren, ondanks alle bezwaringen, er gedurende de afwezigheid van den eigenaar op gekomen. Huizen evenwel die afgebroken, of erven die vergraven waren, zouden niet weder hersteld worden: de eigenaars mochten hunne erven alleen aantasten zooals zij die vonden.

Voorzeker Hertog Albrecht had geen reden om te roe-

men over de uiterst schrale uitkomsten na zoovele jaren van inspanning verkregen! Stavoren alleen zijn eigendom, doch met dit voorbehoud, dat hij niet eens het slot te Sint Odulfs mocht voltooien. De Friesche edelen, Albrechts vrienden, mochten uit hunne ballingschap naar Friesland terugkeeren; zij werden weder in het bezit hunner eigendommen hersteld, doch de vele goederen, waarmede zij door Hollands heer waren beleend, waren zeker niet veel meer dan luchtkasteelen. 't Is waar, zij bezaten nog het hertogelijk ordeteeken, den zilveren tuin, ter waarde van twintig gulden! Of deze evenwel in staat was hen voor hunne verliezen te troosten, is zeer te betwijfelen. Ook het jaargeld uit de deerlijk verarmde schatkist van Albrecht zal wel niet veel meer dan een jaargeld op het papier zijn geweest.

Den 11 October verlieten de Friesche heeren den Haag, om naar Stavoren terug te keeren [1]).

Het zwaard was nu in de scheede gestoken, doch de volkshaat tusschen Hollander en Fries bleef bestaan, het zwaard van Damocles bleef voortdurend boven het hoofd der indringers opgehangen, 't was geen „rustige rust" die Albrecht mocht genieten. Albrechts vijand, de Kabeljauwsgezinde Jan van Arkel, met wien hij weldra in een oorlog zou worden gewikkeld, stookte het vuurtje tegen den Hertog bij de Friezen wakker aan. De Utrechtenaren had Hollands heer reeds zoeken te winnen, door hun de schade te vergoeden, die zij van zijne uitleggers in den Frieschen oorlog hadden geleden [2]); doch nu de Stichtenaren waren bevredigd, deed Arkel zeker zijn best om in Friesland de nog nauwlijks bedaarde gemoederen weder in beweging te brengen. Wij moeten dit [illegible] vermoeden uit een post der Rekeningen. Den 9 November ontvangt de Baljuw van Medemblik [illegible]

1) Bl. 474. 2) Van Mieris, [illegible]

Stavoren te brengen, die zij konden uitvoeren, met de voor Albrecht zeer ongewone belofte er bij, dat men ze „mit gereden gelde bitalen soude." Doch daarbij gaat de waarschuwing, „dat si toesagen toter Vriezen dijck, want die here van Arkel heymelic woude doen ducrsteken."

Ondanks den pas gesloten vrede voerden de rustelooze Friezen weer iets in het schild. Den 10 Nov. toch moesten alle steden in Holland, die volk in Stavoren hadden, worden aangemaand, „dat si ymmer hoir volle getal dair holden ende wel voorsagen van provanchye tgegen den vorst, want men alrande maren hoirde vanden Vriezen." Terzelfder tijd wordt aan eenige Baljuwen bevel gezonden om windassen, bogen en klein geschut naar Stavoren te zenden, en vertrekt Oostervants kapellaan naar Friesland, „om sunderlinge heymelike boitscappen wille" [1]). Vrees voor een beleg van Stavoren was de drijfveer al dier maatregelen, zooals blijkt uit een stuk van 10 December, waarin aan de Heeren Dirk van Poelgeest, Floris van Alkemade en Jan van Wijck spoedige hulp wordt toegezegd voor het geval „dat die Oestvriesen onse stede ende slote van Staveren besaten of betymerden." Terzelfder tijd krijgen de ingezetenen last hunne Kapiteins te gehoorzamen, en worden de voorwaarden gesteld, op welke de drie heeren de stad en het slot van Stavoren zouden bewaren, terwijl de verschillende steden, die bezetting naar Friesland moesten zenden, eene aanschrijving geschiedt, hoedanig de stad van manschappen en voorraad moest worden voorzien [2]).

Het beleg had echter geen plaats, de vrede bleef bewaard. Hertog Albrecht had weldra een anderen vijand te bestrijden in Heer Jan van Arkel, zoodat de Friezen aan hun lot werden overgelaten. De stad Stavoren bleef in bezit der Hollanders, maar zelfs dit bezit werd hun ter

1) Bl. 476, 477, 474. 2) Schwartz., *Chtb.* I. 329—331.

nauwernood gegund. Althans drie jaren later, in Juni 1404, werden weer toebereidselen tot een nieuwen tocht gemaakt; doch het blijkt niet, of deze heeft plaats gehad. In December van dat jaar overleed de oude Hertog, en volgde hem zijn wakkere zoon op, onder wien de strijd met de Friezen nog niet geëindigd was [1]).

Die verdere gebeurtenissen liggen echter buiten ons bestek; zij zijn misschien niet veel meer dan de eentonige herhaling van de gebeurtenissen, in de zes jaren hier beschreven geschied: telkens verzet van de zijde der Friezen tegen de inmenging van vreemden in hunne zaken, telkens vruchtelooze pogingen van Hollands heeren om meer macht te verkrijgen.

De vruchten, door de Friezen van hun hardnekkigen tegenstand geplukt, waren gering. In het vervolg op Worp van Thabor wordt met korte trekken de toestand van Friesland in het begin der XVe eeuw geschetst [2]):

„In dese tyden rees oock in West Frieslant weder op die olde partye, als Schieringe ende Vetcoepers, tusschen die heerschappen ende conversen vanden cloosteren, daer vele dootslaegen, bloedtstortingen ende andere quaet van quam. Nochtans hadden die Friesen dat voor een sekere regel, wanneer eenige landtsheeren tlandt van Frieslandt aenfochten, om huer vryheit toe becrencken ende onder zynen subiectie te brengen, terstont worde alle partye ende inwendige oorloch nedergelecht, soe dat landt dat wtwendich oorloch niet consenteerde. Waer omme den Friesen schaedelicker was vrede, dan aenvechtinge van vreemde heeren: want sy in tyde des vredes meer bloedt storten onder malcanderen, dan als sy eendrachtelich die wtlandsche vianden teghenstonden."

De krijg was hun een weldadige loutering; jammer maar dat hij geen vrede in eigen boezem kon aankweeken.

---

1) Ald. I. 338 vlgg.; 350 vlgg. 2) Ald. B. IV. D. II. 4.

Treurig was dan ook het uiteinde van der Friezen vrijheid. Worp van Thabor, aan het slot zijns verhaals van den oorlog tegen Albrecht [1]), zegt niet zonder bitterheid:

„Frisii recuperata armis libertate, quam armis amiserant, in eadem perstitere, donec fessi malis domesticis, Albertum Saxonem ad annum MCCCCXVIII ultro accersiverunt."

Ook Albrecht had niets gewonnen: zelfs de eer was ter nauwernood gered. De schatkist was uitgeput; de Hertog had telkens van zijne heerlijke goederen moeten verkoopen of verpanden, en zich deerlijk in schulden gestoken. „Frise n'étoit pas terre de conquête," had voor het begin van den krijg Gelre's Hertog gezegd, en zijne woorden bleken waarheid te zijn.

En toch waren niet alle schatten, alle bloed vergeefs verspild. Hollands goede steden hadden hunnen heer getrouw ondersteund, en zij deden dit lang gaarne en gewillig. Want hunne hulp werd door den Hertog beloond met het schenken van verschillende privilegiën, en zoo was de even lange en kostbare als nuttelooze oorlog een middel tot de bevordering van den bloei en het aanzien van die macht, welke zich meer en meer op de puinhoopen der middeleeuwen verhief, en bestemd was om de Nederlandsche provinciën machtig en groot te maken: van den Derden Stand, van de Burgermaatschappij.

---

1) D. I. 196.

TOCHT VAN 1396.

GRAFELIJKE REKENINGEN BERUSTENDE OP HET RIJKS-ARCHIEF: III. 54.

VIER REKENINGEN VAN DEN TOCHT DES HEEREN VAN OOSTERVANT NAAR FRIESLAND.

1397—1399.

I.

fol. 1 r°. Dit is dat here Garbrand vander Couster, proefst van Bergen in Henegau, ende Jorgel, mijns heren Camerling, ontfaen hebben van minen lieven here van Holland toter reyze behoef van Oistvrieslant.

25 Juli. Inden eersten up sinte Jacobs dach ontfaen van heren Willaem van Cronenburch, die hy minen lieven here liende, ij^{m} nye francken, die maken ij^{c}lxxxiij ℔ vi ß viij ₰ gr.

Summa per se ij^{c}lxxxiij ℔ vi ß viij ₰ gr.

fol. 1 v°. Item up sinte Pieters avond inden Hage ont-
31 Juli. faen van minen lieven here ende getelt ende ouerzien word by Caerliin Weynger, Herman Willemsz., Jan Heerman, Pierkijn Camerling ende Ghijskijn Berbier, ende Boudekiin die clerc ouerrekende ende besach, aen alrehande paymente, gelikerwijs als die cedele inhout, die die proefst dair of heeft ende ouerlevert, iij^{m}vij^{c}lvij$_{\text{e}}$ scilden, tstuc xl gr., ende ij gr. die maken vi^{c}xlij ℔ xviij ß v ₰ gr.

Item upten selven dach noch van minen lieven here ontfaen by Pieter mijns heren Camerling, iij^{m}vj^{c}xcv dubbl. cronen, die maken iiij^{m}viij^{c}ij$_{\text{e}}$ scilden, fac. viij^{c} ℔ xj ß viij ₰ gr.

Item uptie selve stonde noch ontfaen cxc engelsce nobels ende 1 quart vlaems, fac. ij^{c}lxxx scilden xix$_{\text{e}}$ gr., fac. lxiij ℔ vj ß vj$_{\text{e}}$ ₰ gr.

Summa pagine xv^{c}vj ℔ xvj ß viij$_{\text{e}}$ ₰ gr.

fol. 2 r°. 14 Apr. Item up sinte Tyburcius dach inden Hage ontfaen van minen lieven here, ende hy Jorgel wt sijnre boerzen gaf, xij ludicsche cronen, viij scilden, vj dubbl. cronen, ij gensche scilden ende ij bersche scilden, fac. te samen iiij ℔ xix ß vij ȝ gr.

Item upten selven dach ontfaen vander stat van Utrecht, dair sy mede quyt coften dat sy minen here niet dienen en souden, dair sy een reyse toe verbonden waren, xij^{c} outscilden, fac. ij^{c} ℔ gr.

14 Aug. Item up onser Vrouwen avond Assumpcio ontfaen van minen lieven here by Jorgel ende Ghyskiin Berbier, vj^{c}lxxix scilden, fac. cxiij ℔ ij ß iiij ȝ gr.

Summa pagine ij^{c}xviij ℔ ij ß xj ȝ gr.

fol. 2 v°. 23 Aug. Item up sinte Bertelmeus avond tot Hoirn ontfaen van minen lieven here, dair Jorgel ende Ghyskiin Berbier by waren, aen alrande paymente iiij^{m} scilden, fac. vj^{c}lx ℔ xiij ß iiij ȝ gr.

Item ontfaen van Hobben, der stede bode van Hairlem, die hem ouerbleuen vanden gelde dat hem here Huge van Heenvliet ghegeven hadde om die scepe tot Hairlem mede te betalen, want hy die sciplude bed konde, ende heer Huge aldair niet langer toeven en woude, wanttet dair costelic viel te leggen, lviij scilden, dair of ghegeven Hobben voirscr. te hoyscheden voir sinen arbeyt viij scilden, so blijft dat die proefst ende Jorgel onfaen hebben l scilden, fac. viij ℔ vj ß viij ȝ gr.

Summa pagine vj^{c}lxxv ℔ gr.

fol. 3 r°.

Summa summarum van alle dez proefsts ende Jorgels ontfang voirscr. beloipt ij^{m}vij^{c}lxxxiij ℔ vj ß iij ȝ ϕ gr.

fol. 4 r°. Dit is dat die proifst van Bergen in Henegou ende Jorgel, mijns liefs heren Camerling voirscr., wtgeleit hebben in mijns heren oirbair toter reyse behoef van Oistvrieslant.

COKEN.

Inden eersten upten vierden dach in Augusto by mijns heren bevelen gegeven Symon vander Schuyr om provancie van ossen mede te copen, dair hi bewizinge of doen sal, iiij^{m} scilden, fac. vj^{c}lxvj ℔ xiij ß iiij ♂ gr.

Item upten achtsten dach in Augusto Roelof Jans zoen betailt voir vj ossen ende twe coeyen, die Herman Willemsz. tot mijns heren behoef iegens hem gecoft hadde, elken os om ix scilden, ende ij coeyen om xj$_{e}$ scilden, ende voir sinen cost inden Hage gedaen xx gr., beloipt te samen lxvj scilden, fac. xj ℔ gr.

Summa pagine vj^{c}lxxvij ℔ xiij ß iiij ♂ gr.

fol. 4 v°. Item up onser Vrouwen avond Assumpcio by
14 Aug. mijns heren ende des Raids bevelen ghegeven Jan Heerman, om scape mede te copen, vj^{c}lxxix outscilden, fac. cxiij ℔ iij ß iiij ♂ gr.

24 Aug. Item up sinte Bertelmeus dach by des gemeens Raids bevelen ghegeven Symon vander Schuyr, ende hi mede betalen soude ij^{c} ossen, die tot mijns heren behoef ieghen Dirc vander Spec ghecoft worden, elc os om xij scilden, j quart min, belopen die twe hondert ossen voirscr. xxiij^{c}l scilden, dair toe ghegeven mits wijncoep, oncost, bodeloen ende tot Enchuzen te driven, iiij scilden, fac. te samen ij^{m}iij^{c}liiij scilden, fac. iij^{c}xcij ℔ vj ß viij ♂ gr.

Item des dages dair na tot Enchuzen ghege-

ven den meester knapen om vorsche spise mede te copen des dages voir minen here, xv scilden, fac. ij ℔ x ß gr.

1 Sept. Item des vridages na sinte Jans dach Decollacio Reyner den clerc vanden cost ghegeven om vorsche prouancie voir minen here mede te copen, doe men te Cuunre lach, xxiiij scilden, fac. iiij ℔ gr.

Summa pagine v^{c}xij ℔ gr.

fol. 5 r°. Item des manendages iiij dage in Septembre inden heer tot Kuunre, Reyner den clerc vanden cost betailt by Herman Willems zoen, die hi wtgheleit hadde om alrande prouancie voir minen lieven here, beliep xlviij scilden, fac. viij ℔ gr.

Summa per se viij ℔ gr.

I. Summa ter coken wtgegeven beloipt xj^{c}xcvij ℔ xiij ß iiij ȝ gr.

Paneterye.

fol. 6 r°. Inden eersten wtghegeven Otte van Malsen ende Dirc mitter Gheysz, die sy voirt betalen souden van lx hoet tarwes te backen, elc hoet om ij ℔ Hollñs, fac. clxxx ℔, dair of betailt die helfte ende Otten ende Dirc voirscr. ghegeven wort, beliep xc ℔ Hollñs, fac. lxvij^{c} scilden, fac. xj ℔ v ß gr.

Item Otten van Malsen ghegeven te teergelde om voir te trecken tot Enchuzen, om reescip van herbergen ende broot te doen maken tot mijns liefs heren behoef, viij Ludix cronen, fac. xx ß gr.

Item Dirc mitter Gheyss betailt, ende hi wtgeleit hadde van cost ende oncost, gedaen on-

derwege als hi mitten coirne gesent word van Leyden tot Hairlem, om aldair te doen backen, van meten, van ouerleueren, van uten scepe te heffen, van wagenhuer ende anders, beloipt tsamen mit cost ende oncost, als hi aenbrocht, ij scilden ende xxiiij gr. fac. xij ß gr.

Summa pagine xij ℔ xvij ß gr.

fol. 6 v°. Item up sinte Bertelmeus avond tot Hoirn
23 Aug. Dirc mitter Gheyss ghegeven, ende hi voirt mede betalen soude broot, dat aldair by hem ghecoft wort, ende in mijns heren ende mijnre vrouwen herberge aldair verteert wort, xxiij scilden x gr., fac. iij ℔ xvij ß vj ȝ gr.

24 Aug. Item up sinte Bertelmeus dach tot Hoirn Huge Starken ghegeven tarwe mede te copen, broot of te maken tot mijns heren behoef, vj^{c} scilden, fac. c ℔ gr.

Item alsmen weder quam wt Vrieslant, Dirc metter Gheyss betailt, die hi wtgeleit hadde van enen bood tot Enchuzen, die bynnen der tijt dat mijn here dair lach vanden scepe upt land ende dagelix of ende aen voir, als te doen was, j Engelschen nobl., fac. vj ß viij ȝ gr.

Summa pagine ciiij ℔ iiij ß ij ȝ gr.

fol. 7 r°. Item Huge Starken na betailt, die hi meer wtgeleit hadde dan him gelts mede gegeven was, doe hi gesent was om coirn tot mijns heren behoef, xvij ℔ Hollñs, fac. ij ℔ ij ß vj ȝ gr.

Summa per se.

II. Summa ter penterie wtghegeven beloipt cxix ℔ iij ß viij ȝ gr.

fol. 8 r°. BOTTELRIE.

2 Aug. Inden eersten des woensdages na sinte Pieters

dach inden Hage by mijns heren bevelen wtghegeven ende betailt Herman Willems zoen ende Symon vander Schuyr, ende sy voirt mede betalen souden sulc bier als voir minen here te Delf gebrouwen was, vijᶜxxv scilden. Item noch dair toe gedaen ende Herman ende Symon voirscr. gegeven wort die helfte vanden biere vol mede betailt wort, xlvj℘ scilden, fac. te samen, dat die helfte vanden biere voirscr. beloipt, vijᶜlxxj℘ scilden, fac. cxlv ℔ v ß gr.

10 Aug. Item up sinte Louwerijs dach Grote Pieter ende Jan Roelensz. gegeven, die voirriden souden tot Aemsterdam, te Hoirn ende te Enchuzen, om mijns heren wijn uten scepe te doen, die in mijns heren herberge wesen soude, vj dubbl. crónen, fac. xxvj ß gr.

25 Aug. Item des vridages na sinte Bertelmeus dach tot Enchuzen Pieter Bierenbroet betailt eerst van v aem wijns gecoft tot mijns heren behoef, coste elc aem xij℘ scilden, fac. lxij℘ scilden. Item noch om xj vierendel wijns xiij scilden viij gr., fac. te samen lxxv scilden xxviij gr.

xij ℔ xij ß iiij ȝ gr.

26 Aug. Item des saterdages dair na betailt van een boet maeluezeye, die mijn here selve cofte tot Enchuzen iegen enen man van Utrecht, geheten Steven van Mombren, xl scilden ende iiij scilden, die hi meer leuerde dan die bood hilt, fac.

vij ℔ vj ß viij ȝ gr.

Summa pagine clxvj ℔ x ß gr.

fol. 8 v°. Item des donredages na sinte Jans dach De-
31 Aug. collatio by Herman Willemsz. ende Lommel betailt van c vate Hairlems biers, gecoft tiegen enen man van Hairlem, coste elc vad xlj gr., fac. cij℘ scilden, fac. xvij ℔ j ß viij ȝ gr.

1 Sept. Item des vridages dairna Willem vanden Berge betailt, ende hi voir minen here wtgheleit hadde om maleuezeye inden heer tot Kuunre ij gulden, tstuc xx gr., fac. iij ℔ iiij ʒ gr.

Item upten selven dach den man van Hairlem voirscr. betailt van noch xiij vate biers, elc vad xlj gr., fac. ij ℔ iiij ℔ v ʒ gr.

3 Sept. Item des sonnendages na sinte Jans dach Decollacio by grote Pieter ende Scrinkel betailt Gillijs Hopmansz. van Delf, van vj aem wijns, die aem om xiiij scilden, ende xlvj stoep wijns up enen kerfstoc gehaelt, eer die wijn gecoft wort, die stoep viij gr., fac. tsamen xv ℔ x ℔ viij ʒ gr.

8 Sept. Item up onser Vrouwen dach Nativitas tot Hairlem ghelevert inder bottelrie een pipe wyns van ij$_c$ amen, coste die aem xij$_c$ scilden, fac. xxxj scilden ende x gr., ende hier of so en rekend die proefst niet wtghegeven, overmids dattet voir Pieter Bierenbrood betailt is.

Summa pagine xxxv ℔ j ʒ gr.

fol. 9 r°. 10 Sept. Item des sonnendages na onser Vrouwen dach Nativitas tot Hairlem betailt van alrande provancie van wijn ende bier toter bottelrien behoef by grote Pieter, dat beliep gelikerwijs als die cedele inhout, die hi dair of ouerleuerde ende die proefst voirt ouerlevert, clvj scilden viij gr., fac. xxvj ℔ viij ʒ gr.

11 Sept. Item des manendages dair na tot Hairlem betailt van wijn, die die here van Gommengnijs, die domproefst, here Brustijn ende anders mijns heren Rade mit horen gesinde verteerden des sonnendages avonds ende des manendages sochtens, mids den wijn die sy vollen deden in vle-

schen, ende mit hem ter Hage wairt voirden, beliep xxiij ℔ iiij ß gr.

Summa pagine xxvij ℔ iiij ℔ gr.

III. Summa ter bottelrie wtgegeven beloipt ij^{c}xxviij ℔ xiij ℔ j ß gr.

fol. 10 r°. WAIRDEROBBE.

30 Juli. Inden eersten des sonnendages na sinte Jacobs dach Maricgen Bandets zweger betailt, die men hoir schuldich was van leenmaten, by Jorgel ende by Bandets aenbrengen, viij ℔ gr., ende noch c ℔ leenmaten, diemen besigen soude upter reyse den Oistvriesen, tpond j$_{\ell}$ groten, fac. vj scilden vj gr., fac. xx ℔ vj ß gr.

Item upten seuentsten dach in Augusto Bandet ghegeven ende betailt voir m tortijsschaften, tstuc j$_{\ell}$ groten, fac. xv^{c} gr., fac. vj ℔ v ℔ gr.

10 Aug. Item up sinte Louwerijs dach Pieter Bierenbroot, apotecarius van Dordrecht ghegeven ter goeder rekeninge om camerkruut, dat hi senden soude toter reyse behoef, als hi dede, ciiij scilden, dair voir betailt' lxxx dubbl. cronen, fac. xvij ℔ vj ℔ viij ß gr.

Item xiij dage in Augusto enen knecht van Leyden betailt van een lange kiste, tortisen in te doen, voir die wairderobbe, ende twe korte kisten, ander kairsen ende reetscip in te doen, beliep iiij ℔ Hollñs ij scilden, fac. xvj ℔ viij ß gr.

Item xxj dage in Augusto enen knecht ghegeven om leenmaten tUtrecht ter wairderobbe behoef, want hi voir elc pond gheven moste te minsten j$_{\ell}$ groten, dat beliep die m ponden xxxvij$_{\ell}$ scilden, him ghegeven toten xviij scilden, die hem Jorgel gaf, xx scilden, so beliep dat hi hadde

toter goeder rekening xxxviij scilden, faciunt die xx scilden iij ℔ vj ß viij ₰ gr.

Summa pagine xxiij ℔ xv ß vj ₰ gr.

fol. 10v°. Item des anderen dages na sinte Bertelmeus dach tot Enchuzen wtgegeven ende betailt by Jorgel van alrande fruyt, dat by Bandet ter wairderob behoef gecoft wort: Eerst om xl scepel smoutperen, coste elc scepel xv gr., fac. xv scilden. Item iiij^{m} noten, coste tdusent xv gr., fac. jℓ scilden. Item twe scepel appelen, coste tscepel xv gr., fac. xxx gr. Item viij scepel keyserinnen, tscepel xxxjℓ gr., fac. iiij scilden xij gr. Item iij corve prumen, costen xxjℓ gr. Item iij gr. te biere voir die gesellen diere mede voeren, als Bandet aenbrochte, fac. te samen xxij scilden vij gr., fac. iij ℔ xiij ß xj ₰ gr.

18 Aug. Item des saterdages na sinte Bertelmeus dach Pieter Bierenbrood, apotecarius van Dordrecht, betailt van camercrude, ypocras ende anders alrande provancie vander wairderobbe, tot mijns heren behoef, by Jorgel ter goeder rekeninge c scilden, fac. xvj ℔ xiij ß iiij ₰ gr.

Item Pieter Bierenbroed betailt voirscr., die hem noch gebraken van alrande specien ende kruyt, die hi gelevert hadde inder reyse voir ende na, boven al dat hi voir ontfaen hadde na sijnre cedele, die hi dair of ouergaf, ende die proefst ende Jorgel hier voirt ouerleueren xix ℔ ij ß ix ₰ gr.

31 Aug. Item des donredages na sinte Jans dach Decollacio in theer tot Kuynre wtghegeven by Jorgel, om alrande fruyt voir minen here, v ℔ Hollñs, fac. xij ß vj ₰ gr.

Summa pagine xl ℔ ij ß vj ₰ ϕ gr.

fol. 11r°. Item alsmen weder quam wt Vrieslant Bandet

Item uptie selve tijt Griete Hugen mitten voed betailt van coste, die twe archiers tot horen huze deden binnen xij dagen, beliep xj ℔ ij ß gr.

10 Aug. Item up sinte Louwerijs dach inghescreven noch twe archiers, geheten Heynri Staf ende Jan of Gywoert, ende betailt van eenre heelre maend te voren, elken vj gr. sdages, beloipt die maend xxviij ℔ gr.

12 Aug. Item up sinte Ypolitus avond ingescreven eenen Engelschen archier, geheten Jan die Leedse, ende betailt van eenre maend gelijc den anderen xiij ℔ gr.

Summa pagine vj ℔ xv ß gr.

fol. 14 r°. Item Willem Jan Wadertsz. betailt van cost ende van leger, die drie Engelsche archiers binnen achte weken tot sinen huze gedaen hebben, beliep also hi aenbrochte xxj ℔ iij ß gr.

Item upten xiij dach in Augusto Martijn Corenmarct van Campen, by mijns heren ende des Raids bevelen ghegeven, voir sulken dienste als hi minen here doen soude ten Oistvriesen, om sijn geselle mede te vernoeghen, 1 nobel, fac. xvj ℔ xiij ℔ iiij ß gr.

14 Aug. Item up onser Vrouwen avond Assumpcio ingescreven achte gesellen van Ghente ende twe van Syn Tomers, mit glayen ende mit bogen, inder selver soudye dair die Engelsche in waren, dats elken vj gr. sdages, ende betailt van eenre maent te voren, beloipt vij ℔ gr.

Item betailt van coste, die die achte gesellen voirscreven gedaen hadden tot Jan Gherijt soens inden Hage, van bedde huyr, husinge ende anders binnen der tijt dat sy inden Hage gelegen hadden, beliep x ℔ iiij ß gr.

Item by mijns heren beuelen ghegeven enen

archier, geheten Jan Sadelair, om linnen cledere mede te copen, j scild, fac. iij ß iiij ₰.

Summa pagine xxv ℔ viij ß iij ₰ gr.

l. 14v°. Item des vridages na sinte Bertelmeus dach,
1 Aug. Jan Parfay betailt mit hem achtienden soudie van viertiennachten te voren, die hier voir van eenre maend betailt waren, want die maend uut was, beliepen die viertien dages voir achtien gesellen vj ℔ vj ß gr.

Item upten selven dach den selven ghegeven voir iiij archiers, die optie tijt inghescreven werden, geheten Wiliaem Parkyer, Jan Sadelare, Ritzaert Ton ende Nyclaes Herbot, van viertien dagen te voren xxviij ß gr.

Item uptie selve tijt Robbert Holt betailt voir negentien gesellen, die oec voir van eenre maend betailt geweest hadden, want die maend wt was, hem ghegeven van xiiij dagen te voren, beliep vj ℔ xiij ß gr.

15 Sept. Item des vridages na des Heylichs Crucen dach Exaltacio inden Hage betailt Jan Parfay voirscreven van xviij gesellen voirscr. soudye van eenre weke, die hem gebrac, alsmen weder vander Vriescher reyse quam, want sy also lange naden viertien nachten voirscr. gedient hadden, beliepen die vij dage iij ℔ iij ß gr.

Summa pagine xvij ℔ x ß gr.

l. 15r°. Item upten selven dach inden Hage ghegeven den selven voir noch iiij archiers, die na mitten anderen ingescreven waren tot Enchuzen, beloipt voir hem vieren in seven dagen xiiij ß gr.

Item uptie selve tijt inden Hage betailt Robbert Holt, die voir xix gesellen tgelt onfeng van eenre weke, als voirscr. is, beloipt iij ℔ vj ß vj ₰ gr.

Item uptie selve tijt betailt Jan die Leedze van seven dagen sijn soudye, die oec voirgescreven stait, beloipt die seven dagen iij ℔ vj ß gr.

Item noch tween anderen archiers, geheten Heynric Staf ende Jan of Giwoert, betailt elx van seven dagen, beloipt vij ℔ gr.

Summa pagine iiij ℔ xj ℔ gr.

fol. 15 v°. Item desen voirscr. archiers te samen na betailt elx soudye van enen dage, want si seiden dat hem van achte dagen gebrac, fac. xxij ℔ gr.

Item allen desen Engelscen voirscr. betailt voir horen cost, die si deden van Enghuzen inden Hage te comen, beliep dat si verteert hadden, als si aenbrochten, iiij nobel, fac.

xxvj ℔ viij ß gr.

Summa per se ij ℔ viij ℔ viij ß gr.

VI. Summa van soudyen wtghegeven beloipt lxxxv ℔ ij ℔ vj ß ϕ gr.

fol. 16 r°. SCEPINGE.

29 Juli. Inden eersten des saterdages na sinte Jacobs dach inden Hage by mijns heren bevelen wtgegeven ende betailt heren Huge van Heenvliet, dair hi alrande scepe mede soude doen verwen, stofferen ende bereiden, die hi voir minen here gehueyrt hadde, cix bersche scilden, fac.

xv ℔ viij ℔ v ß gr.

3 Aug. Item des donredages na Petri ad Vincula by mijns heren ende des Raids bevelen gegeven inden Hage Jan Jansz., Jan Noetert, Willem Eggaerd ende Willem Jansz. van Aemsterdam, by heren Huge van Heenvliet ende Coenraed van Heysterbach, alse van xxx groter scepe, die here Huge ende Coenraed voirscr. gehuyrt hadden tot

mijns heren behoef, elc scip over hoeft van xc lasten, dair die hondert lasten of costen souden die maend lxxx nobel, dat beloipt te samen die xxx scepe voirscr. een maend lang xxj^{c}lx nobel, dair of betailt die twe deel, beloipt xiij^{c}xl nobel, maken xxviij^{c}lxxx scilden, dair voir betailt xxij^{c}xv dubbel cronen ende xx gr., fac. iij^{c}lxxx ℔ gr.

Item upten vierden dach inden Oext by heren Huge ende Coenraed voirscr. tot Schyedamme gehuyrt tot mijns heren behoef xviij sombairders, dair elc of hebben soude vanden c sweens v nobel ende xvj gr. die maend, dair of betailt elx vanden achtien voirscr. ter goeder rekeninge xiij nobel, fac. ij^{c}xxxiiij nobel, fac. lxxviij ℔.

Summa pagine v^{c}lxxiij ℔ viij ß x ȝ gr.

fol. 16 v°. Item upten selven dach Andrijs mijns heren scipman ende Dirc Clais zoen, die mijn here van Beyern voeren soude, elx xij nobl., fac.

viij ℔ xij ß iij ȝ gr.

6 Aug. Item up sinte Sixtus dach Coenraed van Heysterbach gegeven, dair hi mede betalen soude die scepe die ter Goude tot mijns heren behoef gehuyrt waren, ij^{c} dubbl. cronen, fac. ij^{c}lx scilden, fac. xlij ℔ vj ß viij ȝ gr.

Item des manendages vij dage in Augusto betailt enen scipman vanden Briel, geheten Jan Willemsz., die gehuyrt was mit sinen scepe voir die penterye om xj nobl. die maend, dair of betailt die helft, beloipt xj scilden, fac.

xxxvj ß viij ȝ gr.

Item tween scipluden van Rotterdam, dair die een of hiet Jan die Hollander, ende minen here selve voeren soude, als hi dede, ende die ander Aernd Kokelare, die mede gehuyrt waren gelike den anderen voirscr. om xxvj nobl. die maend,

betailt him tween ter goeder rekeninge xxvj nobel, fac. viij ℔ xij ß iiij ₰ gr.

Item uptie selve tijt den xviij scipmannen van Schyedam voirscr., ende Dirc Claisz. ende Andrijs voirnoemt hoire alre knechten cost beliepen, hoir knechten tsamen ouergeslegen als die cedel inhout die dair of is, cxxxj man, elken man gegeven tot Enghuzen toe mede te trecken xxiiij gr., fac. te samen lxxviij scilden xxiiij gr., fac. xiij ℔ ij ß gr.

Summa pagine lxxv ℔ xij ß gr.

fol. 17 r°. Item omtrent die selve tijt Jan Hollander voirscr. mit ix gesellen ende Aernd Kukelair voirscr. mit vj gesellen, beloipt xvij manne, elken betailt xxiiij gr. als voirscr. is, beloipt xxxiiij ß gr.

Item upten xiij^{sten} dach van Augusto by mijns heren bevelen betailt heren Huge van Heenvliet, ende hi voirt wtgeven soude van mijns heren twe scepe ende twe boeds te verwen xxx nobel, fac. x ℔ gr.

Item upten selven dach inden Hage betailt Willem Claisz. mit viij knechten ende Clais die koc mit v, voir horen cost tot Enghuzen mede te comen, elken man xxiiij gr., als voirscr. is, fac. xxx ß gr.

15 Aug. Item up onser Vrouwen dach Assumpcio betailt Gherijt Gherijts soen, scipman vander Goude, voir sinen cost mit v mannen, elken xxiiij gr., fac. xij ß gr.

Item upten selven dach heren Huge van Heenvliet gegeven, ende hi voirt mede betalen soude xx scepe tot Hairlem die helft van hore maend huyr, beliep ij^{c}lxxx scilden, him dair voir ghe-

geven ij^{c} vrancrixe scilden ende liij mijns heren scilden, die maken ij^{c}lxxx$_{e}$ scilden, fac.

xlvj ℔ xv ß gr.

Summa pagine lx ℔ xj ß gr.

fol. 17 v°. Item des vridages na sinte Jans dach Decol-
30 Aug. lacio Jacob Clais zoen van Hoirn ghegeven, die mit sinen scepe gehuyrt was toter penteryen behoef, om te varen twyschen Hairlem ende den here, die weke om vj scilden x gr., fac. in xj dagen ix scilden xxxiij gr., fac. xxxij ß ix ȝ gr.

6 Sept. Item des woensdages na Egidii tot Hoirn Andrijs mijns heren scipman betailt die ander helft van sijnre sciphuyr, beliep xiij nobel, fac.

iiij ℔ vj ß viij ȝ gr.

Item Jan Willemsz. betailt van sinen scepe, dat gehuyrt was voir die wairderobbe ende voir den proefst van Bergen, ghegeven voir him ende voir sijn knechten die tscip voirden te samen

v ℔ x ß gr.

Item betailt by aenbrengen Jan Naghels ende som ander van mijns heren camerlinge Gherijt Pietersz., die leydsman was in mijns heren scip, dat Jan Hollanders was j ℔ gr.

28 Sept. Item up sinte Mychiels avond inden Hage betailt Nanne van Huysdunen, die mijns heren leidsage was tot int Mairsdiep ende van daen voirt in Vrieslant, ende weder wt Vrieslant tot Enghuzen, by Gijsken Berbiers aenbrengen boven den iiij nobel, die hi voir gehad hadde om mijns heren scip int Mairsdiep te brengen, iiij Engelsche nobel, fac. xxvj ß viij ȝ gr.

Summa pagine xiij ℔ xvj ß j ȝ gr.

fol. 18 r°. Item by Fillips uter bottelrien betailt van eenre scuyt, die alrande rescip der bottelrien toe be-

hoerende gevoert hadde tot Enghuzen, iij ℔ Hollñs viij gr., fac. viij ß ij ♂ gr.

Item Hollander, die minen here in Vrieslant gegeven voir alrande scade, die hi gehad hadde inder reyse, ende anders ter goeder rekeninge by sdomproefst bevelen lxv$_{e}$ scilden, fac.

x ℔ xviij ß iiij ♂ gr.

Summa pagine xj ℔ vj ß vj ♂ gr.

VI. Summa van scepinge wtgegeven beloipt vij^{c}xxxiiij ℔ xiiij ß v ♂ gr.

fol. 19 r°. BODELOON.

Inden eersten upten vierden dach van den Oexst by mijns heren bevelen gesent tot Enghuzen Otte van Malsem, om aldair herberge tot mijns heren behoef te beslaen, him ghegeven te teergelde iiij Heneg. dubbl. cronen, fac. xvij ß iiij ♂ gr.

Item Dirc van Voirburch upten selven dach gesent tot Huysdunen, om sommige leydslude inden Hage te doen comen, die mijns heren scepe int Mairdsdiep leyden souden, ghegeven j scild, fac. ij ß iiij ♂ gr.

Item vj dage inden Oext enen bode gesent mit mijns heren brieve aen der stede van Schyedam, ende voirt in Heenvliet aen heren Hugen voirscr., dat hi sonder vertrec inden Hage quame, gegeven xxx gr., fac. ij ß vj ♂ gr.

Item viij dage inden Oext ghegeven Jacob Vlisman foryer ende Vrieslant den heraude, die riden souden te Hoirn ende tot Enghuzen, om herberge te nemen voir minen here, mijnre vrouwen ende mijnre vrouwen van Oistervant ende anders die goede lude die dair comen souden, xv scilden, fac. ij ℔ x ß gr.

Item Jacob Vlisman ghegeven, die hi boven desen teergelde wtgeleit hadde in bodeloon ende anders, iij scilden, fac. x ß gr.

20 Aug. Item des sonnendages na onser Vrouwen dach Assumpcio, enen knecht gesent van Hoirn tUtrecht om leenmaten te copen voir die wairderobbe, him ghegeven ij scilden, fac.

vj ß viij ȝ gr.

Summa pagine iiij ℔ ix ß x ȝ gr.

fol. 19 v°. Item des sonnendages savonds, doe mijn here mit sinen goeden luden den upganc in Oistvrieslant gedaen hadde, Robbiken musselgier by mijns heren bevelen gesent aen mijnre vrouwen van Hollant ende mijnre vrouwen van Oistervant, om him te laten weten hoe mijn lieve here den upganc mitter hulp van Gode gewonnen hadde, him ghegeven te teergelde enen scild, fac.

iij ß iiij ȝ gr.

Item by mijns heren bevelen enen knecht, geheten Pieter Garbrandsz., gesent uten heer tot Enghuzen aen den domproefst, om Delfs bier in den heer te doen comen, hem gegeven j scild, fac. iij ß iiij ȝ gr.

Summa vj ß viij ȝ gr.

VII. Summa van bodeloon wtgegeven beloipt iiij ℔ xvj ß vj ȝ gr.

fol. 20 r°. GROIT FOUREYN.

31 Juli. Inden eersten up sinte Pieters avond inden Hage by mijns heren ende sdomproifsts bevelen ghegeven Sandry, des heren clerc van Gommengijs, dair lude van wapen mede wt Henegou comen souden, ij^{c} Dordr. gulden, tstuc xxvij gr., fac. xxij ℔ x ß gr.

Item upten selven dach by mijns heren bevelen heren Huge van Heenvliet, die tot Aemsterdam ende tot Hairlem trecken soude om scepe aldair te huyren voir minen here, ghegeven te teergelde xxvj Metse gulden, fac.

iij ℔ ix ß iiij ₰ gr.

2 Aug. Item des woensdages na sinte Pieters dach ad Vincla by mijns heren bevelen gegeven Willaem den Bastaird, een pansier mede te copen, xv Dordr. gulden, fac. xxxiij ß ix ₰ gr.

Item upten selven dach by mijns heren bevelen by Jorgels aenbrengen meister Heynric den coc ghegeven, een pansier mede te copen, viij scilden, fac. xxvj ß viij ₰ gr.

Item upten selven dach Casijn Trompenair by mijns heren bevelen ghegeven, om een pansier mede te copen, viij scilden, fac. xxvj ß viij ₰ gr.

Item uptie selve tijt by mijns liefs heren bevelen noch den here van Gommengijs gheleent om prouyancie mede te copen voir siin lude, die wt Henegou comen souden, ij^{c} Dordr. gulden, fac. xxij ℔ x ß gr.

fol. 20 v°. Item des donredages na sinte Pieters dach ghe-
3 Aug. geven heren Huge van Heenvliet ende Coenraid van Heysterbach, die si verteert hadden in reysen tot Rotterdam, Scyedam, ter Goude, tot Hairlem ende tot Aemsterdamme, dair si van mijns heren ende des Raids wegen gesent waren, om scepe te huyren voir minen here ende voir sijn goede lude, beliep dat sy verteert hadden, als Coenraid aenbrochte iiij ℔ ij ß iij ₰ gr.

Item upten selven dach mijns heren camerlingen ghegeven om fysteyn mede te copen, tiegens der reyse rocken of te maken, xxiiij scilden, fac. iiij ℔ gr.

Item wtgegeven ende betailt van coste, die die proefst van Bergen ende here Jan van Cronenburch mit hoiren gesinde deden, als sy gesent waren van mijns liefs heren wegen by den gemenen rade aen den biscop ende der stad van Utrecht, dair sy achte dage uptie reyse waren, want si den biscop over Ysel soeken mosten, dair en binnen verteert mit sciphuyr, wagenhuyr ende xij geselle, die sy namen mit eenen balengier tot Muden, overmids dat onveylich was over die Suderzee bider Kuynre te varen ende dair omtrent, beloipt te samen mit cost ende oncost

vij ℔ gr.

Item iiij dage in Augusto by mijns heren ende des gemeens raids bevelen ghegeven Dirc die Sluter, om alrande prouanci mede te copen van bussen, van crude, van steen, van schutte, van vierpannen, van torken ende anders des men behoeven soude in die grote scepe, die inder Lauwers varen souden, nader cedele die hi dair of hadde ende die proefst hier overleuert, beliep ij^{c}xliij$_{\ell}$ scilden. Item den selven ghegeven te teergelde om dese voirscr. stucken te trecken xx scilden, fac. tsamen. lx ℔ xj ß viij ȝ gr.

Summa pagine lxxv ℔ xiij ß xj ȝ gr.

fol. 21 r°. Item upten selven dach by mijns heren bevelen ghegeven Heynric den goudsmit voir xij loed gouts, die hi verwerken soude aen een kranselijn om mijns heren huve, dair voir ghegeven van elc loed j Engels. nobel, fac. xxiiij scilden, fac.

iiij ℔ gr.

Item upten selven dach Jan Nagel betailt, die hi wtgeleit hadde van fysteyn ende wolle, om mijns heren matratsen te maken ende van ma-

kelgelt, beliep te samen die drie matratsen, als Jan Nagel aenbrocht, xiij scilden ij gr., fac.

ij ℔ iij ℥ vj ȝ gr.

Item upten selven dach by mijns heren bevelen by Jorgels aenbreng Hans Beem ghegeven, harnas mede te copen, viij nobel, fac.

ij ℔ xiij ℥ iiij ȝ gr.

6 Aug. Item up sinte Sixtus dach betailt van alrande cost ende oncost van houtwerke, ryemen, seyldoec ende anders des aen mijns heren scip ende aen den balengier gedaen ende vertimmert wort, beliep 1 scilden na der cedel, die die scipper dair of overgaf, fac. viij ℔ vj ℥ viij ȝ gr.

10 Aug. Item up sinte Louwerijs dach Jacob van Mynnekom betailt van twe hondert scilden van mijns heren wapen te maken x scilden vj gr., fac.

xxxiij ℥ x ȝ gr.

Summa pagine xviij ℔ xvij ℥ iiij ȝ gr.

fol. 21 v°. Item up onser Vrouwen avond Assumpcio be-
14 Aug. tailt Heynkijn van Cleve, die hi voirt gheven soude Clais den steenhouder, ende men hem schuldich was van xxij^{c} busse styen, dair thondert of coste iiij scilden, dair of betailde Heynkijn voirscr. xxiiij scilden, so bleefmen noch schuldich, ende Heynkijn upten voirscr. dach betailt wort ende ghegeven, lxiiij scilden, fac.

x ℔ xiij ℥ iiij ȝ gr.

Item upten selven dach by mijns heren bevelen ende by Jorgels aenbrengen Coppiin mijns heren harnas meester van Oistervand ghegeven xiij scilden, fac. ij ℔ iij ℥ iiij ȝ gr.

Item upten selven dach Florijs van Tol den meesterknaep gegeven, die voir trecken soude tot Enghuzen mitten coecs, buttelgiers, pentiers

ende anders mijns heren aembochtluden, te teergeld xv scilden, fac. ij ℔ x ß gr.

15 Aug. Item up onser Vrouwen dach Assumpcio by Jorgel betailt Lijsbet Pelgrims, die men hoir schuldich was van laken, die mijns heren camerlinge tot horen huze gehailt hadden, beliep als sy aenbrochte vj ℔ vij ß vj ♂ gr.

15 Aug. Item up onser Vrouwen dach Steven van Rijswijc ghegeven, ende hi voirt mede betalen soude balsanen ende wimpelen, die voir minen here ende voir sijn scepe gemaect waren, beliep xx scilden, fac. iij ℔ vj ß viij ♂ gr.

Item upten xxij dach inden Oexst by des raids bevelen ghegeven Modyser den busmeyster ter goeder rekeninge, want hi uptie tijt seer gelts te doen hadde, x scilden, fac. xxxiij ß iiij ♂ gr.

Summa pagine xxvj ℔ xiiij ß ij ♂ gr.

fol. 22 r°. Item up sinte Bertelmeus dach by mijns heren

24 Aug. ende des raids bevelen van alrande hout, plancken, wagenschot, tymeringe ende arbeitsloon, haver, stro, hoy voir mijns heren pairden inden scepe, van tobben, van yserwerc, van anders alrande cost ende oncost, gelikerwijs als die particulen, die die clercs vanden cost dair of overgaven, ende die proefst hier overleuert, inhouwen, betailt xlv scilden xv gr., fac.

vij ℔ xj ß iij ♂ gr.

25 Aug. Item des vridages na sinte Bertelmeus dach by Florijs van Tol meesterknaep Kerstant Roelenz. ghegeven om ijᶜ ossen over te voiren in Oistvrieslant, daire xx of gesouten wort, ghegeven mids tonnen die voirscr. ossen in te souten ende zeel die ander an te binden, ende anders cost ende oncost, te samen xviij scilden, fac.

iij ℔ gr.

Item upten selven dach by mijns heren bevelen ghegeven Steven van Rijswijc ende betailt voir saken, dat tot mijns heren pleyten behoef, om die mede te verdecken, ghecoft wort, van drien verwen: groen, wit ende blaeu, te samen x scilden, fac. xxxiij ℔ iiij ß gr.

26 Aug. Item des saterdages na sinte Bertelmeus dach Willem van Berge gegeven, ende hi voirt gheven soude te bellechier in mijns heren herberge van Beyeren, viij scilden, fac. xxvj ℔ viij ß gr.

Item upten selven dach betailt Heynric Jansz., die hi verteert hadde als hi mit mijns heren koocs voir ghevaren was tot Enghuzen om reetscip te maken, viij scilden, fac. xxvj ℔ viij ß gr.

Summa pagine xiiij ℔ xvij ℔ xj ß gr.

fol. 22 v°. 31 Aug. Item des donredages na sinte Jans dach Decollacio Princel ghegeven, ende hi mede trecken soude over Ysel om haver te copen voir mijns heren pairden, doe mijn here te Kuynre lach, xxv scilden, fac. iiij ℔ ij ℔ iiij ß gr.

Item iiij dage in Septembri Vrieslant heraud betailt by mijns heren bevelen, die hi wtgeleit hadde tot Enghuzen, om een coken te doen maken voir minen here van Holland, beliep te samen van houte, van rye, van wercloon ende anders te gader, xiij scilden, x Dordr. gulden, fac. ij ℔ v ℔ x ß gr.

Item ghegeven ende betailt van enen scepe te boeyen ende te bereyden, mids hout datter toe gheync ende loon dat die werclude hadden, ende cost die die werclude deden ter wilen dat sijt bereyden, welc scip die wairderobbe ende den profst van Bergen mit sinen gesellen voirde, beloipt te gader ij ℔ vj ℔ viij ß gr.

Item den clerken ghegeven, die dese rekeninge

gescreven hebben, te huefscheden voir horen arbeit ende ander moeynissen upter Vriescher reyse ij ℔ gr.

17 Sept. Item up sinte Lambrechts dach Florijs van Tol betailt, die hi wtgeleit hadde aen alrande stucken van wagenhuyr inder wederreyse ende anders tot in den Hage toe, omdat die geboden wagen niet wt en quamen, ende voirt alrande ander particlen na inhout sijnre cedele, die hi dair of overleverde ende die proefst hier overghift, beliep boven den xij scilden, die hem die proefst te voren by mijns heren bevelen ghegeven hadde iij ℔ xj ß vj ♂ gr.

Summa pagine xvj ℔ vij iiij ♂ gr.

fol. 23 v°. Item des woensdages als mijn here uten Hage schyet om den Oistvriesen te trecken, so gaf die proefst van Bergen Jorgel c scilden, want hi by minen here tot Teylingen bleeft, ende die proefst des avends voirt reed tot Hairlem, welke hondert scilden voirscr. Jorgel bewijst wtgegeven by particlen in eenre cedele, sprekende van woirde te woirde als hier na ghescreven stait:

Bewisinge Jorgels vanden c scilden voirg.

Item inden eersten Heynric den goutsmit van Delf, by mijns heren bevelen ghegeven x scilden, fac. xxxij ß iij ♂ gr. Item den vleyschouwers knechten ghegeven te teergelde uter Hage tot Enghuzen toe hare vijftich xx nye gulden, fac. xxxij ß iij ♂ gr. Item Jacomijn berduyrwerker ghegeven van mijns heren wegen j nobel, fac. vj ß vij ♂ gr. Item Crail ghegeven van mijns heren wegen j nobl., fac. vj ß vij ♂. gr. Item tot

Hairlem voir minen here van Holland om swart laken ghegeven xviij scilden tot hoyken, fac. iij ℔ gr. Item mijnre vrouwen tween knechten van horen toem ij scilden, fac. x ß gr. Item tot Hoirn om een schuyt, die Jorgel ende Gijskijn Barbier huyrden mit mijns heren nachtmail, xvj gr. Item kairsgairn gecoft tUtrecht om xviij scilden, fac. ij ℔ gr. Item om sparren voir die vleyschouwers tot Hoirn viij gr. Item tot Hoirn om froyt ij scilden, fac. vj ß viij ȝ gr. Item om een scriftoer ix gr. Item van een hoeyc te mavoir minen here ij ß iiij ȝ gr. Item tot Hoirn van stoveghelde voir minen here iiij scilden, fac. xiij ß iiij ȝ gr. Item om froyt dat die proefst cofte in een scip upter reyse van Oistvrieslant, xv scilden, fac. ij ℔ x ß gr. Item noch tot Hoirn upter wederreyse om froyt twee nobl. fac. xiij ß iiij ȝ gr. Item by mijns heren bevelen mijnre vrouwen kokenknecht ghegeven om laken v ß viij ȝ gr. Item tot Enghuzen in mijns heren herberge te bellenchier xiij ß iiij ȝ gr. Item twyschen Hage ende Hairlem armen luden ghegeven x ß gr.

Summa per se xvj ℔ viij ß v ȝ gr.

fol. 23 v°. 17 Sept. Item up sinte Lambrechts dach by mijns heren bevelen Jorgel betailt, die him mijn lieve here schuldich was van ouds, cxxiij scilden, fac.

xx ℔ x ß gr.

Item betailt heren Huge van Heenvliet, die hi in iiij reysen verteert hadde, als hem mijn here by hem ontboet mit sinen brieven wt Heenvliet inden Hage, xv scilden xv gr., fac.

ij ℔ xj ß iij ȝ gr.

Item Hobbe, der stede bode van Hairlem, ghegeven voir sinen arbeit die hi gedaen hadde die

scepe tot Hairlem den luden te leveren ende hoir gelt te gheven, also alst him here Huge bevolen hadde, viij scilden, fac. xxvj ℔ viij ß gr.

28 Sept. Item up sinte Michiels avond betailt Willem vanden Berge, die hi bi mijns heren bevelen ende des heren aenbrengen van Gomengijs ghegeven hadde desen Engelscen, die hier na ghescreven staen, alse: Talboom iiij scilden, den wilden ridder j scild. Item noch iiij ander gesellen, geheten: Goedsken, Jan Cong, Ridsiairt Hampton ende Wiliaem Halseldey, iij scilden, fac. viij scilden, fac. xxvj ℔ viij ß.

Summa pagine xxv ℔ xiiij ℔ vij ß gr.

fol. 24 r°. 29 Sept. Item up sinte Michiels dach by mijns heren bevelen ende by Gijskijns Barbiers aenbrengen gegeven enen Engelscen man, die gequetst word inden upganc in Vrislant ende lange tijt inden Hage siec gelegen hadde, vj Engelsce nobel, fac. ij ℔ gr.

Item by Harman Willemsz. Martijn die messemaker betailt van xx koocmessen, coste elc stuc xlviij gr., ende noch vij cleyn messen biden selven, tstuc xx gr., fac. tsamen iiij ℔ xij ℔ iiij ß gr.

Item noch den selven by Harman voirscr. betailt van vijf pasmessen, die hi gemaict hadde voir minen here, minen here van Oistervant ende anders den heren, coste tstuc xxxv gr., ende een coocmes, coste xlviij gr., fac. tsamen xviij ℔ vij ß gr.

Item by mijns heren bevelen Gijskijn van Diepenburch betailt, die him mijn here schuldich was, dair Jorgel die boodscap of dede, iiij nobel, fac. xxvj ℔ viij ß gr.

Summa pagine viij ℔ xviij ℔ vj ß gr.

fol. 24 v°. Item by Harman Willems zoen Ghise den smit inden Hage betailt voir vj bilen, die hi gemaect ende in theer gebesicht worden, elke bile j ℔ Hollñs, fac. xv ß gr.

Summa per se xv ß gr.

VIII. Summa in grote foureynen wtgegeven beloipt ij°lvij ℔ iij ß viij ♂ gr.

fol. 25 r°. CLEYN FOUREYN.

3 Aug. Inden eersten des donredages na sinte Pieters dach ad Vincla gegeven Cramer, die hi wtgeleit hadde om sactgens, die hi dede maken gelt in te doen, xx gr., fac. xx ♂ gr.

Item upten vierden dach inden Oext eenen leydsman van Huysdunen, gheten Nane Nannenz., ghegeven ter goeder rekeninge up siin loon dat hi hebben soude, j Engelsch nobel, fac. vj ß viij ♂ gr.

Item v dage inden Oext by mijns heren bevelen enen armen wive, die wt Beyeren quam ende minen here clagede gewelt, datmen hair dede in mijns heren lande in Beyeren, ghegeven vj scilden, fac. xx ß gr.

6 Aug. Item up sinte Sixtus dach enen leydsman van Nairden, geheten Jan Willemsz., ghegeven ter goeder rekeninge j nobel, fac. vj ß viij ♂ gr.

9 Aug. Item up sinte Louwerijs avond gehuyrt iiij leydslude van Huysdunen, alse: Reynbrand Meckenz., El die Sasse, Reyner Nannenz. ende Dirc Nannenz., elcs om iiij nobel, fac. v ℔ vj ß viij ♂ gr.

Summa pagine vij ℔ xx ♂ gr.

fol. 25 v°. Item omtrent die selve tijt Nanne Nannenz. ghegeven ij nobel tot den anderen, dair hi vol mede betailt word, fac. xx ß gr.

Item den leydsluden voirscr. ghegeven, elcs een caproen mede te cope, also sijt bevoirwaird hadden, j scild, fac. iij ß iiij ß.

10 Aug. Item up sinte Louwerijs dach Jacob, Willem ende Heynric van Cueveren ghegeven by mijns heren bevelen, of fosteyn mede te copen tot horen rocken jeghens der reyse, ij ℔ iiij gr., fac. vij ß x ß gr.

Item upten selven dach Willem Deymen betailt by Jan Nagel, die men him schuldich was van fysteyn ende canevasch, dat tot sinen huze voir minen here gehailt was, beliep ix ℔ Hollñs, fac. xxij ß vj ß gr.

Item den man die mit mijns heren tenten varen soude uten Hage tot Enghuzen, ghegeven te teergelde, want hi vast alrande knechten mit hem hebben most, vj scilden, fac. xx ß gr.

Item xj dage inden Oext Jan Heyn betailt van scotelen ende platelen, tappen, mortier ende anders, die hi gelevert hadde, ij scilden ij gr., fac. vj ß x ß gr.

Summa pagine iiij ℔ vj ß gr.

fol. 26 r°. Item xiij dage in Augusto by Harman Willemsz. ghegeven tween coken knechten, die voir varen souden mitten cokenwant tot Enghuzen, te teergelde ende aldair te verteren iiij scilden, fac. xiij ß iiij ß gr.

15 Aug. Item up onser Vrouwen dach Assumpcio ghegeven Phillips uter bottelrien te teergelde, mede te trecken tot Enghuzen om dair te helpen leveren den luden die dair waren, j scild, fac. iij ß iiij ß gr.

Item xxj dage in Augusto Stheven van Rijswijc ghegeven van mijns heren jacke up te setten, siin schoet te maken, ende van sindael mijns he-

ren huve mede te voeren, tsamen iij scilden, fac.
x ß gr.

24 Aug. Item up sinte Bertelmeus dach Stheven van Rijswijc ghegeven ende Gherijt uter tagelrien, om laken mede te copen mijns heren bairdse mede te verdecken, vj scilden, fac. xx ß gr.

Item des dages dair na ghegeven Jorgel, die hi voirt gheven soude Casijn mijns heren knecht inder tagelrien, een pansier mede te copen, iij scilden, fac. x ß gr.

25 Aug. Item des vridages dair na by mijns heren bevelen by Jorgel gegeven enen mijns heren harnasknecht, die tot Enghuzen ziec bleef leggen, vj scilden, fac. xx ß gr.

Summa pagine iij ℔ xvj ß viij ₰.

fol. 26 v°. Item upten selven dach ghegeven enen leydsman, die des domproifst scip leyden soude ten Oistvriesen, ij nobel, fac. xiij ß iiij ₰ gr.

Item omtrent die selve tijt gecoft een cleyn scip by Everlijn ende Jan Nagel, om mijns heren camerwant an Oistvrieslant te voiren, wanttet grote scip niet landen en mochte, om v scilden, fac. xvj ß viij ₰ gr.

2 Sept. Item des saterdages na sinte Jans dach Decollacio ghegeven om wijndruven voir minen here in theer tot Kuynre, enen Gelr. gulden, fac.
xxj ₰ ϕ gr.

6 Sept. Item des woensdages na sinte Jans dach Decollacio in theer gegeven tween gesellen, die mitten here van Parwys woenden, om ossen die sy sochten, die verloren souden geweest hebben, by mijns heren bevelen ende by Jorgels aenbrengen, vj Gelr. gulden, tstuc xxjϱ groten, fac.
x ß ix ₰ gr.

Item doemen weder vanden Vriesen quam tot

Hoirn Gijskijn Berbier gegeven tot mijns heren stovegelde ij scilden, j Gelr. gulden, fac.
xj ß ix ß ϕ gr.

Item enen scipman van Hoirn gegeven, die leydsage was voir die wairderobbe ende anders sommige mijns heren scepe, iiij nobel, fac.
xxvj ß viij ß gr.

Summa pagine iiij ℔ xij ß gr.

fol. 27 r°. Item des sonnendages na sinte Gillijs dach
1 Sept. Nolleken betailt, ende hi wtgegeven hadde om hoenre, die hi minen here brochte in theer, xxix gr., fac. ij ß v ß gr.

16 Sept. Item up sinte Lambrechts avond by mijns heren bevelen ghegeven Hansen Ailmeyn, die hi wtgeleit hadde van alrande harnasch te doen maken in theer voir minen here, iiij scilden, fac.
xiij ß iiij ß gr.

18 Sept. Item des manendages na Lamberti by mijns heren bevelen gegeven inden Hage Bandet, dair hi een hoyke mede copen soude, ij scilden, fac.
vj ß viij ß gr.

1 Oct. Item up sinte Baven dach inden Hage ghegeven by des heren bevelen van Gommengijs, dair Boudekijn die boetscap of dede, vier Eingels, dair deen siec of gelegen hadde, viij Gelr. gulden, tstuc xxj$_{\varrho}$ gr., fac. xiiij ß iiij ß gr.

2 Oct. Item des manendages na sinte Bavendach ghegeven by mijns heren bevelen, dair Willem die bastairt die boetscap of dede, Tybaut wt Henegou, die mit Martijn Corenmarct uptie Vriesen varen woude, x Gelr. gulden, tstuc xxj$_{\varrho}$ gr., fac.
xvij ß xj ß gr.

Summa pagine ij ℔ xiiij ß viij ß gr.

fol. 27 v°. Item des sonnendages na sinte Victors dach
15 Oct. by sdomproefst bevelen ghegeven enen Engelscen

man, geheten Heynri, die seer gequetst geweest hadde in Oistvrieslant, ende inden Hage te meester gegaen hadde, iiij Heneg. cronen, fac.

xij ℔ iiij ʒ gr.

Item betailt tot Pieter Wayers, die here Huge van Heenvliet aldair verteert hadde binnen vijf dagen, als hi omtrent sinte Victors dach ontboden word om der sciplude wil, vj ℔ x ℔ Hollns, fac. xvj ℔ iij ʒ gr.

Summa per se xxviij ℔ vij ʒ gr.

IX. Summa in cleyn foureyn wtghegeven xxiij ℔ iij ℔ j ʒ gr.

fol. 28 r°. PIPERS ENDE HERALDEN.

3 Aug. Inden eersten des donredages na sinte Pieters dach by mijns heren bevelen ende Jorgels aenbrengen ghegeven mijns heren pipers van Holland, tot horen rocken te hulpe over te wapenne, elcs j scild, beloipt onder hem sevenen vij scilden, fac. xxiij ℔ iiij ʒ gr.

24 Aug. Item up sinte Bertelmees dach by Jorgels aenbrengen ghegeven Hansen mijns heren piper, om harnasch mede te copen, iiij scilden, fac.

xiij ℔ iiij ʒ gr.

Item ix dage in Septembri by mijns heren bevelen ghegeven xix heralden, die inder reysen ten Oistvriesen mede geweest hadden, die Vrieslant ende Henau overgaven in eenre cedele, xl nye gulden, fac. ij ℔ vj ℔ viij ʒ gr.

24 Sept. Item des dinxdages na Mathei Vrieslant ghegeven by des gemeens raids bevelen, voir Schonevorst mede te riden, ij scilden, fac.

vj ℔ viij ʒ gr.

Summa pagine v ℔ x ℔ gr.

fol. 28 v°. X. Summa van pipers ende herauden wtgegeven v ℔ x ß gr.

fol. 29 r°. Summa summarum van allen wtgheven voirscr. beloipt ij^{m}vij^{c}lxxxix ℔, vij ß, iij ȝ gr. Ende dat ontfaen hierenjegens beloept ij^{m}vij^{c}lxxxiij ℔, vj ß, iij$_{\text{ℓ}}$ ȝ grote, welke sommen onderlinge vereffent, blijft mijn her den proefst van Bergen ende Jorghel voirn. sculdich bi deser rekeninge vj ℔, xj$_{\text{ℓ}}$ ȝ grote vj Hollñs scilde, sulke als mijn here lest heeft doen slaen voer j ℔ grote, ende alle ander payment daer na gerekent, ende geeffent inden Hage in tiegenwoerdicheyt mijnre liever heren van Hollant ende van Oistervant, ende rade mijns liefs heren van Hollant, alse: die doemproefst van Utrecht, die her van Hoechstraten, die burchgrave van Leyden, die her vander Merwede ende van Steyn, ende her Jan van Renisse, van Reenouwen ende anders mijns heren clerken, upten xvij^{den} dach van Maerte anno xcvj, naden lope des hoefs van Hollant.

TOCHT VAN 1396.

UITTREKSELS UIT DE GRAFELIJKE REKENINGEN BERUSTENDE OP HET RIJKS-ARCHIEF: III. 52.

REKENYNGE HEREN WILLEMS VANDER COUSTER VANDEN TRESORIERSCAP VAN HOLLANT VAN EENEN JAIRE, EYNDENDE ALREHEILIGEN AVONT ANNO XCVJ, BY TYDEN HERTOGE AELBRECHTS.

fol. 26 v°. Item wtgegeven ende betailt inden coste, die miin lieve vrouwe van Hollant ende van Oistervant mit hoirre herberge deden tot Medenblic, ter wilen dat miin lieve heren van Hollant ende van Oistervand in Oestvrieslant mit horen here lagen, van des donredages savonds dat sy tot Medenblic quamen, xxiiij dage in Augusto tot donredages toe dair na ten eten, dats een teramijn van vij dagen, daer die summa of beliep, gelikerwiis als die rolle vanden cost inhout, ende by Jacotiin, miinre vrouwen clerc van Oistervande, overgegeven ende bi Damais Aernts zoens gedaen wort, die hem die domproefst alinge betailt heeft, ende die rolle mit siinre hant gescreven hier overlevert xxiij ℔ vij ß j ₰ gr. ij Hollīs.

fol. 27 r°. Item noch wtgegeven ende betailt in drien costen, die mijn lieve here ende vrouwe mit hoirre herbergen tot Hoirne ende tot Egmonde deden, also als mijn lieve here voirscr. ten Oestvriesen voer ende van dane weder quam omtrent xxxj dage in Augusto lestleden, lxxxvj ℔ xj ß ℓ ₰ gr. Item noch ende mede betailt worden twe costen, die mijn lieve here ende vrouwe deden sGravensande, als miin here vanden Vriesen quam, ende sy aldair bedevairt gereden waren, iij ℔ xix ß ij ₰ gr. Item noch inden cost vander herberge gedaen inden Hage omtrent den eersten dach in Augusto lestleden xxij ℔ ij ß vij ₰ gr., comt te

zamen wtgegeven by hande Reyners Kerstands zoens, diere minen here goide rekeninge ende bewisinge of doen sal, gelikerwijs als siin brief inhout, die gegeven was inden Hage upten xvij^{sten} dach in Septembri anno xcvj

cxij ℔ xiij ß ix$_{\varrho}$ ȝ gr.

Bottelrie.

fol. 29 r°. Item by Philips uter bottelrien betailt, ende hi gecoft hadde tot Hairlem omtrent viij dage in Augusto lestleden tot miins heren behoef, die tot Hoirne gesent wort ende betailt biden selven. Eerst Clais vanden Beke x Cuels ame wiins, die ame ix$_{\varrho}$ scilden, fac. xcv scilde ende xxxviij gr. meer opten hoop. Item Jan van Scoten ij Dordr. aem wiins, die ame xij scilden. Item Claes Putgen j stuc roods wiins, hilt iij ame Kuels, xx stoep, coste tsamen xix scilden. Item Willem Gherrijt ij brout Hairlems biers, costen xxiiij scilden. Item van enen scepe, dat die voirscr. provanchy tot Hoirne voirde, iij scilden. Item van scrogelde xxvj gr. Item van cost dat bier int scip te dragen xxiiij gr. Item van cost die Philips dede, doe hi dair om wt was te copen, xxiiij gr., fac. tsamen, ende die domproefst Philips voirscr. selve leverde die voirscr. provancy mede te betalen, clxxix scilden xxxij gr., fac.

xxix ℔ xix ß iiij ȝ gr.

fol. 29 v°. Item noch wtgegeven ende betailt Coenraid van Heisterbach, ende hi een deel gelevert hadde, eer miin here ten Oestvriesen voir ter bottelrien behoef, ende optie reyse ten Oistvriezen leverde, ende wes dair noch aen gebreect ende hire niet of gelevert en heeft, noch leveren sal sonder eni-

gen oncost dair op te rekenen biden bottelgier xxxv^{m} cannen, coste elc hondert, die hem die domproefst dair of betailt heeft mit allen oncost inden Hage te brengen, xxij gr., fac.

xxxij ℔ j ß viij ♂ gr.

29 Aug. Item up sinte Jans dach Decollacio tot Medenblic upten huze betailt Huge Hamert van Dordrecht by Pieter Bierenbroot, ende tot miinre vrouwen herberge behoef van Hollant ende van Oistervande ter bottelrien by Hantel gelevert worden v Dordr. ame Riins wiins, j vierdeel min, coste die ame xiij scilden. Item van sciphuyr, den voirscr. wiin van Enchusen tot Medenblic te brengen, xxxj gr., ende van steecgelde x gr. Item noch ij vate nyes Hamburgers biers, costen vj scilden, fac. tsamen lxx scilden xvij gr., fac.

xj ℔ xiiij ß ix ♂ gr.

30 Aug. Item noch wtgegeven ende betailt des woensdages na sinte Jans dach Decollacio tot Hoirne by hande Dammes Aernts zoens, ende aldair ter bottelrien gelevert worden ende gecoft by heren Jan van Renisse ende Dammes voirscr. viij aem Riins wiins, coste die aem x$_{\ell}$ goeden Gelresce gulden, tstuc xxj$_{\ell}$ gr., fac. lxxxiiij gulden. Item noch by Huge Starken betailt van j half vat Hamburger biers, coste xlvj gr., facit te samen

vij ℔ xiiij ß iiij ♂ gr.

Coken.

fol. 31 v°. 29 Aug. Item up sinte Jans dach Decollacio tot Medenblic upten huze, ter wile dat miin here in Oistvrieslant was, Pieter Bierenbroot betailt, die totter coken behoef gelevert worden, wanter tot miinre vrouwen herberge aldair, als miin here

overtoech, vanden ambochtsluden geen coken cruyt gelevert en wordt: Eerst iiij ℔ saffraciis, tpond vij ß. Item viij tpont pepers, tpont xviij gr. Item iij pond greynen, tpont vj ß. Item iiij pont comiins om xvj gr. Item iiij pont muscaten, tpont iiij ß. Item ij pont nagelen, tpond v ß vj ß. Item ij pond galigaen, tpont iiij ß. Item xij pont gengerens, tpont iiij ß. Item xij ℔ caneels, tpont iij ß iiij ß. Item ij pont foelgen, tpont v ß. Item xxij pont wits sukers, tpont ij ß. Item xij ℔ groens gengerens, tpont iij ß. Item xx pont potsukers om xx ß. Item xvij pont amandelen, tpont iiij gr. Item van cost dit voirseide cruyt van Enchuzen tot Medenblic te halen viij gr., fac. tsamen xiiij ℔ xviij ß viij ß gr.

MIJNRE LIEVER VROUWEN IN HOIRS SELFS HANT.

fol. 40 r°. 30 Aug. Item up sinte Jans dach Decollacio mire vrouwen by Bouwekiin upten huse tot Medenblic gegeven in hoirs selfs hande, die sy voirt gaf Robbiken messagier, overmits dat hi die eerste bootscap gebrocht hadde, dat miin here inden lande van Oistvrieslant ware, xx Gelr. gulden. Item noch, ende miin vrouwe om vij bemailde tafelkins gegeven hadde, vij Dordr. gulden, fac. tsamen ij ℔ xj ß vij ß gr.

31 Aug. Item swoensdages na sinte Jans dach Decollacio tot Hoirne mire vrouwen by horen bevelen by heren Jan van Renesse gesent in hoirs selfs hande van horen maentgelde van Septembri c vr., fac. xv ℔ viij ß iiij ß gr.

VOIR MYNEN HERE VAN BEYEREN WTGEGEVEN.

fol. 41 v°. Inden eersten wtgegeven ende betailt by mijns

heren bevelen inden coste, die mijns liefs heren baenroedzen, ridderen ende knapen van Beyeren inden Hage deden, die mit hem aldair gecomen waren ende aldair een wiiltijts lagen, eer mijn here ten Vriezen voer, ende oic een wijltijts na dat miin here vanden Vriezen gecomen was, eer mijn here van Beyeren weder mit sinen goeden luden voirscr. tot Beyern wairt reet, dair die summa of beloipt by aenbrengen Reyners Kerstantsz. ende Willems vanden Berge, diese van mijns heren quitede ende die domproefst betailt heeft cxliiij ℔ j ß iij℔ ȝ gr.

GROTE FOURRYN.

fol. 48 r°. Item enen monic, des biscops biechtvader van Utrecht, dien miin here onboden hadde om sonderlinge boetscap te doen in Oistvrieslant, meynende enen anderen gehadt hebben, die hi niet en was, gegeven te huescede x nye gulden, ende van sinen coste inden Hage ende onderwegen by heren Voppen gedaen iij gulden. Item noch enen ridder wt Henegou, die lange buten slands gewandert hadde, ende by minen here gecomen was, by sinen bevelen by Willem vanden Berge gegeven x gulden, fac. tsamen xxiij gulden, fac. ij ℔ j ß iij℔ ȝ gr.

---

fol. 48 v°. 24 Juni. Item up sinte Jans dach te Midzomer by mijns heren bevelen enen monic, geheten brueder Jan wt Oistvrieslant, ende enen man, geheten Roelof, dair sij weder mede togen om heymeliken orbair in Oistvrieslant, vj Engelsce nobel, facit ij ℔ gr.

Item xviij dage in Julio Giiskin van Diepenburch betailt, die hi verteerde ende wtleyde als hi gesent was om die Oistvriezen te doen toeven, ende sy oic ghetoeft worden tot Medenblic, als hi aenbrocht, xix ℔ v℔ ß gr. Item byden selven Pieter Reynersz. gegeven, dair hy mede tooch in
fol. 49 r°. Oistvrieslant om heymeliken orbair, iij Bersche scilde ende enen Engelschen nobel, facit te samen xxxvij ℔ v℔ ß gr.

---

fol. 50 r°. Item Pieter Potter betailt van coste, die Martijn vander Corenmerct, die mynen here inder Vriescher reyze diende, tot sinen huze gedaen hadde, als hi by mynen here gecomen was niet lang te voren, eer miin here ten Vriezen tooch, by aenbrengen Willems voirscr., xiij ℔ Hollñs ix gr.

---

14 Sept. Item up sHeylichs Cruys dach Exaltacio by heren Jan van Rynesse enen man, die een deel provanchy van wiin van Medenblic, dair se gebleven was, voirde inden Hage, xij gulden, tstuc xx gr. Ende bi Dammas Aernds zoen betailt van iiij wagen, die minen here, mire vrouwen ende anders die heren vanden rade, als sy wt Oistvrieslant quamen, gevoert hadden van Hairlem inden Hage, elx vj ℔, ende enen anderen v ℔, fac. tsamen ij ℔ ix ℔ gr.

16 Sept. Item ssaterdages na des Heylichs Cruys dach Exaltacio Hansen Aelmeyn by mijns heren bevelen gegeven voir hem ende ij knechten, die mijns heren harnasch hadden helpen bewaren ende dair mede weder te Henegou wairt togen, als miin

here van Oistvrieslant gesceiden was, vj scilde. Item noch den selven ende hem gebraken, die hi wtgeleit hadde boven xxiiij vranken, die hem gegeven worden miins heren harnach in Henegou mede weder te voeren omtrent Vasten avond, iiij vranken ij quart, fac. xxxiiij ℔ vj℘ ß gr.

Item enen goiden man wt Beemen, geheten Hanse van Scerpensteyn, als miin here van Beyeren lest tot Beyeren wairt reet, dair hi mede toich by miins heren bevelen, mede tot sinen lande te trecken, want hi inden Hage lange gelegen hadde ende mede uptie Vriezen was, xx nye gulden, tstuc xx gr. Item Willem vanden Berge voirden selven betailt by mijns heren bevelen van coste, die hi bynnen alder tijt, dat hi inden Hage gelegen hadde, tot sinen huze gedaen hadde, viij scilde xxiiij gr. Item mijns heren stalmeister van Beyeren gegeven te toomgelde van enen pairde, dat mijn here gaf by Princel ende Pickel, diet ontfingen, vij Gelr. gulden, tstuc xxj℘ gr., facit iij ℔ xiiij ℔ vj℘ ß gr.

fol. 50 v°. 22 Sept. Item des vridages na sinte Matheus dach by mijns heren bevelen by hande Willems vanden Berge den here van Verteing ende heren Fierenbrais wedergegeven, ende sy verteert hadden tot Hoirn, als miin hem weder vanden Vriezen quam, als sy seiden, xv vranx. cronen. Item heren Jan van Rynesse betailt, ende hi tafter was van cost, die hi gedaen hadde onder wege ghins ende weder, als miin here ten Vriezen voir, die hem gebraken, v scilde, ende den selven noch gegeven, die hi voir mire vrouwen om Gode ende anders sins gegeven hadde, ij scilde xxxiiij gr. Item Willem vanden Berge betailt, ende tot sinen huze verteert hadde des zadelmakers pairde van

Valenchin bynnen xxiiij dagen, ende van een luttel cost die hi selve gedaen hadde, vij ℔ vj ß. Item den selven noch betailt by heren Jan van Rynesse, ende tot sinen huze verteert hadde Clais van Ecke omtrent die tijt voirscr. bynnen vij dagen, dat hi dair lach mit hem derden, iiij scilde xxvj gr., fac. iiij ℔ xix ℔ ij ß gr.

Item Coppijn Doncker, mijns heren knecht van Oistervant, gegeven, want hi siin pairt of gereden hadde in bootscippen, die hi dede jegen die reyze vanden Vriezen, te huefscede x scilde, fac. xxxiij ℔ iiij ß gr.

Item Herman van Kuynre gegeven, ende hi verteerde als hi gezent wort van mijns heren wegen van Hollant ende van Oistervand mit brieven van gelove, om te spreken mitten biscop van Utrecht roerende vanden Oistvriezen, xx scilde, fac. iij ℔ vj ℔ viij ß gr.

Item wtgegeven ende betailt Philipsken bottelgier, ende hi wtgeleit hadde, als hi gesent wort uter Hage tot Aemstelredam, ende van daen we-
26 Sept. der quam ende mit hem brocht, des dinxdages voir sinte Michiels dach lestleden, inden Hage tot miins heren provanchy behoef, die overgebleven waren vander Vriescher reyze, xx Rotseelsce vate poytaus, ende een pinsoen van pynoc, tsamen van scyphuyr ende anders cost ende oncost bynnen x dagen, dat hi dair om wt was, als hi aenbrocht, ij ℔ viij ℔ x ß gr.

Item wtgegeven ende betailt in miinre liever vrouwen coste van Oistervand, die sy mit horen gesinde inden Hage dede, vander tiit als sy lest wt Henegou quam by minen here inden Hage,

totter tiit toe dat miin here te Oestvrieslant wairt toech, ende sy mit mynen here ende mire vrouwen voirt toich tot Hoirne, dair die summe of beliep, geliker wiis als Jacomin hoir clerc overgaf, die die domproifst alrehande lude betailt heeft,

vj ℔ xj ß v ♂ gr.

VAN OFFERGELDE ENDE OM GODE GEGEVEN.

fol. 63 v°. 16 Aug. Item des woensdages dair na (onser Vrouwen avond Assumpcio), als miin here tot Enchuzen wairt reet, mire vrouwen op hoir pairt gegeven onder wege om Gode te geven, in hoirs selfs hant v ß gr.

Item onder wege upter reyse vander Hage tot Enchusen toe, ende ter wilen dat miin here tot Hoirne lach, bi dez domproefsts handen tot vele tiden voir mynen here om Gode gegeven xxiij ß iiij ♂ gr.

17 Aug. Item sdonredages dair na tot Hairlem den baggairden om Gode gegeven by heren Jacob Pietersz., j gulden, fac. xxj♂ ♂ gr.

Item, als miin lieve here tot Enchuzen was, tween armen luden by mijns heren bevelen om Gode gegeven ij gulden, fac. iij ß vij ♂ gr.

fol. 64 r°. 28 Aug. Item sdinxdages na sinte Bartolomeus dach tot Medenblic Herman den dwerch gegeven, ende hi mire vrouwen van Oistervand upter reyze, als sy wt Henegou quam, te offergelde gelevert hadde, iij vranken, fac. ix ß iij ♂ gr.

29 Aug. Item up sinte Jans dach Decollacio heren Jan van Rynesse tot Medenblic betailt, ende hi voir miinre vrouwen om Gode ende hair te offergelde gegeven hadde: Eerst, die hi gegeven hadde den vrouwen te offergelde inden Hage op onser Vrou-

15 Aug. wen dach Assumpcio lestleden, ij gulden. Item, als miin vrouwe tot Teylingen was, enen broederkin by horen bevelen, j gulden. Item dair na tot Hairlem die broederen vander derder oirden ij gulden. Item tot Myzen, dair mijn vrouwen van Hollant ende van Oistervand bedevaert waren, hem aldair gegeven te offergelde ij gulden. Item dair na tot Medenblic up enen vridach mire vrouwen inder kerken te offergelde j gulden, fac. viij gulden, stuc xxjꝛ gr. Item noch, ende here Jan voirscr. mire vrouwen gegeven hadde zeder onser Vrouwen dach Assumpcio tot sinte Jans dage toe Decollacio dair na, beide lestleden te offergelde ende om Gode te gheven, bynnen der tijt voirscr. Ende mits dat miin vrouwe alle dage drie of viere missen hoirde, dair miin vrouwe van Hollant ende van Oistervand tot elker missen deden offeren, ende den vrouwen ende joncvrouwen tsamen, dair die summa of beliep, als hi aenbrocht, die hem die domproefst betailt heeft, xxxiij ß v ꝺ gr., fac. tsamen ij ℔ vij ß ix ꝺ gr.

Item, als miin here van Egmond tot Hairlem quam, by Claisken heren Hugen des goutsmits gesellen gegeven om Gode j gulden. Item onser Vrouwen broeders ende den Jacopinen ij gulden, dair voir betailt v ß gr.

14 Sept. Item up sHeylichs Cruys dach Exaltacio heren Jan van Rynesse inden Hage betailt, ende hi voir mire vrouwen te offergelde ende om Gode wtgegeven hadde: Eerst tot Hoirn j gulden. Item op
8 Sept. onser Vrouwen dach tot Egmonde mynen here ende mire vrouwen te offeren iij gulden. Item dair na, alsmen begancnesse dede tot Hairlem over den here van Sinte Aubin, mynen vrouwen van Hollant ende van Oistervand iiij gulden. Item

up sHeylichs Cruys avond, als miin vrouwe tot Eykenduynen bedevairt gegaen was, gegeven tot offergelde v gulden, ende heren Aernt Zoetermont, die hi mire vrouwen gelient hadde, j gulden. Item noch, ende hi miinre vrouwen gelient hadde te offergelde ende om Gode te gheven upter reyze, dat miin here van Enchuzen quam ter Hage wairt, tot Hairlem, tot Egmonde, tot Teylingen ende onder wege, als hi aenbrocht, tot upten dach voirscr., ende den vrouwen ende joncfrouwen xxj ℔ x ß gr., fac. tsamen

ij ℔ vj ℔ xj ß gr.

Bodeloon.

fol. 68 r°. 28 Jan. Item des saterdages dair na (na sinte Pouwels dach Conversio) Hanse mit brieven gesent aenden here van Apcoude ende den joncker van Brederoy, roerende dat die joncker van Brederoy mit mynen here van Oistervand over meer trecken wilde, gegeven ij ny gulden, fac. iij ℔ vij ß gr.

---

fol. 70 v°. 7 April. Item svridages dair na (den Heyligen Paisdach) Pieter vander Belle gezent mit brieven aen mynen here van Oistervand in Henegou, antwoirdende uptie brieve, die miin here van Oistervant mynen here vanden Oistvriezen gescreven hadde, iiij vranken, fac. xij ℔ iiij ß gr.

---

fol. 71 v°. Item (xx dage in Aprille) Hansse mit brieven gezent vanden vrede aen den bailiu van Medenblic tusschen mynen here ende den Oistvriezen, gegeven v ℔ j ß gr.

---

fol. 72 r° Item viij dage in Meye Hansse messagier gezent aender stat van Utrecht ende van Campen, roerende dat sy den Oistvriezen gheen scut noch anders, dair sise jegen mynen here mede stercten, vercopen en wouden, gegeven iij Dordr. gulden, fac. vj ℔ ix ß gr.

---

fol. 72 v°. 24 Mei. Item (swoensdages in die Pinxterdage) Hansen mit brieven gezent aender stede van Hairlem, overmits der antwoird wille, die sy mynen here gescreven hadden vanden dienst, dien mijn here van Oistervand aen him begert hadde upten Oestvriezen, wantze mynen here niet en geneuchde, gegeven j nye gulden, fac. xxj℔ ß gr.

---

fol. 74 r°. 30 Juni. Item des vridages dair na (na sinte Pieters ende Pauwels avont) Nolliken mit brieven gesent uter Hage aen mijns heren rade, die uptie tijt mit mynen here van Oistervant tot Rozendael waren, roerende dat die Oistvriesen tot Hairlem waren, meynende inden Hage te comen, gegeven ij gulden, fac. v ℔ iiij℔ ß gr.

Item (upten eersten dach in Julio) Adriaen messagier ende Mees die wever mit brieven particulier uter Hage gezent in Zeelant aen allen steden, mannen, ambochten, heren ende goeden luden, roerende dat sij des donredages dair na tot Cats quamen by mynen here omder heervairt wille, die miin here begeren soude ten Oistvriezen, gegeven biden proefst van Bergen viij gulden, fac. xiij ℔ iij ß gr.

---

fol. 74 v°. Item vj dage in Julio Robbigen mit brieven gezent haestelic tot Aemsterdam ende tot Hairlem, datmen die Vriezen, die aldair becommert waren, ontcommeren soude, gegeven
ij ℔ vij ß gr.

---

14 Juli. Item (ssonnendages na sinte Margrieten dach) Clais van Zwieten betailt, die hi verteert hadde, als hi gesent was om die Oistvriezen te doen becommeren, j scilt, fac. ij ℔ iiij ß gr.

fol. 75 r°. Item Vrieslant den heraud aenden heren in Gelrelant geseten, den grave van Cleve ende den grave vander Marc, dat si mynen here te dienste quamen, ende oic aenden heren dair omtrent gezeten, optie Oistvriezen, zo dat sy by mynen here
15 Aug. waren tot Enchuzen up onser Vrouwen dach Assumpcio, gegeven xij vranken. Item Adriaen omder selver zaken wille gezent aenden here van Boecxstal, den grave van Megen, heren Heinric vander Lecke ende den here van Bergen aenden Zoom, gegeven ij dubbel cronen, fac. tsamen
ij ℔ v ℔ viij ß gr.

Item Dirxkin van Leyenberch by heren Bruystin van Herwynen gegeven, die mit brieven in Ingelant tooch biden hertoge van Gelre, roerende dat hi mit mynen here ten Vriezen varen wilde te hulpe, tot sinen teergelde gegeven iiij Heneg. cronen, fac. xij ℔ iiij ß gr.

Item Heynken van Cleve by mijns heren bevelen tUtrecht gezent, om een deel donrebussen voir mynen here te doen maken, gegeven, want hi dair een wiil toeven most, ij Heneg. cronen, fac. ix ℔ ij ß gr.

Item Dirc mit brieven gesent oistwaert aen allen steden over al, roerende dat sy hem mit

al hore macht bereyden by mynen here te wesen
15 Aug. tot Enchuzen up onser Vrouwen dach Assumpcio, him gegeven v ℔ gr.

---

20 Juli. Item xx dage in Julio Hanssen mit brieven gesent aenden steden van Utrecht, Campen, Zwolle ende Deventer, dat sy noch hoir scepe niet opwairt en quamen, als die vrede vanden Oistvriezen wtginge, want miin here, of sy scade leden, him die niet uprechten en woude, gegeven ij vranken, fac. xij ℔ iiij ß gr.

Item Gherijt mit brieven gezent aen heren Floris van Borselen ter Nyeburch, dat hi viij dage
1 Aug. na sinte Jacobs dach by Pieter heren Dirx soen ende sinen gesellen senden tot Aemstelredam ij^{c} gewapent, om indie Lauwers te liggen, gegeven ij ℔ vj ß gr.

Item xxij dage in Julio Nolliken mit brieven gezent aender stat van Utrecht, dat sy den here van Bueren een bestant geven wilden, up dat hi mynen here uptie Vriezen dienen mochte, dair hi die antworde den here van Bueren af bringen soude, gegeven, overmits dat hi biden here van Bueren ij dage toeven most, vij ℔ j ß gr.

Item Dirc mit brieven gezent aen Symon vander Schuyr, Gherijt Andriesz. ende Tyeman S..ael tot Hoirn, roerende dat sy sonder vertrec inden Hage quamen, ende voirt aenden bailiu van Medenblic, gegeven enen dubbelen mottoen, fac. iiij ℔ vj ß gr.

Item xxiij dage in Julio Claisken sonder tromp mit brieven gesent aenden bailiu van Medenblic, dat hi totter provancy sage, datter ghene scade aen en gesciede, him gegeven iiij ℔ vj ß gr.

fol. 75 v°. 25 Juli. Item up sinte Jacobs dach Snyder gezent mit brieven aender stat van Campen, dat sy mynen here ten Oistvriezen dienen wilden, ende voirt mit brieven van geleyde aen Herman van Kuynre, die mynen here gebeden hadde mede aldair te dienen, gegeven ij vranken, fac. ix ℔ iij ß gr.

Item Jan Airst, miinre vrouwen camerlinc, mit brieven gezent aen mire vrouwen van Cleve, dat sy by mynen here inden Hage quame jegen dat hi ten Vriezen woude, gegeven iiij scilden, fac. xiij ℔ iiij ß gr.

27 Juli. Item sdonredages dair na Gherijt mit brieven gesent aenden steden van Leyden ende van Aemstelredam, dat sy Herman van Kuynre niet en misdeden, want hi geleyde hadde, ende voirt aen Jan van Heenvliet, him gegeven ij ℔ x ß gr.

Item Crayken mit brieven gesent aenden steden van Zelant, roerende dat sy hem upter zee wachten voir die Vitailge broeders, die him zeer stercten ende roefden, gegeven vj ℔ viij ß gr.

29 Juli. Item ssaterdages dair na (na sinte Jacops dach) Clais Heinrics soen mit brieven gezent aen heren Bruystin tot Lovensteyn, omder brieven wille tuschen mynen here ende den hertoge van Gelre, roerende vanden Vriezen, wanter mijn here niet toe ghehouden en woude wezen, gegeven ij ℔ viij ß gr.

fol. 76 r°. 3 Aug. Item upten selven dach (sdonredages na sinte Pieters dach ad Vincula) Hanssen noch haestelic gezent inder nacht mit brieven aenden selven heren Floris (van Borselen), dat hi bereit hadde vij^{c} gewapent om in die Lauwers te liggen, gegeven j vranc. Item Snyder uptie selve tijt aenden biscop ende der stat van Utrecht voir Rijnensteyn, roerende vanden besitte, gegeven j Ingel, fac. tsamen vij ß iij ♂ gr.

Item ssaterdages v dage in Augusto Jan vander Halle mit brieven by mijns heren bevelen gezent aenden hertoge van Gelre, om te weten mit hoe vele hi mynen here dienen soude, gegeven iij vranken, fac. ix ß iij ♂ gr.

Item Pieter vander Belle mit brieven gezent over al inden gestichte van Utrecht ende inden lande van Woirden, um die Stichtmanne te manen up hoir leen by mynen here jegen der reyse van Oistvrieslant te comen, gegeven iiij vranken, fac. xij ß iiij ♂ gr.

Item vj dage in Augusto Adriaen inder nacht mit brieven gezent haistelic aender vrouwen van Brabant, dat sy om miins heren wille gunnen wil, dat hair goide lude, die miin here gebeden hadde, mynen here te dienste quamen upten Vriezen, gegheven iiij vranken, fac. xij ß iiij ♂ gr.

Item viij dage in Augusto Clais Heinrics soen mit brieven gezent aenden hertoge van Gelre, om te weten mit hoe vele hi mynen here ten Oistvriezen dienen soude, hem gegeven iiij oude Heneg. cronen, fac. xij ß iiij ♂ gr.

---

fol. 76 v°. Item ix dage in Augusto Snyder mit brieven gesent inder nacht aenden here van Vyanen, om te weten of hi mynen here dienen woude of en woude upten Vriezen, gegeven ij ℔ v ß gr.

Item Nolleken gezent mit Herman van Kuynre om him te geleyden toten huze toe van Utermeer, him gegeven j scilt, fac. ij ℔ iij ß gr.

Item Dammais Airnts soen gegeven, ende hi mede tooch aender abdisse van Reynsburch, vander Lee ende den abt van Egmond mit brieven van gelove, omder pairde wille, die miin here hem zenden soude te houden, ter wilen dat hi in Oistvrieslant wair, gegeven, oyermits dat hi enen wagen hueren most ende den knecht ende pairden sinen coste gheven, iij scilde, fac. xij ℔ iij ß gr.

---

19 Aug. Item des saterdages na onser Vrouwen dach Assumpcio tot Hoirne Robbigen by mijns heren bevelen gegeven, dair hi siin harnasch mede soude doen halen, j scilt. Ende Jan van Heenvliet voir den selven betailt, die hi him liende up een reyze die hi dede, ij scilde, fac. tsamen x ℔ gr.

Item enen knecht, die mynen here diep wiisde tuschen Aemsterdamme ende Hoirn, by zinen bevelen gegeven, j gulden, fac. xxj ß gr.

---

23 Aug. Item up sinte Bertelmeus avond Robbigen van Hoirn tot Egmonde gezent om cazen ende noten voir mynen here, gegeven, mits dat hi dair toe een karre huyrde, diet tot Hoirne brochte, vj ℔ ij ß gr.

Item Hanssen mit brieven van Hoirn gesent aen mynen here van Ludic, om te doen bezegelen

mire vrouwen brief, dien miin here hoir in testament gemaict hadde, gegeven, mits dat hi te Delf gereden geweest hadde om snydemessen voir mire vrouwen, vj vranken, fac. xviij ℔ vj ß gr.

26 Aug. Item ssaterdages dair na Robbigen gesent van Enchusen tot Medenblic om een kiste, dair in waren die hantvesten vanden Oistvriezen, die miin here den Fransoyzen toichde, byden selven gegheven van wagenhuyr, die kiste tot Enchuzen te brengen, ij ℔ iiij ß gr.

fol. 77 r°. Item Dammais knecht int slachuys by Herman Willems soen gegeven, ende hi mede toich tot Yedamme, om ossen tot mire vrouwen herberge behoef te brengen tot Medenblic, him gegeven te teergelde j vranx. scilt, fac. ij ℔ ix ß gr.

Item Bouweken om die voirscr. kiste, dair die hantvesten voirscr. in waren, gesent tot Medenblic inder nacht, dair hi niet comen en mocht om des weders wille, gegeven van wagenhuyr xx ß gr.

Item uptie zelve tijt Johannes van Bosinchem van Enchuzen inden Hage gezent om alrehande mijns heren zaken inden Hage te voeren, gegeven ij vranken, fac. vj ℔ ij ß gr.

28 Aug. Item des manendages dair na Janniken gezent van Medenblic inden Hage, om te bestellen vanden pairden, diemen aldair dagelix leverde, ende ander dingen te bereyden, gegeven ij vranken, fac. vj ℔ ij ß gr.

Item quam Robbigen upten selven dach haistelic uten heer van Oistvrieslant ende boitscipte miinre vrouwen, dat miin here up tlant ware, gegeven, ende hi vervoir van sciphuyr ij scilde, fac. vj ℔ viij ß gr.

Item upten selven dach Clais Heinrics soen van Medenblic inden here gesent om te virnemen vanden gestande, gegeven, ende hi vervoer als hi mire vrouwen boetscipte, dat miin here den anderen strijt gewonnen hadde, ende te teergelde ij scilde, fac. x ℔ gr.

29 Aug. Item des dinxdages dair na ij mijns heren boden van Ludic, die mit brieven aen mire vrouwen gecomen waren, gegeven ij gulden, fac. ij ℔ vij ß gr.

Item was Bouweken by mire vrouwen bevelen aen mynen here gesent in Oistvrieslant, gegeven, ende hi vervoir ende virteerde, overmits dat hi een scip alleen hueren most ende mire vrouwen tot Hoirn na volgede, x ℔ gr.

Item Robbigen mit mire vrouwen brieven gezent aenden grave van Bloys, roerende vanden gestande van mynen here, also hi upten lande van Oistvrieslant gecomen wair, him gegeven v vranken, fac. xv ℔ v ß gr.

Item enen knecht, gheheten Willem, gezent in Aemsterlant aenden bailiu ende steden mit brieven, roerende dat men alle provanchy inden heer sende, wanter gebrec was, gegeven j scilt. Item enen anderen knecht over al in Hollant ende den tolnairs aen allen steden ende bailiu, gegeven ij scilde, fac. tsamen x ℔ gr.

1 Sept. Item svridages dair na inder nacht Nolleken mit miinre vrouwen brieven gesent aen mynen here in Oistvrieslant van Hoirne, gegeven te teergelde j scilt. Item den selven, die hi tafter was vander reyse, als him miin vrouwe in Henegou gezent hadde, enen dubbelde crone, facit te zamen vij ℔ viij ß gr.

5 Sept. fol. 77 v°. Item sdinxdages na sinte Jans dach Decollacio Willem Claiskens neve mit mire liever vrouwen brieve van Hoirn aen mynen lieven here in Oistvrieslant gesent, by horen bevelen gegeven iiij ß gr.

6 Sept. Item swonsdages dair na Hanssen mit brieven gesent van Hoirn tot Aemstelredam ende tot Hairlem an allen den backers, roepende dat sy niet meer broets en bieken, mer dat koirn heel lieten, gegeven j scilt. Ende enen anderen bode omder selver zaken wille gesent tot Medenblic, gegeven viij gr., fac. tsamen iiij ß gr.

8 Sept. Item des vridages dair na Adriaen mit brieven gesent van Hairlem aender stat van Utrecht, van Amersfoird, van Swol, van Campen, van Harderwijc ende anders den steden dair omtrent gelegen, ende voirt aenden hertoge van Gelre tot Schonenvorst, voirden huze dair hi lach, roerende dat nyment van him luden de Vriezen en stercten noch dair en togen, gegeven viij vranken, fac. xxiiij ß viij ♂ gr.

Item enen bode gezent aenden bailiu van Aemsterlant mit brieven, roerende dat hi wt lage uptie Vriezen, gegeven j gulden, fac. xxj♂ gr.

Item Johannes van Bosinchem gegeven, ende hi verteerde, als hi voir van Hoirn inden Hage gezent was om alrande reescip jegens mijns heren coomste te bereyden, j scilt, fac. ij ß iiij ♂ gr.

---

14 Sept. Item, als miin here tot Egmond was (na sHeylichs Cruys dach Exaltacio), enen bode van daen gezent aen mynen joncher van Beyeren tot Hoirne om wagen, dair hi mede tot mynen here comen mocht, gegeven ij ß iij ♂ gr.

---

fol. 78 v°. 29 Sept. Item up sinte Michiels dach Dirc mit brieven plackaert gesent aen allen den bailiuen oistwairt, dat sy condichden, dat een ygelic die woude varen mocht uptie Oistvriezen up siin gewin, ende dat die ghene die dit doen wouden, quamen inden Hage: miin here woude him dair goide brieve of gheven, gegeven j ingel ende j vrank. Item Meeus die wever omder selver zaken wille aenden bailiu van Delfiant, van Zuythollant ende Althena, gegeven j vranx. scilt. Item omder selver zaken wil enen bode tot Leyden gesent, viij gr., fac. tsamen xj ß viij ß gr.

---

7 Oct. Item (des saterdages na sinte Baven dach) Clais Coubier mit brieven uter Hage gezent aen heren Hugen van Heenvliet, dat hi zonder vertrec inden Hage quame, om over die rekeninge vanden vercope te sitten, die upter Vriescher reyze gewonnen waren, gegeven ij ß iij ß gr.

---

fol. 79 r°. Item noch den selven (Huge Starke) betailt, ende hi verteerde, als hi gezent was van Hoirne tot Alcmair, indie Wijc, tot Aemstelredam, tot Hairlem, tot Leyden ende tot Delf mit brieven plackairt, om te doen kundigen dat nyement provancy buten mijns heren palen voeren en soude, als hi aenbrocht, iiij scilde, fac. xiij ß iiij ß gr.

---

fol. 79 v°. Item xviij dage in Octobri Willem vanden Berge by mijns heren bevelen tot Enchuzen gezent aen Martijn vander Corenmerc, om te weten wat lude datter waren vanden Vriezen, die hi mit sinen hulperen gevangen hadde, gegeven iiij scilde, facit xiij ß iiij ß gr.

5 Sept. Item sdinxdages na sinte Jans dach Decollacio
fol. 77 v°. Willem Claiskens neve mit mire liever vrouwen brieve van Hoirn aen mynen lieven here in Oistvrieslant gesent, by horen bevelen gegeven iiij ß gr.

6 Sept. Item swonsdages dair na Hanssen mit brieven gesent van Hoirn tot Aemstelredam ende tot Hairlem an allen den backers, roepende dat sy niet meer broets en bieken, mer dat koirn heel lieten, gegeven j scilt. Ende enen anderen bode omder selver zaken wille gesent tot Medenblic, gegeven viij gr., fac. tsamen iiij ß gr.

8 Sept. Item des vridages dair na Adriaen mit brieven gesent van Hairlem aender stat van Utrecht, van Amersfoird, van Swol, van Campen, van Harderwijc ende anders den steden dair omtrent gelegen, ende voirt aenden hertoge van Gelre tot Schonenvorst, voirden huze dair hi lach, roerende dat nyment van him luden de Vriezen en stercten noch dair en togen, gegeven viij vranken, fac. xxiiij ß viij ß gr.

Item enen bode gezent aenden bailiu van Aemsterlant mit brieven, roerende dat hi wt lage uptie Vriezen, gegeven j gulden, fac. xxj^{e} ß gr.

Item Johannes van Bosinchem gegeven, ende hi verteerde, als hi voir van Hoirn inden Hage gezent was om alrande reescip jegens mijns heren coomste te bereyden, j scilt, fac. ij ß iiij ß gr.

---

14 Sept. Item, als miin here tot Egmond was (na sHeylichs Cruys dach Exaltacio), enen bode van daen gezent aen mynen joncher van Beyeren tot Hoirne om wagen, dair hi mede tot mynen here comen mocht, gegeven ij ß iij ß gr.

---

fol. 78 v°. Item up sinte Michiels dach Dirc mit brieven
29 Sept. plackaert gesent aen allen den bailiuen oistwairt, dat sy condichden, dat een ygelic die woude varen mocht uptie Oistvriezen up siin gewin, ende dat die ghene die dit doen wouden, quamen inden Hage: miin here woude him dair goide brieve of gheven, gegeven j ingel ende j vrank. Item Meeus die wever omder selver zaken wille aenden bailiu van Delfiant, van Zuythollant ende Althena, gegeven j vranx. scilt. Item omder selver zaken wil enen bode tot Leyden gesent, viij gr., fac. tsamen xj ß vijc ȝ gr.

---

7 Oct. Item (des saterdages na sinte Baven dach) Clais Coubier mit brieven uter Hage gezent aen heren Hugen van Heenvliet, dat hi zonder vertrec inden Hage quame, om over die rekeninge vanden vercope te sitten, die upter Vriescher reyze gewonnen waren, gegeven ij ß iij ȝ gr.

---

fol. 79 r°. Item noch den selven (Huge Starke) betailt, ende hi verteerde, als hi gezent was van Hoirne tot Alcmair, indie Wijc, tot Aemstelredam, tot Hairlem, tot Leyden ende tot Delf mit brieven plackairt, om te doen kundigen dat nyement provancy buten mijns heren palen voeren en soude, als hi aenbrocht, iiij scilde, fac. xiij ß iiij ȝ gr.

---

fol. 79 v°. Item xviij dage in Octobri Willem vanden Berge by mijns heren bevelen tot Enchuzen gezent aen Martijn vander Corenmerc, om te weten wat lude datter waren vanden Vriezen, die hi mit sinen hulperen gevangen hadde, gegeven iiij scilde, facit xiij ß iiij ȝ gr.

CLEYNE FOUREYN.

fol. 88 v°. Item sdonredages na onser Vrouwen dach As-
17 Aug. sumpcio tot Hairlem by mire vrouwen bevelen horen toomlopers gegeven, te hulpe tot horen wapenrocke, ij scylde, fac. vj ℔ viij ß gr.

Item den scipluden, die miinre vrouwen gezinde ende joncvrouwen voirden van Hairlem tot Hoirne toe, gegeven ij gulden, fac. iij ℔ vij ß gr.

Item Jan Airst, miinre vrouwen camerling, betailt, ende hi wtgeleyt hadde van provanchy, die hi voir dien joncvrouwen int scip nam, overmits datter gheen in gegeven en wort, iiij ℔ gr.

Item Claisken ende Jacob, die sy oic wtleyden van bier ende provanchy, als sy aenbrochten, xij ℔ vj ß gr., fac. tsamen xvj ℔ vj ß gr.

Item noch betailt van een kistkin, dair alrande mijns heren boeken in gevoert worden, iij ℔ iiij ß gr.

Item noch wtgegeven ende betailt by Bouweken van coste, die mijns heren ende mire vrouwen pairde van Hollant ende van Oistervant tot Alcmair deden, also als sy over lant ginghen tot Hoirne ende aldair voirden, vj ℔ x ß gr.

Item enen man, geheten Valc, die heren Voppen by mire vrouwen bevel voerde inden heer, als hi dair gezent was van Medenblic in Oistvrieslant, om te vernemen vanden gestande, ende den domproefst van Enchuzen tot Medenblic mit sinen scepe voerde, ij scilde, fac. x ℔ gr.

Item des saterdages na sinte Bertelmeus dach
26 Aug. by heren Danel vander Merwede tot Enchuzen betailt van hoy, dat gegeven wort inden scepe

van mijns heren pairde tuschen Enchuzen ende Oistvrieslant, ij ℔ iiij ß gr.

Item heren Jan van Rynesse betailt, ende hi wtgeleit hadde van een luttel costs, die miin here van Oistervand dede tot Hoirn op enen aftermiddach, want hi doe niet te eten en vant, ter wilen dat miin here dair was, v ℔ gr. Item noch, die hi enen knecht gaff, die mire vrouwen enen sperwair tot Hairlem van enen ridder wt Henegou brocht, ij gensce scilde, ende miinre vrouwen toomlopers ij gulden, ende ij gulden, die hi oic mire vrouwen liende ende voirt gegeven worden, dair hi niet en wist, facit tsamen xix ℔ viij ß gr.

Item tot Hoirne ende tot Enchuzen miinre vrouwen paidzen van Hollant ende van Oistervant gegeven, cousen ende scoen mede te copen, vj gulden, fac. x ℔ ix ß gr.

8 Sept. Item up onser Vrouwen dach Nativitas, als miin here tot Egmonde was, by mire vrouwen bevelen enen knecht, die siin been in miinre vrouwen dienst gebroken hadde, dier God genadich sij, ij Dordr. gulden by heren Jacob Goedzot, vj ℔ ix ß gr.

fol. 89 r°. Item den partrizeerre by mire vrouwen bevelen by heren Jan van Rynesse gegeven j gulden. Item noch mire vrouwen wagenknecht gegeven, die hi verteerde, als hi gezent wordt om miinre vrouwen wagen uter Hage te Hairlem te doen comen, xvj gr., ende Jan van Hoirne gegeven, die hi verteerde, als hi tot Enchuzen om provanchy gezent was, ix gr., fac. iij ℔ xᵩ ß gr.

Item heren Danel vander Merwede betailt, ende hi gegeven had enen voirman, die mynen here aen tlant sette, als hi weder vanden Vriezen tot

Enchuzen quam, ij gulden. Item noch, ende hi gegeven hadde enen man tot Lisse voirde scade, die him after miins heren herberge gedaen was aen sine turf, die him verworpen was, ij scilde, fac. ende die domproefst betailt heeft,

x ℔ iij ß gr.

---

fol. 89 v°. Item heren Danel vander Merwede betailt, ende hi by mijns heren bevelen gegeven hadde Coppiin den Vos, die mit Martijn vander Corenmerct ten Vriezen oirlogen woude, j nobel, j dubbel crone, j Ludix crone ende j gulden, die hi mynen here te offergelde gelevert hadde tsGravenzande, fac. xv ℔ iij$_{c}$ ß gr.

---

6 Oct. Item des vridages na sinte Baven by mijns heren bevelen by Giisken Barbier betailt van Engelscen stralen, die miin here selve dede mede gheven den Ingelscen, die mit Martijn vander Corenmerct wtliggen soude, iiij scilde, fac.

xiij ℔ iiij ß gr.

TOCHT VAN 1396 [1]).

BIJLAGE.

UITTREKSEL UIT DE

Vitgeven Arends van Boichope, Overste Rentmeyster des landes mijns lieven ghenedigen heren des hertogen van Gelre ende van Gulich ende des greven van Zutphen extraordinarien, als bodeloen, piperen, heralden, ministrelen, varende lude ende anders menigherhande vitgheven, gelijc hier na bescreven steet, dair voir niet off ge-
1 Juli. rekent en is. Begonnen des donredages op sente Margareten dach int jaer ons Heren dusent driehondert ses ende tnegentich, thent des vridages toe up sante Margareten dach in den yaer van souen ende tnegentich.

Sept. Item des vridages op onser liever Vrouwen dach Natiuitatis Ceelken mit brieven mijnre vrouwen gesant an minen here voir Schonenvorst gegeven iij gulden.

Item, doe quemen die Engelssche weder vanden Friessen tot Arnhem, in Wolter Goutsmyts huys mit xx perden ende bleven daer enen nacht, aldaer van quitinge van bevele mijnre liever vrouwen, te samen gerekent an allen cost, ix gulden viij gr.

1) Nijhoff, *Bijdr. voor Vad. Gesch. en Oudheidk.* I. 151.

TOCHT VAN 1398.

GRAFELIJKE REKENINGEN BERUSTENDE OP HET RIJKS-ARCHIEF: III. 54.

VIER REKENINGEN VAN DEN TOCHT DES HEEREN VAN OOSTERVANT NAAR FRIESLAND.

1397—1399.

III.

fol. 1 r°. Dit es tghelt dat Symon vander Scuier ende Jan Claes soen ontfaen hebben ossen mede te copen, up die reyse ten Oestvriesen te bezighen, up den achtienden dach van Junio int jaer van achte ende tneghentich.

Eerst ontfaen up den dach ende int jair voirscr. vanden proefst van Berghen ende van Jurghel Aertwiins soen, camerlinc miins liefs heren van Hollant, seven dusent scilde, viertich grote gherekent voir den scilt.

Item Jan Claes soen ontfaen van Jurghel voirscr.
26 Juli. svrydages na sinte Jacops dach tien hondert tsestich Ghentze scilde, dairre twie myn was, ende tachtich grote dair an verloren, so dair Machelsche ende Wilhelmus scilde mede waren, so Jan Claes soen voirscr. seyt, dit verlies ofghecort vander summe ghelds lest voirnoemt, so maecket an miins heren scilden, den scilt gherekent voir viertich grote, ende den Ghentzen scilt gherekent voir vive ende viertich grote, elf hondert achte ende tachtich scilde x grote.

Item Symon vander Scuier ontfaen tsaterdages
27 Juli. na sinte Jacopsdach van Jurghel voirnoemt tot Memeliic twie dusent scilde ende twie grote, den scilt gherekent voir viertich grote.

fol. 1 v°. Item Symon vander Scuier ontfaen smanenda-
2 Sept. ges na sinte Jans dach Decollatio van Jurghel bi Ysebrant Florens soens hant ses hondert scilde, den scilt gerekent voir viertich grote.

Item noch Symon ontfaen uten harincghelde, soet hem bevolen was dat hi dair ossen mede copen soude tot der Vriescher reyse, ij^{m}viij^{c}xxvij sc. xiiij gr.

Summa al Symons ende Jan Claes soens ontfanc, dair si ossen mede ghecoft hebben, xij^{m}vj^{c}xv sc. xxvj g^{n}.

---

fol. 2 r°. Dit ziin die beest, die Symon vander Scuier ende Jan Claesz. ghecoft hebben binnen Staveren
4 Aug. des sonnendages na sinte Pieters dach ad Vincula.

Eerst Doen die vleyschouwer tot Staveren v coeyen, stic iiij vrancrix scilde j quart., fac. xx vrancr. sc. vij^{c} vl. gr.

Item Feyte in Hoge j osse vij vrancr. sc.

Item Sibren van Diicxend ij ossen, stic viij vrancr. sc. j quart., fac. xvj^{c} vrancr. sc.

Item her Galens ij coeyen, stic iij^{c} vrancr. sc. j quart., fac. vij^{c} sc.

Item Eggert Jaricxz. j coe iij^{c} vrancr. sc. ij vls. gr.

Item Wibrant die goutsmit ij coeyen, stic v vrancr. sc. een quart over den hoep, fac. x sc. vij^{c} vls. gr.

Item Yppe van Hemdiic ij coeyen, stic iiij^{c} sc., fac. xij^{c} vrancr. sc.

Item noch Yppe van Hemdiic j osse vij vrancr. sc.

Item Ben Eydsenz. vander Geest ij ossen, stic vj^{c} sc., fac. xij vrancr. sc.

Item Evert Symonsz. ij coeyen, stic v sc. j quartier, fac. x^{c} vrancr. sc.

Summa cix vrancr. sc. ij vls gr.

fol. 2 v°. Item Doen die stienbicker iiij coeyen, stic iiij^{c} vrancr. scilt, fac. xvij vrancr. sc.

Item Galke Avinc van Woudricum ix coeyen,

stic iiij sc. j quartier, fac. xxxviij vrancr. sc. viij$_{\varrho}$ gr.

Item Galke Avinc iij ossen, stic vj sc. j quartier, fac. xviij vrancr. sc. xxij$_{\varrho}$ gr.

Item Hab van Hemdiic ij ossen, stic vj sc. v gr., fac. xij sc. x vls. gr.

Item ghecoft bi Kerstant Rolenz., miins heren vleyschouwer, vij coeyen, stic iiij sc. j quartier, fac. xxix vrancr. sc. iij quartier.

Item Jarich die vleyschouwer xiiij coeyen, stic iiij sc. viij vls. gr. over den hoep, fac. lvj vranc. sc. viij vls. gr.

Item Hanne Welkenz. iij coeyen, stic iiij$_{\varrho}$ sc., fac. xij$_{\varrho}$ vrancr. sc.

Item Pieter Vredericsz. tStaveren ij ossen, stic viij sc., fac. xvj vrancr. sc.

Item Claes Heyn iij coeyen, stic iiij sc. iij quartier, fac. xiiij vrancr. sc. vij$_{\varrho}$ vls. gr.

Item Outgaer van Boelswaer ij ossen, stic vj$_{\varrho}$ sc., fac. xiij vrancr. sc.

Item Hille van Diicxend ij ossen, stic v$_{\varrho}$ sc., fac. xj vrancr. sc.

Summa ccxlj vrancr. sc. iij vls. gr.

fol. 3 r°. Item Eggert Jaricxz. ij coeyen, stic iij$_{\varrho}$ sc., fac. ix vrancr. sc.

Item den kelner van sinte Odolfs iiij coeyen, stic v vrancr. scilde j quartier over den hoep, fac. xx vrancr. sc. vij$_{\varrho}$ vls. gr.

Item den zelven kelner ghegheven bi Harman Willemsz. van besten, die de vleyschouwers gheslaghen hadden, dat siis niet en wisten dat si des cloesters waren, vij coeyen, stic iiij sc., ende ij ossen, stic vj sc., fac. te samen xl vrancr. sc.

Item noch een koe bi Harman Willemsz. bitaelt, die de vleyschouwers mede sleghen hadde,

die was eens mans van Staveren, iiij vrancr. sc. j quartier.

Item Zibout Jacman van Coudum iiij ossen, stic vj sc., fac. xxiiij vrancr. sc.

Item noch Zibout j koe iij$_{\varrho}$ vrancr. scilt.

Item Yppe van Hemdiic ij ossen, stic vj sc. j quartier, fac. xij$_{\varrho}$ vrancr. sc.

Item noch Yppe ij coeyen, stic iij$_{\varrho}$ scilt, fac. ix vrancr. sc.

Item Hobbeke van Coudum iiij ossen, stic vij vrancr. sc., fac. xxviij vrancr. sc.

Item Roelof van Aemsterdam iij ossen, stic vj$_{\varrho}$ sc., fac. xix$_{\varrho}$ vrancr. sc.

Summa clxxj sc. vr.

fol. 3 v°. Item noch Roelof van Aemsterdam j koe v vrancr. sc. j quartier.

Item Roelof van Coudum j osse vj vrancr. sc. j quartier.

Item Vopke van Coudum j koe iiij vrancr. sc. xij vls. gr.

Item Jarich van Coudum ij ossen, stic vj$_{\varrho}$ sc., fac. xiij vrancr. sc.

Item Wobbe van Coudum ij ossen, stic v$_{\varrho}$ sc., fac. xj vrancr. sc.

Item Ael Scroeder van Boelswart j koe iij$_{\varrho}$ vrancr. sc.

Item Doer Huuc iij coeyen, stic iiij sc., fac. xij vrancr. sc.

Item Wm Bose van Leyden ix coeyen, stic iiij sc. j quartier ende j$_{\varrho}$ sc. over den hoep, fac. xxxix vrancr. sc. iij quart.

Item Jarich Hardeman ij ossen, stic vj sc. vj gr., fac. xij vrancr. sc. xij vls. gr.

Item Hille van Diicxend iij ossen, stic v$_{\varrho}$ sc., fac. xvj$_{\varrho}$ vrancr. sc.

Item Reyner Sickenz. ij coeyen, stic iiij sc., fac. viij vrancr. sc.

Item Fecke van Coudum iij ossen, stic v sc. j quartier, fac. xv vrancr. sc. iij quart.

Summa cxlviij vrancr. sc. xxiiij vls. gr.

fol. 4 r°. Item noch Fecke van Coudum iiij coeyen, stic iiij sc. j quartier, fac. xvj vrancr. sc.

Item Wibrant in Voldega iiij coeyen, stic iiij sc., fac. xvj vrancr. sc.

Item Wibrant voirscr. iij ossen, stic v$_{\varrho}$ sc., fac. xvj$_{\varrho}$ vrancr. sc.

Item Jan Meynertsz. j koe iij$_{\varrho}$ vrancr. sc. vj vls. gr.

Item Heynke van Hindeloep ij coeyen, stic iij$_{\varrho}$ sc. j quartier over den hoep, fac. ix sc. j quartier.

Item Egbert Jarichsz. iij coeyen, stic iiij sc. j quartier, fac. xij vrancr. sc. iij quartier.

Item noch Egbert Jaricxz. iiij ossen, stic v$_{\varrho}$ sc. j quartier, fac. xxiij vrancr. sc.

Item Vettgen inden Haghe iij coeyen, stic iij$_{\varrho}$ sc., fac. xij$_{\varrho}$ vrancr. sc.

Item noch Vettgen inden Haghe iij ossen, stic v$_{\varrho}$ sc., fac. xvj$_{\varrho}$ vrrncr. sc.

Item Yeman Haltic iij coeyen stic iij sc., fac. xij vrancr. sc.

Item noch Yemen twe ossen, stic v sc. j quartie, fac. x$_{\varrho}$ vrancr. sc.

Item Doede van Ysinc v koeyen, stic iiij sc. iij quart., xxiij vrancr. sc. iij quart.

Summa clxxv vrancr. sc. xij$_{\varrho}$ vls. gr.

fol. 4 v°. Item Doede van Ysinc iij ossen, stic v$_{\varrho}$ sc., fac. xvj$_{\varrho}$ vrancr. sc.

Item Mathiis Thadenz. iiij coeyen, stic iij$_{\varrho}$ sc., fac. xviij sc.

Item Agghe van Diic iiij koeyen, stic iiij sc. j quartier, fac. xvij vrancr. sc.

Item noch Agghe ij ossen, stic v sc., fac. x vrancr. sc.

Item Jan van Yers iij ossen, stic v sc. j quartier, fac. xv vrancr. sc. iij quart.

Item noch Jan van Yers iij koeyen, stic iij sc., fac. xij vrancr. sc.

Item Pieter van Abbegheer j osse viij vrancr. sc.

Item Tsin van Osthem j osse vij vrancr. sc.

Item Gherrijt van Oldega iij coeyen, stic v sc., fac. xv vrancr. scilde.

Item noch Gherrijt van Oldega ij ossen, stic v$_{\varrho}$ sc., fac. xj vrancr. sc.

Item Boel vander Yls j koe v vrancr. sc.

Item noch Boel j osse vj$_{\varrho}$ vrancr. sc.

Item Hanne in Oldega ij coeyen, stic iiij sc., fac. viij vrancr. sc.

Summa cxlix vrancr. sc. xxij$_{\varrho}$ vls. gr.

fol. 5 r°. Item Meynst in Heselom j koe iiij$_{\varrho}$ vrancr. sc.

Item Hutgen vander Vls j koe iiij$_{\varrho}$ vrancr. sc. iiij vls. gr.

Item Ziic van Oude Cloester j koe iiij$_{\varrho}$ vrancr. sc.

Item Pieter Vredericxz. ij coeyen, stic iiij sc., fac. viij vrancr. sc.

Item noch Pieter Vredericxz. j koe, die de vleyshouwers sloeghen dat siis niet en wisten, v vrancr. sc.

Item Aernt van Keppense iij ossen, stic v$_{\varrho}$ sc., fac. xvj$_{\varrho}$ vrancr. sc.

Item Wibe van Zidwaerde ij ossen, stic vj sc., fac. xij vrancr. sc.

Item noch Wybe ij koeyen, stic iiij$_{\varrho}$ sc., fac. ix vrancr. sc.

Item Jacop van Herlinc ij ossen, stic vij sc., fac. xiiij vrancr. sc.

Item Zac van Werffens j osse vj vrancr. sc. j quartier.

Item Wouter van Boelswaer vj ossen, stic vj sc., fac. xxxvj vrancr. sc.

Item noch Wouter van Boelswaer iiij koeyen, iiij sc., fac. xvj vrancr. sc.

Summa cxxxvj vrancr. sc. xj$_{\varrho}$ vls. gr.

fol. 5 v°. Item Hutgens wiif vander Yls iij coeyen, stic v sc., fac. xv vrancr. sc.

Item coman Jan van Herlinghen iij ossen, stic v sc. j quartier, fac. xv vrancr. sc. iij quartier.

Item Doe van Pangra ij coeyen, stic iiij$_{\varrho}$ vrancr. sc., fac. ix vrancr. sc.

Item Nanne iij coeyen, stic iij$_{\varrho}$ vrancr. sc., fac. x$_{\varrho}$ vrancr. sc.

Item Egghe van Trils j coe, iiij sc.

Item Doer Huuc ij coeyen, stic ij$_{\varrho}$ sc., fac. vij vrancr. sc.

Item Pieter van Bochem iiij ossen, stic vj vrancr. sc. j quartier, fac. xxv vrancr. sc.

Item Zegher Jarichsz. v ossen, stic v$_{\varrho}$ sc., fac. xxvij$_{\varrho}$ vrancr. sc.

Item noch Zegher vj coeyen, stic iiij vrancr. sc. j quartier, fac. xxv$_{\varrho}$ vrancr. sc.

Item Goffe van Hechem iij ossen, stic v sc. iij quartier, fac. xvij vrancr. sc. j quartier.

Item noch twie koeyen van Goffen voirscr., stic iij$_{\varrho}$ sc., fac. ix vrancr. sc.

Item Doer van Pangra ij coeyen, stic ij$_{\varrho}$ sc., fac. vij vrancr. sc.

Summa clxxij vrancr. sc. xv vlaems gr.

fol. 6 r°. Item Heyte van Randrop j koe iiij vrancr. sc. xij vls. gr.

Item Feyte in Hoge ij ossen, stic vj sc. j quartier, fac. xij$_{\varrho}$ vrancr. sc.

Item Douwe Hemmel van Zommer ij coeyen, stic iiij sc. j quartier, fac. viij^{e} vrancr. sc.

Item Doer van Ysinc ij ossen, stic v^{e} sc., fac. xj vrancr. sc.

Item Yppe van Hemdiic ij coeyen, stic iiij sc. j quartier, fac. viij^{e} vrancr. sc.

Item Harman Willems soen ghecoft tot Staveren, doe miin heer van Oestervant vandaen ghevaren was, so Harman dair die lude leveren most, die van miins heren weghen dair noch waren, ses ossen, stic viif vr. scilde een quartier, fac. xxxj^{e} vr. sc.

Item noch Harman Ghecoft up die selve tiit twalif coeyen, stic vierdalven vr. sc. ende een vr. scilt over den hoep, fac. xliij vr. sc.

6 en 7 Aug. Item sdinxsdages ende swoensdages na sinte Pieters dach ad Vincula en werten here van Egmonde niet ghelevert, over mids datter ghebrec was van beesten, dair siin coeke meester coft ses rynder, dairvoir ghegeven bi behiet van Harman Willems soen xxiiij vr. sc.

Item den scoute van Enchusen, die hadde een osse upghehouden, omdat hi wt Vrieslant ghebrocht was boven miins heren ghebot, dair die scoute voir gaf den man, dien ghecoft hadde in Vrieslant, also veel als dair hi en om ghecoft hadde, dat was ij^{e} vr. sc.

Summa cxlv vr. sc. xxvij vls. gr.

Summarum die vrancricx scilden xiiij^{c}xlix sc. xxviij^{e} vls. groten maect an miins heren scilden, den scilt gherekent voir xl grote, ende den vrancricxen scilt gherekent voir xlvj grote, xvj^{c}lxvij sc. xvj gr. vj ȝ Hollñs.

fol. 6 v°. Item den joncker van Arkel ghebrac an siinre leveringhe drie ende dertich ossen, so hem niet

ghelevert en wert, overmids dat men die Enghels vanden lande halp ende hem tvleysch leverde, ghegheven bi behiet van Harman Willems soen, miins heren meesterknaep, voir elken osse achte scilde, den scilt gherekent voir viertich grote, fac. cclxiiij sc.

Summa per se cclxiiij sc., den scilt gherekent voir xl gr.

Summa summarum van dat ghecoft hebben eerst coeps ix^{c}xciij ossen ende vij^{c}lxxxix coeyen, maect te samen xvij^{c} twie ende tachtich sticke beest ghecoft om xij^{m}cxxix sc. xv gr. vj ♂ Hollñs.

fol. 7 r°. Dit es den oncost die ghegaen es up die beesten van sciphuier, van weydehuier, van snoeren ende van knechtsen, die de beeste dreven ende biwaerden, ende van alrehande oncost die dair up quam.

Eerst van ses hondert ende acht ossen over te brenghen vander Eembrugghe tot Hoern, dair toe ghebezicht achtien koeynre kogghen, ende elken koeynre kogghen ghegheven vier scilde, fac. lxxij sc.

Item ghebezicht ende ghecoft viiftien hondert snoeren tot alle den beesten, die ghecoft worden tot miins heren reyse over al in steden ende in dorpen, drie snoeren voir enen groten, fac. an scilden xij℔ sc.

Item van weydehuier ter Eembrugghe ghegheven, so si dair een dach ende een nacht ghinghen, van twie hondert ende neghen ossen, die wt Masbroec quamen, eer si ghesceept worden, seven ghulden, fac. iij℔ sc.

Item die ossen te waken ende te verwaren drie

man drie nacht die dat deden ghegheven, elken man snachts viif grote, fac. xlv gr.

Item twie knechtsen die se twie dage hoeden ghegheven xij gr.

Item een knecht ghesent tot Boenscote, omdat die lude hoer ossen brenghen souden, dat mense scepen mocht, ghegheven iiij gr.

Item van wechghelt dair die ossen over ghingen, doe si ghesceept werden, ghegheven j$^{\varrho}$ sc.

Item vanden ossen ende beesten ghegheven te tollen ter Eembrugghe j gr.

Item tot twien tiden mit viiftich ghesellen, die die ossen mitten koeynre kogghen overveylichden vander Eembrugghe te Hoern voir die Vriesen, verteert die viiftich ghesellen ende an provancy in hoer scepe ghenomen xij sc.

Summa ciij sc. ij gr.

fol. 7 v°. Item der stede messelgier van Aemsterdam ghesent anden dumproefst ende anden raet, doe Jan Claes soen ende Symon vander Scuier tAemmersvoerde trecken souden mit brieven, ghegheven voir synen cost ende arbeyt j$^{\varrho}$ sc.

Item Wouter van Hollant, miins jonckeren knecht van Arkel, ghesent mit brieven van miin joncker ende van den dumproefst an Aernt van Boechout, Rentemeester shertoghen van Ghelre, om die ossen die wii inder Velu ghecoft hadden wt te brenghen, alsoet verboden was dat men gheen beest uten lande van Ghelre voeren en most, ghegheven bi behiet van mynen joncker voirscr. voir synen cost ende arbeit iiij sc.

Item Symon van der Scuier ghesent der stede messelgier van Aemsterdam anden dumproefst ende an miin joncker van Arkel mit een brief, die van Aernt van Boechout quam, dair die dum-

proefst miins heeren brief op screeft an Jan Claes soen ende Symen voirscr., die Symon Jan Claes soen ter Eembrugghe sende, ghegheven den knecht voir synen cost ende arbeit ij sc.

Item den wisselaer tAemmersvoerde ghegheven te hoescheden, omdat hi ons vorderlic was in onser betalinghe j sc.

Item een knecht ghesent vander Eembrugghe tUtrecht om die ossen te Muyden te brenghen, dair mense scepen soude, ghegheven voir synen cost ende arbeit xij gr.

Item van weyde ghegheven, dat vee te Muyden te weyden, ende van dat vee te biwaren ende te hoeden ende te scepen ij sc. xx gr.

Item vier knapen van Ghermuyden wt Masbroec, dair wii ossen jeghens ghecoft hadden, wachten drie daghe na hoer ghelt, ghegheven voir horen cost, die si doe deden jȩ sc.

Summa xij sc. xxxij gr.

fol. 8 r°. Item twie knapen ghesent vander Eembrugghe in Masbroec om een deel ossen te copen, also wii dair selve niet en dorsten trecken van die van Campen, dair si coften twie hondert ossen ende neghen, voir horen cost ende wiincope, die si dair up deden ende gaven, ghegheven vij sc.

Item een vleyschouwers knecht van Hairlem voir ons ghenomen tAemsterdam, die mit ons soude ghevaren hebben in gheen Sticht om die beeste te helpen copen, dair wii hem oerlof gaven, overmids dat wiis gheen doen en hadden, ghegheven te hueschedeu viij gr.

Item Holwerf in Masbroec ghesent, om te besien offer ossen veyl waren, voir synen cost ghegheven xl gr.

Item stalvee, dat tot Hairlem ghecoft was,

cost te driven van Hairlem tot Horn drie knechts voir horen cost ende arbeyt ghegeven iij sc.

Item stalvee voirscr., doet tot Hoern quam, cost te stallen, te hoey ende een knecht diet biwaerde, te samen v sc.

Item vier coeyen, dier after bleven, drie tot Vishem ende een tot Limmen, costen te halen mit waghenen te Hoern l gr.

Item die ses hondert ende acht ossen, die uten Sticht ende uten lande van Ghelre quamen, costen te weyden buten Hoern, also die Vriesche reyse viertien daghe verlanct wort, elc osse twie grote die weke, viertien daghe lanc te rekenen, nadat wii die weyden hoerden, fac. lx sc. xxxij gr.

Item ses knechtsen, die die beeste biwaerden in die weyde viertien dage lanc, ghegheven voir horen cost ende arbeyt vj sc.

Item te Memelic vanden beesten die dair ghecoft worden, costen te weyden, also se die lude langher helden dan hoer voirwaerde waren, mids dat die reyse ten Vriesen viertien daghe verlanct wort, iiij sc.

Summa lxxxviij sc. x gr.

fol. 8 v°. Item in Grotenbroec vanden beesten die dair ghecoft worden, costen te weyden, also si se langher helden dan hoer voirwaerde waren, mids dat die reyse verlanct wart, iij sc.

Item een koeynre kogghe, die Jurgel ende Symon van Staveren voerde te Hoern, ende die koeynre kogghe weder beest loet ende voerdse tStaveren, ghegheven te hueschedeu xlv gr.

Item die beeste die tot Hoern ghecoft worden, costen te weyden, so si se langher helden dan hoer voirwaerde waren, overmids dat die reyse verlanct wart iiij$_{\text{c}}$ sc.

Item tot Staveren een grote scwt ghewonnen, dair men tvee mede an lant brenghen soude, also die koeynre kogghe niet an lant vloten en mocht overmids den winde, ghegheven xxx gr.

Item Ludecgen ende Wolstgen twie vleyschouwers, die Symon ende Jan mit hem ghenomen hadden inder Sticht ende inden lande van Ghelre, die ons hulpen copen ses hondert ossen ende acht, ende bi ons waren ter tiit toe dat die ossen ghesceept waren, ghegheven voir horen arbeyt elcx vij sc., fac. x sc.

Item een knaep, hiet Holwerf, die biden sant diic woent up des abts lant van Egmonde, die wt den lande van Ghelre gheboren is, omdat hiit ghestant vanden lande wist dair die ossen ghinghen, dair om mit ons ghenomen, ghegheven voir synen arbeyt v sc.

Item twie knechts, diet vee inder slage hulpen merken, scepen ende biwaren wel vier daghe, ghegheven voir horen arbeyt j sc.

Summa xxv sc. xv gr.

fol. 9 r°. Item Jacop Matthiis soen, die twie hondert beest coft in Westvrieslant, die hi vergaderde over al int lant dair hise ghecoft hadde, voir sinen arbeit ghegheven iij sc.

Item vier knechts, die de beest, die in Westvrieslant ghecoft worden, dreven, wel tot tien tyden, ende haeldse dair se ghecoft waren ende brochtse tot Enchusen, ende hulpen se dair leveren in die koeynre kogghe, om over te brenghen in Oestvrieslant, elken knecht ghegheven voir synen arbeyt twie scilde, fac. viij sc.

Item Symon ende Jan elcx twie knechts, die mit ons reysden tot alre tiit dair wiis te doen hadden, ende die beest mede biwaerden, dreven

ende leverden dair mense hebben soude, gheghe-
ven voir horen arbeit elcx drie scilde, fac. xij sc.

Item Symon ende Jan die hadden een clerc,
die hem die beest, hoer innemen, hoer wtgheven,
horen cost, oncost ende al dat si te doen had-
den bescreef, die wiil miin heer leverde ende si
die beesten coften, ghegheven voir synen arbeyt
viij sc.

Item den clerc, die hem hoer rekeninghe maect
vanden ossen, ghegeven voir synen arbeyt iiij sc.

Item van pappier, dair si al hoer dinc in deden
bescriven ende dair si hoer rekeninghe in deden
maken, te samen j sc.

Summa xxxvj sc.

Summarum vanden oncost cclxv sc. xix gr.

fol. 10 r°. Dit es dat Symon van der Scuier ende Jan
Claes soen verreyst hebben seder die tiit dat
si onboden worden om miins heren vee te
copen, dat men toter reyse behoeven soude
ten Oestvriesen, dat was up den twie ende
twintichsten dach in Meye int jair van ach te
ende tneghentich.

Eerst Symon vander Scuier een waghen ghe-
huiert van Haerlem in die Haghe te voeren xl gr.

Item Symon up die tiit drie daghe in die Haghe
gheleghen om te vernemen wat hi doen soude,
dair hi up die tiit wort hieten weder thws varen,
sonder behiet yet dair toe te doen, verteert ende
te belensier ghegheven, te samen lx gr.

Item van waghenhuier weder uter Haghe tot
Hairlem, ghegheven xxxvj gr.

Item Jan Claes soen van waghenhuier van Hoern
in die Haghe, omdat hi onboden was mit miins
heren brief dat vee te copen, ghegheven lxxx gr.

Item Jan verteert up die reyse ghins ende weder c gr.

Item Jan van waghenhuier uter Haghe tot Hoern ghegheven lxxx gr.

Item so worden Symon ende Jan weder onboden mit miins heren brief up den sesten dach van Junio, Symon van Hairlem waghenhuier van Hairlem in die Haghe ghegheven xl gr.

Item Symon up die tiit bleef legghen ses daghe in die Haghe ende wachten na ghelt, dair hi die beeste mede copen soude, dat men hem up die tiit niet en ghaf, verteert ende te belensier ghegheven iij^{c} sc.

Item Symon van waghenhuier weder uter Haghe tot Hairlem ghegheven xxx gr.

Summa xv sc. vj gr.

fol. 10 v°. Item Jan Claes soen van waghenhuier van Hoern in die Haghe, also als hi mede onboden wart, ghegheven lxxvj gr.

Item Jan Claes soen up die tiit viif daghe bleef in die Haghe legghen ende wachten na ghelt om die beest mede te copen, dair hem up die tiit een deel ghelts ghelevert wart beest mede te copen, verteert ende te belensier ghegheven tot Hoern toe v sc.

Item van waghenhuier uter Haghe tot Hoern ghegheven lxxx gr.

Item so lieten Symon ende Jan een knecht legghen ende wachten na tghelt ende na een plackaert, dair hi den brief crech ende gheen ghelt, verteert in twien daghen van waghenhuier uter Haghe tot Hairlem, ghegheven te samen xxvj gr.

8 Juni. Item tsaterdaechs na sHeylichs Sacraments dach quamen Symon ende Jan tot Aemsterdam, also

si dair malcander een dach gheleyt hadden voirt te trecken tot Aemmersvoerde wairt, Symon ghegheven van waghenhuier van Hairlem tAemsterdam xxij gr.

Item Jan Claes soen up die selve reyse van waghenhuier, van scwthuier, ende verteert onderweghe van Hoern tAemsterdam, ghegheven xxv gr.

Item Symon ende Jan elcx mit hem derden ende twie vleyschouwere, die si mede namen om die beest te tasten, die si copen souden, verteert te samen xxvj gr.

Item savonts verdroncken onder hem achten te wiin xviij gr.

Item tsonnendaechs sochtens ghegheten tot Aemsterdam mit hem achten ende twie ghesellen, die si ten eten baden, alse Gherrijt Braseman ende Blancke Heyn, verteert te samen liij gr.

Summa xiij sc. vij gr.

fol. 11 r°. Item van een waghen van Aemsterdam tot Naerden onder ons achten ghegheven xxij gr.

Item voir ons ghenomen twie vlesse roeds wiins van achte pinten viij gr.

Item van waghenhuier van Naerden tAemmersvoerde ghegheven xxv gr.

Item tsonnendaechs savonts onder ons achten in die herberghe verteert, die man drie grote ter maeltiit, fac. xxiiij gr.

Item drie minghelen wiins over maeltiit ghedroncken ix gr.

Item smanedaechs doe ghinghen wii te samen in die slaghe om die ossen te besien ende te dinghen, dair verteert wii acht elcx twie grote, fac. xvj gr.

Item savonts verteert Symon ende Jan mit hoer

ghesin ende mitten burghermeysters van Aemmersvoerde, die ons doechde ghedaen hadden, dair wii tlach op ons namen iij sc.

Item sdinxdaechs ghevaren mitten burghermeyster van Amersvoerde tUtrecht om beeste te bisien, die dair bider stat ginghen, van waghenhuier ghegheven xxij gr.

Item sochtens verteert wii achte ende die burghermeyster mit hem anderden, elcx drie grote, fac. xxx gr.

Item van wiin over maeltiit ghedroncken xv gr.

Item savonts ghegheten wii acht in die herberghe, elcx drie grote, fac. xxiiij gr.

Item verdroncken an wiin ende an maleveseye xv gr.

Item swoensdaechs smiddaechs in die cameret ghegheten mitten burghermeyster, verteert j$^{\varrho}$ sc.

Summa ix sc. xxx gr.

fol. 11 v°. Item te belensier tUtrecht in die herberghe ghegheven xx gr.

Item savonts ghevaren van Utrecht tAemmersvoerde van waghenhuier xx gr.

Item een knecht ghesent ter Nyerkerc inden lande van Ghelre, om te vernemen offer enich ossen veyl waren, verteert xx gr.

Item des avonts onder ons achten verteert, elcx drie grote, fac. xxiiij gr.

Item verdroncken over die maeltiit te wiin vj gr.

Item sdonredaechs sochtens Jan Claes soen ghevaren mit hem vierden ter Nyerkerc om ossen te besyen ende te dinghen, van waghenhuier ghins ende weder ghegheven xx gr.

Item ter Nyerkerc verteert, dair Jan Claes soen

tlach up hem nam, mitten luden dair hi die ossen jeghens dinghede, ij sc.

Item Symon sochtens binnen Aemmersvoerde verteert in ziin herberghe mit hem vierden, elcx drie grote, fac. xij gr.

Item Symon te wiin verdroncken over die maeltiit vj gr.

Item savonts Symon ende Jan verteert inden wiin onder hem achten te samen j^{e} sc.

Item Jan Claes soen ende Ludecgen ghevaren ter Eep inder Velu, dair si vonden Aernt van Boechout, onder hem vieren verteert tot Hoern toe ende vervaren vj sc. vj gr.

Item in onse herberghe te belensier ghegheven tAemmersvoerde j sc.

Item siin hwsghesin xx gr.

Item svrydaechs Symon ghevaren van Aemmersvoerde tUtrecht wairt, van waghenhuier ghegheven xx gr.

Summa xiij sc. xxxiij gr.

fol. 12 r°. Item tUtrecht verteert Symon mit hem vierden in die cameret van cost ende van wiin xxj gr.

Item savonts tUtrecht ghebleven in die herberghe, Symon verteert mit hem vierden xij gr.

Item verdroncken te wiin over taeffel vj gr.

Item tsaterdaechs in die maleveseye verdroncken mit Pieter van Bwsch vj gr.

Item tsaterdaechs smiddaechs Symon in die herberghe ghegheten mit hem vierden xij gr.

Item te wiin verdroncken over maeltiit vj gr.

Item te belensier in die herberghe ghegheven vj gr.

Item ghevaren van Utrecht ter Banbrugghe verteert vj gr.

Item van waghehuier ghegheven van Utrecht tAemsterdam xvj gr.

Item verdroncken te wiin over maeltiit, mitter maeltiit verteert xviij gr.

Item van waghenhuier van Aemsterdam tot Hairlem xij gr.

17 Juni. Item sdinxsdaechs na sinte Odolfs dach ghevaren Symon vander Scuier van Hairlem in die Haghe, om tghelt te ontfaen, dair men die ossen mede copen ende bitalen soude, dair hi up dien tiit ontfonc seven dusent scilde, ghegheven van waghenhuier xl gr.

Item in die Haghe Symon ende Dirc Melis, so hem Dirc tghelt halp ontfaen, verteert te samen j sc. xxij gr.

Summa v sc. xxiij gr.

fol. 12 v°. Item Aechte grote Pieters mit haren ghesin ghegheven te belensier xxvj gr.

Item van waghenhuier uter Haghe tot Hairlem ghegheven xl gr.

Item svrydaechs mit een paerde een knecht ghesent tot Hoern an Jan Claes soen, om ghestant te vernemen uten Masbroec vanden ossen, voir sinen cost ende arbeyt ghegheven xxx gr.

25 Juni. Item swoensdaechs na sinte Jans dach Symon ghevaren tot Aemsterdam, dair Jan ende Symon malcander een tiit gheleyt hadden, om mitten ghelde voirt te trecken, dat Symon ontfanghen hadde die ossen mede te bitalen, Symon van waghehuier van Hairlem tAemsterdam ghegheven xviij gr.

Item Jan Claes soen van waghenhuier ende van scwthuier van Hoern tAemsterdam ghegheven xxv gr.

Item Symon ende Jan mit horen knechtsen

ende mit twie vleyschouwers, die si mit hem brochten om hem die ossen helpen copen ende te besien, verteert xlv gr.

Item Symon bleef dair legghen ende wachten twie daghen naden brief van Aernt van Boechout, verteert ende te belensier ghegheven lxvj gr.

Item Symon van waghenhuier van Aemsterdam tot Hairlem ghegheven xvj gr.

Item Jan Claes soen van waghenhuier van Aemsterdam ter Eembrugghe, dair hi voir om tvee te copen ende te bitalen, ghegheven xxx gr.

Item Jan Claes soen savonts mit hem viiften ter Eembrugghe verteert xv gr.

Item sdonredaechs sochtens wii drie verteert, so wie twie van onsen ghesellen te Masbroec wairt ghesent hadden, elcx drie grote, fac. ix gr.

Summa viij sc.

fol. 13 r°. Item des selfs daechs Jan ghevaren mit hem derden tUtrecht, om ghestant te vernemen offer enighe beest waren, van waghenhuier ghegheven xx gr.

Item savonts in die herberghe ghegheten wii drie, elcx drie grote, fac. ix gr.

Item te wiin verdroncken over maeltiit vj gr.

Item savonts verdroncken in die malevesey iij gr.

Item svrydaechs sochtens ghegheten in die cameret, onder ons drieen verteert xx gr.

Item savonts Jan verteert mit hem derden ende te wiin verdroncken xv gr.

Item tsaterdaghes sochtens ghegheten in die cameret wii vier, so wii een vleyschouwer ghebeden hadden, dat hi ons soude helpen copen, verteert xxiiij gr.

Item tUtrecht in onse herberghe te belensier ghegheven xij gr.

Item van een waghen, die ons voerde van Utrecht ter Eembrugghe xx gr.

Item tsaterdaghes savonts wii drie tot Boenscoten ghegaen, verteert mitten wiin xviij gr.

Item tsonnendaghes, dair wii coften te Boenscoten neghen ende twintich ossen, te wincope ghegheven ende verteert j℔ sc.

Item in die herberghe ende tghesin te belensier ghegheven x gr.

Item tsonnendaghes ghevaren van Boenscoten tAemmersvoerde van waghenhuier ghegheven xij gr.

Item savonts wii drie verteert ende te wiin verdroncken xv gr.

Summa vj sc. iiij gr.

fol. 13 v°. Item smanedaechs sochtens ghecoft binnen Aemmersvoerde twie ende viiftich ossen, dair up verteert ende ghegheven te wincope iij sc.

Item tAemmersvoerde te belensier ende onder ghesin ghegheven x gr.

Item smanedaechs saftermiddaechs in die slaghe ghegheven, dair wii ossen coften, verteert xx gr.

Item savonts mitten coepluden, dair wii ossen jeghens ghecoft hadden vier ende viiftich sticx, verteert ende dair of te wincope ghegheven ij℔ sc.

Item sdinxdaechs sochtens onbeten mitten coepluden, dair wii ses ende viertich ossen jeghens coften, ghegheven te wincope ende verteert ij sc.

Item sdinxdaechs saftermiddaechs in die slaghe mitten coepluden verteert xx gr.

Item savonts mitten burghers van Aemmersvoerde, dair wii jeghens coften twie ende tsestich ossen, verteert ende te wincope ghegheven iij sc.

Item swoendaechs Jan Claes soen ghevaren van Aemmersvoerde tAemsterdam, van waghenhuier ghegheven xx gr.

Item twie vlesse wiins voir hem ghenomen ix gr.

Item Jan Claes mit hem anderden tAemsterdam verteert viij gr.

Item Jan Claes soen te Hoern ghereyst van Aemsterdam, om die koeynre kogghen te senden in die Eem, die de beest halen souden, die wii ghecoft hadden, van waghenhuier ende van scwt huier xx gr.

Item swoensdaechs voirscr. Ysebrant ende Ludecgen ende twie knechts die si ghewonnen hadden, die hem tvee hulpen mercken ende biwaren ter tiit toe dat die koeynre kogghen quamen, verteert xij gr.

Summa xiij sc. xix gr.

fol. 14r°. Item des avonts noch si vier ghegheten ter Eembrugghe in die herberghe, verteert elcx drie grote, fac. xij gr.

Item sdonredaechs sochtens Ysebrant ghereden tot Hairlem mit een paerde tot Symon vander Scuier, om tghelt dat hem brac mede te bitalen, verteert mitten paerde xx gr.

Item een knecht ghesent van Hairlem tot Hoern, omdat Jan Claes soen die koeynre kogghen soude oversenden, ende lude dair in, die de beest veylighen mochten, wanttet ter Eembrugghe verboet was, dat die vieande scade dair an doen souden, of si mochten, ghegheven voir sinen cost xx gr.

Item sdonredaechs sochtens Ludecgen verteert ter Eembrugghe mit hem derden ix gr.

Item saftermiddaechs Ludecgen ghelopen in

die slaghe om die ossen te mercken, mit hem derden verteert vj gr.

Item sdonredaechs savonts Ludecgen verteert mit hem derden ix gr.

Item svrydaechs sochtens Ludecgen ende Ysebrant mit hem vierden verteert xij gr.

Item svrydaechs savonts, doe si tve scepen, doe hadden si noch twie knechts ghewonnen, verteert onder hem sessen xviij gr.

Item Ysebrant van een paerde, dat hi reet dair men sende dairs te doen was, van tpaert te huier ende van dattet hem verteerde, ghegheven j sc.

Item in die slaghe, dair wii die ossen onfonghen vanden luden die se ons leverden, verteert xx gr.

Item tsaterdaghes sochtens Ysebrant ende Ludecgen verteert mit hem vierden xij gr.

Summa iiij sc. xviij gr.

fol. 14 v°. Item tsaterdaghes saftermiddaechs doe sceepten si tleste vee, si ses verteert xviij gr.

Item savonts wii vier verteert ter Eembrugghe xij gr.

Item verdroncken te wiin in vier daghen, die wiil si ter Eembrugghe laghen, die tot Aemmersvoerde ghehaelt wort j sc.

Item tsonnendaghes sochtens ghegheten onder hem vieren, verteert xij gr.

Item te belensier, doe wii vander Eembrugghe sceyden, ghegheven xxx gr.

Item van waghenhuier vander Eembrugghe tAemsterdam Ludecgen ende Ysebrant, so si dair ghebleven waren om tvee te helpen scepen, ghegheven xx gr.

Item tAemsterdam verteert onder hem twien ix gr.

Item van waghenhuier van Aemsterdam tot Hairlem ghegheven x gr.

Item Symon ende Jan Claes soen tot Hairlem te samen verteert tot Jan Meus soens, also si dair tsamen spraken vanden beesten, die si copen mosten in Westvrieslant, xxx gr.

9 Juli. Item sdinxdaghes na sinte Martijns dach voir Symon van Hairlem tot Hoern, doe mijn heer ten Vriesen wairt voer, om te versorghen dat si beest ghenoech hadden te bezighen, van waghenhuier ghegheven ende onder weghe verteert te samen jȩ sc.

13 Juli. Item tsaterdaechs dair na voir Symon van Hoern tot Enchusen ende weder van Enchusen te Hoern om ghestant te vernemen, of si tot Enchusen beeste ghenoech hadden die wiil miin heer van Oestervant dair mitten heer lach, vervaren ende verteert ghins ende weder xxx gr.

Summa vj sc. xxxj gr.

fol. 15 r°. Item Symon gheleghen tot Hoern seven daghe, also miin heer van Hollant dair lach, want men over voer ten Vriesen, verteert ende te belensier ghegheven jȩ sc.

Item Symon ghevaren van Hoern tot Enchusen sdinxdaechs, doe men savonts wtleyde te vieanden wairt, ghegheven van waghenhuier x gr.

Item Symon in Oestvrieslant up den Rodenberch verdroncken mit Jan Heerman, mit Louwetgen, mit Wotgen, dair Symon tlach up hem nam, xl gr.

Item Symon van Oestvrieslant overghevaren tot Memeliic, dair miin heer up die tiit lach, om meer beest te copen, verteert ende vervaren xl gr.

Item Jan Claes soen een knecht ghesent van Hoern tot Memeliic, om die lude te spreken die

vette beest hadden, dat si die uphalen souden ende wise hem ofcopen wouden tot miins heren behoef, verteert x gr.

Item Jan Claes soen ghevaren van Hoern tot Memeliic om die beest te copen, van waghenhuier ghegheven. x gr.

Item van twie hondert ende twintich beest, die Jan Claes soen tot Memeliic cofte, dair up verteert ende te wincope ghegheven iiij sc.

Item Jan Claes soen ghevaren in Grotenbroec, tot Enchusen ende tot Veenhusen, om die beest te copen die hi dair vant, ghegheven van waghenhuier ende verteert up die reyse liiij gr.

Item een heer cogghe, die Jan Claes soen overvoerde in Oestvrieslant, ghegheven j sc.

Item Jan Claes soen wort weder overghesent wt Vrieslant om meer beest te copen, vervaren mit een seynscepe, dat hi wan, j sc.

Summa xj sc. xxiiij gr.

fol. 15 v°. Item noch Jan, doe hi wt Oestvrieslant quam tot Memelic om meer beest te copen, verteert ende van wincope ghegheven lij gr.

Item een man ghesent in Westvrieslant, hiet Jacop Mathiis soen, in die dorpen om beest te copen, welke Jacop cofte twie hondert beest, hem ghegheven voir wincop ende voir den cost die hi dair up dede, iij sc.

Item te Hoern Jan Claes ghecoft twie hondert vive ende twintich beest, dair of te wincope ghegheven ende van cost iij$_{c}$ sc.

Item Wolftgen, die twie hondert ende vive ende twintich coeyen dreef mit hem derden van Hoern tot Enchusen, voir horen cost ghegheven j$_{c}$ sc.

Item Jan Claes soen mit synen knechtsen tot

Enchusen verteert tot Ludecgen Gheerlofs soens hws, die wiil hi dair lach ende vergaderde dair die beest om over in Vrieslant te senden, die van Memelic, van Hoern ende dair wt den lande quamen ende mitten knechtsen, die tvee dair brochten ende hulpen scepen, horen cost dair in gherekent tot drien tyden of tot vieren, te samen vꝭ sc.

Item Symon ende Jan enen knecht over ghesent in Oestvrieslant om die koeynre kogghen die dair laghen, dat si tot Enchusen comen souden, die beest die dair waren in Oestvrieslant te brenghen, die knecht vervaren ende verteert xxx gr.

Item Symon ende Jan tot Memelic in hoer herberghe te belensier ghegheven xx gr.

Item Symon ende Jan overghevaren van Memelic Staveren, van sciphuier ghegheven xx gr.

5 Aug. Item sdinxdaechs na sinte Pieters dach ad Vincula socht Jan Claes soen een scip vees, dat hem vermelt was dat ment wt Oestvrieslant voeren woude, boven miins heren ghebot, dair om verteert mit lude diet hem hulpen soeken xij gr.

Summa xvj sc. xxxiiij gr.

fol. 16 r°. Dit is den cost ende wincope, die Symon vander Scuier ende Jan Claes soen ghedaen ende ghegheven hebben vanden twie hondert ende ses ende tseventich beesten, die sy coften binnen Staveren.

11 Aug. Eerst smanendaechs na sinte Louwerens dach verteert Symon ende Jan tot Heyn Noerts inden wiin mit vleyschouwers van Hoern ende mit horen knechtsen, die hem hulpen copen, xlvj gr.

12 Aug. Item sdinxdaechs dair na Jan Claes soen mit vleyschouwers van Hoern, so si hem hulpen copen

beesten binnen Staveren, verteert ende te wincope ghegheven, te samen lx gr.

13 Aug. Item swoensdaechs Symon ende Jan mit een deel edelincx, dair si beest jeghens coften, ende mit Coptgen Meynsen soen die hem dairtoe halp, verteert ende te wincope ghegheven l gr.

Item Jan Claes soen ghevaren buten Staveren tot Coudum om beest te copen, dair hi er coft vive ende twintich stic, vervaren, verteert ende van wincope dair of ghegheven xlvij gr.

Item Symon ende Jan elcx in hoer herberghe ghegheven te belensier tStaveren twintich grote, fac. xl gr.

14 Aug. Item op onser Vrouwen avont Assumpcio ende die leveringhe ghedaen was, voeren Symon ende Jan thws wairt ende quamen te Hoern, ghegheven van sciphuier xx gr.

14 en 15 Aug. Item tot Hoeren op onser Vrouwen avont ende dach, so si dair bleven legghen om hoer dinc te oversien mit malcander vanden beesten die si ghecoft hebben, verteert ende te belensier ghegheven lxxij gr.

Item tsaterdaechs Symon ghevaren van Hoern tot Hairlem van waghenhuier, van scwthuier, ende verteert tot Alcmaer onder weghe, alte samen ghegheven xlij gr.

Summa ix sc. xvij gr.

fol. 16 v°. Item Jan Claes soen ghecomen bi Symon van der Scuier, om dat si beghinnen souden hoer rekeninghe te maken vanden ossen, die si te samen ghecoft hadden tot miins heren behoef, van waghenhuier, van scwthuier, ende verteert onder weghe van Hoern tot Hairlem xxxvj gr.

Item, dair Symon ende Jan smanendaechs na

25 Aug. sinte Bertelmeus dach over hoer rekeninghe saten

ende begonse te ondwerpen ende te maken, tot Hairlem verteert mit horen knechtsen ende mit horen clerc te samen xxiiij gr.

26 Aug. Item sdinxdaechs sochtens ghegheten oec mit horen clerc ende knechts, mit horen wiin die si droncken over maeltiit, verteert xvj gr.

Item savonts tot Jan Uttiins soens inden wiin ghegheten, onder hem viven verteert xviij gr.

27 Aug. Item swoensdaechs ghegheten tot Symons vander Scuier, te wiin onder hem viven verdroncken xij gr.

Item savonts in Jan Claes soens herberghe ghegheten onder hem viven, verteert mit horen wiin over hoer maeltiit xxj gr.

Item Jan Claes soen ghegheven in siin herberghe te belensier xij gr.

Item Jan Claes soen ghevaren weder van Hairlem tot Hoern, ende verteert onderweghe xxxij gr.

10 Oct. Item up sinte Victoers dach leyden Symon ende Jan malcander een tiit in die Haghe om hoer rekeninghe dair te sluyten van den ossen ende beesten, ende mynen lieven heer dair rekeninghe of doen, of sinen raet, Jan Claes soen vervaren ende verteert van Hoern tot Hairlem te samen xl gr.

Summa v sc. xj gr.

fol. 17 r°. Item Jan savents tot Hairlem verteert, te wiin verdroncken ende te belensier ghegheven xvj gr.

10 Oct. Item sdonredaechs up sinte Victoers dach Symon ende Jan te samen onbeten inden wiin tot Hairlem, omdat si mit malcander ter Haghe wart trecken souden, verteert mit horen knechtsen ende clerc xxxiiij gr.

Item Symon ende Jan up den dach voirscr. ghevaren van Hairlem in die Haghe, ghegheven van waghenhuier xl gr.

Item Symon ende Jan laghen achte daghe om te rekenen ende hoer rekeninghe te sluyten vanden ossen, Symon ende Jan elcx mit een knecht ende mit horen clerc, si vive verteert elcx daechs een scilt, fac. viij sc.

Item Symon te belensier in siin herberghe ghegheven xxx gr.

Item Jan Claes soen te belensier in siin herberghe xxx gr.

Item Symon ende Jan van waghenhuier weder uter Haghe tot Hairlem, dair si hoer rekeninghe ghedaen hadden, ghegheven xl gr.

Item Jan Claes soen van waghenhuier ende van scwthuier, ende verteert onderweghe van Hairlem tot Hoern toe l gr.

Summa xiiij sc.

Summarum verteert ende verreyst c liij sc. xviij gr.

fol. 17 v°. Summa summarum van allen wtgheven dat dese voirscr. beest ghecost hebben, xiij^{m}v^{c}xlix sc. xij gr. vj ♂ Hollñs.

Gerekent ende vereffent mit Symon vander Schuyr ende Jan Clais soen van Hoirne up sinte
18 Oct. Lucas dach anno xcviij° vanden beesten, die sy tot mijns heren behoef inder Vriescher reyse gecoft hebben, beloipt hoir wtgeven, mits allen oncost tzamen gerekent, xiij^{m}v^{c}xlix scild xij gr. vj ♂ Hollñs, den scild voir xl gr. gerekent. Ende hoir ontfanc hier jegens beloipt mitten gelde, dat Symon vanden haryng ontfinc, tsamen xiij^{m}vj^{c}xv scild xxvj gr., welke summen onderlinghe vereffent, blyven Symon voirscr. ende Jan minen here sculdich by deser rekeninge, lxvj scilde xij gr. ende ij ♂ Hollñs, den scild gerekent als voirscreven is.

Item so rekent Symon voirscr. noch ontfaen vanden harynng in Wieryngen boven die ij^{m}viij^{c}xxvij scild xiiij gr., die hi in deser rekeninge ontfaen rekent, gelikerwijs als dat ander boec inhout, dair hi die bewizinghe in gedaen heeft, wair dat gelt gevaren is, iij^{c}xcij scilde xvj gr., dair sijn wtgeven of belopen meer dan hi ontfaen heeft, gelikerwijs dat selve boec begrepen heeft, lxxx oude scilde, welke lxxx scilde ofgecort jegen die lxvj scilde xiij gr. ende ij Hollñs voirscr., blijft mijn heer Symon voirscr. sculdich, alle dinc verlijct ende vereffent, xiij$_{\ell}$ oude scilt vj gr. vj ȝ Holls.

TOCHT VAN 1398.

GRAFELIJKE REKENINGEN BERUSTENDE OP HET RIJKS-ARCHIEF: III. 54.

VIER REKENINGEN VAN DEN TOCHT DES HEEREN VAN OOSTERVANT NAAR FRIESLAND.

1397—1399.

IV.

Dit is dat Symon van Zaenden Gherijts zoen ende Hughe Starc Jans soen van ons liefs ghenadichs heren weghen van Hollant ontfangen hebben bi hande des proefsts van Berghen ende Jorghels aen reden ghelde ende aen quitancyen op den steden, alse Haerlem, Delf, Leyden ende Aemsterdam, tarwe, bier ende haver mede te copen, dat ghebesicht ende ghelevert is in ons liefs heren reyse ten Oestvriesen anno xcviij, ende elken ouden scilt voer xl Hollantsche grote gherekent, ghelijc ende in allen manieren als hier na bescreven staet.

Item int eerste Symon ende Hughe voersc. aen reden ghelde ontfangen op den Heilighen
16 Mei. Ascencioens dach xviij^{c}lxij oude franken, tstuc xxxvij gr. Item ij^{c}xlv nywe Henegoudsche kronen, tstuk xxxiiij gr., faciunt an ouden scilden ij^{m}xv oude scilde xxiiij gr.

Item opten xxij^{sten} dach in Meye ontfangen bi hande des proefsts van Berghen en Thienen Potter iij^{c}x Vrancsche kronen, tstuc xliij gr. Item cxlv dubbelde Heneg. kronen, tstuc lij gr. Item clxxvij Hollantsce scilde, tstuc xlij gr. Item lvij Berchsce scilde, tstuc xxxiij gr. Item 1 gulden enghel, tstuc 1 gr. Item lxxv Vrancsce mottoen, tstuc xlvij gr. Item lvij Mechelsche scilde, tstuc xliij gr. Item xxiiij Wilhelmus kronen, tstuc xxxix gr. Item vij^{c} Ghentsche scilde,

tstuc xlv gr. ende j dubbel mottoen, saemen liiij gr., faciunt an oude scilden ij^{m} oude scilde.

8 Juni. Item des sonnendages na Sacramenti ontfangen bi hande Jorghels ende Thienen Potter xij^{c} dubbel mottoen, oude ende nuwe, overhoeft tstuc liiij gr. Item ij^{c}xc dubbelde Heneg. kronen, tstuc lij gr., fac. ij^{m} oude scilde.

Samen vj^{m}xv oude scilde xxiiij gr.

fol. 1 v°. Item op den xviij^{den} dach in Junio ontfangen bi hande Jorghels aen alrehande goud ende ghelt vj^{c}xxiiij oude scilde, ende aen simpelen kronen c oude scilde, fac. vij^{c}xxiiij oude scilde.

17 Juli. Item op sente Mergrieten dach ontfangen bi hande Jorghels tot Hoern xxij^{c} nuwe Hollantsce gulden, tstuc xxviij gr., fac. xv^{c}xl oude scilde.

24 Juli. Item op sente Jacobs avont tot Medenblijc ontfangen bi hande Jorghels aen alrehande goud ende payment ij^{m} oude scilden.

Item tot Staveren ontfangen bi hande des proefsts van Bergen, Herman Willems soens ende Phillips bottelgier, van een stuc rijns wijns xxxvj oude scilde.

Summa iiij^{m}ij^{c} oude scilde.

Summarum van allen ontfanc an reden ghelde x^{m}ij^{c}xv oude scilde ende xxiiij gr.

fol. 2 r°. Item ontfangen bi hande Jorghels opter stede van Delf een quitancy van iiij^{m} oude scilde.

Item ontfangen bi hande Jorghels op der stede van Leyden een quitancy van xxx^{c} Hollantsce gulden, tstuc xxviij gr., fac. ij^{m}c oude scilde.

Item noch ontfangen bi hande Jorghels op der stede van Haerlem wt hore quitancy ij^{m} oude scilde.

Item noch ontfangen bi hande Jorghels opter

stede van Aemsterdam een quitancy van ij^{c}x oude scilde.

Summa van desen quitancyen voerscr. viij^{m}ij^{c}x oude scilde.

Summarum van allen ontfanc an ghelde ende quitancyen voerscr. tsamen xviij^{m}vj^{c}xxv oude scilde ende xxiij gr.

fol. 3 r°. Dit is dat Symon van Zaenden Gherijts soen ende Hughe Starc Jans soen wtghegheven hebben om tarwe, die si ghecoft ende ghelevert hebben den pentiers ende dien sijt bevolen hadden, ende sulken oncost daer om ghedaen, als hier na bescreven is:

Item int eerste opten xvij^{den} dach in Meye ghecoft teghen Ysebrant Jans soen ende Jan Claes soen hondert hoet tarwen, Herlemsce mate, die Valke die backer tot Herlem ontfinc ende ghelevert wert, cost elc hoet tarwen voerscr. x ℔ ij ß, fac. x^{c}x ℔.

Item op die selve tijt ghecoft teghens Jan Bent ende Jacob Heynrics soen hondert hoet tarwen, Herlemsce mate, die Gherijt Reyners soen tot Aemsterdam ghesent ende ghelevert wert, cost elc hoet tarwe voerscr. x ℔ ij ß, fac. x^{c}x ℔.

Item van desen ij^{c} hoet tarwen voerscr. te godspenningen, te wijncoop ende den ghesellen, dien maten ende overstorten, te drincgelde ghegheven tsamen iij ℔.

Item die c hoet tarwen, die Gherijt Reyners soen tot Aemsterdam ghesent worden, cost elc hoet te voeren van Harlem tot Aemsterdam voerscr. ij gr., fac. x ℔.

Item enen knecht mit dese c hoet tarwen

voerscr. tot Aemsterdam ghesent, ende Gherijt Reyners soen leverde, daer van meten, van overstorten, ende den knecht voer sinen cost ende arbeit tsamen ghegheven iij ℔ iiij ß.

Item, doe Symon ende Hughe voerghenoemde dese voerscr. ij^{c} hoet tarwen coften, waren si wt v daghe, verteert mit horen knechten ende mit aenval van alrehande lude, daer si hem mede behelpen mosten, tsamen vij ℔ ij ß.

Item op die selve tijt enen waghenaer, die Symon, Hughe ende hoer knecht wt den Haghe tot Harlem voerde ende van Harlem weder inden Haghe, tsamen ghegheven ij ℔ xiij ß iiij ♂.

Summa ij^{m}xlv ℔ xix ß iiij ♂, fac. an oude scilden xv^{c}xxxiiij oude scilden xix gr.

fol. 3 v°. Item op den xxvj^{sten} dach in Meye ghecoft teghen Gherijt Wouters soen, Jan Dircs soen ende Willaem Heynrics soen hondert vijftich hoet tarwen, Harlemsche mate, cost elc hoet tarwe voerscr. x ℔ ij ß, fac. xv^{c}xv ℔.

Item dese voerscr. cl hoet tarwen daer of te godspenninge, te wijncoop ende den ghesellen, dien maten ende overstorten, verdronken, tsamen ghegheven lx gr., fac. xl ß.

Item dese cl hoet tarwe voerscr. ghelevert Abel Gherijt, ende hem tot Eynchusen ende tot Medenblijc daer mede ghesent bi bevelen Jan Heynrics soens ende Dircs vander Gheite, cost elc hoet tarwe vorscr. van Harlem tot Eynchusen ende tot Medenblijc voerscr. te voeren x gr., fac. l ℔.

Item op dieselve tijt Abel Gherijt voerscr., desen voerghenoemden tarwe tot Eynchusen ende tot Medenblijc voerscr. mede op te doen meten ende over te storten, ghegheven van elken hoede j gr., fac. v ℔.

Item op die selve tijt, doe Symon ende Hughe voergen. dese cl hoet tarwen coften, waren si wt iiij daghe, verteert mit horen knechten ende mit alrehande anval van luden, dair si hem mede behelpen mosten, tsamen v ℔ iiij ß.

Item op die selve tijt van waghenhuyer wt den Haghe tot Harlem te varen, ende van Harlem weder inden Haghe te varen, tsamen ghegheven ij ℔ viij ß iiij ȝ.

Summa xv^{c}lxxix ℔ xvij ß iiij ȝ, fac. an oude scilden xj^{c}lxxxiiij oude scilde xxxvj gr.

fol. 4 r°. Item opten derden dach in Junio ghecoft teghen Garbrant Jacobs soen ende Florijs Willems soen tsestich hoet tarwen, Harlemsce mate, die Valken den backer tot Harlem ontfinc ende ghelevert werden, cost elc hoet tarwe voerscr. x ℔ xij ȝ, fac. vj^{c}iij ℔.

Item noch op die selve tijt ghecoft teghen Heynric Dircs soen ende Dirc Florijs soen hondert hoet tarwen, Harlemsce mate, die Gherijt Reyners soen tot Aemsterdam ghesent worden ende ghelevert, cost elc hoet tarwe voerscr. x ℔ ij ß, fac. x^{c}x ℔.

Item van desen clx hoet tarwen voerscr. te godspenningen, te wijncoop ende den ghesellen, dien maten ende overstorten, te drincghelde ghegheven, tsamen lx gr., fac. xl ß.

Item die c hoet tarwen voerscr., die Gherijt Reyners soen tot Aemsterdam voerscr. ghesent worden, cost elc hoet van Harlem tot Aemsterdam voerscr. te voeren iij gr., fac. x ℔.

Item enen knecht mit desen voerscr. c hoet tarwe tot Aemsterdam ghesent, ende Gherijt Reyners soen leverde, daer van meten, van overstorten ende den knecht voer sinen cost ende arbeit tsamen ghegheven iij ℔.

Item op die selve tijt, doe Symon ende Hughe dese clx hoet tarwen voerscr. coften, waren si wt v daghe, verteert mit horen knechten ende mit alrehande anval van luden, daer si hem mede behelpen mosten, tsamen vj ℔ iiij ß.

Item op die selve tijt van waghenhuyer wt den Haghe tot Harlem te varen, ende van Harlem weder inden Haghe te varen, tsamen ghegheven ij ℔ xiij ß iiij ♂.

Summa xvj^{c}xxxvj ℔ xvij ß iiij ♂, fac. an oude scilde xij^{c}xxvij oude scilde ende xxvj gr.

fol. 4 v°. Item op den tienden dach in Junio ghecoft teghen Claes Gherijts soen ende Gherijt Willems soen hondert hoet tarwe, Harlemsce mate, die Valke die backer tot Harlem ontfinc ende ghelevert wert, cost elc hoet tarwe voerscr. ix ℔ xix ß, fac. ix^{c}xcv ℔.

Item noch op die selve tijt ghecoft teghen Pieter Claes soen, Claes Jans soen ende Dirc Willems soen hondert vier hoet tarwe, Harlemsce mate, die Gherijt Reyners soen tot Aemsterdam ghesent ende ghelevert worden, cost elc hoet tarwe voerscr. x ℔ xij ♂, fac. x^{c}xlv ℔ iiij ß.

Item van desen ij^{c}iiij hoet tarwen voerscr. te godspenningen, te wijncoop ende den ghesellen, dien maten ende overstorten, te drincghelde tsamen ghegheven iij ℔ iiij ß.

Item die ciiij hoet tarwe, die Gherijt Reyners soen voerscr. tot Aemsterdam ghesent worden, cost elc hoet van Haerlem tot Aemsterdam voerscr. te voeren iij gr., fac. x ℔ viij ß.

Item enen knecht mit desen voerscr. ciiij hoet tarwe tot Aemsterdam ghesent, ende Gherijt Reyners soen voerscr. leverde, daer van meten,

van overstorten ende den knecht voer sinen cost ende arbeit tsamen ghegheven iij ℔ vj ß.

Item op die selve tijt, doe Symon ende Hughe voerg. dese ij^{c}iij hoet tarwen voerscr. coften, waren si wt v daghe, verteert mit horen knechten ende mit alrehande aenval van luden, daer si hem mede behelpen mosten, tsamen vj ℔ iij ß.

Item op die selve tijt van waghenhuyer wt den Haghe tot Harlem te varen, ende van Harlem weder inden Haghe, tsamen ghegeven ij ℔ xij ß iij ♂.

Summa ij^{m}lxv ℔ xix ß iij ♂, fac. an oude scilde xv^{c}xlix oude scilde ende xix gr.

fol. 5 r°. 20 Juli. Item des saterdages na sente Mergrieten dach wert Hughe Starc voerscr. van Hoern ghesent om tarwe te copen, ende coft op die tijt teghen Valken den backer, Jan Jans soen ende Gherijt Dircs soen hondert hoet tarwen, Harlemsce mate, die Valke voerscr. ontfinc ende ghelevert wert, cost elc hoet tarwe voerscr. ix ℔ xix ß, fac. ix^{c}xcv ℔.

Item van den c hoet tarwen voerscr. te godspenningen, te wijncoop ende den ghesellen, dien maten ende overstorten, te drincghelde tsamen ghegheven xl gr., fac. xxvj ß viij ♂.

Item noch op die selve tijt tot Scoenhoven ghecoft teghen Dirc Lambrechts soen ende Baernt Claes soen hondert hoet tarwen, Harlemsce mate, die Gherijt Reyners soen tot Aemsterdam ghesent ende ghelevert wert, cost elc hoet tarwe voerscr. mit godspenningen, mit wijncoop ende mit anders oncost van Scoenhoven tot Aemsterdam te leveren, x ℔ xij ♂, fac. x^{c}v ℔.

Item was Hughe voerscr. om desen tarwe voerscr. te copen ende te leveren wt mit enen knecht ende mit ij paerden vj daghe, verteert

mit alrehande aenval van luden, daer hi hem mede behelpen most, tsamen vanden ij^{c} hoeden voerscr. viij ℔.

Summa ij^{m}ix ℔ vj sc. viij ß, fac. an oude scilde xv^{c}vij oude scilde.

fol. 5 v°. Item opten xviij^{den} dach in Junio Hughe Starc ghecoft tot Delf bi bevelen Herman Willems soens twee hoet ende twalef achtendeel witter erweten, cost elc achtendeel erweten xx gr., fac. l ℔ xij § iij ß.

Item op die selve tijt ghecoft xvj tonnen, daermen die erweten voerscr. in dede ende besloech, cost elke tonne x gr., fac. v ℔ vj § viij ß.

Item van den voerscr. tonnen op te slaen, scoen te maken, weder toe te slaen, ende om die erweten voerscr. van den solre te dragen, tsamen ghegheven xvj gr., fac. x § viij ß.

Item, doe Hughe voerscr. dese voerscr. erweten coft, verteert ende te wijncoop tsamen ghegheven viij gr., fac. v § iij ß.

Summa lvj ℔ xvj §, fac. an oude scilde xlij oude scilde xxiij gr.

Summarum van den tarwe, erweten ende allen oncost daer om ghedaen, fac. ix^{m}ij^{c}xciij ℔ xvj §, faciunt aen oude scilde vij^{m}xlvj oude scilde iij gr.

fol. 6 r°. Dit is dat bier, dat Symon ende Hughe voerg. ghecoft hebben, betaelt ende ofgheslegen mit mijns liefs heren quitancye op den steden, als: Harlem, Delf, Leyden ende Aemsterdam, ende wtghegheven van teringhe ende van anders allen oncost daer om ghedaen, ghelijc hierna bescreven is:

Item tot Delf ghecoft biden proefst van Berghen

ende Jorghel iiij^{m} vate biers, betaelt mit mijns heren quitancy, cost elc vat j oude scild, fac. iiij^{m} oude scilde.

Item waren Symon [ende] Hughe voerscr. drie reysen tot Delf ghevaren, eer si dit voerscr. bier copen ende besteden consten te brouwen, die eerste reyse alleen ghevaren, die ander reyse mit Phillips bottelgier, ende die derde reyse mit den proefst van Bergen ende Jorghel, verteert op die iij reysen voerscr. mitten voerghenoemden mit horen ghesinde, mit veel aenvals vanden brouweren tot Delf, die tbier aen namen te brouwen, ende enen knecht diese telken versamende, te wijncoop ende van waghenhuyer al tsamen wtghegheven iiij oude scilde.

Item van desen iiij^{m} vate biers voerscr. te scuten loen, diet van Delf op die nuwe haven voerden, ende van knapen loen, die tbier voerscr. tot Delf in scuten sloegen, ende op die nuwe haven weder wt den scuten inden groten scepen sloegen, ghegheven van elken vate biers voerscr. iiij Hollantsce, fac. l oude scilde.

Item op die selve tijt voerscr. van desen voerscr. bier tot Delf ende op die nuwe haven voerscr. te waken, ende den cuper van binden, so die hoepe vanden tonnen spronghen mitten voeren ende overslaen, tsamen ghegheven lxxx gr., fac. ij oude scilde.

Item waren Symon ende Hughe voerscr. wt met hem x^{den} viij daghe, om dit voerscr. bier binnen Delf ende op die nuwe haven te scepen, verteert ende vervaren tsamen xvj oude scilde.

Summa iiij^{m}lxxij oude scilde.

fol. 6 v°. Item tot Harlem ende Leyden tsamen gheçoft vier dusent hondert vate biers, betaelt mit

mijns heren quitancyen, dat biden gherecht van beiden steden besteet wert te brouwen, cost elc vat j oude scild, fac. iiij^{m}c oude scilde.

Item Symon ende Hughe voerscr. tot Harlem ende tot Leyden ghevaren, doe si tbier voerscr. coften ende besteden te brouwen, waren si wt iiij daghe, verteert mit horen knechten, mit veel aenvals vanden brouweren, die tbier aennamen te brouwen, ende enen knecht diese versamende, ende van wijncoop tsamen wtghegeven v oude scilde.

Item op die selve tijt van waghenhuyer wt den Haghe tot Harlem te varen, van Harlem tot Leyden ende van Leyden weder inden Haghe, tsamen ghegheven lxxx gr., fac. ij oude scilde.

Item van desen voerscr. bier te scuten loen, diet wt Leyden mit den scuten tot der Zijlbrughe aen die grote scepe voerden, ende van knapen loen, diet tot Harlem ende tot Leyden voerscr. wt ende in sloegen, tsamen ghegheven van desen iiij^{m}c vate biers voerscr. v oude scilde.

Item op die selve tijt enen clerc ende enen knecht, die dit voerscr. bier tot Harlem ende tot Leyden voerscr. ontfingen, voer horen cost ende arbeit tsamen ghegheven vanden iiij^{m}c vaten biers voerscr. vj oude scilde.

Summa iiij^{m}cxviij oude scilde.

fol. 7 r°. Item tot Aemsterdam twee hondert vate biers betaelt mit mijns heren quitancy, cost elc vat biers voerscr. j oude scild, fac. ij^{c} oude scilde.

Item enen knecht tot Aemsterdam ghesent, die tbier voerscr. daer sceepte ende ontfinc, voer sinen cost ende arbeit tsamen ghegheven xl gr., fac. j oude scild.

Summa ij^{c}j oude scilde.

fol. 7 v°. Dit is dat bier dat Symon ende Hughe ghecoft hebben mit reden ghelde, ende daer si voer gheseit hebben boven mijns heren quitancyen vorscr. ende hierna bescreven staet:

Item tot Harlem ghecoft teghen Pieter Claes soen, Willem Ghierich, Pieter Pouwels, Dirc Claes soen ende Claes Jans soen vijf hondert vijftich vate biers, cost elc vat biers voerscr. xl gr., fac. v^{c}lx oude scilde.

Item noch ghecoft tot Harlem op die selve tijt teghen Eylaert Tymans soen, Heyn Lems soen, Louwe Louwen soen, Sybrant Dircs soen, Aernt Dircs soen, Aelbrecht van Yper, Claes Gherijts soen, Jan Wouters soen, Dirc Gherijts soen, Ysebrant Winter, Claes Johannes soen ende Lebbrant Allaerts soen, tsamen ix^{c}lxxx vate hoppen biers, cost elc vat biers voerscr. xl gr., fac. ix^{c}lxxx oude scilde.

Item noch Symon ende Hughe voerg. ghecoft op die nuwe haven van Delf, tot Leyden, ter Goude ende over al opten stroem, daer si bier te cope vonden, alse teghen Pieter Jans soen van Hughevliet, Bertelmeeus Jans soen, Willem Heynrics soen, Roelof Pieters soen, Lemkroec Jans soen, Herman Florijs soen, Jan Lems soen, Heyn die Weelde, Hughe van Hekelen, Heyn Jacobs soen, Jacob Jans soen, Willem Zier ende Claes Jans soen, twalef hondert seven ende tsestich vate biers, cost elc vat biers voerscr. mit sciphuyer ander bottelrien te leveren, overmids dat si gheen scepe bi hem en hadden noch ghecrigen en conden, die in mijns heren waedse ende huyere hoerden, xlij gr., fac. xiij^{c}xxx oude scilde xiiij gr.

Item, doe Symon ende Hughe voerscr. van Medenblijc ghesent worden, om dit voerscr. bier te copen, te Harlem, te Delf, te Leyden, ter Goude ende overal opten stroem, daer sijt sochten, waren si wt omtrent viij daghe, verteert mit horen knechten tsamen xv oude scilde.

Item op die selve tijt van waghenhuyer van Medenblijc tot Herlem, tot Delf, tot Leyden ende ter Goude te varen, ende van daer weder omme te varen, tsamen ghegheven viij oude scilde.

Summa ij^{m}viij^{c}lxxvij oude scilden xiiij g^{n}.

fol. 8 r°. Item tot Staveren noch Symon ende Hughe opten stroem ende inder havene ghecoft teghen Willem Luttelman, Heyn Piper, Garbrant Yeven soen, Dirc Bollen soen, Pieter Jans soen ende Wijbbrant vander Goude, ij^{c}lxij vate biers, cost elc vat biers voerscr. xl gr., fac. ij^{c}lxij oude scilde.

Item ghecoft tot Medenblijc teghen Claes Dircs soen van Zaenden drie vate Hamborger biers ende ghelevert den domproefst, cost elc vat biers voerscr. lxxxvj gr., fac. vj oude scilde xviij gr.

Item Symon ende Hughe voerscr. noch ghecoft tegen Jan Eylaerts soen ende Hobbe Ysebrants soen drie brouten hoppen biers bi heten des Joncheren van Arkel ende den domproefst, ende ghelevert wert den Inghelschen in Tessel, daer Pieter Soet mede was, cost elc brout vorscr. xvij ℔, fac. lj ℔, faciunt an ouden scilden xxxviij oude scilde x gr.

Item van desen voerscr. drie broute biers te vracht van Harlem in Tessel te voeren, tsamen ghegheven iiij ℔, fac. ij oude scilde.

Item enen clerc ende enen knecht, die al mijns heren reyse dore bi Phillips bottelgier opten scepe waren, om mijns heren bier voerscr. hem te le-

veren, voer hoer twier loen ende arbeit, elken elcs daghes ghegheven, xl daghe lanc, iiij gr., fac. viij oude scilde.

Item tween knechten met eenre scuten, die al mijns heren reyse dore mit Symon, Hughe ende horen knechten des daghes voeren anden scepen, die mijns heren bier gheladen hadden, om tbier ander bottelrien te doen varen ende daer te leveren, ghegheven elken knecht voerscr. xxxvij daghe lanc, elcs daghes iiij gr., fac. vij oude scilde xvj gr.

Summa iij^{c}xxv oude scilde iiij gr.

fol. 8 v°. Item van xxij waghen, die dat bier, dat ghebroken was voer Egmonde, uter playten ghegheven in dieWijc te voeren om daer weder te scepen, van elken waghen x gr., fac. v oude scilde xx gr.

Item op die selve tijt reet Symon met enen knecht tot Egmonde bi beheten des proefsts van Bergen, om tbier te bestemmen dat in der plaiten ghebroken was, verteert met sinen knecht ende paerden xx gr.

Summa vj oude scilde.

Summa van allen wtgheven om bier ende oncost daer om ghedaen, als voerscr. is, vj^{m}v^{c}xcix oude scilde xviij gr.

fol. 9 r°. Item des saterdaghes na sente Mergrieten dach
20 Juli. wort Hughe Starc voerscr. ghesent van Medenblijc tot Eynchusen bi bevelen mijns heren ende des domproefsts, om die xvj grote scepe, die voer Eynchusen laghen, te mannen mit volc, mit stiermans ende mit scipknechten, om over te seilen voer Staveren, ende der stede bode van Eynchusen an minen here ghesent, hierom verteert ende wtghegheven ij oude scilde.

24 Juli. Item op sente Jacobs avont Symon ende Hughe voerscr. enen knecht ghesent mit mijns heren open plackaert aen allen tollen mijns heren, bi bevelen des domproefsts, inhoudende datmen gheen provancy van biere buten laten varen en soude dan in mijns heren heer, ghegheven lx gr., fac. j oude scild xx gr.

Item Symon voerscr. mit heren Hansen van den Rijn ghesent van mijns heren weghen ten Ouden Cloester in Oestfrieslant, om grave Willem te halen, dien God ghenadich si, waren wt ij daghe, verteert mit horen knechten ende van sciphuyer tsamen, ghegheven iiij oude scilde.

Item Symon ende Hughe voerscr. mit horen ghesellen ende knechten, binnen der tijt datsi in mijns heren reyse waren tot Eynchusen, inden heer ende tot Staveren, overmids datsi alle tijt gheen leverancye van mijns heren weghen ghecrighen en conden, verteert ende wtgegheven van anders alrehande oncost, ghedaen binnen den tijt voerscr., tsamen xvj oude scilde.

Item Symon ende Hughe voergen. jonghe Hughe Dircs soen haren sciphere, die si voer hem ende horen ghesellen alle mijns heren reyse wt ghewonnen hadden hem te dienen ende te voeren, die hem diende drie weken langher boven der maent, daer hem die stede van Harlem voer gheseit had, ghegheven van drien weken voerscr. xij oude scilde.

Summa xxxv oude scilde xx gr.

fol. 10 r°. Item opten xix^den^ dach in Junio voer Hughe Starc om haver te copen van mijns heren weghen van Hollant, te besigen op die reyse in Oestvrieslant, daer hi op die reyse

voer ende cofte bi bevelen vanden proefst van Bergen ende van Jorghel.

Item ghecoft op die selve tijt teghen Jan Gherijts soen ende Heynric Dircs soen tot Scoenhoven hondert hoet haver, Scoenhoefsce mate, cost elc hoet iij ℔ xvij ß, fac. iij^{c}lxxv ℔.

Item noch op die selve tijt ghecoft teghen Dirc Wolfaerts soen ende Willaem Enghebrechts soen hondert hoet haver, Scoenhoefsce mate, cost elc hoet iij ℔ xviij ß iiij ₰, fac. iij^{c}xci ℔ xiij ß iiij ₰.

Item noch ghecoft op die selve tijt teghen Jacob Coenraets soen ende Aernt Jacobs soen hondert hoet haver, Scoenhoefsce mate, cost elc hoet iij ℔ xix ß, fac. iij^{c}xcv ℔.

Item van dese voerscr. iij^{c} hoet haver te godspenningen ende te wijncoop tsamen ghegheven iij ℔ v ß.

Item was Hughe om dese voerscr. haver te copen v daghe, vervoer ende verteerde hi met alrehande anval van luden, daer hi hem mede behelpen most, tsamen viij ℔.

Item costen dese voerscr. iij^{c} hoet haver te ontfangen, die sacken op te houden ende te heffen ende over te storten in die scepe, elc hoet j gr., fac. x ℔.

Item voer Hughe anden ammirael, omdat hi hem scepe leveren soude dese voerscr. haver mede te doen voeren in Oestvrieslant, daer hi om wt was ij daghe, vervoer ende verteerde hi tsamen xl ß.

Summa xj^{c}xciiij ℔ xviij ß iiij ₰, fac. an oude scilden viij^{c}xcvj oude scilde viij gr.

fol. 10 v°. Item was Hughe wt om dese voerscr. haver te ontfangen ende te scepen, doemense ontfinc, vj

daghe vervoer ende verteerde hi met sinen knechten ende metten ghenen diese hem holpen ontfangen, tsamen viij ℔.

Item om viij scoppen die haver mede te verwerpen, ende om x maten dese haver mede te leveren, tsamen ghegeven ij ℔.

Item enen knecht op dese haver, diese bewaerde ende voere mede in Vrieslant, ende wasser op vij weken, voer sinen arbeit ghegheven, des daghes ij gr., fac. iiij ℔ xviij ß.

Item verteerde dese voerscr. knecht, eer hi ter leveringhe quam tot Eynchusen, j ℔.

Item opten derden dach in Junio wert Hughe Starc ghesent tot Aemsterdam met Dammaes Aernts soen haver ende bier te leveren, daer hi den here van Heynsborch ende anders den heren mede leveren soude tot Muden, vervoer ende verteerde hi tsamen iiij ℔.

Summa xx ℔ xviij ß, fac. an oude scilden xv oude scilde xxvij gr.

Summarum wtghegheven vander voerscr. haver ende oncost daerom ghedaen xij^{c}xv ℔ xvj ß iiij ȝ, fac. an oude scilden ix^{c}xj oude scilde xxxiiij$_{e}$ gr.

fol. 11 r°. Summa summarum van allen Symons ende Hughe voerscr. wtgheven van tarwe, erweten, bier, haver ende anders allen oncost daer om ghedaen, ghelijc hier voerscr. is, beloept al tsamen xix^{m}v^{c}xcij oude scilde xxxvj$_{e}$ gr.

Gerekent ende geeffent mit Symon van Zaenden Gherijts soen ende Huge Starken upten xxviij^{sten} dach in Septembri, van sulken gelde als sy van minen lieven here by den proefst van

Bergen ende by Jorgel ontfangen hebben, ende weder in mijns heren oirbair wtgeleit hebben, beloipt dat sy wtgegeven hebben xix^{m}v^{c}xcij oude scilde xxxvjϱ gr., ende hoir ontfanc hierenjegens beloipt xviij^{m}vj^{c}xxv oude scilde xxiiij gr., welke sommen onderlinge vereffent, blijft men Symon ende Hugen voirscr. sculdich bi deser rekeninge ix^{c}lxvij oude scilde xijϱ gr., xl gr. voir den scilt gerekent. Hierjegen hebben sy weder ontfangen, die him bewijst sijn in mynderinghe vander sommen voirscr., an koirne, an meel, ij^{c}xlviij oude scilde xxxvj gr., welc ofgecort vander sommen voirscr. blijft men him noch sculdich vij^{c}xviij oude scilde xvjϱ gr. payments voirscr.

Item quamen dair weder van haver die overbleef lxxij nobl. j quartier, dair sijn sciplude mede geloont, als die proefst ende Jorghel bewisen sullen.

daghe vervoer ende verteerde hi met sinen knechten ende metten ghenen diese hem holpen ontfangen, tsamen viij ℔.

Item om viij scoppen die haver mede te verwerpen, ende om x maten dese haver mede te leveren, tsamen ghegeven iij ℔.

Item enen knecht op dese haver, diese bewaerde ende voere mede in Vrieslant, ende wasser op vij weken, voer sinen arbeit ghegheven, des daghes ij gr., fac. iiij ℔ xviij ß.

Item verteerde dese voerscr. knecht, eer hi ter leveringhe quam tot Eynchusen, j ℔.

Item opten derden dach in Junio wert Hughe Starc ghesent tot Aemsterdam met Dammaes Aernts soen haver ende bier te leveren, daer hi den here van Heynsborch ende anders den heren mede leveren soude tot Muden, vervoer ende verteerde hi tsamen iiij ℔.

Summa xx ℔ xviij ß, fac. an oude scilden xv oude scilde xxvij gr.

Summarum wtghegheven vander voerscr. haver ende oncost daerom ghedaen xij^{c}xv ℔ xvj ß iiij ȝ, fac. an oude scilden ix^{c}xj oude scilde xxxiiij^{e} gr.

fol. 11 r°. Summa summarum van allen Symons ende Hughe voerscr. wtgheven van tarwe, erweten, bier, haver ende anders allen oncost daer om ghedaen, ghelijc hier voerscr. is, beloept al tsamen xix^{m}v^{c}xcij oude scilde xxxvj^{e} gr.

Gerekent ende geeffent mit Symon van Zaenden Gherijts soen ende Huge Starken upten xxviij^{sten} dach in Septembri, van sulken gelde als sy van minen lieven here by den proefst van

Bergen ende by Jorgel ontfangen hebben, ende weder in mijns heren oirbair wtgeleit hebben, beloipt dat sy wtgegeven hebben xix^{m}v^{c}xcij oude scilde xxxvj$_{\varrho}$ gr., ende hoir ontfanc hierenjegens beloipt xviij^{m}vj^{c}xxv oude scilde xxiiij gr., welke sommen onderlinge vereffent, blijft men Symon ende Hugen voirscr. sculdich bi deser rekeninge ix^{c}lxvij oude scilde xij$_{\varrho}$ gr., xl gr. voir den scilt gerekent. Hierjegen hebben sy weder ontfangen, die him bewijst sijn in mynderinghe vander sommen voirscr., an koirne, an meel, ij^{c}xlviij oude scilde xxxvj gr., welc ofgecort vander sommen voirscr. blijft men him noch sculdich vij^{c}xviij oude scilde xvj$_{\varrho}$ gr. payments voirscr.

Item quamen dair weder van haver die overbleef lxxij nobl. j quartier, dair sijn sciplude mede geloont, als die proefst ende Jorghel bewisen sullen.

fol. 12 r°. Dit is alsulke bewisinghe vanden biere, dat Symon ende Hughe voerg. ghecoft hebben, gheliken hier voer bescreven staet, hoe ende waer dat sijt ghelevert hebben van ons liefs heren weghen.

Item ghelevert Phillips mijns heren bottelgier, gheliker wijs sijn partikelen daer of in houden, ende die summa daer of beloept, tsamen
$x^{m}xcix$ vate.

Item in mijns heren keldenaer inden Haghe ghelevert cij vate.

Item Jan Eylaerts soen heeft ghelevert in ydelen scepen, die van Harlem voeren om die wthemsche heren ende anders in mijns heren dienst
lxxiiij vate.

Item Hobbe der stede knecht van Harlem in ydelen scepen, die om mijns heren lude ende in sinen dienst voeren, ghelevert lxj vate.

Item Ghijscgens ghesellen van Diepenborch ende Jorghels in horen scepe tot Harlem ghelevert ij vate.

Item mijns heren tymmermeesters tot Harlem mit horen ghesellen, doe si tot Eynchusen voeren
iiij vate.

Item vij haverscepe tot Harlem, doe si tot Eynchusen voeren, ghelevert elc j vat, fac.
vij vate.

Item xvj grote scepe, die ghebleven waren leggen voer Eynchusen, daer die Inghelsche mede

over quamen wt Inghelant, so si voer Staveren buten die Kreil omme seilen souden, bi bevelen van minen here ende den domproefst, in elc scip ij vate, fac. xxxij vate.

Item tot Harlem in des proefsts scip van Bergen ende in andren scepen, daer hijt beval, ghelevert bi Florijs Boudijns soen xxx vate.

Summa $x^{m}iiij^{c}xj$ vate.

fol. 12 v°. Item Florijs Ghijsbrechts soen tot des domproefsts ghesellen behoef tot Harlem, tot Eynchusen ende inden heer tsamen ghelevert xxxvj vate.

Item Jan Heerman ende Louwetgen Dammaes soens ghesellen ende anders mijns heren ghesellen van Oestervant, die mit hem waren in Gherijt Pels scip, ghelevert op die nuwe haven xiiij vate, ende ter Goude xij vate, fac. xxvj vate.

Item Dammaes Aernts soen tot Aemsterdam tot behoef des heren van Heynsberch ghelevert xv vate.

Item Luwen Jans soen, dat hi inden ydelen scepen sloech tot Aemsterdam ix vate.

Item Gherijt Reyners soen tot Aemsterdam in die pentiers scepe viij vate.

Item Harman Willem soen in die provancye scepe tot Leyden xij vate.

Item Claes Jans Vos soen tot Leyden in die houtscepe ghelevert vij vate.

Item den vier baerdsen, die om mijn heer tot Medenblijc voeren, iiij vate.

Item in Claes van Kats playte tot Staveren in die haven ij vate.

Item tot Medenblyc in tween scepen, die met minen heer van Medenblijc tot Staveren voeren, ij vate.

Item vijf haverscepe tot Eynchusen, doe men over seilen soude op Vrieslant, bi bevelen Phillips bottelgier ghelevert wt Hughen scip v vate.

Item tot Eynchusen bi Harman Willems soen vier ydel scepe, die tot Hoern voeren om horde ende hout te halen, iiij vate.

Item Symon ende Hughe tot Harlem in xlj ydelen scepen bi bevelen des domproefsts, die om mijns heren lude voeren ende anders in sinen dienst, elc scip j vat, fac. xlj vate.

Summa clxxij vate.

fol. 13 r°. Item Aelman Jacobs soen van Aemsterdam, die had gheladen in sijn playte op die nuwe haven van Delf iiij^{c}lxij vate biers, ende die bedarf inder zee voer Berkerheide, daer Foyken Baertouts soen den bottelgiers of leverde lix vate, so bleef verloren inder zee iiij^{c}ij vate.

Item Claes Wouters soen van Rotterdam, die had gheladen in sijn playte op die nuwe haven van Delf ij^{c}xlij vate, ende die bedarf inder zee vor die Wijc, daer Willem Tymans soen uter Wijc den bottelgiers of leverde lxxviij vate, so bleef verloren inder zee clxiiij vate.

Item Claes Heynrics soen van Rotterdam, die had gheladen in sijn playte op die nuwe haven van Delf clxij vate, ende die bedarf inder zee voer Egmonde, daer Dirc Willems soen uter Wijc den bottelgiers of leverde lxij vate, so bleef verloren inder zee c vate.

Item Everaert Fonc van Rotterdam, Jan Claes soen van Rotterdam, Maertijn Daems soen van Rotterdam, hadden gheladen onder hem drien in horen playten op die nuwe haven van Delf, mits xxiiij vaten, die Maertijn voerscr. Jan Taerninc brocht in sijn scip, te samen vij^{c}xl vate,

ende dese drie playten voerscr. waren inder zee om omme te seilen, ende keerden weder overmids nootweder, daer Jan Taerninc doe ter Goude dit voerscr. bier over sloech in anderen scepen, ende brocht min ter leveringhe vanden voerscr. bier, dat hi seide dat inder zee van node geworpen was, lxvj vate.

Item so hebben Symon ende Hughe voerscr. ghedroncken mit hoers selfs ghesellen ende mit veel aenvals van andren luden, bi dat hem Phillips de bottelgier niet leveren woude, om dat si selve bier ende scepe hadden, tsamen al die reyse xxv vate.

Summa vij^{c}lviij vate.

fol. 13 v°. Item leverde Symon ende Hughe den Inghelschen tot Eynchusen bi bevelen vanden domproefst xviij vate.

Item den domproefst ghelevert tot behoef mijns heren, ghelijc hier voer bescreven is, Hamburger biers iij vate.

Item den Inghelschen in Tessel ghelevert, als hier voer bescreven is, drie broute biers, fac. xxxviij vate.

Summa lix vate.

Summarum vanden bier voerscr., dat Symon ende Hughe voerscr. ghelevert hebben ende bewisinghe of doen, ghelijc hier voer bescreven is, beloopt te samen xj^{m}iij^{c} vate.

TOCHT VAN 1398.

GRAFELIJKE REKENINGEN BERUSTENDE OP HET RIJKS-ARCHIEF: III. 54.

VIER REKENINGEN VAN DEN TOCHT DES HEEREN VAN OOSTERVANT NAAR FRIESLAND.

1397—1399.

V.

Dit es Symons vander Scuier ende Jan Claes soens wtgheven vanden ossen, die si ghecoft hebben tot miins heren reyse behoef ten Oestvriesen, inden jare achte ende tneghentich.

Inden eersten in die Sticht van Utrecht bi Amersfoerde inder slagen ende jeghens den burgheren van Amersvoerde.

Item Willem Meynsenz. iiij ossen, stic xx$_{\text{ℓ}}$ ghulden, fac. lxxxij ghulden.

Item noch Wm Meynsenz. ij ossen, stic xxj ghulden, fac. xlij nuwe ghulden.

Item Gh^{t} Hesselsz. viij ossen, stic xxij ghulden, fac. clxxvj ghulden.

Item noch Gh^{t} Hesselsz. vj ossen, stic xix ghulden, fac. cxiiij ghulden.

Item noch Gh^{t} Hesselsz. ix ossen, stic xix$_{\text{ℓ}}$ ghulden, fac. clxxv$_{\text{ℓ}}$ ghulden.

Item Gh^{t} Rutgher Scaepsz. x ossen, stic xix ghulden, iij quartier van enen ghulden, fac. cxcvij$_{\text{ℓ}}$ ghulden.

Item Pieter Willemsz. iij ossen, stic xix ghulden, fac. lvij ghulden.

Summa vij^{c}xliiij nuwe ghulden, fac. an scilden, den scilt gherekent voir xl gr. ende den ghulden voir xx gr., iiij^{c}xxij sc.

fol. 1 v°. Item Riickout Stienwerper x ossen, stic xx ghulden, fac. cc ghulden.

Item Matthiis van Gravensloet xj ossen, stic xxij$_{\varrho}$ ghulden, fac. ccxlvij$_{\varrho}$ ghulden.

Item Pieter Meynse xj ossen, stic xxij ghulden, fac. ccxlij ghulden.

Item Aelbrecht Heynenz. van Hamerberghe x ossen, stic xxj$_{\varrho}$ ghulden, fac. ccxlj ghulden.

Item Gh^{t} Helwiic x ossen, stic xxj$_{\varrho}$ ghulden, fac. ccxv ghulden.

Item Jacop van Lienlaer viij ossen, stic xxj ghulden, fac. clxviij ghulden.

Item Dirc Costiinsz. xvj ossen, stic xxij ghulden, fac. ccclij ghulden.

Item Jan van Rebeec xviij ossen, stic xxj$_{\varrho}$ ghulden, fac. ccclxxxvij ghulden.

Item Aernt Wendenz. viij ossen, stic xix ghulden, fac. clij ghulden.

Item Thomas vander Made ij ossen, stic xix$_{\varrho}$ ghulden, fac. lvij$_{\varrho}$ ghulden.

Item Meynse Evertsz. vij ossen, stic xx$_{\varrho}$ ghulden, fac. cxlij$_{\varrho}$ ghulden.

Item Aernt Boeye x ossen, stic xx ghulden, fac. cc ghulden.

Item Jan W^{s}z. vij ossen, stic xix ghulden, fac. cxxxiij ghulden.

Summa xxvij^{c}xiij$_{\varrho}$ ghulden, fac. an scilden, den scilt gherekent voir xl gr. ende den ghulden voir xx gr., xiii^{c}lvj sc. xxx gr.

fol. 2 r°. Dit ziin die van Ghermuden, die wt Masbroec hoer ossen ghecomen ziin.

Item Evert Muds xviii ossen, stic xxj ghulden, fac. ccclxxviij ghulden.

Item Jan Zeelander vj ossen, stic xxj ghulden, fac. cxxvj ghulden.

Item noch Jan Zeelander xvj ossen, stic xix ghulden, fac. ccciiij ghulden.

Item Jan Widmaersz. xij ossen, stic xviij$_{\varrho}$ ghulden, fac. ccxxij ghulden.

Item Wouter Egbrechtsz. xl ossen, stic xx ghulden ende iij ghulden over den hoep, fac. viij^{c}iij ghulden.

Item Tyman Lambrechtsz. vj ossen, stic xix ghulden, fac. cxiiij ghulden.

Item Wouter vander Cop xxiiij ossen, stic xx$_{\varrho}$ ghulden, fac. cxcij ghulden.

Item Reygher Keyser xij ossen, stic xix ghulden, fac. ccxxviij ghulden.

Item Wolfert ter Horn xviij ossen, stic xix$_{\varrho}$ ghulden, fac. ccclj ghulden.

Item Melis van Vellen xvij ossen, stic xx ghulden, fac. cccxl ghulden.

Item Vrederic Scillemaker xv ossen, stic xxj ghulden, fac. cccxv ghulden.

Item Dirc Alphartsz. xiiij ossen, stic xviij ghulden, fac. cclij ghulden.

Summa xxxix^{c}xxv ghulden, fac. an scilden, den scilt gherekent voir xl gr. ende den ghulden voir xx gr., xix^{c}lxij sc. xx gr.

fol. 2 v°. Dit ziin die van Harderwijc, die hoer ossen wter Velu ghecomen ziin.

Item Goeswiin Jansz. v ossen, stic xxj ghulden, fac. cv ghulden.

Item Gh^{t} Heynenz. xiij ossen, stic xix$_{\varrho}$ ghulden, fac. ccliij$_{\varrho}$ ghulden.

Item Goeswiin Tyenz. xj ossen, stic xxj ghulden, fac. ccxxxj ghulden.

Item noch Goeswiin Tyenz. xvj ossen, stic xix ghulden, fac. cccxij ghulden.

Item Goeswiin Jansz. xvj ossen, stic xx ghulden, fac. cccxx ghulden.

Item Gh^{t} Heynenz. xiij ossen, stic xxj ghulden, fac. cclxxiij ghulden.

Item noch Gh^{t} Heynenz. xiiij ossen, stic xxj$_{\varrho}$ ghulden, fac. cccj ghulden.

Summa xvij^{c}xcv$_{\varrho}$ ghulden, fac. an miins heren scilden, den scilt gherekent voir xl gr., viij^{c}xcvij sc. ende xxx gr.

fol. 3 r°. Dit ziin die van Campen, die hoer ossen wt Masbroec ghecomen ziin.

Item Evert Hoeft xvij ossen, stic iiij$_{\varrho}$ Ghentzen nobel ende ij$_{\varrho}$ nobel over den hoep, fac. lxxix Ghentze nobel.

Item Vostiaen van Campen xij ossen, stic v Ghentze nobel, fac. lx nobel.

Item Boechurst die Scroder xxx ossen, stic iiij$_{\varrho}$ Ghentze nobel, fac. cxxxv nobel.

Item Baernt Noerst xiiij ossen, stic v nobel, fac. lxx Ghentse nobel.

Item Wouter Scroder viij ossen, stic iij$_{\varrho}$ nobel, fac. xxviij nobel.

Item Jacop Hubrechtsz. lxvj ossen, stic v nobel ende een quartier, ende vj nobel over den hoop, fac. ccclij$_{\varrho}$ Ghentze nobel.

Item Wouter Scroder iiij ossen, stic iij nobel, fac. xij Ghentse nobel.

Summa vij^{c}xxxvj$_{\varrho}$ Ghentze nobel, fac. an miins heren scilden, den scilt voir xl gr. ende den Ghentzen nobel voir lxxxij gr., xv^{m}ix sc. xxxiij gr.

fol. 3 v°. Dit ziin die beeste, die Symon ende Jan Claesz. ghecoft hebben binnen Harlem.

Item ghecoft jeghens Ludetgen den vleyschouwer, bi Roelen miins heren vleyschouwer ende bi Haghen die vleyschouwer, xxix coeyen, stic vij ghouden miins heren scilde ende een quartier, ende een scilt over den hoep, fac. ccxj sc. x gr.

Item Symon van Rollant j osse xiij sc.

Item Hughe van Diemen viij coeyen, stic vj$_{\varrho}$ sc. ende j scilt over den hoep, fac. liij sc.

Item Pieter Philpsz. die vleyschouwer vij ossen, stic viij$_{\varrho}$ sc. ende een scilt over den hoep, fac. lx$_{\varrho}$ sc.

Item Boudiin miins heren clerc xx ossen, stic viij sc., fac. clx sc.

Summa iiij^{c}xcvij gouden miins heren sc. xxx gr., stic van xlj gr., fac. an scilden van xl gr. v^{c}x sc. vij gr.

fol. 4 r°. Dit es dat vie, dat Symon ende Jan Claesz. ghecoft hebben in Westvrieslant.

Item Gh^{t} van Leec iiij coeyen, stic v$_{\varrho}$ sc., fac. xxij sc.

Item Pieter Oevinc iiij coeyen, stic vj sc. xx gr. over den hoep, fac. xxiiij sc. xx gr.

Item noch Pieter Oevinc iij coeyen, stic v$_{\varrho}$ sc. xj gr. over den hoep, fac. xvj sc. xxxj gr.

Item Florens Jansz. ix coeyen, stic iiij sc. xx gr. over den hoep, fac. xxxvj sc. xx gr.

Item Allaert Tietenz. xxxj coeyen, stic vj sc. xxxv gr., fac. ccxiij sc. v gr.

Item noch Allaert Tietenz. vij coeyen, stic vj sc., een scilt over den hoep, fac. xliij sc.

Item Claes Roberts xix coeyen, stic vj sc., fac. cxiiij sc.

Item Wolfaert Rippertsz. iiij coeyen, stic vϱ scilt, fac. xxij sc.

Item Ght Scoemaker viij coeyen, stic v sc. iij quartier, fac. xlvj sc.

Item Jan Goedenz. xx ossen, stic vij sc., fac. cxl sc.

Summa vjclxxvij miins heren gouden sc., stic van xlj gr. ende xxxvj gr., fac. an scilden, gherekent voir xl gr., vjcxciiij sc. xxxiiij gr.

fol. 4 v°. Item oude Claes vj ossen, stic vϱ scilt, fac. xxxiij sc.

Item noch oude Claes iiij stal ossen, stic ix sc., fac. xxxviij sc.

Item Jan Ottenz. xij ossen, stic v sc., ende ij sc. over den hoep, fac. lxvij sc.

Item Symon Pietersz. iij ossen, stic v sc., fac. xv sc.

Item Wolfert die vleyschouwer ij coeyen, stic vϱ sc. v gr., fac. xi sc. x gr.

Item Pieter Wibrantsz. xiij coeyen, stic vj sc. j quartier, fac. lxxxj sc. x gr.

Item Dirc Zuuc iij ossen, stic vϱ sc., fac. xxij sc.

Item Ght Scoemaker v coeyen, stic vϱ sc., fac. xxvijϱ sc.

Item Doede Claesz. x coeyen, stic vϱ sc., fac. lv sc.

Item Harman x coeyen, stic iiij sc., fac. xl sc.

Item Jan Haertsz. iiij coeyen, stic iiijϱ sc., fac. xviij sc.

Item Claes Evertsz. viij coeyen, stic vj sc. een quartier, fac. l sc.

Summa iiijclviij miins heren gouden sc., stic van xlj gr., fac. an scilden van xl gr. iiijclxix sc. xviij gr.

fol. 5 r°. Item Jan Meynertsz. vij coeyen, stic vj$\frac{1}{2}$ sc., fac. xlv$\frac{1}{2}$ sc.

Item Claes de Wael xxxvj coeyen, stic v sc., fac. clxxx sc.

Item Jan Goedenz. xiij coeyen, stic vj sc. j quartier, fac. lxxxj sc. x gr.

Item Wibrant xiij ossen, stic vij$\frac{1}{2}$ sc., fac. xcvij$\frac{1}{2}$ sc.

Item Claes die Jonghe xj ossen, stic vj sc., fac. lv sc.

Item Garbrant Jansz. xij coeyen, stic v sc., fac. lxxij sc.

Item Jacop Mathiisz. iij ossen, stic vij sc, een halve sc. over den hoep, fac. xxj$\frac{1}{2}$ sc.

Item Willem Zwickaertsz. x coeyen, stic v sc. v gr., fac. lj sc. x gr.

Item Willem Jansz. vij ossen, stic ix sc., fac. lxiij sc.

Item Mathiis Zuickaertsz. v coeyen, stic vj sc., fac. xxx sc.

Item Jan Romboutsz. iij coeyen, stic v sc., een sc. over den hoep, fac. xvj sc.

Summa vij^{c}xiij gouden miins heren scilde, stic xlj gr., fac. an sc. van xl gr. vij^{c}xxx sc. xxxiij gr.

fol. 5 v°. Item Claes Doedenz. iiij ossen, stic ix sc., fac. xxxvj sc.

Item Pieter Heerman ij coeyen te Hoern coft, die tot miins heren koeken ghinghen, stic viij sc., fac. xvj sc.

Item Vrederic Symonsz. viij coeyen, stic v$\frac{1}{2}$ sc., fac. xliiij sc.

Item Gh^{t} Dircxz. vij coeyen, stic iiij sc., xx gr. over den hoep, fac. xxviij sc. xx gr.

Item Claes Roelofsz. xv coeyen, stic iij$\frac{1}{2}$ sc., xl gr. over den hoep, fac. lxviij$\frac{1}{2}$ sc.

Item Claes Ludecsz. viij coeyen, stic v sc. j quartier, fac. xlij sc.

Item Pieter Mennenz. vj coeyen, stic v sc., j sc. over den hoep, fac. xxxj sc.

Item Claes Scoemaker xj ossen, stic v sc. j quartier, fac. lvij sc. xxx gr.

Item Jacop Wintersz. vj coeyen, stic vϱ sc., fac. xxxiij sc.

Item noch Jacop Wintersz. iiij coeyen, stic iiij sc. j quartier, fac. xvij sc.

Item Jan Goedenz. Zwagher x coeyen, stic vϱ sc., j sc. over den hoep, fac. lvj sc.

Summa iij^{c}xxix sc. xxx gr.

fol. 6 r°. Item Jacop Mathiisz. iiij coeyen, stic vϱ sc., fac. xxij sc.

Item noch Jacop Mathiisz. iiij ossen, stic vϱ sc., xx gr. over den hoep, fac. xxij sc. xx gr.

Item Alliin Cop Melisz. iiij ossen, stic vij sc., fac. xxviij sc.

Item Claes Coelnaer xviij ossen, stic vj sc. j quartier, fac. cxij sc. xx gr.

Item Jacop Jansz. xx ossen, stic vj sc., fac. cxx sc.

Item noch Jacop Jansz. v coeyen, stic iijϱ sc., fac. xvijϱ sc.

Item Dirc Meynsenz. xxij ossen, stic vij sc., fac. cliiij sc.

Item Jacop Heertsz. vj ossen, stic vϱ sc., fac. xxxiij sc.

Item noch Jacop Heertsz. xij coeyen, stic vϱ sc., fac. lxvj sc.

Item Jacop Coppenz. ix coeyen, stic vj sc., fac. liiij sc.

Item Garbrant Harinc viij coeyen, stic v sc., fac. xl sc.

Item Griete Claes Stammes ij coeyen, stic v sc., fac. x sc.

Summa vj^{c}lxxix sc. xx gr.

fol. 6 v°. Item Mente Hillenz. iiij ossen, stic vij sc., fac. xxviij sc.

Item Garbrant Stamme xxvj ossen, stic vij sc., fac. clxxxij sc.

Item Claes die Jonghe xiiij coeyen, stic iiij sc. j quartier, fac. lix sc. xx gr.

Item Garbrant Stam iij coeyen, stic v sc., xx gr. over den hoep, fac. xv sc. xx gr.

Item Philps vander Kaern v coeyen, stic v sc., fac. xxv sc.

Item Jacop Claesz. iij ossen, stic vij sc., fac. xxj sc.

Item Jan Jacopsz. iiij ossen, stic v$_{\varrho}$ sc., fac. xxij sc.

Item Wolfert die vleschouwer vij coeyen, die Pieter Hierman miins heren meester knaep up die reyse ten Oestvriesen hadde doen slaen, ende die vleyschouwers, die te Hoern waren, diese bisaghen ende setze, stic voir viij$_{\varrho}$ sc., fac. lix sc. xx gr.

Summa cccxij sc. xx gr.

Dit is tvee dat Symon ende Jan Claesz. ghecoft hebben tot Memeliic.

Item Rode Jan iiij coeyen, stic vj sc., xx gr. over den hoep, fac. xxiiij sc. xx gr.

Item Zibout van Memeliic xxij coeyen, stic vj sc. v gr., fac. cxxxiiij sc. xxx gr.

Item Heynric Jacopsz. vij coeyen, stic vj sc., fac. xlij sc.

Item Jan Katrinenz. x koeyen, stic v sc., fac. l sc.

Item Dirc Ludecsz. xvij coeyen, stic v$_{\varrho}$ sc., fac. xciij$_{\varrho}$ sc.

Item Rippert Symonsz. xxj coeyen, stic v sc. iij quartier, fac. cxx sc. xxx gr.

Item Jan Katrinenz. xiij koeyen, stic v sc. j quartier, fac. lxviij sc. x gr.

Item Claes Pietersz. vj coeyen, stic v sc. iij quartier, fac. xxxiiij sc. xx gr.

Item Jan Meynertsz. viij coeyen, stic v$_{\varrho}$ sc., fac. xliiij sc.

Summa vj^{c}xij sc. x gr.

fol. 7 v°. Item Mathiisken vij coeyen, stic v sc., fac. xxxv sc.

Item Dirc Evertsz. vij coeyen, stic v sc., fac. xxxv sc.

Item Eelman Broedersz. v koeyen, stic v$_{\varrho}$ sc., fac. xxvij$_{\varrho}$ sc.

Item noch Eelman Broedersz. ij coeyen, stic iiij sc., fac. viij sc.

Item Jonghe Jan xj coeyen, stic vj sc., fac. lxvj sc.

Item Sinter (?) Claesz. vij coeyen, stic vj sc., xxxv gr. over den hoep, fac. xlij sc. xxxv gr.

Item Zibrant Rekenz. xj koeyen, stic v$_{\varrho}$ sc., fac. lx$_{\varrho}$ sc.

Item Jan Zibbelinc xxxv coeyen, stic v sc., fac. clxxv sc.

Item Symon Ystsz. x coeyen, stic vj sc., fac. lx sc.

Summa v^{c}ix sc. xxxv gr.

Summarum an miins heren scilden, den scilt gherekent voir xl gr., xj^{m}cxcvij sc. xxxix gr.

TOCHT VAN 1398.

UITTREKSELS UIT DE GRAFELIJKE REKENINGEN
BERUSTENDE OP HET RIJKS-ARCHIEF: III. 53.

REKENYNGE HEREN WILLEMS VANDER COUSTER, VANDEN
TRESORIERSCAP VAN HENEGAU ENDE VAN HOLLANT,
VAN EENEN JAIRE, EYNDENDE ALREHEILIGEN
AVONT ANNO XCVIIJ, BY TYDEN HERTOGE
AELBRECHT.

fol. 28 v°. Item noch wtgegeven ende betailt van cost, die miin lieve here ende vrouwe deden mit hoirre herberge tot Hoirne ende Medenblic, binnen der tijt dat si dair lagen, ende miin lieve here van Oistervant inden lande van Oistvrieslant lach, bi hande Pieter Hermans, diere mynen lieven here goide rekeninge ende bewisinge of gedaen heeft, dair die summa of beloipt, gelikerwijs als die rollen van siinre rekeninge, die hi dair of overleverde ende die domproefst hier overlevert, clairliken inhouden, den Hollantscen scilt voir xl gr. gerekent, lx ℔ xix ß v ♂ gr.

Item noch wtgegeven ende betailt van cost, die sommige van mijns heren gesinde deden tot Hoirne, die dair liggende bleven also als miin here van dane tot Medenblic reet, ende dair liggende bleef ter wile dat miin here van Oistervant up Oistvrieslant was, bi hande Berwout Willemsz., diere mynen lieven here goide rekeninge ende bewisinge of gedaen heeft, dair die summa of beloipt, gelikerwijs als die rolle van siinre rekeninge, die die domproefst hier overlevert, inhout, iiij ℔ vj ß ♀ ♂ gr.

---

fol. 29 r°. Item noch wtgegeven ende betailt van cost, die miin lieve here ende vrouwe deden tot Hairlem des sonnendages vij dage in Julio ende swoensdages xiiij dage in Augusto dair na, beide lestge-

leden, tot tween stonden also men ten Oistvriezen wairt toich ende weder van dane quam, bi hande Reyner Kerstantsz., diere mynen lieven here goide rekeninge ende bewisinge of doen sel, dair die summa of beloipt, gelikerwijs als die grote summe houden, die die meisters vander herberge dair of overhebben, ende Reyners brief inhout, die gegeven was inden Hage xxij dage in Novembri, den Hollantscen gulden bider stede van Hairlem betailt voir xxviij gr.,

xlviij ℔ xv ß v ♂ gr. vj hollns.

Item noch wtgegeven ende betailt in drien costen, die miin lieve here ende vrouwe deden tsGravenzande, also als mijn here vanden Vriezen gecomen was omtrent xxxj dage in Augusto, bi hande Reyner Kerstantsz., diere mynen lieven here goide bewisinge of doen sal, gelikerwijs als die grote summen houden, die die meysters vander herberge dair of overhebben, ende siin brief inhout, die gegeven was inden Hage xxvj dage in Novembri anno xcviij, iij ℔ xij ß vj ♂ gr.

GROTE FOREYN.

fol. 45 v°. Item noch wtgegeven ende betailt heren Jan van Renisse, ende him gebraken van teergelde, dat hi voir him ende heren Clais Kernync van Reymerswale wtgeleit hadde, als sy van mijns heren wegen getogen waren tUtrecht aender stat, om van him te werven dat mijns heren lude ende proviancy dair doir veylich mosten liden in die reyse vanden Vriezen; ende oic van eenre ander reyse, die her Jan alleen noch anderwerf dair na dede, als hi dair gesent wort inder maent van Junio lestleden, dair die summa of beliep, als hi aenbrocht, xij hollantsce sc., fac. ij ℔ gr.

24 Juli. Item op sinte Jacobs avont tot Medenblic heren Roelof vanden Zande, die van mijns heren wegen trecken soude tot Brugge, om Ingels scut voir den Ingelscen inden heer, wanter gebrec of was, gegeven x vrancsce sc., stuc xlv$_{\text{e}}$ gr., ende dair te voren tot Hoirne, eer men ten Vriezen toich, Willem den Bastairt gegeven x sc., fac.

iij ℔ xj ß iij ♂.

28 Juli. Item tsonnendages na sinte Jacobs dach tot Staveren Jan van Clarenborch ende tween anderen goiden luden, mannen mijns liefs heren tot him, die mynen here te dienst geweest hadden, gegeven voir hoir intrecken ende wttrecken x scilde, fac. xxxiij ß iiij ♂ gr.

fol. 46 r°. Item Jacob Hugenz. betailt, ende hi wtgeleit hadde, also als miin here weder vanden Vriezen quam, op een deel proviancy van wynen, van bier ende azoy, die hi wt Oistvrieslant brocht, ende in mijns heren kelner inden Hage tot mijns heren behoif leverde, dair die summa of beliep, gelikerwijs als hi aenbrocht, ij ℔ ij ß iiij ♂ gr. Item Philipsken den bottelgier betailt, ende hi wtgeleit hadde van cost, die hi gedaen hadde up een deel wynen, die vanden Vriezen gecomen waren, ende hi brocht van Dordrecht inden Hage in tween reysen, dat hi dair omme getogen was, van sinen cost ende oncost den wiin inden Hage te brengen, als hi aenbrocht, xviij ß ij ♂ gr. Item grote Pieter betailt, ende hi oic wtgeleit hadde van cost ende oncost, die hi dede up een deel wynen, die hi van Rotterdam inden Hage brocht, ende vanden Vriezen gecomen waren, in Hollanders scip, ende van anderen cost die him gebrac, als hi aenbrocht, ix ß x ♂ gr., fac. tsamen

iij ℔ x ß iiij ♂ gr.

Item upten eersten dach in Septembri heren Jan van Dongerode bi mijns heren bevelen, dair hi oic den selven mynen here om quijt scout van allen eyssche, die hi of siin gesellen up him hebben mochten vanden pairde, dat hi verloes upter Vriescher reyse, ende van allen gebreke dat him dair of gebrac, gegeven xxiiij Hollansce scilde, fac. iiij ℔ gr.

Item noch wtgegeven ende betailt den burchgrave van Leyden, ende him gebraken van sciphuyr voir him ende den goiden luden, die mit him in die reyse van Oistvrieslant lest waren. Oic mede van leveringe van ij^{c} mannen, die hi up sinen cost hadde vij dage lang, dat hi niet gelevert en wort, als hi aenbrocht, dair die summa of beliep, die him die domproefst betailt heeft, ij^{c} gouden Hollansce scilde, stuc voir xl gr. gerekent, fac. xlj ℔ xij ß iiij ₰ gr.

Item noch wtgegeven ende betailt van cost, die des lantgraven pairde van Leutenburch deden, also als sij tUtrecht staende bleven vander tijt dat hi van dane quam bi mynen here tot Hoirne,
fol. 46 v°. ende dat hi was mede inder reyse vanden Vriezen, ende dair na een wijltijts dat miin here weder van Medenblic inden Hage gecomen was, darenbinnen aldair verteert mit cost der knechten ende der pairden, dair die summa of beliep, gelikerwijs als dat bi sinen clerc ende heren Dirc Mengelen gerekent wort, ij^{c}lxxij Strampersce gulden, stuc xxj gr. Item noch betailt bi mijns heren bevelen van cost, die die selve lantgrave mit sinen gesinde dede inden Hage, ter wilen dat hi aldair bi mynen here lach, buten in siinre herbergen tot Pieter Bats, dair die summa of

beliep, gelikerwijs als Jorgel aenbrocht, die dien domproefst betailt heeft, cx ℔ Hollñs xvij gr., fac. tsamen xxxvij ℔ xij ß v ȝ gr.

Item noch wtgegeven ende betailt Zeepken inden Hage van cost, die Jorijs Kippenberch mit him anderen, die aldair ziec lach, mit tween pairden tot sinen huze dede, omtrent xxij dage in Augusto, ende beliep bi Willem vanden Berge gerekent binnen vj weke, dat hi dair lach, xxxvj ß vj ȝ gr.

Item iiij dage in Octobri den Jode ende den Jodinnen, die uptie selve tijt inden Hage inder kercken gekerstent worden, bi mijns heren ende mire vrouwen bevelen gegeven aen alrehande gelde xxxj gulden, ende uptie selve tijt om Gode ende te offergelde inder kercken gegeven j sc., fac. ij ℔ xvij ß vij ȝ.

---

fol. 47 r°. Item xxvj dage in Octobri bi mijns heren bevelen bi aenbrengen Jorgels den monic, die prior van Staveren te wesen plach, gegeven v Gentsce nobel, stuc lxxx gr., fac. xxxiij ß iiij ȝ gr.

Item Gijsken van Diepenberch betaelt, ende him gebraken van teringe, als hi an vier reyzen gezent wort in mijns heren boitscippe tot Enchuzen voirder Vriesscer reyse, om die Ingelsce te logeren, ende tot Hairlem, Alcmair, Aemsterdam, Monickedam ende dair omtrent, om volc tot Staveren te doen zenden, ende van eenre reyse tUtrecht, tsamen van allen cost ende oncost, als hi aenbrocht, v ℔ ij ß x ȝ gr.

fol. 47 v°. VAN ZOUDYE WTGEGEVEN.

Item wtgegeven ende betailt van alrehande

zoudie, die heren Andries Ecton ende sinen gesellen Ingelscen gebrac, vander tijt dat si tot Staveren lest verfoirt waren ende dair te voren, gelikerwijs als hier na gescreven staet:

Eerst heren Ecton betailt, ende him gebrac aen sinen sout boven dat him tot Staveren lest bi Florijs Gijsbrechtsz. gelevert wort, van xiiij dage voir lxxvij manne, elken ix gr. sdages, ende voir heren Andries selve ij ℔ gr., fac. tsamen xlij ℔ x ℔ vj ß gr. Item vanden selven Willem Havering betailt van xiiij dagen souts voir xvij man, elke man ix gr. sdages, fac. viij ℔ xviij ℔ vj ß gr. Item vanden selven Jan Mortomeer betailt van xiiij dagen souts voir xix man, elke manne ix gr. sdages, fac. ix ℔ xix ℔ vj ß. Item Jan Lynton betailt van xiiij dagen souts voir xxiiij man, elke man ix gr. sdages, fac. xij ℔ xij ℔ gr. Item Robbrecht Wedervelt betailt van xiiij dagen souts voir xxiiij man, elke man ix gr. sdages. fac. xij ℔ xij ℔. Item Jan Asch betailt van xiiij dagen souts voir xxiiij man, elke man ix gr. sdages, fac. xij ℔ xij ℔ gr. Item Robbrecht Witwang betailt van xiiij dagen souts voir x manne, elke man ix gr. sdages, fac. v ℔ v ℔. Item Jan Roest betailt van xiiij dagen souts voir xv man, elke man ix gr. sdages, fac. vij ℔ xvij ℔ vj ß gr. Item Pieter Cornuaelge betailt van xiiij dagen souts voir lxxij man, elke man ix gr. sdages, fac. xxxvij ℔ xvj ℔ gr., comte samen wtgegeven vanden sout vanden xiiij dagen voirscr., dats te virstaen van vij dagen, die die Engelsce voirscr. tot Dochem lagen langer dan hoir sout beliep, dat him bi Florijs voirscr. gegeven wort, ende van vij dagen, die die Ingelsce bevorwairt hadden voir hoir thuys trecken, ende die die dom-

proefst bi mijns heren bevelen betailt heeft, gelikerwijs als dat oic bi Jorgel, dair hi selve bi was, gerekent ende betailt wort, dair die summa of beloipt, als voirscr. is, tsamen cl ℔ iij ß gr.

Item noch betailt bi mijns heren bevelen bi Jorgel den Ingelscen voirscr., ende si seiden dat him gebrac van ouden sout, dat him ombetailt was: Eerst Robbrecht Wedervelt van sout, dat hi tafter was van vij dagen voir xxiiij man, elke man ix gr. sdages, fac. vj ℔ vj ß gr. Item Jan Roest van xv dagen souts voir xv man, elke man vj gr. sdages, fac. v ℔ xij ß vj ȣ. Item Robbrecht Witwang betailt van xiiij dagen souts voir x man, elke man vj gr. sdages, fac. iij ℔ x ß gr. Item Jan Asch betailt van xviij dagen souts voir xix man, elke man vj gr. sdages, fac. viij ℔ xj ß gr., fac. tsamen, dat die domproefst betailt heeft vanden sout voirscr., xxiij ℔ xix ß vj ȣ gr.

Item noch wtgegeven ende betailt den Ingelscen voirscr., ende him gegeven worden voir sciphuer mede thuys te trecken: Eerst heren Andries Ecton voir cxxxvij man voir scepinge gegeven xlj Heneg. cronen. Item Jan Mortomeer voir him ende sinen gesellen mede thuys te trecken, ende
fol. 48 r°. voir sout dat him gebrac, v ℔ v ß gr. Item Jan Asch ende Robbrecht Wedervelt voir scepinge voir xlviij man xij dubb. cronen, j oude vranc. Item Robbrecht Witwang voir scepinge voir xij gesellen vj sc. xij gr. Item Pieter Cornualge voir scepinge voir l aertziers ende xj glayen, ende j glaye ende xj aertziers, die onversout waren, tsamen xxiij sc. iiij gr., comte samen wtgegeven bi Jorgel vanden scepen voirscr., die die domproefst betailt heeft, xix ℔ iiij ß vj ȣ gr.

Item noch wtgegeven ende betailt Foeye van

Dochem bi mijns heren bevelen, ende him gebraken van cost die hi den soudenairs, die mit him tot Dochem gelegen hadden, inder tijt dat die van Acht Kerspel bedwongen worden, ende dair te voren gegeven hadde, als hi aenbrocht, ende him die domproefst betailde, ij^{c} Hollansce scilde, als Jorgel wail weet, fac.

xlj ℔ xiij ß iiij ȝ gr.

Item den selven Foeye noch gegeven, ende hi mede betalen soude sommige soudenaers, die hi up him selven versout ende aengenomen hadde, inder tijt eer die Acht Kerspel bedwongen waren, j^{c} Hollansce scilde, fac. xxv ℔ gr.

PIPERS ENDE HERAUDEN.

fol. 55 v°. 27 Juli. Item tsaterdages na sinte Jacobs dach tot Medenblic bi mijns heren bevelen mijns joncheren pipers van Archel gegeven ij Heneg. cronen, j Dordr. gulden, fac. viij ß vj ȝ.

5 Aug. Item smanendages na sinte Pieters dach ad Vincla bi mijns heren bevelen tot Staveren der heren piperen wt Ingelant, die minen here te dienst geweest hadden, gegeven xxx Hollansce scilde, ende den gemenen herauden gegeven xv Hollansce scilde, fac. tsamen vij ℔ x ß gr.

VAN OFFERGELDE ENDE OM GODE GEGEVEN.

fol. 61 r°. 15 Juli. Item des manendages na sinte Margrieten dach tot Hoirne bi mijns heren bevelen enen armen mensche om Gode gegeven xx gr.

18 Juli. Item sdonredages dair na voir die brugge vanden huze tot Medenblic enen armen wijfken bi miinre vrouwen bevelen bi Pieter Hereman gegeven xx gr.

21 Juli. Item up sinte Marien Magdalenen avont inder

beghinen hove tot Medenblic, dair miin here ende miin vrouwe gegangen waren, den beghinen aldair om Gode gegeven x Dordr. gulden, ende onder wegen den armen luden xx gr., fac. xxv ß gr.

22 Juli. Item up sinte Marien Magdalenen dach, als miin here ende miin vrouwe tot Medenblic inder kercken gegangen waren, den armen luden om Gode gegeven bi des domproefsts hant ij ß vj ß.

24 Juli. Item up sinte Jacobs avont miinre vrouwen gegeven, die sy bi mijns heren bevelen voirt gaf den minderbroederen van Deventer, te hulpe tot horen capittel, dat sy houden souden, vij Dordr. gulden, fac. xvj ß iiij ß.

28 Juli. Item tsonnendages dair na tot Staveren Wailwiin mijns heren roydrager betailt, ende hi van offergelde voir mynen here wtgeleit hadde, als hi aenbrocht, v ß gr.

12 Aug. Item smanendages na sinte Louweris dach tot Hoirne Clais van Zwieten betailt, die hi voir mynen here om Gode gegeven hadde, xx gr.

Item heren Jan van Renisse betailt, ende hi wtgeleit hadde van offergelde voir miinre vrouwen inden tiden dat miin vrouwe van Cleve inden

9 Juni. Hage was, van des sonnendages na des Heilichs Sacraments dach totes sonnendages toe vij dage in Julio, ende om Gode bi horen bevelen gegeven, mits vj gulden die gegeven worden ter Leede inden costen, dair sy gereden waren, dair die summa of beliep, als hi aenbrocht, ij ℔ ix ß x ß gr. Item den selven noch, ende hi wtgegeven hadde te offergelde ende om Gode uptie reyse tot Me-

fol. 61 v°. denblic wairt, vander tijt voirscr. totes sonnendages toe xxj dage in Julio, dair die summa of beliep xxxviij ß v ß gr., fac. tsamen iiij ℔ viij ß iij ß gr.

Item noch bides domproefsts handen onder wegen, als miin here uter Hage tot Medenblic toich, ende van dane weder quam tot Hairlem, tot Hoirne ende tot allen steden, binnen der tijt dat hi wt was ende weder inden Hage quam, om Gode gegeven bi mijns heren ende mire vrouwen bevelen xxxiij ℔ iiij ß gr.

Item heren Jan van Renisse noch betailt, ende hi wtgegeven hadde te offergelde ende om Gode voir miinre liever vrouwen van Hollant, vandes sonnendages xxj dage in Julio totes sonnendages toe xxv dage in Augusto, tot Medenblic, dair mijn vrouwe vele missen hoerde ende om Gode gaf, ende mits vij gulden, die miin vrouwe heren Aernt horen cappellaen gegeven hadde tot Medenblic, dair hi ziec lach, ende oic mits vij gulden, die miin here enen knecht dede gheven, die hem enen sperwair brocht, tsamen dair die summa of beliep, als hi aenbrocht, die him die domproefst betailt heeft, xl Hollansce scilde, fac. vj ℔ xiij ℔ iiij ß.

BODELOEN.

fol. 63 r°. 1397 2 Nov. Item up Alrezielen dach Pieter vander Belle gesent ter Scellinge, om te vernemen vander maren, die mynen here gecomen was, dat her Gherijt van Egmonde ende her Jan van Heenvliet die Scellinge gewonnen hadden, gegeven ij oude Heneg. cronen, fac. vj ℔ ij ß.

---

3 Nov. Item (na tsaterdages na Alrezielen dach) Pieter Philipsz. inder nacht haestelic gezent aenden stedehouders der bailwen van Aemsterlant, van Kenemerlant ende van Medenblic, roerende dat sy over al in horen bedrive deden gebieden enen

ygeliken bereit te wesen, mijns heren vriende in Oistvrieslant te volgen, als ment him te weten liet, gegeven ij sc., fac. vj ℔ viij ß.

5 Nov. Item smanendages dair na Pierken mit brieven gesent tot Medenblic aen Heinric van Oudewater ende sinen gesellen, dat si dat scip van Campen, dat si genomen hadden, genen scade en deden, gegeven v ℔ gr.

Item uptie selve tijt enen bode mit brieven gezent aen heren Zweder van Heenvliet, dat hi alle scepe van Campen ende vanden Bosch, die van Sconen quamen, toeven soude van mijns heren wegen, gegeven xx gr. Item omder selver saken wil Viscop gesent aen den bailiu van Tessel, dat hi alle scepe, die int Maersdiep lagen, oic toeven soude, gegeven v ℔ gr., fac. vj ℔ viij ß gr.

fol. 64 r°. Item xx dage in Novembri Clais Heinricsz. haestelic gesent aenden baeliu van Medenblic, dat hi die scepe van Campen, die inder Culen lagen, niet en ontcommerde; overmits dat mijns heren coiplude in Gelrelant ende inden Gestichte hoir goide ende have ontnomen was, gegeven, want hi xj dage wt was om des quaeds weders wille, xiij ℔ viij ß.

fol. 64 v°. Item up sinte Katherinen dach Hanssen mit
25 Nov. brieven gesent aen heren Gherijt van Egmonde, dat hi sonder vertrec inden Hage quame ende mit him brocht siin gevangen vander Scellinge, gegeven v ℔ gr.

fol. 66 v°. Item (na xvij dage in Januario) Crayken mit
1398. brieven plackairt gesent overal inden lande van Zeelant aenden rentemeesters ende bailwen, dat

sy geboden tenten, pauwelionen ende ander gerescip te bereiden jegens der reyse vanden Vriezen, ende dat een ygelic bereit ware mit sinen harnassch tusschen dit ende midvasten, gegeven ij dubb. cronen. Item Hanssen omder selver saken wille aenden bailiu van Delflant, van Zuythollant, van Althena ende van Huessden, gegeven v sc. gr. Item Andries omder selver saken wil aenden bailiu van Riinlant, van Kenemerlant, van Medenblic ende van Aemsterlant, gegeven iiij oude gulden, fac. tsamen xx ℔ viij ß gr.

---

fol. 67 r°. Item smanendages dair na (na sinte Pauwels
28 Jan. dach conversio) Pierken mit brieven gezent aenden bailiu van Medenblic, Pieter Reynersz., Heynken Hoeck ende allen den wtliggers, dat sy des son-
3 Febr. nendages na onser Vrouwen dach Purificacio quamen inden Hage, om him te verantwoirden jegens den gemenen coipman vanden scade, die sy hier gedaen hadden, gegeven ij Heneg. cronen, fac. vj ℔ ij ß.

---

fol. 69 v°. Item xx dage in Maerte Andriesken mit brieven gezent aenden steden van Leyden, Alcmair, Aemstelredam, Enchuzen, Medenblic ende aen allen den steden dair omtrent gelegen, roerende dat sy wail tot horen steden sagen, want die Vriezen lude wtgemaict hadden om die te bernen, gegeven j dubb. crone, j Heneg. crone. Item omder selver saken wille enen bode gesent tot Delf, Rotterdam, Sciedam, ter Goude ende Scoenhoven, gegeven iiij ℔ ij ß. Item omder selver saken wille Jan mit brieven gezent aen allen den steden van Zeelant, gegeven ij scilde, fac. tsamen
—— xviij ℔ iij ß.

fol. 70 r°. Item svridages na onser Vrouwen dach Annun-
29 Maart. ciacio Pieter vander Belle mit brieven gezent in Ingelant aen Gijsken van Diepenburch, inhoudende dat hi mitten Ingelscen, die mynen here te dienst comen souden, niet alinge en sloet, voir die tijt dat hi mijns heren wille dair of wist, gegeven vj Ingelsce nob., stuc lxxxij gr., fac. ij ℔ xij ß gr.

---

3 April. Item uptie selve tijt (upten Scottenwoensdach) Crayken mit brieven gezent aenden steden van Zerixe ende van Reymerswale, roerende dat sy elc wt den rijcsten van horen steden setten wilden up xxv scilden, mynen here te lienen jegens der Vriescher reysen, ende mynen here dair of tot Cats een antwoirt brochten, gegeven v ℔ gr.

---

fol. 70 v°. Item xvij dage in Aprille Clais Heinrics zoen mit brieven gezent aenden steden van Hairlem, Alcmair, Medenblic, Hoirne ende anders aen allen steden, ridderen ende knapen dair omtrent geseten ende gelegen, inhoudende dat sy him bereiden ende bi mynen here quamen tot Enchuzen
fol. 61 r°. up sinte Jans dach te Midzomer, om mit him
24 Juni. voirt over te trecken up siin viande die Oistvriezen, gegeven ij scilde. Item omder selver saken wille Pierken gesent aender stede vander Goude, Scoenhoven, Oudewater ende aenden steden van Aemsterlant ende van Waterlant, ende anders aenden ridderen ende knapen dair omtrent geseten, gegeven ij scilde. Item noch omder selver saken wille enen bode gezent in Delflant, in Zuythollant, inden lande van Huessden ende van Althena, gegeven j dubb. crone, fac. tsamen
—— xvij ℔ viij ß gr.

fol. 71 v°. Item upten selven dach (upten Meyen dach)
1 Mei. Pieter Philipsz. mit brieven gesent aenden bailiu ende steden van Scoenhoven ende vander Goude, roerende dat sy sonder vertrec senden inden Hage, want mijn here mit him te spreken hadde roerende vander Vriescher reyse, gegeven iiij ℔ ij ß. Item omder selver saken wille Gherijt gesent aenden bailiu van Delflant, van Zuythollant, van Althena ende van Huessden, gegeven iiij ℔ gr. Item Pierken omder selver saken wille aenden baeliu van Riinlant, van Kenemerlant ende van Medenblic, gegeven v ℔ gr., facit tsamen xiij ℔ ij ß.

Item upten vierden dach in Meye Clais Heinricsz. mit brieven gezent aenden steden van Oudewater, vander Goude, van Scoenhoven, aenden here van Abcoude, heren Gherijt vanden Vliet ende anders aen allen den ridderen ende knapen dair omtrent geseten, dat sy mynen here te dienste
24 Juni. quamen ende bereit waren tsinte Jans misse naistcomende tot Enchuzen, om mit mynen here in Oistvrieslant over te trecken, gegeven ij scilde. Item Hanssen omder selver saken wille gesent tot Hairlem, Aemstelredam, Hoirne, Medenblic, Enchuzen, Otten van Nyenrode, her Melis van Mijnden ende aen anders allen ridderen ende knapen ende steden dair omtrent geseten, gegeven vij ℔ xj ß. Item Crayken omder selver saken wille aen allen steden van Zeelant, ter Tolen, aenden here van Zevenbergen ende anderswair, gegeven iij scilde. Item Lambrecht van Oudwijc omder selver saken willie aenden steden van Delf, Rotterdam, Dordrecht, Sinte Geerdenberge, Huessden, heren Heinric vander Lecke ende aen

anderen allen ridderen ende knapen dair omtrent geseten, gegeven ij scilde, facit tsamen xxxj ℔ iij ß.

---

fol. 72 r°. Item Willem vanden Berge gesent allen den strant vander zee langes mit brieven, inhoudende dat een ygelic bereit toge mit sine scepe in Tessel, om den rentemeyster na te volgen in Oistvrieslant, gegeven ij nobel, fac. xiij ℔ viij ß.

---

fol. 72 v°. Item xvij dage in Meye Princel bi mijns heren bevelen tot Enchuzen gezent, om scepinge voir mijns heren pairde in die reyse over te voeren, gegeven, want hi een wijltijts dair liggen most, iiij scilde, fac. xiij ℔ iiij ß gr.

Item (xviij dage in Meye) Lambrecht van Oudwijc mit brieven gesent aender stede van Dordrecht, inhoudende dat sy bi mynen here zenden om him te antwoirden uptie begeerte, die hi aen him dede, om gelt te lienen jegens der Vriescher reyse, gegeven ij scilde gr. Item Pierken omder selver saken wille gesent tot Leyden ende Aemstelredam, gegeven ij scilde vj ß. Item Crayken omder selver saken wille in Zeelant aenden steden, gegeven ij scild, fac. tsamen xj ℔ ij ß.

Item Clais Heinricsz. mit brieven gezent aen heren Gherijt van Egmonde, dat hi sonder vertrec inden Hage quame overmits der scepinge wille ter reysen behoif, dair hi ammerael of wesen soude, gegeven v ℔ gr.

Item xx dage in Meye Clais Heinricsz. mit brieven gezent aen mire vrouwen van Gelre, inhoudende dat sy bi mynen here quame voir die tijt dat

die Vriesche reyse wesen soude, wantse miin here zien wilde, gegeven iij vranken, fac. ix ℔ iij ß.

---

fol. 73 r°. 31 Mei. Item svridages dairna (na den Pinxteravont) enen bode mit brieven gezent aen heren Clais van Cortkene, dat hi sonder vertrec die scepen van Zerixe dede bereiden, om in Ingelant om die Ingels te varen, gegeven v ℔ gr.

Item Hanssen mit brieven gezent aen mire vrouwen van Brabant, roerende dat sy des jonckeren lant van Batenburch niet bescadigen en wilde, overmits dat hi mit mynen here ten Vriezen trecken soude, ende hi hair vyant niet en ware, gegeven iij vranken, fac. ix ℔ iij ß gr.

---

4 Juni. Item sdinxdages dair na (na den Beloken Pinxterdach) Clais Heinricsz. mit brieven gezent in Henegau aen mynen here van Oistervant, inhoudende hoe den steden ende ridderen van Henegau geantwoirt was vanden stucken, die sy mynen here aengebrocht hadden vander Vriesscher reyse, gegeven iiij vranken, fac. xij ℔ iiij ß.

---

fol. 73 v°. Item Reister mit brieven gezent in Henegau aen mynen here van Oistervant, om him te weten laten dat die Vriesche reyse xiij dage lanc verlenget ware, gegeven ij vranken, fac. vj ℔ ij ß.

Item Hanssen mit brieven haestelic gezent upten selven dach na Reister, gaende aen minen here van Oistervant, dien hi niet afterhalen en conde, so dat hi dairom sonder vertrec aen minen here voirscr. toich, gegeven iiij vranken, fac.

—— xij ℔ iiij ß.

fol. 74 r°. 16 Juni. Item (tsonnendages na Odulfi) Pieter vander Belle mit brieven gezent aen mire vrouwen van

Brabant, roerende van heren Heinric vander Lecke, die miin here gerne mit him te Vriezen hadde, ende voirt in Henegau aenden proefst van Bergen, gegeven iiij vranken, fac. xij ß iiij ♂.

Item xxviij dage in Junio Crayken mit brieven gezent aen allen den steden, rentemeisteren ende tolneren van Zeelant, inhoudende dat sy niet en gehengeden, datmen enige proviancy wt Hollant voirde, mer datmen die brocht inden here in Oistvrieslant, gegeven ij scilde. Item omder selver saken wille Heinric gezent ter Goude, tScoenhoven, Oudewater, Leyden ende anders dair omtrent, gegeven ij scilde. Item Claisken trompenair omder selver saken wille gezent Tordrecht, tSinte Geerdenberge, Huessden ende dair omtrent, gegeven j dubbel croen. Item omder selver saken wille enen bode gezent tAemsterdam, aenden bailiu van Aemsterlant ende dair omtrent, gegeven ij sc. x ♂, fac. tsamen xx ß vj ♂.

---

fol. 74 v°. Item iiij dage in Julio Robbigen mit brieven gesent aenden here van Abcoude, roerende dat hi sinen rentemeister mit minen here wilde laten uptie Vriezen trecken, gegeven iiij ß ij ♂.

Item v dage in Julio Pieter vander Belle mit brieven van Hairlem gesent aen minen here van Ludic voir Ruermunde, om tgestant te weten, gegeven, want hi minen here in Oistvrieslant na volgen soude, iiij scilde, fac. xiij ß iiij ♂.

7 Juli. Item tsonnendages tsavonts na sinte Martijns dach Translatio Robbigen mit brieven gesent aen mynen here van Oistervant, dat hi des anderen

dages dair na bi mynen here ware tot Hoirne, gegeven j gulden van xxj gr.

8 Juli. Item smanendages tsavonts dair na Herman messailgier mit brieven van Hoirne gezent tot Enchuzen aen mynen here van Oistervant, om him tgestant te weten laten vanden vechtelic, dat tot Aemstelredam vanden Henewiers gesciet was, gegeven j gulden van xxj gr.

Item uptie selve tijt Pieter Philips zoen mit brieven gesent aender stede van Aemsterdam, roerende dat sy die Henewiers verborgen wilden laten na hore stede recht vanden man wt Zeelant, die doit gebleven was, gegeven ij ℔ j ß.

Item dair na inder nacht gesent enen bode aen die vanden Broec ende van Yedam, dat sy alle hoir platte scuten senden inden here, gegeven xxj gr.

fol. 75 r°. Item swoensdages x dage in Julio Pieter Philipsz. van Hoirne gesent tot Enchuzen aen mynen here van Oistervant, dat hi des anderen dages dair na bi minen here quame, gegeven xx gr.

Item xj dage in Julio Bartolomees van Hoirne gesent mit brieven plackairt aenden rentemeisters ende steden van Zeelant, inhoudende dat sy aentasten die wtliggers, die den coipman upten Zeeuschen stroom bescadichden, gegeven ij scilde, fac. - — vj ℔ viij ß.

Item xij dage in Julio Robbigen mit brieven gezent aenden proefst van Bergen, dat hi scepe huyrde ter Ingelscer behoif, gegeven viij gr.

18 Juli. Item sdonredages na sinte Margrieten dach Clais Heinricsz. gesent in Oistvrieslant aen mynen here van Oistervant, om tgestant te weten, gegeven ij sc., fac. vj ℔ viij ß.

20 Juli. Item tsaterdages dair na Jan die coc mit brieven gezent voir Staveren aen mynen here van Oistervant, om tgestant minen here uen te brengen, gegeven v ß gr.

---

21 Juli. Item up sinte Marien Magdalenen avont tot Medenblic Reister mijns heren messailgier van Oistervant, die mit brieven aen mynen here gecomen was, gegeven ij Bersche scilde, ende Jannicoes bode, die oic mit brieven aen minen here gecomen was, gegeven j sc., j gulden, fac. tsamen x ß ix ß.

22 Juli. Item up sinte Marien Magdalenen dach Hanssen mit brieven gesent haestelic bi mynen here van Oistervant in Oistvrieslant, om tgestant van ziinre ziecten te vernemen, gegeven ij R. gulden, fac. v ß x ß.

Item uptie selve tijt Clais Heinricsz. mit brieven gesent aen mire vrouwen van Gelre ende Cleve, om him tgestant vander Vriescer reyse te laten weten, gegeven iiij vranken, fac. xij ß iiij ß.

23 Juli. Item sdinxdages dair na mijns heren bode van Ludic, die mit brieven aen mynen here tot Medenblic gecomen was, gegeven j R. gulden, ende Reister mijns heren bode van Oistervant gegeven j sc., fac. vj ß iij ß.

24 Juli. Item up sinte Jacobs avont Adriaen van Medenblic gezent aen Willem vanden Berge upten Riin mit gelde, dair men die wynen voir bi die tollen mede neder soude brengen, gegeven vj R. gulden, fac. xvij ß vj ß.

25 Juli. Item up sinte Jacobs dach miinre vrouwen messailgier van Gelre, die tot Medenblic bi mynen here gecomen was, gegeven j sc., fac. ij ß iiij ß.

Item uptie selve tijt enen knecht noch gesent

inden Hage van Hoirne mit een deel mijns heren pairden dair te brengen, gegeven v ℔ gr.

---

fol. 75 v°. Item sdinxdages dair na Reister mijns heren
30 Juli. messailgier van Oistervant, die miin here die boitscip brocht, dat die Vriezen aen hant gegangen waren, gegeven bi sinen bevelen v sc., ende Wiinken mijns heren bode van Ludic, die mit brieven aen minen here gecomen was, gegeven j sc., fac. tsamen xx ℔ gr.

26 Juli. Item svridages na sinte Jacobs dach Pieter Philipsz. van Medenblic gezent tot Staveren aen minen here van Oistervant, om die baerdzen ende scepen te doen comen, dair miin here mede mocht over comen tot Staveren, gegeven j sc., fac. iij ℔ iiij ß.

Item uptie selve tijt Adriaen messailgier van Staveren gezent aen Willem vanden Berge Tordrecht mit gelde, dair men den wiin mede lossenen soude, die hi neder brocht vanden here van Heynsberghe, gegeven ij Heneg. cronen, fac. vj ℔ ij ß.

---

10 Aug. Item up sinte Louwerijs dach Claisken trompenair mit brieven gezent van Staveren aen allen den steden van Zeelant, roerende dat sy mit ghenen scepen wt en voeren, overmits dat sy minen here bruekich waren, omdat sy van Oistvrieslant voir hoir tijt, dat sy minen here sculdich waren te dienen, getogen waren, gegeven iij R. gulden, xx gr., fac. x ℔ v ß gr.

Item upten selven dach Robbigen mit brieven gezent aenden coninc van Vrancrijck ende den hertoge van Burgongen, om him tgestant vander reise te weten laten, gegeven x R. gulden, fac. xxix ℔ ij ß.

12 Aug. Item smanendages dair na Clais Heinricsz. mit brieven van Hoirne gezent aenden steden van Hairlem, Alcmair, Leiden, Dordrecht, Delf, Rotterdam, Goude ende Scoenhoven, roerende dat sy elcx een luttel gewapent lieten tot Staveren viij dage lang, ter wilen datment vaste maicte, gegeven ij dubb. cronen. Item enen bode omder selver saken wille gesent tot Aemsterdam, Monickedam, Enchuzen ende Medenblic, gegeven j sc., fac. tsamen xv ß gr.

Item der stede bode van Hairlem die voirtijts gelopen was allen den strant vander zee langes, om die scepe te doen comen mit minen here in Oistvrieslant over te varen, gegeven ij sc., fac. vj ß viij ₰.

---

fol. 76 r°. Item xxj dage in Augusto Hugen mijns heren messailgier van Oistervant mit mijns liefs heren brieven van Hollant gesent uter Hage aenden coninc van Ingelant, roerende vanden ghenen die upter Nye vaert geslegen waren ende van state, gegeven x Hollansce scilde, fac. xxxiij ß iiij ₰.

Item upten selven dach Claisken trompenair mit brieven gezent aenden steden van Leyden, Aemstelredam, van Monickedam, Wesip, Naerden ende Muyden, inhoudende dat sy hoir scut noch een wijltijts lieten liggen tot Staveren, gegeven ij scilde. Item omder selver saken wille Hanssen mit brieven gezent tot Hairlem, Alcmair, Hoirne, Enchuzen, Medenblic ende dair omtrent, gegeven v sc. gr. Item omder selver saken wille Clais Heinricsz. gesent tot Delf, Rotterdam, Dordrecht, Sinte Geerdenberge, Huessden ende dair omtrent, gegeven, want hi wat tafter was,

ij scilde iiij gr. Item noch omder selver saken wille gesent enen bode ter Goude, te Oudewater ende tScoenhoven, gegeven j scilt, fac. tsamen xxij ß gr.

Item Pierken mit brieven haestelic gezent aen heren Jan van Heenvliet, dat hi him bereide,
25 Aug. also dat hi des sonnendages dair na wair tot Medenblic mit siinre alinge bailiuscip, om mit mijns heren vriende voirt tot Dochem te trecken, gegeven j Dordr. gulden. Item omder selver saken wille enen bode gesent aenden bailiu van Kenemerlant ende van Medenblic, gegeven v sc. gr., fac. vij ß iiij ₰.

---

30 Aug. Item svridages na sinte Jans dach Decollacio Claisken mit brieven gesent aen Symon vander Schuyr tot Hairlem, dat hi sonder vertrec toge in Wyeringen, ende vercoft die scepe die aldair liggen, gegeven xx gr.

---

26 Aug. Item sdinxdages na sinte Bartolomeus dach bi mijns heren bevelen bi aenbrengen Jan Nagels meister Godevert den syroergiin, die tot Hoirne trecken soude tot enen Ingelscen ridder mitten silveren kinne, om siin been, dair hi in gequest was, te meisteren, gegeven vj scilde, fac. xx ß gr.

---

fol. 76 v°. Item upten selven dach (den anderen dach van September) Hanssen messailgier mit brieven plackairt gezent aenden steden van Hollant, als Leiden, Hairlem, Aemstelredam ende voirt aenden anderen steden oistwairts gelegen, dat sy voir die scutte, die sy tot Staveren gelaten hadden ende thuys gecomen waren, ander lude al-

dair senden souden, gelijc sy minen here toegeseit hadden, gegeven viij sc. gr. Item omder selver saken wille Claisken sonder tromp gesent tot Delf, Tordrecht, tSinte Geerdenberge, Huessden, Goude ende Scoenhoven, gegeven ij scilde, fac. tsamen xiiij ℔ viij ß gr.

8 Sept. Item up onser Vrouwen dach Nativitas tween knechten, die mit brieven aen mynen here gecomen waren van Foey van Dochem ende Gherijt Kemminga, roerende van hulp, die sy aen mynen here begeerden, gegeven te huefsceden vj sc., fac. xx ℔ gr.

Item viij dage in Septembri Areaen messailgier gezent mitten zoenbrieven tusschen mynen here ende den Oistvriezen aenden steden van Middelburch ende van Zerixee, den here vander Veer ende den here van Lykercke, om die van him mit mynen here te doen besegelen, gegeven bi Jacob Hugenz. iiij sc., fac. xij ℔ iiij ß.

Item x dage in Septembri Pieter vander Belle mit brieven gezent aen heren Gherijt van Egmonde, dien hi tot Dochem zoeken most in Oistvrieslant, houdende dat hi die brieven, die geraemt waren tusschen minen here ende die van Groeningen, niet over en gave, mer hilde tot mijns heren behoif, ter tijt toe datmen him anders te weten dede, gegeven x ℔ ix ß.

---

18 Sept. Item des anderen dages dairna (na sinte Lambrechts dach) Hanssen messailgier mit brieven gezent aen allen den rijcsten van Hairlem, inhoudende dat sy elcx minen here dienen wilden mit tween gewapent in Oistvrieslant, om tlant te behouden tot jaersdach toe, gegeven, want hi van elcx een antwoirt hebben soude, j Heneg.

crone. Item Crayken omder selver saken wille gezent tot Leiden aenden goiden luden aldair, gegeven xvj gr., fac. iiij ℔ v ß.

fol. 77 r°. Item sdonredages na sinte Lambrechts dach
19 Sept. Pieter Philipsz. gezent in Henegau aen mynen here van Oistervant, ende voirt tot Ludic aen mynen here van Ludic, mitten hantvesten vanden Vriezen, om die mit minen here te bezegelen, gegeven viij Dordr. gulden, fac.
xviij ℔ viij ß gr.

---

22 Sept. Item tsonnendages na sinte Matheus dach Hanssen mit brieven gezent aenden steden van Noertich, Beverwijc, Alcmair, Hoirne, Medenblic, Enchuzen, Monickedam ende Yedamme, roerende dat sy sonder vertrec scickeden elcx een deel gewapent tot Staveren toten scutten, die sy dair liggende hadden, gelijc alst biden steden overdragen was, gegeven ij sc. Item omder selver saken wille Clais Koc mit brieven gezent ter Goude, Oudewater ende Scoenhoven, gegeven ij sc. vj ß. Item Andries omder selver saken wille gesent tot Rotterdam, Sciedam ende tSinte Geerdenberge, gegeven ij sc. x ß gr., fac.
xij ℔ gr.

---

26 Sept. Item sdonredages dair na Gijsken den biertapper mit brieven gesent aen Florijs Gijsbrechtsz. tot Staveren, roerende dat hi zende sulke brieven als miin here die vander Scellinge werf screef, ende gaf van Herman van Cuynre ende sinen kinderen, dat sy tot geenre tijt bewint aldair hebben souden, gegeven ij sc., fac. vj ℔ viij ß.

Item Claisken betailt, die hi gegeven hadde tot Medenblic Nolliken, die van mijns heren

wegen in Oistvrieslant gesent wort om meister Godevairt te halen toten here van Heynsberghe, j sc., fac. ij ℔ iij ß.

Item Pieter vander Belle betailt ende him gebraken aen siinre teringe, als hi van mijns heren wegen lest aen Foeye van Dochem gesent was, lx gr., fac. v ℔ gr.

---

fol. 77 v°. Item up sinte Michiels avont Pierken mit brieven plackairt gezent aenden steden van Leiden, Hairlem, Aemstelredam, Hoirne ende aen allen den steden oistwairts gelegen, roerende dat mijn here aengecomen was, dat hoir scutte thuys gecomen waren, nochtans dat die ghemeen steden van Hollant minen here tot Staveren toegeseit hadden te dienen mit iij^{c} gewapent, ende dat sy dair omme sonder vertrec weder senden hoir gewapent, gegeven ij sc. Item omder selver saken wil Jan gesent tot Delf, Tordrecht, Rotterdam ende tSinte Geerdenberge, gegeven j sc. Item omder selver saken wille Claisken Koc gesent ter Goude, tScoenhoven ende te Oudewater, gegeven ij ℔ vj ß, fac. tsamen xii ℔ vj ß gr.

Item (v dage in Octobri) Claisken trompenair mit brieven gezent aen heren Jan van Heenvliet, dat hi toge tot Aemsterdam biden gerechte, om die scepen te setten van horen loen vander reysen vanden Vriezen, gegeven, want hi wat tafteren was, iiij ℔ v ß.

Item viij dage in Octobri Clais Heinricsz. mit brieven gezent aen mynen here van Ludic haestelic omder hantvesten wille vanden Vriezen, die hi besegelen soude ende miin here him gesent

hadde, dair die bode nochtans niet of gecomen en was, gegeven iiij R. gulden, fac. xi ℔ viij ß.

---

fol. 78 r°. Item xvj dage in Octobri Pieter vander Belle mit brieven gesent aen allen den officiers van Zeelant, inhoudende dat sy mynen here te dienste zenden wilden elcx een deel gewapent up mijns heren cost in Oistvrieslant, aldair te wesen up 1 Nov. Alreheiligen dage naistcomende, gegeven v goide gulden. Item omder selver saken wille Crayken gesent aenden scout van Delf, aenden bailiu van Delfiant ende voirt te Briel, gegeven j sc. Item Pierken gezent omder selver saken wille aen allen den officiers van Zuythollant ende voirt tot Huessden, gegeven j℔ sc. Item omder selver saken wille Claisken sonder tromp gesent aen allen den officiers oistwairts, gegeven ij dubb. cronen. Item noch omder selver saken wille enen bode gezent aenden bailiu van Rijnlant, aen Heinric Jansz. ter Nesse ende voirt tot Scoenhoven ende ter Goude, gegeven v sc. gr., fac. tsamen xxx ℔ ix ß gr.

Item (xx dage in Octobri) Pieter Philipsz. messailgier, die mit heren Michiel mijns heren cappellaen van Ludic, die in den Hage mit mijns heren segel van Ludic gecomen was omder Vriezen hantvesten wille te bezegelen, toich tot Staveren, gegeven v ℔ gr.

---

fol. 78 v°. Item heren Jacob Pietersz. betailt van cost, die hi dede als hi lest tot Leiden gesent wort aender stede, dat sy tot Staveren senden wilden sonder vertrec ij^{c} gewapent, om Foeye van Dochem te hulpe te comen, als hi aenbrocht, vij ℔ viij ß.

fol. 80 r°. 1397. 28 Nov. Item (swoensdages na sinte Katherinen dach) bi mire vrouwen bevelen den knechten, die hair upten yse een bane scoen maecten, gegeven xviij gr.

---

fol. 81 v°. Item xviij dage in Januario betailt van drien scuten, die den heren vanden rade tot Delf voerden, als sy dair getogen waren om gelt ter Vriescer reysen behoif, ij ℔ vj ß.

Item v dage in Februario, als miin here at tot Gijsken Barbiers, den scoilkinderen vander Hage bi sinen bevelen bi Willem den Bastairt gegeven iiij ℔ ix ß.

Item x dage in Februario den coraelkens tot horen vastenavont gegeven j sc. Ende den scoilkinderen van Leiden, die aen minen here cokerelden, gegeven bi Wailwiin ende den domproefst v ℔ gr., fac. viij ℔ iiij ß.

Item noch betailt ende jegens vastenavont ende in langen tiden dair te voeren gegeven siin alrehande knechten ende joncwyven, die capoenen brochten voir minen here ende sinen raet, xviij ℔ vj ß.

Item xvij dage in Februario heren Florens knecht van Alkemade, die mire vrouwen enen zwan brocht, bi horen bevelen gegeven j oude gulden, ende Graemken oic gegeven j oude gulden, fac. iij ℔ vj ß.

Item den maechdekens inden coeltuyn gegeven bi mijns heren bevelen tot horen vastenavont xx gr. Ende der priorinnen joncwijf van Loesduynen, die coeken brocht, gegeven x gr., fac. ij ℔ vj ß.

Item grove Pieter betailt, ende hi voir Vastenavont tot sGravenzande bi mire vrouwen bevelen gegeven hadde den scoilkinderen, xx gr.

---

fol. 84 r°. Item (na v dage in Julio) drien wagenairs betailt, die een deel Ingelsce van Hairlem tot Hoirne toe voirden, uptie reyse dat miin here tot Oistvrieslant wart voer, gegeven elcx j scilt, fac. x ℔ gr.

Item Princel gegeven, die hi voir mijns heren scepe, dair die pairde in over gevoert worden, wtgeleit hadde, als hi aenbrocht, j scilt, fac. ij ℔ iiij ß.

Item noch gegeven van cost, die miin here van Oistervant, als hi bi mynen here ende mire vrouwen gecomen was tot Hoirne om aen him oirlof te nemen, dede onder wegen tusschen Hoirne ende Enchuzen, xx gr.

fol. 84 v°. Item svridages na sinte Margrieten dach tot
19 Juli. Hoirne om kerssen voir minen here, gegeven
—— xx gr.

Item uptie selve tijt tot Hoirne heren Lumbout gegeven, him selven uter herberge mede te quiten, j sc., fac. ij ℔ iiij ß.

Item uptie selve tijt tusschen Hoirne ende Medenblic, dair mijn here reet vliegen, bi mijns heren bevelen sinen valkeniers gegeven iiij scilde, j gulden, fac. xv ℔ gr.

Item tot Medenblic om int ende papier gegeven voir mijns heren clercken, ende uptie reyse gins ende weder van Enchuzen inden Haghe, viij ℔ iiij ß.

23 Juli. Item sdinxdages na sinte Marien Magdalenen dach tot Medenblic bi mire vrouwen bevelen Herman den Beyer gegeven, cousen mede te copen,
—— xx gr.

25 Juli. Item up sinte Jacobs dach bi mijns heren bevelen Crail sinen camerlinc tot Medenblic, die ziec was, gegeven mede thuys te trecken, ij vranx. scilde, ende Crails knecht bi Gijsken Barbier gegeven xx gr., fac. xiij ℔ ɛ ß gr.

Item Cuper den wagenair betailt, ende hi wtgeleit hadde van enen wagen, die hi huyrde voirder vrouwen van Poeyeroyen, als miin here lest van Hairlem toich tot Hoirne wairt, v ℔ gr.

30 Juli. Item sdinxdages dair na tot Medenblic bi mire vrouwen bevelen Coliin horen paidze gegeven, laerzen mede te copen, j R. gulden, fac. ij ℔ xj ß.

Item uptie selve tijt bi mijns heren bevelen enen mijns heren rosknechten, die inden Hage trecken soude, gegeven bi Gijsken Barbier j scilt, fac. iij ℔ iiij ß.

Item dair na, als die domproefst bi mynen here van Oistervant toich tot Staveren, ende miin here van Hollant dair na aldair toich, gegeven den scipluden, die hem int scip ende uten scepe aen lant hulpen, xx gr.

11 Aug. Item tsonnendages na sinte Louwerijs dach tot Staveren gegeven j deel gesellen, die minen here mit eenre bairdzen voirden aen siin scip, om tot Enchuzen over te varen, j vranx. scilt, fac. iij ℔ ixɛ ß gr.

Item upten selven dach tsavents den wagenairs ende scipluden, die minen here ende siin gesinde ende mire vrouwen voirden van Veenhuzen inder nacht tot Hoirne, gegeven ij dubb. cronen, j scilt; ende anderen luden, die mire vrouwen voirden van Hoirne tot onser Vrouwen te Mizen, gegeven ij scilde, fac. tsamen xviij ℔ viij ß.

---

fol. 85 r°. Item svridages na onser Vrouwen dach As-

16 Aug. sumpcio betailt tween wagenluden, die die clercken van Hairlem na mynen here inden Hage voerden, overmits dat him geen gelevert en wort, x ß gr.

18 Aug. Item tsonnendages dair na bi Ghimken den clerc gegeven, om ziden coerden, dair der Oistvriezen hantvesten aen besegelt worden, v ß gr.

25 Aug. Item tsonnendages na sinte Bartolomeus dach bi mijns heren bevelen bi aenbrengen Jacob Willems Mortoen van Aet, die mede ten Vriezen geweest hadde, gegeven ij sc., fac. vj ß viij ȝ.

Item noch betailt uptie reyse van Oistvrieslant ghins ende weder, van camerwant up ende neder te dragen, iij ß gr.

Item uptie selve tijt (x dage in Septembri) bi mijns heren bevelen drien Ingelscen, die tot Hoirne gelegen hadden bi enen gequesten ridder, die dair sterf, ende te Lonne wairt trecken wouden, gegeven, want sy niet te verteren en hadden, bi Jacob Hugenz. vj oude gulden, fac. x ß vj ȝ.

---

fol. 85 v°. Item swoensdages na sinte Lambrechts dach
18 Sept. een deel scoelkinderen ende clercken, die haestige brieve tot tween tiden gescreven hadden, die van mijns heren wegen gezent worden inden steden van Hollant om dienst wille, die miin here aen him begeerde in Oistvrieslant te dienen, gegeven iij sc., fac. x ß gr.

TOCHTEN VAN 1398 EN 1399.

UITTREKSELS UIT DE GRAFELIJKE REKENINGEN
BERUSTENDE OP HET RIJKS-ARCHIEF: III. 56.

REKENYNGE HEREN GARBRANTS VANDEN COUSTER
VANDEN TRESORIERSCAP VAN HOLLANT, SYNT
DEN X^en^ DACH IN JUNIO XIII^c^XCVIIJ TOT
ONSER VROUWEN DAGE NATIVITAS
ANNO CXIX.

ASSIT IMMENSA DEITAS.

fol. 12 r°. Dit is wtgeven ende bewisinge heren Garbrands vander Couster, proefst van Bergen in Henegau, van mijns liefs heren van Oistervant goeden renten ende virvallen, die hi van sijnre wegen ontfaen ende weder wtgegeven heeft, zeder die tijt dat him mijn lieve here voirscr. sijn zaken weder beval, dat was des Manendages upten tienden dach in Junio anno xcvij° tot onser Vrouwen dach Nativitas anno xcix°.

COSTE VANDER HERBERGE.

fol. 12 v°. Item noch betailt alrande personen inden Hage
1399. van coste die mijn lieve here mit sinen gesinde gedaen hadde inden Hage, zynt hi lest vanden Vriesen quam, ende gerekent worden upten zesten dach in Septembri, dair die summa of beloipt, gelikerwijs als die exstrate, die die clerken vanden coste dair of overgelevert hebben, inhoudende xix ℔ iiij ß ix ♂ gr., fac. cliij ℔ xviij ß.

CAMER.

fol. 16 r°. Item omtrent ix dage in Meye meyster Colart
1399. inden Hage betailt van alrande stucken, alse ypocras, malevezeye, garnaetsool, zukerosaet ende des gelijc tot mijns heren behoef, tot sinen huze
25 Maart. gehailt zeder onser Vrouwen dach in Mairte tot mijn here te Vrieslant wert toich, dair die summa

of beliep mids een recepte voir Herman van Cuynre, ende een ander voir een mijns heren koc, gelikerwijs als hi in eenre cedule overgegeven heeft, xxv gouden Hollansce scilde ende xxiiij gr., fac. xxxvj ℔ xij ß viij ₰.

24 Aug. Item op sente Bertelmeus dach meyster Colart betailt van alrande medicinen, recepten ende ander dingen, die hi bi meyster Aelbrecht leverde in mijns liefs heren reyse in Oistvrieslant int jair xcix°, ende niet gerekent en wort, overmids dat hijt niet tijts genoech over en gaf, dair die summa of beloipt, gelikerwijs als hi overgaf, liiij ß iiij ₰ gr., fac. xxj ℔ xiiij ß viij ₰.

MINEN HERE GEGEVEN.

fol. 17 r°. 1398. Eerst xxv dage in Junio gegeven minen here in sijns zelfs hant, die hi voirt laten soude tot Keynout om voirt te geven alrande knechten, die tot Keynout bliven souden, also als mijn here in Vrieslant reysen woude, ende die proefst wisselen dede, x vranx. cronen, fac. xiiij ℔ x ß.

Item viij dage in Augusto gegeven minen here in sijns zelfs hant tot Staveren, die hi voirt gaf Claeskiin des heren ghec van Hensberch, viij vranx. cronen, fac. xj ℔ xij ß.

Item ix dage in Septembri tot Woudrichem minen here in sijns zelfs hant gegeven vj oude Gelresche gulden, fac. iiij ℔ iiij ß.

---

fol. 18 r°. 1399. Item upten eersten dach in Augusto minen here gegeven in sijns zelfs hant tot Keynout inder zale xvj dubb. cronen, fac. xxix ℔ vj ß viij ₰.

13 Aug. Item up sente Ypolitus dach minen here gesent in sijns zelfs hant inden Hage xiiij Gensce scilde, fac. xxiij ℔ vj ß viij ₰.

29 Aug. Item up sinte Johans dach Decollacio inden Haghe minen here gegeven in sijns zelfs handt xxvj gulden, fac. xviij ℔ iiij ß.

30 Aug. Item des zaterdages dair na bi Helmich minen heer gesent in sijns zelfs handt tot Geervliet, die hi verdobbelt hadde, iiij$_{e}$ gulden, fac. ij ℔ ij ß.

MAIRSCALSIE ENDE FORIE.

fol. 22 r°. 1398. Eerst iiij dage in Julio meyster Heynric, mijns heren smit ende mairscalc van Oistervant, gegeven yser ende reescip mede te copen, alse hoefysen, hoefnagelen tot mijns heren pairden ende anders sijnre goeder lude pairden behoef, die in Vrieslant mit him waren, xij vranx. cronen, fac. xviij ℔ xvij ß.

JUWELEN.

fol. 23 v°. Item omtrent die tijt (Alre Heiligen misse anno xcviij°) Heynric van Groesbeke, goudsmit inden Hage, betailt by mijns heren bevelen van zulver, dat hi gewrocht hadde voir Helmichs rock van mijns heren levereye, omtrent onser Vrou-

8 Sept. wen dach Nativitas int jair xcviij°, xv ℔ Hollꝫ.

Item den selven dair na betailt, als mijn here vander Lune gecomen was, ende hi omtrent xx dage in Julio te Henegau wert toich int jair xcix°, van sommige hecselen, die mijn lieve here uptie tijt tgegen him gecoft hadde, ix Eng. nobl., fac. tsamen xlij ℔.

PAIRDE ENDE ZADELRIE.

fol. 24 r°. 1398. Item viij dage in Augusto gegeven tot Staveren bi mijns heren bevelen den burchgrave van Leyden van enen pairde, dat mijn here van Ois-

tervant van him hadde ende voirt gaf Colvile, enen Engelscen ridder, c vranx. cronen, fac. cxlv ℔.

---

fol. 24 v°. 1399, 14 April. Item omtrent Beloken Paischen Dyrc den zadelmaker inder Hage betailt van enen latoenen zadel mitten latoenen gereyde, die die hertoge van Gulic hadde mit enen henxte, bi Slunter gelevert, vij oude vranken. Item noch enen latoenen zadel mitten latoenen gereyde toten pairde, dat Cunssel minen here van Oistervant gaf, vij oude vranken. Item noch enen latoenen zadel mit den latoenen gereyde toten henxt, die Gijskin Barbiers was, vij oude vranken. Item noch van enen latoenen zadel mitten latoenen gereyde, die mijn here van Oistervant hadde, doe hi reet te Henegau wert ende gecomen was wt Vrieslant, vij oude vranken, fac. al tsamen gerekent xxxv ℔

Item, doe mijn here uten Hage tot Staveren wert toich, Dyrc den zadelmaker voirscr. betailt van enen zadel ende gereyde, die mijn here van Oistervant gaf des graven joncher van Oirtenbirch mit enen henxt, gelevert bi den proifst van Bergen, iiij oude vranken. Item noch denselven van enen latoenen zadel mitten latoenen gereyde, die mijn here gaf heren Dyrc vander Lecke mit enen henxt, gelevert bi Sluntel, vij oude vranken, fac. tsamen xiij ℔ xv ß.

---

fol. 25 r°. 7 Sept. Item op onser Vrouwen avont Nativitas Dyrc den zadelmaker voirscr. betailt, dair Bloitkin bij was, van enen gereyde, die mijn here in Vrieslant hadde, van enen zadel voir Jan van Beest, ende anders voir dergers, halfsteren ende anders van alrande stucken bi Sluntel van him genomen,

dair die summa of beloipt x dub. cronen, fac.
xviij ℔ vj ß viij ₰.

HARNASCH ENDE SCILTERIE.

fol. 26 r°. 1398. Item xxiij dage in Augusto betailt Coppijn Camerlinc, die hi wtgeleyt hadde van mijns heren harnasch ende van anderen stucken uptie Vriesche reyse, gelikerwijs die cedel inhoudt die hi overleverde, xiij vranx. cronen xxvij gr., fac.
xix ℔ xix ß iiij ₰.

GROTE FOUREIN.

fol. 27 r°. 1398. Item des anderen dages dair na (den eersten dach in Julio) bi mijns heren bevelen gegeven meyster Aelbrecht mijns heren meyster, om alrande crude ende zalve mede te copen, die hi bezigen soude tot mijns heren behoef ende anders den genen dies te doen hadden uptie Vriesche reyse, ter goeder rekeninge xxx vranx. cronen, fac. xliij ℔ x ß.

---

fol. 27 v°. Item upten selven dach (iij dage in Julio) gegeven Loukin mijns heren clerc, die hi meer vander Vriescher reysen ende van mijns heren scepen te bereyden wtgeleyt hadde dan him Jorgel gelevert hadde, gelikerwijs sijn rekeninge dair of inhout, clxxx vranx. cronen, fac. ij^{c}lxj ℔.

Item ix dage in Julio gegeven bi den borgermeisteren van Enchuzen van ryemen, die tot mijns heren bairdze van Oistervant wesen souden, vj vranx. cronen, fac viij ℔ xiiij ß.

Item uptie tijt gegeven noch meyster Aelbrecht voir Molkenhuzen crude mede te copen, also als mijn here zyec was, xij vranx. cronen, fac.
xvij ℔ viij ß.

2 Aug. Item des Vridages na sinte Pieters dach ad Vincula gegeven bi mijns heren bevelen den here van Lyekerken weder mede thuys te trecken van Staveren, also als him die rentemeester van Henegau niet vol betailt en hadde sijn wtriden ende inriden, cxxx vranx. cronen, fac. tsamen clxxxviij ℔ x ß.

Item upten selven dach gegeven bi Jan Heermans hant den tentebewairers van Valenchijn, van Bergen in Henegau ende van Byaumont, ende den timmerluden van dat sy wtgeleyt hadden van tymmeringe ende van Staveren weder omme te trecken in Henegau, xxj vranx. cronen, fac. xxx ℔ ix ß.

Item upten selven dach betailt Jan Roelenz., die hi wtgeleyt hadde van malevyzeye, die mijn here gedronken hadde inden Hage tot Machtelt Gijstgen ende tot Bette bi dage, xij vranx. cronen xxiiij gr., fac. xviij ℔ iiij ß.

Item xij dage in Augusto bi mijns liefs heren bevelen, bi aenbrengen heren Boudins, Gilkijn mire vrouwen stalmeister, Bekefier mit een knecht, Dirxken toomloper, Franskijn camerling, Ardenois knecht ende Jan de Faucignies, die van Staveren weder bi mijnre vrouwen trecken souden, gegeven te teergelde voir him allen te samen, mids vj gr. voir een pair scoen den enen knecht, gegeven xij vranx. cronen vj gr., fac. xvij ℔ xij ß.

fol. 28 r°. Item des anderen dages gegeven tot Staveren Jan die Wit mit sinen gesellen, die mijns heren bairdze van Oistervant roeyden, iiij Eng. nobl., fac. xj ℔ ix ß iiij ȣ.

Item upten selven dach gegeven heren Fyerenbras van Verteyn, die hi selve wtgeleyt hadde van sinen pairden coste uptie Vriesche reyse ende

van anderen stucken, xij vranx. cronen, fac. xvij ℔ viij ß.

Item xiiij dage in Augusto bi mijns heren bevelen den selven gegeven, die na tot Staveren zyec bleef leggen, als mijn here van daen toich, x vranx. cronen, fac. xiiij ℔ x ß.

Item des anderen dages dair na tot Hairlem Willem van Adrichem gegeven van enen hayc, die hi minen here vircofte, iiij Engelsce nobl., fac. xj ℔ ix ß iiij ♂.

Item upten selven dach bi mijns heren bevelen gegeven tot Hairlem heren Ostelet van Schausines ende heren Daniel vander Poel, die si minen here of gewonnen hadden mit caetzen, xl oude Gelresche gulden, fac. xxviij ℔.

Item xvij dage in Augusto gecoft tot Hairlem, doe mijn here vanden Vriezen gecomen was, tot mijns heren behoef van Oistervant ende mire vrouwen, lynnenlaken, tafelaken ende dwalen, ij^{c}lxxiiij ellen ende ij vierendeel, die elle om xij gr. over hoift gerekent, dat gelevert wort Clais Crommen, beloipt cix vranx. cronen xvj gr., fac. clviij ℔ x ß viij ♂.

Item xix dage in Augusto gegeven inden Hage Mailpairt, doe mijn here vanden Vriezen gecomen was, doe die here van Vleyn, her Ostelet van Scausines ende ander Henewieren reden mit xxxij pairden in Henegau, him gegeven te teergelde xxx vranx. cronen, fac. xliij ℔ x ß.

Item des anderen dages dair na gegeven Bloitkin mijns heren clerc, dair hi voirt mede sende mijns heren harnasch uter Hage in Henegau ende coken gewant ende anders mit xiiij knechten, viij vranx. cronen, xj ℔ xij ß.

fol. 28 v°. Item upten selven dach (xxx dage in Augusto) betailt heren Ostelet van Scausines, die hi wtgeleyt hadde van sinen twee pairden coste, die si gedaen hadden tot Enchuzen een maent lanc, ter wilen dat mijn here in Vrieslant was, elcs dages xij gr., beloipt vij vranx. cronen vij gr., fac. x ℔ vij ß viij ₰.

Item vij dage in Septembri inden Hage betailt Zybrant Gherijtsz. van sciphuyr, die hi verdiende uptie Vriesche reyse, v Eneg. nobl., ende sinen knecht te verdrinken gegeven j vranx. crone, maect tsamen v½ Eng. nobl., fac. xv ℔ xv ß iiij ₰.

Item upten selven dach betailt Bloitkin, die hi wtgeleyt hadde bi Jan Hereman ende bi Maelpaerd te Bruecel, om alrande barizelen, vlesschen ende fysteyn voir minen here toter Vriescher reysen, xvij dub. cronen, j oude Gelr. gulden, fac. xxxj ℔ vj ß viij ₰.

---

fol. 29 r°. Item xxj dage in Octobri gegeven Pelgrim van die hi wtgeleyt hadde van coste, die Nyclaes die tortijsdragher gedaen hadde inden Hage, also als hi daer zyec lach vander quetsinge, die him gedaen wort in Vrieslant, viij vranx. cronen, fac. xj ℔ xij ß.

---

fol. 29 v°. Item op Alre Zielen dach tot Keynout betailt bij Clais Cromme van lynnen clederen ende cousen, die gecoft waren tot mijns heren paidzen behoif ende de jonge Vriesen, tsamen gerekent ix ℔ xxj ß, fac. ix ℔ xxj ß.

---

fol. 30 v°. Item op sinte Pouwels dach Conversio enen
1399. scipman van Rotterdam, geheten Dyrc Pels, bi
25 Jan. Jan Ternync gegeven voir sijn sciphuyr, boeyinge

ende des gelijcs, dair hi minen here alinge mede quijt scout van allen dienst die hi minen here gedaen hadde inde Kuynre, mit dat hi voir wech hadde, xij Vlaemsce nobl., tstuc lvj ß, fac. xxxiij ℔ xij ß.

---

fol. 31 v°. 2 Maart. Item upten selven dach (Zonnendages op Oculi) heren Jan van Heemsteden ende Symon vander Schuyr betailt, die sy wtgeleyt hadden van cost, die sy gedaen hadden tot Aemsterdam, als si daer van mijns liefs heren wegen gesent waren om sommige goede luden van mijns heren wegen te spreken, beliep tsamen, als sy aenbrochten mit sciphuyr, cost ende oncost tsamen, ix$_{e}$ scilde, fac. xij ℔ xiij ß iiij ♂.

Item uptie selve tijt betailt van cost, die die proefst van Bergen ende Jan Hereman deden tot Hairlem, als sy dair van mijns heren wegen gesent waren om sonderlinge zake, binnen iij dage dat sy wt waren mit wagenhuyr gins ende weder, xxxj sc. xj ♂ gr., fac. xij ℔ xv ß iiij ♂.

---

fol. 33 v°. Item xiij dage in Aprille meyster Aelbrecht, die van Grote Vastelavont tot desen dage toe geen pantgelt gehat en hadde, gegeven op rekeninge vj gouden oude scilde. Item den selven, om reescip mede te doen maken voir minen here toter Vriescher reyse, noch vj oude scilde, tstic xliij gr., fac. xvij ℔ iiij ß.

Item den burchgrave van Leyden tot Staveren betailt, die hi voir minen here wtgegeven hadde in alrande stucken, gelikerwijs als sijn clerc in eenre cedel, aldus ⊥ geteikent, overgaf, beliep xxvij ß xj ♂ gr., dair voir gegeven ix vranx. cronen, fac. xiij ℔ iiij ß.

fol. 34 r°. Item, als mijn here wt Vrieslant inden Hage quam, wtgegeven ende betailt bij Bertelmeus sproefsts knecht van coste, die mijns heren ende sijns gesins pairde deden, als sy uten Hage te Woudrichem reden, beloipt te samen, als Bertelmeus overgaf, ix Vlaemsce nobl., tstuc lxxxviij gr., fac. xxvj ℔ viij ß.

26 Juli. Item sanderen dages na sente Jacobs dach tot Keynout gegeven by mijns heren bevelen Cophein te hulpe, dair hi een pairt om cofte tgegen enen man van Lessines, vij vranx. cronen, tstuc xlv gr., fac. x ℔ x ß.

---

2 Aug. Item des anderen dages dair na (na sente Pietersdach ad Vincla) Clais Cromen betailt, die hi wtgegeven hadde voir sijn pairde ende ten Berge staen bleven, ter wilen dat mijn here in Vrieslant was vij weken lang, van elken weke ij pairde ende enen knecht, virteert lxx gr., fac. tsamen xvj ℔ vj ß viij ȝ.

---

fol. 34 v°. Item op onser Vrouwen dach Assumpcio Jan
15 Aug. Ternyng gegeven ter goeder rekenynge van sinen dienste, die hi minen here gedaen heeft ten Vriezen mit sinen scepe, xij dub. cronen, fac. xxij ℔.

Item upten selven dach Willem die Bastart gegeven van sinen tuyn, die mijn here him nam ende voirt gaf enen Engelsen, xj dub. cronen, fac. —— xx ℔ iij ß iiij ȝ.

Item uptie tijt (omtrent v dage in Septembri) mijns heren vier joncheren, die tot Staveren gelegen hadden, alse Jan ende Herman van Kuynre, Jan van Huekelem ende die Wenger, te hulpe horen cost mede te betalen, die sy tot Staveren gedaen hadden ende noch doen souden, elken

gegeven by Bloitkins hant, dair Jan Hereman by was, xx gulden, fac. mids v scilde, die Bloitkin virteerde ghins ende weder, als hi van mijns liefs heren raids wegen gesent was tot Staveren aen heren Pinckert ende anders mijns heren luden, die dair lagen, tsamen xlvij scilde, xl gr. voir den scilt gerekent, fac. lxij ℔ xiij ß iiij ₰.

---

fol. 35 r°. Item op den zesten dach in Septembri heren Pinckert mit sinen gesinde gegeven bi Jan Hereman, voir dat hi tot Staveren gelegen ende aldair verteert hadde boven sijn pantgelde, xx dub. cronen. Item ij trompetter, die achte dage aldair gelegen hadden sonder pantgelde, elcs mit enen knecht, gegeven onder hem beiden, fac. tsamen lv ℔.

Item omtrent die selve tijt Jan Hereman gegeven, die tot Staveren trecken soude ende voir mijns heren gesinde aldair den cost besorgen soude, l dub. cronen, fac. xcj ℔ xiij ß iiij ₰.

---

7 Sept. Item op onser Vrouwen avont Nativitas tot Gherijt Reynartsz. inden Hage betailt van coste, die Jan van Huekelem ende die kinder van Kuynre tot sinen huze virteert hadden, also sy dair lange tijt gelegen hadden, eer si weder mit Jan Hereman tStaveren togen, beliep als bi Butoir gerekent wort xxxiiij ℔ iiij ß Hollñs. Item voir Gherijtkin Vackaerts coste ende twie coicx toten selven huze gedaen v ℔ vj gr. Item Hans Wengers coste tot Engelsmans x ℔ x gr. Item heren Pinckairts coste tot Baudets viij scilde x gr. Item Butoirs coste tot Jan Kibbelairs ij oude scilde, fac. tsamen lxiij ℔ x ß.

---

fol. 35 v°. Item Loukin betailt, die hi bi mijns heren bevelen heren Boudijn mijns heren cappelaen gegeven hadde, diese virteert hadde, als hi ziec bleef leggen Staveren, doe mijn here ter Lune wairt toich, als hi na der reyse aenbrocht, viij vranx. scilde, fac. xiij ℔ vj ß viij ₰.

Item so rekent die proefst van Bergen wtgegeven van mijns liefs heren gelde van Oistervant, ende hi wtgeleyt heeft inder reyse vander Lune, die mijn lieve here dede, als hi Dockhem ontsette
24 Juni. int jair xcix° omtrent Midzomer, meer dant ontfang, dat hi van minen lieven here van Hollant ontfangen hadde, beliep ende men den luden niet sculdich en was ij^{c}xxiiij ℔ vj ß vij ₰ gr., dats te virstaen des proefsts wtgeven, gelijc dat boec vander rekenynge, die hi dede in tgegenwoirdicheyt mijnre liever heren van Hollant ende van Oistervant, des domproefsts van Utrecht, dien God genadich sy, des heren van Egmonde ende anders mijns heren rade ende clerken, clairlic inhout, was iij^{m}vij^{c}xxx ℔ xviij ß vij ₰ gr. Ende tontfanc dair jegens was ij^{m}ij^{c}lxv ℔ ij ß gr., die summa onderlinge vereffent bleefmen den proefst sculdich xv^{c}lxx ℔ viij ß ix ₰ gr. Des wasmen den goeden luden sculdich, gelikerwijs als die proefst na bewisen sal in ene sonderlinge rekenynge van persone te personen, ende van stucke te stucken, xij^{c}xlvj ℔ iiij ß xj ₰ gr., blijft dat die proefst van mijns liefs heren gelde van Oistervant minen lieven here van Hollant virleyt hadde indie reyse voirscr., ende hi hier rekent wtgegeven als voirscr. is, ij^{c}xxiiij ℔ vj ß vij ₰ gr., fac.

ij^{m}v^{c}xciiij ℔ xij ß viij ₰.

fol. 36 r°. 1398. Item xxvij dage in Junio gegeven tot Nyvel, aldair mijn here reet drinken sinte Geerden minne, den priester die minen here drinken gaf, ende van wijn ende van anderen tstucken tsamen, xv poss., fac. xx ß.

Item des anderen dages in Julio gegeven Willekin Banyaert ende Robbin tortijsdraghers, eneu rocke mede te copen tgegen der Vriescher reyse, elcs j vranx. crone, fac. ij vranx. cronen, fac. ij ℔ xviij ß.

25 Juni. Item sanderen dages na sinte Jans dach betailt tot sGravenzande van coste, mijn here van Oistervant aldair gedaen ende dair na op onser Vrouwen avont vij ℔, fac. mids xx gr., die die valkenairs verteerden, tsamen vij ℔ xiij ß iiij ȣ.

Item iij dage in Julio gegeven Coussel uter penterien, enen roc mede te copen tgegen der Vriescher reyse, ij vranx. cronen, fac. ij ℔ xviij ß.

fol. 36 v°. 5 Juli. Item des vridages na Translacionem Martini uten Hage gevaren broeder Dyrc van Asperen, here Clais vander Stege ende Clais van Rinten mit horen knechten ende meester Aelbrecht tot Enchuzen, verteerde onder wege vj ℔ xj ß viij ȣ Holl., fac. vj ℔ xj ß viij ȣ.

1 Aug. Item op sinte Pieters dach ad Vincula gegeven bi mijns heren bevelen Jan die camerling, groen laken ende lynnen laken mede te copen tot sVrieskins behoif, iiij oude Gelr. gulden, fac. ij ℔ xvij ß iiij ȣ.

Item upten selven dach gegeven Clais Cromme, die hi wtgeleyt hadde van mijns heren scip te boeyen ende van anderen stucken, viij oude gulden, fac. v ℔ xiiij ß viij ȣ.

Item upten selven dach gegeven Sluntel mijns heren stalmeister van mijns heren pairde over te scepen uten here tot Staveren lj gr., fac. xxxiiij ß.

Item ij dage in Augusto gegeven tot Staveren bi mijns heren bevelen meester Gilkijn, dair Coppijn mijns heren camerling bode of was, x oude Gelr. gulden, fac. vij ℔ iiij ß iiij ȝ.

Item iiij dage in Augusto gegeven bi mijns heren bevelen des abts knecht van Sinte Odolfs, die mynen here een pairt brochte, dat die abt minen here gaf, dair Jan die Boel bode was of, vj oude Gelr. gulden, fac. iiij ℔ vj ß.

---

fol. 37 r°. Item upten selven dach (viij dage in Augusto) gegeven Jan Tonijs, die mit brieven gesent wort van Atrecht van mijnre vrouwen van Oistervant an minen here tot Staveren, overmids dat hi boven sinen teergelde virteert hadde, dat him mede gegeven was, j Eng. nobl. fac. ij ℔ xvij ß iiij ȝ.

Item ix dage in Augusto gegeven den knechten, die mit Coppijn Lange Symons zoen gesent worden in Vrieslant, om pairden te copen voir minen here, iij vranx. cronen, fac. iiij ℔ vij ß.

Item des anderen dages dair na gegeven tot Staveren Willem die Bastairt, die hi voir minen here wtgeleyt hadde van cloten, dat mijn here inden Hage tgegen mijnre vrouwe van Hollant virspeelt hadde, ij vranx. cronen, fac. ij ℔ xviij ß.

Item xj dage in Augusto gegeven des abts knecht van Lidlem te toomgelde van enen pairde, dat die abt minen here gegeven hadde, ij vranx. cronen, fac. ij ℔ xviij ß viij ȝ.

Item xiij dage in Augusto gegeven Copperment,

sijn pairt uter herberge mede te lossen, van coste diet gedaen hadde, ter wilen dat mijn here tStaveren lach, iiij oude Gelr. gulden, fac.
ij ℔ xvij ß iiij ₰.

Item upten selven dach gegeven Harryec messagier, om sijn pairt uter herberge te lossen tot Hoirn, j vranx. crone, fac. xxix ß iiij ₰.

Item upten selven dach gegeven Revenyc Bochems knecht, overmids enen Vriescen hoirn, die Revenyc minen here gaf, j oude Gelr. gulden, fac. xiiij ß iiij ₰.

Item noch upten selven dach gegeven tot Staveren broeder Dyrc bi mijns heren bevelen van coste, die hi aldair gedaen hadde ter wilen dat mijn here tot Staveren lach, iij vranx. cronen, fac.
iiij ℔ viij ß.

---

fol. 37 v°. Item xix dage in Augusto gegeven Colairt heren Fierenbras knecht van Verteyn, die hi wtgeleyt hadde onder wegen, doe mijn here wt Vrieslant quam, j vranx. crone, xxix ß iiij ₰.

Item xx dage in Augusto gegeven Pieter Hugen, die hi voirt geven soude mijns heren koics van Oistervant, die si wtgeleyt hadden tusschen Staveren ende den Hage, doemen vanden Vriesen quam, iij oude Gelr. gulden, fac. xliij ß.

---

fol. 38 r°. Item xxvij dage in Augusto inden Hage gegeven Dyrc Pons mijns heren stierman vander pleyten uter Vriescher reyse, te drincgelde gegeven iiij oude Gelr. gulden, fac. ij ℔ xvij ß iiij ₰.

Item noch upten selven dach (xxxj dage in Augusto) betailt Jan Hereman, die hi wtgeleyt

hadde, doe mijn here vanden Vriesen quam, van tween scepen, die den Henewiers ende hoir harnasch voerden van Aemsterdam tot Hairlem, v vranx. cronen, fac. vij ℔ v ß

Item den selven betailt, die hi gegeven hadde mijns heren leydsman vander Vriescher reysen in sinen scepe, ij vranx. cronen, fac. ij ℔ xviij ß.

---

fol. 39 r°. Item den burchgrave van Leyden betailt van coste, die hi aldair tot Hoirn gedaen hadde, doemen ten Vriesen varen soude, also als mijn heren clerken niet voir him rekenen en wouden, ij dub. cronen, fac. iij ℔ xij ß.

Item ix dage in Septembri gegeven Knavel ende Everdey mijns heren stalknechts, die voir gesent worden van Woudrichem in Henegau mit iiij mijns heren pairden, iiij vranx. cronen, fac. v ℔ xvj ß.

---

17 Sept. Item op sente Lambrechts dach Aerst des burchgraven stalmeyster van Leyden gegeven te toomgelde van enen pairde, dat mijn here van him hadde ende voirt gaf Corñuaelgen, ij vranx. cronen, fac. ij ℔ xviij ß.

---

fol. 39 v°. Item des zonnendages na sente Baven dach
6 Oct. tot Keynout gegeven bi Loukins hant enen speelman, die mit eenre scemynkel speelde voir minen here, j oude Gelr. gulden, fac. xiiij ß iij ß.

Item xij dage in Octobri tot Keynout bi mijns heren bevelen gegeven een maechdekijn, dair voir minen here speelde, iiij poss., fac. v ß iij ß.

Item xxviij dage in Octobri bi Jan Hereman tot Keynout enen jongen Vrieze, die minen here na gecomen was van Staveren, gegeven weder mede thuys te trecken xij poss., fac. xvj ß.

---

fol. 40 r°. Item xviij dage in Novembri tot Keynout bi mijns heren bevelen ende bi Jan Heremans hant, ter wilen dat die proefst in Hollant was, gegeven v Engelsce, die minen here een supplicacy overgaven dat sy arm waren ende sy een bedevairt sculdich waren tot sente Jacobs, ende tweewerf mede geweest hadden ten Vriesen, v vranx. cronen, fac. vij ℔ vj ß viij ₰.

Item upten selven dach gegeven bi den selven enen Engelsen, die camerling was bi Cornuaelgen, so hi zeyde, ende zyec gebleven was in Vrieslant, hem gegeven j vranx. crone, fac. xxix ß iiij ₰.

---

fol. 44 r°. Item des zonnendages xx dage in Aprille, als
1399. mijn here uter Haghe trecken soude des anderen dages te Vrieslant wairt, betailt Jacob Obrecht inden Hage van xxviij pair scoen voir valkenairs ende coicx aldair genomen, tpair v gr., fac. iij℔ oude scilde, fac. iiij ℔ xij ß iiij ₰.

Item tot Enchuzen des donredages xxiiij dage in Aprille Coppijn Donker betailt, die mijn here aldair virzeylt hadde, ij gulden, fac. xl ß.

Item Jan Camerlinc tot Staveren betailt, ende hi wtgeleyt hadde voir j fysteyn, v ny gulden. Item om xxvj ellen lakens dellen iiij gr., fac. v gulden iiij gr., fac. tsamen vj ℔ xvj ß.

---

fol. 44 v°. Item tot Staveren bi Jan Camerlinc betailt van

een blockiste, die tot mijns heren behoef aldair gecoft wort, iiij Gelresce gulden, fac.
ij ℔ xiij ß iiij ₰.

Item tot Staveren Cleyn Hannekin den valkenair gegeven tot j pair cousen j gulden, fac.
xiij ß iiij ₰.

Item tot Staveren enen knecht gegeven te toomgelde van enen heynxt, die Lywa Mellinga minen here scheyncte, j vranx. scild, fac.
xxxij ß viij ₰.

Item tot Staveren Voskin mijns heren paidze bi sinen bevelen gegeven scoen mede te copen j gulden, fac. xiij ß iiij ₰.

28 Maart. Item biden selven upten goeden Vrydach den coralen tot Lier gegeven, die minen here mit sinen sporen inder kerken gevangen hadden, j Gelr. gulden, fac. xiij ß iiij ₰.

Item tot Keynout bi den selven een deel maechdekins gegeven, die een coninginne gemaect hadden, iiij ß.

Item (omtrent xvij dage in Aprille) den proefst van Condeyt, die voir enen priester bat, die sijn eerste misse zingen soude als mijn here uten Hage eerstwarf te Vriesen toich, gegeven j gulden, fac. xiij ß iiij ₰.

17 Mei. Item upten Pinxter avont bi den burchgrave betailt van mijns heren stove gelage iij guld., fac.
xlij ß.

Item uptie tijt bi den burchgrave betailt, die mijn here mit caetsen virloren hadde inden Hage, vj^{c} Gelr. gulden, fac. iiij ℔ vj ß viij ₰.

fol. 45 r°. Item bi den selven gegeven voir minen here tot Machtelt Ghijstgens inder crame j Eng. nob., fac. ij ℔ xvij ß iiij ₰.

Item bi heren Jan van Heemsteden bi mijns heren bevelen Herman van Cuynre gegeven, van Staveren thuys mede te trecken, iiij dub. cronen, fac. vij ℔ iiij ß.

Item, als mijn here wt Vrieslant quam omtrent viij dage in Julio, Casijn ende noch een ander valkenairts knechten, die te Henegau trecken souden, te helpe tot lynnen clederen te copen, gegeven ij gulden, fac. xxvj ß viij ₰.

---

fol. 45 v°. 2 Aug. Item uptie selve tijt (sanderen dages na sente Pieters dach) Gilot Maeslant ende Willem Banyaert, die tot Staveren gebleven waren ende minen here van Oistervant na volchden in Henegau, voir horen coste ij dubb. cronen, fac. v ℔ x ß.

---

fol. 46 r°. Item (omtrent xx dage in Augusto) Loukin betailt, die hi wtgeleyt ende onder wegen virteert hadde, als hi van mijns heren wegen gesent was uten Hage tot Staveren om die provyanchy te virçopen, ij vranx. cronen ende ij Hollans gulden, fac. tsamen vij ℔ x ß.

---

fol. 46 v°. Item bi Jan camerling coman Floris inden Hage betailt van alrande stucken, die ter Lune van him genomen worden, alse van fysteyn, van ziden, van kovelaken, van kanevas ende van anders alrande stoffen, dair die summa of beliep vij ℔ xiiij ß viij ₰.

BODELOON.

fol. 48 r°. 1398. Eerst des manendages x dage in Julio [1]) gesent van Keynout Copperment inden Hage mit

---

1) Lees: *Junio.*

brieven aen minen here van Hollant ende den domproefst, roerende van sulker antwerde als die Henewieren minen here van Oistervant gegeven hadden vander Vriescher reyse, dair sy niet mede en wouden om des plackaerts wille, die minen here van Hollant gesent hadde, hem gegeven om dat hi haestelic riden moest ende huyrpairden onder wegen winnen, ij dub. Heneg. cronen, fac. v ℔ viij ß.

11 Juni. Item des woensdages na des Heilichs Sacraments dach Pelgrim gesent van Keynout inden Hage mit brieven aen minen lieven here van Hollant, roerende vander verlengenesse vander Vriescher reyse, him gegeven ij Eng. nobl., fac. v ℔ xiiij ß viij ₰.

Item xvj dage in Junio gesent Huge messagier mit brieven aen minen here van Hollant van Bergen in Henegau inden Hage, om him te laten weten sulke antwerde als hem die Henewieren gegeven hadden, roerende vanden dienst die si minen here uptie Vriesen doen souden, him gegeven iiij Dordr. gulden, fac. iiij ℔.

Item xxvj dage in Junio Reyster messagier gesent mit brieven van Bergen in Henegau inden Hage aenden domproefst, roerende vander scepinge die tot Antwerpen comen soude toter Henewieren behoif, gegeven ij vranx. cronen, fac. iiij ℔ vij ß.

Item upten selven dach Hugen messagier gesent van Bergen in Henegau tot Brucel, om te virnemen of mijn here doir Brucel liden mochte, overmids des oirloges wille tusschen mire vrouwe van Brabant ende die van Gelre, gegeven vj poss., fac. viij ß.

fol. 48 v°. Item xxviij dage in Junyo den selven gesent van Lier tot Brucel weder omme om een teldende pairt, dat mijn here moete tusschen Vulvoirden ende Mechelen, doe mijn here te Hollant wert reet, gegeven ij vranx. cronen, fac. ij ℔ xviij §.

Item des anderen dages dair na gesent Zeeu weder omme van Hoichstraten mit Nyevars mijns heren pairt van Oistervant, dat ziec geworden was onder wegen, om te zetten tot Bergen in Henegau in die bascoert, gegeven ij vranx. cronen, fac. ij ℔ xviij §.

Item upten eersten dach in Julio Reyster messagier gesent van Dordrecht tot Antwerpen aen den rentemeester van Henegau, om tgestant te laten weten vander scepinge, die tot Antwerpen comen soude toter Henewieren behoef, gegeven j vranx. crone, fac. xxix §.

Item des anderen dages gegeven Dyrc mijnre vrouwen wagenloper van Oistervant, die gesent wert uten Hage tot Monikedamme, om mijns heren bairdze van Oistervant voirt te brengen tot Enchuzen ende te bewaren, j vranx. crone, fac. xxix §.

Item iij dage in Julio gesent uten Hage een van mijns heren valkenaren mit brieve in Henegau aen mijnre vrouwe van Oistervant, gegeven ij vranx. cronen, fac. ij ℔ xviij §.

Item upten selven dach gesent enen bode uten Hage tot Asperen aen Gyen van Asperen, om mijn here te dienste te comen, gegeven ij vranx. cronen, fac. ij ℔ xviij §

Item viij dage in Julio gesent Copperment van Enchuzen tot Aemsterdamme, om te virnemen vanden gescille, dat dair geweest hadde tusschen den Henewieren ende Zeelanders, gegeven ij oude Gelr. gulden, fac. xxviij § viij ß.

Item upten selven dach gesent Herman messagier van Enchuzen tot Hoirn aen den domproefst mit brieven, roerende datter niet meer onraet en soude gescien, dat te voirhoeden, tusschen den Zeelanders ende Henewieren, gegeven xij gr., fac. viij ß.

Item xiiij dage in Julio gesent enen bode van Enchuzen in Henegau an mire vrouwen, om hoir tgestant te laten weten, gegeven iiij Gelr. gulden, fac. ij ℔ xiij ß iiij ₰.

Item omtrent die tijt gesent enen knecht van Enchuzen tot Monickedam, om mijns heren bairdze van Oistervant, gegeven ij oude Gelr. gulden, fac. xxviij ß viij ₰.

Item xvij dage in Julio gesent enen bode wt Vrieslant aen minen here van Hollant mit brieven, roerende hoe dat mijn here van Oistervant den opganc gewonnen hadde, gegeven ij Gelr. gulden, fac. xxvj ß viij ₰.

Item upten selven dach gesent Copmeeu mire vrouwen knecht van Oistervant aen mire vrouwe van Oistervant, om hoir tgestant te laten weten, hoe dat mijn here den opganc gewonnen hadde, mit brieven gegeven iiij oude Gelr. gulden, fac. ij ℔ xvij ß viij ₰.

fol. 49 r°. Item upten selven dach gegeven Wijnkijn mijns heren messagier van Ludick te teergelde ij gulden, fac. xxvj ß viij ₰.

Item xix dage in Julio gesent Harry messagier mit brieven wt Vrieslant an mire vrouwen van Oistervant, aen den hertoge van Boirgoengen ende aen den grave van Nyvers, om tgestant te laten weten, gegeven ix oude Gelr. gulden, fac. vj ℔ ix gr.

Item des anderen dages dair na gesent Robbin

messagier uten here mit brieven aen minen here van Hollant, om him tgestant te laten weten, gegeven ij Gelr. gulden, fac. xxvj ℔ viij ß.

Item upten selven dach gesent Reyster messagier wt Vrieslant om meester Jan Reyniers zoen mit brieven, gegeven ij Gelr. gulden, fac. xxvj ℔ viij ß.

Item upten selven dach gesent Herman messagier uten here tot Medemblijc mit brieven aen den domproefst, om him tgestant te laten weten, gegeven ij Gelr. gulden, fac. xxvj ℔ viij ß.

Item xxij dage in Julio der stede bode van Brugge gegeven, die brieven brochte an minen here van Oistervant, om te weten van mijns heren gestande in Vrieslant, iiij oude Gelr. gulden, fac. ij ℔ xvij ℔ iiij ß.

Item upten selven dach gesent Reyster messagier aen minen here van Hollant mit brieven ende an mire vrouwen, om appelen van Garnaten ende van Aryangen tot mijns heren behoif van Oistervant, gegeven iij ny Gelr. gulden, fac. xl ℔.

Item des anderen dages gesent Adriaen messagier uten here mit brieven van voir Staveren aen minen here van Hollant, om him tgestant te weten laten van mijns heren ziecte van Oistervant, hem gegeven ij oude Gelr. gulden, fac. xxviij ℔ viij ß.

Item xxiiij dage in Julio gesent Jan die koc, des domproefsts koc, aen minen here van Hollant mit brieven, om him te laten weten hoe dat die gesellen gescermuts hadden tgegens den Vriesen, gegeven ij Gelr. gulden, fac. xxvj ℔ viij ß.

Item xxvij dage in Julio gesent Reyster messagier uten here mit brieven aen minen here van Hollant, om him tgestant te weten laten, hoe dat

die Vriesen gedadingt hadden mit minen here van Oistervant, gegeven ij Gelr. gulden, fac. xl ß.

Item xxx dage in Julio gesent Beemkijn heren Aelmansz. uten here aen mijnre vrouwen van Oistervant ende an den rentemeester van Henegau mit brieven, om hoir tgestant te laten weten, hoe dat die Vriesen gedadingt hadden mit minen here van Oistervant, him gegeven te teergelde mit sinen knechte, vj dubb. cronen, fac. x ℔ xvj ß.

Item ij dage in Augusto gesent Hugekijn messagier van Staveren mit brieven aen mijnre vrouwen van Oistervant ende den rentemeester van Henegau, om tgestant te weten laten van minen here van Oistervant, gegeven x oude Gelr. gulden, fac. vij ℔ ij ß iiij ß.

fol. 49 v°. Item ix dage in Augusto gesent enen knecht van Staveren na heren Jan van Gemondt om een teldende pairt, dat mijn here him gelient hadde, ende hi minen here ontvoert hadde, him gegeven ij oude Gelr. gulden, fac. xlij ß.

Item x dage in Augusto gesent Herman messagier van Staveren tot Woudrichem mit brieven an den bailiu van Althenae, roerende om een hove lants an te tasten tot mijns heren behoif, gegeven ij vranx. cronen, fac. iij ℔ vij ß.

Item xij dage in Augusto Reyster gesent van Staveren mit brieven aen den domproefst, die op reyse was te Hollant wert, roerende dat hi nernstelic bewairde aen minen here van Hollant, datmen tgelt over sende toter soldenairs behoif, gegeven ij vranx. cronen, fac. ij ℔ xviij ß.

Item upten selven dach bi heren Baudijn enen bode, geheten grote Hannekijn, die mit brieven gecomen was aen minen here van Oistervant wt Henegau, him gegeven te huefsceden weder mede

in Henegau te trecken, want hi lange na sijn antwoirde getoeft hadde, ij vranx. cronen, fac. ij ℔ xviij ß.

Item xviij dage in Augusto Wijnkijn mijns heren bode van Ludick die gesent was mit brieven van mijns heren wegen van Ludick aen minen here van Oistervant, om te weten van mijns heren gestande, hem gegeven te huefscede weder mede tot Ludic te trecken iij oude Gelr. gulden, fac. xliij ß.

Item des anderen dages gesent Harry messagier uten Hage in Henegau aen mire vrouwen van Oistervant ende an den rentemeester van Henegau mit brieven, om hoir te weten laten alse dat mijn here inden Hage wair, ende corts wille hadde te comen in Henegau; him gegeven iij vranx. cronen, fac. iiij ℔ vij ß.

fol. 50 r°. 24 Sept. Item upten selven dach (des dinsdages na Mathei) gegeven Pieter messagier, die wt Hollant gecomen was mit brieven van Vrieslant tot Keynout, ende voirt toich tot Byaumont, die mijn here van Oistervant bezegelen soude, gegeven te huefscede j dubb. crone, fac. xxxvj ß.

fol. 53 v°. 1399. 25 Maart. Item (na des dinxdages na Palmen) Huge messagier cort na minen here gesent mit sburchgraven ende sproefsts brieven, roerende van sonderlinge gestande inden Hage, hem gegeven, want hi haistelic voirt most, ij nob., fac. v ℔ xiij ß viij ȝ.

Item Herman van Weez cort dair na gesent an minen lieven here mit mijns heren brieven van Hollant, mit sburchgraven ende sproefsts, roerende van dat die reyse te Vrieslant wairt virlangt was, hem gegeven, om dat hi pairde hueren soude haistelic voirt te comen, iij ß, fac. —— v ℔ vj ß viij ȝ.

fol. 54 r°. Item sdinxdages xv dage in Aprille Reyster gesent van Keynout tot Bruessel gegeven j dubb. cr., fac. xxxvj ℔ viij ß.

Item uptie tijt Huge messagier gesent van Keynout inden Hage aenden proefst ende Jan Herman, hem gegeven iiij oude Gelr. guld., fac. ij ℔ xviij ℔ iiij ß.

Item xviij dage in Meye enen bode gesent tot Woudrichem mit mijns heren brieven aen den rentemeester, roerende dat hi nyement die bede virdragen en soude, ten wair dat him mijn here anders weten liet, him gegeven j vranx. sc., fac. xxxiij ℔ iiij ß.

Item Herman messagier mit mijns heren brieven gesent aen den here van Asperen, dair mijn here dienst of begherde, him gegeven, want hi voirt van daen tStaveren bi minen here trecken soude, ij vranx. scilde, fac. v ℔.

Item, als mijn here wt Vrieslant quam inden Hage omtrent viij dage in Julio, enen bode gesent aen Jan van Alphen ende anders die goede lude te Noirtich, dat sy mynen here tgelt senden souden vander confirmacy van horen hantveste, viij gr., fac. v ℔ iiij ß.

---

fol. 54 v°. Item xij dage in Julio enen bode gesent tot Woudrichem van mijns heren wegen an Sluntel ende Jan van Gelre om den graeuwen heinxt, die die abt van Cleercamp minen here gaf, wanten minen lieven here van Hollant hebben soude, hem gegeven j vranx. scilt, fac. xxxiij ℔ iiij ß.

---

1 Aug. Item (op sinte Pieters dach ad Vincula) Herman messagier gesent van Keynout mit mijns heren brieven in Hollant, om minen here te laten weten

vanden luden, die mijn here gebeden hadden, ende vander financie ende oic om te weten hoe men vander Vriescher reyse overdragen wair, him gegeven te teergelde vj gulden, fac. iiij ℔ iiij ß.

Item upten vierden dach in Augusto Huge messagier gesent van Bergen in Henegau mit mijns heren brieven aen den domproefst, aen den burchgrave van Leyden ende aen heren Jan van Heemstede, om den gestand wt Hollant te weten vander Vriescher reyse, him gegeven te teergelde vj gulden, fac. iiij ℔ iiij ß.

---

fol. 55 r°. Item Huge messagier uter Hage gesent op onser
15 Aug. Vrouwen dach Assumpcio in Henegau mit mijns heren brieven aen mijnre vrouwen van Oistervant ende aenden rentemeester van Henegau, om hoir te laten weten vanden gestande vander Vriescher reyse, him gegeven vj gulden, fac. iiij ℔ iiij ß.

24 Aug. Item ssonnendages op sente Bertelmeus dach Reyster gesent uten Hage in Henegau aen mire vrouwen ende aen den rentemeester van Henegau mit brieven, roerende hoe die reyse virlangt wair, gegeven ij dubb. cronen, fac. v ℔ x ß.

---

30 Aug. Item tsaterdages na sente Jans dach Huge messagier van Geervliet gesent tot Kats mit mijns heren brieven aenden goeden luden die dair omboden waren, om hem te laten weten alse dat mijn here tot Geervliet ware ende niet comen en mochte, overmids onweer, mair datsi na hem toeven souden, gegeven ij gulden, fac. xlij ß.

---

fol. 55 v°. Item (vj dage in Septembri) heren Clais vander Stege betailt van bodeloon, dat hi enen knecht

gegeven hadde, die mit twee moniken wt Oistvrieslant tot Loevesteyn toich omtrent den xx^sten dach in Julio, j vranx. crone, fac. xxx ß.

VAN OFFERGELDE.

fol. 56 r°. 1398. 2 Aug. Item des Vridages na sinte Pieters dach ad Vincula betailt den burchgrave van Leyden, die hi minen here gelient hadde te offeren tot sinte Odolfs in Vrieslant, j vranx. crone, fac. xxix ß iiij ß.

Item xj dage in Augusto tot Staveren by mijns heren bevelen den mynrebroeders van Bodelswert om Goids wille gegeven vj vranx. cronen, fac. viij ℔ xvj ß.

Item xiiij dage in Augusto betailt den burchgrave van Leyden, die hi tAemsterdam gegeven hadde om Gode voir minen here, doe mijn here vanden Vriesen quam, j oude Gelr. gulden, fac. xiiij ß iiij ß.

---

5 Oct. Item tsaterdages na sente Baven dach tot Keynout bi mijns heren bevelen gegeven enen armen man van Aemsterdamme, die op wege was sinte Jacobs te gaen, ende sijn gesonde verloren hadde in Oistvrieslant, j vranx. crone, fac. xxix ß iiij ß.

PIPERS ENDE HERALDEN.

fol. 57 r°. 1398. Item viij dage in Julio gegeven bi Jan Hereman tot Enchuzen bi mijns heren bevelen des heren pipers van Bardolf ende van Schalijs te samen xxx vranx. cronen, fac. xliij ℔ x ß.

Item upten selven dach gegeven biden selven des heren pipers van Cornuaelge xxx Gelr. gulden, fac. xx ℔.

Item xxj dage in Julio bi mijns heren bevelen

tot Enchuzen des graven herauden van Darby gegeven xxx vranx. cronen, fac. xliij ℔ x ß.

25 Juli. Item op sinte Jacobs dach gegeven Heynau mijns heren heraud van Oistervant tot enen pairde te hulpe, dat hi gecoft hadde in Vrieslant, ij Eng. nobl., fac. v ℔ xiiij ß viij ♂.

2 Aug. Item des vrydages na sinte Pieters dach bi mijns heren bevelen den burchgrave van Leyden gegeven, die hi voirt geven soude des graven herauden van Nyvers ende ij Engelscen herauden, te samen xxxvj vranx. cronen, fac. lij ℔ iiij ß.

Item upten selven dach gegeven des heren pipers van Hensberch bi mijns heren bevelen xx oude Gelr. gulden, fac. xiiij ℔ vj ß viij ♂.

Item upten selven dach gegeven Emond trompenair te drincgelde j oude Gelr. gulden, fac. xiiij ß iiij ♂.

Item xiiij dage in Augusto, als mijn here van Staveren in Hollant voer, den selven Emond gegeven, him mede uter herberge te quiten, j vranx. crone, fac. xxix ß.

Item sanderen dages bi mijns heren bevelen gegeven mijns heren piper van Oistervant, die gequetst wort tot Staveren van Clais die piper, ij vranx. cronen, fac. iiij ℔ vij ß.

---

fol. 57 v°. 1399. Item inden Hage omtrent Vastelavont enen spreker, die voir minen here een sproke sprac vander Vriescher reyse, gegeven bi den burchgrave j oude Heneg. crone, fac. xxv ß iiij ♂.

Item omtrent Meye, als mijn here van Staveren inden Hage gecomen was, mijnre vrouwen pipers van Gelre, die uptie tijt inden Hage waren, gegeven te huefscede iiij vranx. cronen, fac. v ℔ xvij ß iiij ♂.

GOD WALDES.

fol. 62 r°. Dit is wtgeven ende bewisinge des proefsts van Bergen voirn. van mijns liefs heren goede van Oistervant ontfaen ende weder wtgegeven binnen der tijt voirscr. (zeder onser Vrouwen dach Nativitas anno xcix°, dat hi sijn leste rekenynge sloit tot Kerstmisse toe dair naistvolgende).

GROTE FOREYN.

fol. 74 r°. Item upten xxiiij^{sten} dach in Septembri so was
1398. gesent dio burchgrave van Leyden ende die proefst wt Hollant in Henegau bi minen here van Oistervant, dair him onderwegen aenvielen heren Jan van Heemstede ende here Jan die bastart van Bloys mit anders mijns heren gesinde, om zaken wille, roerende van Staveren te besetten ende ander zaken, die Hollant ende die eylande van Vrieslant aengengen, dair sy om upten wege waren vij dage lang mit xxvj pairden, ende virteerden dair en binnen lv dubb. cronen ende xij gr. Ende uptie selve tijt so gaf die burchgrave dair en boven den proefst een cedel, die hi mit sinen gesinde virteert hadde tuschen den Hage ende Dordrecht, als hi voir gevaren was Tordrecht, beliep xxxiiij ℔ iij ß Holls̄, fac., den coste tsamen gerekent, cxxxv ℔ v ß.

Item xiij dage in Octobri betailt Helmich van dat hi wtgeleyt hadde voir mijns heren gesynde, doe sy van Staveren quamen, vj Eng. nobl., fac. xviij ℔.

---

fol. 74 v°. Item Herman van Kuynre gegeven, dair hi

mede bitalen soude die Hans Wenger ende Jan van Kuynre tStaveren verteert hadden mit horen knechten ende van hoire knechts quetsinge te meysteren, x oude vranken, fac. xiij ℔ vj ß viij ₰.

Item omtrent xv dage in Novembri Loukin in Voirne gegeven, dair Jan Hereman bi was, ende hi voirt mede lossen soude mijns liefs heren tuyn, die tot Staveren up een kaetspel virset was, xxvj vranx. cronen, fac. xxxix ℔.

---

fol. 75 v°. 1399. Item omtrent Vastelavont heren Pinckert betailt, die him noch gebraken vanden xxiiij nobl. vander tymmeringe binnen Staveren, dair voir of geroert is, dair hi xij nobl. of in hadde, als voir gerekent staet, him gegeven die ander xij nobl., fac. xxxv ℔ iiij ß.

---

fol. 76 r°. Item by Jan van Beest so worden besteet Dyrc den mailre inden Hage te maken zes grote blasoen van mijns heren wapen mitten getymmer ende mitten tuyn, ende iij^{c} wapenscilde voir die herberge te zetten, te samen om viij^{c} nobl., des so worden him betailt, ende die proefst gerekent heeft in sijn wtgeven inder Luynscher reyse v nobl., bleefmen him dair of sculdich, ende die proefst nu al betailt heeft, dair Dyrc voirscr. oic selve den bolcraen toe leverde, iij^{c} nobl., fac.

x ℔ v ß iiij ₰.

Item Jan Ternync by mijns heren bevelen betailt, die mijn lieve here him gegeven hadde te hulpe tot een scepe van Nairden, dair mijn here mede ter Luyn was, xx Eng. nobl., fac. lx ℔.

---

fol. 76 v°. Item noch Jan van Hout betailt, die mijn lieve here him gaf, doe hi te Kats voer, te hulpe tot sijn clappoir te meysteren, vj Gensce nobl., fac. xviij ℔.

CLEIN FOUREYN.

fol. 79 v°. Item Jan Koec betaelt, die Jan van Gelre virteert hadde, alsen mijn here omme sendede van Catwijc inden Hage om die pairde, doe hi te Vriesen wairt voer, xxiiij gr. Item, als mijn lieve here weder vanden Vriesen quam, die die zomers virteerden, lx gr. Item van Reysters pairts coste in xiiij dage xiiij gr. Item van dat Jan van Gelre dair een bedde hadde xiiij nachte vij gr., fac. tsamen iij ℔ x ß.

---

fol. 80 r°. Item omtrent die selve tijt (omtrent sente An-
30 Nov. dries dach) Wouter bi dage betailt, die hi bi mijns heren bevelen gegeven hadde die valkenairs indie
23—30 passieweke, als mijn here tot Keynout reet voir die
Maart. reyse vander Lune, vj gulden, fac. iiij ℔ iiij gr.

BODELOON.

fol. 81 v°. Item omtrent die tijt (ij dage in Novembri) Tordrecht betailt Jan Hereman, ende hi wtgeleyt hadde van alrande bodelonen: Eerst enen bode gesent uter Hage tStaveren ende tAemsterdam an Willem Eggert, Pieter Vrederix soen ende Dyrc Tolnair, roerende vanden kinde, dair mijn here tgoet of nemen soude, him gegeven j nobl. Item by mijns heren bevelen enen bode gesent tot Hathem aen Herman van Kuynre, roerende dat hi by minen here comen soude, him gegeven j nobl. Item noch enen bode gesent van Scoon-

hoven inden Hage om Jan van Beest ende Copperment, roerende dat sy sonder virtrec by minen here comen souden, him gegeven j Rinsce gulden, fac. tsamen ij nobl. j Rinsce gulden, fac.
vij ℔ ij ß viij ₰.

Item Huge messagier betailt, die hi tafter was van veel reysen, die hi gedaen hadde zeder dat mijn here vanden Vriesen quam, als hi in enen cedelkijn overgaf, tsamen viij ℔ viij ß.

TOCHT VAN 1399.

GRAFELIJKE REKENINGEN BERUSTENDE OP HET RIJKS-ARCHIEF: III. 54.

VIER REKENINGEN VAN DEN TOCHT DES HEEREN VAN OOSTERVANT NAAR FRIESLAND.

1397—1399.

II.

fol. 1 r°. Dit is dat die proefst van Bergen in Henegau ontfaen heeft van heren Ghijskijn van Diepenburch, die mijn lieve here van Hollant bi him zende, minen lieven here van Oistervant te helpe toter reyse, die ghedaen wort ter Lune int jair xcix.

20 Mei. Eerst des dinxdages na Pinxter tot Hairlem ontfaen van heren Ghijskijn voirscr. tot Jan Lattijns soons indie camer ix^{c}lxxx Vlaemsche nobl. Item m dubbelde cronen, faciunt iij^{m}....^{c}lvij scilde, fac. v^{c}lxxvj ℔ ij ß iiij ♂.

Item opten xxviij^{sten} dach in Meye tot Staveren van heren Gijskijn voirscr. ontfaen vi^{c}xxviij Rijnxe gulden. Item mxij Ungersche ende Beemsche gulden, faciunt xiij^{c}xc scilde viij gr., fac. ij^{c}xlviij ℔ vij ß iiij ♂.

Item opten selven dach des avonds van heren Ghijskijn ontfaen, die Pieter sijn broeder brochte, vj^{c} Eng. nobl., maken xij^{c}xx scilde, fac. ij^{c}xx ℔ gr.

Item tot Staveren van heren Ghijskijn ontfaen, die bi him in alrehande stucken wtgegeven worden: Eerst ij^{c}xxx Berchsche scilde, faciunt xxxiiij ℔ x ß. Item iij^{c} nye gulden, maken xxxv ℔. Item lxx Berchsche scilde. Item noch clxvij Berchsche scilde, maken xxxiiij ℔ xij ß, fac. te zamen ciij ℔ xj ß gr

Summa pagine xj^{c}xlviij ℔ xx ß gr.

fol. 1 v°. Item des zaterdages na Pinxter van heren
24 Mei. Ghijskijn voirscr. ontfaen bi hande heren Jans van Heenvliet ij^{c} Eng. nobl., maken lxxiij ℔ vj ß viij ♂. Item lxxv Ghensche nobl., maken xxvj ℔ xvij ß vj ♂. Item c oude Heneg. cronen, maken xv ℔ xvj ß viij ♂, fac. tsamen cxvj ℔ x ♂ gr.

Item noch ontfaen van minen lieven here van Hollant bi hande heren Ghijskijns van Diepenburch viij^{c}lxxxvij sc. xvij gr., fac. cxlvij ℔ xviij ß j ♂.

Item noch ontfaen bi hande heren Ghijskijns van Diepenburch tot Staveren vij^{c} scilde, fac. cxxxiij ℔ vj ß viij ♂.

9 Juni Item ter Lune des sonnendages na Bonefacii noch ontfaen van heren Ghijskijn voirscr. iij^{c}xliij Heneg. cronen, maken liij ℔ xix ß ij ♂. Item xl nye cronen, ij Wilhelmus cronen ende ij Hollansche scilde, maken vj ℔ xiij ß x ♂. Item iiij^{c}xlvjϱ Eng. nobl., maken clxiij ℔ xiiij ß iiij ♂. Item viij^{c}lx Ghensche ende keysers scilde, maken clxxij ℔. Item iiij^{c}xxxiiij Vranx. scilde, maken lxxxviij ℔ xij ß ij ♂. Item ij^{c}x Vranx. mattoen, maken xliij ℔ xv gr. Item xxxij Machels scilde, xij Wilhelmus scilde, x rijers, maken viij ℔ xix ß, fac. tsamen v^{c}xxxvij ℔ xiij ß vj ♂.

Item ter Lune ontfaen vanden domproefst bi hande Jorgels, die ze aldaer brochte, ij$^{c}\varrho$ nye Gelr. gulden, xxiiij oude Gelr. gulden, lvj Eng. nobl. iij quartier, lxxxvijϱ Ghensche nobl., xcvj Ghensche scilde, xj Berichsche sc., xxx Heneg. oude cronen, xiij dubbelde cronen, xij Rijnsche gulden, xxvij Hollins gulden, lxvj Vranx. scilde ende an zulveren gelde cxxxvϱ sc., xl gr. voir j sc. gerekent, maken tsamen viij^{c}lxiij scilde xiij gr., fac. cxliij ℔ xvij ß ix ♂.

Summa pagine x^{c}lxxviij ℔ xvj ß x ♂ gr.

fol. 2 r°. Item noch vanden domproefst ontfaen optie tijt lx Ghensche nobl., maken xxj ℔ x gr.

Item ter Lune ontfaen van Jorgel, die mijn lieve here van Hollant bi him aldaer zende, in alrehande paymente vij^{c}xxxv scilde xij gr. Item noch vanden selven ontfaen vij^{c}xvj Ghensche nobl., maken xv^{c}xxxviij scilde xvj gr. Item iij^{c}lxxvj Eng. nobl., maken viij^{c}xxvij scilde viij gr. Item c dubbelde cronen, maken cxxxv scilde, fac. tsamen iij^{m}ij^{c}xxxv scilde xxxvj gr., fac. v^{c}xxxix ℔ vj ß iiij ₰.

Item so rekent die proefst ontfaen, die Symon van Zaenden, dair God die ziel of hebben moet, after liet in sijnre tassche, die zijn knecht an him hadde, doe hi geslegen wert tot Klerckamp, xlvij Eng. nobl., vj^{c} Ghensche nobl., lxxxij Vranx. scilde, vij Heneg. cronen, vj oude gulden van xxvij groten, vij Stramp.-gulden, j nye gulden ende liiij oude Vlaemsche groten, maken ij^{c}xxxiiij scilde ende xxxvj gr., fac. xxxix ℔ iij ß gr.

Item by Symon vander Scuyr ontfaen vanden gelde vander Leyde, die buten Hairlem bi mijns heren bevelen toter reyse behoef voirscr. vercoft wort, dair die summa of beliep, ende die ghene diese coften mijns heren brieve of hebben, beloipt ij^{m}iiij^{c}xviij scilde viij gr., den scilt gerekent voir xiiij gr., fac. iiij^{c}xxxiij ℔ v ß ij ₰.

Summa pagine mxxxiij ℔ iiij ß vj ₰ gr.

fol. 2 v°. Item noch ontfaen van heren Clais Kernync ende Herman Willemsz., die sy meer ontfaen hadden dan wtgegeven, v ℔ gr.

Summa per se v ℔ gr.

fol. 3 r°. Summa summarum van allen ontfange voirscr. beloipt iij^{m}ij^{c}lxv ℔ iij ß gr.

fol. 4 r°. Dit is dat here Gherbrant vander Couster, proefst van Bergen in Henegau, als een trezorier mijns liefs heren van Oistervant by bevelen mijns liefs heren voirscr. ende by goetduncken sijns raeds ende sijnre hoifmeysteren in alrande stucken wtgegeven heeft toter reyse behoef, die mijn lieve here van Oystervant voirscr. by bevelen mijns liefs heren van Hollant, sijns heren ende vaders, dede in Oystvrieslant omtrent den xxj^{sten} dach in Aprille int jair ons Heren mcccxcix°.

COST ENDE COKEN.

Inden eersten omtrent Pinxter by Florijs Baudijns soen tot Hairlem gecoft tot mijns liefs heren behoef tgheghen Haghen Jacops soen xlij hoet tarwen, coste elc hoet iiij Ghensche nobel, maect clxviij nobel, fac. lx ℔ iiij ß ℊ gr.

Item by Jan Heerman gecoft ende gelevert vij^{m}ij^{c} scotelen, daer elc hondert of coste xxvj gr., fac. tsamen v ℔ xiiij ß x ȝ gr.

Item by Loukijn tot Rotterdamme gecoft xxxiij$_{\ell}$ achtendeel erweten toter reyse behoef, elc achtendeel eersts coops om j nye gulden, fac. xxxiij$_{\ell}$ nye gulden. Item van een wijnvat, daerze in gedaen worden, j gulden, fac. tsamen, mits j gulden van oncost diere op ghinc, eerze gesceept worden, xxxv$_{\ell}$ nye gulden, daer voer betaelt xvij gouden scilde, fac. iij ℔ xj ȝ gr.

fol. 4 v°. 20 Mei. Item des dinxdages na Pinxteren verteert mijn here mit sinen gesinde, als hi tStaveren waert reet, tot Catwijc mit coste ende hovessceit viij Vranx. cronen, fac. xxix ℔ iiij ß gr.

Item tot Staveren Symon van Zaenden den rentemeester van Westergo gelevert, ende hi voert mede senden soude tot Amersfoirde om ossen, ij^{c} Enghelsche nobel, fac. lxxiij ℔ vj ℔ viij ß gr.

Item xiiij dage in Junio Clais den gruter ende Pieter Allairts soen gegeven, die int lant omtrent Dockem trecken souden om ossen te copen, xx Vranx. scilde, ende om scape mede te copen x Engelsche nobel, fac. vij ℔ xvj ℔ viij ß gr.

Item by Jan Heerman betaelt Taka Aylsema voir xx ossen, daer tstucke of coste iiij Vranx. scilde, fac. lxxx Vranx. scilde, fac. xvj ℔ xiij ℔ iiij ß gr.

Item byden selven betaelt den prior van Lewerden voer xij paer ossen cxx scilde. Item v ossen xxiiij scilde. Item iiij coeyen xiij al heren scilde, daer voer gegeven cliij Vranx. cronen, fac. xxviij ℔ iiij ℔ viij ß gr.

Item xix dage in Junio ter Lune heren Gherijts gesellen van Heemskerc betaelt voir xxiiij scapen, die zy van Colme brochten, by Jan Heerman, fac. xvj ℔ gr.

Item ter Lune noch Taka Aylsama betailt voir vj ossen, dairt stucke of coste v Vranx. scilde, tsamen xxx Vranx. scilde, fac. vj ℔ v ℔ gr.

Item enen wive van Enchuysen betaelt voer xvj scape iiij scilde, fac. xij ℔ iiij ß gr.

Summa folii ij^{c}iij ℔ iiij ℔ ix ß gr.

fol. 5 r°. Item by Louwetgen gecoft xxij^{m} houts, costeden te zamen mitten oncost daer op gegaen iiij ℔ ij ℔ viij ß gr. Item xij last turfs, costen mits opdragen v ℔ ij ℔ viij ß, fac. tsamen ix ℔ vj ℔ iiij ß gr.

Item biden selven xj tonnen verscher boter tot Hoirn gecoft, elc tonne over hoeft om vij oude scilde ende iij quartier, xl gr. voir den scilt gerekent, fac. xiiij ℔ iiij ß ij ȝ gr. Item van xxxvij pont boter, die zij meer woegen dan hoer rechte wech, tpont j gr., fac. iij ß j ȝ gr., beloept te zamen xiiij ℔ vij ß iij ȝ gr.

Item biden selven van ij vaten wijnazijns, costede mits gevollet, xij ß gr.

Item byden selven van xxxiij zyden spex ende na vij zyden spex jegen enen man van Medenblyc, die costeden over hoeft, bake over zyde, tstuc ij ß ix ȝ gr., fac. v ℔ xij ß ix ȝ gr.

Item byden selven tot Hoirn een scip gehuyrt, dese voirscr. provancie te voeren tot Staveren, om viij ß gr. Item van te scepe te dragen ende ter wage tsamen ij ß x ȝ gr. Item, die Loukijn binnen iiij dagen dair om verteerde mits sciphuyr ende wagenhuyr, xvij ß v ȝ gr., fac. tsamen xxix ß iij ȝ gr.

Item byden selven twee knechten over al in Hollant gesent om casen te copen, ende die sonder vertrec Staveren te brengen, hem mede gegeven xlvij ß gr.

Item Pieter Allairts soen ende Claes Gruter betaelt voir vj ossen, die zy voir minen here gecoft hadden, xxvij Vranx. scilde, ende voir j lichtscute diese voerde, v Vranx. scilde, fac. tsamen vj ℔ xiij ß iiij ȝ gr.

fol. 5 v°. Item by Loukijn Willem Gerijts soen om vij^{m}iiij^{c} ende l scelvisch, thondert om xviij gr., fac. v ℔ xj ß ix ȝ gr.; om xix^{c} tal witinx, elc tal x^{c} gr., fac. xvij ß j ȝ; om vij^{c} gullekens, thondert vj ℔ Holl., fac. vj ℔ gr.; om xviij sneze faxen, elke sneze xv gr., fac. xxij ß vj ȝ gr.; om xv sneze

faxen, elke sneze xviij gr., fac. xxij ß vj ȝ gr.; om xvj tale droger scollen, elc tal xviij gr., fac. xxiiij ß gr. Item van tonnen, soudt ende ander oncost, ende te voeren over die dune, tsamen iiij ℔ vj ß iiij ȝ gr. Item voir Willems coste hier op gedaen, ende een scip diet voerde tot Staveren, tsamen xv ß gr., beloept al te zamen xx ℔ xix ß ij ȝ gr. Hier of heeft her Jan van Heemstede Willem gelevert lx Berichse scilde, die maken viij ℔ xv ß gr., so bleefs dat Willem voirscr. by Loukijn betaelt wort xij ℔ iiij ß ij ȝ gr.

Item biden selven xxviij dage in Meye Appelnotgen betaelt tot Stavoren van v corve droger scollen, die costen tsamen xxj ℔ Holl., fac. lij ß vj ȝ gr.

Item optie selve tijt tot Staveren betaelt van twee scepen vol turfs, die van Hairlem gecomen waren, die stonden te zamen gerekent voir x ℔ xij ß ȩ ȝ gr.

Item doemen van Staveren toech tot Dochem waert by Jan Heerman betaelt van xxvij tonnen souts, die verbezicht waren ende sommige mede gevoert, elke tonne souts mit tonnen xliiij gr., fac. iiij ℔ xix ß gr.

Item by Loutgen vergadert ende gecoft tot Alcmair ende over al in Westvrieslant ende bi Willem Doichden ende Jacop coeyen ende scapen casen, dair vijf vischdage of gelevert wort, die costeden, al oncost dair op gerekent, te zamen bi horen cedel xlj ß viij ȝ gr.

Item biden selven ix dage in Junio ter Lune voir sproefsts tente betaelt enen man, van v vette ossen tsamen in enen coep om xij nobl., fac. iiij ℔ ij ß gr.

Summa folii lxxvij ℔ iij ß iij ȝ gr.

fol. 6 r°. Item biden selven x dage in Junio noch iiij ossen gecoft ende betaelt by Jan Heerman, elken osse ij$_{\ell}$ nobel, fac. iij ℔ xiij ß iiij ♂ gr.

Item byden selven optie selve [tijt] betaelt van een scute turfs uter Eme van xij lasten, dair elc last of stont mitten oncost te zamen voir xj ß gr., fac. vj ℔ xij ß gr.

Item optie selve tijt gecoft ende betaelt by enen man van Dochem xlij zyden spex, te zamen gerekent xxvij Vranx. scilde, van wijncoop, voeren ende anderen oncost xviij Vlaemsce gr., fac tsamen, den Vranx. scilt voir iiij ß gr. gerekent, v ℔ x ß iij ♂ gr.

Item by Loutgen gecoft xlij ossen ende coeyen, ende verteert tusschen Staveren ter Lune toe, ende binnen viij dage ter Lune, costeden vij ℔ xvij ß ix ♂ gr.

Item biden selven van xj scapen xj nye gulden, tstuc xx gr., fac. xviij ß iiij ♂ gr.

Item biden selven enen man van Barlichem ij tonnen boter, elc tonne viij Vranx. scilde, fac. iiij ℔ xvj ß gr.

Item opten xxvj^{sten} dach in Junio bi Bloytkijn betaelt Dirc Gherbrants van viij coeyen, vj lammer v ß viij ♂ gr. Item Jan die Grote van xxxj oyen, xxij lammer, die twie lammer voir j oey gerekent, xx ß vj ♂ gr. Item Gerijt Coenenz. vij coeyen ende j stier xvj ny gulden, fac. xxvj ß ix ♂ gr. Item Claes Oel om xxv oyen, xlij lammer, costen xxxij ß gr. Item Jan Duer xxiiij oyen, ix lammer, costen tsamen xviij ß gr. Item Jacob Broeders soen iiij scape, costen iiij ß gr. Item Jan Jans soen viij stucke beeste ij$_{\ell}$ nobel, te wijncoep iij gr., fac. xxiij ß iij ♂ gr. Item Heynric Nannen soen iij coeyen, costen xv ß gr.

Item Meus ende Symon Coet xix stuc oeyen, lammer ende weers, costen tsamen xij § gr., fac. al te samen gerekent vij ℔ xvij § ij ß gr.

fol. 6 v°. Item upten xvj^sten^ dach in Julio by Copperment Jan Heerman gesent tot Staveren wten Hage, omden coste te helpen aldaer, lxx Vlaemsce nobl., dair die clerken vanden cost of reken sullen, xxv ℔ xx ß gr.

Item opten xvij^sten^ dach in Julio betaelt her Hacke, die hi wtgeleyt hadde van mijns heren coste van Ludic ende sijnre herbergen, gedaen tot Staveren ende tusschen Staveren ende ter Lune, ende weder tot Enchuysen, dat te zamen beliep in eenre somme, boven sinen anderen wtgeven, ij^c^xv$_{\ell}$ oude scilde, xl gr. voir den scilt gerekent, fac. xxxv ℔ xvij § iiij ß.

Item tot Hairlem Jan Bertelmees soen betaelt van asijn ende sommige ander cleyne stucke vandaen tot Staveren gesent, als Loukijn omtrent Byloken Pinxter aldaer gecomen was ende tot Staveren waert schicte, xiij ℔ x § Hollñs, fac. xxxiij § ix ß gr.

Item Bertelmees Willems soen inden Hage betaelt, die hi bides raeds bevelen tot mijns heren behoef inder reyse voirscr. wtgeleyt hadde om scape ende oyc om ander provancy voir minen here van Ludic, die wijl dat hi tot Staveren lach, beloipt te zamen mit cost ende oncost dair op geghaen, als hi in zijnre bewisinge dair of over gegeven heeft, xij^c^xx ℔ xvj ß Hollñs, fac. clxv ℔ ij ß gr.

Item Ysbrant mijns heren barbier van Ludic betaelt, die hi anbrocht dat hi wtgeleyt hadde van coste, die sommige van mijns heren gesinde van Ludic tot Hairlem gedaen hadden, als zy

van Staveren quamen, xiij scilde xvij^{e} gr., fac. ij ℔ iiij ß ix ₰ gr.

Item bi Bloetgen wtgegeven ende betaelt Pieter Jacops soen van vij^{e} last turfs, elc last ix ß iiij ₰ gr., fac. lxx ß iij ₰ gr. Item Valc Jans soen om xvj^{e} last turfs, coste

Summa folii ij^{c}lxvij ℔ iij ß vj ₰ gr.

fol. 7 r°. elc last x ß v ₰, fac. viij ℔ xj ß x ₰ gr. Item van wijncoep van desen turve viij gr. Item biden selven betaelt van iij^{m} scotelen, thondert ij ß iij ₰ gr., fac. iij ℔ vij ß vj ₰, fac. te zamen xv ℔ x ß iiij ₰ gr.

Item Wouter bi dage betailt, die hi wtgeleyt hadde tot mijns heren behoef inder reysen voirscr. om c ende xj scape, beliepen mit cost dair op gedaen, ende mit weydehuyr ende knechten loen, die viij ossen bewaerden een wiltijts mitten scapen voirscr., te zamen, als hi in eenre cedel bewijst ende over gegeven heeft, cliiij scilde xxxviij gr., fac. xxv ℔ xvj ß vj ₰ gr.

Summa xlj ℔ vj ß x ₰ gr.

I. Summa in cost ende in coken wtgegeven beloipt v^{c}lxxxix ℔ xviij ß v ₰ gr.

fol. 7 v°. Item op sinte Louwerijs dach gerekent ende
10 Aug. gheeffent mit mijns heren clercken vanden cost, beliep dat zy ontfaen hadden, ende hem die proefst tot veel stonden gelevert heeft tot mijns liefs heren dagelicxse cost ende coken, die wijl die reyse voirscr. duyrde, ende zy goede bewisinge of doen sullen: Eerst vandes woensdages xxiij dage in Aprille tot des sonnendages toe xv dage in Junio viij^{c}vij Vranx. cronen, fac. cxlvij ℔ xix ß. Item xij Ghense nobl., maken iiij ℔ vj ß gr. Item iij^{c} Rinxe gulden, maken xlvj ℔ v ß gr. Item

lxix Vranx. scilde, maken xiiij ℔ xxj ß. Item ij^{c} Ghensche scilde, maken xl ℔ gr. Item opten xvij^{sten} dach in Junio c Ghensche scilde. Item noch c Ghensche scilde, maken xl ℔ gr. Item xxj dage in Junio l Engelse nobl., maken xviij ℔ vj ℈ viij ß gr. Item xxvj dage in Junio lxxx Ghensche nobl., maken xxviij ℔ xij ℈ iij ß. Item ij dage in Julio tot Staveren l Gense nobl., maken xvij ℔ xviij ℈ iij ß gr. Item c Vranx. scilde, maken xx ℔ viij ℈ iij ß gr. Item als mijn here van Staveren voer noch l Ghensche nobl., maken xvij ℔ xviij ℈ iij ß gr. Item viij Ghensche nobl., maken ij ℔ xvij ℈ iij ß gr., facit tsamen

iij^{c}xcviij ℔ xiij ℈ j ß gr.

Summa per se iij^{c}xcviij ℔ xiiij ℈ j ß gr.

I. Summa summarum van allen wtgheven in costen ende coken voirscr. beloipt ix^{c}lxxxviij ℔ xij ℈ vj ß gr.

fol. 8 r°. BOTTELRYE.

13 Mei. Inden eersten omtrent ssonnendages na Beloken Paeschen by Jan Roelen soen vj pijnres, die gewonnen waren mitter bottelryen te varen, gegeven elken man op rekeninge te voeren ij scilde, fac. xij scilde. Item biden selven ij knechten, die mede gewonnen waren inder bottelryen te dienen, elc om v gr. sdages, betaelt van xiiij dagen te voeren, belyep elken man lxx gr., fac. al te zamen xv^{c} scilde, xl gr. voir den scilt gerekent, fac. ij ℔ xj gr. viij ß gr.

Item tot Staveren bi Willem Gerijts soen enen scipman betaelt, die iij stucke wijns van Utrecht aldaer brochte, viij gulden, fac. xij ℈ iij ß gr.

Item wtgegeven ende betaelt bi Jan Heerman,

die Dirc vander Geest tUtrecht haelde ende cofte tot mijns heren behoef vij roede wijns, xij Utrechtse ame voir j roede, die amé voir iij Engelse nobl. ende vij gr., dat maect die roede voir xxxvij nobl., tsamen ij^{c}lix nobl. Item Dirc voirscr., die om dese voirscr. wijn tUtrecht toich te copen, verteert binnen vj dage iij nobl., van makelerdien j nobel, van scroden ij nobel, van binden, verlaten ende rilen[1]) j nobel, van tollen binnen Utrecht j nobel j quartier, enen knecht, die desen wijn tot Enchuysen leverde ende bewaerde, ℓ nobl. Item van j ame vollwijns iij nobl. Item van vracht dese wijn tot Enchuysen te voeren, ende van dat hi iij weken tot Staveren lach, eer hi ontcommert wort, te zamen vj nobl., fac. tzamen ij^{c}lxxvjℓ nobel, tstuc lxxxviij gr., fac. mits j quartier cj ℔ ix ß vj ♂ gr.

Item Willem Gerijts soen ende Philps Buekels soen uter Hage betaelt van wijn, die tgegen hem van Jan Roelen soen gecoft worden, dats te verstaen xxvj Utrsse aem wijns, de aem xijℓ Strampt. gulden eersts coeps, fac. iij^{c}xxv gulden. Item vanden voirscr. wijn te vertollen tUtrecht twie Strampt. gulden, van scrodinge ij gulden, van volwijn j gulden. Item die knecht, die mitten wijn tot Enchuysen quam, verteert j gulden, van makelerdie j gulden, fac. tsamen, mits v gulden, die die coeplude voirscr. verteerden mit j knecht in vj dagen, tsamen iij^{c}xxxvij Strampt. gulden, tstuc xxij gr. gerekent, fac. xxx ℔ xvij ß x ♂ gr.

fol. 8 v°. Item betaelt enen scipman, die desen voirscr. wijn voerde van Utrecht tot Enchuysen ende voirt tot Staveren, viij nye gulden van vracht, fac. xiij ß iiij ♂ gr.

---

1) Lees misschien *roden*, roeien.

Item tgegen den selven by Jan Roelen soen gecoft een boetz malvesyen, die vier stoep over hilt, coste die boitz xxvij Gensche nobel, fac. ix ℔ xiij ß vj ♂ gr.

Item tot Staveren gecoft jegen enen man van Delf, gheheten Mathijs Dammaes soen, xxvij vate biers, tstuc xxxvj gr. sonder tonnen, fac. tsamen iiij ℔ j ß gr.

Item xiij dage in Meye bi Jan Heerman gecoft tgegen enen man van Delf, gheheten Diggert Vrancken soen, xviij vate biers, tstuc xxxviij gr. mitter tonne, die men te Dockem waert zende mitten xxvij vaten biers voirscr., fac. ij ℔ xvij ß gr.

Item ter Lune xviij dagen in Junio gegeven bi Jan Roelen soen viij knechten inder bottelryen op rekeninge elken ij Vranx. cronen, fac. iij ℔ vj ß gr.

Item Pieter Potter betaelt, die hi wtgeleyt hadde bides proefsts bevelen om Rijns wynen, die hi tot mijns heren reyse behoef gecoft hadde, alze xxiij roeden wijns ende j half roede, j half aem min, die mijns heren bottelgiers van him ontfaen hebben tot Staveren ende ter Lune, dair die roede of coste xiij℔ ℔ gr,, fac. tsamen iij^{c}xvj ℔ xv ß gr.

Item den selven betaelt, die hi wtgegeven hadde enen scipman, die die voirscr. winen van Staveren ter Lune brochte, te vrachte vj nobl. Item enen anderen scipman gegeven, die sijn scip lichtede, wanttet over Wat niet vloeten en mocht, ix scilde, fac., mits x scilde van oncost optie twie scepe gegaen, ende een ander scip wijns, dat grote Pieter leverde, van overscepen, van scroden ende van coste gedaen van Staveren ter Lune toe, tsamen v ℔ ix ß vij ♂ gr.

Summa folii iiij^{c}lxxviij ℔ vij ß ix ♂ gr.

fol. 9 r°. Item Jonge Coenraert betaelt, die hi wtgeleyt hadde tot mijns heren reyse behoef, om x roeden jℓ ame wijns, coste die roede xiij ℔ gr., fac. vij^{c}xcij scilde, min xij gr. Item van steecgelde jℓ scilt. Item enen knecht, die optie wine voer mits coste, v scilde xxxij gr. Item vanden wijn te scepen Tordrecht mit reepe, scrode ende craenghelde ij scilde xij gr. Item een scip dair toe gehuyrt van Dordrecht tStaveren toe, xix scilde. Item uptie Nyevaert ende tUtrecht van tol gegeven iij scilde, fac. tsamen vij^{c}xxij scilde xij gr., xl gr. voir den scilt gerekent, fac.

cxxxvij ℔ iij ß iij ♂ gr.

Item Ritske Roden gegeven op rekeninge van bier, dat wt sinen scepe gecoft wort, ij Engelsche nobel, fac. xxij ß gr.

Item ter Lune enen man van Dussendorp betaelt vj voeder Rijnsch wijns, min j aem, coste tfoeder xxij scilde, fac. cxxiij scilde vj gr., fac.

xx ℔ xij ß x ♂ gr.

Item ter Lune bi Jan Roelen soen gecoft jegen Symon Lonselyen soen iij vate biers, coste elc vat xxxvj gr. Item jegen Vinc xvj vate biers, coste elc vat xl gr. Item jegen Dammes Claes soen xxij vate biers, coste tstuc xlij gr. Item jegen Pieter Claes soen xxv vate, coste tstuc xl gr., fac. tsamen xj ℔ v ß viij ♂ gr.

Item Jan Roelenz. betaelt van alrande cost ende oncost, die Jan Roelenz. gedaen hadde, als hi uten Hage tot Hairlem na quam ende vandaen voirt voir mitten wine, van scipgelt, mits vleschen, foret ende provanchie inden scepe gecoft, beliep tsamen, als hi anbrochte, viij Ghensche nobel ij gr., fac. ij ℔ xvij ß v ♂ gr.

Item Lutke Marschen van Hamburch, dair

tgegen gecoft waren lv vate Hamburger biers, gegeven te helpe tot sinen teergelde mede thuys te varen, ij Engelse nobel, fac. xiiij ß viij ₰ gr.

fol. 9 v°. Item bij Jan Roelen soen enen verlater, die al die reyse doer in Vrieslant gelegen hadde ende den wijn sinen oirbaer gedaen hadde, ij scilde, fac. x ß gr.

Item tot Staveren, als mijn here ter Hagewaert toech bi Phillipsken bottelgier ix knechten inder bottelryen gegeven, die aldie reyse wt gedient hadden, dair zy him mede genuegen lieten, elken knecht iij scilde, fac. xxvij scilde, fac. iiij ℔ x ß gr.

Item enen knaep van Haerlem betaelt van lxxiiij vate biers, die biden bottelgiers ter Lune tgegen hem gecoft worden, elc vat mitter tonne j Vranx. crone. Item enen man van Bremen betaelt bi heren Jan van Heemstede voir xl vaten Hamburger biers xl Vranx. cronen, fac. tsamen xx ℔ xviij ß gr.

Item Florijs Boudijns soen betaelt voir vj^{c}v vate biers, die hi inder Vriescer reyse wtgeleyt ende gelevert heeft, dair elc vat of coste een gouden scilt, vj^{c}v scilde, fac. cviij ℔ vij ß xj ₰ gr.

Item Willaem Gerijts soen ende Philps Buekelsz. betaelt van wijn, die zy gelevert hebben Dirc van Marsen ende Jan Roelofsz., bottelgiers van mijns heren wege van Oystervant, lxij^{c} Utrechtse ame wijns, vj taken min, daer die aem wijns voirscr. of gecost heeft mitten oncost, die daer op gegaen is tot Staveren toe, xiij Strampt. gulden ende j quartier, fac. viij^{c}xxvj^{c} Strampt. gulden, fac. lxxv ℔ xv ß iij ₰ gr.

Item Walraven van Yselsteyen betaelt, die hi wtgegeven hadde voir sijn gesellen, als hi van

Staveren over quam om provancy, om wagenhuyr, van cost tot Hoirn ende tot Alcmaer gedaen, mits een aem wijns ende vysch van Haerlem tot Heemsteden gevoert, daer mijn here voerde, tsamen mit wagenhuyr ende mit oncost, mit xxij stope wijns inden Hage verteert, als mijn here in quam, xix sc. xviij gr., fac. ij ℔ iiij ß x ♂ gr.

Summa folii ij^{c}lxxxvij ℔ xiij ß xj ♂.

fol. 10 r°. Item gecoft jegens Grote Pieter Philps uter bottelrye, Jacob bottelgier ende Severijn vij^{e} coppel wijns, elken coppel om xij Ghensche nobel, fac. xc nobel. Item vij Dordrechse aem ende iiij vierdelen, elc aem ix^{e} scilde, fac. tsamen ij^{c}lxvj scilde ij gr., fac. xliij ℔ vj ß x ♂ gr.

Item Philps uter bottelrye betaelt, die hi wtgeleyt hadde te Hoern, als mijn here van Staveren tot Hollantwaert voer, om ij tonnen wijns, daer tstuc of coste xvj gulden, ij vate biers van Hamburch, tstuc lxviij gr., fac. tsamen, mits coste ende oncost mit sinen gesellen onder weges gedaen tusschen Staveren enten Hage, fac. ij ℔ xiij ß ix ♂ gr.

Item Jan van Houte betaelt, die hi wtgeleyt hadde tot Holwerde, ter Lune ende elwaer om malevezeye voir minen here tot veel stonden, belyepen xxij stoep, fac. xxix ß iiij ♂ gr.

Item enen man van Bremen betaelt voir xl vate Hamburger biers (niet ingevuld).

Item bi Jan Roelen soen gecoft jegens Ghijsbrecht Jacops soen van Hairlem xliij vate biers, tfat om xliij gr. Item noch jegen enen knaep, gheheten Berwout, lxxxij vate, tfat xliij gr., fac. tsamen xxij ℔ xvij ß viij ♂ gr.

Item bi Jan Heerman gecoft jegens Claes Jans Fossenz. iij^{e} coppel wijns van Cescongen, dair

die coppel of coste xiij Ghensche nobl., beliep lviij^{e} nobl., fac. xx ℔ xix ß ij ȣ gr.

Item bi Jan Heerman betaelt Tyedeken Ditmaers soen van ij vate Hamburger biers viij gulden, tot mijns heren behoif van Ludich, fac. xiij ß gr.

Summa pagene xciij ℔ x ȣ gr.

fol. 10 v°. Item meester Collairt gegeven, dair Jan Heerman ende Pelegriin bi waren, om wijn van Azoey mede te copen ende desgelijcx, xxv Vlaemsce nobl., fac. viij ℔ xix ß ij ȣ gr.

Summa per se viij ℔ xix ß ij ȣ gr.

Item hier na tween Hamborgeren betaelt van ij^{c}iij vate biers, die by Jan Roelenz. ter Lune tgegen him gecoft worden, elc vat om j Dordrechtse gulden, fac. xxxviij ℔ gr.

II. Summa summarum ter bottelrye wtgegeven beloipt mvij ℔ j ß viij ȣ gr.

PANTERYE.

fol. 11 r°. Item des manendages xxj dage in Aprille tot Hairlem, als mijn here dair was, gecoft tgegen beghynen aldaer alsoe veel lakens, lynnen dwalen ende tafelaken, daer die summa of beliep, als by Pieter Barbier over gemeten wort, xvij Vranx. cronen, fac. iij ℔ vj ß gr.

Item by Jan Heynrix soen ter Lune gecoft alsoe veel broots voir minen here ende voir sinen gesinde, dat coste xxiiij gulden ende j nobel, fac. ij ℔ ix ß iiij ȣ gr.

28 Mei. Item tot Haerlem des vridages na Pinxter Jan Lottijnsz. ende Symon sijn broeder betaelt van xxxj hoet xj achtendeel tarwes, daert hoet of coste xj ℔ iij ß Hollñs, beliep die summe daer

voer betaelt iij^{c}xlix ℔ x ß Hollīs, fac.
xliij ℔ xij ß ix ȝ gr.

Item bi Jan Heynrix soen den backers tot Aemsterdam betaelt van haren bacgelde, alse van cxliij hoet broots ende van iij hoeden, die Abel Gerijt dede backen tot Staveren, van elken hoede te malen, te backen ende dat broot te scepen, lxxvij gr., fac. iij^{c}lxxvj ℔ Hollīs ix gr. ende v ȝ; hier of is den backers voirscr. betaelt an meel ende an coorne ij^{c}xx ℔ Hollīs, welc ofgecort blijft dat him betaelt is clvj ℔ Hollīs ix$\frac{9}{}$ gr., fac. xix ℔ x ß ix ȝ gr.

Item biden selven ende bi Gherijt Reyns soen betaelt van xvj hoet iiij mudde tarwes, dair elc hoet of coste xj ℔, fac. clxiiij ℔ Hollīs. Item v hoet vj mudde rogges, coste elc hoet ix ℔ xij ß Hollīs, fac. l ℔ iiij ß. Item biden selven tot Hairlem betaelt van lxxiij hoet ende xj achtendeel tarwes van Hairlem tot Aemsterdam te brengen ix$\frac{9}{}$ ℔ Hollīs. Item om l$\frac{9}{}$ ellen zaclakens, om dit voirscr. coern te zacken, lxxxv gr. Item coste dit voirscr. coorn te scepen x$\frac{9}{}$ gr. Item xij hoet te malen, thoet xj gr., fac. iiij ℔ xij gr., fac. tsamen, mits wannen, ter molen te dragen, te scepen ende om xvj casen, vij ℔ vj ß, fac.
xxix ℔ xvj ß v ȝ gr.

Summa pagene xcviij ℔ xvj ß iiij ȝ gr.

fol. 11 v°. Item beliep dat Jan Heynrix soen ende Gherijt Reyns soon voirscr. verteerden ende vervoeren om dit voirscr. coorne te copen, te halen ende te wercke te brengen, mits wagenhuyr, sciphuyr, cost ende oncost dair op gheghaen, te zamen vj ℔ Hollīs iij gr., fac. xv ß iij ȝ gr.

Item bi Jan Heynrix voirscr. betaelt van xij hoet meels, die die steden hadden ende dair thuys ter

Lune mede gespijst was, te malen, te zolren, te verscieten ende weder te scepen, viij ℔ Hollñs xxiiij gr. Item noch vij^{e} hoet meels, dat te Staveren bleef, te malen, te zolren, te verscieten ende weder te scepen, v ℔ x ß Hollñs, fac. tsamen xiiij ℔ Hollñs ix gr., fac. xxxv ß ix ȝ gr.

Summa ij ℔ xj ß gr.

III. Summa ter penteryen wtgegeven beloipt cj ℔ vij ß iiij ȝ gr.

fol. 12 r°. WAERDEREBBE.

29 Maart. Inden eersten opten Paesch avond meester Collaird inden Hage gegeven, ende hi omme copen soude ende leveren alrande cokencruut, camerkruut, was, azoey, malveseye, targie ende des gelijcx ter goeden rekeninge, daer hi bewisinge of doen sal, 1 Vlaemsce nobl., fac.

xvij ℔ xviij ß gr.

30 Maart. — 6 April. Item indie Paeschdage Pillegrim gegeven up rekeninge, ende hi wtgeven soude om alrehande reescyp sinen ambochte toe behoerende, daer hi bewisinge of doen sal, x Vlaemsce nobels ende xv Vranx. cronen, den Vlaemscen nobel gerekent voir lxxxvj gr., fac. tsamen vj ℔ vj ß viij ȝ gr.

Item Pieret uter waerderebbe betaelt, die hi verteert ende wtgeleyt hadde onder wege, als hi mit alrehande stucken der waerderebbe toe behoirende wt Henegau inden Hage quam, ij dubbelde cronen, fac. ix ß gr.

Item by Jan Heerman ende by Collairt tot Leyden gecoft tgegen enen knaep, gheheten Pieter Poest, viij^{c}lxxviij ℔ was, tpont vij^{e} gr., fac., den nobel voir lxxxviij gr. gerekent, lxxvj^{e} nobel ende xj gr., fac. xxviij ℔ xxiij ȝ gr.

Item biden selven aldaer gecoft tgegen den selven na genomen ij^{c}xviij pont was, tpont vij$_{\ell}$ gr., fac. xxvij$_{\ell}$ nobel xviij gr., fac. x ℔ ij ß ij ♂.

Item den gesellen, die tortyse ende waskairssen wrochten inden Hage viij dage lanc, gegeven te hovesscheden ende drincgelde, x ß gr.

Item tot Wiering by Pelegrim betaelt Johannes apothecarius van Hairlem van x ℔ camercruut, die tgegen him gecoft worden, also Coppiin Collairts knecht niet tijts genoech uten Hage en volgede, tpont xxxiiij gr., fac. vij$_{\ell}$ scilde, xxviij ß iiij ♂ gr.

Summa pagene lxiij ℔ xvj ß j ♂.

fol. 12 v°. Item meester Colairt betailt, die hi tot mijns liefs heren reyse behoef voirscr. wtgeleyt hadde om coken cruyt, camer cruyt, was, wijn van Azoey, ypocras, suker, specy ende anders alrehande stucken, die him bevolen waren te copen ende te leveren, dair die summe of beloipt mits scipgelde, telgelt, cost ende oncost, voir ende na dair op gheghaen, tsamen, als hi bewijst ende overgegeven heeft, ende die meesters vander waerderebbe, coox ende bottelgiers van him ontfaen hebben inder reyse voirscr., cxliij$_{\ell}$ Vlaemsce nobl. xxix gr., faciunt, die lxxv Vlaemsce nobl., die hi voir wech heeft, ofgecort, xxv ℔ vj ♂ gr.

Summa per se xxv ℔ vj ♂ gr.

IIII. Summa ter waerderebben wtgegeven beloipt lxxxix ℔ xvij ß vij ♂ gr.

fol. 13 r°. SCEPINGE.

4 April. Inden eersten des vridages na Paeschen bi mijns heren bevelen bidez raeds goetdencken Jan Terninc gegeven, ende hi voirt geven soude vj scip-

mannen mit vj scepen, die minen here dienen souden, ende elx hebben mosten vj nobels op rekeninge, belyep xxxvj Vlaemsce nobels, fac. mits iiij nobels him gegeven om mijns heren scip mede te doen scaedzen ende boeyen, tsamen, den nobel voir lxxxvj gr. gerekent, xiiij ℔ vj ß viij ȝ gr.

Item by Jan Drayer enen knecht van Dordrecht, die een baerdz, die mijn here den grave van Namen gegeven hadde ende aldair was bliven liggen, drie jaer lanc verwaert hadde, gegeven, dair Claes Jan by was ter goeder rekeninge, wantze mijn here te doen hadde, iij Engelsce nobl., fac.

xxxiij ß gr.

Item optie selve tijt Claes Jan gegeven, ende hi mede trecken soude om mijns heren baerdzen over al dair zy lagen, ende die daen reyde ende brengense tot Staveren, iij Vlaemsce nobl. Item den selven by Louken gelevert vj Engelsche nobl., fac. iij ℔ v ß vj ȝ gr.

Item Huge Starken gegeven, ende voert geven soude voir ij scepen, die haver voeren souden, op rekeninge elx vj nobel Vlaemsc, fac.

iiij ℔ vj ß gr.

Item des woensdages tot Enchuysen xxiij dage in Aprille Dirc Ecken soen gegeven, die mijns heren scip van Tessel tot Enchuysen brochte, dair hi mede over varen soude, ij scilde, fac.

vj ß viij ȝ gr.

Item Jan Terninc betaelt, die hi wtgeleyt hadde om een roeyscip, dat Jan van Beest over voerde inder nacht, als hi om mijns heren wapenroc getogen was, ende Herman messagier mede mit brieven van gestande an minen here ende anden domproefst, ij nye gulden, fac.

iij ß iiij ȝ.

fol. 13 v°. Item by Jan Terninc betaelt tot Hairlem enen scipman, die gehuyrt was om vij ℔ die weke, die lx Engelsche die wt Engelant quamen voerde tot Staveren, him betaelt van xiiij nachten, also hize die reyse duer voeren soude, xiiij ℔ Hollīs, fac. xxxv ß gr.

Item enen scipman van Hoirn, die den proefst van Hoerne voerde tot Staveren, als hy van mijns liefs heren wege van Oystervant by minen here geweest hadde, j nobel, fac. vij ß iiij ₰.

Item Cramer den Engelsman gegeven by mijns heren bevelen voir sciphuyr ende cost, die hi gedaen hadde als hi van mijns heren wege getogen was in Engelant om 1 erchiers, die hi brochte, ende iiij glaien daer toe, xij Eng. nobl. ende xij Ung. gulden, fac. tsamen vj ℔ vj ß gr.

25 Mei. Item upten Byloken Pinxter by Florijs Boudijns soen tot Haerlem gehuyrt tot mijns heren sijnre goeder lude ende sijnre provyanchie ende amptluden behoef vij scuten, dair elc of hadde die weke vij scilde, ende vj Riinscepe, die ij elc vj scilde die weke, ende die ander drie elc vij ℔ die weke, fac. die weke xiij ℔ xv ß x ₰ gr. Item by Jan Terninc xx scepe van Naerden ende van Aemsterdam, dair ij of hadden, die minen here ende sijn wimpel voerden, elc vj scilde die weke, ende vj scepe elc vij ℔ die weke, ende xij scepe elc vj ℔ die weke, fac. xvj ℔ v ß gr. Dese worden upten dach voirscr. betaelt van xiiij dagen te voeren, dat belyep lx ℔ xx ₰ gr.

Item Pieter Roede van Haerlem betaelt van ij reysen, die hi mit enen scepe biers gedaen hadde van Haerlem ter Lune, van elke reyse ix ℔ Hollīs. Item so gaf hi enen scipper, die sijn scip lichte upt Wat, j Engelsce nobl. Item enen

leydsman j gulden die weke, die mit him wt was onder gins ende weder bet dan drie weken, dair voer gegeven ij ℔, fac. tsamen xxxj ℔ xxij gr., fac. iij ℔ xix ß iiij ₰ gr.

Summa folii xcvj ℔ x ß vj ₰ gr.

fol. 14 r°. Item by Herman Willems soen betaelt ij scepe, die van Hoirn te Staveren voerden den jonchere van Arkel ende sijn paerden ende mijns heren gesins paerde, elc viij gulden, fac. xxiiij gulden, fac. ij ℔ ij ß gr.

Item Dirc van Marsen betaelt, die hi wtgeleyt hadde om j Rijnscip ende zeynscip, lij oude scilde, fac. viij ℔ xiij ß iiij ₰ gr.

Item Willaem Saerdzen bi Jacop bottelgier betaelt van sciphuyr, dat hi den roeden wijn brochte van Staveren ter Lune, als hi gehuyrt was xiiij dage om ix scilde, die meer dan xiiij dage wt was, fac. xxx ß gr.

Item by Jan Terninc betaelt van twien scepen, die heren Andries Ecton mit sinen gesellen voerde, van xiiij dagen, elc vj scilde die weke, fac. iiij ℔ gr.

Item by Wouter by Dage enen scipman betaelt van xiiij dagen, die scape minen here toebehorende gevoert hadde, die weke om vij ℔ Hollns, fac. xxxv ß gr.

Item enen man van Dockem betaelt voir Aelbrechts Bastairs baerze, die onder tslot ter Lune soude bliven leggen, vj Gensche nobel, fac. ij ℔ iij ß gr.

Item by Jan Terninc betaelt enen scipman, die een deel Engelsce gelicht hadde upt Wat, iiij ℔ Hollns, ende enen anderen, die scape vander Lune voerde tot Staveren, iiij ℔ Hollns, fac. xx ß.

Item upten vij^sten dach in Julio inden Hage enen armen man, die sijn scip up Wat gelaten hadde in mijns heren dienst, dat die Vriesen branden, ende gehuyrt was om ij nobl. die weke, die gedient hadde v weken, fac. x Gensche nobl., fac. iij ℔ xj ß gr. viij ₰.

fol. 14 v°. Item enen leydsman, die mijns heren scip van Ludic stierde, ende gehuyrt was om 1 gr. die weke, die v weken gedient hadde, beliep vj scilde x gr., fac. xx ß x ₰ gr.

Item twee scipmannen van Wesep, die minen here van Ludic voerden ende dienden v weken lanc, die ghehuyrt waren beyde die scepe om xij scilde die weke, gegeven ter goeder rekeninge x Ghensche nobl. ende v Eng. nobl., fac. v ℔ viij ß iiij ₰.

Item Jan Terninc betaelt voir sinen scepe van xij weken, die hi wt diende, die weke j ℔ gr., fac. xij ℔ gr.

Item Jan Terninc betaelt, die hi wtgeleyt hadde voer een beverwet seyl tot mijns heren behoef, datmen van staets voir minen here houden sal, xij Vlaemsche nobl., fac. iiij ℔ vj ß gr.

Item enen scipman, ghehieten Willem Latelman, die gedient hadde vj weken, ende ghehuyrt was om viij ℔ die weke, betaelt van eenre maend, also him by Florijs Boudijnsz. van xiiij dagen te voren betaelt wort, als voirscr. is, beloept die maent xxxij ℔ Hollñs, fac. iiij ℔ gr.

Item enen scipman, die heren Gherijt van Heemskerc eerst van Staveren te Dockem voerde ende allen den tijt mede binnen Dockem inden besitte bleef, gegeven vj Engelsche nobl., fac. ij ℔ iij ß gr.

Item enen bootman, die den heren vanden

rade tot veel stonden opt Slic voerde, daert tslot staen soude, voir ende na tsamen ij ℔ gr.

Item enen scipman, gheheten Jan Willems soen, die heren Gillijs vander Scheynge te Dockem voerde, ende mede belegen wort, vj Eng. nobl., fac. ij ℔ iiij ℔ gr.

Summa folii lvj ℔ xiiij ℔ gr.

fol. 15 r°. Item Jan Wouters soen gegeven, ende hi mede betalen soude ij scepe, diet blochuys van Staveren ter Lune brochten, ende ghehuyrt waren stuc om xiiij nobl. die maent, die hi op die tijt betaelde van vj dagen, elken scepe ij Engelsche nobl., fac. ij ℔ vj ℔ gr.

Item enen anderen scipman bi Jan Terninc, die mijns heren paerde vander Lune in Hollant voerde, gegeven iiij Gensche scilde, fac. xvj ℔ iiij ℔ gr.

Item bi Claes Popheynen soen betaelt drie sciplude, die die reescap vander graverye voerden, elc om ij nobl. Item den vier knechten, die dat goet inden scepen bewaerden bides raets goetdencken, gegeven elx j roc mede te doen maken ij nobl., fac. xij Engelsche nobl., fac. tsamen iiij ℔ viij ℔ gr.

Item als mijn here wt Vrieslant quam bi Florijs Boudijns soen betaelt die xiij scepe bi him gehuyrt, als voirscr. is, van eenre maent die him noch braken lv ℔ ij ℔ iiij ℔ gr.

Item Jan Terninc betaelt die xx scepe bi him gehuyrt, als voirscr. is, ende hem oic gebraken van eenre maent, lxv ℔ gr.

Item den voirscr. man, die by Wouter by Dage mijns heren scape voerde ende gedient hadde vj weken, dair him van xiiij dagen of betaelt was, betaelt voirt vanden drien weken, die him gebra-

ken, bi Jan Terninc xxj ℔ Hollns, fac.
ij ℔ xij ß vj ß gr.

Item bi Jan Terninc enen scipman, gheheten Lammeken Terminc, die gedient hadde xj weken, om ij nobl. die weke, ende betaelt was van drie weken, betaelt van viij weken die him gebraken xvj nobl. Vlaemsc, fac. v ℔ xiiij ß vij ß.

fol. 15 v°. Item bi Jan Terninc enen scipman, die die Engelsche voirde, als voir gescreven staet, betaelt van eenre maent, die him gebrac, iiij ℔ gr.

Item bi Jan Roelen soen gegeven enen scipman van Nymegen, die wijn gebrocht hadde ende hebben soude die maend xij nobl., die v weken wt was, him gegeven xv nobl, fac. v ℔ viij ß ix ß gr.

Item den voirscr. scipman, die heren Gherijt van Heemskerc van Staveren tot Dockem voirde, betaelt van eenre maend, die hi meer gedient hadde dan hem betaelt was, die weke vj scilde, fac. iiij ℔ gr.

Item Jan Willems soen, die heren Gillis vander Schenge van Staveren tot Dockem voirde, betailt van eenre maend, die hi meer gedient hadde dan hem betaelt was, die weke vj scilde, fac. iiij ℔ gr.

Item bi Jan Roelen soen enen scipman, die wijn gevoert hadde iiij dage lanc, sdages om een Stramp. gulden, gegeven enen Engelschen nobel, fac. vij ß iiij ß.

Item bi Jan Heynrix soen ende anders den pentiers wtgegeven ende betaelt alrehande scipluden, die ter penteryen gedient ende coorn, broot ende meel gevoert hebben: Eerst Coptgen Crenger, die xj weken gedient hadde, die weke om vj ℔ Hollns, fac. lxvj ℔ Hollns. Item Dirc Aliden soen van vij weken betaelt, die weke v ℔, fac.

xxxv ℔. Item Dirc Andries soen v^{e} weke, die weke v ℔ x gr., fac. xxix ℔ x gr. Item Pieter Tyemans soen vj weken, die weke vj ℔, fac. xxxvj ℔. Item Volken Jacops soen v weken, die weke v, fac. xxv ℔. Item Vrederic Jacops soen ij weken, die weke vj ℔, fac. xij ℔. Item oem Jan iij weken, die weke vj ℔, fac. xviij ℔, fac. tsamen ij^{c}xxj ℔ x gr. Hollñs, fac.

xxvij ℔ xiij ß iiij ₰ gr.

Summa folii clxxxij ℔ x ß iij ₰ gr.

fol. 16 r°. Item bi Jan Heerman, als mijn here wt Vrieslant inden Hage gecomen was, tot Staveren een scip gehuyrt, dat mijns heren dinc van Oistervant ende sommige gesellen, die dair mede quamen, voirde van Staveren tot Leyden toe, om ij oude scilde, fac. x ß gr.

Item Claes Jan betaelt, die hi meer wtgeleyt hadde in mijns heren zaken dan hi ontfaen hadde, xxij scilde x gr., fac. ij ℔ xiij ß ij ₰ gr.

Item den twien scipluden, die minen here van Ludic ende sijn gesinde voerden, gehuyrt beyde om xiij scilde die weke, beloipt die v weken die zij dienden lxv scilde; des sijn him betaelt, als voir gerekent is, v ℔ viij ß iiij ₰ gr., welc of gecort blijft, fac. noch v ℔ viij ß iiij ₰ gr.

Item enen knaep van Aemsterdam, gheheten Jan Tyemansz., betaelt bi Jan Heerman van xiij dagen xij scilde, fac. ij ℔ gr.

Item noch tween scipluden na betailt, diet inden Hage virzochten, ende oic vanden gezellen voerden, die mit heren Gherijt van Hemskerc ende heren Gillis vander Schenge van Staveren te Dockem togen, dair sy alt bezit duer mede lagen, ende een deel van mijns heren goede lude

ken, bi Jan Terninc xxj ℔ Hollns, fac. ij ℔ xij ß vj ȝ gr.

Item bi Jan Terninc enen scipman, gheheten Lammeken Terminc, die gedient hadde xj weken, om ij nobl. die weke, ende betaelt was van drie weken, betaelt van viij weken die him gebraken xvj nobl. Vlaemsc, fac. v ℔ xiiij ß viij ȝ.

fol. 15 v°. Item bi Jan Terninc enen scipman, die die Engelsche voirde, als voir gescreven staet, betaelt van eenre maent, die him gebrac, iiij ℔ gr.

Item bi Jan Roelen soen gegeven enen scipman van Nymegen, die wijn gebrocht hadde ende hebben soude die maend xij nobl., die v weken wt was, him gegeven xv nobl, fac. v ℔ viij ß ix ȝ gr.

Item den voirscr. scipman, die heren Gherijt van Heemskerc van Staveren tot Dockem voirde, betaelt van eenre maend, die hi meer gedient hadde dan hem betaelt was, die weke vj scilde, fac. iiij ℔ gr.

Item Jan Willems soen, die heren Gillis vander Schenge van Staveren tot Dockem voirde, betailt van eenre maend, die hi meer gedient hadde dan hem betaelt was, die weke vj scilde, fac. iiij ℔ gr.

Item bi Jan Roelen soen enen scipman, die wijn gevoert hadde iiij dage lanc, sdages om een Stramp. gulden, gegeven enen Engelschen nobel, fac. vij ß iiij ȝ.

Item bi Jan Heynrix soen ende anders den pentiers wtgegeven ende betaelt alrehande scipluden, die ter penteryen gedient ende coorn, broot ende meel gevoert hebben: Eerst Coptgen Crenger, die xj weken gedient hadde, die weke om vj ℔ Hollns, fac. lxvj ℔ Hollns. Item Dirc Aliden soen van vij weken betaelt, die weke v ℔, fac.

xxxv ℔. Item Dirc Andries soen v^{e} weke, die weke v ℔ x gr., fac. xxix ℔ x gr. Item Pieter Tyemans soen vj weken, die weke vj ℔, fac. xxxvj ℔. Item Volken Jacops soen v weken, die weke v, fac. xxv ℔. Item Vrederic Jacops soen ij weken, die weke vj ℔, fac. xij ℔. Item oem Jan iij weken, die weke vj ℔, fac. xviij ℔, fac. tsamen ij^{c}xxj ℔ x gr. Hollñs, fac.

xxvij ℔ xiij ß iiij ȝ gr.

Summa folii clxxxij ℔ x ß ij ȝ gr.

fol. 16 r°. Item bi Jan Heerman, als mijn here wt Vrieslant inden Hage gecomen was, tot Staveren een scip gehuyrt, dat mijns heren dinc van Oistervant ende sommige gesellen, die dair mede quamen, voirde van Staveren tot Leyden toe, om ij oude scilde, fac. x ß gr.

Item Claes Jan betaelt, die hi meer wtgeleyt hadde in mijns heren zaken dan hi ontfaen hadde, xxij scilde x gr., fac. iij ℔ xiij ß ij ȝ gr.

Item den twien scipluden, die minen here van Ludic ende sijn gesinde voerden, gehuyrt beyde om xiij scilde die weke, beloipt die v weken die zij dienden lxv scilde; des sijn him betaelt, als voir gerekent is, v ℔ viij ß iiij ȝ gr., welc of gecort blijft, fac. noch v ℔ viij ß iiij ȝ gr.

Item enen knaep van Aemsterdam, gheheten Jan Tyemansz., betaelt bi Jan Heerman van xiij dagen xij scilde, fac. ij ℔ gr.

Item noch tween scipluden na betailt, diet inden Hage virzochten, ende oic vanden gezellen voerden, die mit heren Gherijt van Hemskerc ende heren Gillis vander Schenge van Staveren te Dockem togen, dair sy alt bezit duer mede lagen, ende een deel van mijns heren goede lude

vander Lune tStaveren brochten, betaelt van vj weken, die weke j ℔ gr., fac. tsamen xij ℔ gr.

Summa pagine xxiij ℔ xij ß vj ♂ gr.

fol. 16 v°. V. Summa ter scepinge wtgegeven beloipt ij^{c}lviij ℔ xiiij ß v ♂.

fol. 17 r°. SOUDYE.

Inden eersten upten xiiij^{sten} dach in Meye tot Staveren by mijns heren bevelen Claes Otten soen betaelt in minderinge van zulker soudie als him mijn lieve here sculdich was, dair die proefst sijn brieve of heeft ter goeder rekeninge, lxxxij Vranx. scilde, fac. xvij ℔ xx ♂ gr.

Item den here van Hokelom gegeven voir sijn wtryden ende inriden mit lx gewapenen op rekeninge ij^{c} Engelsche gulden, fac. xxxj ℔ xij ß iiij ♂ gr.

Item upten xxvij^{sten} dach in Meye by Dirc van Marsen betailt iiij Engelscen, gheheten Amory, Thomas Bottelgier, Jan Kercman, Hanninc Sohre, hoir sout van xiiij dagen, elken ix gr. sdages, beloept tsamen xij scilde xxiiij gr., fac. ij ℔ ij ß gr.

Item biden burchgrave virsout vj gesellen, alze Gheryt Sproc, Vriese Engbrechtsz., Bernaert Jacopsz., Martijn Egbrechtsz, Claes Ghijsbrechtsz., Harman Dievertsz., elken viij gr. sdages, beloept die viertien nacht die him betailt sijn xvj scilde xxxij gr., fac. ij ℔ xvj ß gr.

29 Mei. Item noch uptes Heylichs Sacraments dach betaelt Claes van Zande voir xl gesellen sijn sout van ij weken, elken man viij gr. sdages, fac. clxviij scilde, fac. xxviij ℔ gr.

Item upten selven dach tot Staveren worden

versout dese soudenaers hier na gescreven: Eerst Jan Hoo ende Jan Banckerst, die Cramer wt Engelant haelde mit iiij glayen ende 1 archirs, elc ix gr. sdages, betaelt van drie weken, beloept ij^{c}lxxiiij scilde ij gr., fac. xlv ℔ xiij ß vj ₰.

Item Robbrecht Witwang betaelt uptie selve tijt van drien weken voir ij glayen ende xvj archirs, beloept xciiij scilde xx gr., fac. xv ℔ xv ß.

fol. 17 v°. Item Jan Rost betaelt van drien weken voir iiij archirz, beloept iij ℔ iij ß gr.

Item noch iiij Engelsche, dair Dirc van Marsen voir bat, betaelt van drien weken, beloept iij ℔ iij ß gr.

Item heren Andries Ecten betaelt van drien weken voir vj glayen ende xxvij archirz, beloept cxcviij scilde xviij gr. xxxiij ℔ xviij ₰.

Item optie selve tijt Blacwijl mit twien glayen ende xij archirz, gegeven op rekeninge 1 nye dubbl. mott., fac. xj ℔ xiij ß iiij ₰.

Item Willem Weelde betaelt van drie weken voir j glaye ende x archirz, beloept ix ℔ ix ß gr.

Item vj gesellen, die Florijs van Tol aenbrocht, betaelt van xiiij dage, elken man viij gr. sdages, beloept xvj scilde xxxij gr., fac. ij ℔ xvj ß gr.

Item Aernt Jans soen optie tijt gegeven voir xx gesellen 1 Rinsche gulden ter goeder rekeninge ende xiiij Engelsche nobl., fac. xij ℔ xvj ß iiij ₰ gr.

Item heren Robbrecht Hackebeets ende Janken Pentier tot Haerlem bi mijns heren bevelen gegeven, dair zy hoir archirz mede halen souden tot Nymagen ende dair omtrent, ende brengense tot Harderwijc ende van daen voirt tot Staveren, xij Vlaemsche nobl., fac. iiij ℔ vj ß gr.

Summa folii ij^{c}xxiij ℔ ix ß viij ₰ gr.

fol. 18 r°. Item ter Lune opten ix^sten dach in Junio Jacop Vlistman mit 1 gesellen gegeven op sijn sout ter goeder rekeninge ij^c Vranx. vrancken, fac.
xxxj ℔ xij ß iiij ȝ.

Item des gelijc den Hont vander Borne mit xxviij gesellen c Vranx. vrancken, ende voir des Bastairts gesellen xx dubbl. mott., fac. tsamen
xx ℔ x ß gr.

Item des gelijc Jan vander Heyde mit x gesellen xxx Vranx. vrancken, fac. iij ℔ xvij ß vj ȝ.

Item des gelijc heren Gillijs vander Schengen mit xvj gesellen 1 nye dubbl. mott., fac.
xj ℔ xij ß iij ȝ gr.

Item des gelijc Harberen van Lyenden mit viij gesellen xxx scilde ende vj Engelsche nobl., fac.
vij ℔ iij ß gr.

Item Hanninc Wederfelt ende Loyc mit ij speren ende xij bogen op rekeninge lxxx Vranx. vrancken, fac. xiij ℔ gr.

Item Jan Asch j glaye ende x archirz op rekeninge lx scilde, fac. x ℔ gr.

Item Pieter Reynerts soen mit xv gesellen op rekeninge xxv Vranx. cronen, fac.
iiij ℔ xj ß iiij ȝ.

Item Dirc uten Slotel mit sinen gesellen op rekeninge xx Engelsche nobl., fac.
vij ℔ vj ß viij ȝ.

fol. 18 v°. Item Bals Biesvijn ende Knols ij speren, ij bogen op rekeninge xv Engelsche nobl., fac.
v ℔ x ß gr.

Item Heyn vander Damme des Bastairts knecht, die zeer gewont geweest hadde, sijn meestergelt mede te betalen ende te huefschede iiij Vranx. scilde, fac. xvj ß viij ȝ gr.

Item Willecot Beyton, die al wt binnen Doc-

kem gelegen hadde mit j glaye ende viij archirz, upten dach voirscr. gegeven op rekeninge lxxx scilde, fac. xiij ℔ vj ß viij ₰.

Item Thomas Forest optie selve tijt, die mit enen knecht al wt binnen Dockem gelegen hadde, te goeder rekeninge op sijn sout xij vrancken, fac. xxxix ß gr.

Item opten xj^{sten} dach in Junio ter Lune heren Robbrecht Hackebeets gegeven voir hem ende voir ij archirz voir viij dage soudye, beloept viij dubbl. cronen, fac. xxxvj ß viij ₰ gr.

Item Janken Pentier mit j glaye ende x archirz betaelt van viij dage, beloept ij ℔ xij ß gr.

Item Robbrecht Wederfelt optie selve tijt sijn soudye voir ix archirz, die him tot sinen gesellen gecomen waren, elken ix gr. sdages, van viij dage beloept ij ℔ xiiij ß.

Item optie tijt bi mijns heren bevelen den here van Arkel gesent bi Dirc van Zwieten ij^{c} Vranx. scilde, fac. lxij ℔ x ß gr.

Summa folii ij^{c}iij ℔ xiiij ₰ gr.

fol. 19 r°. Item opten xix^{sten} dach in Junio Jan Lankaster mit j glaye ende xiiij archirz betaelt voir xiiij dage soudye, elken man ix gr. sdages, fac 1 scilde xvj gr., fac. viij ℔ viij ß gr.

Item opten selven dach Jan Hoo mit ij glayen ende xxv archirz betaelt van xiiij nachten, beloept tsamen xcj scilde xiiij gr., fac. xv ℔ iiij ß vj ₰ gr.

Item opten selven dach Cramer mit j glaye ende x archirs betaelt van xiiij nachten, beloipt xxxvij scilde xxxij gr., vj ℔ vj ß.

Item Witwang mit twie glayen ende xvj archirz upten selven dach betaelt van xiiij dage, beloipt x ℔ x ß gr.

Item opten selven dach Janken Pentier mit j glaye ende x archirz betaelt van xiiij dage, beloipt xxxvij scilde xxxij gr., fac. vj ℔ vj ß.

Item heren Andries Ecton mit vj glayen ende xxvj archirz, ende heren Robbrecht Hackebeets mit ij glayen ende ij archirz, fac. tsamen voir xiiij dage, den man ix gr. sdages, als voirscr. is, fac. xxv ℔ iiij ß.

Item Williaem van Welde mit j glaye ende x archirz betaelt van xiiij dage, beloept vj ℔ vj ß gr.

Item Robbrecht Wederfelt voir j glaye ende xiij archirz van xiiij dage, upten dach voirscr. betaelt xlvij scilde x gr., fac. vij ℔ xvij ß vj ♂.

Item omtrent die tijt bi mijns heren bevelen den here van Arkel gesent bi Dirc van Zwieten clxvij Geusche scilde, fac. xxxiiij ℔ xxiij ♂ gr.

fol. 19 v°. Item Jan Rost mit iiij archirz betaelt van xiiij dage, beloipt te zamen ij ℔ ij ß gr.

Item Thomas Blacwyel mit ij speren ende xij archirz betaelt van xiiij dage, beliep l scilde xvj gr., fac. viij ℔ viij ß.

Item iiij Engelsche, dair Dirc van Marsen tgelt voir ontfinc, die hi oec monsterde, betaelt van xiiij dage, beloipt ij ℔ ij ß gr.

23 Juni. Item op sinte Jans avont den here van Arkel noch gelevert bi Dircs hant van Zwieten xcj Engelsche nobl., fac. xxxiij ℔ vij ß iiij ♂.

Item ter Lune heren Gillis vander Schenge betaelt voir xvj gesellen, elken man ix gr. sdages,

27 Juni van Meye tot des donredages toe na sinte Johans dach, dat waren ij maenden, beliep tsout van dier tijt ij^{c} scilde lxiiij gr., des had him dair toe gelevert Symon van Zaenden xxij scilde vj gr., welc of gecort, blijft dat hi vanden proefst ontfinc xxx ℔ iiij ß x ♂.

Item ter Lune betaelt Heynric Jans soen tsout van xiiij dage voir iij^{c} man, vj min, ende hi voirt den gesellen geven soude, welc sout gync in ssa-
28 Juni. terdages na sinte Jans dach Nativitas, beloipt viij^{c}xxiij scilde viij gr, fac. cxxxvij ℔ iij ß.

Item den gesellen, die opten huyze ter Lune bleven leggen, betailt hoir soudye voir eenre maend, dat beliep, alst bi Dirc van Marsen over gerekent wort ende hi selve ontfenc, vij^{c}xvj^{s} scilt xij gr., fac. cxix ℔ ix ß iiij ȝ.

Summa folii iiij^{c}liij ℔ xvij ȝ gr.

fol. 20 r°. Item heren Ghuy van Asperen gegeven bi mijns heren bevelen ter goeder rekeninge voir sijn wtriden ende sijn inriden xxv gulden, fac.
ij ℔ iij ß ix ȝ gr.

Item bi heren Ghijskijn van Diepenburch tot Staveren versout ij^{c}lxxxv soudnairs xiiij dage lang, elken betaelt viij gr. sdages, die tot Lewarden gesent worden, beloipt vij^{c}xcviij scilde, fac.
cxxxiij ℔ gr.

Item biden selven enen trompete, die mitten gesellen trecken soude, gegeven v gulden xij gr., fac. ix ß iiij ȝ.

Summa cxxxv ℔ xiij ß j ȝ gr.

VI. Summa summarum van alre soudye beloipt mxv ℔ v ß iiij ȝ gr.

fol. 20 v°. TYMMERINGE.

29 Mei. Item eerst op des Heylichs Sacraments dach Dirc Sluter gelevert om alrehande werc mede te copen, dair hi bewisinge of doen sal, vj Engelsche nobl. Item ter Lune c Engelsche nobl. Item bi Jan Woutersz. him gegeven xvj Engelsche nobl., fac. tsamen xliiij ℔ xiij ß viij ȝ.

Item xiiij dage in Junio Storm gelevert om die werclude mede te lonen, die ant tslot ter Lune wrochten, dair hi bewisinge of doen sal, xxx Engelsche nobl., xx Gensche nobl. ende x Vranx. mott., fac. te zamen xx ℔ v ß gr.

Item Jan van Zevenbergen betaelt, ende hi wtgeleyt ende gegeven hadde die gravers, die tsloet ter Lune begraefden ende die sluce op stoten ende dammeden, also him dat bevolen was, eens deels te bewaren, beliep sijn wtgeven na der cedel die hi dairof over gaf, tsamen gerekent xlvij ℔ Hollñs xij gr., fac. v ℔ xviij ß vij ȝ.

Item ter Lune opten xvj^{sten} dach in Junio Herman Willemsz. gegeven, die tot Dockem trecken soude om een schuyr te copen, die te doen breken ende ter Lune te brengen toten slote aldaer, c Gensche scilde, fac. xx ℔ viij ß iiij ȝ.

Item heren Claes Kerninc optie selve tijt, die scepe soude doen breken ende tymmerlude huyren toten slote te bereyden, ende alrehande reescip te copen dair toe behorende, gegeven l Engelsche nobl. Item xv Gensche nobl., fac. tsamen xxiij ℔ xiij ß ij ȝ.

Item Claes Popheynenz ter Lune gelevert, die een meester graver was, dair hi bewisinge of doen sel, xxxvj Engelsche nobl. Item den selven bi Storm gelevert xiij Vranx. scilde, fac. tsamen xvj ℔ ij ß iij ȝ gr.

Summa pagine cxxxj ℔ ij ß j ȝ gr.

fol. 21 r°. Item Dirc van Maersen gegeven, ende hi mede betalen soude alrehande yserwerc, smedegetouwe, celen ende des gelijc, xx scilde, fac. ij ℔ vj ß viij ȝ gr.

Item enen man van Dockem betailt van vj^{c}l nagelen, coste elc hondert xviij Vlaemsche gr.,

den Vranx. scilt voir xxx gr. gerekent, dair voir gegeven iiij Vranx. scilde, fac. xvj ℔ viij ß gr.

Item by Jacob Vlistman gegeven den gesellen, die de grote mast ende die roede brochten van Dockem upt huys ter Lune, x Stramp. gulden, xviij ℔ iiij ß gr.

Item heren Gillis vander Schenge betaelt, ende hi wtgeleyt hadde om sporren ende spykeren toter beryen, iij dubbl. cronen, fac. xiij ℔ ix ß gr.

Item Storm gegeven, die hi voirt gheven soude xx gravers, die hi ghehuyrt hadde, elken man om viij gr. sdages, van v dage beloept xx scilde, fac. iij ℔ vj ℔ viij ß.

Item den selven gegeven, die hi voirt gheven soude iiij meyster gravers ter goeder rekeninge, elken ij Engelsche nobl., fac. ij ℔ xviij ℔ viij ß gr.

Item bides raeds bevelen Jan Wouters soen den tymmerman van Leyden, om alrehande reescip toter tymmeringe te copen, diemen behoeven soude ter Lune, iiij Engelsche nobl., fac. xxix ℔ iiij ß gr.

Item Storm betaelt, die hi meer wtgeleyt hadde dan hi ontfaen hadde, na inhout sijnre rekeninge, ij ℔ ix ℔ iiij ß gr.

fol. 21 v°. Item als die reyse gedaen was Dirc Sluter den smit betailt, die him gebraken ende hi meer wtgeleyt hadde in mijns heren stucken dan hi ontfaen hadde, gelikerwijs als hi bewijst ende in scrifte over gegeven heeft, ij^{c}lvij ℔ xvij ℔ iiij ß Hollñs, cxxvij ℔ ij ℔ iiij ß Hollñs, fac. xv ℔ xvij ℔ ix ß gr.

Item Claes Popheynen soen den graefmeester betaelt, die him gebraken ende den anderen meesters ende gesellen vanden graefwerc boven dat zy

ontfaen hadden, liij Engelsche nobl. ende ij gr., dair hi ene bewisinge in scrifte of overgegeven heeft, fac. xix ℔ viij ß x ♂ gr.

Summa lj ℔ vj ß gr.

VII. Summa ter tymmeringe wtgegeven beloipt clxxxij ℔ ix ß j ♂ gr.

---

fol. 22 r°. MIJN HERE IN SIJNS SELFS HANT.

Item upten vijften dach in Meye minen here gesent in sijns selfs hant bi heren Jan van Heemstede, ende hi mede betalen soude sommich harnasse ende anders des hi gecoft hadde, x Vranx. cronen, fac. xxxvj ß viij ♂ gr.

Item opten xxviij^sten^ dach in Meye by Pelegrim tot Staveren minen here gesent in sijns selfs hant xxx Rinsche gulden, fac. iij ℔ xij ß vj ♂.

Item xxiij dage in Junio biden burchgrave minen lieven here gegeven in sijns selfs hant tot Staveren iij oude scilde, fac. xiij ß iij ♂ gr.

VIII. Summa minen here in sijns selfs hant gegeven vij ℔ ij ß vj ♂ gr.

fol. 23 r°. GROTE FOUREYN.

5 April. Item inden eersten upten Beloken Paesch avond bi Jan Heerman inden Hage gegeven Claes Virloren, die die torken soude maken toter reyse behoef, als hi wt varen most om terre ende reescip dair toe te copen, gegeven ter goeder rekeninge xxx dubbl. cronen, tstuc liij gr., fac. vj ℔ xv ß gr.

Item Dirc den beeldemaker inden Hage, die minen here maken soude ij^c^ wapenscilde ende vj teyken op kovelwaet voir mijns heren herberge

te slaen, gegeven op rekeninge vj gouden scilde, tstic xlij gr., fac. xxj ℔ vj ß gr.

Item den verwers, die mijns heren scip tot Rotterdam boot ende zeyl ende anders dair toe behorende geverwet ende gestoffeert hadden, gegeven bi Jan Heerman ende bi Loukin xvij Eng. nobl., fac., mits noch ij nobl. den voirscr. Dirc gegeven, tsamen vij ℔ xij ℔ viij ß gr.

Item biden domproefst betaelt den gravemeesters, die zy bides raeds bevelen ende goetdencken wtgeleyt hadden, om alrehande scoppen, spaden, crodewagen, botten ende des gelijcx toter reyse behoef, dair die somme of beliep clxxxvj$_{c}$ scilde, fac. xxxj ℔ xx ß gr.

Item des zonnendages xxvij dage in Aprille tot Staveren heren Gerijt van Heemskerc gegeven bi mijns heren bevelen, die tot Dockem buten omme trecken soude mit een deel gewapende, mijns heren vrienden aldair te hulpe, byhalven provanchy, die hem mede gegeven wort, xxv Vranx. cronen, fac. iiij ℔ xj ℔ viij ß gr.

Item bi Jan Heerman gecoft xl last turfs, elc last lxxv gr., fac. lxxv oude scilde. Item van desen turf van Leyden tot Staveren te voeren, mits dat hi dair lange lach, van elken laste ij ℔ vj ß gr., fac. v ℔ gr. Item Symon Koet, die hi hier omme verteert heeft, vij ℔ vj ß gr., fac. al te zamen xvij ℔ xvij ℔ vj ß gr.

fol. 23 v°. Item Jan Terninc gelevert, eer mijn here te Vrieslant waert toech, bi Loukin om provyanchy mede te copen, diemen inden scepen leyde, die minen here dienen souden, vj Eng. nobl., fac. ij ℔ iiij ß gr.

Item by Jan Heerman enen boichmaker van Leyden betaelt van ij tonnen scuts, dat van Sta-

veren te Dockem gesent wort, voir elke tonne iiij Vranx. scilde, fac. xij Vranx. scilde, fac. tsamen ij ℔ x ß gr.

Item bi Jan Heerman upten xij^sten dach in Meye tot Staveren gecoft jegens enen man, geheten Aernt Hoontscoop, xvj last turfs, costen xxxiij Vranx. scilde xv gr., fac. tsamen vj ℔ xvij ß vj ȝ gr.

Item heren Gherijt van Heemskerc tot Wyering gelevert xxv Vranx. scilde, fac., mits den selven na gegeven ter Lune xxx Eng. nobl., fac. tsamen xj ℔ gr.

Item tot Staveren, als mijn here te Dockem waert toich, den grave van Cuunre gegeven bi mijns heren bevele, hem uter herberge te qwijten, xx scilde, fac. ij ℔ vj ß viij ȝ gr.

Item Coppijn Doncker bi mijns heren bevelen betaelt, die hi wtgeleyt hadde om alrehande harnasch voir minen here scoen te doen maken, zwarte glay ysers te vervegen, om byzaedzen mijns heren pansers in te doen, om rinchozen, nachtelingen ende des gelijcx, als hi aenbrocht bi Helmich, beliep tsamen xx ß vij ȝ gr.

Item tStaveren Claes Verloren betaelt voir x^m torken, die him besteet waren te maken, die hi al gelevert heeft, lxxx ℔ Hollñs, faciunt xxx dubbl. cronen, ofgenomen die hi voir wech hadde xxvj ℔ Hollñs, maken iij ℔ v ß gr.

Summa folii xcix ℔ iij ß ix ȝ gr.

fol. 24 r°. Item ter Lune den selven Claes Verloren betaelt voir viij^m torken bi Pelegrim, fac. viij ℔ gr.

Item by heren Jan van Heenvliet ter Lune betaelt enen man van een half tonne buscruuts xv scilde, fac. ij ℔ x ß gr.

Item Hans Smidt by Bloytgen gegeven, die

mijns heren paerde over voeren soude, ende te hulpe tot enen roc, tsamen vj oude scilde, fac. xx ℔ gr.

Item ter Lune dien gesellen, die die grote bussen cregen te Kolme, bi mijns heren bevelen gegeven voir die busse 1 nye gulden, dair voir gegeven xix dubbl. cronen, fac. iiij ℔ vij ℔ ij ß gr.

Item Jorgel betaelt, die hi onder wegen verteert hadde, als hi mitten gelde wten Hage ter Lune quam, xij Engelsche nobl., fac. iiij ℔ viij ℔ gr.

Item ter Lune heren Gherijt van Heemskerc na gelevert, dair hi bewisinge of doen zal, lxj Vranx. scilde, fac. xij ℔ xiiij ℔ ij ß gr.

Item brooder Dirc van Asperen gegeven bi
21 Mei. mijns heren bevelen swoensdages na Pinxteren tot Haerlem, te helpe tot eenre cappe, ende die hi half sinen convente geven soude, als hi mit minen here in Vrieslant varen soude, xx gouden scilde, fac. ij ℔ xj ℔ viij ß gr.

Item Jacob Vlischman gegeven in mynderinge van alzulken gelde, als hi ander vesten ende bolwerc tot Dockem wtgegeven hadde, 1 ny gulden, fac. iiij ℔ ij ℔ iiij ß gr.

fol. 24 v°. Item ter Lune Pilgrim betaelt van enen paerde ende enen zadel, dat mijn here him nam ende voirt gaf meester Godeveert een wondmeester, vij Vranx. scilde, fac. xxix ℔ ij ß gr.

Item bi mijns heren bevelen ter Lune Jan van Alcmade den bayliu van Kermerlant gegeven toter delvers behoef wt Kermerlant, die tot Dockem graven souden, ij^{c} scilde, fac. xxxiij ℔ vj ℔ viij ß gr.

Item ter Lune Buttoeren betaelt, die hi wtgeleyt hadde ende gegeven: Eerst viij wagens, elc xxxij gr. Item den tymmerluden van mijns

heren paerden te stallen inden velde, ij dubbl. cronen, fac., mits hout, zeel, spikeren, zeysen, gras mede te mayen voir mijns heren gesinde van Oystervant ende van Ludic, ende van of ende an te varen te scepe, als hi haver leveren soude, beliep tsamen, als hi in eenre cedel overgaf, xxxix ℔ ij ß gr.

Item den selven Butoer betaelt, die hi wtleyde onder wege tusschen der Lune ende Staveren, als hi vandaen over lant gesent wort mit omtrent iiij^{c} pairde, minen here ende sinen goeden luden toe behorende, dair die somme of beloipt mit coste ende oncost te zamen, als hi in eenre cedel overgegeven heeft, xij ℔ ij ℔ xj ß gr.

Item als mijn here wt Vrieslant weder inden Hage quam heren Fyeremas betaelt, die hi an alrehande stucken wtgeleyt ende verteert hadde, beliep, also hi overgaf in eenre cedel, xvij Vranx. cronen xij gr. Item voir den selven heren Fyeremas tot Huge Woests huys inden Hage betaelt, die sijn paerde aldair verteert hadden, eer zy te Henegau wairt gingen, xxxvj gr., fac. tsamen iij ℔ vj ℔ iiij ß gr.

Summa folii xcij ℔ xviij ℔ vij ß gr.

fol. 25 r°. Item heren Lantsloet ende heren Aelbrecht van Erremuden betaelt, die zy an alrehande stucken wtgeleyt ende verteert hadden inder reyse voirscr., beliep, also zy over gaven, xj ℔ Hollīs viij gr., xxviij ℔ ij ß gr.

Item Claes Crom betaelt, ende hi wtgeleyt hadde voir him ende anders die camerlincx tusschen Staveren ende der Hage, om provyanchy, om wagenhuyr, mits dat zy tot Haerlem enen dach lagen ende verbeyden mackanderen om scamerwants willen, ende mits lxx gr. ter Lune om

Gode gegeven, als hi aenbrocht, tsamen
xxiiij ℔ x ß gr.

Item Coppijn Doncker betaelt van alrehande stucken, die hi voir minen lieven here ende van sinen wegen wtgeleyt hadde, na der cedele die hi dair of overgaf, aldus ⌗ geteykent, tsamen
ij ℭ viij ℔ gr.

Item Hugen den missagier betailt voir enen paerde in Vrieslant gecoft, also hijs dair wel te doen hadde, iij nobl., fac. xxij ℔ gr.

Item opten xvij^den dach in Julio so quitede die domproefst van mijns liefs heren wegen alle die Engelsche uter herberge, die tot Staveren trecken souden, wtgenomen een goet man, gheheten Willeaem Boos, ende hadde verteert inden Hage in sijnre herberge mit him derden vij scilde, fac.
xxiij ℔ iiij ß gr.

Item meester Engebrecht die metsenair betaelt, die minen here gedient hadde inder Vriescher reysen vij weken lanc, ende soude hebben elx dages xij gr., beloept die weke ij ℭ xxiiij gr. Hollñs, fac. tsamen ij ℭ ix ℔ gr. Item sinen knecht die weke xxviij gr., beloept die vij weken xxj ℔ iiij ß gr. Item van ij boren, die meester Engebrecht dede maken, den gront mede te zoeken ter Lune, xviij gr. Item so heeft hi wtgeleyt van of ende an te varen uten heer upten huyse ter Lune iiij ℔ gr., fac. al te zamen gerekent
iij ℭ x ℔ x ß gr.

fol. 25 v°. Item meester Claes die maerscalc betailt voir vijc hoefysers ende xx^m nagelen, die hi in deser reyse gelevert heeft, als hi over gegeven heeft, dair die somma of beloipt lv oude scilde, fac.
ix ℭ ij ℔ iiij ß gr.

Item den burchgrave van Leyden betaelt, die

hi tot Alcmaer ende tot Staveren voir minen here in alrehande stucken wtgeleyt hadde, geliken als sijn clerc in eenre cedel, aldus ⊥ geteykent, over gaf, dair die summa of beliep xxvij ℔ xj ß gr., him dair voir gegeven ix Vranx. cronen, fac. xxxiij ℔ gr.

Item Jan van Gelre wt mijns heren zomerstal betaelt, die hi wtgeleyt ende onder wege verteert hadde mit xv van mijns heren paerden van Staveren inden Hage, v dubbl. cronen, fac. xxij ℔ xj ß gr.

Item Helmich van Dornic betaelt, die hi tot Staveren in mijns heren coste wtgeleyt ende sommigen vanden gesinde gegeven hadde mede ter Hage waert te trecken, vj nobl., iij gulden, fac. ij ℔ ix ℔ iij ß.

Item bi Bloetkijn Mazelant ende Banyairt voir gesent mitten camerwant, cokengewant ende anders desmen behoeven soude indie reyse, xij Stramp. gulden, fac. xxij ℔ gr.

Summa folii xxvj ℔ vij ℔ viij ß gr.

IX. Summa in grote foreynen wtgegeven beloipt ij^{c}xviij ℔ x ℔ gr.

fol. 26 r°. CLEYN FOUREYN.

Inden eersten tot Haerlem betaelt enen manden wagenair, die mijns heren camerlinge inden Hage huyrden des manendages xxj dage in Aprille, omt camer gewant te voeren tot Haerlem toe, also als dair nyet meer geboden wagen en waren, xliij gr., fac. iij ℔ vij ß gr.

23 April. Item des woensdages dair nae tot Enchuysen betaelt Jan den Witten van Hoorne, die mijns heren torken ende vierpannen gehuyst hadde j jair lang, van huyshuyr v scilde, fac. xvj ℔ viij ß gr.

Item Hulahn mijns heren trompenair, die mit heren Gherijt van Heemskerc trecken soude mit lude van wapen tot Dockem, iij scilde, fac.
x ℔ gr.

Item Maislant betaelt, die hi onder wege wtgeleyt hadde, als hi voir voer wt Hengau ter Hage waert ende voirt tot Enchuysen mit mijns heren camerwant ende harnach, iij gulden, fac.
v ℔ gr.

Item Hannijn den koc so voir so na gegeven bi Loukins hant van ij reysen, die hi dede uter Hage tot Rotterdamme, ende vanden coken gewant ende ander dingen na te voeren uter Hage tot Rotterdamme, te zamen j Dordr. gulden, fac.
ij ℔ vj ß.

Item omtrent xxiij dage in Aprille Loukin betaelt, die hi mit sommige van mijns heren knechten verteert hadde in tween reysen, die hi van Enchuysen tStaveren voer, mits sciphuyr binnen ij$_{e}$ dage gins ende weder, tsamen iiij Vranx. cronen, fac. xiiij ℔ viij ß gr.

Item tot Staveren gecoft ij ellen kanevas om zacken of te maken, cedelen ende brieven in te doen, die elle iiij gr., fac. mits iiij gr. van maken xij gr., fac., mits v gr. optie tijt enen man gegeven, die een tonne souts op voerde, tsamen
xvij ß gr.

fol. 26 v°. Item omtrent viij dage in Meye bi mijns heren bevelen twee tortijsdragers tot Staveren, die den heren avonds thuys holpen ende die vierpannen bewaerden voir mijns heren herberge, gegeven elx j gulden tot cousen, fac. iij ℔ iiij ß gr.

Item opten xiiij^{sten} dach in Meye Jan vander Werve ende Airnt Scaep gegeven tot Dockem te trecken elx ij Vranx. cronen. Item den selven

na gegeven, dair zy minen here mede quijt lieten, ij nobl., fac. te zamen xxix ℔ iiij ß.

Item Willekin uten zomerstal betailt, die hi tot Reynsburch wtgegeven hadde, om mijns heren paerden te doen beslaen ende des gelijcx, j dubbelde crone, iiij ℔ vj ß gr.

Item uptie selve tijt mijns heren paedzen, die tot Reynsborch mit mijns heren paerden lagen, gegeven te drincgelde iij gulden, fac. v ℔ iij ß gr.

Item upten selven dach om xiij overdragende scone hoeden voir minen [here], tstuc om xij gr., fac. tsamen xiij ℔ gr.

18 Mei. Item als mijn here uten Hage schiet omtrent Pinxter, ende hi te Vrieslant waert toech, ter heymeliker steden om Gode gegeven iiij gulden, fac. vj ℔ viij ß gr.

Item enen wagen, die den proefst van Haerlem na minen here voerde tot Hoirn, lx gr., fac. mits viij gr. gegeven enen geboden wagen, die mijns heren gesinde gevoert hadde, ende twye gulden tot Hoirn inder herberge verteert, fac. tsamen ix ℔ ij ß gr.

Summa vj ℔ v ℔ j ß gr.

fol. 27 r°. Item tot Roetaerts van Zueryngen huys tot Staveren, dair sproefsts van Bergen ende heren Ghijskijns gesellen gelegen hadden die wijl mijn here tot Staveren lach, gegeven te huefschede, als mijn here ter Lune waert toech, ij Eng. nobl., fac. xiiij ℔ viij ß gr.

4 Juli. Item omtrent Merten, als mijn here te Dockem waert streec, Jacob Vlistmans gesellen, die minen here wt Dockem jegens quamen, gegeven te huefschede x gulden, fac. xviij ℔ iiij ß gr.

Item tot Hoelwairde bi tsheren goetdencken

van Arkel betaelt voer een paert, dat Dyrc Tolnair hebben soude, vj gulden, fac. x ℔ vj ß gr.

Item Coppijn Doncker aldair betaelt, ende hi in alrande stucken voir minen here wtgegeven hadde, als hi aenbrocht, iiij Vranx. scilde, fac. xvj ℔ viij ß gr.

Item ter Lune twye gesellen, die in Gerekins cloester gevangen waren ende bi avonture ontgaen waren, gegeven bi mijns heren bevelen elx te verdrincken ij Vranx. cronen, fac. xiiij ℔ viij ß gr.

Item den man wt Henegau, geheten Jakomaert, die wt Henegau caese ende froeyt brochte ter Lune voir minen here, gegeven te huefscede ij Vranx. scilde, fac. viij ℔ ij ß gr.

Item Jan Terninc gegeven voir vj gesellen, die snachts opt water lagen ende wachten die scepe, die wt voeren bi nachte, dair elc of hebben soude ij gr. snachts, op rekeninge j Eng. nobl., fac. vij ℔ iiij ß gr.

Item xvj dage in Junio bi Ghijskijn vanden Poel gegeven enen man, die die Vriezen overhaelde ende weder over voer, die dadingen wouden, wt Ferwerdeel ende Dongerdeel, j Vranx. scilt, fac. iiij ℔ ij ß.

fol. 27 v°. Item ter Lune omtrent die tijt betaelt Herman van Weez, die hi voir minen here armen luden inden heer gegeven hadde, xxviij ß gr.

Item Herman den heraut te Dockem gegeven om een smacheuyc mede te copen ende hem oic mede te helpen meesteren, also hi van enen paerde gequetsts was, j dubbl. crone ende j scilt, fac. tsamen viij ℔ j ß gr.

Item Willekijn Banyaert betaelt voir enen boge, die hi ontwee gescoten hadde, ende om enen

anderen mede te copen j Vranx. crone ende j gulden, fac. v ß v ♂ gr.

Item Claes Cromme betaelt, die hi wtgeleyt hadde om lynnen cledere twye dubbelde cronen, ende die hi tafter geteert hadde oic ij dubbelde cronen, fac. tsamen xviij ß iiij ♂ gr.

Item by mijns heren bevelen enen busmeyster, geheten Gijsken van Campen, gegeven te verdrincken mit sinen gesellen ij dubb cronen, fac. ix ß gr.

Item den scilders ter Lune gegeven voir xxx pennoen, stic ij℔ gr., fac. viij ß ix ♂ gr.

Item des busmeysters gesellen, die drie toirnen neder worpen ende meer neder werpen souden, te huefscede xx gulden, fac. xxxv ß gr.

Item sommige gesellen, die drie quaerne geroift hadden, gegeven voir die selve quairnen tot mijns heren behoef opten slote te laten ter Lune, ij Stramp. gulden, fac. v ß vj ♂ gr.

Item Jacop Vlistman gegeven, die hi wtgeleyt hadde om spaden, botten ende crodewagen ende ander reescip van Dockem ter Lune te brengen, j℔ nobl., fac. xj ß gr.

Summa ix ℔ xvij ß xj ♂ gr.

fol. 28 r°. Item Dirc Jans soen van Medemblic gegeven voir ij quairnen ij gulden, fac. v ß gr.

Item den gesellen, die een deel scape van Staveren brochten, te vrachte j nobl., fac. vij ß iiij ♂ gr.

Item iiij ander gesellen, die enen toirn neder worpen, gegeven x gulden, fac. xvj ß viij ♂ gr.

Item heren Hugen gesellen van Heenvliet, die enen toirn neder worpen, gegeven x gulden, fac. xvj ß viij ♂ gr.

Item ter Lune enen man betaelt voir xj planc-

ken ende j hoer opten slote, enen bode mede te deken, v gouden scilde ende iij gulden, fac.
xxiij ℔ ij ß gr.

Item Pelegrim betaelt, die hi wtgeleyt hadde om iiij tonnen torfs, ij Eng. nobl., fac.
xiiij ℔ viij ß gr.

Item die busmeisters van Delf, die enen toirn neder worpen, gegeven x gulden, fac.
xvj ℔ viij ß gr.

Item Ghijskijn van Campen gegeven bi Claes van Runen, die tot Dockem trecken soude ende busmeister was, iij gulden, fac. v ℔ vj ß gr.

Item Pieter mijns heren berbier ter Lune inden heer gegeven ende betaelt, die hi om mijns heren lynnen cleder te wassen ende anders om alrande stucken wtgeleyt hadde, als hi aenbrocht, iij gulden, fac. v ℔ gr.

fol. 28 v°. Item optie selve tijt Zeeuwen, Dircx van Marsens knecht, die veel arbeyts dagelix inder bottelryen dede, gegeven te helpe tot enen wambuyse j Vranx. crone, fac. iij ℔ viij ß gr.

Item aldaer betaelt voir enen roc, caproen, cousen, lynnen clederen ende van maken, die Claes Voet hadde, die twee mannen inden heer onthoefde, coste alte zamen cxvj gr., fac.
ix ℔ viij ß.

Item bi mijns heren bevelen bi heren Jan van Heemstede den grave van Cwnre gegeven, ende hi sonderlinge zaken mede bedriven soude, v Hollñs scilde, fac. mits enen ouden gulden, die here Jan voirscr. om Gode gegeven heeft, tsamen
xix ℔ ix ß gr.

Item wtgegeven van of ende an te varen te scepe ende uten scepe tot Staveren ende ter Lune, alden tijt die mijn here dair lach, tot veel

stonden alsmens te doen hadde, so voir so na, tsamen x ß gr.

Item meester Heynric den maerscalc, die mijns heren paerde van Oystervant ende van Ludic beslegen hadde tot Staveren ende elwaer die reyse doer, gegeven te huefschede j nobl., fac. vij ß ij ß gr.

Item enen knecht, die minen here een paert brochte van enen man van Lewarden, gheheten Abba Mellinga, gegeven te toemgelde j dubbelde crone, fac. iiij ß vij ß gr.

Item xxiiij dage in Junio biden burchgrave bi mijns heren bevele den bode van Groeningen gegeven ij Vranx. oude scilde, fac. viij ß iiij ß gr.

Item optie selve tijt biden selven Grote Dirc, die opten huyse ter Lune bleef, gegeven bi mijns heren bevele iij Vranx. oude scilde, fac. xij ß vj g r.

Summa ix ℔ vj ß iij ß gr.

fol. 29 r°. Item omtrent denselven tijt biden selven by mijns heren bevelen gegeven Butoer, ende voirt gaf om sijn paerde te scepen, die in Vrieslant souden gebleven hebben, ij Vranx. scilde, fac. mits iij oude scilden, om offergelde ende om Gode
22 Juli. gegeven van Assencio Domini tot sinte Marien Magdalenen dach toe, te zamen xviij ß iiij ß gr.

Item des abts knecht van Dockem gegeven te toemgelde van enen paerde, dat die abt minen here gaf, ij Vranx. cronen, fac. vij ß iiij ß gr.

Item Quade Zeeuwen bides raets goetdencken, die enen man onthoift hadde tot Hoelwerde, ende anders vast inder reyse geslaeft hadde, gegeven te verdrincken iiij gulden, fac. vij ß gr.

Item Pieter mijns heren berbier gegeven, ende

hi wtgeleyt hadde om mijns heren ende der camerlinge linder cleder te wasschen, noch viij gulden, fac. xiiij ß gr.

Item Maeslant ende Dirc mijns heren camerlingen, die tot Staveren bliven souden als mijn here vandaen toech, ij Gensche nobel, fac. xiij ß iij ȝ gr.

Item heren Claes vander Stege, die hi mit Pelgrim, mit Jan Roelen soen ende mit broeder Dirc verteerde onder wege, doe sy na minen here uten Hage tot Staveren voerden, ij$_{c}$ Eng. nobl., xviij ß iij ȝ gr.

Item Coppijn meester Collairts knecht ende Robbijn uter waerderebbe, die vast inder reyse ghearbeyt hadden, ghegeven elx j gulden tot een pair cousen, fac. ij ß vj ȝ gr.

Item Jan van Houte, Aelbrecht ende Wambuys uter coken, als zy van Staveren ter Hage waert togen, gegeven te drincgelde ij dubbl. cronen, fac. ix ß ij ȝ gr.

fol. 29 v°. Item Bloetgen betaelt, ende hi ter Lune wtgeleyt hadde om papair ende fransijn, x ȝ gr.

Item tot Staveren gecoft, als mijn here dair eerst quam, een tafelkijn ende een cleet dair op toter clerken behoef op te rekenen ende te scriven, coste mits een deel canevas, zacken of te maken, om cedelen ende brieven dair in te doen, tsamen iiij ß ij ȝ.

Item den tween clercken, die dese rekeninge over gescreven hebben, elx x ß, fac. xx ß gr.

Summa folii v ℔ xvij ß gr.

X. Summa in cleyne floreynen wtgegeven beloipt xxxj ℔ vj ß ix ȝ gr.

6 April. Inden eersten opten Beloken Paeschavond bi Jan Heerman enen knecht gesent uter Hage tot Hoirn mit brieve an Tyeman Zael, om te vernemen wat torken ende vierpannen dat dair waren, dair mijn here toe tyden mocht, him gegeven j Vranx. crone, fac. iij ℔ viij ß gr.

Item xxj dage in Februario wort Louken uter Hage gesent over al in Zeelant tot vele steden om gelt te leveren toter reyse behoef in Vrieslant, dair hi om wt was xj dage, ende verteerde mits aenval iiij Eng. nobl., fac. xxix ℔ iiij ß gr.

Item xxiij dage in Maerte wort Louken weder uter Hage gesent over al in Zeelant om tgelt te halen, dat minen here toe geseyt was te leveren, ende verteerde mit j℔ nobl. van scipvracht te zamen iiij nobl., fac. xxix ℔ iiij ß gr.

Item ij dage in Aprille wort Louken uter Hage gesent mit alrande maren ende boetscapen an minen here in Henegau, ende verteerde mits ij huyrpaerde, die hi ij dage lang hadde, al te zamen ij℔ nobl., fac. xviij ℔ iiij ß gr.

Item smanendages vij dage in Aprille sendende minen here van Keynout heren Jan van Heemstede ende Louken mit alrande boetscappen ende in Hollant, roerende van der voirscr. reyse, ende verteerde mits viij paerden, mits Hugen missagier, die zy mede namen, ende mits Claes van Runen j paert, ende mits ij oude scilde vervaren tusschen Sinte Gherdenberge enter Hage, te zamen ix℔ Eng. nobel, fac. ij ℔ ix ℔ viij ß.

Item opten tienden dach van Aprille Hugen messagier uter Hage gesent an minen here van Oystervant mit brieven onder sburchgraven zegel,

roerende vanden gestande van Hollant ende vander reyse, him gegeven iiij scilde, fac. xij ℔ iij ß gr.

fol. 30 v°. Item opten selven dach, als her Jan van Heemstede ende Louken wt Henegau van minen here quamen, enen bode gesent uter Hage in Oystvrieslant aen den rentemeister van Westergo mit brieve onder sburchgraven ende sproefsts zegel van Bergen, roerende van alrande stucken die mijns liefs heren rade bi bevele mijns liefs heren overdragen hadden, him gegeven, want hi dair bliven soude leggen, iiij gouden scilde, fac. xiiij ℔ iij ß gr.

Item xv dage in Aprille enen backer gesent van Haerlem tot Staveren aenden rentemeister van Westergo, dat hi tarwe ende anders dat him bevolen ware bereyden soude, him gegeven j gouden scilt, fac. iii ℔ vij ß gr.

Item opten selven dach enen bode gesent in Zelant om mijns heren goede luden te wederbieden ende oic om van anderen stucken te spreken, him gegeven te teergelde ij scilde, fac. vij ℔ ij ß gr.

21 April. Item des manendages na Tyburcii Reyster messagier gesent van Haerlem tot Staveren mits mijns heren brieven, roerende van sijnre coomste aldaer, him gegeven v ℔ gr.

Item swoensdages xxiij dage in Aprille enen bode gesent van Enchuysen tot Egmonde anden abt om casen minen here, die nyet en brochte, j oude gulden, fac. xxij ß gr.

25 April. Item svridages dair nae tot Enchuysen enen bode, die van Foye van Dockem gecomen was mit brieven an minen here, gegeven weder mede thuys te trecken mit mijns (heren) brieven, te teergelde ij gulden, fac. ij ℔ iiij ß gr.

Item Harman messagier van Enchuyzen inden Hage mit brieven gesent van gestande, ende oic an minen here van Ludick ende den domproefst, roerende die goede luden die tot Dockem lagen, gegeven iij gulden, tstuc van xxij gr., fac.

v ℔ vj ß gr.

Summa folii x ℔ iij ℔ v ß gr.

fol. 31 r°. Item Huge messagier van Staveren inden Hage gesent mit mijns heren brieven, dair een brief in besloten was die van over Lauwers quam van Aeyleke Ferhildema, roerende van alrande gestande vanden Achtkerspelen, him gegeven ij Vranx. cronen, fac. vij ℔ iiij ß gr.

Item opten xxix^sten^ dach in Aprille Herman gesent van Staveren inden Hage an minen lieven here van Hollant mit mijns heren brieven, roerende van Widzelts doot, ende dat mijn here meer volx geerde tlant mede doir te trecken, him gegeven te teergelde v gulden, fac.

viij ℔ iiij ß gr.

Item des anderen dages enen bode gesent inden Hage an heren Jacop Goedzot om ene cedele, dair alle die goede lude ende steden in stonden geteykent, mit hoe veel gewapenden dat sy minen here dienen souden optie reyse, him gegeven ij gulden, fac. v ℔ gr.

3 Mei. Item op des Heylichs Cruus dach Invencio Huge messagier van Staveren inden Hage gesent an minen here van Hollant mit brieven van gestande, ende datmen scutte tot Staveren sende, him gegeven ij Vranx. cronen, ende den jager bi Huge voirscr. inden Hage gesent, die mitten honden over comen soude, iiij Stamperse gulden, fac. tsamen xiiij ℔ viij ß gr.

Item opten xij^sten^ dach in Meye Huge den mes-

sagier inder nachte gesent van Staveren in Henegau mit brieven an sommige heren, ridderen ende knapen aldaer, die mijn here bidden dede bi him te comen, ende oic mit brieven van gestaende an mijnre liever vrouwen, him gegeven iiij Vranx. cronen, fac. xiiij ℔ viij ß gr.

Item enen bode, die dicwijl tusschen Dockem ende Staveren liep mit heymeliken brieven van mijns heren wegen, ende heren Foyen knecht was, gegeven bi mijns heren properen bevelen opten xij^{sten} dach in Meye ij gulden, fac. ij ℔ iiij ß gr.

fol. 31 v°. Item xv dage in Meye Herman gesent van Staveren an minen here van Hollant mit brieven van gestande, roerende vander ameyden, gegeven j nobl., fac. vij ℔ iiij ß gr.

Item Copperment van Haerlem gesent tot Staveren mit mijns heren brieven, roerende van sijnre coomste, him gegeven j nobl., fac. vij ℔ iiij ß gr.

Item den selven dair nae gesent uten Hage tot Staveren mit mijns heren brieven aen den here van Egmonde ende anders mijns heren rade, om him te laten weten van mijns heren gestande ende van zulker boetscap als mijn here van Oystervant an minen here sinen vader gedaen hadde, gegeven j Vranx. crone, fac. ij ℔ viij ß.

Item Bertelmees sproefsts knecht gesent mit brieven van gestande van Staveren inden Hage an minen here den domproefst, die voirt trecken soude tot Wouderichem, him gegeven ij dubbelde cronen, fac. ix ℔ ij ß gr.

Item Reyster messagier gesent omtrent Meye van Staveren mit brieve van gestande inden Hage an minen here ende den domproefst, die voirt

trecken soude in Henegau an mijnre vrouwen oic mit brieven van gestande, him gegeven v Vranx. cronen, fac. xviij ß iiij ₰ gr.

Item Huge messagier opten v^ten^ dach in Junio van Wyering gesent in Hollant an minen lieven here mit brieven van gestande, him gegeven ij dubbl. cronen, fac. ix ß gr.

Item des anderen dages heren Claes vander Stege van mijns heren wegen gesent van Dockem tot Staveren mit him zesten, die twee moniken mit him voeren souden uten cloester van Aninge tot Staveren te ghisel, him gegeven te teergelde iiij Engelsce nobl., fac. xxix ß iiij ₰.

Summa folii vj ℔ xvij ß vj ₰ gr.

fol. 32 r°. Item optie selve tijt Anssem mijns heren messagier van Ludic, die mit brieven aen minen here gecomen was ende wederomme trecken soude, gegeven j Vranx. scilt, fac. iij ß j ₰ gr.

Item opten xiiij^sten^ dage in Junio heren Foyen knecht heymelic gesent inden lande omtrent Lewerden, om te vernemen of die lude omme gheghaen waren of nyet, gegeven j Vranx. scilt, fac. iiij ß j ₰ gr.

Item Consul Mages mijns heren bode van Ludic, die mit brieven aen minen here gecomen was ter Lune ende weder doer tlant tot Staveren trecken soude, ende onder wege vanden vyande gevreest ende geqwests wort, gegeven te hulpe tot sinen teergelde j Vranx. scilt, fac. iiij ß j ₰ gr.

Item opten xv^sten^ dach in Junio Huge messagier van mijns heren wege gesent in Hollant vander Lune an minen lieven here van Hollant ende den domproefst, roerende vanden gestande

ende vanden huyse ter Lune, him gegeven v Vranx. cronen, fac. xviij ℔ iij ß.

Item heren Claes vander Stege gesent mit brieve van gelove aen den here van Brederoeden vander Lune tot Staveren, ende mit ander brieven an heren Dirc van Wassenair, roerende heren Florijs van Alcmade, gegeven te hulpe tot sinen teergelde vj keysers scilde, fac. xxiiij ℔ vj ß gr.

Item heren Ghijskijn van Diepenberge te Dockem gesent vander Lune van mijns heren wege, om te spreken mit heren Foeye ende die cappeteyns, verteert mit sciphuyr iiij ℔ gr.

Item Jorgel mijns heren camerling gegeven te teergelde, als hi vander Lune in Hollant toech an minen here van Hollant om heymelike zaken wille, xiiij duc., fac. mits ij Gensche scilde Tromptgen gegeven, die na Jorgel mit brieven an minen here van Hollant gesent wort, tsamen ij ℔ xvj ℔ iiij ß gr.

fol. 32 v°. Item biden here van Egmonde enen bode gegeven, die mijns heren scepe haelde, alst heer ter Lune neder sloech, hem gegeven ij oude gulden, fac. v ℔ vj ß gr.

Item Herman messagier betaelt van reysen, die hi tafter was, mids iiij gulden him te verdrincken gegeven ij nobl. Item Copmeeu, die van mijnre vrouwen wt Henegau ter Lune gecomen was ende weder darwairts soude, gegeven ij nobl., fac. xxxij ℔ iij ß gr.

Item Huge messagier gesent vander Lune te Hollant waert na Symon vander Schuyr mit brieven aen minen lieven here, roerende hoe Colm gebrant was ende die grote busse gecregen was ende anders, gegeven v Vranx. cronen, fac. xviij ℔ iij ß.

Item Robbijn messagier, die mit brieven gecomen was an minen here van Oystervant ter Lune, ende weder omme trecken soude te Hollant waert aen minen here van Hollant, him gegeven te hulpe tot sinen teergelde, want hi dair een wijl getoeft hadde, ij Vranx. cronen, fac.

vij ℔ iiij ß gr.

Item opten xvij^sten^ dach in Junio een van mijns heren valkeniers vander Lune gesent in Henegau aen mijnre vrouwen mit brieven van gestande, him gegeven v Vranx. scilde, ende Copperment aen minen here van Hollant, him gegeven iiij dubbl. cronen, fac. tsamen xxxviij ℔ x ß gr.

Item Pieter Philps soen, die lange ter Lune gelegen hadde, ende mit brieven te Hollant waert trecken soude, gegeven tot sinen teergelde j nobl., fac. vij ℔ ij ß gr.

Item als mijn here inden Hage quam Hugen messagier tot Staveren gesent mit mijns heren brieven aen den cappyteyns ende aen den abt van Lidlem, him gegeven v Stramp. gulden, fac.

ix ℔ ij ß gr.

Item omtrent die tijt Copperment uten Hage tot Staveren gesent mit mijns heren brieven, roerende vander nyewer reyse ende anders, him gegeven vj gulden, fac. x ℔ gr.

Summa xij ℔ iiij ℔ gr.

fol. 33 r°. Item xij dage in Julio enen bode gesent mit mijns heren brieven aen allen dienstluden in Kenemerlant ende in Vrieslant, roerende dat zy minen here dat gelt senden souden, dair zy haer soudeniers mede plagen te houden tot Staveren, gelikerwijs als hem mijn lieve here van Hollant voir gescreven ende bevolen hadde, him gegeven te teergelde j Eng. nobl. Item enen anderen

gesent an allen ampluden in Rijnlant, in Aemsterlant ende Waterlant om derselver zaken wille, gegeven j nobl. Item enen anderen gesent in Zeelant an allen amptluden om derselver zaken wille, gegeven j$\frac{1}{2}$ nobl. Item enen anderen gesent in Zuythollant tot Huesden toe an allen ampluden, him gegeven v ℔ gr. Item enen anderen gesent ter Goude, tot Scoenhoven ende dair omtrent, him gegeven j gouden scilt, fac. tsamen xxxiij ℔ viij ß gr.

Item Grote Dirc, die vander Lune inden Hage gecomen was mit brieve an minen lieven here van Hollant ende van Oystervant, gegeven weder mede thuys te trecken, overmids dat hi een seynscip gemant mit bogen mede voeren most, v Ghensche nobl., fac. xxxv ℔ x ß gr.

Item, als mijn here van Staveren inden Hage quam, heren Claes vander Stege weder omme gesent tot Medenblic, om die munyken van Aninge vandaen te halen ende te voeren tot Lovesteyn, him gegeven v Vlaemsce nobl., fac., mits ij scilde tot Medenblic opten huyse betaelt voir horen cost, tsamen ij ℔ v ℔ x ß gr.

VACAT.

fol. 33 v°. Item Bloetgen betailt, ende hi verteert ende wtgeleyt hadde, als hi bi mijns heren bevelen opten xxv^{sten} dach in Aprille van Enchuysen gesent wort inden Hage mit brieven van gelove anden domproefst, ende voirt tot Wouderichem, om die paerde in Noirthollant te doen comen, ende voirt mit anderen brieven van gelove in Zeelant an heren Flores van Borselen, heren Jan van Heenvliet ende anders waer, die wt was xvj dage, dair en binnen verteert mits sciphuyr,

wagenhuyr ende cost, viij Vranx. cronen. Item
23 Mei. den selven gegeven, als hi des vridages na Pinxter gesent wort van Staveren tot Haerlem anden proefst van Bergen, ij Heneg. cronen, fac., mits j dubbl. crone Wouter den valkenier gegeven, die thuys bliven soude, ende Hans den smit j Vranx. crone tot Staveren mede te comen, ende j gulden tot Staveren indie wage voir minen here gegeven, te zamen ij ℔ v ß viij ȝ gr.

Item bi heren Ghijskijn van Diepenburch Jan Allairts soen mit brieven gesent van Staveren an minen here van Hollant, him gegeven j dubbl. crone, fac. iiij ß vj ȝ gr.

Item biden selven Copperment van Staveren gesent mit brieven van gestande an minen here, him gegeven ij Vranx. cronen, fac. vij ß iiij ȝ gr.

Item bi Jan Heerman Huge messagier gesent ij reysen van Staveren inden Hage, nadat mijn here vander Lune quam, mit brieven van gestande an minen here, him gegeven ij Vranx. cronen, fac. vij ß iiij ȝ gr.

Item Dirc Sluter den smit biden selven gesent van Staveren inden Hage om alrehande reescip, die tot Staveren gebrac, him ghegeven iij gulden, fac. v ß iij ȝ gr.

Item bi Jan Heerman voirscr. Reyster messagier gesent bi mijns heren bevelen van Staveren anden steden van Hollant mit enen plackert, dat zy volc tot Staveren zenden souden, him gegeven ij Vranx. scilde, fac. viij ß iiij ȝ gr.

Item Grote Dirc, die vander Lune quam, voirt gesent bi Jan Heerman van Staveren inden Haghe mit brieven van gestande, him gegeven ij gulden, fac. iij ß vj ȝ gr.

Summa folii ix ℔ xvij ß iij ȝ gr.

fol. 34 r°. Item so worden uten Hage ij brieve van mijns heren wege van Hollant gesent tot Staveren, die bi Jan Heerman voirscr. voirt gesent worden tot Dockem, tot Lidlm ende an Claes Vroukijnsz., costen aldaer te zenden by ij boden vj Vranx. scilde, fac. xxv ß gr.

Item Huge messagier uten Hage tot Staveren gesent an heren Pinckert ende Jan Heerman mit brieven van sinen wille, him gegeven te teergelde vij ß ij ȝ gr.

Summa xxxij ß ij ȝ gr.

XI. Summa in bodeloen wtgegeven beloipt xl ℔ xv ß gr.

fol. 35 r°. Dit is alrande wtgeven bi heren Ghijskijn van Diepenburch, die wijl dat hi mijns heren gelt onder hadde, eer hi dat den proefst over leverde: Eerst den ij^{c} ende lxxxv soudenairs betaelt vij^{c}xcviij scilde, die voir onder soudye wtgegeven gerekent staen.

22 Mei. Item bi heren Ghijskijn voirscr. des donredages na Pinxter Symon van Zaenden den rentemeyster van Vrieslant gelevert, ossen ende coeyen mede te copen, ij^{c}xxx Berichsce scilde, fac. xxxiiij ℔ x ß gr.

Item optie selve tijt biden selven heren Jan van Heenvlyet gelevert bi hande Willem Egairts, om stien mede te copen indie Vecht, ij^{c} Eng. nobl. Item noch den selven gelevert lxxv Ghensche nobl., fac. tsamen c ℔ iiij ß ij ȝ gr.

27 Mei. Item des dinxdages na Beloken Pinxter biden selven heren Jan van Heenvliet noch gesent bi

Dircxken sinen knecht, ende hi scutte mede soude doen copen tUtrecht, c oude Heneg. cronen, fac. xv ℔ xvj ß viij ₰ gr.

Item omtrent die tijt biden selven Symon van Zaenen den rentemeester voirscr. noch gelevert, om provancy mede te copen, iiij^{c} Gelr. gulden, fac. xxxv ℔ gr.

Item biden selven bi goetdencken des burchgraven ende heren Jans van Heemsteden opten xxviij^{sten} dach in Meye den here van Arkel gelevert bi Dirc van Zwieten, dieze ontfinc voir ij nye gulden, v^{c}xxvj oude Heneg. cronen ende vrancken, fac. lxxxiij ℔ v ß viij ₰ gr.

Item heren Ghijskijn voirscr. betaelt, die hi wtgeleyt ende verteert hadde, als hi van mijns heren wegen van Oystervant biden ghemenen rade van Staveren gesent wort inden Hage an
fol. 35 v°. minen lieven here van Hollant mit brieven van gestande, ende om een deel gelts te helpe die reyse mede te doen, beloipt mits sciphuyr, waghenhuyr ende cost voir die gesellen, die mit him togen ende gheleyden mitten ghelde, also hi v dage tot Haerlem lach, ende den gesellen huefscede gaf thuys mede te trecken, ende mit cost die hi ende Jorgel mit horen gesellen gedaen hadden, te zamen, als hi aengebrocht ende bewijst heeft, vj ℔ xix ß iij ₰ gr.

Item bi heren Ghijskijn voirscr. bi mijns liefs heren bevelen van Hollant heren Dirc van Wassenair inden Hage betaelt, die him gebraken anden gelde, dat hi van minen lieven here voirscr. hebben soude, iiij^{c}lviij Hollns gulden, dair voir betaelt iij^{c}xxv Dordr. gulden ende lxxiiij dubbelde cronen, fac. tsamen lvij ℔ v ß gr.

Item bi Huge Starken wtgegeven ende betaelt

om haver ende bier, dat hi tot mijns heren behoef inder voirscr. reyse·gelevert heeft, dair hi bewisinge of gedaen heeft, beloipt te zamen na inhout diere bewisinge voirscr.

ij^{c}lxiiij ℔ xvj ß gr.

Item Claes die gruter ende Pieter Allairtsz. betaelt, die zy meer wtgeleyt hadden in mijns heren zaken dan zy ontfaen hadden, gelikerwijs als die bewisinge, die zy dair of gedaen hebben, inhout, liij scilde ende xxiiij gr., fac.

viij ℔ xviij ß viij ß.

Summa folii vj^{c}v ℔ ix ß gr.

fol. 36 r°. PIPERS ENDE HERALDEN.

Item tot Staveren xxviij dage in Meye mijns heren pipers bi mijns heren bevelen gegeven, him uter herberge mede te lossen, alsmen te Dockem waert toech, iiij gulden, fac.

vj ß viij ß gr.

Item opten anderen dach in Junio tot Holwerde inden velde Gulic den heralt gegeven bi mijns heren bevelen vj Stramp. gulden, fac. xj ß gr.

Item tot Wyering Scoenhoven den heralt bi mijns heren bevelen gegeven te hulpe tot enen zadel ende gereyde ij Dordr. gulden, fac. v ß gr.

Item Lutzkin mijnre vrouwen piper van Gelre, die al wt mede inden heer gelegen hadde ende van Staveren thuys toich mit mijns heren brieven van gestande aen mijnre vrouwen van Gelre, him gegeven te huefschede iiij scilde, fac.

xij ß iiij ß gr.

Item, als mijn here van Staveren inden Hage quam, Gulic den heralt, die al wt mede inden heer geweest, gecrijert ende veel arbeyts gedaen

hadde, by mijns heren bevelen gegeven ij nobl., fac. xiij ℔ iij ß gr.

Summa ij ℳ x ℔ iij ß gr.

fol. 36 v°. XII. Summa vanden wtgeven bi heren Gijskijn ende pipers ende herauden gegeven beloipt vj°vij ℳ xj ℔ j ß gr.

fol. 37 r°. PROVANCY TOTEN HUYSE TER LUNE.

Inden eersten wtgegeven ende betaelt by Symon vander Scuyr ende Loukin van alrehande provyancy, alse tarwe, rogge, bier, butter, case, visch, loec, aywn, azijn, cokencruyt ende anders, also als hemluden bevolen was te bezorgen voirden slote ter Lune, die costeden te zamen, alle oncost dair op gerekent, geliken hoir cedul inhout, diemen hier overlevert, cxxij ℳ iij ℔ v ß gr.

Item Symon vander Schuyr weder gegeven ende betaelt, die hi tot ij stonden bi mijns heren bevelen verteerde ende verreyse uten Hage te trecken over al inden cloesteren in Hollant, tEgmonde, ter Lee, tot Reynsburch, tot Loesdunen ende in Mazelant, om mijns heren ende sijns gesinds paerde aldaer te bestellen, mitten wagehuyr ende anderen oncost, xxiij ℔ ix ß gr.

Item wtgegeven in mijns heren costen van Oystervant ende van Ludic gedaen mit hore beyder herberge zeder svridages iij dage in Julio, dat zy van Staveren togen ter Hage toe, geliken die particulen, die mijns heren clercken van Oistervant ende van Ludic dair of overgaven, inhouden, beloipt xxxvj ℳ gr.

Item gecoft jegens coman Florijs alrehande cokencruyt, dat gebesicht wort opten huyse ter Lune: Eerst xv pont ghengebers, tpont xxviij gr.

Item xix$\frac{c}{}$ pont pepers, tpont xij gr. Item ij pont ende xx loet sofferaens, tpont iij Vlaemsce nobl. Item viij$\frac{c}{}$ pont sukers, tpont xxx gr. Item j pont kaneels, xxiiij gr. Item een pont greyne, tpont xlviij gr. Item vj pont amondelys, tpont iiij gr. Item ij boec panpiers, tboec vij gr., fac. mits v gr., diere an alrehande cleyne stucken tot him gehaelt worden, fac. te zamen vij ℔ vj ß gr.

fol. 37 v°. Item Jan Heerman tot Staveren betaelt van enen heynxt, die mijn here him na ende voirt gaf heren Guy van Asperen, die minen here zuverlijc inder reyse gedient hadde, 1 Ghens. nobl., fac. xvij ℔ xviij ß iiij ȝ gr.

Summa clxxxiiij ℔ xij ß vj$\frac{c}{}$ ȝ gr.

Item so wort een deel provyancy, die ter Lune geweest soude hebben, tot Staveren verteert, ende zomme vircoft om mijns heren gezinde van Oistrevant tot Staveren mede te houden, derwelker cost ende soudie meer beloipt tot sinte 27 Aug. Jans dage Decollacio toe dan die voirscr. provyancy gelden mocht, geliken die cedele, die Bloitkin dair of overleverde, inhielt, xliij ß j ȝ gr.

Summa per se xliij ß j ȝ gr.

XIII. Summa vander provyancy voirscr. beloipt clxxxvj [℔] xvij ß vi ȝ gr.

fol. 38 r°.

Summa summarum van allen wtgeven voirscr. beloipt iij^{m}vij^{c}xxxv ℔ xj ß xj ȝ gr. Ende siin ontfaen hierenjegens beloept ij^{m}ij^{c}lxv ℔ ij ß grote, welke sommen onderlinge vereffent, blijft mijn here den proefst boven

sculdich bi deser rekeninge xv^{c}lxx ℔ vij ß xj ȝ grote. Gerekent ende geeffent inden Hage in tiegenwoerdicheit mijnre liever heren van Hollant ende van Oistervant, den doemproefst van Utrecht, den here van Egmonde, den burchgrave van Leyden, heren Ghiistgen van Diepenburch ende anders mijns heren rade ende clercken, sdinxdages na onser Vrouwen dach Assumpcio anno xcix.

19 Aug.

TOCHT VAN 1399.

UITTREKSELS UIT DE GRAFELIJKE REKENINGEN
BERUSTENDE OP HET RIJKS-ARCHIEF: III. 55.

REKENYNGE HEREN WILLEMS VANDER COUSTER VANDEN
TRESORIERSCAP VAN HOLLANT VAN XLIX WEKEN,
BEGINNENDE ALREHEYLIGEN DAIGE XIIJ^{c}XCVIIJ,
EYNDENDE SINTE VICTOIRS DAGE XIIJ^{c}XCIX.

fol. 30 r°. Dit is wtgheven ende bewisinge des domproefsts van Utrecht voirscr., dies God genedich sy, van mijns liefs heren hertoge Ailbrecht voirscr. goeden renten ende vervallen, die hi van siinre wegen ontfinc ende weder wtgegeven heeft binnen der tijt voirscr., ende alle payment na den verlope getekent als voirscr. is.

COST ENDE HERBERGE.

fol. 30 r°. Item noch wtgegeven ende betailt in neghen mijns liefs heren ende vrouwen costen, die sy mit hore herberge deden, een tot Medenblic, twee tot Hoirne, drie tot Egmonde, een tot Teylingen ende twee tot sGravenzande omtrent sinte
12 Juni. Odulfs dach lestleden, ende belopen te samen, gelikerwijs als die contrasommen inhouden, die die meisters vander herberge dair of hebben, die Reyner mijns liefs heren clerc ontfangen heeft, dair hi mynen lieven here goide rekeninge ende bewisinge of doen sal, gelikerwijs als siin brief inhout, die gegeven was inden Hage upten x^den^ dach in Julio anno xcix, cxvij ℔ xiij ß ij ♂ gr.,
fol. 31 r°. vj hellers, den nyen Hollantscen scilt, die mijn here lest heeft doen slaen, voir xlij gr. gerekent, ende mits datmens in Vrieslant niet hogher begheven en mocht, ende den selven scilt voir xliij gr. gerekent, als hi uptie tijt voir int ontfanc gerekent is, ende hi inden Hage dede, fac.

cxx ℔ x ß iiij ♂ gr.

BOTTELRIE.

fol. 33 r°. Item iiij dage in Junio tot Medenblic betailt, ende bi Hancel garssoen inder bottelrien aldair ter bottelrien behoif gecoft ende gelevert worden:

fol. 33 v°. Eerst iiij vate Hoomburger biers, coste elc vat lvj gr. Item noch viij vate, elc vat liij gr. Item xiij vate, elc vat lviij gr., den Hollanscen scild voir xlij gr., fac. xxxiij scilde xxiiij gr. Ende den selven scilt voir xliij gr. gerekent, wantmen aldaer aen elken scilt j gr. verliezen moest, fac. vj ℔ iij$_c$ ȝ gr.

Item vij dage in Junio tot Hoirne betaelt, ende biden selven Hancel aldaer gecoft ende ter bottelrien behoif gelevert worden xvij vate Hoomburger biers, costen, ende die domproefst bi Hancel dair of betaelde, xiij Gentsce nobel, j Vranx. scilt xxj gr. Ende noch biden selven van lxxxvj stoip wijns, die hi buten gehaelt hadde, vj Gentsce nobel, stuc lxxxvj gr., fac. vij ℔ ij ℈ j ȝ gr.

Item x dage in Junio to Egmonde bi Hancel voirscr., dair mijn here was, betailt ende biden selven aldair gecoft ende ter bottelrien behoif gelevert worden viij vate biers, coste tfat xlviij gr. Item v vate biers, tfat l gr., ende j vat Hoomborger biers, coste lxv gr., fac. ij ℔ xviij ℈ iij ȝ gr.

CAMER.

fol. 36 v°. Item upten lesten dach in Meye, als mijn here tot Medenblic was, aldaer bi Bandet betailt van xxiiij ℔ was, die hi ter waerderobbe behoif gecoft hadde, x ny gulden, minus viij gr., den gulden voir xxj gr., fac. xvj ℈ x ȝ gr.

Item v dage in Junio tot Hoirne bi Bandet ende Colairt betaelt, die biden selven ter waer-

derob behoif gelevert worden, iij pont peer de duyc, costen ij ℔ Hollns viij gr., fac.
viij ℥ ij ß gr.

Item xx dage in Junio inden Hage Mariken Pieters betailt, ende sy Jorgel ter waerderobe behoif gelevert hadde, voir dat mijn here in Vrieslant toich, ende aldair mede ghevoert worden, xx^{c} appelen, coste elc hondert xiij gr., fac.
xxj ℥ viij ß gr.

Item uptie selve tijt enen armen man betailt van een deel fresien, die hi minen here ende mire vrouwen brochte tot Egmonde, ende Bandet ter waerderobbe behoif ontfinc, costen iiij ℔ Hollns, fac. x ℥ gr.

MINEN LIEVEN HERE VAN HOLLANT IN SIJNS SELFS HANT.

fol. 38 v°. 13 Juni. Item des vridages na sinte Odulfs dach mynen here tot Egmonde bi sinen bevelen bi hande Jan Nagels gesent in siins selfs hant j Pieter, j oude gulden, fac. v ℥ vj ß gr.

MIJNRE LIEVER VROUWEN VAN HOLLANT.

fol. 39 v°. Item iiij dage in Junio tot Medenblic miinre vrouwen gesent bi horen bevelen in hoirs selfs hant bi Herman den Beyer, diere of boitscipte, ij ny gulden, fac. iij ℥ vj ß gr.

Item noch mire liever vrouwen gesent in hoirs selfs hant tot Hoirne ende tot Medenblic tot tween tiden bi Heinric van Lunen, diere die boitscip of dede, van horen maentgelde van Junio c vrancken, stuc xxxix gr., fac. xvj ℔ v ℥ gr.

Item v dage in Junio tot Hoerne mire vrouwen bi horen bevelen gesent in hoirs selfs hant bi Herman den Beyer ij ny gulden, fac. iij ℥ vj ß gr.

fol. 41 v°. Item noch wtgegeven ende betailt den Joncker van Arkel, ende him gebraken van cost ende belenchier, die hi tot Hoirne gedaen ende gegeven hadde voir him ende den here van Heynsbergen, alsoe als mijn here ten Vriezen toich inden jare van xcviij lestleden, dair die summa of beliep, als hi aenbrocht, ij ℔ ix ℥ v ß gr. Item den selven, die hi wtgeleit hadde van wagenhuyr uptie selve reyse, vij Hollansce scilde, stuc xlij gr., fac. iij ℔ xiij ℥ xj ß gr.

---

fol. 45 r°. Item uptie selve tijt (xxij dage in Aprille) bi mijns heren bevelen Pieter Soet vander Veer, die na mynen here van Oistervant tot Staveren trecken soude, gegeven te hulpe tot sinen teergelde j ℔ gr. Ende bi Gijsken barbier betailt Lucien van een roc laken, dat mijn here den selven Pieter oic dede gheven, ende van maken j ℔ gr., fac. —— ij ℔ gr.

fol. 45 v°. Item xxiij dage in Meye bi mijns heren bevelen bi aenbrengen Oelrics betailt van coste, die die
fol. 46 r°. Ingelscen, die wt Ingelant mitten Cramer quamen ende mynen here na volghen souden in Oistvrieslant, inden Hage deden binnen der nacht dat sy dair laghen, alsoe als miin here uter Hage scheide ende des avonts tot Teylingen lach, bi aenbrengen Oelrics voirscr. xix ℥ x ß gr. Item noch betailt, ende die voirscr. Ingels dair na virteerden, overmits dat sy inden Hage ligghende bleven een wijltijts, eer sy mynen here na volchden te Vrieslant, bi hande Clais Willemsz., diese van mijns heren weghen quitede, dair die summa of beliep, gelikerwijs als hi aenbrocht, xxxiiij ℔ x ℥ Hollñs, fac. tsamen v ℔ vj ℥ j ß gr.

Item upten lesten dach in Meye tot Medenblic bi Dammas Aerntsz. een deel wagenlude uter Hage, die mit horen waghen ende pairden overtogen by mynen here van Oistervant in Oistvrieslant, om bi him inder reyse te wesen, gegeven te teergelde iiij Gentsce nobel bi hande Cupers. Item noch biden selven Dammas betailt van sciphuyr, dair die voirscr. pairde in overghevoert worden, ij nobel, ende van die paerde te scepen betailt ij ß gr. Item uptie selve tijt Cuper ende anders mijns heren wagenluden, die bi mynen here aldair bleven, gegeven te drincgelde ij Gentsce nobel. Item noch bètailt van cost, die die voirscr. wagenpairde deden, alsoe als sy mit mynen here van Oistervant vander Lune tot Staveren weder quamen, tusschen Staveren ende der Hage, bi Oelric den doerwairder gerekent, tsamen mits cost, die hi oic dede, als hi inder selver reyse ter Lune bi mynen here van Oistervant gesent wort, ende hi aenbrocht, xiiij ℔ ix gr. Hollēs, fac. tsamen, den Gentscen nobel voir lxxxvj gr. gerekent, v ℔ ij ß ij ȝ gr.

Item uptie selve tijt betailt van coste, die mijn here van Ludick dede tot Medenblic, alsoe als hi bi mynen here aldair gecomen was, ende voirt overtoich bi mynen here van Oistervant in Oistvrieslant, binnen eenre nacht dat hi dair lach, dair die summa of beliep, gelikerwijs als dat bi Dammas Aerntsz. gequijt ende biden selven aengebrocht wort, iiij ℔ ij ȝ gr.

Item uptie selve tijt heren Jacob Pietersz. van Leiden betailt van cost, die hi gedaen hadde, alsoe als hi mynen here na volchde uter Hage tot Medenblic toe, overmits dat hi ziec was doe miin here uter Hage sceide, ende dair omme na

comen most, ende mits vij gulden, die hi tot Egmonde bi mijns heren bevelen sinen paidzen Wimken ende meister Clais den maerscalc gegeven hadde, ende anders iiij gulden, die hi den bode van Gelre ende anders in mijns heren orbair wtgeleit hadde, tsamen als hi aenbrocht ij ℔ viij ß iiij ₰ gr.

---

fol. 46 v°. Item ix dage in Junio tot Egmonde bi Gijsken barbier betailt den scipluden, die mit mynen here xiiij dage lanc tot Medenblic gelegen hadden up mynen here wachtende: Eerst mijns heren scipman xij Hollansce scilde. Item tween anderen scipluden, elcx xij ℔ Hollñs, fac. v ℔ iij ß gr.

Item uptie selve tijt (xx dage in Junio) den spoermaker gegeven, ende hi gaf tot Leiden om een deel donrecruyts te bereiden, dat voirt tot Staveren gesent wort, ij ℔ gr.

Item xxj dage in Junio bi mijns heren bevelen Jan Mortemeer ende een deel anderen gesellen Ingels, die inden Hage bi mynen here gecomen waren, gegeven te teergelde, mede te trecken bi mynen here van Oistervant ter Lune in Oistvrieslant, xlviij Gelr. gulden, stuc xxj gr., fac. —— iiij ℔ iiij ß gr.

28 Juni. Item up sinte Pieter ende sinte Pouwels avont Willem Boys ende Jan Perpensier mit iiij gesellen Ingels, die bi mynen here van Oistervant in Oistvrieslant trecken souden, gegeven bi Gijsken barbier bi mijns heren bevelen xij ny gulden. Ende Everdey gegeven, die hi wtgeleyt hadde van cost up een deel provyancy van wyne, die hi van Hoirne inden Hage voirde, als hi aenbrocht, xiiij ß iiij ₰ gr., fac. tsamen xxxv ß iiij ₰.

Item upten anderen dach in Julio bi mijns heren bevelen, daer Wynant bi was, enen vremden

ridder, die wt Ingelant gecomen was, gegeven te hulpe tot sinen teergelde xij ny gulden, stuc xxj gr., fac. xxj ℔ gr.

Item xvij dage in Julio een deel Ingelsce, die inden Hage een wijltijts gelegen hadden ende him selven tafter geteert, ende van dane uptie tijt tot Staveren togen, gegeven bi mijns heren bevelen voir horen cost, him selven uter herberge mede
fol. 47 r°. te quiten: Eerst heren Andries Ecton vj Ing. nobl. Item Pantier den groten Ingelscen xvij Ing. nobl. Item Robbrecht Witwang iiij Ing. nobel, fac. xxvij Ing. nobel, stuc lxxxix gr., fac. x ℔ iij ß gr.

Item noch wtgegeven ende betailt van cost, die die domproefst van Utrecht dede, alsoe als hi mit mynen here van Oistervant van mijns heren wegen getogen was tot Cats omtrent sinte Ma-
22 Juli. rien Magdalenen dach lestleden, ende virteerde uptie reyse ghins ende weder ij ℔ x ℔ j ß gr. Item noch betailt bi Reyner ende Jan Ternync drie scepe, die minen here van Oistervant, sijn gesinde ende den domproefst voirden van Schiedam tot Zeerixee ende weder in Hollant, tsamen xxij scilde, xl gr. voirden scilt, fac. tsamen
—— vj ℔ iij ℔ v ß gr.

Item heeft die domproefst noch gegeven bi mijns heren bevelen heren Gillis vander Schenge in mynderinge van sulken gelde, als miin here him sculdich mach wesen van sinen soute, dat hi inden winter ende dair na tot Staveren verdient hadde, boven die c scilde, die hi ontfangen heeft van Willem Jansz. van Delf, gelijcmen voir int ontfanc clairliken vinden mach, j℄ᶜ scilde, xl gr. voirden scilt, fac. xxv ℔ gr.

fol. 47 v°. Item Willem Sneffen inden Hage betailt, ende men him sculdich was van coste, die een deel gesellen tot sinen huze gedaen hadden inden winter lestleden, die vervolchden om hoir loon vander baerdzen des heren van Gomingijs, die sy geroeyt hadden inder Vriescher reysen, xxx scilde, xl gr. voirden scilt, fac. v ℔ gr.

Item noch wtgegeven ende betailt heren Jan van Heenvliet, die him gebraken van coste die hi gedaen hadde, alsoe als hi uter Hage van mijns heren wege bi sinen bevele getogen was tot Staveren bi mynen here van Oistervant, ter wilen dat hi dair lach, eer Dockem ontset wort, ende virteerde uptie reyse ghins ende weder, als hi aenbrocht, xxij oude scilde xv gr. Item den selven noch betailt, die hi mynen here in siins selfs hant gelient hadde; v Ing. nobel, stuc xc gr., ende den scilt voir xl gr., fac. v ℔ xij ß j ♂ gr.

Item xvij dage in Augusto bi mijns heren bevelen bi aenbrengen Jorgels betailt van eenre steenbusse mit cameren, die hi tot Leiden gecoft hadde, ende toebereet wort in houtligghende, die voirt tot Staveren gesent wort, coste mitter toebereidinghe, als hi aenbrocht, xxj ℔ Hollñs ij gr., fac. ij ℔ xij ß viij ♂ gr.

LAKENEN BUTEN DER LEVERINGE.

fol. 50 v°. Item xv dage in Februario Jan Kibbelair bi mijns heren bevelen betailt van laken, dat Ghiken vander tailgerien tot sinen huze gehailt hadde, ende voirt gegeven wort tot mijns heren cousen den Ingelscen ende den Vriezen wt Oistvrieslant, dair die summa of beliep, als Ghiken aenbrocht, vj Hollansce scilde xij gr., stuc xlij gr., fac. xxij ß gr.

fol. 52 r°. 25 Nov. Inden eersten wtgegeven ende betailt up sinte Katherinen dach anno xcviij Willem vander Couster bi mijns heren bevelen van enen zilveren tuyn, die mijn here him dede nemen ende Foyen van Dochem voirt gheven, coste xv scilde, xl gr. voirden scilt, fac. ij ℔ x ß gr.

Item xxij dage in Decembri Willem vander Couster betailt bi mijns heren bevelen van enen zilveren tuyn, die miin here him dede nemen ende voirt gheven Tyman Hopper den scout van Staveren, xv scilde, stuc xl gr., fac. ij ℔ x ß gr.

Item viij dage in Januario Jan van Zevenbergen betailt van enen zilveren tuyn, die miin here him dede nemen ende Gherrijt Kammynga voirt gheven, coste xv scilde, xl gr. voirden scilt, fac. ij ℔ x ß gr.

---

fol. 52 v°. 27 Maart. Item upten Wittendonderdach Clais van Zwieten ende Jan van Zevenbergen betailt van tween zilveren tuynen, die mijn here him dede nemen ende voirt gheven Hero Henninga ende Hessel uptie Geest, coste xx Hollsc. gulden, stuc xxx gr., fac. v ℔ gr.

---

fol. 53 r°. Item uptie selve tijt (iiij dage in Meye) Philips vanden Dorp betailt van enen zilveren tuyn, die miin here him dede nemen ende voirt gheven bi Everliin enen Vrieze, coste xx Hollsc. gulden, fac. ij ℔ x ß gr.

PIPERS ENDE HERAUDEN.

fol. 55 r°. Item omtrent sinte Agnieten dach bi Ander-
21 Jan. liin bi mijns heren bevelen Hanniken den sot gegeven iiij ny gulden, ℓ Ing. nobel. Ende den spreker van Monickedam, die mynen here een spreke vanden Vriezen overgaf, gegeven ij ny gulden, fac. xiij ℔ vij ʃ.

---

fol. 55 v°. Item xxj dage in Aprille Hanniken mijns heren piper, die na mynen here van Oistervant in Oistvrieslant toich, gegeven j Gentsce nobel, fac. vij ℔ ij ʃ.

---

fol. 56 r°. Item ij dage in Junio tot Medenblic des coninx heraut van Ungerien bi mijns heren bevelen gegeven iiij ny gulden, stuc xxj gr., fac. vij ℔ gr.

VAN PERDE ENDE ZADELRIE WTGEGEVEN.

fol. 57 r°. Item upten eersten dach in Augusto Hanssen den piper betailt bi mijns heren bevelen van enen paerde, dat him mijn here dede nemen ende voirt gheven Reyster den messagier, als hi mynen here die boitscip gebrocht hadde, dat Dochem ontset was, boven v nobel, die him aen enen ambochtsman bewijst worden, vij Ing. nobl., stuc xc gr., fac. ij ℔ xij ℔ vj ʃ gr.

---

fol. 57 v°. Item noch van enen sadel mitten gereide, die geleit wort upten perde dat her Foye van Dochem mire vrouwen gaf, coste vij vr.

VAN OFFERGELDE ENDE OM GODE GEGEVEN.

fol. 61 v°. Item up sHeilichs Sacraments avont tot Me-
28 Mei. denblic inder Beghinen hove, dair miin vrouwe

gegangen was, den Beghinen om Goids willen gegeven x ny gulden, fac. xvij ℔ vj ß.

Item iiij dage in Junio tot Hoirne den here van Montegijs betailt, die hi wtgeleyt hadde tot Medenblic ende tot Hoirne van offergelde voir mire vrouwen, als hi aenbrochte, viij ℔ iij ß

Item uptie selve tijt tot Hoirne enen armen manne, die siin been gebroken hadde, gegeven xxj gr.

fol. 62 r°. Item vij dage in Junio mire vrouwen bi horen bevelen bi Herman den Beyer gesent tot Hoirne, om Gode te gheven aen silveren gelde inder kercken ij ℔ vj ß gr.

Item viij dage in Junio enen armen wyve van Heylo gegeven om Goids willen bi mijns heren bevelen j Vranx. crone, fac. iij ℔ viij ß.

Item ix dage in Junio tot Egmonde, als miin here ende miin vrouwe gegangen waren tSinte Ailbrechts capelle, den selven gegeven te verofferen ij ny gulden, fac. iij ℔ vj ß.

13 Juni. Item svridages post Odulfi tot Egmonde bi mire vrouwen bevelen enen lollairt gegeven j oude gulden van xxij gr.

Item xvj dage in Junio inden Hage heren Aernt mire vrouwen cappelaen betailt, ende hi wtgeleit hadde van offergelde voir mire vrouwen tot Hoirne, Egmonde ende inden Hage, ende voir hair om Gode gegeven binnen xiij dage, als hi aenbrocht, x ℔ iij ß.

Item heren Jan van Renisse betailt, ende hi wtgeleit [hadde] van offergelde ende om Gode gegeven voir mynen here ende mire vrouwen, ende uptie reyse dat miin here in Vrieslant was, vanden

17 Mei. Pinxteravont totes saterdages toe na sinte Jans
28 Juni. dage te Midzomer, dair die summa tsamen of beliep, als hi aenbrocht, die hi darenbinnen tot velen steden ende tot sGravenzande wtgeleit hadde, ende him die domproefst betailt heeft, v ℔ xviij ß ij ♂.

BODELOEN.

fol. 64 r°. Inden eersten up Alreheiligen avont Pierken
1398. mit brieven gesent aen heren Gherijt van Egmonde
31 Oct. tot Staveren, roerende vanden soudeniers, die mijns heren amptlude dair senden souden, om te vernemen of die dair al quamen, gegeven ij scilde, stuc xlij gr., fac. vij ß gr.

---

5 Nov. Item sdinxdages na Alreheiligen dage Garbrant Hugen zoen mit brieven gesent an heren Gherijt van Egmonde tot Staveren, dat hi him niet vorder en saette tot provyancy dan tot xiiij dage na Alreheiligen dage, want her Gherijt van Heemskerc dan dair comen soude, gegeven v ß x ♂.

---

7 Nov. Item (sdonredages dair na) enen bode oistwairts gesent tot Enchuzen ende voirt tot Staveren, om te vernemen vanden gestande van Vrieslant, gegeven iij ny gulden, fac. v ß gr.

---

fol. 64 v°. Item up sinte Martijns avont inden winter
10 Nov. Pieter Philips zoen gesent mit Clais Bartolomees zoen, die inden Hage gecomen was, weder tot Middelburch, om mynen here gelt te brengen, gegeven, want hi tafteren was vander reyse, als hi mitter Vriezen hantvesten tot Ludic gesent was om die te besegelen, xij ß vj ♂ gr.

Item uptie selve tijt Clais Heinricsz. mit brieven gesent aen heren Gherijt van Heemskerc tot Hairlem, dat hi haestelic bi mynen here quame om voirt tot Staveren te trecken, gegheven ij ℔ vj ß.

11 Nov. Item up sinte Martijns dach Lambrecht van Oudwijc mit brieven gesent aen allen den steden ende bailiuwen oistwaerts geseten, dat sy him bereit hilden mit horen harnassch mynen here na te volghen, dair hi voir trecken soude, gegeven iiij ny gulden. Item omder selver saken wille Jan mit brieven gesent in Delflant, Zuythollant ende den lande van Huessden, gegeven iiij ℔ ij ß gr., fac. x ℔ x ß.

Item des anderen dages dair na coman Herman mit brieven gesent aenden bailiu van Kenemerlant ende van Medenblic, dat sy elcx des son-
17 Nov. nendages dair na senden tot Staveren ij^{c} gewapent, gegeven, want hi om des quaets weders wille lange wt was, viij ℔ gr.

Item Jan Dircxz. mit brieven gesent aen Jan van Steenbergen, aenden dijcgrave van Zuythollant ende den scout van Dordrecht, roerende dat sy elcx senden tot Dochem een deel gewapent, alsoe als him voirscr. was, of mijn here woude aen him verhalen, gegeven j scilt. Item Adriaen messailgier omder selver saken wille aenden scoute van Hairlem ende van Alcmair, gegeven iij ℔ viij ß. Item Kerstant omder selver saken wille gesent aenden bailiu van Zerixe, aenden bailiu van Reymerswale ende aen heren Hugen van Heenvliet, him gegeven, overmits dat hi den bailiu van Reymerswale zoeken most inden lande van Mechelen, ende hi xvj dage wt was

omdes quaets weders wille, ij Ing. nobl. Item Pierken omder selver saken wille gesent aenden bailiu van Zuythollant ende aenden rentemeister vander Goude, ende voirt tot Oudewater, gegeven j dubb. mott., fac. tsamen xxxiij ℔ vj ß.

14 Nov. Item van sdonredages dair na Pieter vander Belle mit brieven haestelic gesent om die brieve te halen, die Floris Gijsbrechts zoen van mijns heren weghen mit him hadde, als hi geslaghen wort, gegeven bi Willem vander Couster ij oude gulden, stuc xxij gr., fac. iij ℔ viij ß.

---

fol. 65 r°. Item uptie selve tijt (tsonnendages dair na)

17 Nov. Clais Heinricxz. mit brieven gesent aen Jan Clais zoen tot Hoirne, dat hi sonder vertrec inden Hage quame, gegeven ij Heneg. cronen, fac. vj ℔ iiij ß.

19 Nov. Item up sinte Elizabetten dach Jan mit brieven gesent aenden here van Egmonde, dat hi sonder vertrec inden Hage quame, gegeven iij ℔ ij ß.

Item meister Jan Reyniers zoen betailt, ende hi verteert hadde, als hi gesent wort mit drien of vieren cyrurgijns tot Alcmair bi Florijs Gijsbrechtsz., die aldair lach doe hi geslagen was, als hi aenbrocht viij scilde xvij gr., fac. xxix ℔ v ß.

Item Willem vander Couster betailt, die hi enen bode gegeven hadde ende van mijns heren wegen tot Alcmair gesent was, ende enen anderen bode, die aen heren Jan vander Woude gesent was, dat hi sonder vertrec inden Hage quame, ij ny gulden, fac. v ℔ gr.

---

fol. 65 v°. Item sdinxdages na sinte Katherinen dach
26 Nov. Pieter Philips zoen mit brieven gesent aen heren Gillis van Schenge, dat hi mynen here sonder vertrec overscreve tgestant vander dachvairt, die die Vriezen lest hilden, gegeven bi Ghiken v gulden, fac. . viij ℔ iiij ß.

---

fol. 66 v°. Item swoensdages post Lucie Garbrant Hugenz.
18 Dec. mit brieven gesent aen den steden van Hairlem, van Leiden ende van Aemstelredam, inhoudende dat sy sonder vertrec van horen gerechte inden Hage senden om hore gewapende wille, die sy tot Staveren ligghende hadden, gegeven v ℔ gr. Item omder selver saken wille Jan gesent aender stede van Delf, gegeven vj gr., fac. v ℔ vj ß.

---

fol. 67 r°. Item smanendages na sinte Thomas dach Clais-
23 Dec. ken trompenair mit brieven gesent aen allen den steden ende bailiuwen oistwairts geseten, roerende dat sy hoir lude, die sy tot Staveren hadden ende hoir tijt wtginge tot Jairsdage daer na, hilden aldair liggende tot Meyen dage toe, gegeven viij ℔ iiij ß gr. Item Pieter Philipsz. omder selver saken wille gesent ter Goude, tScoenhoven, Huessden, Dordrecht ende dair omtrent, gegeven v ℔ x ß gr., fac. xiiij ℔ ij ß.

24 Dec. Item upten heiligen Korsavont heren Gherijts bode van Heemskerc, die mit brieven van Staveren aen mynen here gecomen was, gegeven j gulden van xx gr.

---

30 Dec. Item smanendages dair na (na Alrekinder dach) Pieter Philipsz. bi mijns heren bevelen gesent tot Staveren aen den capiteins, om tgestant vanden lande te weten, gegeven j Ing. nobel, fac. — vij ℔ ij ß.

fol. 67 v°. 1399. 5 Jan. Item upten Dertienden avont Claisken koc bi mijns heren bevelen mit brieven gesent doir Sticht alomme tot Staveren toe, om tgestant vanden lande te vernemen, overmits des yses wil, dat hi te water niet over en mocht, gegeven iiij Vranx. scilde, stuc xlviij gr., fac. xvj ß gr.

Item upten Heiligen Dertienden dach heren Gherijts bode van Heemskerc, die mit brieven an mynen here gecomen was van Staveren over lant, gegeven j Heneg. crone, fac. iij ß ij ß.

Item viij dage in Januario Hanssen mit brieven gesent haestelic aenden steden van Leyden, Hairlem, Aemstelredam ende aen allen steden oistwairts gelegen, dat sy sonder vertrec hoir gewapende zenden tot Staveren, alsoe datter gheen gebrec in en ware, of dat sy hoir gewapende aldair hilden ligghende, gegeven vij ß vj ß. Item Garbrant Hugenz. omder selver saken wille gesent tot Rotterdam, Dordrecht, Huessden, Scoenhoven, Oudewater ende Goude, gegeven vj ß viij ß, fac. xiiij ß ij ß.

---

fol. 68 r°. Item (xv dage in Januario) Pieter Philipsz. gegeven, ende hi tafteren was vander reysen, als hi lest tot Staveren gesent wort, overmits dat hi om des yses wil niet over en mocht, ende hi te lande om trecken most, ende wt was drie weken lanc, x ß gr.

---

fol. 68 v°. 31 Jan. Item (svridages na sinte Pouwels dach) des lants bode van Oistvrieslant, die mit brieven an mynen here gecomen was, roerende vander dach-

vairt te houden tot Midvasten, gegeven ij Hollansce gulden, fac. vij ℔ vj ß.

---

12 Febr. Item upten Asschenwoensdach Garbrant mit brieven gesent Tordrecht, dat sy hair gewapende tot Staveren liggende hilden tot Meye toe, want mijn here verstaen hadde, dat hoir capitein van dane wilde, gegeven ij ℔ vj ß. Item omder selver saken wille enen bode gesent ter Goude, gegeven xvj gr., fac. iij ℔ x ß gr.

---

fol. 69 r°. Item (omtrent xxvj dage in Februario), der stat bode van Staveren ende des raeds bode van Vrieslant, die gecomen waren tot Utrecht biden heren vanden rade, dair sy waren up een dachvairt jegens den Gelrescen, gegeven te huefscede ij Hollansce gulden, fac. v ℔ gr.

---

fol. 70 r°. Item (omtrent den eersten dach in Mairte) heren Symon Valcx bode wt Oistvrieslant, die mit brieven vanden gestande aldair an mynen here gecomen was, gegeven ij ny gulden, fac. iij ℔ iiij ß.

---

fol. 71 r°. Item (uptie goide Vridach) bi Willem vander
28 Maart. Couster gegeven enen bode, die tot Egmonde mit mijns heren brieven liep aenden here van Egmonde, dat hi sonder vertrec inden Hage quame jegen dat die Vriezen dair comen souden, gegeven iij ℔ iiij ß.

Item (upten eersten dach in Aprille) des capiteins bode van Staveren, die mit brieven an mynen here gecomen was, gegeven xx gr.

Item Clais Heinricsz. gegeven, ende him gebraken van dat hi gesent wort aen Jan Hereman ende Louweken den clerc, om een cedel dair in gescreven stonden die goide lude, die mijn here lest ten Oistvriezen dienden, xiiij gr.

---

fol. 71 v°. Item upten selven dach (ij dage in Aprille) Pieter Philipsz. mit brieven gezent tot Hairlem, Alcmair, Hoirne, Enchuzen, Monickedam, Yedamme ende an allen bailiuwen, ridderen ende knapen dair omtrent geseten, dat sy des dinx-
22 April. dages dair na over xiiij dagen bi mynen here van Oistervant waren in die voederinge tot Enchuzen, gegeven viij ℔ iiij ß. Item Claisken koc omder selver saken wille ter Goude, tScoenhoven, Oudewater, Liesvelt, Langerake ende dair omtrent, gegeven iij ny gulden. Item Pierken omder selver saken wille gesent tot Leyden, Aemsterdam, aenden bailjuwen aldair ende aen heren Herbren van Yselstein, heren Wouter van Miinden, Otten van Nyenrode ende anders aen allen ridderen ende knapen dair omtrent geseten, gegeven om des quaets weges wille ij ny gulden. Item Heinken omder selver saken wille gesent an heren Heinric van Naeldwijc, der stede vanden Briel, heren Jan vanden Woude, heren Jan van Abbenbroec, ende dair omtrent, gegeven j Hollansce gulden. Item Lambrecht van Oudwijc gesent omder selver saken wille tot Delf, Rotterdam, Dordrecht, tot Huessden ende aen allen ridderen ende knapen dair omtrent, ende voirt aenden here van Zevenbergen, gegeven j Gentsce nobl., fac. tsamen xxviij ℔ gr.

Item Hugen van Assendelf mit brieven gesent

aender stede vander Wijck, dat sy mynen here van Oistervant in Vrieslant dienden mit xxv gewapenden als ander steden, gegeven ij ℔ vj ß.

---

fol. 72 r°. Item (xv dage in Aprille) tot Middelburch heren Pieter, Foyen broeder, die mit brieven roerende vanden gestande van Dochem aen mynen here gecomen was, gegeven j Hollansce gulden, fac. ij ℔ vj ß.

---

fol. 72 v°. Item xviij dage in Aprille Claisken trompenair mit brieven plackairt gesent ter Goude, tScoenhoven, te Oudewater, Aemsterdam, Monickedam ende Yedamme, om him te wederbieden dat sy thuys bleven, ende niet bi mynen here van Oistervant tot Enchuzen en quamen, om voirt mit him in Oistvrieslant te trecken, ten ware datmen hem anders te weten liet, gegeven j Ing. nobel. Item Pieter Philipsz. omder selver saken wille gesent tot Leiden, Hairlem ende Alcmair, Hoirne, Medenblic, Enchuzen ende voirt in Texel, gegeven ij Willems scilde. Item Pierken omder selver saken wille tot Delf, Rotterdam, Sciedam, Dordrecht, Sinte Geerdenberge ende voirt an heren Heinric vander Lecke, gegeven j dubb. mott. Item omder selver saken wille enen bode gesent inden Briel, gegeven j gulden, fac. tsamen xxj gr. iij ß.

Item uptie selve tijt (xx dage in Aprille) Clais Heinricxz. inder nacht mit brieven gezent aen allen den steden ende bailiuwen oistwairts, als Hairlem, Alcmair, Hoirne, Enchuzen ende dair omtrent, inhoudende dat sy sonder vertrec over dach ende nacht senden na mynen here van

Oistervant gewapende tot Staveren, overmits der schaden wille die die van Achtkerspel deden, gegeven j Ing. nobel. Item Garbrant Hugen zoen omder selver saken wille gesent tot Delf, Rotterdam, Schiedamme, Dordrecht, Sinte Geerdenberge ende aenden bailiuwen van Delflant ende van Zuythollant, gegeven iij ny gulden. Item Jan mit brieven gesent omder selver saken wille aenden steden vander Goude, van Scoenhoven ende Oudewater, gegeven ij ℔ x ß. Item Viscoper omder selver saken wille ten Briel, him gegeven xx gr. Item coman Herman omder selver saken wille aenden steden van Leyden, Aemsterdam, Monickedam ende Yedamme, ende aenden bailiu van Riinlant ende van Aemsterlant, him gegeven vj ℔ viij ß gr., fac. tsamen

xxiij ℔ ix ß.

---

fol. 73 r°. Item xxij dage in Aprille Claisken koc mit brieven plackairt haestelic gesent tot Delf, Rotterdam, Goude, Scoenhoven ende Oudewater, roerende dat sy mynen here van Oistervant ymmer noch na volchden, als him voir gescreven was, gegeven j scilt. Item omder selver saken wille Gherijt die scoemaker gesent tot Leiden ende Aemstelredam, gegeven j scilt, fac. tsamen

ix ℔ ij ß gr.

Item xxiij dage in Aprille Jan Dircxz. mit brieven gezent, die die proefst van Bergen van Enchuzen inden Hage zende van mijns heren wegen van Oistervant gaende aenden tolnair van Woudrinchem, gegeven j Hollansce scilt, fac.

iij ℔ vij ß.

Item xxv dage in Aprille Garbrant mit brieven plackairt gezent an allen den ridderen in Zuyt-

hollant geseten, aen heren Jan den Bastairt, heren Willem van Egmonde ende dair omtrent, roerende dat sy sonder vertrec mynen here van Oistervant na volchden in Oistvrieslant, of miin here woude rechten an hoir lijf ende goet, gegeven ij gouden scilde. Item Lambrecht van Oudwijc omder selver saken wille gesent aen heren Reyner Deuer, heren Ailbrecht van Merenstein, heren Gillis van Cralingen, heren Wouter van Miinden ende anders den ridderen int Gestichte geseten, gegeven ij Hollansce scilde, fac. xiiij ℔ iiij ß.

Item Hugen, mijns heren messailgier van Oistervant, die uter Hage aen mynen here van Oistervant in Vrieslant toich, gegeven iiij gulden, dair voir betailt vij ℔ iiij ß.

Item (xxvij dage in Aprille) Hugen, messailgier mijns heren van Oistervant, die van Staveren mit brieven an mynen here van Hollant gecomen was, gegeven ene Heneg. crone, fac. iij ℔ ij ß.

---

fol. 73 v°. Item upten Meye avont Claisken trompenair mit brieven gesent aenden steden van Delf, Rotterdam, Schiedam ende Dordrecht, dat sy sonder vertrec inden Hage zenden, want mijn here mit hem vander Vriescher reyse uptie van Achtkerspel te spreken hadde, gegeven ij ℔ vj ß. Item Garbrant mit brieven omder selver saken wille gesent aenden steden vander Goude ende van Scoenhoven, gegeven j Hollansce gulden. Item omder selver saken wille enen anderen bode gesent tot sGravenzande ende Vlaerdingen, gegeven xvj gr., fac. tsamen vj ℔ iiij ß.

Item upten Meye dach Adriaen mit brieven gezent over al inden lande van Zeelant aen allen den baenridzen, ridderen ende knapen, dat sy elcx quamen bi mynen here tot Enchuzen, als sy zuverlicste mochten, om mit mynen here voirt
11 Mei. over in Oistvrieslant te trecken vandes sonnendages over acht dagen dair na, gegeven v Hollansce gulden. Item Lambrecht van Oudwijc omder selver saken wille gesent aen allen den bailiuwen oistwairts geseten, gegeven j oude dubb. mott. Item Clais koc omder selver saken wil gesent aenden steden van Monickedam, Aemsterdam ende Yedamme, gegeven v ℔ gr. Item Gherijt omder selver saken wille gesent aenden bailiu van Delflant, van Zuythollant ende Althena, gegeven iiij ℔ gr. Item Heinric Coppier omder selver saken wille gesent ter Goude, tScoenhoven ende an heren Dirc van Zulen, gegeven v ℔ gr. Item Ailbrecht omder selver saken wille aender stede vanden Briel, gegeven omdes quaets weders wille ij ℔ vj ß gr., fac. xxxiiij ℔ gr.

Item vj dage in Meye Clais trompenair mit brieven gezent an allen den ridderen ende knapen van Zeelant, om him te wederbieden dat miins heren reyse, die hi uptie van Achtkerspel doen soude, vertoeft ware xiiij [dage] lanc, gegeven j nobl. Item Gherijt Bloetinc omder selver saken wille gesent tot Leiden, Hairlem, Aemstelredam, gegeven j scilt. Item Lambrecht van Oudwijc omder selver saken wille gesent inden Briel, gegeven j gulden. Item Jan Dircx zoen omder selver saken wille gesent tot Delf, Rotterdam, Schiedam, Dordrecht, Huessden, Sinte Geerdenberge ende aenden bailiuwen dair omtrent, gegeven

j lyoen. Item Garbrant Hugen zoen gesent omder selver saken wille ter Goude ende tScoenhoven, gegeven j Hollansce gulden. Item Claisken koc omder selver saken wille gesent tot Hairlem, Hoirne, Medenblic, Enchuzen, Monickedam, Yedamme, in Tessel ende dair omtrent, gegeven ij scilde, fac. tsamen xxvij ß ij ♂.

---

fol. 74 r°. 8 Mei. Item (uptie Heilige Ascensioens dach) bi Gijsken barbier mynen here bi sinen bevelen weder gesent in siins selfs hant, die hi gegeven hadde enen knape die tot Staveren toich, ij Hollansce scilde, stuc xlij gr., fac. x ß ix ♂.

Item xj dage in Meye Jan Dircsz. mit brieven gesent aenden Joncker van Arkel, om him te weten laten vander antwoirde die gecomen was van mynen here van Oistervant bi Willem Cousser, roerende van die van Hamburch, gegeven ℓ Ing. nobel, fac. ij ß viij ♂.

Item xiiij dage in Meye Clais Heinricsz. mit brieven gezent aen allen den ridderen ende knapen van Zeelant, om him te vermanen dat sy ummer tot Enchuzen waren upten Beloken Pinx-
25 Mei. terdach, als him voirgescreven was, gegeven iiij Hollansce gulden. Item Pieter vander Belle omder selver saken wille gesent tot Scoenhoven, Goude, den here van Montfoirde, den here van Culenborch, den here van Bueren ende anderen heren dair omtrent geseten, gegeven j Ing. nobel. Item Claisken koc omder selver saken wille mit brieven gesent tot Delf, Hairlem, Alcmair, Aemsterdam, Monickedam, Yedamme, Hoirne, Enchuzen, Medenblic ende dair omtrent, gegeven

j dubb. mott., j Hollansce gulden. Item omder selver saken wille Gherijt Bloetinc mit brieven gesent tot Delf, Rotterdam, Dordrecht, Huessden ende Althena, gegeven iiij ℔ iiij ß. Item Jan omder selver saken wille gesent ten Briel, sGravenzande ende Vlaerdingen, gegeven xx gr., fac. tsamen xxx ℔ x ß gr.

---

fol. 74 v°. Item Herman, mijns heren messailgier van Oistervant, die mit brieven toich aenden here van Asperen van mijns heren wegen, ende mynen here van Oistervant die antwoirde dair of tot Staveren brengen soude, gegeven ij Vranx. cronen, stuc xliij gr., fac. xj ℔ gr.

17 Mei. Item upten Pinxteravont Adriaen messailgier mit brieven plackairt gesent aenden rentemeisters van Zeelant, roerende dat sy geboden, of yement ware die soudye verdienen woude, dat die bi mynen here tot Staveren quame: men soude hem in schriven, gegeven v ℔ v ß. Item Dircxken piper omder selver saken wille gesent tot Leiden, Hairlem, Aemstelredam ende aen allen den steden oistwairts geseten, gegeven j Ing. nob. Item Mees die wever omder selver saken wille gesent ter Goude, tScoenhoven ende Oudewater, gegeven ij ℔ vj ß. Item Viscoper omder selver saken wille gesent ten Briel, gegeven xviij gr. Item omder selver saken wille Garbrant mit brieven gesent tot Delf, Rotterdam, Dordrecht, Huessden ende den bailiuwen dair omtrent, gegeven j dubb. crone van liiij gr., fac. xxj ℔ iij ß.

Item xxvj dage in Meye Garbrant Hugenz. van Hairlem mit brieven gesent aenden steden van Leyden, Delf, Rotterdam, Dordrecht, Goude

ende Scoenhoven, inhoudende dat sy kondichden allen metselaren, dat een ygelic die gelt verdienen wilde quame tot Staveren, gegeven j Gentsce nobel. Item omder selver saken wille enen bode gesent tot Aemstelredam ende dair omtrent, gegeven ij ℔ gr. Item Adriaen omder selver saken wille gesent tot Alcmair, Hoirne, Medenblic ende Enchuzen, gegeven j Heneg. crone, fac. tsamen xij ℔ v ß gr.

---

fol. 75 r°. Item uptie selve tijt Clais koc mit brieven plackairt gesent haestelike van Egmonde tot Hairlem, Delf, Leyden, Rotterdam, Dordrecht, Goude, Scoenhoven ende Oudewater, inhoudende dat sy over dach ende nacht mynen here na volchden tot Staveren, om mit him voirt te trecken, want miin here verstaen hadde, dat siin vriende Dochem niet langher houden en mochten, gegeven j Gentsce nobel. Item omder selver saken wil enen knape uten dorp gesent tot Aemsterdam ende dair omtrent, gegeven j Hollansce scilt, fac. x ℔ ix ß.

Item xxvij dage in Meye Adriaen van Hoirne gesent tot Enchuzen, om mijns heren scepe van Hollant die aldair lagen tot Medenblic te doen comen, gegeven xxj gr.

28 Mei. Item up sHeilichs Sacraments avont Pieter Philipsz. van Staveren, dair die domproefst was, gesent an mynen here tot Medenblic mit brieven, roerende van alrehande gestande dat die domproefst dair vernomen hadde, gegeven j gulden van xxj gr.

Item Adriaen, die mit brieven van mynen here aldair aenden domproefst gecomen was ende we-

der om toich, gegeven biden domproefst ende bi Gijsken barbier, iij ℔ vj ß.

30 Mei. Item des anderen dages na dez Heilichs Sacraments dach Pieter Philipsz. van Medenblic gesent bi mynen here van Oistervant bi Lewairden, dair hi was om tgestant te weten, gegeven, want hi vj gulden van sciphuyr geven most, ix ny gulden, fac. xv ℔ ix ß.

Item upten eersten dach in Junio Robbigen messailgier van Medenblic gesent bi mynen here van Oistervant, noch om tgestant te vernemen, gegeven v ny gulden, fac. viij ℔ ix ß.

Item enen bode van Medenblic inden Hage gesent, om een cedel vanden cost, die over een jair aldair gedaen was, vanden rentemeister van Noirthollant te halen, gegeven j scilt, fac. iij ℔ vij ß.

Item des avonts Pieter Philipsz. noch gesent bi mynen here van Oistervant, om him sonderlinge gestant te weten laten, gegeven iij oude vranken, fac. ix ℔ ix ß.

Item iij dage in Junio Reyster messailgier, die mit brieven an mynen here gecomen was, dat Dochem was ontset, gegeven j Gentsce nobel, fac. vij ℔ ij ß.

Item iiij dage in Junio Adriaen mit brieven van Hoirne gesent aen Symon Bertouts zoen, dat hi sonder vertrec bi mynen here quame, gegeven j Heneg. crone, fac. iij ℔ iij ß.

---

fol. 75 v°. Item uptie selve tijt (v dage in Junio) Pieter vander Belle mit brieven gesent tot Staveren an heren Hacke, dat hi sonder vertrec bi mynen here tot Hoirne quame, gegeven, want hi him tafter teerde, j Ing. nobel, fac. vij ℔ iiij ß gr.

Item ix dage in Junio Clais koc mit brieven gesent van Egmonde bi mijns heren bevelen an mynen here van Oistervant tot Dochem, om tgestant te vernemen, gegeven iij Vranx. scilde, fac. xij ß vj ♂.

13 Juni. Item svridages post Odulfi tot Egmonde Reyster, mijns heren messailgier van Oistervant, gegeven j Heneg. crone, ende Ansiel, mijns heren bode van Ludic, die mit brieven an mynen here wt Vrieslant gecomen was, gegeven j Pieter, fac. vj ß xj ♂.

Item xv dage in Junio inden Hage bi mijns heren bevelen sinen harnasschmaker, die mit alrehande banneren in Oistvrieslant trecken soude, gegeven j dubb. crone, j Hollansce gulden, fac. vij ß j ♂.

Item xvj dage in Junio Clais Heinricsz. mit brieven gezent aender stede van Hairlem, dat sy sonder vertrec xx van hore vroescip bi mynen here senden, omder maren wille van Oistvrieslant, gegeven j nye gulden van xxj gr.

Item inder nacht uptie selve tijt Gherijt mit brieven haestelic gezent aenden bailiu van Delflant, dat hi sonder vertrec wtbode alle die ghene die hem wapenen mochten, om tot Staveren te trecken ende dat te houden, gegeven xvj gr. Item omder selver saken wille enen bode gesent aenden bailiu van Riinlant, gegeven x gr., fac. ij ß ij ♂.

Item xviij dage in Junio Hugen, mijns heren messailgier van Oistervant, die tot Egmonde mit brieven an mynen here quam, gegeven te huefscede iiij ß ij ♂.

Item uptie selve tijt Adriaen messailgier mit brieven gezent aenden steden van Hairlem, Alc-

mair, Hoirne ende den bailiuwen van Kenemerlant ende van Medenblic, dat sy sonder vertrec mit horen luden tot Staveren toghen, wantet in sorghen stonde, gegeven j toernken, j R. gulden, fac. vj ß iij ß.

Item xxj dage in Junio Crayken mit brieven gezent aen allen den steden van Zeelant, inhoudende dat sy een deel gewapende bi mynen here van Oistervant in Oistvrieslant zenden wilden, ende vanden ij^{c} Vriezen, die miin here verslagen hadde, om him die maren te weten laten, gegeven j dubb. crone, j R. gulden. Item omder selver saken wille Hugen gesent tot Delf ende Tordrecht, gegeven xxj gr. Item Jan omder selver saken wille gesent tot Hairlem ende Leiden, gegeven, mits dat hi van eenre reyse van Leiden tafteren was, ij ß vj ß, fac. xj ß x ß.

Item xxiij dage in Junio Copperment, mijns heren bode van Oistervant, die miin here die boitscip brocht datter wel ij^{c} Vriezen geslagen waren, gegeven x ny gulden, stuc xxj gr., fac. xvij ß vj ß.

fol. 76 r°. 24 Juni. Item (up sinte Jans dach) Gijsken biertapper betailt, ende him gebraken van eenre reyse, die hi van mijns heren wege tot Staveren gelopen was, iij ny gulden, fac. v ß iij ß.

25 Juni. Item (des woensdages dair na) Robbigen messailgier mit brieven, die van mynen here van Oistervant quamen, uter Hage gesent an mynen here van Hollant tot Egmonde, dair hi bedevairt gereden was, iij ß vj ß.

Item als miin here tot Hairlem was om voirt in Vrieslant te trecken Louwe Fouters zoen mit

brieven gesent van dane tot Staveren aen mynen here van Oistervant, roerende van alrehande gestande, gegeven iij ny gulden, fac. v ℔ ij ß.

---

28 Juni. Item (up sinte Pieter ende sinte Pouwels avont) Hugen, mijns heren messailgier van Oistervant, die mit brieven aen mynen here geconien was, gegeven bi meister Jan j Gensce scilt, fac. iiij ℔ gr.

---

1 Juli. Item sdinxdages dair na Hanssen mit brieven, die hi wt Beyeren gebrocht hadde ende aen mynen here van Oistervant gingen, gesent biden selven in Oistvrieslant, gegeven ij scilde, stuc xl gr., fac. vj ℔ viij ß.

4 Juli. Item up sinte Martijns dach Translacio Clais koc mit brieven gesent aen mynen here van Oistervant tot Staveren, om tgestant van him te weten vander schade, die up tWat gesciet was, gegeven iij Hollansce gulden, stuc xxx gr., fac. vij ℔ vj ß.

---

fol. 76 v°. Item vj dage in Julio Adriaen haestelic mit brieven uter Hage gesent aenden steden van Hairlem ende van Alcmair, dat sy sonder vertrec zenden van horen gesellen uten gerechte an mynen here, om sonderlinge saken wille van Vrieslant, die miin here mit him te spreken hadde, gegeven j crone van xxxix gr. Item Clais koc omder selver saken wille gesent ter Goude, tScoenhoven ende te Oudewater, gegeven ij ℔ vj ß. Item Mees die wever omder selver saken wille gesent tot Leiden ende Aemstelredam, gegeven ij ℔ v ß. Item Clais Heinricsz. omder selver saken wille gesent aen allen den steden van Zeelant, gegeven

Leiden, Hairlem ende Alcmair, roerende dat sy bussen ende scutte sonder vertrec tot Staveren senden wilden, overmits datter aldair gebrec ware, gegeven xij ny gulden, fac. xxj ß gr.

Item xvij dage in Julio Hanssen mit brieven gesent aenden steden van Aemsterdam, Monickedam ende Yedam, dat sy sonder vertrec senden elcx j deel scutte tot Staveren, gelijc den anderen steden van Hollant, dair her Gherijt van Egmonde die boitscip an him of gedaen hadde, gegeven v ß gr.

fol. 77 v°. Item xxj dage in Julio Hanssen messailgier mit brieven gesent aenden lantgrave van Leutenberch in Beyeren, dat hi bi mynen here ten Vriezen quame, dair mijn here, oft God wil, een reyse doen soude, gegeven xvij R. gulden xvij gr., stuc xxxvj gr., fac. ij ℔ xij ß v ß gr.

23 Juli. Item swoensdages na sinte Marien Magdalenen dach Clais Tromp mit brieven gesent Tordrecht, tSinte Geerdenberge, Huessden, tScoenhoven, ter Goude, te Oudewater ende voirt aenden here van Arkel ende aenden here van Egmonde, roe-
28 Juli. rende dat sy des manendages dair na quamen inden Hage up een ghemene dachvairt van allen mijns heren rade ende steden van Hollant ende van Zeelant, gegeven vj ß gr. Item Pieter Philipsz. gesent omder selver saken wille aen allen den rade ende steden van Noirthollant ende van Vrieslant, him gegeven vij ß vj ß gr. Item Pierken omder selver saken wille gesent inden Briel, gegeven xxj gr., fac. xv ß ij ß.

24 Juli. Item sdonredages dair na Kerstiaen, mijns heren bode van Ludic, die mit brieven an mynen

ij Gentsce scilde, stuc xlix gr. Item Jan omder selver saken wille te Delf, Rotterdam, Schiedam ende Dordrecht, gegeven xxij gr., fac. xviij ß ij ß.

Item des anderen dages dair na Jan Dircxz. mit brieven gesent aenden bailiuwen van Rijnlant ende van Kenemerlant, dat sy sonder vertrec inden Hage quamen, gegeven ij ny gulden. Item Jan omder selver saken wil gesent aenden bailiu van Delflant, gegeven xij gr. Item Gherijt omder selver saken wille gesent aenden bailiu van Aemsterlant, gegeven ij ß iiij ß, fac. vij ß x ß.

---

13 Juli. Item up sinte Margrieten dach Godevairt gesent om een kist mynen here toebehorende, die tot Hairlem gebleven was, alsoe miin here lest van Medenblic toich, daer in waren alrehande cedulen, roerende vander Vriescher reysen, gegeven ij ß vj ß.

14 Juli. Item smanendages inder nacht dair na Jan Dircxz. mit brieven tot Leiden gesent an heren Florijs van Alcmade, dat hi sonder vertrec tot Staveren toge, als him bevolen was, gegeven viij gr.

fol. 77 r°. Item omtrent die selve tijt Adriaen mit brieven plackairt gesent aenden bailiuwen van Riinlant, van Kenemerlant ende van Aemsterlant, inhoudende dat sy geboden elcx in sinen bedrive, dat nyemant en toge mitter wone in steden ter tijt toe dattet oirloge van Vrieslant gesleten ware, gegeven j dubb. crone van lx gr. Item Gherijt omder selver saken wille gesent aenden bailiuwen van Delflant ende van Zuythollant, gegeven ij ß vj ß gr., fac. tsamen vij ß j ß gr.

Item xv dage in Julio Jorgel mit brieven van gelove gesent mit Dirc Sluter aenden steden van

Leiden, Hairlem ende Alcmair, roerende dat sy bussen ende scutte sonder vertrec tot Staveren senden wilden, overmits datter aldair gebrec ware, gegeven xij ny gulden, fac. xxj ß gr.

Item xvij dage in Julio Hanssen mit brieven gesent aenden steden van Aemsterdam, Monickedam ende Yedam, dat sy sonder vertrec senden elcx j deel scutte tot Staveren, gelijc den anderen steden van Hollant, dair her Gherijt van Egmonde die boitscip an him of gedaen hadde, gegeven v ß gr.

fol. 77 v°. Item xxj dage in Julio Hanssen messailgier mit brieven gesent aenden lantgrave van Leutenberch in Beyeren, dat hi bi mynen here ten Vriezen quame, dair mijn here, oft God wil, een reyse doen soude, gegeven xvij R. gulden xvij gr., stuc xxxvj gr., fac. ij ℔ xij ß v ȝ gr.

23 Juli. Item swoensdages na sinte Marien Magdalenen dach Clais Tromp mit brieven gesent Tordrecht, tSinte Geerdenberge, Huessden, tScoenhoven, ter Goude, te Oudewater ende voirt aenden here van Arkel ende aenden here van Egmonde, roe-
28 Juli. rende dat sy des manendages dair na quamen inden Hage up een ghemene dachvairt van allen mijns heren rade ende steden van Hollant ende van Zeelant, gegeven vj ß gr. Item Pieter Philipsz. gesent omder selver saken wille aen allen den rade ende steden van Noirthollant ende van Vrieslant, him gegeven vij ß vj ȝ gr. Item Pierken omder selver saken wille gesent inden Briel, gegeven xxj gr., fac. xv ß iij ȝ.

24 Juli. Item sdonredages dair na Kerstiaen, mijns heren bode van Ludic, die mit brieven an mynen

here gecomen was ende weder thuyswaert gesent wort, gegeven ij ny gulden, fac. iij ℔ vj ß

24 Juli. Item up sinte Jacobs avont Claisken mit brieven gesent aenden bailiu van Kenemerlant, roerende dat hi sonder vertrec sende mynen here tgelt, dat wt sinen bedrive gaen soude, ter soudenaers behoif, die tot Staveren lagen, gegeven ij ny gulden, fac. iij ℔ vj ß.

25 Juli. Item up sinte Jacobs dach Zeeuwen, Jan Hermans knape, mit brieven gesent tot Staveren aenden capiteins ende den rentemeister aldair, roerende vanden goede, dat die Vriezen tot Staveren brochten, gegeven ij ny gulden, fac. iij ℔ vj ß.

Item bi Pilgrim enen bode gesent mit brieven an heren Heinric vander Lecke, roerende dat hi him bereide mynen here te dienen uptie Vriezen, gegeven ij ny gulden, fac. iij ℔ vj ß.

---

fol. 78 r°. Item uptie selve tijt (smanendages na sinte
28 Juli. Jacop) Willem vandèn Berge gesent aenden steden van Hairlem, Aemsterdam, Leiden, Alcmair, Hoirne ende Enchuzen, mit brieven van gelove, roerende dat elcx een deel scut tot Staveren senden wilde haestelic, gegeven te teergelde xvj ℔ viij ß.

Item Herman, mijns heren bode van Oistervant, die mit brieven an mynen here gecomen was, gegeven ij ny gulden, fac. iij ℔ vj ß.

---

fol. 78 v°. Item uptie selve tijt (sinte Pieters dach ad
1 Aug. Vincula) Pieter vander Belle mit brieven gesent an heren Bartolomees van Raporst, heren Otten van Nyenrode, heren Wouter van Mijnden, heren Herbren vanden Bossch ende anders den

ridderen inden Neder Gestichte geseten, inhoudende dat sy mynen here te dienste quamen up
29 Aug. sinte Jans dach Decollacio ten Vriezen, alsoe die reyse overdragen was, ende mynen here een antwoirde dair of lieten weten, gegeven v ℔ gr. Item Garbrant Hugen zoen omder selver saken wille gesent aen allen den ridderen in Zuytholland, heren Jan van Cronenburch, den here van Zevenbergen ende dair omtrent, gegeven vj ℔ viij ß. Item Pieter Philipsz. omder selver saken wille aenden here van Arkel, den here van Huekuelen, den here van Montfoirde, den here van Culenborch ende van Abcoude ende dair omtrent, ende voirt aenden joncker van Batenburch, gegeven iij vranken xvj gr. Item Claisken trompenair uptie selve tijt gesent aenden houtvester ende capiteynen ende goiden luden die tot Staveren waren, gegeven vj ℔ viij ß. Item omder selver saken wille enen bode gesent aen heren Jan vander Woude, heren Jan van Abbenbroec ende dair omtrent, gegeven j Hollansce gulden, fac. tsamen xxxj ℔ xj ß gr.

---

5 Aug. Item sdinxdages dair na Robigen messailgier mit brieven gesent an minen here van Ludic, dat hi sonder vertrec inden Hage quame, gegeven iiij vranken. Item Clais Heinricsz. omder selver saken wille gesent an minen here van Oistervant in Henegau, gegeven iiij vranken, stuc xxxix gr., fac. xxvj ℔ gr.

---

fol. 79 r°. Item up onser Vrouwen dach Assumpcio Rob-
15 Aug. bigen messailgier mit brieven uter Hage gesent an mynen here van Ludich, inhoudende dat mijns heren reyse van Vrieslant vertoeft was een wijl-

tijts, gegeven te teergelde v Hollansce gulden, stuc xxx gr., fac. xij ℔ vj ß.

---

17 Aug. Item tsonnendages na onser Vrouwen dach Assumpcio Adriaen mit brieven gesent aenden steden van Hairlem, Alcmair, Medenblic, Hoirne, Enchuzen, Monickedam, Yedamme ende aen allen ridderen ende knapen dair omtrent geseten,
22 Aug. inhoudende dat sy des vridages dair na bi mynen here quamen inden Hage, gegeven ij Vranx. cronen, stuc xlv gr. Item Viscoper omder selver saken wille gesent tot Leiden, Aemstelredam, Muyden ende den ridderen inden Gestichte geseten, gegeven ij Hollansce gulden. Item Jan omder selver saken wille gesent aenden rentemeister van Voirne, heren Jan van Abbenbroec ende heren Zweder van Heenvliet, gegeven j Hollansce gulden. Item Jan Dircxz. omder selver saken wille gesent aen allen den steden, ridderen ende knapen van Zuythollant, inden lande van Huessden ende dair omtrent geseten, ende voirt anden here van Zevenbergen, gegeven ij Vranx. cronen. Item Clais koc omder selver saken wille aenden steden vander Goude, Scoenhoven, Oudewater ende anders den ridderen dair omtrent geseten, ende voirt aenden here van Huekuelen, gegeven j dubb. crone, fac. tsamen
—— xxvij ℔ j ß.

fol. 79 v°. Item als mijn here tot Vrieslant wairt toich, ende hi tot Hairlem was, bi Ghiken den clerc Clais Heinricxz. van dane gesent, ende Ghiken wtleide mit brieven aenden steden van Leiden, Delf ende Dordrecht, dat sy mynen here haesteliken tot Staveren na volchden, gegeven j Vranx. crone, j Dordr. gulden. Item Claisken omder

selver saken wille gesent tot Sperendam, dat sy den scepen die dair doer quamen seiden, dat sy mynen here sonder vertrec na volchden, gegeven j nye gulden, fac. tsamen viij ℔ gr.

18 Aug. Item uptie selve tijt (smanendages dair na) Pieter Philipsz. mit brieven gesent aen allen den rade ende ridderen van Zeelant, dat sy oic des 22 Aug. vridages uptie dachvairt inden Hage waren, gegeven iij Hollansce scilde, fac. xj ℔ gr.

Item Pieter Philipsz. betailt, ende een pairt verteert hadde inden Hage, dat hi reet van Enchuzen haestelic, als hi wt Oistvrieslant quam van mynen here van Oistervant mit brieven aen mynen here van Hollant, iiij ny gulden, fac. vij ℔ gr.

20 Aug. Item swoensdages dair na Kerstgen mit brieven gesent aenden bailiuwen van Riinlant, van Kenemerlant ende aen heren Florijs van Alkemade tot Staveren, inhoudende dat sy sonder vertrec hoir maentgelt betailden, of dat sy te ghizel togen, gegeven ij Vranx. cronen. Item omder selver saken wille Gherijt mit brieven gesent aenden bailiu van Delflant, gegeven xij gr., fac. viij ℔ vj ß.

24 Aug. Item tsonnendages dair na Pieter vander Belle mit brieven gesent aenden heren van Asperen, van Montfoirde, van Culenborch, van Bueren, van Batenburch, heren Otten vander Lecke ende dair omtrent, roerende dat mijns heren reyse vanden Vriezen vertoeft ware toten zomer toe, ende voirt aenden hertoge van Gelre, gegeven iij Vranx. cronen. Item omder selver saken wille Adriaen mit brieven gesent aen mynen here van Ludic, gegeven iij Vranx. cronen, stuc xlv gr., fac. —— xxij ℔ vj ß.

26 Aug. Item sdinxdages dair na Garbrant Hugen zoen mit enen plackairt gesent aenden bailiu van Delflant, inhoudende dat hi van elken riem leverde iiij gr., Staveren inden winter mede te houden, gegeven xij̄ gr.

Item Louwe Foutersz. uter Hage gesent om swanen tot mijns heren behoif in Vrieslant te halen, gegeven j Ing. nobel, fac. vij̄ ß vj ß.

---

fol. 80 r°. Item up sinte Jans dach Decollacio Pierken
29 Aug. mit brieven gesent aenden bailiuwen van Aemsterlant, van Riinlant, van Kenemerlant ende van Medenblic, dat sy mitten lantluden alsoe spraken, dat sy van elken riem leverde des dages, Staveren mede te houden, iiij gr., gegeven ij̄ Hollansce scilde. Item Gherijt Bloetinc omder selver saken wille gesent aenden bailiu van Delflant, gegeven xij gr., fac. viij ß iij̄ ß.

---

3 Sept. Item swoensdages dair na Pieter vander Belle mit brieven gesent an allen den ridderen ende knapen in Zuythollant geseten ende dair omtrent, ende voirt aenden here van Zevenbergen, inhoudende dat sy mynen here elcx een deel gewapent senden tot Staveren, of dair selve quamen in mijns heren leveringe, om binnen den winter Staveren te bewaren, gegeven vj gulden. Item Adriaen omder selver saken wille gesent aen allen den ridderen van Zeelant, gegeven ij̄ Hollansce scilde xxij gr. Item Garbrant gesent omder selver saken wille anden steden van Hairlem, Alcmair, Hoirne, Monickedam ende den ridderen dair omtrent, gegeven ij Hollansce scilde xxij̄ gr. Item Clais trompenair omder selver saken wille

aen heren Willem van Egmonde, den here van Abcoude, van Montfoirde, van Asperen, van Huekuelen ende dair omtrent, gegeven v ℔ x ß. Item Jan omder selver saken wille tot Aemsterdam, heren Otten van Nyenrode, heren Herbren vanden Bossche ende dair omtrent, gegeven iiij ℔ ij ß gr., fac. tsamen xxxviij ℔ x ß gr.

fol. 80 v°. 8 Sept. Item omtrent onser Vrouwen daghe Nativitas Pieter Philipsz. mit brieven plackairt gesent aenden bailiu van Zuythollant, dat hi gebode dubbelde heervairt ende die sende tot Staveren, om aldair te graven, gegeven iij ℔ ix ß gr.

Item Garbrant Hugenz. corts dair na noch mit brieven gesent aenden bailiu van Zuythollant, roerende dat hi lude onder him tot Staveren sende, als him gescreven was, wantse aldair noch niet gecomen en waren, gegeven j scilt, fac. iij ℔ viij ß.

Item Jan mit brieven gesent aen Heinric Jansz. ter Nesse, dat hi sonder vertrec zende tot Staveren een deel bussen, die van Dochem gecomen waren, gegeven j oude gulden van xxiij gr.

19 Sept. Item svridages dair na (na sinte Lambrechts dach) Robbigen messailgier mit brieven gesent aen heren Jan van Renisse, om te vernemen vander dachvairt die die Vriezen mitten Gestichte houden souden, gegeven j helincge, fac. iij ℔ ix ß.

fol. 82 r°. CLEEN FOUREYN.

1398. 12 Nov. Item uptie selve tijt (sdinxdages na sinte Martijns dach) Nouwiken, die tot Staveren trecken soude, gegeven bi mijns heren bevele iiij ny gulden, fac. vj ℔ viij ß.

fol. 82 v°. Item Ane Wouters betailt van linnenclederen voir Foeyen kinder van Dochem, ij ℔ x ß.

---

26 Dec. Item (up sinte Steffens dach) Herman den snyder betailt, ende hi verdient hadde aen Foeyen kinder van Dochem hoir cleder te maken, ende anders den gesinde, die hi hoir cleder gemaict hadde, xvj ℔ iiij ß gr.

---

fol. 83 r°. Item bi Herman Willemsz. betailt van tween riemen ende mesken, die Foyen kindere van Dochem hadden, ij ℔ gr.

---

fol. 83 v°. Item (omtrent xvij dage in Januario) mijns he-
1399. ren dochter die hevet bi belike gegeven tot horen Vastenavont j gulden. Item den scoelkinderen uter Hage gegeven voir mynen here, miinre vrouwen ende den rade, iij ny gulden. Ende des rentemeesters knecht van Voirne, die provyancy te leveren pleecht, gegeven j gulden, fac. tsamen viij ℔ iiij ß.

Item (ij dage in Februario) den scoelkinderen van Leyden, die aen mynen here cokerelden, gegeven ij ny gulden. Item den coralen inder capellen enen Gentscen scilt. Item Everlijns bastairt dochter ende alrehande maechden ij gulden, facit x ℔ vij ß.

---

fol. 84 v°. Item upten Wittendonredach enen maelre, die
27 Maart. een der Vriezen wapen gemaict hadde, gegeven voir sinen arbeyt iij ny gulden, fac. v ℔ gr.

---

30 Maart. Item upten heyligen Paischdach enen wyve ende enen knecht, die mynen here een groet broot

ende boter brochten, bi Willem vander Couster ende meister Clais Jansz. gegeven ij ny gulden, fac. iij ℔ iiij ß.

Item Jan den snyder betailt, ende hi verdient hadde aender dwerghinnen ende Vriezinnen cleder, die hi jegens der tijt voirscr. gemaict hadde, iij ℔ x ß.

Item ij dage jn Aprille den dwerghinnen ende Vriezinnen gegeven te verspelen iij ny gulden, fac. v ℔ gr.

---

fol. 85 v°. Item xiiij dage in Meye een deel jonge clercken, die tot vele tiden hadden helpen haestige brieven schriven aen allen den steden, landen, ridderen, knapen ende anderswair, overmits der Vriescher reysen wille, him tot tween tiden gegeven, tsamen xiij ℔ iiij ß.

Item uptie selve tijt enen Ingelscen, die[n] sout an heren Gherijt van Egmonde brac ende tot Staveren na mynen here trecken soude, gegeven j scilt, fac. iij ℔ vij ß.

---

18 Mei. Item (upten Pinxerdach) Foyen kinder van Dochem gegeven te speelgelde j gulden van xxj gr.

Item (xxvj dage in Meye) Wailwiin den roydrager betailt, ende hi wtgeleit hadde van een luttel costs, die miin here ende miin vrouwe tot Catwijc deden, j Hollansce scilt, fac. iij ℔ vij ß.

Item tot Egmonde den tortijsdragers gegeven te verdrincken enen gulden, ende den poirtier tot Egmonde bi mijns heren bevelen ghegeven iij ny gulden, fac. vij ℔ gr.

Item meister Aernt den koc, die mit mynen here van Oistervant in Vrieslant wilde, gegeven iij ℔ vj ß.

fol. 86 r°. Item noch betailt van sciphuyr voirden domproefst, als him miin here sende van Medenblic tot Staveren bi mynen here van Oistervant, ende van belenchier in die herberge, dair hi lach, ende van een luttel costs, xiij ß ix ȝ.

Item upten lesten dach van Meye tot Hoirne mijns heren ende mire vrouwen paidzen gegeven scoen mede te copen v ny gulden, fac. viij ß ix ȝ.

Item uptie selve tijt betailt van costs, die die domproefst van Utrecht dede mit heren Jacob Pieters zoen, alsoe als sy van Medenblic togen jegens mynen here van Ludic, die aldair comen soude, ende sy hen misten ende lagen des nachts mit vier wagen tot Hoirne, ende verteerden mit horen ende der perden cost, ende van wiin in die vlesschen gedaen, xiiij ß vj ȝ.

1 Juni. Item des anderen dages dair na Ghiken den Keyser gegeven, dair hi laken mede copen soude te cousen voir enen ridder, die mit mynen here van Ludic tot Medenblic gecomen was, ende miin here him siin couse dede gheven, ij ny gulden, fac. iij ß vj ȝ.

Item iiij dage in Junio tot Medenblic bi mijns heren bevelen bi aenbrengen Gijsken Barbiers betailt van een deel ganse, die mijns heren honde gebeten hadden, ij ß vj ȝ.

Item uptie selve tijt den poirtier vanden huze tot Medenblic bi mijns heren bevelen gegeven te verdrincken j gulden van xxj gr.

Item joncfrouwe Zoeten betailt, ende hair gebraken van huven, die sy voir mire vrouwen gecoft hadde, ij Hollansce scilde. Item bider selver Heilken ende der Vriezinnen gegeven te verdrincken iij ny gulden, fac. xvj ß gr.

Item v dage in Junio tot Hoirne bi Gijsken Barbier betailt van stovegelde voir mynen here ij Hollansce scilde, fac. vij ℔ ij ß.

Item vij dage in Junio tot Hoirne bi mire vrouwen bevelen bi hande Jacob Willems betailt van stoevegelde voir mire vrouwen, v ℔ gr.

Item uptie selve tijt Bandet gegeven om kaneel voir mire vrouwen te copen, xv gr.

Item noch uptie selve tijt een deel visschers, die mitter seghen voir mynen here gestreken hadden, gegeven j Hollansc scilt, fac. ij ℔ vij ß.

Item viij dage in Junio tot Hoirne bi mire vrouwen bevelen biden domproefst betailt van piipcaneel, die hi tot mire vrouwen behoif coft, ij Hollansce scilde, fac. x ℔ ix ß.

Item uptie selve tijt bi mijns heren bevelen enen scipman, die die conde te draghen pleecht voir mynen here tusschen Staveren ende Medenblic, gegeven ℓ Ing. nobel, fac. ij ℔ viij ß.

Item ix dage in Junio tsavonts tot Egmonde Casiin ende tween paidzen die songhen bi mijns heren bevelen, gegeven iij oude gulden, stuc xxij groit, facit v ℔ vj ß gr.

fol. 86 v°. Item xviij dage in Junio Egbrecht, die uten here aen mynen here gecomen was ende weder dair toich, gegeven te verteren onder wegen bi mijns heren bevelen ij Vranx. scilde, stuc 1 gr., fac. viij ℔ iiij ß.

---

24 Juni. Item (na sinte Jans dach te Midzomer) mijns heren twee paidzen van Oistervant, die wt Vrieslant gecomen waren, gegeven te verdrincken ij ny gulden, fac. iij ℔ vj ß.

---

fol. 87 r°. Item meister Jan den cyrurgiin, die mynen here over een jair in die Vriessche reyse gedient hadde, gegeven voir sinen arbeit vj ny gulden, fac. x ℔ vj ß.

---

fol. 87 v°. Item (na sdonredages na sinte Bartolomeus 28 Aug. dach) als miin here van Oistervant in Zeelant was, bi Ghiken den clerc den gesellen vanden Briel, die mynen here mit eenre baerdze gevolcht waren tot Zerixe ende weder tot Geervliet toe, gegeven te verdrincken vj ℔ viij ß gr.

TOCHT VAN 1399.

GRAFELIJKE REKENINGEN BERUSTENDE OP HET RIJKS-ARCHIEF TE 's GRAVENHAGE: III. 56.

Bijlage.

REKENING VAN GARBRAND VAN DEN COUSTER WEGENS SCHULDEN VAN DEN GRAAF VAN OOSTERVANT.

JHESUS.

fol. 1 r°. Dit is dat here Garbrand vander Couster, proefst van Bergen in Henegau, ontfaen heeft van alsulken goede, als mijn lieve here van Hollant minen lieven here van Oistervant sinen zone gaf ende bewijsde, om die scult mede te betalen, die mijn lieve here voirscr. sculdich was alrehande personen, roerende vander reyse ter Lwn, die gedaen wart int jair xcix.

Inden eersten so worden tot Westzaenden vercoft cxvij ℔ iiij ß sjaers, mijns liefs heren scilt lest geslegen voir j ℔ gerekent, die coften Jan die Lange, Pieter Byenz., Dyrc Melijs ende Willem Vrankenz., coste die penninc xv, dat maect, xl gr. voir den scilt gerekent, xvij^{c}lviij scilde, des hadden sy bevorwert in den coip, ende hem geconsentiert wart, dat sij den Genscen nobl. betalen souden mit lxxxv gr., dats te verstaen den gouden scilt voir xlij$_{2}$ gr. Also belopen die vercofte renten voirscr. xvj^{c}liiij gouden scilde xxv gr., welken scilt gerekent voir xliij gr. Also sij doe genge ende gave waren, beloipt dat dair of ontfaen is vanden coop voirscr. vij^{c}xxvij nobl. xxv gr.

Item so wart minen lieven here bewijst die Horn, die boven dat die Sartroysen van Aemsterdam dair op hadden, vercoft worden den selven Sartroyzen om ix^{c} Gendsce nobl., dair of liet hem

mijn lieve here om Goids wille quijt by versoeke ende bede des heren van Brederode xxv nobl., beloipt dat dair of gecomen is vij^{c}lxxv nobl.

Item so wort heren Jan den bastairt van Bloys vercoft, dair mijn lieve here oic aen bewijst was, dat goet van Steyn om xxvij^{c} mijns heren gouden scilde, maken xiiij^{c} nobl.

Item van Ghijskin barbier ontfaen van enen coip van enen stucke lands, geheten Ver Zwaneken horne, lx nobl.

fol. 1 v°. Item so wart die visscherie vanden Holen sloot vercoft Willem Eggert, dair of ontfaen ij^{c} Gendsce nobl.

Item so worden aldair heren Jan van Heemsteden vercoft x Dordr. gulden siaers, dair voir ontfaen c gouden scilde, fac l nobl.

Summa iij^{m}iiij^{c}xij Gensce nobl. xxv gr.

Dit is dat die proefst voirnoemt ontfaen heeft vanden veen, dat minen lieven here van Oistrevant oic bewijst wort totter betalinge voirscr., ende vercoft wort bider morgentale, enen halven Gendscen nobel voir j ℔ gerekent.

Eerst den burchgrave van Leyden worden vercoft tusscen Hillegommerkerc ende Grieten brugge boven an der Asselt x morgen veens, coste die morghen xxv ℔, fac. ij^{c}l ℔.

Item Engel Pietersz. x morgen, die morgen xxvj ℔, fac. ij^{c}lx ℔.

Item Symon van Zaenden x morgen, die morgen xxvj ℔, fac. ij^{c}lx ℔.

Item Jan Heerman x morgen, die morgen xxj ℔, fac. ij^{c}x ℔.

Item Alaert Salomonsz. x morgen, die morgen xxij ℔, fac. ij^{c}xx ℔.

Item Willem van Schoten x morgen, die morgen xxv ℔, fac. ij^{c}l ℔.

Item noch Willem van Scoten xx morgen, die morgen xxv ℔, fac. v^{c} ℔.

fol. 2 r°. Item Jan Eylartsz. xvj$_{\ell}$ morgen, die morgen xv ℔, fac. ij^{c}xlvij ℔ x ß.

Summa x^{c}xcviij$_{\ell}$ nobl. xx gr.

Item ander Sillic so worden vercoft:

Eerst Willem vanden Woude x morgen, die morgen xxviij ℔, fac. ij^{c}lxxx ℔.

Item Floris Jan Scoudienz. x morgen, die morgen xxix ℔, fac. ij^{c}xc ℔.

Item Jan Roelenz. x morgen, die morgen xxxj ℔ x ß, fac. iij^{c}xv ℔.

Item noch Floris Jansz. x morgen, die morgen xx ℔, fac. ij^{c} ℔.

Item Symon Zuutvoet x morgen, die morgen xxv ℔, fac. ij^{c}l ℔.

Item noch Willem vanden Woude x morgen, die morgen xxv ℔, fac. ij^{c}l ℔.

Item die here van Brederode x morgen, die morgen xxv ℔, fac. ij^{c}l ℔.

Item Claes die Gruter x morgen, die morgen xxv ℔, fac. ij^{c}l ℔.

Item Jan van Beest x morgen, die morgen om xxv ℔, fac. ij^{c}l ℔.

Item Willem van Schoten noch vij morgen, die morgen xv ℔, fac. cv ℔.

Summa mccxx nobl.

fol. 2 v°. Item so worden vercoft inden ban van Heemsteden tusschen tManpat ende Willems van Schoten veen:

Eerst Jan Lottinsz. vj morgen, die morgen om xx ℔, fac. cxx ℔.

Item Florens Boudinsz. vj morgen, die morgen xx ℔, fac. cxx ℔.

Item die vrouwe van Heemsteden vj morgen, die morgen xx ℔, fac. cxx ℔.

Item die proefst van Bergen vj morgen, die morgen xx ℔, fac. cxx ℔.

Item Helmich van Doirnick vj morgen, die morgen xx ℔, fac. cxx ℔.

Item Pelgrim vj morgen, die morgen xx ℔, fac. cxx ℔.

Item Willem van Scoten vij morgen, die morgen xx ℔, fac. cxl ℔.

Item Symon van Zaenden ij morgen, die morgen xx ℔, fac. lx ℔.

Item die vrou van Heemsteden ix morgen, die morgen xx ℔, fac. clxxx ℔.

Item so heeft die vrou van Heemsteden noch ij morgen gecoft, die gelegen sijn westwairt an der wildernisse, zuutwairt an tManpat, in den selven ban, coste elke morgen xiij ℔, fac. xxxix ℔.

Summa v^{c}lxix$_{\ell}$ nobl.

Summa summarum van alle den veen voirscr. ij^{m}viij^{c}lxxxviij nobl. xx gr.

fol. 3 r°. Summa summarum van allen ontfange voirscr. beloipt vj^{m}ij^{c} nobl. ende xlv gr., fac. xviij^{m}iiij^{c}lxxxj ℔ x ß tsamen.

fol. 4 r°. Dit is dat die proefst voirscr. wtgegeven heeft vanden gelde voirscr., ende hi alrehande personen betailt heeft, die ment sculdich was vander reyse voirscr., ende hi inder rekeninge vander reyse voirscr. wtgegeven

gerekent heeft, als men dair clairlic in vinden mach:

Eerst Jan Heerman betailt, die men hem sculdich bleef van alrande wtgeven, dat hi wtgegeven ende minen lieven here verleyt had inder reyse voirscr., gelikerwijs alst boec vander reyse clairlic inhoudt, wair of dat het is,

iij^{c}xv Gensce nobl. xxxij gr.

Item Bartelmeus Willemsz. van scapen

iij^{c}xxj nobl. xxxviij gr.

Item Wouter by Dage lxx nobl. xxxviij gr.

Item coman Floris inden Hage van cokencrude xix$_{\ell}$ nobl. xxxvj$_{\ell}$ gr.

Item Claes den gruter ende Pieter Allairtsz. van ossen ende vander weydhuer

xxxiij$_{\ell}$ nobl. xxiiij gr.

Item Loukin mijns liefs heren clerc c nobl.

Item heren Hacken voir mijns liefs heren costen van Ludick xlv$_{\ell}$ nobl. minus iiij gr.

Item Helmich van Doirnick vj$_{\ell}$ nobl. xxj gr.

Summa van coste ende coken dat na betailt is, beloipt ix^{c}xiij nobl. ix$_{\ell}$ gr.

fol. 4 v°. PENTERYE.

Item Huge Starken betailt, diemen hem inder rekeninge voirscr. sculdich bleef van tarwe ende haver iij^{c}xxj$_{\ell}$ nobl. xij gr.

Item Gherijt Reynersz. van Aemsterdam van tarwe, van malen ende van backen na inhout der rekeninge liij nobl. xxv$_{\ell}$ gr.

Item die bacster van Hairlem en wort niet gerekent, overmids dat sijs niet voir die reke-

ninge over en gaf, ende waende dattet die scout betailt soude hebben.

Summa ter penterie wtgegeven ij^{c}lxxiij$_{\ell}$ nobl. xxxvij$_{\ell}$ gr.

BOTTELRYE.

Item betailt Pieter Potter inden Hage, diemen hem sculdich was vanden xxij$_{\ell}$ roeden roden wijns nader rekeninge voirscr. iij^{c}lxxxiij nobl.

Item Phlips Buekelsz. ende Willem Gherijtsz. in den Hage ij^{c}liij$_{\ell}$ nobl. j gr.

Item Claes Jans Vos zoen tot Leyden lviij$_{\ell}$ nobl.

Item Ghijsbrecht Jacobsz. van biere xxij nobl.

Item Barwout van Hairlem van biere xlj nobl.

Item Florens Boudinsz. van biere ij^{c}xxij$_{\ell}$ nobl. iij gr.

Item Jonge Conraet van Heysterbach van wine iij^{c}lxxiiij nobl. xx gr.

Item enen knaep van Hairlem noch by Jan Roelenz. betailt van lxxiiij vaten biers xxxvij$_{\ell}$ nobl. xxx gr.

Summa ter bottelrien betailt vander reyse voirscr. xiiij^{c}xciij$_{\ell}$ nobl. x gr.

fol. 5 r°. CAMER.

Item meister Colairt inden Hage betailt, die men hem sculdich bleef nader rekeninge voirscr. lxviij nobl. xxij gr.

Summa per se lxviij nobl. xxij gr.

FOURAYNE.

Item Dyrc Sluter betailt, ende men hem sculdich bleef nader rekeninge voirscr., die dat clairlic

bewijst, gelikerwijs als hijt selver overgaf ende bewijsde in ene rekeninge, die hi dair of dede, lxxxꝙ nobl. xij gr.

Item Claes vander Mile vanden graefwerke lviij nobl. xx gr.

Item Claes Verloren vanden torken vijꝙ nobl.

Item meyster Claes den maerscalc xxv nobl.

Summa van alrande fouraynen betailt clxxij nobl. xxxij gr.

SCEPINGHE.

Inden eersten betailt den xiij scepen, die Florens Boudinsz. gehuert had, ende tafter waren van xiiij dagen, lxxv nobl. xx gr.

Item den xx scepen van Nairden ende Aemsterdam, die Jan Ternync gehuert had, betailt van xiiij dagen lxxxviijꝙ nobl. vij gr.

Item noch iiij scepen by Florens Boudinsz. gehuert, den tween gebrac van xiiij nachten xxviij scilde, den anderen gebrac xxviij ℔ Hollūs. Item enen anderen, die dEngelscen over tWat gevoert had, xiiij ℔ Hollūs, fac. tsamen xxvij nobl. iiij gr.

fol. 5 v°. Item den vij scipluden, die alle die reyse doir ter penterien gedient hadden, ende ghins ende weder coorn ende meel gevoert hadden, betailt by Jan Heynricsz. ende Gherijt Reynersz., die hem tafter stonden vander reyse voirscr. lxxv nobl. xl gr.

Item by Jan Ternync enen, geheten Lammeken Ternync, xv nobl.

Item enen man, geheten Everairt Jansz., die mijns heren gesinde van Ludic gevoert hadde, dien van xiiij dagen gebrac vj nobl. Item den

selven, voir dat hi nader reyse mitter provyancy ter Lune buten om gevaren soude hebben, ende wel iij weken tot Staveren lach, noch betailt by Jan Heerman ende Symon vander Schuer vj nobl., fac. tsamen xij nobl.

Item enen scipman, die by Wouter by Dage mijns heren scape voerde ende diende v weken lanc, die betailt was van ij weken, betailt van iij weken die hem gebraken, die weke vij ℔, fac. vij nobl. xiij gr.

Item den scipman, die heren Gherijt van Heemskerc van Staveren te Dochem voerde, betaelt van eenre maent die hem noch gebraken xℓ nobl. xxxvj gr.

Item Jan Willemsz., die heren Gillis van Schengen van Staveren te Dochem voerde, dien oic gebrac van eenre maent xℓ nobl. xxxvj gr.

Item Jan Ternync, die gheen gelt gehadt en hadde, betailt van xij weken, die weke j ℔ gr., fac. xxxijℓ nobl. xx gr.

Item Claes Jan betailt, die hem gebraken iiijℓ nobl. xxij gr.

Item den tween scipluden van Wesep, die minen here van Ludic ende sijn gesinde voerden, die beide gehuert waren om xiij scilde die weke, betailt half tgelt vanden v weken, die sy gedient hadden ende hem noch gebrac, beloipt xiiijℓ nobl. xxiiij gr.

Summa vanden scipgelde voirscr., ende men hem sculdich bleef nader rekeninge als voirscr. is, beloipt ij^{c}lxxiiijℓ nobl. viij gr.

Summa vander scult ende gerekent is in der reyse ij^{m}ij^{c}xcvijℓ nobl. xxxj gr.

fol. 6 r°. Dit is dat die proefst voirn. wtgegeven ende betailt heeft alrehande goeden luden, diet minen lieven here gheleent hadden by sinen brieven, te helpe totter reyse voirscr., ende hem ofgecort is in der betalinge vanden veen voirscr., die de proefst voirscr. hier voir alinghe ontfaen rekent:

Eerst binnen Hairlem Symon van Zaenden xxv nobl.
Item Willem van Assendelf xxv nobl.
Item Symon van Gheervliet xxv nobl.
Item Willem van Scoten xxv nobl.
Item Floris Boudins zoen xxv nobl.
Item Jan Eylairts zoen xxv nobl.
Item Gherijt van Berkenrode xxv nobl.
Item Jan van Scoten xxv nobl.
Item Clais Meynertsz. xxv nobl.
Item Jan vander Laen xxv nobl.
Item Floris Jan Scoudienz. l nobl.
Item Willem van Woude l nobl.
Summa iij^{c}l nobl.
Item tot Aemsterdam Symon Sturlinc xxv nobl.
Item Willem Eggert ende Jan die Lange c nobl.
Item Symon Ruusch mit sinen vrienden lxxx nobl.
Summa ij^{c}v nobl.

fol. 6 v°. Item in Middelburch Jan heren Vrankenz. cij nobl. xxiiij gr.
Item Witman Claisz. burgermeester xxv$_{\varrho}$ nobl. vj gr.
Summa cxxvij$_{\varrho}$ nobl. xxx gr.
Item betailt Coenraet van Heysterbach, die

hi oic minen lieven here geleent hadde totter reyse behoef, xlvij nobl. iiij gr.

Item Ghijskin tolnair van Dordrecht xxiiij nobl.

Item heren Floris van Alcmade l nobl.

Item heren Jan vanden Woude xxiij$_{\varrho}$ nobl. xxxij gr.

Item heren Jan den bastairt van Bloys l nobl.

Summa cxciiij$_{\varrho}$ nobl. xxxvj gr.

Summa van geleenden gelde viij^{c}lxxvij$_{\varrho}$ nobl. xxij gr.

fol. 7 r°. Item noch betailt zommigen personen, ende men hem sculdich bleef na der reyse, mer in den boeken vander reysen niet gerekent en sijn, want sijt nader rekeninge overgaven:

Eerst by Jan Roelenz. enen man van Hairlem, geheten Claes Heynrics zoen, van iij stucke wijns, betailt ix nobl.

Item Gherijt Reyners zoen van Aemsterdam by Jan Heynricsz. betailt van bacgelde ende arbeids loon iiij$_{\varrho}$ nobl xxxiij gr.

Item der bacster van Hairlem, dair voir of geroert is, betailt, die hoir gebraken van brode ende van meel, als Jan Heynricsz. ende Kunsel aenbrochten, xix nobl. xxxviij gr.

Item Floris Boudinsz. betailt van c vaten biers, die hi na der reyse van Hairlem tot Staveren sende biden meysterknapen tot mijns liefs heren gesinds behoef, die aldair lagen, ende in tboec vander reyse niet gerekent en is, coste elc vat enen gouden scilt mitter tonne, fac., mids vj ℔ gegeven van vrachte, tsamen lij nobl. iiij gr.

Item den bottelgiers van j ame wijns, als sy zeyden dat hem gebrac, ij$_{\varrho}$ nobl. xx gr.

Item den pijnres ende scroders, die alduer

mede gedient hebben, gegeven noch by Jan Roelenz. iiij nobl. viij gr.

Item enen armen man, die sijn scip mitten ossen verlois in Dochemerdiep, alsmen van danen toich, gegeven iiij nobl.

Item Willem Gherijtsz. ende Buekel Heynricsz. na betailt voir verlies van horen paymente, want sy gecoft hadden vij Stramper gulden ende hem betailt worden nobl., den gulden gerekent voir xxij gr., beliep dat si dair op leggen moesten tot elken nobel, als sy tUtrecht niet dair mede betalen en mochten, als wij se hier rekenden, dair die summe of was ijcliiij℔ nobl., gegeven dair op totter vullinge ende goedinge, dair sy tUtrecht mede betalen moesten, x℔ nobl. xxxvj gr.

fol. 7 v°. Item heren Jan van Heemstede betailt, die hi in alrande stucken voir minen here ter Lune wtgeleyt hadde, ij℔ nobl. xxviij gr.

Item enen knecht, die de scepe haelde van Wevelinge, als mijn here ter Lwn gecomen was, gegeven ij gulden.

Summa cxj nobl. xxxiij gr.

Voirt so heeft mijn lieve here van Oistervant sommigen van sinen goeden luden eens deels vanden veen voirscr. quijtgelaten, dair sy niet of betailt hebben, ende die proefst hier rekent wtgegeven, overmids dat hijt voir alinge ontfaen gerekent heeft:

Eerst den burchgrave van Leyden vj morgen, die morgen xxv ☒, fac. lxxv nobl.

Item heren Jan van Heemstede vj morgen, die morgen xx ☒, fac. lx nobl.

Item den proefst van Bergen vj morgen, die morgen xx ☒, fac. lx nobl.

Item Helmich van Dornick vj morgen, die morgen xx ℔, fac. lx nobl.

Item Jan Hereman v morgen, die morgen xxj ℔, fac. lv nobl.

Item Clais den gruter v morgen, die morgen xxv ℔, fac. lxij$_{c}$ nobl.

fol. 8 r°. Item Jan van Beest betailt, die hem jegens sijn veen ofgeslegen worden, ende mijn lieve here him sculdich was van wercloen, gelikerwijs als hi overgaf, c nobl.

Item rekent die proefst den selven wtgeven, also die proefst voir gerekent heeft van hem ontfaen van elken morgen xxv ℔, dair hi bi dadinge by heren Jan van Heemstede niet meer of en gaf dan xx ℔, versceelt aen x morgen l ℔, fac. xxv nobl.

Item Floris Jansz., Willem van Woude ende Gherijt Albout betailt, die hem jegens horen veen die sy coften ofgeslagen worden in der betalinge, ende mijn lieve here hem noch sculdich was van biere, gelevert inder reyse vander Kuynre, dair sy mijns liefs heren brief of hadden, ij^{c}lij nobl.

Item, want die proefst dat gelt vander Leye, also alst eerst vercoft wart, tot mijns liefs heren behoef aling ontfaen gerekent heeft in tboec vander reyze, alsmen zien mach, ende namaels so vele morgentale niet gevonden en worden, doet gemeten wert, alser vercoft worden, dat verdroech aen Symons vander Scuere ende Jan Lottinsz. coip, datsy min vonden inder mate dan hem vercoft wort, dat versceelde aen den gelde, ende die proefst dair of meer ontfaen gerekent heeft dan dair of in quam, als Jan Lottinsz. ende Symon voirscr. selve lyen ende bibrengen sullen, lxxiiij ℔ xvj ß, den gouden scilt

voir een ℔ gerekent, fac. xxxvij nobl. xxxij gr.
Item die Symon voir sinen cost ende arbeyt of gecort worden in der betalinge, die hi in mijns heren dienst geleden hadde, te varen, te riden, om mijns heren pairde te bestemmen ende die Leye te vercopen, beliep als hi wel bewisen woude, ende inden boec vander reyse niet gerekent en is, so rekent die proefst alhier dat wtgegeven xiiij nobl., fac. tsamen lj nobl. xxxij gr.

fol. 8 v°. Item hier na omtrent onser Vrouwen dach Pu-
1400. rificacio by Jan Ternync enen man van Nairden,
2 Febr. geheten Jacob Gozwijnsz., die in Jan Ternync cedel niet wesen en woude, ende alle die reyze duer mijns liefs heren camerlinge gevoert hadde, dat in den boek vander reyze niet gerekent en is, want en Jan Ternync niet mede over en gaf, betailt die hem gebraken van sinen dienste van iiij weken, die weke vj ℔, fac. vijc nobl. xxviij gr.

Item rekent die proefst mede wtgeven, die hi voir van Pillegrims veen ontfaen gerekent heeft, ende niet of ontfaen en heeft, wantet hem mijn here quijt gelaten heeft, cxx gouden scilde, fac. lx nobl.

Item rekent die proefst noch wtgegeven ende betailt Engel den scout in den Hage, die hem ofgeslagen worden inder betalinge vanden veen voirscr., ende hi seide dat hem mijn lieve here gegeven hadde, xl nobl.

Item rekent die proefst Jan Roelenz. wtgegeven ende betailt, ende hi min betailt heeft vanden morgen dan hi se eerst cofte, ende die proefst voir ontfaen gerekent heeft, dats te verstaen die morgen om xxxj ℔ x ß payments voirscr., dair en heeft hi niet meer of gegeven, also hem gracie

gedaen wort dan van elken morgen xxvj ℔, dat verscheelt an x morgen lv ℔, fac. xxvij$_{\text{ℓ}}$ nobl.

Item wtgegeven ende betailt van ij$_{\text{ℓ}}$ bonden fransijns tot desen ij rekeningen, costen j$_{\text{ℓ}}$ nobl.

Item ij clerken, die dese vj boeken gescreven hebben, elx ij nobl., fac. tsamen vij$_{\text{ℓ}}$ nobl.

Summa ix^{c}xlij$_{\text{ℓ}}$ nobl. xvj gr.

fol. 9 r°. Item so rekent die proefst int ontfang hier voir ontfaen van Willem Eggert ij^{c} nobl. Ende want hire niet mere ontfaen en heeft dan dye helfte, dats te verstaen c nobl., so rekent hi die ander weder wtgegeven, dat sijn c nobl.

Summa per se c nobl.

Item Bloitkin na wtgegeven, die mijn lieve here him quijt liet van sinen veen, l scilde, fac. xxv nobl.

Summa summarum van allen wtgeven beloipt v^{m}iiij^{c}lv$_{\text{ℓ}}$ nobl. xiij gr., fac. xvj^{m} . . . ij ℔ v ß iiij ♂ tsamen.

Ende sproefsts ontfaen in dit clein boexken beloipt xvij^{m}iij^{c}lxxxj ℔ x ß tsamen. Dit onderlinge vereffent blijft die proefst sculdich ij^{m}iij^{c}lxxviij ℔ iiij ß viij ♂ tsamen.

Ende mijn here bleef den proefst sculdich inden twe grote boken hier voir gerekent iij^{m}cxj ℔ iij ß xj ♂ tsamen, welke twe grote boken mitten cleinen onderlinge vereffent, blijft mijn here van Oestervant den proefst sculdich bi dese drie rekeninghe vj^{c}xxxij ℔ xix ß ij ♂ tsamen.

Gherekent inden Hage voir den heren rade ende clerken upten dach ende int jaer voirscreven.

Louken.

TOCHT VAN 1399.

UITTREKSEL UIT DE THESORIERSREKENING VAN LEIDEN VAN 1399.

(Kronijk van het Historisch Genootschap, gevestigd te Utrecht.
Zesde Jaargang, 1850, II. Serie, bl. 23—27.)

Dit is den cost vander toeredynghe vander Vriesker reise, die men ghedaen soude hebben ende after bleef.

1 Aug. Tsvridag na sinte Jacobsdach saten tgherecht opten huze om die wapentuers te kiesen, hun xiij vanden gherechte ghegheven tot hore penci elx vj gr., lij sc.

Item den clerc, ij boden, den knechtsen tot hore penci xiij ß iv ₰.

Opdie selve tijt verdronken opten huse xxvj ß.

2 Aug. Item tsaturdag daerna ghinghen tgherecht om die wapentures wt te bieden, elx tot hore penci vj gr. lij sc.

Item den clerc, ij boden, den knechtsen xiij ß iv ₰.

Item op dezelve tijt verdronken opten huse xxv ß iv ₰.

Item bi Heynric Jacobs ghecoft eskenhout, daermen hieken, sleien, stelen an scoppen ende an bilen, breecbilen of maecte iv ℔ x ß iv ₰.

Item vj horden, daermen die tenten mede overdecte, coste vj ß viij ₰.

Item Heynric Jacobs vanden hieken, stelen an scoppen ende an bilen, ende des te doen was te maken, van viij dagen werkens, sdags vj ß iv ₰. liij ß iv ₰.

Item xxxvij sparren, daer men riemen of maecte, stic ij℘ gr. iij ℔ iij ß iv ₰.

Item om berkoen dol of te maken xij ß.
Item om clipe clap anden riemen iv ß.
Item Heynric Jacobs vanden riemen ende dollen te maken ende des daertoe behoerde, ij dag, sdages x gr. xiij ß iv ß.
Item an spikeren toter riemen iv ß.
Item tot Dirc smit xij breekbilen, tstic xij gr. iv ℔ xvj ß.
Item xij spaden, tstic vij gr. lvj ß.
Item tot Dirc smit vij vierpannen, tstic xx gr. iv ℔ xiij ß iv ß.
Item iij yseren hantboomen, woegen lviij pont, tpont xlviij ß viij ß.
Item tot Ermbout smit viij kerfbilen, tstic viij gr. xlij ß viij ß.
Item ij vierpannen te verlappen x ß.
Item jeghen Daem die stienhouwer ghecoft mc donrecloten, thondert om iv ℔, xliv ℔.
Item jeghen Claes Jans Vosz. c donrecloten om iv ℔.
Item bi Dirc smit ende bi Daem ghecoft cccxix pont donrecruts, tpont vj gr, lxiij ℔ xvj ß.
Item van wijncoop hier of v ß iv ß.
Item Aelbrecht Aelbrechtsz. van ij mostaertmolen te tillen ende te stellen vj ß iv ß.

BAERDSEN.

Item so die baerdsen ghecoert waren inder reise, doe men Staveren ontsette, die weder te maken bi Jan Potter iv^{e} waghenscoten, tstic iv gr., xij gr.
Item om ij docken, ij knien, j plecht ende j reghel xxiv ß.
Item om j deel ende ij snedenrasters xxix ß iv ß.

Item van pec, teere, mos ende naghelhout xxxvj ℔.

Item Jan Potter vanden baerdsen te vermaken xl ℔.

Item Jacob Aden van yserwerc daertoe ghebesicht xxiv ℔.

Item an touwe daertoe ghebesicht cciij pont weghens, tpont viij ß, vj ₰ xv ℔ iv ß.

Item anden tenten an touwen cxxv pont weghens, tpont viij ß, iv ₰ iij ℔ iv ß.

TORKEN.

Item van Dirc Boyden ij^{m}vj^{c} drogher torken, thondert ix gr., x ₰ xvj ℔.

Item van Jan Potter ij^{m}v^{c} drogher torken, thondert ix gr., vij ₰ x ℔.

Item van dese torken opt poorthuis te doen te Cost Verloren, coste vj ℔.

Item van deser torken weder op sinte Jorys porthuis te brenghen, so si verderflic laghen in Cost Verloren, bi Heynric Jacobs viij horden, tstic x ß, ende x sparren, tstic ij gr., toter tillen opt poorthuis, fac. xx ℔.

Item Heynric van j dach werkens v ℔ iv ß.

Item ij dreghers vanden torken over te dragen viij ℔.

Item v scippers van Wesop waren ghehuyrt in der reise te varen, die op reise ghecomen waren ende weder omme keerden, so die reisen afterbleef, him ghegheven voir horen onlust ende cost xv ₰.

Item jeghen Heyn Buze ghecoft v ellen roots laken, daer men penyoen of macte, delle v ℔, l ℔.

Item van xlij penyoen te maken, tstic ij ℔ viij ß, v ₰ xij ℔.

Item ghecoft lvj halve laken root ende wit, daermen caproen of soude ghemaect hebben, van elc stic te crympen ende te sceren, iv ℔ v ß iv ȝ.

Item ij zilveren banieren tUtrecht ghemaect, costen x oude ...., tstic xlviij gr.,
xiv ℔ xiij ß iv ȝ.

Item j lade tUtrecht ghemaect, daer die banieren in legghen, coste x ß viij ȝ.

Item Jacob Heermalen daer of van vracht iv ß.

Dit is dat die hooftmans van horen verliese anghebrocht hadden, so die reyse afterbleef, daer si him jeghen besaec[t] hadden van cost ende scepynche.

Dirc van den Werve ende Gherijt de Brun
xix ℔ xv ß.

Ghise Diedaert ende Pieter Gherijt
viij ℔ viij ß iv ȝ.

Philips van Bograven ende Aelbrecht Nuweveen viij ℔ iij ß iv ȝ.

Dames Heymans ende Foytgen
xj ℔ ij ß viij ȝ.

Dirc Claes ende Claes Aernts
viij ℔ xvij ß viij ȝ.

Aernt Paep met sijn ghesellen
iij ℔ xiij ß iv ȝ.

Symon Jude ende Doedijn viij ℔ v ß.

Foytghen Jacobs ende Lacher x ℔ xj ß iv ȝ.

Ysbrant Gherijt ende Jan Willems
ix ℔ viij ß viij ȝ.

Jacob Buken ende Gherijt Hugh
x ℔ viij ß viij ȝ.

Ysbrant Strevelant ende Diedaert
vj ℔ x ß viij ȝ.

Jan Pieters ende Vop Dircx ix ℔ x ℥ viij ß.
Floris Jacob Dirx ende Harman Mouwer
vij ℔ viij ℥.
Ghise van Vliet ende Willem vander Goude
vj ℔ xvj ℥.

Item so worden ghecoft lvj halve laken tot caproenen, die ghecrompen ende ghescoren worden, van elken stic te verliesen iij ℔ x ℥, facit
xliv ℔.

Somma sommarum vander toerydyng van de laetste Vriesker reyse, die men ghedaen soude hebben, ende van des te verliese ghinc an provande ende toeredynghe, also die reyse afterbleef,
iv^{c}xviij ℔ xvj ℥ viij ß.

TOCHT VAN 1399.

TWEE OORKONDEN BERUSTENDE OP HET STEDELIJK ARCHIEF TE ZUTFEN,

N°. 267 EN 268.

(Tijdrekenkundig Register van alle oorkonden in het Stedelijk Archief te Zutphen berustende, opgemaakt door Mr. R. W. TADAMA D. I. bl. 40.)

1399.

3 Aug.

Datum per copiam.

Grietmannen, Rechters en Raad van Wildenge, van Waghenbrugghe en van de vijf deelen des lands van Westergo, verzoeken de Vitalienbroeders om hen te hulp te komen tegen den Heer van Holland, en machtigen Jurgen Briocht en Johan Tzallinges om met hen te onderhandelen.

Gretmans, Rechters unde Raed van Wildenge, van Waghenbrugghe unde van den vijf delen des landes van Westergo, maken kont unde kenlich allen goeden luden, dat wy zwaerliken belast sijn tieghens den heren van Hollant, die ons ende onse lande groet onrecht heft ghedaen ende doet boven recht ende reden, boven ghezworen eden ende syne beseghelde brieve. Waer om wy bidden allen goeden luden ende zunderlinghen die Vitalienbruders, dat sy omme onser vruntscaps ende ewighes verdienstens willen ons toe hulpe comen willen toe water mit aller macht, de men toe bringhen mach, ende mit harnsche, went wy, God weyt, rechten strijd vor ons hebben. Ende wy loven wille, alz goede kerstene lude sculdich sijn toe donde alle den ghenen, de ons helpen onse lant toe verweren ende beschermen, ende wy maken mechtich de brengher desses brieves, wes zee mit allen goeden luden van onser ende onses landes weghen over een draghen ofte dedinghen, dat ghestede unde vast toe holdene; wente wy ons oppe desse twe ghetruwe boden, onsen vrinden Jurghe Briocht unde Johan Tziallinges van Bodelward wiser desses brieves wol betruwen, wes dat zee van onser weghen doen in

dessen vorgenante zake. In eyn tuych der waerheyt zoe is desse brief bezeghelt mit den zeghele van Wildinge. Int jaer ons Heren dusent driehondert neghen unde neghentich des daghes Invencionis sancti Stephani prothomartiris.

Gelijktijdig afschrift op papier N° 23, waarop ook het volgende stuk staat.

1399.

14 Aug.

Jurgen Brochtijk en Johan Tzallings, burgers te Bolsward, verklaren dat zij overeengekomen zijn met de hoofdlieden der Vitalienbroeders, over de voorwaarden waarop deze Westergo te hulp zouden komen.

Witlik unde openbaer sy allen luden, die dessen brief zyen, horen ofte lezen, dat wy Jurghen Brochtijk unde Johan Tzallings, borghers toe Bolswart, uyt ghesant van Westergo, zijnt over een draghen mit den hoeftluden der Vitalien broders unde oren medehulpers, dat wy zee leyden unde velinghen vor alle aensprake, zoelanghe alzo zee mit ons in onsen lande zijnt. Item al dat gued, dat ze mit sik daer in onse vorscr. land brenghen, dat scal leydet unde velighet wesen vor allerleye ansprake. Item dat wy en scolen gheven redelike zoldige, alzoe men in anderen landen ruteren unde knapen plecht toe ghevene. Item den hoeftluden toe voren toe ghevende, alzoe men in anderen landen plecht toe ghevene. In mere betuchnysse unde vastheit der vorscr. punte zoe hebben wy Brochtik unde Johan vorscr. dessen openen brief mit onser beiden ingheseghele beseghelt. Gegeven unde gescreven na Godes boert dusent jaer driehondert jaer inden neghen unde neghentichsten jare in onser Vrouwen avende toe Assumpcio.

Gelijktijdig afschrift op papier N°. 24.

TOCHTEN VAN 1396–1399.

OORKONDE BERUSTENDE OP HET STEDELIJK ARCHIEF TE KAMPEN, N°. 320.

(Register van Charters en Bescheiden in het Oude Archief van Kampen, D. I. bl. 101.)

fol. 1 r°. Int jaer van xcvj° ende dair voirt an, doe die Hollander orlogheden teghens die Vriesen, doe namen die Hollander dien burgeren van Campen dese manigerhande guede nagescreven, ende daeden hem groten kenneliken schaden.

Int yrste zoe waert ghenomen Henric Firken an laken xiiij nobelen, ende x nobelen an reyden ghelde, ende een hoyke ende eenen kerl van eenre nobelen, een yseren hoet hondeskovel [1]), die hoirden Gherbert Bruen. Ende Claes Buermeyster waert ghenomen an Engelschen witte xviij nobelen, eenen rock ende een hoyke, ende twe nobelen an gelde; dit namen hem Cleys die Wale van Monikedamme mit sinen gesellen ende Andries Peters soen van Naerde, selff xv, toe Noylde, dair zyse mitten seynschip an lant yagheden des
3 Febr. anderen dages na onser Vrouwen Lichtmisse.

Item die baliu van Medenblijc mit sinre selschap nam Daniel Jacobs soen omtrijnt sente
4 Juli. Mertin, dair zy laghen voer Weringhen, uten schiepe vj tonne biers, een tonne herinxs, iϱ^{c} Berger vyssches, een tonne biers, die zi druncken, ende Daniel seghede dat dit guet dien coepluden toe hoerde.

Summa vijftich gulden.

28 Oct. Item des zaterdages nader xj^{m} Meghede dach venghen des balius gesellen van Medenblijc Eg-

1) Lees misschien: *ende* j *kovel.*

Item des balius knechte van Medenblyc namen Coep Hollen xxv schapen kese bi Enze, die hem des abts knecht van Dickeninghe ghecoeft hadde, die hem scouden voir twe Hollantsche gulden.

fol. 2 v°. Int jair van xcvij° omtrijnt sente Mertin quamen dese schiepe hiir nagescreven mit heringe gheladen int Mersdiep, ende die namen die Hollanders alingh ende altemael:

Int yrste in Johan Mathijs soens schiepe heringh:

Claes Ludekens soen iij last v halve tonne ende j vierendeyl,
Goessen van Hattem iij last ende j vierendeyl,
Bernt then Wolthuys iiij last ende iiij vierendeyl,
Claes Smit ij last,
Ghert vander Brucghen iij last,
Wyllem Wyllems soen ij last,
Ghert Alberts soen iij last ende ℓ tonne,
Claes Rode ij last,
Pilgrim Morre ij last,
Claes van Zanten ij last,
Aelt Henrix soen ij last ende j tonne vleysch,
Boldewijn Badingh ij last ende ij vierendeyl,
Lubbert Boelen soen ij last,
Wyllem van Staveren ij last,
Liefman Arnts soen ij last,
Meyster Vrederic j last ende j tonne,
Johan die oelde xiiij tonnen ende j vierendeyl,
Aelt von Kuenre j last ende j tonne kabelyaus ende ℓ tonne boteren, ende ℓ tonne vleysch,
Johan Vincken soen ij tonnen,
Herman Rijsbiters cock j tonne,

Bertram van Ummen iϱ last,
Dirc Dirxs soen iϱ last,
Egbert Sprancke iϱ last,
Lubbert Boelen soen iϱ last ende ϱ tonne,
Coep van Mynden iϱ last,
Aelbert Gherts soen iiϱ last,
Henric Arnts soen iϱ last,
Engbert Johans soen iϱ last,
Claes Ghysen soen j last,
Marys Burgher iϱ last,
Goessen van Deventer iϱ last,
Henric Sticker iϱ last vander Elborch,
Willem van Staveren j vierendeyl ende j bont [1]) vysch,
Johan Jacobs soen ϱ last,
Ghert Vysscher iij tonnen ende j tonne ghortes,
Herman Gherts soen iiij tonnen, j vierendeyl myn,
Cleys Ghysberts soen iϱ tonne,
Roelf Bloemken van Deventer ϱ last ende iij tonnen ende j vierendeyl,
Peter Heringh iiij tonnen ende j tonne ghortes,
Aelt van Kuenre j tonne vleysches.

Summa xxxv last.

In Thomas Wyllems soens schip up Drakure (*sic*) geladen:

Goessen van Deventer j last,
Bernt then Wolthuys ij last,
Ghert van Zolen ij last,
Herman van Duyre iϱ last,
Liefman Arnts soen ij last,
Aelbert Gherts soen ij last,

[1]) misschien: *bon visch*, een *beun* visch.

Jacob Roder ij last,
Henric Arnts soen ij last,
Ghert vander Brucghen ij last,
Ghert Mauwers soen i℘ last,
Tydeman van Zelhamme i℘ last,
fol 4 r°. Maes Ludekens soen ij last,
Lubbert Boelen soen i℘ last,
Goessen van Hattem ij last,
Goedeken Geithoern ij last,
Aelt Henrixs soen ij last,
Coep van Mynden ij last,
Lubbert Lubberts soen j last,
Tyman Bloet j last,
Henric Backer iiii℘ tonne,
Smedeken iij tonnen, j vierendeyl myn,
Ghert Symons soen j tonne vleysch,
Die Padze iiij tonnen ende j vierendeyl.

Summa xxxiiij last.

In Symon Henrix soens schip irst die gesellen van Utrecht ende Deventer:

Arnt Loeff vj last,
Johan Coenen soen ij last,
Dirc Spaen iij last ende j tonne laken,
Reyner Johans soen iij last ij tonnen ende j tonne haselnoeten,
Henric Symons soen ij last ij halve tonnen ende j tonne haselnoten,
Herman Rotart xiiij tonnen noten.

Van Deventer:

Herman Johans soen v℘ tonne ende j tonne heringsmers, ende j tonne mit droghen kabelyau ende j vierendeyl boteren,
Steven Scoep ℘ last herinx,

Ghert Smedeken iij last,
Henric Goessoens soen ℓ last,
Johan van Vreden ℓ tonne herinx ende ℓ tonne boteren,

fol. 4 v°. Der burger heringh van Campen inden selven schiepe:

Reyner van Kuenre ij last ende ℓ tonne ende vj tonnen noten,
Mathijs die Zure j last,
Ghoedeken Henrix soen iiiℓ tonne,
Lubbert Boelen soen ij last ende drie tonnen meels,
Dirc Dirx soen ij last ende j tonne noten,
Ghert van Zolen j last ende ℓ tonne noten,
Burchart Busch ℓ last,
Gelys Goessens soen ix tonnen,
Henric Rotart ℓ tonne boteren,
Lambert Peters soen ℓ last noten,
Claes Mey iiij last,
Johan Gherts soen j last,
Bruen Johans soen xiiℓ tonne,
Dirc Hilbrants soen iij last ende j tonne noten,
Lou Clever iiiiℓ tonne ende xviij tonnen noten,
Dirc Peters soen ℓ last,
Tydeman Poest ℓ tonne,
Symon Henrix soen ende Peter Zelen soen iℓ tonne herinx,
Arnt Symons soen vij vierendeyl ende j vierendeyl tonne noten,
Bernt Haeck j tonne ende j vierendeyl,
Hartoch Butenwech iij vierendeyl,
Bernt Eyermont ℓ tonne,
Johan Conyngh ℓ tonne.

Summa xlix last.

In Aelbert Muels schip:

fol. 5 r°. Egbert Johans soen iiij last,
Engbert Wyllems soen iĩj last,
Herman Henrix soen iiij last,
Volker Johans soen ii℔ last ende ij halve tonnen,
Johan Johans soen ii℔ last,
Peter Corf v℔ last ℔ tonne ende ij tonnen biers,
Conraet Burgher ii℔ last,
Andries Schilder, iij last,
Arnt Jonghe ii℔ last,
Ghert Coeps soen ii℔ last,
Henric Pael iij last,
Stuerman Otte ii℔ last,
Ghert Mathijs soen iij last,
Herman Smedingh ii℔ last,
Henric Stridelant ij last ende iiij tonnen,
Jacob Clute iij last,
Tydeman Here iij last,
Johan van Wetersteyne iij last,
Evert Huysman ℔ last,
Herman Stuver iij last, v vierendeyl myn,
Egbert Vloet iiij halve tonnen,
Ghodeken Vloet ℔ last,
Evert Jonghe meyster Jacobs zwager ℔ last,
Jacob Schorde iiij halve tonnen ende ℔ tonne boteren,
Herman van Neel ii℔ last,
Die schipmans ende boetsmans xiiij tonnen ende ℔ tonne,
Johan Bruminiel ende Ghoedeken Bevelant vander Sluys ii℔ tonne herinxs.

Summa lxix last.

fol. 5 v°. In Johans schiepe ter Mere:

Peter Winekens soen i$\frac{e}{}$ last $\frac{e}{}$ tonne ende ij hude ende xij kabelyau,
Herman Smedingh i$\frac{e}{}$ last,
Henric Firken i$\frac{e}{}$ last,
Henric van Hameren i$\frac{e}{}$ last,
Jacob Ridder i$\frac{e}{}$ last,
Aelbert Gherts soen i$\frac{e}{}$ last ende ij halve tonnen,
Tydeman Pauwels soen van Harderwijc i$\frac{e}{}$ last,
Mathijs Wyllems soen i$\frac{e}{}$ last,
Johan van Benthem i$\frac{e}{}$ last,
Johan Arnts soen i$\frac{e}{}$ last,
Engbert Wyllems soen i$\frac{e}{}$ last,
Egbert Johans soen i$\frac{e}{}$ last ende $\frac{e}{}$ tonne boteren,
Voelker Johans soen i$\frac{e}{}$ last,
Otte van Holtsende i$\frac{e}{}$ last,
Ghyse Everts soen i$\frac{e}{}$ last,
Andries Schilder i$\frac{e}{}$ last,
Herman Henrix soen i$\frac{e}{}$ last,
Johan die Witte i$\frac{e}{}$ last,
Steven vanden Zonnenberge i$\frac{e}{}$ last,
Die cock iij tonnen,
Asse Spynnekens soen iij tonnen,
Evert Johans soen $\frac{e}{}$ tonne,
Johan ter Mere i$\frac{e}{}$ tonne,
Herman Stevens soen iij vierendeyl,
Arnt die boetsman $\frac{e}{}$ tonne,
Dirc Brunynx soen i$\frac{e}{}$ tonne boteren.

Summa xxix last.

fol. 6 r°. In Bernt Mennynghes schip:

Tydeman Gheye iiij last,
Rutgher Crone v last,
Henric Burgher iij last,

Claes Roderix soen iij last,
Henric Berwioldes soen iij last,
Otte Clinghe iij last ende j droge tonne,
Godschalc Roever iiij last,
Otte Dirx soen iij last ende ℓ tonne boteren,
Wolter Johans soen iiij last,
Herman Wyllems soen ij last,
Fraet ij last,
Johan die Bolde j last,
Boldewen Cloever iij last,
Claes Stevens soen j last,
Henric van Raelte j last,
Evert vander Stege ij last,
Goessen van Hattem iij last,
Reyner van Kuenre ij last,
Goessen van Deventer ij last,
Henric Sticker iij last,
Andries Crullingh j last,
Johan Johans soen j last,
Wyllem Mertijns soen j last,
Bernt Mennyngh mit sinen kinderen j last,
Jacob Harst ℓ^{c} Berger vysch,
Tydeman Everts soen j kip vysch,
Ghert Alberts soen j last van Amsterdamme,
Zweder Gheerdes sonen j last.

Summa lix last.

fol. 6 v°. In Boelen Oelmans schip:

Johan vander Steghe iiiℓ last ende ℓ tonne boteren,
Henric van Benthem xxxiij tonnen,
Rosendale iij last,
Johan Nannen soen iij last,
Ludeken van Dalfsen iij last ende iij tonnen,
Arnt Blanckart iiℓ last ende iℓ tonne boteren,

Henric Blanckart ii$_{\varrho}$ last,
Johan Jacobs soen iij last,
Gherbert Bruen iij last,
Claes Boele ij last,
Jacob Wolf iij last,
Otte van Benthem iij last,
Goessen Laurens soen iij last,
Johan Tydemans soen ii$_{\varrho}$ last,
Claes Stevens soen j last,
Johan van Oestenwolde j last,
Johan Boeze iiij halve tonnen,
Jacob Dybbolts soen ij halve tonnen,
Meynart ij tonnen,
Jacob vander Hove i$_{\varrho}$ tonne,
Jacob Swane $_{\varrho}$ tonne,
Die schipheer iij tonnen.

Summa xl last.

fol. 7 r°. In Gherbert Bertrams soens schip:

Henric Pael iij last,
Jacob Smit iij last,
Aelbert Guedeselle iij last,
Aelbert Gherts soen v last,
Mathijs Hermans soen iij last,
Arnt Jonghe ij last,
Johan van Benthem ij last,
Herman Smedingh iij last,
Lubbert Clinckenberch iij last,
Ghise Borre iij last,
Ghert Mathijs soen iij last,
Tydeman Pauwels soen ij last,
Arnt Firken iij last,
Henric van Hameren ij last,
Ghert Coeps soen ij last,
Albert Scherpingh ende Ludoelf Vaern iiij last,

Dirc van Wormynghen ij last,
Henric Stridelant ij last,
Peter Winekens soen ij last,
Johan Wolterssoen ij last,
Johan Arnts soen iij last,
Jacob Clute ij last,
Arnt van Horne ℓ last,
Johan Elys soen j last.

Summa lxℓ last.

fol. 7 r°. In Johan Roden schip then Ellenboge geladen:

Dirc van Wormynghen ij last,
Herman Smedingh ij last,
Henric Firken ij last,
Henric van Hameren ij last,
Jacob Ridder ij last,
Aelbert Gherts soen iℓ last,
Tydeman Pauwels soen iℓ last van Harderwijck,
Mathijs Wyllems soen iℓ last,
Johan van Benthem iℓ last,
Johan Arnts soen iℓ last,
Enghert Wyllems soen iℓ last,
Egbert Johans soen iℓ last,
Voolker Johans soen iℓ last,
Stuerman Otte iℓ last,
Ghyse Everts soen iℓ last,
Peter Wynekens soen iℓ last,
Andries Schilder iℓ last,
Herman Henrix soen iℓ last,
Johan die Witte iℓ last,
Johan Jonghe xiiiℓ tonne,
Gherlach Clover iij tonne,
Johan Rode j tonne ende j tonne boteren ende ij ossenhude, ende een tonne vleyssches.

Summa xxxiℓ last.

fol. 8 r°. In Evert Johans soens schip ten Elleboge geladen:

Claes van Wylsem ij last ende iij tonnen,
Jacob Smit ij last,
Stuerman Otte xv tonnen,
Reyner Nyekerke ij last,
Melijs ij last,
Albert Scherpingh xv tonnen,
Reyner Biselman van Harderwijc j last,
Herman Smedingh j last,
Johan Witte xv tonnen,
Ghert Arnts soen ij last,
Mathijs Hermans soen i℔ last,
Lubbert Clinckenberch ii℔ last,
Voelker Johans soen iij last,
Henric van Almkerken xv tonnen,
Ghert van Almkerken xv tonnen,
Henric van Hameren xv tonnen,
Johan Rembolts soen j last,
Henric Firken ij last,
Jacob Ridder i℔ last,
Dirc van Wormynghen xv tonnen,
Ghert Bodeker i℔ last,
Aelbert Gherts soen ij last,
Henric Pael ij last,
Rolant Pael ij last ende iij tonnen,
Ghert Smit xv tonnen,
Ghyse Everts soen xv tonnen,
Steven Zonnenberch i℔ last,
Jacob Clute i℔ last,
Herman Stuver i℔ last,
Peter Wynkens soen ij last,
Henric Stridelant j last,
Evert Johans soen ℔ last,

fol. 8 v°. Tydeman Stevens soen ℔ last,

Johan Cock iiij halve tonnen,
Mathijs Gherts soen iiij tonnen,
Peter Mathijs soen ij tonnen,
Alart Ludekens soen j tonne,
Henric die Cock iϱ tonne,
Jacob Katte j tonne,
Heyne Snider ϱ tonne,
Evert Johans soen.

Summa lij last iiij$\frac{1}{2}$ tonnen.

In Johan Lubberts soens schip:

Johan vander Steghe iij last ende ϱ tonne,
Gherbert Bruen iij last,
Johan Nannen soen iij last,
Rosendale iij last,
Henric Blanckart iij last,
Otte van Benthem ij last,
Ghert Everts soen iij last,
Arnt Blanckart ij last,
Ludeken van Dalfsen iij last,
Dirc Brunekens soen iij last ende iij tonnen,
Johan Jacobs soen iij last,
Andries Crul xiij tonnen.

Die van Deventer:

Int irste een man iij last,
Ghert Alberts soen ij last,
Vrederic xvj tonnen,
Gelijs ix tonnen,
Johan Wyllems soen ij tonnen.

fol. 9 r°. Die kinder vanden schiepe; Summa vanden heringe v^{c} last lij last ende iiij tonnen.

Lubbert Johans soen viij tonnen,
Henric iiij tonnen,
Peter iϱ tonne ende ij tonnen smers,
Lubbert Abelen soen j tonne,

Summa ix^{m}ix^{c}xlij nobl.

Ghert j tonne,
Johan Lubberts soen iiij tonnen,
Henric Opghangh ij tonnen,
Arnt ij tonnen.

Summa xlij last.

Daneyl Jacobs soens schip wart ter selver tijt mede ghenomen, ende dat guet en is hiir niet ghesommet.

TZirxe:

Tydeman Everts soen } worden ter selver tijt
Herman Rijsbiter } oer schiepe ende gueden geladen tZirxe ghenomen.

18 Mei. Int jaer van xcix° omtrijnt Pinxteren segelden van Campen xxij schipheren, burger van Campen, ende wolden in Prusen. Ende die becommerde her Johan van Heemsteden, die jonge baliu [van] Texsel, int Mersdiep, omme dat zy solden tolle tot Staveren ontfoirt hebben, dair nee ghiene tolle gheleget noch ghekundicht en was. Ende dat die schipheren vander sekeringe ende geloevede, die zy ghedaen hadden, quijt mochten werden, dat coste der stad an shertogen hant ende anders mer dan iiij^{c} gulden.

fol. 9 v°. Int jair van xcvj ende dair omtrijnt, eer die voirscr. heringh ghenomen wart, geschiede onsen burgeren in rechter vrientschap ende geloeve vanden Hollanderen groet schade.

Int yrste zoe namen Heynken Hoeck, Alart Zeghers soen ende Dirc vanden Hove ende oere selschap inden Mersdiep voir Tessel inder culen inder vloeten van Amsterdamme Heyne Snyder onsen burger sin schip, dair ynne hadden Burger van Collen wijn, ende Wyllem Mudingh ende

Tydeke Monster van Hamborch $i\varrho^{c}$ ende vijf hude, die toe Campen geschiepet woirden, ende dair dat vleysch af toe Campen gealagen ende gheeten wairt, ende solden tot Hamborch hebben geseghelt, alsmen int wair vinden sal, ende zy venghen dien schipheer ende sekerden oen in die Hage in to comen.

Summa Heyne Sniders to schaden c ende lxj nobelen, vier Rinsche gulden, twe Gelressche gulden, seven Lubessche marck ende eenen ringh van drien nobelen.

fol. 10 r°. Inden selven jaer ende dage voirscr. namen die selven Henric Portman onsen burger sin schip, dair ynne hadden Wyllem Ophoevel ende Ghert Brinck xxvij deker huden ende een hut, die der ghelijc toe Campen geschiepet waeren, ende die rinder dair gheslagen ende gheeten, ende dair waren ynne vier Termynewanderes van Deventer.

Summa van Henric Portmans schade c ende xxv nobl.

Summa vanden huden toe schade ccc nobelen.

Item bynnen achte daghen dair na namen die selven Volker Lubberts soen sin schip voir Tessel, gheladen mit wine van Collen, ende solde toe Hamborch hebben ghesegelt.

Summa van Voelkers schade $i\varrho^{c}$ nobelen.

fol. 10 v°. Inden jaer van xcix° na onser Vrouwen As-
15 Aug. sumpcio, doe onse here van Utrecht ende sine stede verbonden waeren, ende die brieve dair af an beyden tsiden besegelt waeren, doe naemen die Hollanders Bernt Mennyngh onsen burger

xvj tonnen biers, twe halve laken, an oefte, an zolte, sin schip, een hoyke, colsen, taeflaken, slaeplaken, deken, pot ende ketel, schipstauwe, eenen beere, ℓ tonne boteren, een tonne mostertsaets.

Summa te schaden xcviij gulden.

Item Florens knechte van Zwieten, alse Pauwels, Henric Mouwer, Jacob Ghisekens soen, Henric vander Spoele ende Reyner Voet venghen Arnt Henrics soen Gheseken man van velle:

Summa die zy hem af schatten xxviij gulden, ende zy namen hem xj gulden.

Item zy namen Henric Johans soen sin schip mit rogghen, die rogghe hoerde tUtrecht to huys, dat schip ende rogghe quam weder.

Summa dat zy Henric to schaden deden an anders alrehande gueden in sinen schiepe xiiiℓ gulden.

Hiir af sin cedulen ende ligghen inder kysten, dair die scriver op zyt opten huys.

Summa xl nobl.

fol. 11 r°. Int jair van xcix^mo^ omtrijnt sente Jacob namen
25 Juli. die van Enghuysen Wolbert dien schomaker uyt Johan Wachters onses burgers schiepe an huden:

Summa anden huden to schade c gulden, ende zy namen hem xxiij gulden ende eenen Vrancrieschen schilt an reyden gelde.

Voir desen schaden leeten wy becommeren ende heelden op der Hollander schiepe ende guede,
1 Sept. als die int jair van xcix toe sente Egidius van Deventer vander marct ut quamen; ende die

schiepe ende guede hebbe wy hem in bortoechte weder over ghedaen, ghewerdighet tendes oern eyden, alse dair cedulen ende brieve af sin, woe elc stad voir oer burger gheloeft heft, ende ligghen opten huys in Hollant.

Ende dair op woirden dage geraempt tusschen onsen here van Utrecht ende dien hertoge van Holland, ons ende oere beyder vrienden tot Willighen buten Schoenhoven. Ende dair wairt overdragen als hir omme gescreven staet.

fol. 11 v°. 8 Nov. Des anderen dages na sente Willibroerts dach anno xc nono verghaderden tot Schoenhoven mijns heren vriende van Utrecht, alse die proefst van Sinte Johans tUtrecht, her Melijs uten Enghe ende her Johan van Zulen, ende mijns heren vriende van Hollant, alse her Claes van Borsel, here van Cortghene ende her Jacob Peters soen, scolaster tOudemunster tUtrecht, om te onderspreken ende te dedinghen van allen gebreke ende gescille, die die heren an beyden tsiden voirscr. elx jeghens dien anderen hebben mochten, ende hore beyder stede, lande ende lude. Inden irsten woirt ondersproken datmen dat geleyde ende velicheyt, die die heren voirnoemt elx den anderen horen steden ende luden ghegeven hebben, ende utghaen sal upte Octave van sente Martijns dage naist comende, staen ende duren sal tottes sonnendages te Midvasten naistcomende. Ende dair en bynnen soe soelen die heren voirscr. hoer vriende an beyden tsiden te dage senden tot Scoenhoven upten groten Vastenavend, dat is te weten upten sonnendach Invocavit inder vasten naistcomende; ende die van Campen ende anders die steden vanden Gestichte van Utrecht

en soelen bynnen der voirscr. tijt mijns heren lude van Hollant niet manen van zulker borchtoechte, alse zy ghedaen hebben van zulken schiepen ende goeden, als tot Campen ende anderswair inden Gestichte bestellet hebben geweest. Ende des geliken en sullen mijns heren lude ende steden van Hollant die burghere van Campen, van Deventer ende uten anderen steden vanden Gestichte niet weder doen manen van horen goiden, die onder mynen here van Hollant bestellet ende verborcht sin. Item so begeren mijns heren vrinde van Utrecht, off mijns heren utligghers van Hollant, of die ghiene die tot Staveren of anderswair lighen, bynnen der voirscr. tijt mijns heren borgeren ende lude uter stad ende Gestichte van Utrecht upten water off buten upter zee misdeden an live ofte an goide, staende die voirscr. veilicheyt, ende die voirscr. Stichtslude die selve misdaeders, tobehorende mynen here van Hollant, weder misdeden ende beschadichden an live of an goide, dat zy dat doen
fol. 12 r°. mochten sonder yet te misdoen jegens mynen heren van Hollant voirscr., alsoe verre als die selve Stichtslude mijns heren viande van Hollant, die Oestvriesen, niet en voeren noch en kerden in Oestvrieslant, om mijns heren viande te stercken of te sustineren, mit provanchy of ander goide to of af te voeren, dat kenlijc waere in sulken manieren alse voirscr. is. Soe sin der heren vriende voirscr. vanden dage to Schoenhoven gescheiden, ende sellen die vorscr. punten elx an haren here brenghen, ende sellen elx vanden heren voirnoemt sinen goiden wille ende menynge laeten weten voir die Octava van sunte Mertijns misse naestcomende mit horen besegel-

den brieven, beholdelic sulc dadinghe, als mijn here van Hollant ende die stad van Utrecht onderlinge staende hebben.

TOCHT VAN 1400.

UITTREKSELS UIT DE GRAFELIJKE REKENINGEN
BERUSTENDE OP HET RIJKS-ARCHIEF: III. 57.

REKENYNGE HEREN GARBRANT VANDER COUSTER
VANDEN TRESORIERSCAP VAN HOLLANT VAN
EENEN JAIRE, EYNDENDE SINTE VICTO-
RIS DAGE ANNO C.

fol. 31 r°. Item wtgegeven ende betailt alrande personen tot Hairlem van coste, die mijn lieve here van Oistervant mit sommigen vanden rade van Henegau ende mit sommigen van sinen gesynde aldair gedaen hadde, als hi van minen lieven here sinen vader omboden was om te hulpen raden op der Vriescher reysen, beliep, gelikerwijs als Loukin ende Vloitkin, mijns liefs heren clercx van Oistrevant, in eenre cedel overgegeven hebben, die die proefst hier overlevert, xxxvj ℔ vij ß gr.

COKEN.

fol. 34 r°. Item omtrent xviij dage in Meye by Willem vanden Berge gecoft tgegen enen wive vander Goude, geheten Rissout Jan Adegeests, xj pannen, die men ter coken indie reyse ten Oistvriesen besigen soude, die woogen ij^{c}xxij ℔, elc hondert pont voir xv oude scilde, fac. tsamen xxxiij scilde ende xxviij gr., fac. vj ℔ vj ℥ j ß gr.

---

fol. 35 r°. Item so rekent die proefst wtgegeven ende betaelt om alrande provancie tot veel steden ende stonden gecoft, dair Staveren mede gespijst wort,
29 Juni. omtrent Petri et Pauli Apostolorum lestleden, bi Jan Hereman ende by Loukin, mijns liefs heren clerc van Oistervant, dair die summa of beliep, gelikerwijs als sy in eenre rekeninge bescreven overgegeven, die die proefst hier overlevert, cxxij ℔ iiij ℥ ix ß.

Item gerekent ende geeffent mit Jan Claisz. van Hoirne van allen beesten ende vye, die hi van mijns liefs heren wegen toter provancie behoif van Staveren gecoft ende wtgedaen heeft, als men Staveren ontsette, ende dair na toter leveringe behoif binnen Staveren, beliep, dat hi wtgedaen hadde omdie provancie voirscr., gelikerwijs als hi in eenre rekenynge bewijst heeft van stucke te stucke, die die proefst hier overlevert mitten oncost dair op gegaen, xvi^{c}l$_{\wp}$ scilde, xl gr. voirden scilde gerekent, ende ix gr. ende ij ß; dair of heeft him die proefst betaelt, ende hi alhier rekent wtgegeven, gelikerwijs als Jan Claisz. in sijnre rekenynge lijt ontfaen, vij^{c}lxxxij scilde, xl gr. voir den scilt gerekent, fac.

cxxx ℔ vj ß viij ß.

---

fol. 35 v°. Item byden selven xiij dage in Augusto betailt Symon Olfartsz. by aenbringen Ailbrecht den bastarts, van butter, visch, ail, snoeck ende ander cleyn provancie, die die selve Ailbrecht gecoft hadde ende gelevert inder leveringe tot Staveren, lxx ny Gelr. gulden ende xiij gr., tstic voir xxij$_{\wp}$ gr. gerekent, fac. vj ℔ xij ß iiij ß.

17 Aug. Item des dinxdages na onser Vrouwen dach Assumpcio Aernt Florijsz. betailt by den selven, dair Jan Claisz. van Hoirne by was, van iij coeyen, die Ailbrecht die bastart voirscr. tgegen him gecoft hadde, ende voirt tStaveren gelevert worden, lxij ny Gelr. gulden, tstic xxij$_{\wp}$ gr., fac.

v ℔ xvj ß iij ß.

Item by den selven Gherrijt Smeetsz. van Hoirne betailt by aenbringen Ailbrecht den bastarts voirscr. van haring, die hi tgegen him gecoft

hadde ende gelevert tot Staveren, vj Holl. gulden ende viij gr., fac. xv ℔ viij ß.

Item omtrent iij dage in Octobri byden selven Garbrand Stam van Hoirn betailt van xx coyen ende ossen, die hi gesent hadde ende gelevert te Staveren by Ailbrecht den bastairt, diese voirt aldair van mijns heren wegen leverde om-
24 Aug. trent sinte Bertelmeus dach, coste elc vanden beesten, gelijc als Herman Willemsz. dat zeggen dair of seyde, die die proefst betailt heeft, iiij Gensce nobl. minus j quartier. Item betailt van sciphuyr, die beesten tot Staveren te voeren van Hoirn, ij Gensce nobl., dat maict lxxvij nobl., den nobl. voir xcvj gr. gerekent, fac.

xxx ℔ xvj ℔ gr.

---

fol. 36 r°. Item by Boudekin voirscr. Willem vanden Berge betailt, die hi van mijns liefs heren wegen wtgeleit hadde om alrande provancie, diemen tStaveren voeren soude, alsmen tslot tSinte Odulfs gemaict soude hebben, omtrent die tijt als mijn here te Hoirn was, beliep, gelikerwijs als hi in eenre cedel overgaf, die die proefst hier overlevert, viij ℔ j ℔ x ß gr.

PANETHERIE.

fol. 38 r°. Item Cramer Jansz. betailt, die hi by mijns liefs heren ende des raids bevelen wtgeleyt hadde om tarwe, dair Staveren mede gespijst wort. Eerst 1 hoet tarwen, thoet om xiij ℔ v ℔ Hollz., fac. lxxxij ℔ xvj ℔ iij ß gr. Item so coste die voirscr. tarwe tStaveren te voeren xlij ny gulden, fac. iij ℔ xviij ℔ x ß gr. Item vanden tarwe te scepe

te dragen ix ℔ gr. Item den scipluden gegeven, want si lange tStaveren lagen, eer him die tarwe voirscr. ofgenomen wort, xj ℔ gr., beloept tsamen lxxxvij ℔ xvij ℔ vj ß gr., den Vlaemscen nobl. voir xcj gr. gerekent, beloipt ij^{c}xxxij Vlaemsce nobl. minus xxv gr., fac., den selven nobl. voir xcij gr. gerekent, gelikerwijs als sy deden, doe him dit voirscr. gelt betailt wort,

lxxxviij ℔ xvj ℔ vij ß gr.

Item by Jan Hereman Jan Heynricxz., mijns liefs heren penthier van Oistrevant, gelevert om provanchie van coirn mede te copen, diemen tStaveren senden soude, dair hi goede bewisinge of doen sal, iij^{c} Dordr. gulden, tstic xxx gr., fac. xxxvij ℔ x ℔ gr.

BOTTELRIE.

fol. 40 r°. 23 Juni. Item op sente Jans avont Nativitas Johannes Jacobsz. vander Goude betailt van ij^{c} vate biers, diemen voeren soude tStaveren, xc Eng. nobl., den nobl. voir xciiij gr. Item van dat voirscr. bier vander Goude tEnchuzen te voeren xx ℔ Holl^{s}, fac. tsamen, mits vj ℔, die Johannes dairom verteerde van reisen gins ende weder ende vander Goude inden Hage, als hi omboden wort, ende weder ter Goude tot iij of iiij stonden, xc Eng. nobl., xxvj ℔ Holl., fac. xxxviij ℔ x ℔.

---

fol. 40 v°. 14 Sept. Item omtrent sHeilichs Cruys dach Exaltacio wtgegeven ende betailt Florijs Boudijnsz., die hi van mijns liefs heren wegen by des raids bevelen gelevert hadde, vander tijt datmen tStaveren ontzette toten dage toe voirscr., m ende xxx vate Hairlims biers, coste elc vat over hoift mitter tonne xlij gr. Item hier toe hebben geweest,

die dit bier gevoert hebben ten tiden alst behoiflic was, vj scepe, dair elc scip of hadde vj ℔ Holl. Item v scepe, dair elc scip of hadde vij ℔, fac. tsamen clxxxix ℔ ij ß vj ȝ gr.

Item byden selven wtgegeven ende betailt tot Leyden van xxxviij coppel ende j pynsoen wijns van Puttau, van Gasschoengen ende desgelijcx, die gecoft ende gelevert worden tot mijns liefs heren herberge behoif toter lester reyse ten Vriesen, die geweest soude hebben, dair elke coppel of coste, alsoit by Jan Hereman ende Philpskin bottelgier gedadingt wort, xxiij nobl mitten pinsoen voirscr., viij^{c}lxxx nobl., tstic xcij gr., fac. iij^{c}xxxvij ℔ vj ß viij ȝ gr.

Item so heeft die proefst noch wtgegeven ende betailt by Loukin, mijns liefs heren clerc van Oistrevant, van alrande winen, die Willem vanden Berge, Jan Roelenz. ende Grote Pieter gecoft hadden by mijns heren bevelen toter Vriescher reyse, diemen gedaen soude hebben omtrent onser
15 Aug. Vrouwen dach Assumpcio lestleden, beliep, mits alrande cost, oncost ende sciphuyr dair op gegaen, gelikerwijs als die rolle inhout, die Loukin dair of overgegeven heeft, iij^{c}xlij ℔ ij ß iij ȝ gr.; des heeft die proefst by Loukin voirscr. weder ontfaen van een deel winen, vircoft by Jacob uter bottelrien Tordrecht ende te Delf, die minen here niet nut en waren, gelijc die voirscr. rolle oic dair of inhout, die die proefst hier overlevert, lv ℔ xviij ß iiij ȝ gr.: so blijft dat die proefst vanden winen voirscr. wtgegeven heeft ij^{c}lxxxvj ℔ iij ß xj ȝ gr.

Item by Jan Vlamync tot Hairlem gecoft tgegen enen man, geheten Gherrijt Boudinsz., die

tot Staveren gesent worden, j vat wijns van Puttau van vj amen, coste xiij Gensce nobl. Item noch iij aem roits wijns, costen xx ℔ Holl., fac. tsamen vij ℔ xiij ß x ₰ gr.

Item Airnt Haginsz. betailt van vj pipen wijns, die hi ten Damme gecoft hadde by sproefsts bevelen, tot mijns liefs heren herberge behoif tot Staveren te voeren, coste elke pipe vj nobl., fac., mits xxxvij ℔ Hollz., die die voirscr. wijn coste vanden Damme tStaveren te voeren, van scrodegelde, van volwijn ende anders coste ende oncost dair op gegaen, gelikerwijs als hi in eenre cedel bescreven overgaf, die die proefst hier overlevert, tsamen xxij ℔ xiiij ß vj ₰ gr.

---

fol. 41 r°. Item so heeft die proefst jonge Coenraid van Heisterbach tolnair tot Woudrichem gelevert, om alrande winen mede te copen tgegen der Vriescher reyse, die geweest soude hebben, dair hi goede bewisinge of doen sal, ix^{c} Dordr. gulden, tstic xxx gr., fac. cxij ℔ x ß gr.

GROOT FOURAIN.

fol. 54 r°. Inden eersten xx dage in Octobri so worden
1399. tUtrecht tot mijns heren behoif besteet te maken, diemen tStaveren voeren soude bij tiden doe die here van Brederode capyteyn aldair was, van mijns liefs heren wegen xij tonnen scuts, dair elke tonne of coste xvj ny Gelr. gulden, dair of heeft die proefst betaelt, eerst den man op erre gegeven xij ny gulden, ende dairna by Gherrijt Bouman op rekeninge gegeven j^{c} gulden, fac. tsamen xiiij ℔ iij ß vj ₰ gr.

---

fol. 55 v°. 2 Dec. Item omtrent die selve tijt (onser Vrouwen dach Concepcio) Jan Hereman betailt, ende hi by mijns heren bevelen voir den proefst wtgegeven hadde Florijs van Arichem, als hi omtrent xviij dage in Octobri van Scoenhoven toich van mijns liefs heren wegen tot Staveren, om den heren ende den goeden luden die aldair lagen te bidden, datsy dair ymmer bliven wouden, want die here van Brederode him cortx gelt brengen soude, iiij nobl., fac. xxix ß ij ....

---

fol. 56 r°. 1400. Item omtrent die selve tijt (upten ij^den^ dach in Januario) gerekent mit Willem Havering ende Robbrecht Loyck van des men him sculdich was van hoirre soudyen, gebrac hoir sout uptie tijt, also sy binnen Dochem mede lagen, vanden achtsten dach in Aprille tot xij dage in Decembri, so lange hadden sy na gelegen op heren Geerwert Kammyncx huys, dair sy of gewonnen ende zeer gequetst worden, beloipt hoir soudt binnen der tijt voirscr. voir him, ij glayen ende ix archiers, den man ix gr. sdages gerekent, iij^c^l sc. xviij gr.; des hadden sy ontfaen, ende him die proefst gaf ter Lune, lxxx scilde, alsmen indes proefsts rekenynge vander reyse sien mach, ende viij nobl., die him tScoonhoven in mynderinge dair of gegeven worden, welc ofgecort, bleefmen him sculdich iij^c^lij ß xxxiiij gr., die maken lviij ℔ xvj ß ij ß gr., dair of wort him beyden gegeven mede thuys te varen 1 Hollansce scilde, ende een brief, dair mijn here him belyet in sculdich te wesen c scilde, te bitalen tot sinte Jans misse dair naistvolgende. Item voir horen coste tot Kibbelers huze inden Hage gedaen, binnen langer tijt dat sy dair om vervolchden, ij^c^xxiij ny gulden,

fac. xix ℔ xij ß gr., so laten sy minen here te goede xiij ℔ xj ß viij ₰ gr., dat maket lxxxj$_{\varrho}$ sc., fac. die l Hollansce sc. ende die ij^{c}xxiiij ny gulden voirscr., ende die proefst betaelt heeft,
xxix ℔ vj ß viij ₰ gr.

---

fol. 56 v°. Item sanderen dages na Jairsdach by mijns heren bevelen ende by virvolch des heren van Brederode meister Godevairt, mijns liefs heren cyrorgicus, betailt van alrande recepten, crude, zalven, wateren ende anders, des hi hadde doen maken om mit him tStaveren te voeren, beliep, als hi aenbrocht ende hi mitten speciers overdragen hadde, xxxij scilde, fac. mits ij nobl., die him gegeven worden te teergelde om tStaveren mede te trecken, tsamen vj ℔ xx ₰.

Item uptie selve tijt Herman Willemsz., die van mijns liefs heren wegen tStaveren trecken soude mit him vj^{sten}, gegeven te teergelde, dair Boukin clerc bi was, xij Gensce scilde. Item Casijn, mijns liefs heren trompenair, die oic tot Staveren trecken soude mit sijnre trompet, by mijns heren bevelen gegeven, dair Willem vander Couster die boitscap of dede, iij Eng. nobl., fac. tsamen iij ℔ xij ß vj ₰ gr.

---

fol. 57 v°. 29 Jan. Item sdonredages dairna (na sinte Pouwels dach Conversio) sheren messagier van Brederode, die eerst wt Staveren quam, als die Vriesen dair voir waren inder vorst, ende warachtige boitscap brochte van Staveren ende van Walraven, gegeven te bodenbrode ende te huefscheden xx ny gulden, fac. xxxiiij ß x ₰ gr.

Item bi heren Gijskin van Diepenburch Casijn

trompenair, die upten vj^sten^ dach in Februario mit heren Wouter van Mattenesse tStaveren trecken soude, gegeven bi mijns heren bevelen ij Eng. nobl., fac. xxij ℔ vj ß gr.

---

fol. 58 r°. Item upten lesten dach in Februario den prior van Lewairden, die mit brieven van gelove van Kyenen heren Ockenz. ende Anxten kinder aen minen here gecomen was, ende weder trecken soude inden lande over Lauwers mit mijns heren brieven, gegeven te huefscheden vj Pieters, fac. xxiij ℔ gr.

---

fol. 58 v°. Item xv dage in Mairte meister Jan cyrorgicus, die alt oorloge duer binnen Dochem inden besitte gelegen hadde, ende dair na tot Staveren, dien toegeseyt worde xl ℔ gr., dair him die domproefst xx ℔ gr. of betailt heeft, so heeft hem die proefst noch betailt, ende him gebraken xx ℔ gr.

---

fol. 59 r°. Item (xviij dage in Mairte) meister Jan Barbier gegeven ende betailt by Gijskin barbier, van dat hi Casteleynkin ende Hanskin mijns heren paidze elcx hoir scaempte ende ij clapporen gemeistert hadde, dair of te samen viij nobl. Item den selven noch betailt by Gentkin, van dat hi Godevert mijnre vrouwen wagenknecht gemeistert hadde oic sijn scaempte, een zwerte blader ende een vinger, die him een pairt byna ofgebeten hadde, iiij nobl. xlviij gr., fac. tsamen iiij ℔ xiiij ℔ gr.

---

fol. 59 v°. Item upten selven dach (Beloken Paschen) by
25 April. mijns heren bevelen heren Gillijs van Schengen gegeven, die tStaveren trecken soude, x gouden scilde, fac. xxxvij ℔ vj ß gr.

Item Clais van Zwieten betailt, ende hi wtgeleyt ende virteert hadde van cost ende oncost, wagenhuyr ende sciphuyr, als hi van mijns liefs heren wegen gesent was van Zyerixee tot Staveren omtrent den lesten dach in Aprille andie goede luden, die dair lagen, mit brieven van gelove, iiij^{e} nobl., fac. xxxiij ℔ ix ß gr.

Item viij dage in Meye Clais die gousmit van Dockem betailt in mynderinge van des men him sculdich was van buscruyt, dat tot Dockem inden besitte virbesicht wort, beliep 1 Vranx. scilde, des hadde Jorgel him dair of betailt xiij Vranx. scilde, bleefmen him sculdich xxxvij Vranx. scilde, dair of betailt xij Vranx. scilde, fac. liij ℔ gr.

---

fol. 60 r°. 6 Juni. Item (omtrent Pinxteren) wtgegeven ende betailt by Boukin die clerc heren Roelof vanden Zande van coste, die die here van Brederode dede, als hi van mijns liefs heren wegen gesent was mit heren Willem van Ysendoren in Yngelant omtrent v dage in Meye, om te virvolgen aenden conync om archiers tgegen mijns heren reyse ten Vriesen, him gegeven ter goeder rekenynge ij^{c}xij Ing. nobl., tstic xcij gr., xvj Holl. gulden xvj gr., fac. lxxxiij ℔ vj ℔ viij ß.

Item uptie tijt (vj dage in Meye) den here van Huekelem betaelt by mijns heren bevelen in mynderinge van sulken gelde, als mijn here him sculdich was van schade, die hi uptie reyse ter Lune geleden hadde, dair die summa of beliep, gelikerwijs als sijn quitancie inhout, die hi dair of gegeven heeft, c Engelsce nobl., tstic xcij gr., fac. xxxviij ℔ vj ℔ viij ß gr.

Item by den selven by mijns liefs heren be-

velen x dage in Meye, dair oic mijn here van Oistervant die boitscap of gedaen hadde, enen man wt Pikairdyen, die mit hem derden vij weken lang inden Hage gelegen hadde, ende minen here gedient hadde wel ij jair lanc inden oirloge ten Oistvriesen mit xv gewapenden, gegeven te huefsceden 1 Dordr. gulden, tstic xxx gr. Item tot Willem Dyrcxz. betailt van coste ende belenchier binnen der tijt voirscr., dair sy by Boukin clerc gequijt worden, ende mit him derden gedaen hadden, tsamen iij ℔ viij ß ij ♂ gr., fac. tsamen ix ℔ xiij ß ij ♂ gr.

---

fol. 60 v°. Item omtrent die tijt (xiij dage in Meye) by mijns heren bevelen Beem, die gevangen geweest hadde in Vrieslant, gegeven te hulpe tot sijnre scattinge x Dordr. gulden, fac. xxv ß gr.

Item omtrent xvj dage in Meye Jan Ternyng betailt, die hi wtgeleyt hadde by mijns heren ende mijnre vrouwen bevelen om een scip, dat van Rotterdam voer tot Denremonde mit Pieter mijns liefs heren camerling, ende provancie van spise ende van dranke dair in gedaen, als hi minen here, die ten Vriesen bleef, dair God die ziele of hebben moet, uter Hage in Henegau voerde, viij ß, fac. xxvj ß viij ♂ gr.

---

fol. 61 r°. Item (omtrent xvj dage in Meye) by den selven heren Gherrijt Kammynga ende heren Foyen van Dockem betailt in mynderinge van sulken gelde, als mijn here him van soudien sculdich is, ij^{c} oude scilde, xl gr. voir den scilt gerekent, fac. xxxiij ℔ vj ß viij ♂ gr.

Item upten selven dach by den selven Herberen

van Lyenden betailt in mynderinge van c ende vij scilde, diemen him sculdich is van xviij weken souts ende iiij dagen, die him gebraken van dat hi tStaveren gelegen hadde, als hi aenbrocht, boven dat him voirtijts van mijns heren wegen dair of betailt was, him gegeven bi mijns heren bevelen dair of ter goeder rekenynge 1 scilde, xl gr. voir den scilt, fac. viij ℔ vj ß viij ȝ gr.

27 Mei. Item upten Heiligen Ascencioens dach by den selven noch viij busmeisters, die tStaveren gelegen hadden, gegeven by mijns heren bevelen elcx vj Hollansce gulden, fac. vj ℔ gr.

Item uptie selve tijt (ij dage in Junio) by den selven Clais die goudsmit van Dockem betailt, ende him gebraken noch van donrecrude boven dat hi dair of ontfaen hadde, ende virschoten wort inden besitte tot Dockem, als die Vriesen dair voir lagen, xxv Vranx. scilde, tstic lij gr., fac. v ℔ viij ß iiij ȝ.

---

fol. 61 v°. Item upten selven dach (iij dage in Junio) Herman Willemsz. by mijns heren ende sraids goetdenken gegeven ter goeder rekenynge, Staveren mede te mynderen ende te bevesten, dair hi bewisinge of doen sal, v^{c} scilde, tstic xl gr., fac. lxxxiij ℔ vj ß viij ȝ.

Item omtrent die tijt by sraids goetdunken Fye Reyntgins inden Hage betailt van coste, die meister Bartout aldair binnen langer tijt gedaen hadde, overmits dat hi geen gelt en hadde mede te bitalen, vij ℔ Hollꝭ. Item uptie tijt Jan Kibbeler inden Hage betailt van coste, die die Engelsce aldair gedaen hadden, die in Texel voeren, die mijn here beval uter herberge te qui-

ten, by Willem vanden Berge xx ℔ Hollš., ende tot Gijskin biertappers vij ℔ Hollš., fac. tsamen iiij ℔ v ß gr.

Item omtrent die tijt Jan Claisz. van Hoirne, die by mijns heren bevelen mit twien bairdzen Staveren trecken soude, om Willem van Brederode vandaen te halen, gegeven x Vrancx. cronen, fac. xl ß gr.

19 Juni. Item ssaterdages na sHeilichs Sacraments dach Clais van Zwieten, die van mijns liefs heren wegen trecken soude om scepinge tAemsterdam, dair hi gelt op te voren geven most, ende him oic bereyden soude mit sinen ende sijns broeders gesellen mitten here van Egmonde te varen om Staveren te ontzetten, gegeven ter goeder rekenynge xxxvj dubb. cronen. Item Willem vanden Berge, die omder selver zaken wille trecken soude tEnchuzen, gegeven xxx oude Heneg. cronen, tstic xlij gr., fac. tsamen xiij ℔ xvj ß gr.

Item xx dage in Junio den here van Egmonde gelevert by handen Florijs van Alkemade, als hi of sijn soon trecken souden om Staveren te ontzetten, omden cost mede te doen viij^{c} scilde, fac. cxxxiij ℔ vj ß viij ȣ.

Item upten selven dach Willem Eggert, die voirt trecken soude tEnchuzen om reescip te maken van scepe, provande ende anders des men behoeven mochte, voir here Gijskin van Diepenburch ende him mit horen gesellen gegeven op rekenynge lx dubb. cronen, fac. xiiij ℔ x ß gr.

---

24 Juni. Item (op sinte Jans dach) here Gillijs van Schengen, die mede trecken soude alsmen Staveren ontzetten soude, gegeven in mynderinge

van sulken gelde, alsmen him sculdich mochte wesen, xvj dubb. cronen, fac. iij ℔ xvij ß iiij ₰.

---

fol. 62 r°. Item so ombraken Florijs noch van vij weken die waecke vander poirten tot Staveren, die hi dair dede bewaren van mijns liefs heren wegen, elke weke x oude scilde, fac. lxx oude scilde. Item so ombrack Florijs noch lxij oude scilde van houte, dat Clais Jans Vossen soon tgegen hem cofte van mijns heren wegen, dat gebesicht wort aen tgrote huys tot Staveren. Item so ombrack Florijs noch van sijnre laitster reyse, die hi inden Hage dede by mijns heren ombieden, dair hi indie wederreyse geslegen wort, tot oncost die hi uptie reyse dede x oude scilde, fac. tsamen, gelikerwijs als die erfnamen voirscr. in eenre cedel bewijst hebben, die die proefst hier overlevert, lxxiiij ℔ xvij ß iiij ₰ gr.

Item alsmen varen soude Staveren te ontzetten Johan Panthier den Engelschen, die mit sinen gesellen mede trecken soude tot Staveren, gegeven xx dubb. cronen, fac. iiij ℔ xv ß gr.

Item uptie tijt Pieter Yden soon inden Hage betailt van coste, die Thomas Blacwyl aldair gedaen hadde binnen langer [tijt], die mijn here beval uter herberge te quiten, by Reynar xix ℔ x ß Hollꝫ. Item van coste, die die selve tot Gijskin biertappers gedaen hadde, j nob. by Reynar gerekent. Item Pieter voirscr. noch betaelt van coste, die Jan Asch mit enen knecht aldair gedaen hadde binnen vij weken, die mede varen soude alsmen Staveren ontzetten soude, ende mijn here beval uter herberge te quiten, xij ℔ x ß Hollꝫ. Item den selven noch betaelt van coste,

die drie gesellen, die van Robbrecht Loyck mit brieven aen minen here gecomen waren, aldair gedaen hadden binnen langer tijt, ende mede trecken soude alsmen Staveren ontzetten soude, x ℔ Hollš., fac. alte samen v ℔ xij ℥ x ʒ gr.

Item enen Engelschen, geheten Joon, die oic trecken soude alsmen Staveren ontzetten soude, gegeven by mijns heren bevelen te hulpe tot sinen teergelde v dubb. cronen, fac. xxiij ℥ ix ʒ gr.

Item upten selven dach, als sommige van mijns heren huysgesynde tEnchuzen togen, om Staveren mede te hulpen ontzetten, gegeven by mijns heren bevelen by Gijskin barbier den Polenres, die lange tijt inden Hage gelegen hadden, xv dubb. cronen, fac. iij ℔ xij ℥ vj ʒ gr.

fol. 62 v°. Item uptie tijt Ailbrecht den Bastert gegeven, die upter selver reysen mede toich, te hulpe tot sinen teergelde iij Gensce nobl., fac. xxiij ℥ gr.

Item Gentkin ende Ossenbroeck, die upter selver reysen mede voeren mit mijns heren huysgesynde, gegeven te teergelde viij Vranx. scilde, fac. xxxv ℥ iiij ʒ gr.

Item een deel knechts, diemen sculdich was van soudyen, dair Gherrijt des Engels knecht mede was ende mede trecken soude, alsmen Staveren ontzetten soude, gegeven bi mijns heren bevelen x dubb. cronen, fac. xlviij ℥ iiij ʒ.

4 Juli. Item omtrent sinte Martijnsdach Translacio by heren Pieter sproefsts cappellaen heren Gherrijt van Heemskerc, die trecken soude upter zee om die Likedeelres te overslaen, gegeven te teergelde xij dubb. cronen, fac. lvij ℥ gr.

Item omtrent die tijt (den eersten dach in Julio) Everlijn harnaschmaker, die lange tijt tSta-

veren gelegen ende aldair harnasch gemaict hadde, gegeven by heren Pieter voirscr. iij nobl., fac. xxiiij ℔ gr.

Item uptie tijt heren Jan van Rinesse, casteleyn tStaveren, gesent om die gesellen te deylen, die onder him lagen, voir x gr. die weke boven horen cost, dair hi of rekenen sal, lxxv Holl. gulden, fac. ix ℔ vij ℔ vj ß.

Item den here van Egmonde noch betaelt, die hi meer wtgeleyt hadde boven die viij^{c} scilde, die him die proefst sende, als die jonchere van Egmonde sijn soon toich om Staveren te ontzetten, gelikerwijs die rekenynge, die Florijs van Alkemade dair of dede, clairlic inhout, i$_{\ell}^{c}$ Gensce nob., fac. lxj ℔ v ℔ gr.

---

fol. 63 r°. Item, als mijn here van Aemsterdam tot Hairlem quam, Dyrc tolnair betailt, die van Staveren quam, ende hi Herman Willemsz. aldair gelient hadde xx Holl. gulden, iiij dubl. cronen, j lyoen, ℓ Gensce nobl. ende j ny gulden, dair voir gegeven x Gensce nobl., fac. ij ℔ xviij ℔ iiij ß gr.

---

fol. 63 v°. Item omtrent die tijt (xiij dage in Julio) heren Wouter van Mattenesse betailt, ende hi virteert hadde uptie reyse, als hi van mijns heren wegen gesent was in Engelant om die Engelsce te wederbieden, beliep te samen mits cost ende oncost, behalven die sciphuyr, mits dat hi den conync volgen most van Lonnen tot Lecsester, gelikerwijs als hi bescreven overgaf, xiij ℔ xij ℔ gr., den Engelscen nobl. gerekent voir vj ℔ viij ß gr., fac., den selveren nobl. voir xciiij Hollansce groten gerekent, gelikerwijs als hi doe dede, xlj nobl. minus iiij gr., fac. xvj ℔ x ß gr.

Item xiiij dage in Julio by Johannes uten lardier Herman Willemsz. gesent tStaveren, om die gesellen, die van mijns heren wegen tStaveren lagen, te deylen voir x gr. die weke boven horen coste, voir elke geselle ij Dordr. gulden. Item biden selven gesent toter cleynre coken behoif iij^{c} Dordr. gulden, fac. tsamen clxij ℔ x ß gr.

Item uptie selve tijt by mijns heren bevelen by aenbringen heren Florijs van Alkemade gegeven enen man, geheten Heynric van Loe, die tStaveren woent ende vierpilen pleecht te maken, x Dordr. gulden, fac. xxv ß gr.

Item omtrent die tijt den here van Montfoirde betailt van sijn wtriden ende inriden ende van scepinge ende anders van coste ende oncoste, die hi gedaen hadde, doe hi minen here te dienste quam ter Lune, ende niet ontfaen en hadde, beliep, gelikerwijs als hi bescreven overgaf van sticke te sticke, iij^{c}lvj Gensce nobl. ij quaert, fac. cxlij ℔ xiiij ß.

fol. 64 r°. Item omtrent die tijt Willem Gherijtsz. inden Hage betailt van coste, die die Polenres aldair gedaen hadden van dat sire eerst quamen tot
12 Juni. sinte Odulfs toe, doe sy mede voeren om Staveren te hulpen ontzetten, ende mijn here beval datmense uter herberge quiten soude, beliep den coste, die sy aldair gedaen hadden, lxviij Hollansce gulden, fac. viij ℔ x ß gr.

Item omtrent xxvij dage in Julio by Florijs Willemsz. heren Florijs van Alkemade gesent om tSinte Odulfs te doen maetselen ende tymmeren, dair hi goede rekenynge of doen sal, ij^{c} Dordr. gulden, fac. xxv ℔ gr.

Item uptie tijt betailt voir een scip turfs, dat

Willem vanden Woude ende Florijs Boudins soen coften om tot Staveren te voeren toter coken behoif, xj Gensce nobl., fac. iiij ℔ viij ß gr.

Item uptie tijt ij scepe gehuert, die wijn, bier ende ander provande tot Staveren voerden, dair elc scip of hadde vj ℔, maict xij ℔, fac. xxx ß gr.

Item by anbringen Pieters vander Belle Jacob van Lichtenberch ende Jan van Clarenburch betailt, die sy wtgeleyt ende virteert hadden, als sy elcx mit twien pairden mit Pieter voirscr. reden over al inden Gestichte ende inden lande van Gelre, om mijns heren manne te manen jeghen der Vriescher reyse, iiij nobl. xij gr., fac. xxxij ß iiij ȝ gr.

Item omtrent die tijt gerekent bi Reynar mijns liefs heren clerc, alsmen varen soude Staveren te ontzetten, van coste die Johan Panthier mit sommigen van sinen knechten tot Alijt Hayckiers inden Hage gedaen hadde toter tijt toe voirscr., die mijn here doe beval uter herberge te quiten, dair die summa of beliep, gelikerwijs als Reynar mit hoir gerekent heeft, ende sy in een cleyn cedelkin overgaf, ende hoir nu die proefst betailt heeft, xxvij Holl. gulden. Item biden selven den selven noch betailt van coste, die Johan Panthier voirscr. mit sommigen van sinen gesellen aldair gedaen hadde vander tijt toe als Staveren ontzet
24 Juni. was tot sinte Jans dach toe dair naistvolgende, beliep, als by Reynar gerekent wort, lxviij Holl. gulden, fac. tsamen xj ℔ xvij ß vj ȝ gr.

---

fol. 64 v°. Item omtrent den lesten dach in Julio Ailbrecht die Bastert, die omtrent die tijt van Staveren by minen here gecomen was om him te spreken, gegeven, als hi weder tStaveren trecken

soude, bi mijns heren bevelen te teergelde xij Dordr. gulden, fac. xxx ß gr.

Item so rekent die proefst noch wtgegeven van alrande provande, die gecoft worden by Jan Hereman ende Loukin, mijns liefs heren clerc van Oistrevant, tgegen der Vriescher reysen, die men
15 Aug. gedaen soude hebben op onser Vrouwen dach Assumpcio anno xiiij^{c}, die niet gedaen en wart, also dat die provancie veel na tot Staveren gesent ende virteert wert, dair die summa of beliep, gelikerwijs als Jan Hereman ende Loukin voirscr. in eenre rekenynge overgegeven hebben, die die proefst hier overlevert, clxvij ℔ ij ß x ȝ gr.

Item by Boudekin mijns liefs heren clerc betailt v scepen, die v^{c} vate biers tot Staveren voerden, ende ij scepe, die xl hoet tarwen tot Staveren voerden, die die stede van Hairlem minen here in provancie virleyden in ofcortinge vander Sluze tSparendam, die si tgegen minen lieven here ghecoft hadden, dair elc bierscip of hadde vij ℔ Holl., ende elc vanden anderen scepe viij ℔, fac., mits ij scepe gegeven, die mijnre liever vrouwen tScoonhoven voerden, elcx ij nobl., fac. tsamen xx nobl. minus vj gr., fac.

—— viij ℔ ij ß x ȝ gr.

fol. 65 r°. Item by Ailbrecht den Bastart drie knapen, die int slachuys tot Staveren by Ailbrecht voirscr. gedient hadden x weken lang, als hi mijns heren luden tot Staveren leverde, dair elcx of betailt is iiij ℔ Hollā., fac. tsamen xxx ß gr.

Item Florijs Boudinsz. betailt, die hi bi des raids bevelen wtgeleyt ende betailt hadde sommigen scipluden, die alrande tarwe, wijn, bier ende torf tot Staveren gevoert hadden, behalven

[illegible] in [illegible] voor [illegible] [illegible], als voirscreven [illegible], beliep, als hi in eenre cedel overgaf, die die proefst hier overlevert, xiiij ℔ xv ß viij ₰ Holl., fac. v ℔ xj ß xj ₰ gr.

Item Walwijn mijns liefs heren roedrager betailt, die hi [illegible] hadde bides raids bevelen, als hi [illegible] van mijns liefs heren wegen leverde ij^c xxxij man binnen ijg dach boven der provancie, die him dair toe gelevert wort, beliep, gelikerwijs als hi in eenre cedel overgaf, die die proefst hier overlevert. ix ℔ ij ß x ₰.

Item so heeft die proefst Pilgrim, mijns liefs heren camerling van Oistervant, gelevert tot drien stonden, dair hi mede copen soude turken, leematen ende smeerkairsen toter reyse behoif, die geweest soude hebben, dair hi bewisinge of doen sal, iiijg^c Dordr. gulden, tstic xxx gr., fac. lvj ℔ v ß gr.

Item Willem van Brederode betailt van coste, die hi in mijns heren dienste tot Staveren gedaen hadde binnen ene stucke tijts, als hi van mijns liefs heren wegen aldair lach, beliep, gelikerwijs als hi aenbrocht ende overgaf, xxxv Gensche noblen, fac. xiiij ℔ xj ß viij ₰ gr.

Item Willem Gherrijtsz. inden Hage betailt van coste, die die Polenres aldair gedaen hadden, als sy weder inden Hage quamen doe Staveren ontzet was, xxxviij ℔ Holl., fac. iiij ℔ xv ß gr.

---

fol. 65 v°. Item uptie tijt (xiij dage in Augusto) biden selven Ailbrecht voirscr. gegeven provancy mede te copen om Staveren mede te spisen, dair hi goede rekenynge of doen sal, ij^c Hollansce gulden, tstic xxx gr. Item den selven noch gegeven

iiij Ingelsce nobels, die him Herman Willems soon gelient hadde, fac. tsamen xxvj ℔ xij ß viij ₰.

Item biden selven uptie selve tijt betailt Dyrcxkin in die wairdrobbe van coste, die hi gedaen hadde, also als hi mit mijns heren goeden luden ende steden mede was inder reysen dair Staveren ontzet wart, iij Gensce nobl., tstic xciiij gr., fac. —— xxiij ß vj ₰ gr.

3 Aug. Item swoensdages na onser Vrouwen dach Assumpcio biden selven by aenbringen Jorgels iij Polaenres, die tot Staveren gelegen hadden, gegeven te huefsceden xij Holl. gulden, fac. xxx ß gr.

---

3 Aug. Item biden selven op sinte Bertelmeus avont Willem Havering den Engelschen, die by minen here gecomen was mit xij gesellen om mit him ten Vriesen te trecken, gegeven by mijns heren bevelen x vr. Item byden selven Jan de Bevord wt Henegau, die mit drien gesellen alle den winter tStaveren gelegen hadde, gegeven vj vr., fac. tsamen lvj ß g.

Item biden selven upten eersten dach in Septembri tot Hairlem by mijns heren bevelen sommige busmeisters, die van Staveren bi minen here gecomen waren, gegeven xxx ny Holl. gulden, fac. iij ℔ xv ß vj ₰ gr.

fol. 66 r°. Item by den selven noch wtgegeven ende betailt van coste, die Volkar tolnair ende enen anderen paip wt Oistvrieslant gedaen hadden tot Hairlem, ter wilen datsy aldair lagen omtrent die tijt voirscr., ende van horen cost inden lande te bringen ende wt te voeren, by Pilgrim tsamen, dair die summa of beliep, als by Pilgrim

gerekent wort, dair of eerst betailt vj oude vr., den vr. voir xlij gr. gerekent. Item xiiij ℔ Hollā., fac. tsamen ij ℔ xvj ß gr.

Item biden selven iiij dage in Septembri by mijns heren bevelen tot Hairlem enen monick van Lidlum, die mit brieven aen minen here gecomen was vanden abt van Lidlum, gegeven vj Holl. gulden. Item heren Dyrc den monick van Dockem gegeven iiij Holl. sc., fac. mits vj ny Gelr. gulden Clais van Eck gegeven, die in Engelant trecken soude, tsamen xlj ß xj ♂ gr.

Item biden selven Daem van Leyden betailt in mynderinge van een deel busteynen, die hi tot Staveren gelevert hadde ende gecoft worden by Jan Hereman, x pawel., fac. xxxv ß x ♂ gr.

Item byden selven omtrent die tijt by mijns heren bevelen Katherijn Jan Swarten, die hoir man tot Staveren doitgeschoten was, gegeven vj Holl. gulden, ende Casijn, die inden Hage siec lach by mijns heren bevelen by aenbringen Everlijn Wrengers gegeven vj Holl. gulden, fac. tsamen xxx ß gr.

Item byden selven wtgegeven ende betailt by aenbringen heren Gherijts van Egmonde, ende mijn here den Likedeelres sculdich was nader vorwairden, die mijn here mit him overdragen was, dat sy tot elker maent van minen here hebben souden elken man iiij Vranx. scilde, des heeft him die proefst betailt voir cxiiij man hoir ssout van eenre maent, dat beliep iiij^{c}lvj Vranx. sc., tstic liiij gr., fac. cij ℔ xij ß gr.

9 Sept. Item des donredages na onser Vrouwen dach Nativitas by Jan Dyrcxz. sproefsts knecht sommige busmeisters, die van Staveren by minen

here gecomen waren, gegeven in mynderinge van sulken gelde, als mijn here him sculdich mochte wesen, x pawelioene. Item die selve na gegeven, als sy tStaveren trecken souden, te teergelde j nobl., fac. tsamen . xliiij ß gr.

fol. 66 v°. Item biden selven tot Heemstede xij dage in Septembri by mijns heren bevelen Jan de Leyavorn ende Ram de Lavey, die minen here lange tot Staveren gedient hadden, gegeven xxv Holl. gulden, fac. iij ℔ ij ß vj ȝ gr.

Item uptie selve tijt biden selven enen armen wive van Staveren mit enen groten buyck, die enen busmeister horen man tot Staveren verloren hadde, gegeven te teergelde v dubb. cronen, tstic lviij gr., fac. xxiiij ß ij ȝ gr.

Item by den selven xiiij dage in Septembri Clais van Eck tot Hairlem gegeven, him selven mede uter herberge te quiten, x ß gr. Item uptie tijt enen busmeyster van Hensberch, die alle den winter tot Staveren gelegen hadde, gegeven tot sinen lande mede te trecken, by mijns heren bevelen ij nobl., tstic xcvj gr. Item enen Henewier, geheten Jan die Bastart, die oic tot Staveren gelegen hadde, gegeven thuys mede te trecken vj ny gulden, tstic xxij$_{\text{e}}$ gr., fac. tsamen xxxvij ß iij ȝ gr.

Item uptie selve tijt byden selven Heynkin van Cleve, die tStaveren trecken soude, ende een deel steens van Leyden halen ende mit him voren soude, gegeven v Gensce nobl., tstic xcvj gr., ende i$_{\text{e}}$ Eng. nobl., fac. ij ℔ xij ß iij ȝ gr.

Item by Boukin voirn. Gerikin den clerc betailt, ende hi virteert hadde als hi van mijns

liefs heren wegen gesent was van Egmonde tot Hairlem, Delf, Leyden, Scoonhoven ende ter Goude mit brieven van gelove, om maitselairs tot Staveren te doen comen om thuys aldair mede te tymmeren, ende van een ander reyse, die hi gedaen hadde om te doen besegelen van sommige mijns heren vrienden die brieve vander leistinge, die die here van Egmond had, te samen, ende mits dat hi in sommige van mijns heren anderen stucken wtgeleyt had, ij ℔ xiij ℈ j ß.

---

fol. 67 r°. Item byden selven Wailwijn mijns liefs heren duerwairder betailt, die hi voir minen lieven here in alrande stucken wtgeleyt hadde, ende oic mede tafter geteert hadde inder reysen alsmen Staveren ontzetten soude, beliep, gelikerwijs als hi in eenre cedel van stucke te stucken bescreven overgaf, die die proefst hier overlevert, xxvj ny gulden, ix Vlaemsce nobl. ende lxxxiiij gr., fac., xix gulden ofgecort, die hi inder selver cedel overgegegeven heeft, ende die proefst hier voir in sijn wtgeven gerekent heeft, iiij ℔ xvj ℈ gr.

CLEYN FOURAYN.

fol. 68 r°. 1399. Item xv dage in Octobri Thomaes Blacwyel wt Engelant by mijns heren bevelen gegeven, mede tot Staveren te trecken, x gulden, fac. xvij ℈ vj ß gr.

Item uptie selve tijt enen anderen Engelscen, geheten William Britton, gegeven oic mede tot Staveren te trecken vj gulden, fac. x ℈ vj ß gr.

---

fol. 68 v°. Item Jan Panthiers knecht, die by minen here aldair gecomen was, gegeven by mijns heren bevelen by aenbringen Jans Boelen, weder mede

tot Staveren te trecken, te teergelde j Eng. nobl., fac. vij ℔ vj ß gr.

Item uptie selve stont (xxiiij dage in Octobri) enen knecht, die upten huze ter Lune gelegen hadde ende zeer gequetst geweest hadde, gegeven te hulpe tot sinen teergelde, ende mijn vrou den proefst selve beval him te geven, vj gulden, fac. x ℔ vj ß gr.

---

fol. 69 r°. Item omtrent die tijt (xv dage in Novembri) Jan den Scot, die alduer tot Staveren gelegen hadde, by aenbringen Everlijn Wengers gegeven tot enen rock ij nobl., ende dair hi tStaveren mede trecken soude j nobl., fac. tsamen xxij ℔ gr.

Item omtrent die tijt enen Engelscen, geheten Robbrecht Witwang, by mijns heren bevelen in Voirne gegeven, die tot Staveren trecken soude ende aldair bliven leggen by den here van Brederode, ij Eng. nobl., fac. xv ℔ gr.

Item uptie tijt by mijns heren bevelen enen knecht, die mit Aernt Jans soons s. op heren Gerwert Kammyngs huys gelegen hadde, ende tot Staveren trecken soude ende aldair bliven leggen, j nobl., fac. vij ℔ iiij ß gr.

---

fol. 69 v°. Item by des raids bevelen Copkin Clais Vroukins knecht, die op Slickenburch gewoent hadde ende tot Staveren trecken woude, om aldair te leggen by den here van Brederode, gegeven te drincgelde j nobl., fac. vij ℔ iiij ß gr.

---

fol. 73 r°. Item (in Mairte) Jan Pairt, die den winter
1400. duer een tijt tStaveren gelegen hadde, ende die

bode aldair geweest hadde, gegeven bi der heren goetdunken vanden rade, als hi weder mit mijns heren huysgesynde derwairts toich, iiij gulden, fac. vij ℔ ij ß gr.

---

fol. 73 v°. Item op onser Vrouwen dach Annunciacio
25Maart. Copkin, [die] Clais Vroukins soons knecht was, die den Vriesen ontlopen was, die hem gevangen hadden, gegeven by mijns heren bevelen tStaveren mede te trecken j nobl., fac. vij ℔ vj ß gr.

---

fol. 74 r°. Item (v dage in Aprille) enen jongen gesel, die mitten here van Brederode tot Staveren lach, ende scoit doit mit eenre bosse in iiij schoten ix Vriezen, gegeven bi mijns heren bevelen, dair Jan Nagel die boitscap of dede, viij gulden, fac. xiiij ℔ iiij ß gr.

Item upten selven dach (xiij dage in Aprille) Jan Wouters soon den tymmerman, diemen uptie tijt gelt sculdich was van dat hi alden wynter duer binnen Staveren getymmert ende gewrocht hadde, ende niet betailt en wort, uptie tijt gegeven te hulpe tsinen teergelde, weder mede tStaveren te trecken, wantmen him qualiken dair omberen mocht, viij ny gulden, fac. xiiij ℔ iiij ß gr.

---

fol. 74 v°. Item byden burchgrave van Leyden gegeven enen gesel, die tot Molkenhuzen gevangen geweest hadde, by mijns heren bevelen te hulpe tot sijnre lossenynge ende te teergelde iii oude sc., fac. xj ℔ iij ß gr.

---

fol. 75 r°. Item (vj dage in Meye) enen armen knecht,

geheten Schonevorst, die seer in mijns heren dienste ten Vriesen gequetst geweest hadde, gegeven uptie tijt by mijns heren bevelen tStaveren mede te trecken te teergelde ij Dordr. gulden, fac. v ℔ gr.

---

fol. 76 v°. Item omtrent die tijt (iij dage in Julio) Heynric, heren Jacob Goetzots clerc, betailt, ende hi virteert hadde, als hi by des raits goetdenken getogen was inden Hage om die boeken vander Vriescher reysen, mits wagenhuyr ende cost te gader ghins ende weder, xl gr. Item die hi om fransijn ende om papier gaf xx gr. Item die hi vier jonge clerken uter scolen gaf, die alle die bedebrieve holpen scriven vander Vriescher reysen, iiij ℔ gr., fac. tsamen ix ℔ gr.

---

fol. 77 v°. Item omtrent xiiij dage in Augusto biden selven by aenbringen Florijs Boudinsz. betailt van sciphuyr van enen scepe, dat c vate biers tStaveren voerde, by Ailbrecht den Bastairt vj ℔ Holl., fac. xv ℔ gr.

Item biden selven enen knecht, die wt Zeelant c scape drivende brochte, ende men tot Staveren behoeven soude, gegeven te virdrinken j Holl. gulden, fac. ij ℔ vj ß.

---

fol. 78 r°. Item omtrent ij dage in Septembri biden selven tot Hairlem enen man van Schevenyngen betailt van sciphuyr voir enen goeden man wt Engelant, die hi van daen over gebrocht hadde, ende minen here inder Vriescher reysen gedient soude hebben, ij Ing. nobl., tstic xcvj gr., fac. —— xvj ℔ gr.

fol. 80 r°. Item uptie tijt (xvj dage in Octobri) enen bode
1399. gesent mit mijns heren brieven van Scoonhoven aendie steden van Hairlem, Delf, Leyden, Aemsterdam, Alcmair, Goude ende Hoirne, roerende datsy elcx een of twie van horen gerechte senden souden tot Staveren by horen luden, om den here van Brederode van allen stucken ten besten te hulpen raden, him gegeven iij sc., fac xj ß gr.

fol. 81 r°. Item uptie tijt (xxvij dage in Octobri) Trompkin gesent aender stat van Utrecht, om een geleyde voir Ailbrecht den Bastart ende sijn gesellen ende voir die gizelen wt Achtkerspel, gegeven, mids dat hi tafter was in anderen reysen, ij gouden sc., fac. vij ß iiij ♂ gr.

---

fol. 83 v°. Item xix dage in Decembri enen bode gesent over al in Zeelant aen allen ambachtaluden ende steden mit brieven plackaird, roerende dat sy him bereyden souden tgegen der Vriescher reyse,
20 Maart. diemen doen soude omtrent Midvasten, him gegeven iij Vranx. sc. Item omder selver zaken wille Aernkin messagier gesent over al in Kenemerlant ende Vrieslant, gegeven, want hi over most in Texel anden bailiu aldair, i♀ nobl. Item omder selver zaken wille enen bode gesent tot Leyden, Aemsterdam, over in Waterlant ende voirt tot Nairden, Wesip, Muden, Woerden ende Oudewater, him gegeven i♀ nobl. Item omder selver zaken wille enen knecht gesent, geheten Heyn van Bouten, tot Delf, Rotterdam, Goude, Scoonhoven, Dordrecht, Huesden, Sente Geerdenberge ende anden bailiuwen dair omtrent, him gegeven i♀ nobl., fac. tsamen xlv ß ix ♂ gr.

---

fol. 84 r°. 1400. Iten upten iij^den dach in Januario enen bode gesent mit brieven plackaird aenden steden van Kenemerlant, roerende datsy genen lantluden welgeboren of anders en ontfongen tot horen poirteren voir die tijt, datsy mynen here gedient hadden ten Vriesen, dat cort na Midvasten geschien soude, gegeven, also hi voirt tEnchuzen trecken soude mit brieven aender stede, roerende datsy sulken haring ophouden souden als dair aengecomen was, ij dubb. cronen. Item den selven na gegeven, want hi voirt trecken most tStaveren aenden here van Brederode omdes harincx wille, noch j dubb. crone, fac. tsamen xiiij ℔ gr.

---

fol. 84 v°. Item xiij dage in Januario Robbekin messagier gesent bi heren Pieter Clerc mit mijns heren brieven an heren Jan van Rinesse, roerende dat hi voirt schriven soude tot Vollenhoo, om te virnemen vanden gestande van Staveren, wantmen onder noch over en mochte, gegeven iij gulden, fac. v ℔ iij ß gr.

Item enen bode uptie tijt gesent an alrande lude in Drechterlant mit brieven plackaird, roerende datsy inden Hage quamen ter antwerde tgegen Rijbrand Richters soon, gegeven, want hi enen brief hadde aenden bailiu van Kenemerlant, roerende dat hi in sinen bedrive lude bereyt soude houden tStaveren te senden, alst hem mijn here weten liet, gegeven x ℔ gr. Item omder selver zaken wille enen bode gesent aenden bailiu van Delflant, gegeven ij ℔ gr., fac. tsamen xij ℔ gr.

Item Jan Clais soon van Hoirne betailt, die hi by mijns heren bevelen gegeven hadde enen man, die van mijns heren wegen toich upter

Scellinge ende in Amelant om dair te vernemen vanden zevont, iij nobl., fac. xxij ℔ gr.

---

fol. 85 r°. Item op sinte Agnieten dach des bisscops bode
21 Jan. van Utrecht, die mit brieven an mynen here gecomen was roerende vander dadinge tusschen him ende den Oistvriesen, gegeven te huefsceden j dubb. crone, fac. iiij ℔ viij ß gr.

---

fol. 87 r°. Item omtrent die tijt (xix dage in Februario) Pieter vander Belle gesent uter Hage aenden bailiu van Rijnlant ende voirt in Aemsterlant ende in Waterlant aenden bailiu aldair mit brieven, roerende dat sy tryemgelt sonder virtrec senden, wanter die here van Brederode na wachtede, ende die soudenairs van Staveren wech trecken wouden, him gegeven v ℔ gr.

Item heren Jan van Rinesse betailt, die hi voir mynen here wtgeleyt hadde in alrande bode lonen: Eerst enen bode die tuschen Utrecht ende Vollenhoo reet om tidinge te vernemen vandes bisscops dadinge, ende oic hoet mit Staveren stont inder vorst, die mit enen pairde wt was, mids een reyse inden Hage gedaen, xvj dage. Item die hi gaf enen anderen bode, die onder tusschen hier ende dair toich als hi aenbrocht, ende wt was te voet xxiiij dage. Item Florijs heren Jans clerc, die oic dair om gereyst hadde, ende ene reyse in Voirne gedaen hadde ende ij reysen inden Hage, over geslagen voir viij dage, beliep tsamen, den rider gegeven voir die twee dage j vranc, ende den voetganger voir iij dage j vranc, alsmen gemeenlic bodeloon taxeert, xx vr., fac. iij ℔ vj ℔ viij ß gr.

fol. 87 v°. Item op sinte Mathijs dach Pieter vander Belle
24 Febr. gesent over al in Zeelant aen allen heren, ridderen ende ambachtsluden mit mijns heren brieven, roerende dat sy upten groten Vastelavont daer na senden souden sommige gewapende tot Staveren, him gegeven te teergelde v scilde. Item omder selver zaken wille Clais Heynricxz. gesent overal in Zuythollant aen allen ampluden ende ridderén, ende voirt tot Gorichem, tAsperen, te Huekelem, te Montfoirde ende tot Yselsteyn, him gegeven ij nobl. Item omder selver zaken wille enen bode gesent over al in Rijnlant ende Aemsteden mit brieven plackaird aen allen steden ende dorpen, him gegeven iij Gensce scilde. Item omder selver zaken wille enen bode gesent in Kenemerlant, Vrieslant ende in Texel, him gegeven, want hi plackaird mede hadde over al in steden ende dorpen, roerende dat sy him alle bereyt hilden mynen here of sinen kinderen te volgen binnen viij dagen na dat sijs virmaent worden, ij nobl. Item omder selver zaken wille enen bode gesent tSoetermeer, aen heren Willem van Egmonde, ter Goude, tOudewater, te Woerden ende dair omtrent, him gegeven ij Dordr. gulden, fac. tsamen iij ℔ iiij ß ij ₰.

Item xxvij dage in Februario Trompkin gesent mit mijns heren brieven tScyedam, tSente Martijnsdijc, in Zuytbevelant, in Borsselen ende dair omtrent aen allen ridderen aldair, roerende dat sy een deel gewapende tStaveren senden upten groten Vastelavont, wantse mijn here leveren woude, gegeven v Dordr. gulden. Item omder selver zaken wille enen bode gesent in Voirne, in Schouwen, in Noirtbevelant ende in Walcheren, him gegeven iiij Dordr. gulden. Item omder

selver zaken wille enen bode gesent in Kenemerlant, in Vrieslant ende in Texel, him gegeven i℘ nobl. Item noch omder selven zaken wille enen bode gesent in Rijnlant, Aemsterlant ende Walant ende inden Nedersticht, him gegeven iij scilde. Item omder selver zaken wille enen bode gesent tSoetermeer, ter Goude, tScoenhoven, tOudewater, te Montfoirde ende tot Yselsteyn, him gegeven ij Pieters. Item omder selver zaken wille enen bode gesent in Delflant, Scyelant, in Zuythollant, inden lande van Arkel, tAsperen, inden lande van Huesden ende te Breda an heren Heynric vander Lecke, him gegeven i℘ nobl. Item omder selver zaken wille Hanssen messagier na gesent an heren Huge van Heenvliet ende aen die bailiu van Zyerixee, die voirt waren getogen, ende men waende dat sy noch in Zeelant geweest hadden, gegeven iiij Dordr. gulden, fac. tsamen iij ℔ xij ß viij ₰.

---

2 Maart. Item upten Vastelavont Hanssen messagier gesent uter Hage aenden steden van Hairlem, Alcmair, Medemleec, Hoirn ende Enchuzen mit mijns heren brieven, roerende dat sy bairdzen tStaveren senden, gegeven iij scilde. Item omder selver zaken wille enen bode gesent tot Delf, tScyedam ende Rotterdam, him gegeven j Rinsce gulden. Item omder selver zaken wille enen bode gesent tot Leyden ende tAemsterdam, him gegeven ij Dordr. gulden, fac. tsamen xviij ß ij ₰ gr.

---

fol. 88 r°. Item upten Asschelen woensdach Trompkin
3 Maart. gesent aen alle mijns heren rade ende steden over al in Kenemerlant ende in Vrieslant mit brieven, roerende datsi vandaen over xiiij dagen

inden Hage quamen om mijnen here te hulpen raden, hoe ment aensetten soude mitten Vriesen tgegen der Vriescher reyse, gegeven ij nobl. Item omder selver zaken wille enen bode gesent aen die steden vander Goude, Scoonhoven, Oudewater, aenden here van Egmonde ende heren Jan den Bastart van Bloys, him gegeven j nobl. Item omder selver zaken wille Aernkin messagier gesent aen allen raden ende steden in Zeelant bewester Scelt ende beoister Scelt, gegeven iij vranx. scilde. Item omder selver zaken wille Pieter vander Belle gesent over al in Zuythollant aen allen steden ende raden, den here van Arkel, den here van Huekelem ende tot Huesden, him gegeven iij scilde. Item omder selver zaken wille Hanssen messagier gesent aen allen steden ende raden in Rijnlant, Aemsterlant ende Waterlant, him gegeven ij scilde. Item omder selver zaken wille enen bode gesent tot Scyedam, Heenvliet ende voirt aenden here van Zevenbergen, him gegeven viij ß gr., fac. tsamen

ij ℔ xvj ß ij ȝ gr.

Item ix dage in Mairte Hans messagier gesent uter Hage mit mijns heren brieve aen heren Florijs van Alkemade ende Willem Eggert, roerende van provanchy te copen, die sy binnen Staveren souden senden, gegeven ij scilde. Item omder selver zaken wille enen bode gesent tot Hairlem an Symon vander Schuyr, gegeven j Dordr. gulden, fac. ix ß ij ȝ gr.

---

ol. 88 v°. Item xviij dage in Mairte Trompkin gesent des avonts inder nacht tStaveren anden capiteyn ende aenden ridderen aldair leggende, roerende

dat sy dair een wijl bliven wouden, want die ander vier ridders op wege waren dair te comen, gegeven ij nobl., fac. xv ß gr.

---

24 Maart. Item op onser Vrouwen avont Annunciacio Adriaen messagier gegeven ende betailt van een reyse, doe hem die domproefst tStaveren sende sonder teergelde, j nobl. Item den selven noch betailt, ende hi tafter teerde als hi mit mijns heren brieven getogen was tStaveren inder vorst, omtrent die tijt doe die Vriesen dair voir quamen, want hi dair den vorst duerleggen most, j nobl., fac. tsamen xv ß gr.

---

fol. 89 v°. Item upten selven dach [upten iiij^en^ dach in Aprille] Trompkin gesent mit mijns heren brieven aenden goeden luden van Noirtich, vander Wijck opt zee ende van Westzaenden, roerende dat sy een deel gewapende senden souden in Texel, want mijn here virnomen hadde, dat die Vriesen scepe wtgemaect hadden om Texel te bernen, gegeven ij scilde, fac. vj ß viij ß gr.

Item xiij dage in Aprille Trompkin gesent noch anderwerf aenden goeden luden van Noirtich, vander Wijck ende te Westzaenden, mit mijns heren brieven, roerende dat sy een deel gewapende senden souden in Texel, him gegeven j nobl., fac. vij ß vj ß gr.

---

fol. 90 r°. Item uptie tijt enen bode gesent mit mijns heren brieve in Zeelant aen allen steden, roerende dat sy tStaveren senden souden gewapende mannen by den here van Arkel, die aldair capiteyn wesen soude een jair lang, gegeven x ß gr.

Item Jan Clais soen van Hoirne uptie tijt gesent uter Hage mit mijns heren brieven aendie steden in Aemsterlant, Waterlant ende Vrieslant, roerende van scepe ute leggen upter zee, him gegeven te teergelde op rekenynge x Pieters, fac. xxxviij ß iiij ♂ gr.

April. Item sdinxdages na Paischen enen bode gesent aenden bailiu van Kenemerlant, van Medemleec ende van Texel, roerende datsy hoir maentgelt betailden, of sonder virtrec te gizel togen tot Staveren, him gegeven x ß gr. Item omder selver zaken wille enen bode gesent aenden bailiu van Rijnlant ende den bailiu van Aemsterlant, him gegeven v ß gr., fac. tsamen xv ß gr.

April. Item upten selven dach (swoensdages na Paischen) Cramer gesent bi mijns heren bevelen tot Yselsteyn anden here van Egmonde mit brieven van gelove, roerende dat mijn here die Vriesche reyse aengenomen hadde, gegeven ij nobl., fac. xv ß gr.

Item uptie selve tijt Huge messagier gesent mit mijns heren brieven aen mynen lieven here van Oistervant, roerende dat mijn here die Vryesche reyse aengenomen hadde, ende dat hi die riddere ende knapen in Henegau bidden soude, gegeven j nobl., fac. vij ß vj ♂ gr.

l. 90 v°. Item upten selven dach Pieter vander Belle gesent uter Hage mit mijns heren brieven aen die steden van Hairlem, Alcmair, Hoirn, Medemleec ende Enchuzen, roerende dat mijn here die Vriesche reyse aengenomen hadde, ende datsy

3 April. des vrydages naistcomende by mynen here senden inden Hage van horen gerechte, om him dair

dat sy dair een wijl bliven wouden, want die ander vier ridders op wege waren dair te comen, gegeven ij nobl., fac. xv ℔ gr.

---

24 Maart. Item op onser Vrouwen avont Annunciacio Adriaen messagier gegeven ende betailt van een reyse, doe hem die domproefst tStaveren sende sonder teergelde, j nobl. Item den selven noch betailt, ende hi tafter teerde als hi mit mijns heren brieven getogen was tStaveren inder vorst, omtrent die tijt doe die Vriesen dair voir quamen, want hi dair den vorst duerleggen most, j nobl., fac. tsamen xv ℔ gr.

---

fol. 89 v°. Item upten selven dach [upten iiij^{en} dach in Aprille] Trompkin gesent mit mijns heren brieven aenden goeden luden van Noirtich, vander Wijck opt zee ende van Westzaenden, roerende dat sy een deel gewapende senden souden in Texel, want mijn here virnomen hadde, dat die Vriesen scepe wtgemaect hadden om Texel te bernen, gegeven ij scilde, fac. vj ℔ viij ß gr.

Item xiij dage in Aprille Trompkin gesent noch anderwerf aenden goeden luden van Noirtich, vander Wijck ende te Westzaenden, mit mijns heren brieven, roerende dat sy een deel gewapende senden souden in Texel, him gegeven j nobl., fac. vij ℔ vj ß gr.

---

fol. 90 r°. Item uptie tijt enen bode gesent mit mijns heren brieve in Zeelant aen allen steden, roerende dat sy tStaveren senden souden gewapende mannen by den here van Arkel, die aldair capiteyn wesen soude een jair lang, gegeven x ℔ gr.

Item Jan Clais soen van Hoirne uptie tijt gesent uter Hage mit mijns heren brieven aendie steden in Aemsterlant, Waterlant ende Vrieslant, roerende van scepe ute leggen upter zee, him gegeven te teergelde op rekenynge x Pieters, fac. xxxviij ℔ iiij ß gr.

---

20 April. Item sdinxdages na Paischen enen bode gesent aenden bailiu van Kenemerlant, van Medemleec ende van Texel, roerende datsy hoir maentgelt betailden, of sonder virtrec te gizel togen tot Staveren, him gegeven x ℔ gr. Item omder selver zaken wille enen bode gesent aenden bailiu van Rijnlant ende den bailiu van Aemsterlant, him gegeven v ℔ gr., fac. tsamen xv ℔ gr.

---

21 April. Item upten selven dach (swoensdages na Paischen) Cramer gesent bi mijns heren bevelen tot Yselsteyn anden here van Egmonde mit brieven van gelove, roerende dat mijn here die Vriesche reyse aengenomen hadde, gegeven ij nobl., fac. xv ℔ gr.

Item uptie selve tijt Huge messagier gesent mit mijns heren brieven aen mynen lieven here van Oistervant, roerende dat mijn here die Vryesche reyse aengenomen hadde, ende dat hi die riddere ende knapen in Henegau bidden soude, gegeven j nobl., fac. vij ℔ vj ß gr.

fol. 90 v°. Item upten selven dach Pieter vander Belle gesent uter Hage mit mijns heren brieven aen die steden van Hairlem, Alcmair, Hoirn, Medemleec ende Enchuzen, roerende dat mijn here die Vriesche reyse aengenomen hadde, ende datsy

23 April. des vrydages naistcomende by mynen here senden inden Hage van horen gerechte, om him dair

in te hulpen raden, gegeven j nobl. Item Trompkin omder selver zaken wille gesent aendie van Leyden, Aemsterdam ende Nairden, him gegeven ij Dordr. gulden. Item Adriaen messagier omder selver zaken wille gesent aendie van Delf, Rotterdam, Schyedam, Dordrecht, Goude ende Scoonhoven, him gegeven ij gouden scilde, fac. tsamen xx ß gr.

Item sanderen dages dair na Gentkin gesent uter Hage mit mijns heren ende mijnre vrouwen brieven aender vrouwen ende den grave van Cleve, roerende van gestande ende vander reyse, die mijn lieve here aengenomen hadde ten Vriesen, him gegeven vj gouden sc., fac. xxij ß vj ß gr.

23 April. Item upten selven dach (svrydages na Paischen) enen bode gesent in Zuythollant mit mijns heren brieven aenden here van Brederode, roerende dat hi sonder virtrec tStaveren trecken soude, gegeven iij ß iiij ß gr.

Item Willem vanden Berge upten selven dach (xxiiij dage in Aprille) gesent mit mijns heren brieven aenden hertoge van Gelre, den grave van Cleve, den grave van Muerz ende den here van Hensberch, roerende van wijn mynen lieven here te virleggen tgegen der reyse ten Oistvriesen, diemen doen soude int jair xiiij^{c}, him gegeven te teergelde xxj Dordr. gulden, fac. ij ℔ xij ß vj ß gr.

25 April. Item upten Beloken Paischen Trompkin gesent mit brieven plackaird aendie steden van Hoirn, Medemleec ende Enchuzen, roerende dat si alle die provanchy die tStaveren wairt toich veylichden, oft te doen ware, gegeven j nobl., fac. vij ß vj ß gr.

fol. 91 r° Item sanderen dages dair na (na smanendages
27 April. na Beloken Paischen), als mijn here tZyerixee was, enen bode gesent aenden here van Arkel, den here van Egmonde, den here van Montfoirde ende den here van Wassenair mit mijns heren brieven, roerende datsy alsulke gewapende, als sy tStaveren hadden leggen, dair laten bliven
24 Juni. wouden tot sinte Jans misse toe naistcomende, him gegeven iiij Dordr. gulden, fac. x ß gr.

Item xxviij dage in Aprille enen bode gesent van Zyerixee, overmits gebreck van messagiere, mit mijns heren brieven an minen lieven here van Oistervant in Henegau, roerende hoe dattet minen here tot Cats virgaen was, ende dat hi sonder vertrec by minen here quame om him ten besten te hulpen raden inden stucken vander Vriescher reyse, him gegeven, ghins ende weder mede te trecken, ij gouden scilde, j dubb. crone, fac. tsamen xij ß ij ß gr.

Item upten Meyeavont messagier Aernkin gesent mit mijns heren brieven uten Hage anden here van Montfoirde, roerende dat hi sijn luden, die tStaveren lagen, aldair woude laten bliven tot sinte Johans dach te midzomer toe, him gegeven vj ß gr.

Item uptie selve tijt enen bode gesent tot Leyden an Jan Hereman mit mijns heren brieven, roerende dat hi sonder vertrec tStaveren trecken soude, hem gegeven, want hi inder nacht haistelic lopen most, xvj ß gr.

Item upten Meyedach Pieter vander Belle gesent mit mijns heren brieven aen heren Florijs van Alkemade bailiu van Aemsterlant, roerende

dat alle die gesellen van Staveren togen, ende dat hi mit alle sijnre macht wt sijnre bailiuscap sonder virtrec tStaveren toich, him gegeven vj ℔ gr. Item omder selver zaken wille Hans messagier gesent anden bailiu van Kenemerlant ende anden bailiu van Medemleec mit geliken plackairden, him gegeven j dubb. crone, j gouden scilt, fac. tsamen xiiij ℔ v ß gr.

Item Aernkin messagier gesent mit mijns heren brieven aenden here van Arkel, roerende dat hijt nairstelic bewairde aen sinen luden, die tStaveren lagen, dat sy dair bleven tainte Jans dach toe naistcomende, him gegeven, want hi en tot Aernem zoeken most, ij gouden scilde, fac. vij ℔ vj ß gr.

Item upten selven dach (v dage in Meye) enen bode gesent mit brieven plackairt over al in Zuythollant an allen bailiuwen, scouten ende rechteren, roerende datmen geenrehande vye uten lande voeren en soude, mer houden tot mijns heren provancy behof tgegen der Vriescher reysen, gegeven x ℔ gr. Item omder selver zaken wille Pieter Philpsz. gesent overal in Noirthollant, Kenemerlant ende Vrieslant, gegeven x ℔ gr. Item omder selver zaken wille enen bode gesent over al in Rijnlant, Aemsterlant ende Waterlant, him gegeven vij ℔ vj ß gr., fac. tsamen xxvij ℔ vj ß gr.

fol. 92 r°. Item vj dage in Meye Claes Heynricx soen gesent mit brieven plackairt aenden steden van Alcmair, Hoirn, Medemleec ende Enchuzen, ende aenden bailiuwen dair omtrent, roerende dat sy sulke gewapende, als sy tStaveren liggende had-

den, aldair houden souden tot wtganc Meye toe, gegeven x ℔ gr. Item omder selver zaken wille enen bode gesent in Zuythollant anden amptluden aldair, die tStaveren gewapende hadden, him gegeven viij ℔ iiij ß gr. Item omder selver zaken wille enen bode gesent aen allen amptluden in Rijnlant, Aemsterlant ende Waterlant, hem gegeven viij ℔ iiij ß gr., fac. xxvj ℔ viij ß gr.

Item upten vij^sten^ dach in Meye bi Boudekin mijns liefs heren clerc Hanssen messagier gesent mit brieven an den steden vander Goude, Oudewater ende Scoonhoven, anden here van Montfoirde, heren Gherrijt vanden Vliete, den here van Apcoude, den here van Vyanen ende anders ridderen ende knapen dair omtrent geseten, roerende dat sy minen here te dienste quamen, also dat sy bi minen here waren tot Enchuzen ssonnendages na sinte Johans dach te Midzomer naistcomende, om sonder virtrec mit minen here uptie Vriesen te varen, gegeven, want hi vanden sommigen antwoirde hebben most, iiij Hollansce gulden. Item Trompkin omder selver zaken wille gesent tot Delf, Rotterdam, Dordrecht, Sinte Geerdenberge, Huesden, anden here van Arkel, heren Heynric vander Lecke, den here van Zevenbergen ende anders allen ridderen ende knapen dair omtrent geseten, gegeven, want hi oic na sijn antwoirde wachten soude, v Holl. gulden. Item Pieter vander Belle omder selver zaken wille gesent tot Hairlem, Alcmair, Hoirn, Medemleec, Enchuzen ende an allen ridderen ende knapen dair omtrent geseten, gegeven iiij Holl. gulden. Item enen knecht, geheten Heyn van Bouten, omder selver zaken wille gesent tot Leyden, Aemster-

27 Juni.

dam, heren Wouter ende heren Melijs van Mynden, heren Herberen vanden Bossche, den bailiu van Amsterlant, heren Otten van Nyenrode ende anders den ridderen ende knechten inden Stichte geseten, gegeven iij Holl. gulden. Item Clais Heynricxz. omder selver zaken wille gesent anden rentmeister ende steden vanden Briele, tot Geervliet ende voirt over al an allen steden in Zeelant, gegeven iiij Holl. gulden, fac. tsamen

ij ℔ x ℔ gr.

Item by den selven xij dage in Meye enen bode gesent mit brieven anden steden van Scoonhoven ende vander Goude, den here van Asperen, heren Jan van Rinesse ende den here van Montfoirde, roerende dat sy sdonredages dair na by
fol. 92 v°. minen here quamen, om minen here te hulpen
20 Mei. raden in zaken die him aengingen vander Vriescher reyse, gegeven v ℔ x ß gr. Item bi heren Pieter enen bode gesent an die steden van Amsterdamme, Leyden, Hairlem, Alcmair ende Hoirne, gegeven ij Holl. gulden. Item Clais Heynricxz. omder selver zaken wille gesent anden steden ende sommige rade van Zeelant, gegeven iij Holl. gulden. Item enen bode omder selver zaken wille gesent tot Delf, Dordrecht, aenden here van Zevenbergen, heren Heynric vander Lecke ende heren Jan van Cronenburch, gegeven iij Holl. gulden, fac. tsamen xxv ℔ x ß gr.

Item omtrent die tijt by Boukin enen knecht, die van Staveren quam ende brieve hadde van mijns liefs heren wegen an Herman Willemsz., gegeven te hulpe tot sinen teergelde j Dordr. gulden, fac. ij ℔ vj ß gr.

Item sanderen dages dair na (xvj dage in Meye) Gijskin van Campe enen busmeister, die mit brieven vanden Capiteyn van Staveren an minen here gecomen was, ende weder mit brieven derwairts toich, gegeven te hulpe tsinen teergelde iij Gelr. gulden, fac. v ℔ iiii$_{\text{c}}$ ß gr.

---

fol. 93 r°. Item upten selven dach Pieter vander Belle gesent mit mijns heren brieven tUtrecht, te Zwolle ende tot Deventer mit ene wtsettinge ende verlangenisse vander veilicheit tuschen mijns heren luden ende den Gestichte, roerende datsi dair of enen brief weder gaven voir mijns heren luden, gegeven ij Pieters, fac. xj ℔ vj ß gr.

Item upten selven dach (xviij dage in Meye) enen bode gesent mit mijns heren brieven oistwairt an allen steden in Kenemerlant ende in Vrieslant, roerende datsy sulke gewapende, als sy tStaveren liggende hadden ende dair bliven souden tot wtganc Meye, datsy die dair voirt wouden laten bliven ter tijt toe dat mijn here sijn reyse dede, gegeven x ℔ gr. Item omder selver zaken wille enen bode gesent an allen steden in Rijnlant, Aemsterlant ende Waterlant, gegeven ix ℔ iiij ß gr. Item omder selver zaken wille enen bode gesent an allen steden in Zuythollant, gegeven xj ℔ gr. Item omder selver saken wil enen bode gesent tSchyedam, te Vlairdingen ende tsGravezande, gegeven ij ℔ vj ß gr., fac. tsamen xxxij ℔ x ß gr.

---

fol. 93 v°. Item xxv dage in Meye Pieter vander Belle gesent uter Hage mit brieven anden here van Brederode in Ingelant, roerende dat mijn here

25 Juli. sijn reyse ten Vriesen virtoeft hadde tot sente Jacobs dage naistcomende, gegeven vj Ingelsce nobl., tstic xcij gr., fac. ij ℔ vj ß gr.

---

fol. 94 r°. Item omtrent die tijt by Boudekin mijns liefs heren clerc Aernkin messagier gesent mit brieven anden steden van Zeelant, roerende dat mijns heren reyse, die hi ten Vriesen gedaen soude
25 Juli. hebben, vertoeft ware tot sinte Jacobs dage toe naistcomende, gegeven iiij Holl. gulden. Item Clais Heynricxz. omder selver zaken wille gesent ter Goude, tScoonhoven, Tordrecht, te Huesden, tSinte Geerdenberge, an heren Heynric vander Lecke ende anders aen allen ridderen ende knapen dair omtrent geseten, gegeven iiij Holl. gulden. Item enen bode omder selver zaken wille gesent tot Hairlem, Aemsterdam, heren Otten van Nyenrode, heren Wouter van Mynden, ende voirt tot Alcmair, Hoirne ende anders allen steden ende ridderen oistwairt geseten, gegeven iiij Holl. gulden, fac. tsamen xxx ß gr.

Item biden selven xxviij dage in Meye Craykin messagier gesent mit brieven anden conync van Engelant, inhoudende dat hi die Engelsce, die hi minen here toegeseyt hadde biden here van Brederode te dienste te senden, niet en seynde, ten wair dat mijn here him dat weten liet mit sinen brieven, gegeven v Gensce noblen, tstic xc gr., fac. xxxvij ß vj ♂ gr.

---

fol. 94 v°. Item upten selven dach (den lesten dach in Meye) enen bode gesent tStaveren mit mijns heren brieven an Dyrc tolnair, roerende dat hi sonder virtrec by minen here quame, want hi sonderlinge heymelike zaken mit him te spreken hadde,

gegeven, want hien tUtrecht ende elwair zoeken most, x ℔ gr.

Item (upten anderen dach in Junio) Hans messagier gesent mit mijns heren brieven aender stat van Utrecht, roerende dat die dachvairt,
9 Juni. die geweest soude hebben swoensdages indie Pinxterheilige dage, virlanget ware tot tsonnendages
27 Juni. na sinte Jans dach, ende voirt tot Vollenho mit mijns heren brieven an Hessel vander Geest ende Goidscalc Hesselen, roerende van eenre heymeliker dachvairt, die sy dair houden souden mitten Vriesen, gegeven ij Vranx. scilde, fac. xiij ℔ ij ß gr.

Item v dage in Junio enen bode gesent ander stede van Dordrecht ende anden bailiu van Zuythollant mit mijns heren brieven, roerende vanden gravers die sy tStaveren senden souden, gegeven ij ℔ iiij ß gr.

---

fol. 95 r°. Item vij dage in Junio enen bode gesent mit brieven plackairt anden bailiu van Rijnlant, roerende dat hi eenvoudige heervairt bieden soude over al in sinen bedrive, ende die bereyt houden te senden in Wyeringen, alst mijn here him weten liet, hem gegeven xx gr. Item uptie tijt enen bode gesent aenden bailiu van Delflant mit mijns heren brieven, roerende dat hi sulke gewapende, als hi geboden hadde binnen sinen bedrive tStaveren te varen, thuys soude laten bliven ter tijt toe dat mijn here him anders weten liet, him gegeven xxiiij gr., fac. tsamen ij ℔ viij ß gr.

Item Copperment, die inden Hage omtrent die

tijt mit brieven aen minen here gecomen was ende weder gesent wort aen minen lieven here van Oistervant in Henegau mit mijns heren brieven, roerende hoe die Likedeelres opt Wat lagen mit groter machte, ende anders van gestande van Hollant ende van Vrieslant, him gegeven ij vranx. cronen, fac. xj ß ix ♂ gr.

Item xi dage in Junio Adriaen messagier gesent mit brieven plackairt inden lande van Put, aenden ruwairt ende voicht vanden lande, roerende van dienste ende van een deel gewapende, die mijn lieve here van him begeerde te hebben tgegen der reyse die geweest soude hebben, gegeven ij Dordr. gulden, fac. v ß gr.

Item omtrent xiij dage in Junio Herman messagier gesent mit mijns heren brieve an alle mijns heren mannen geseten over al in Rijnlant, Schyelant ende Zuythollant ende in Delflant, om die te manen op sulc lyen als sy van minen here hilden, dat sy sonder virtrec mit een deel gewapende tot Staveren togen, gegeven iij scilde. Item om der selver zaken wille Aernkin messagier gesent oistwairt ende in Aemsterlant, gegeven v ß gr. Item omder selver zaken wille Pieter vander Belle messagier gesent over al in Zeelant, gegeven, mids dat hi tafter geteert hadde van een reyse tot Utrecht gedaen, ij nobl., fac. te samen xxxj ß x ♂.

---

fol. 95 v°. Item des anderen dages dair na (na des Hei-
18 Juni. lich Sacraments dach) Reyster messagier gesent by mijns heren ende des raids bevelen mit mijns heren brieve aen minen lieven here van Oistervant, roerende dat Staveren belegen wair, ende

dat hi sonder virtrec by minen here quame, him gegeven ij dubb. cronen, j scilt, fac.
xiij ℔ iiij ß gr.

Item uptie tijt Adriaen messagier gesent mit mijns heren brieven anden steden van Hoirne, Medemleec ende Enchuzen mit brieven plackairt, anden bailiu van Kenemerlant ende anden bailiu van Medemleec, roerende dat sy him bereyden mit gewapende luden, coggen ende bairdzen ende
23 Juni. roeyscepen, also datsy swoensdages dair na tot Enchuzen waren, om voirt mit mijns heren vrienden over te varen om Staveren te ontsetten, gegeven j Ing. nobl. Item omder selver zaken wille enen bode gesent anden bailiu van Aemsterlant, gegeven j gouden scilt. Item omder selver zaken wille enen bode gesent anden steden van Schyedam ende Rotterdam, him gegeven j Dordr. gulden, fac. tsamen xiiij ℔ v ß gr.

Item xix dage in Junio enen bode gesent haistelic mit mijns heren brieven tScoonhoven, an heren Vrederic vander Zevender, roerende dat hi sonder virtrec onder dach ende onder nacht toich tot Enchuzen by heren Gherijt van Heemskerc, want sy voirt trecken souden dair mijn here heren Gherijt voirscr. bevolen hadde te varen, gegeven j scilt, fac. iij ℔ iiij ß gr.

Item xx dage in Junio Herman messagier gesent naden here van Egmonde mit mijns heren brieven, roerende dat hi ymmer selve mittie[n] live toich om Staveren te ontsetten, hem gegeven, want hi voirt tUtrecht reet mit brieven an Rutger van Doirnyck, v ℔ gr.

Item xxij dage in Junio enen man, geheten Volckert Martijnsz., die mit brieven an minen

tijt mit brieven aen minen here gecomen was ende weder gesent wort aen minen lieven here van Oistervant in Henegau mit mijns heren brieven, roerende hoe die Likedeelres opt Wat lagen mit groter machte, ende anders van gestande van Hollant ende van Vrieslant, him gegeven ij vranx. cronen, fac. xj ß ix ♂ gr.

Item xi dage in Junio Adriaen messagier gesent mit brieven plackairt inden lande van Put, aenden ruwairt ende voicht vanden lande, roerende van dienste ende van een deel gewapende, die mijn lieve here van him begeerde te hebben tgegen der reyse die geweest soude hebben, gegeven ij Dordr. gulden, fac. v ß gr.

Item omtrent xiij dage in Junio Herman messagier gesent mit mijns heren brieve an alle mijns heren mannen geseten over al in Rijnlant, Schyelant ende Zuythollant ende in Delflant, om die te manen op sulc lyen als sy van minen here hilden, dat sy sonder virtrec mit een deel gewapende tot Staveren togen, gegeven ij scilde. Item om der selver zaken wille Aernkin messagier gesent oistwairt ende in Aemsterlant, gegeven v ß gr. Item omder selver zaken wille Pieter vander Belle messagier gesent over al in Zeelant, gegeven, mids dat hi tafter geteert hadde van een reyse tot Utrecht gedaen, ij nobl., fac. te samen xxxj ß x ♂.

---

fol. 95 v°. Item des anderen dages dair na (na des Hei-
18 Juni. lich Sacraments dach) Reyster messagier gesent by mijns heren ende des raids bevelen mit mijns heren brieve aen minen lieven here van Oistervant, roerende dat Staveren belegen wair, ende

dat hi sonder virtrec by minen here quame, him gegeven ij dubb. cronen, j scilt, fac.
xiij ℔ iiij ß gr.

Item uptie tijt Adriaen messagier gesent mit mijns heren brieven anden steden van Hoirne, Medemleec ende Enchuzen mit brieven plackairt, anden bailiu van Kenemerlant ende anden bailiu van Medemleec, roerende dat sy him bereyden mit gewapende luden, coggen ende bairdzen ende
23 Juni. roeyscepen, also datsy swoensdages dair na tot Enchuzen waren, om voirt mit mijns heren vrienden over te varen om Staveren te ontsetten, gegeven j Ing. nobl. Item omder selver zaken wille enen bode gesent anden bailiu van Aemsterlant, gegeven j gouden scilt. Item omder selver zaken wille enen bode gesent anden steden van Schyedam ende Rotterdam, him gegeven j Dordr. gulden, fac. tsamen xiiij ℔ v ß gr.

Item xix dage in Junio enen bode gesent haistelic mit mijns heren brieven tScoonhoven, an heren Vrederic vander Zevender, roerende dat hi sonder virtrec onder dach ende onder nacht toich tot Enchuzen by heren Gherijt van Heemskerc, want sy voirt trecken souden dair mijn here heren Gherijt voirscr. bevolen hadde te varen, gegeven j scilt, fac. iij ℔ iiij ß gr.

Item xx dage in Junio Herman messagier gesent naden here van Egmonde mit mijns heren brieven, roerende dat hi ymmer selve mittie[n] live toich om Staveren te ontsetten, hem gegeven, want hi voirt tUtrecht reet mit brieven an Rutger van Doirnyck, v ℔ gr.

Item xxij dage in Junio enen man, geheten Volckert Martijnsz., die mit brieven an minen

here gecomen was van Kyen heren Ocken soen ende anders mijns heren vrienden over die Lauwers, gegeven te huefsceden, als hi weder thuyswairt toich, want hi lange na sijn antwoirde getoeft hadde, ij dubb. cronen, fac. ix ℔ vj ß.

---

fol. 96 r°. Item upten selven dach des avonts Adriaen messagier gesent mit mijns heren brieven andie stede van Hoirne, roerende van scepe, die sy bereyt houden souden tot sheren behoif van Egmonde, gegeven iiij gulden, fac. vij ℔ iiij ß gr.

Item xxiij dage in Junio Pieter vander Belle gesent mit mijns heren brieven tot Yselsteyn anden here van Egmonde, roerende dat hijs niet en liete, hi en toge selve mittie[n] live om Staveren te ontsetten, hem gegeven iij ℔ vj ß gr.

---

24 Juni. Item op sinte Johans dach Nativitas savonts Pieter vander Belle noch gesent inder nacht tot Yselsteyn anden here van Egmonde, roerende dat hijs niet en liete, hi en toge selve mittie[n] live tEnchuzen, alsmen Staveren ontzetten soude, him gegeven j gouden scilt, fac. ij ℔ x ß gr.

---

27 Juni. Item Pieter Philpsz., die upten selven dach (tsonnendages na sinte Jans dach) by mijns heren bevelen reet sonder brieven uter Hage tEnchuzen aen heren Gijskin van Diepenburch, om aldair tgestant te virnemen, gegeven v ℔ gr.

---

28 Juni. Item upten selven dach (smanendages dair na) Herman messagier gesent van mijns liefs heren wegen mit des proefsts brieven aen heren Gijskin van Diepenburch, die uptie tijt upter zee lach by Staveren, om tgestant te virnemen, him gegeven j nobl., fac. vij ℔ viij ß.

29 Juni. Item op sinte Pieter ende Pouwels dach Pieter vander Belle gesent mit mijns heren brieven an minen lieven here van Oistervant in Henegau, ende voirt an minen lieven here van Ludick mitten handvesten van Kenemerlant, om die van him beyden te doen besegelen, him gegeven ij nobl., fac. xv ℔ viij ß.

Item upten selven dach Trompkin messagier gesent mit mijns heren brieven in Zeelant, aen heren Huge van Heenvliet ende heren Florijs van Borsselen, roerende dat sy sonder virtrec by minen here inden Hage quamen, om him tbeste te hulpen raden in alrande stucken, die him voirvallen mochten van Staveren ende van sijn goede luden, die derwairts getogen waren, him gegeven x ℔ gr. Item Pieter vander Belle omder selver zaken wille gesent aenden here van Egmonde ende den here van Montfoirde, gegeven v ℔ gr. Item omder selver zaken willen enen bode gesent tot Hairlem aen heren Jan van Heemsteden, him gegeven ij ℔ vj ß gr., fac. tsamen xvij ℔ vj ß gr.

---

fol. 96 v°. Item des anderen dages dair na enen bode gesent tot Enchuzen anden scout aldair mit mijns heren brieven, roerende van enen scepe, dat dair angecomen was mit alrande goede, gegeven ij gouden scilde, fac. vij ℔ viij ß gr.

Item omtrent die tijt enen man, geheten Pieter, die van Kyenen moeder quam, ende ij ander mannen die vanden grave van Oldenburch quamen, die van mijns liefs heren wegen trecken souden om mit die Likedeelrels te dadingen, gegeven by mijns heren bevelen vj dubb. cronen, fac. xxviij ℔ vj ß gr.

Item omtrent den lesten dach in Junio Pieter

Philpsz., die deerste boitscap brochte dat Staveren ontzet was, gegeven te bodenbrode vij Dordz. gulden, fac. xx ß gr.

Item upten eersten dach in Julio Herman messagier, die van Enchuzen aenden proefst gecomen was mit brieven van gestande, gegeven te hasceden ij gulden, fac., mits enen nobel een wagen gegeven, die him van Alcmair inden Hage gebrocht hadde ende weder uter Hage tAlcmair voeren soude, tsamen xij ß iij ß.

Item Jorgel betaelt, ende hi by mijns heren bevelen enen bode gegeven hadde, die mijn liere here tStaveren sende omtrent Pinxteren lestleden, als hi seyde, ij dubb. cronen, fac. ix ß vj ß gr.

Item uptie selve tijt Reyster messagier, die inden Hage was gesent an minen lieven here van Oistervant mit mijns heren ende des raids brieven in Henegau, roerende hoe dat mijns heren luden tot Enchuzen waren om Staveren te ontsetten, ende dat hi bi minen here quame, gegeven iiij Vranx. scilde, fac. xij ß ij ß.

Item Jorgel betaelt, ende hi noch enen bode gegeven hadde, die mijn here tStaveren gesent hadde doet belegen was, ij Dordr. gulden, fac. vij ß vj ß gr.

Item Craykin uptie tijt gesent in Zeelant aen sommige van mijns heren mannen aldair, roerende dat sy een deel gewapende senden souden tStaveren, him gegeven ij dubb. cronen, fac. ix ß vj ß gr.

---

fol. 97 r°. Item upten selven dach (viij dage in Julio) Trompkin gesent van Hairlem mit mijns heren brieven aen allen steden, bailiuwen, ridderen ende knapen over al in Kenemerlant, in West-

vrieslant ende in Texel, roerende dat him een ygelijc bereyden soude te trecken mit mynen here of sinen kinderen uptie Oistvriezen, ende tEnc-
5 Aug. huzen te wesen op onser Vrouwen dach Assumpcio, him gegeven ij scilde. Item Pieter Philpsz. omder selver zaken wille gesent aen allen steden, bailiuwen, ridderen ende knapen over al in Rijnlant, Aemsterlant, Waterlant ende Goylant, him gegeven ij scilde. Item omder selver zaken wille enen bode gesent ter Goude, tScoonhoven, tOudewater, te Woerden ende anden bailiuwen, ridderen ende knapen dair omtrent geseten, him gegeven iij ℔ Hollꝭ. Item omder selver zaken wille enen bode gesent tot Delf, Rotterdam, Schyedam, te Vlairdingen ende voirt in Zuythollant aen allen bailiuwen, ridderen ende knapen aldair, gegeven x ß gr. Item omder selver zaken wille Aernkin messagier gesent inden Hage, in Voirne ende voirt over al in Zeelant aen allen steden, bailiuwen, ridderen ende knapen aldair, gegeven iꝙ nobl. Item omder selver zaken wille Herman messagier gesent aenden here van Arkel, den here van Culenburch, den here van Montfoirde ende den here van Huekelem, him gegeven ij gouden scilde. Item omder selver zaken wille Pieter vander Belle gesent over al in den Gestichte van Utrecht ende inden lande van Gelre aen alle mijns heren mannen aldair, gegeven iij nobl., j Dordr. gulden, fac. tsamen

iij ℔ viij ß v ȝ gr.

Item omtrent die tijt Adriaen messagier gesent aen minen lieven here van Ludick mittie hantveste, die die goede luden van Rijnlant hebben souden, om die te doen besegelen, him gegeven ij nobl., fac. xv ß viij ȝ gr.

Item uptie tijt der stat bode van Campen, die mit sbisscops ende der stat brieve aen minen here quam, roerende vandie Likedeelres, dair sy voir duchteden dat sy of beschadicht mochten worden, gegeven te huefsceden ij Dordr. gulden, fac. v ℔ gr.

Item sanderen dages dair na (na xv dage in Julio) Herman messagier, die vanden capyteyns van Staveren an minen here gecomen was, gegeven, want hi een seynscip hueren most, dat hem van Staveren tEnchuzen voerde, j nobl., fac. vij ℔ x ß gr.

---

fol. 97 v°. Item Aernkin messagier (omtrent xxj dage in Julio) gesent Staveren mit enen openen plackairt aenden capyteyns aldair, roerende dat mijn lieve here sijn reyse aengenomen hadde, also dat hi
15 Aug. tot Enchuzen wesen soude op onser Vrouwen dach Assumpcio, gegeven j nobl., fac. vij ℔ x ß gr.

---

fol. 98 r°. Item des dinxdages na sinte Pieters dach ad
3 Aug. Vincla by Boukin clerc voirscr. meister Ailbrecht gegeven te teergelde, mede te trecken by Walraven vanden Bosch tot Staveren, die dair gequetst was, ij nobl., fac. xv ℔ viij ß gr.

Item uptie selve tijt biden selven Pieter Philps soon gesent mit mijns liefs heren brieven anden capiteyns van Staveren, roerende dat sy aentasten alle die gene die Walraven van den Bosch geslegen hadden, ende dat sy die gevangen hilden tot mijns liefs heren behoif, gegeven v gulden, fac. ix ℔ vij ß gr.

Item des middages biden selven Clais Heynricxz. mit brieven van Hairlem gesent noch anden

capiteyns van Staveren, roerende dat sy sonder virtrec minen here senden, dair hi wair, gevangen die gene die Walraven voirscr. geslagen hadden, gegeven iiij ny Gelr. gulden, fac.
vij ℔ viij ß gr.

4 Aug. Item swoensdages dair na by den selven Herman messagier mit brieven gesent van Hairlem aen minen lieven here van Oistrevant in Henegau, om him tgestant vanden scepen te weten laten, die wesen souden tot Antwerpen sijn goide luden in te voeren, gegeven viij ny Gelr. gulden, fac.
xv ℔ iiij ß gr.

Item uptie selve tijt biden selven Copperment gesent mit brieven tot Staveren an heren Gijskin van Diepenburch, roerende van sulken boitscappen als mijn here him bevolen hadde aldair te doen, gegeven iiij ny Gelr. gulden, fac.
vij ℔ viij ß gr.

Item biden selven Reister messagier, die mit brieven aen minen lieven here gecomen was van minen lieven here van Oistervant, ende weder omme toich in Henegau, gegeven vj Dordr. gulden, fac. xv ℔ gr.

Item biden selven noch gegeven Herman messagier, die getogen was mit brieven aender stede van Alcmair, om te virnemen vanden gescille, dat tot Staveren geweest hadde, gegeven j Holl. gulden, fac. ij ℔ vj ß gr.

Item iiij dage in Augusto biden selven Wijnkin, mijns liefs heren bode van Ludick, die mit brieven aen minen here gecomen was, gegeven te virdrinken ij Holl. gulden, fac. v ℔ gr.

Item v dage in Augusto biden selven enen knecht, geheten Dyrcxkin, gesent van Hairlem in Zeelant om te zoeken Bertelmeus die vleyschou-

wer, die aldair om scape getogen was, gegeven j Vranx. crone, fac. iiij ℔ gr.

Item biden selven vij dage in Augusto Adriaen messagier gesent mit brieven tStaveren an heren Gijsken van Diepenburch, roerende vanden zaken dair hi tStaveren om gesent was, gegeven iiij ny gulden, fac. vij ℔ viij ß gr.

Item upten selven dach Huge messagier, die tot Heemstede mit brieven aen minen lieven here gecomen was van minen lieven here van Oistervant, ende weder mit een antwoirde omme toich in Henegau, gegeven by den selven te teergelde j nobl., ij Dordr. gulden, fac. xij ℔ x ß gr.

Item ix dage in Augusto biden selven Airnkin messagier gesent mit brieven tot Aemsterdam, Muyden, Wesip, Yedam, Monickedam, den bailiu van Aemsterlant, roerende dat mijn here sijn reyse ten Vriesen opgeset hadde viij dage lang, ende dat sy by minen here tot Enchuzen waren
22 Aug. des sonnendages na onser Vrouwen dach Assumpcio naistcomende, gegeven iij Holl. gulden. Item Heynric, heren Jacob Goetzots clerc, om der selver zaken wille gesent tot Delf, Oudewater, Scoonhoven ende ter Goude, gegeven j Holl. scilt. Item Hans messagier om der selver zaken willen gesent aenden bailiu van Delfland, Rotterdam, Schyedam, Sinte Geerdenberge, Dordrecht ende Huesden, gegeven v ny Gelr. gulden. Item Trompkin omder selver zaken willen gesent tot Alcmair, Hoirn, Medemleec ende Enchuzen, gegeven iiij ny gulden. Item om der selver zaken wille Craykin messagier gesent tsGravenzande, Vlairdinge ende den Briele, gegeven iij ny gulden, fac. tsamen xxxiij ℔ ix ß gr.
fol. 98 v°. Item x dage in Augusto biden selven Clais

Heynricxz. messagier gesent mit brieven anden capiteyns van Staveren, roerende dat sy tgegen die Likedeelres tot mijns liefs heren behoif coften ij^{c} vate Hamburger biers, gegeven iij Holl. gulden, fac. vij ℔ vj ß.

Item xj dage in Augusto biden selven Pieter vander Belle tot Staveren gesent mit brieven aen Loukin, mijns liefs heren clerc van Oistervant, roerende dat hi den proefst sende sulc gelt, als hi van Philps van Dorp opgebuert hadde, om voirt mede te bitalen die wine die tot Nymagen gecoft waren, gegeven iij Holl. gulden, fac. vij ℔ vj ß gr.

Item uptie selve tijt (xij dage in Augusto) biden selven Pieter Philps soon mit brieven gesent ter Goude, om te wederbieden die Henewiers, offer yemand op mijns heren reyse gecomen ware, gegeven ij Holl. gulden, fac. v ℔ gr.

---

14 Aug. Item biden selven (op onser Vrouwen avont Assumpcio) enen knecht, die wt Zeelant een deel scape drivende brochte, ende men tot Staveren behoeven soude, by hande Jan Vlamyncs gegeven te virdrinken j Holl. gulden, fac. ij ℔ vj ß gr.

---

18 Aug. Item swoensdages na onser Vrouwen dach Assumpcio Pieter vander Belle mit brieven gesent an Loukin, mijns liefs heren clerc van Oistervant, noch tot Nymagen, roerende dat hi weder mitten winen mijns heren oirbair dede als him eerst bevolen was, want mijns heren reyse ten Vriesen ofginge, gegeven j Gensce nobl., fac. vij ℔ x ß gr.

---

fol. 99 r°. Item uptie selve tijt (sdonredages dair na) bi-
19 Aug. den selven des avonts Hans messagier mit brieven plackaird gesent van Hairlem in Zeelant anden rentemeisteren aldair, om te wederbieden alle mijns heren lude, baenroidzen, ridderen ende knapen, roerende dat sy nergent en togen, mar thuys bleven, want die reyse ten Vriesen tot desen jair opgeset wair, gegeven ij keysers scilde, tstic lij gr. Item Airnkin messagier omder selver zaken willen gesent anden steden van Rotterdam, Schyedam ende den Briele, gegeven j Wilhelmus scilt, j Wilhelmus Holl. gulden. Item Trompkin omder selver zaken wille gesent tot Aemsterdam, den bailiu van Aemsterlant ende anden ridderen ende knapen ende mijns heren mannen inden Gestichte van Utrecht geseten, gegeven ij Holl. scilde. Item enen bode omder selver zaken willen gesent tot Alcmair, Hoirn, Medemblic, Enchuzen, Grotebroeck ende dair omtrent, gegeven iij ny gulden. Item Jan Scoonhovensz. omder selver zaken wille gesent ter Goude, tScoonhoven, Oudewater, Dordrecht, Sinte Geerdenberge, Huesden ende dair omtrent, gegeven ij Wilhelmus scilde, fac. tsamen xxxvj ℔ xj ß gr.

Item by Boukin voirscr. uptie selve tijt savonts Clais Heynricxz. gesent haistelic bi mijns heren bevelen tStaveren mit brieven, onder sijn heymelike signet besegelt, an heren Florijs van Alkemade ende heren Gherijt van Egmonde, gegeven j Gensce nobl., fac. vij ℔ x ß.

21 Aug. Item tsaterdages dair na biden selven enen knecht, geheten Dyrcxkin, van Hairlem gesent mit brieven anden steden van Aemsterdam, Muyden, Wesip, Monickedam, heren Otten van Nyen-

rode, heren Jan van Rinesse, den here van Arkel, van Vyanen, van Culenborch, heren Jan van Cronenburch, tot Huesden ende anders allen ridderen, knapen ende steden dair omtrent gelegen
29 Aug. ende geseten, inhoudende datsi tsonnendages dair na over viij dage quamen bi minen here tot Hairlem, om te overdragen van Staveren ende anderen zaken den lande van Vrieslant aengaende, gegeven iij Holl. gulden, j Rijnsce gulden. Item enen bode omder selver zaken willen gesent tot Delf, Rotterdam, Schyedam, Dordrecht, Sinte Geerdenberge, den here van Zevenbergen, heren Heynric vander Lecke ende aen allen ridderen ende knapen dair omtrent geseten, ende voirt mit brieven van gestande an minen lieven here van Ludick, gegeven vij ny Gelr. gulden, tstic xxij$_{\text{e}}$ gr. Item omder selver zaken wil gesent enen man, geheten Viscoper, tot Alcmair, Hoirn, Medemleec, Enchuzen ende dair omtrent, gegeven iij ny Gelr. gulden. Item by Jan Hereman enen bode, die omder selver zaken wille tot Leyden toich, gegeven j ny gulden. Item enen bode omder selver zaken willen gesent aen allen ridderen ende knapen in Zeelant, gegeven xvj ß viij ₰ gr. Item enen bode omder selver zaken willen gesent ter Goude, tScoonhoven, Oudewater, Woerden, heren Willem van Egmonde, heren Gherijt vanden Vliete, den here van Montfoirde, den here van Egmonde, in Rijnlant ende dair omtrent, gegeven iiij ny gulden. Item noch enen bode gesent omder selver zaken wille gesent anden here van Apcoude, als voicht des kints van Gaisbeke, gegeven v ß x ₰ gr., fac. tsamen

iij ℔ j ß v ₰ gr.

fol. 90 r°. Item vridages na sinte Bertelmeus dach biden
27 Aug. selven Pieter vander Belle mit brieven gesent
anden bailiu van Delfiant, van Rijnlant, inhoudende dat sy wt horen bedrive namen van elke
j mylen enen man gewapent, ende die senden
tot Staveren, also datsi dair waren des vridages
3 Sept. dair na, om Staveren te hulpen houden tsinte
Jans dage toe te Midzomer naistcomende, ende
voirt tot Huesden om j sperwair voir minen here,
ende voirt tSinte Geerdenberge, gegeven ij keysers scilde. Item omder selver zaken willen enen
bode gesent anden bailiu van Aemsterlant, gegeven j ny gulden. Item omder selver zaken
willen enen bode gesent anden bailiu van Kenemerlant ende van Medemleec, gegeven iij ny
gulden, fac. tsamen xvj ß iiij ß gr.

Item iij dage in Septembri Hanssen ende Craykin messagiers mit brieven biden selven gesent
over al in Zeelant aen allen ridderen ende knapen, die by minen here upter dachvairt niet gecomen en waren, inhoudende dat si elcx senden
tot Staveren gewapende, nadat sy geset waren
by goetdunken mijns heren ende sijns raids, aldair
te bliven tot sinte Jans dage te Midzomer toe,
elken gegeven iij Holl. gulden. Item Trompkin
omder selver zaken willen gesent an heren Wouter van Mynden, heren Otten van Nyenrode
ende dair omtrent anden here van Montfoirde,
van Asperen ende van Huekelem, gegeven iij
Heneg. cronen, tstic xlij gr. Item Airnkin messagier omder selver zaken wille gesent ter Goude
aen allen ridderen ende knapen in Zuythollant,
tot Huesden, Sinte Geerdenberge ende anden
here van Zevenbergen, gegeven iij oude vranken.

Item enen man, geheten Viscoper, omder selver zaken willen gesent an heren Jan van Nyenrode, tot Alcmair, Hoirn ende dair omtrent, gegeven ij ny gulden, fac. tsamen xlviij ℔ vj ß.

---

fol. 100 r°. Item vj dage in Septembri biden selven des uchtens enen knecht, geheten Dyrcxken, mit brieven gesent anden bailiu van Rijnlant ende van Delflant, roerende dat sy sonder virtrec senden wt horen bedrive van elke ij ryemen een graver, om Staveren te begraven, gegeven j ny gulden. Ende corts dair na enen bode, geheten Voirhoutgen, gesent anden selven bailiuwen, roerende dat sy die luden vanden ryemtalen, die tot Staveren geboden waren te liggen tot sinte Jans dach toe, aldair deden comen, want mijn here verstaen hadde datsi aldair niet gecomen en waren, gegeven j ny gulden, fac. tsamen iij ℔ ix ß gr.

7 Sept. Item up onser Vrouwen avont Nativitas biden selven enen knecht, geheten Dyrcxkin, mit brieven van Hairlem gesent anden steden van Monickedam, Yedam ende an Dyrc Melijsz., inhoudende dat sy een deel scuts tot Staveren senden souden, gegeven j ny gulden. Item Pieter vander Belle omder selver zaken wille gesent tot Leyden, gegeven j ny gulden, fac. tsamen iij ℔ ix ß.

---

fol. 100 v°. Item xvj dage in Septembri biden selven Trompkin messagier mit brieven gesent van Egmonde tot Staveren anden capiteyns aldair, inhoudende datsy minen here weten lieten of alle mijns heren steden, ridderen ende knapen hoir volle volc aldair gesent hadden, als si minen here toegeseit hadden, gegeven v ℔ x ß gr.

---

fol. 99 v°. Item svridages na sinte Bertelmeus dach biden
27 Aug. selven Pieter vander Belle mit brieven gesent anden bailiu van Delflant, van Rijnlant, inhoudende dat sy wt horen bedrive namen van elke ij riemen enen man gewapent, ende die senden tot Staveren, also datsi dair waren des vridages
3 Sept. dair na, om Staveren te hulpen houden tsinte Jans dage toe te Midzomer naistcomende, ende voirt tot Huesden om j sperwair voir minen here, ende voirt tSinte Geerdenberge, gegeven ij keysers scilde. Item omder selver zaken willen enen bode gesent anden bailiu van Aemsterlant, gegeven j ny gulden. Item omder selver zaken willen enen bode gesent anden bailiu van Kenemerlant ende van Medemleec, gegeven iij ny gulden, fac. tsamen xvj ℔ iiij ß gr.

Item iij dage in Septembri Hanssen ende Craykin messagiers mit brieven biden selven gesent over al in Zeelant aen allen ridderen ende knapen, die by minen here upter dachvairt niet gecomen en waren, inhoudende dat si elcx senden tot Staveren gewapende, nadat sy geset waren by goetdunken mijns heren ende sijns raids, aldair te bliven tot sinte Jans dage te Midzomer toe, elken gegeven iij Holl. gulden. Item Trompkin omder selver zaken willen gesent an heren Wouter van Mynden, heren Otten van Nyenrode ende dair omtrent anden here van Montfoirde, van Asperen ende van Huekelem, gegeven iij Heneg. cronen, tstic xlij gr. Item Airnkin messagier omder selver zaken wille gesent ter Goude aen allen ridderen ende knapen in Zuythollant, tot Huesden, Sinte Geerdenberge ende anden here van Zevenbergen, gegeven iij oude vranken.

Item enen man, geheten Viscoper, omder selver zaken willen gesent an heren Jan van Nyenrode, tot Alcmair, Hoirn ende dair omtrent, gegeven ij ny gulden, fac. tsamen xlviij ℔ vj ß.

---

fol. 100 r°. Item vj dage in Septembri biden selven des uchtens enen knecht, geheten Dyrcxken, mit brieven gesent anden bailiu van Rijnlant ende van Delflant, roerende dat sy sonder virtrec senden wt horen bedrive van elke ij ryemen een graver, om Staveren te begraven, gegeven j ny gulden. Ende corts dair na enen bode, geheten Voirhoutgen, gesent anden selven bailiuwen, roerende dat sy die luden vanden ryemtalen, die tot Staveren geboden waren te liggen tot sinte Jans dach toe, aldair deden comen, want mijn here verstaen hadde datsi aldair niet gecomen en waren, gegeven j ny gulden, fac. tsamen iij ℔ ix ß gr.

7 Sept. Item up onser Vrouwen avont Nativitas biden selven enen knecht, geheten Dyrcxkin, mit brieven van Hairlem gesent unden steden van Monickedam, Yedam ende an Dyrc Melijsz., inhoudende dat sy een deel scuts tot Staveren senden souden, gegeven j ny gulden. Item Pieter vander Belle omder selver zaken wille gesent tot Leyden, gegeven j ny gulden, fac. tsamen iij ℔ ix ß.

---

fol. 100 v°. Item xvj dage in Septembri biden selven Trompkin messagier mit brieven gesent van Egmonde tot Staveren anden capiteyns aldair, inhoudende datsy minen here weten lieten of alle mijns heren steden, ridderen ende knapen hoir volle volc aldair gesent hadden, als si minen here toegeseit hadden, gegeven v ℔ x ß gr.

---

20 Sept. Item smanendages dair na (na sinte Lambrechts dach) biden selven Pieter Philpsz. mit brieven gesent noch anden steden van Hairlem, van Leyden ende an mijns heren mannen dair omtrent geseten, inhoudende 'datsi tot Hoirn quamen elcx mit een deel gewapende, gegeven j oude vranc. Item omder selver zaken wille enen bode gesent tot Amsterdamme, gegeven ij ℔ gr., fac. tsamen v ℔ vij ß gr.

Item uptie selve tijt des uchtens biden selven Herman van Weze gesent mit brieven van Egmonde aen minen lieven here van Oistervant in Henegau, roerende dat hi bi minen here quame als hi eerst mocht, gegeven x ℔ gr., ende den selven, die hi van outs van eenre reysen in Henegau tafteren was, v gulden, tstic xxij$_{c}$ gr., fac. tsamen xix ℔ iiij$_{c}$ ß.

Item uptie selve tijt biden selven enen knecht, geheten Pierkin, mit brieven gesent anden baliu van Kenemerlant ende van Medemleec, inhoudende datsy elcx heervairt gebieden souden ende dair mede tStaveren togen om tSinte Odulfs te vesten, ende dair een corte tijt bleven, gegeven ij ℔ iiij ß gr.

---

fol. 101 v°. Item uptie selve tijt (des anderen dages na
2 Oct. sinte Baven dach) by Boukin voirscr. Hanssen messagier mit brieven gesent tot Aemsterdamme, aen heren Otten van Nyenrode, heren Melijs van Mynden, den heren van Montfoirde, van Apcoude, van Huekelem ende aen alle den ridderen, knapen ende steden dair omtrent geseten ende gelegen, inhoudende datsy elcx hoir luden tot Staveren senden, also als dat overdragen was,

want mijn here virstaen hadde vanden capiteyns van Staveren, dat hoir luden dair niet al gecomen waren, gegeven j nobl. xxxiij gr. Item Pieter Philps soon omder selver zaken willen gesent tot Delf, Rotterdam, Schyedam, Dordrecht, Huesden, Sinte Geerdenberge, heren Heynric vander Leck, den here van Zevenbergen ende aen allen ridderen ende knapen dair omtrent geseten, gegeven j nobl., j oude Holl. gulden. Item Adriaen messagier omder zelver zaken willen gesent aen alle den ridderen ende knapen van Zeelant, gegeven ij Gensce nobl., tstic xcvj gr. Item enen man, geheten Viscoper, omder selver zaken willen gesent tot Alcmar, Hoirn, Monickedam, Yedamme, Medemleec, Enchuzen ende dair omtrent, gegeven vj ℔ viij ß gr., fac. tsamen xliiij ℔ vj ß gr.

OFFERGELT ENDE OM GODE.

fol. 103 v°. Item sdonredages na sinte Pouwels dach enen armen Engelsman, die up here Geerwairt Kammyngs huys gelegen hadde, gegeven bi mijns heren bevelen mede thuys te trecken, ende zeer gequetst was, omme Gode viij ny Gelr. gulden, fac. xiij ℔ gr.

PIPERS ENDE HERAUDEN.

fol. 107 v°. Item (omtrent ij dage in Julio) bides raids bevelen Gelre, die mit mijns heren goeden luden geweest hadde alsmen Staveren ontsette, gegeven te hulpe sijn pairt uter herberge mede te quiten ende thuys mede te riden, ij Vranx. scilde, fac. viij ℔ x ß gr.

20 Sept. Item smanendages dair na (na sinte Lambrechts dach) biden selven Pieter Philpsz. mit brieven gesent noch anden steden van Hairlem, van Leyden ende an mijns heren mannen dair omtrent geseten, inhoudende 'datsi tot Hoirn quamen elcx mit een deel gewapende, gegeven j oude vranc. Item omder selver zaken wille enen bode gesent tot Amsterdamme, gegeven ij ℔ gr., fac. tsamen v ℔ vij ß gr.

Item uptie selve tijt des uchtens biden selven Herman van Weze gesent mit brieven van Egmonde aen minen lieven here van Oistervant in Henegau, roerende dat hi bi minen here quame als hi eerst mocht, gegeven x ℔ gr., ende den selven, die hi van outs van eenre reysen in Henegau tafteren was, v gulden, tstic xxij$_{\text{e}}$ gr., fac. tsamen xix ℔ iiij$_{\text{e}}$ ß.

Item uptie selve tijt biden selven enen knecht, geheten Pierkin, mit brieven gesent anden baliu van Kenemerlant ende van Medemleec, inhoudende datsy elcx heervairt gebieden souden ende dair mede tStaveren togen om tSinte Odulfs te vesten, ende dair een corte tijt bleven, gegeven ij ℔ iiij ß gr.

---

fol. 101 v°. Item uptie selve tijt (des anderen dages na
2 Oct. sinte Baven dach) by Boukin voirscr. Hanssen messagier mit brieven gesent tot Aemsterdamme, aen heren Otten van Nyenrode, heren Melijs van Mynden, den heren van Montfoirde, van Apcoude, van Huekelem ende aen alle den ridderen, knapen ende steden dair omtrent geseten ende gelegen, inhoudende datsy elcx hoir luden tot Staveren senden, also als dat overdragen was,

want mijn here virstaen hadde vanden capiteyns van Staveren, dat hoir luden dair niet al gecomen waren, gegeven j nobl. xxxiij gr. Item Pieter Philps soon omder selver zaken willen gesent tot Delf, Rotterdam, Schyedam, Dordrecht, Huesden, Sinte Geerdenberge, heren Heynric vander Leck, den here van Zevenbergen ende aen allen ridderen ende knapen dair omtrent geseten, gegeven j nobl., j oude Holl. gulden. Item Adriaen messagier omder zelver zaken willen gesent aen alle den ridderen ende knapen van Zeelant, gegeven ij Gensce nobl., tstic xcvj gr. Item enen man, geheten Viscoper, omder selver zaken willen gesent tot Alcmar, Hoirn, Monickedam, Yedamme, Medemleec, Enchuzen ende dair omtrent, gegeven vj ℔ viij ß gr., fac. tsamen xliiij ℔ vj ß gr.

OFFERGELT ENDE OM GODE.

fol. 103 v°. Item sdonredages na sinte Pouwels dach enen armen Engelsman, die up here Geerwairt Kammyngs huys gelegen hadde, gegeven bi mijns heren bevelen mede thuys te trecken, ende zeer gequetst was, omme Gode viij ny Gelr. gulden, fac. xiij ℔ gr.

PIPERS ENDE HERAUDEN.

fol. 107 v°. Item (omtrent ij dage in Julio) bides raids bevelen Gelre, die mit mijns heren goeden luden geweest hadde alsmen Staveren ontsette, gegeven te hulpe sijn pairt uter herberge mede te quiten ende thuys mede te riden, ij Vranx. scilde, fac. viij ℔ x ß gr.

TOCHT VAN 1399.

UITTREKSEL UIT DE THESORIERSREKENING VAN LEIDEN VAN 1399—1400.

(Uitgegeven in de Kronijk van het Genootschap, zevende Jaargang, 1851, II. Serie, bl. 180—191, maar naar het HS. verbeterd.)

De in de Kronijk allerslordigst afgedrukte tekst is op het HS. gecollationeerd en verbeterd.

fol. 1 r°. Dit is dat Symon Bort, Pieter Butewech, Boydijn Dircsz. ende Gherijt Jacobssoen ontfanghen hebben van der stede weghen, so si poortmeesters ghecoren worden op sinte Maertijns avont in den winter in den jair van xcix, diet bewaerden tot sinte Maertijns avont toe in den winter in den jair van xiiij°, den groten gherekent voir viij deniers payments.

fol. 6 r°. EERST VAN DAGHELIXEN REYSEN.

1399 3 Dec. Item tswoensdages na sinte Ponciaensdach togen in den Haghe Gherijt Emmenz., Jan Vockenz. ende Pieter Wit up een ghemeen dachvaerd bi ons heren onbiden, daer ons heren begheren was, dat die steden borghe worden souden voir lijfrenten, jof elke stede him een som ghelts te lienen, daer hi die Vrieske reyse mede doen mocht, ende quamen daerup thuus om een beraet ende waren wt ij daghe, van cost, waghenhuyr, penci, vij ℔ xviij ß.

Item toghen dieselve weder in den Haghe mitter andwaerd up ons heren begheren voirscr., van cost, waghenhuyr, penci, iiij ℔ vj ß.

fol. 6 v°. 1400 23 April. Item tsvridages na Paesken toghen in den Haghe Symon Bort, Pieter Butewech ende Jan Hugenz. up een ghemeen dachvaert mitten anderen steden, daer onse heren raeds begheerde van den steden, hoe hijt ansetten soude mitter Vriesker reise, daer si up die tijt niet toe en rieden, mer

quamen thuus om een beraet, ende waren wt ij dage, van cost, waghenhuyr, penci vj ℔ ij ß.

fol. 7 r°. Item so toghen dieselve weder inden Haghe mitter andwaerd, so mitter vroescip overdraghen was, dat onse here den steden wt Zeelant mede onbieden woude, ende waren wt ij dage, van cost, waghenhuyr ende penci, vj ℔ viij ß.

Item upten xx^sten^ dach in Mey toghen in den Haghe Symon Bort, Gillis van Zwieten, Jan Hugenz. up een ghemeen dachvaert, so onse heer van Hollant den ghemeen steden van Hollant ende van Zeelant onboden hadde, him te raden wes hi doen soude toter Vriesker reise, daer hi oec begheerde, dat si loven wouden voir een deel goets, ende woude him des zeker goede in die hant setten, dair si om thuus quamen up een beraet, ende waren wt ij dage, van cost, waghenhuyr ende penci, vj ℔ xij ß.

Item toghen dieselve weder inden Haghe mitter andwaerd, die overdraghen was, dat zi niet loven en wouden, mer woude onse here reisen, wi wouden him dienen also wi best vermochten, ende waren wt enen nacht, van cost, waghenhuyr ende penci, v ℔ viij ß.

fol. 8 v°. Item tsvridages na des Heylich Sacramentsdach
18 Juni. toghen in den Haghe Pieter Butewech, Symon Bort, Heynric Harmansz. bi ons heren onbieden, daer sijn begheren was, dat die steden Staveren provanden ende ontsetten souden, daer si om thuus quamen up een beraet, ende waren wt ij dage, van cost, wagenhuyr ende penci, v ℔ xviij ß.

Item so toghen dese selve weder in den Haghe, so mitter vroescip overdraghen was, dat wi gaern die reyse doen wouden, up dat onse here jof enich

van sinen kinderen daermede voeren, daer onse heren die andwaerde niet en ghenoechde, ende woudet mit groter naernst ghedaen hebben van den steden, want die here van Egmond mede varen soude, des si noch thuus quamen om een beraet, van cost, waghenhuyr ende penci

v ℔ viij ß.

Item so toghen die selve weder in den Haghe mitter andwaerde, so mitter vroescip overdraghen was die reise te doen, ende waren wt ij daghe, also si toefden naden anderen steden, om daermede te andwerden, van cost, wagenhuyr, penci

v ℔ xij ß.

7 Juli. Item tswoensdages na sinte Maertijns dach Translacio toghen te Haerlem Gherijt Emmenz., Symon Bort die scout, Gillis van Zwieten, Pieter Wit, Jan Hugenz. om een boodscip te doen mitten ghemienen steden, die Staveren ontset hadden bider cappiteins begheren, roerende, waer dat zake dat Staveren meer beleghen worde, dat onse heer dat ontsetten woude, ende waren wt iij dage, van cost, waghenhuyr ende penci xij ℔ xij ß viij ȣ.

fol. 9 r°. Item up sinte Maria Magdalenen avont toghen
21 Juli. te Haerlem Boydijn Dirx, Gillis van Zwieten, up een dachvaert bi ons heren brieven, daer sijn begheren was, also hi die reise doen woude, dat die stede elx dienen souden mit al hoir vermoghen, daer wi gheset worden up iiij^{c} ghewapen, daer zi om thuus quamen, ende waren wt ij dage, van cost, mit anval, waghenhuyr ende penci vj ℔ x ß.

8 Aug. Item tsonnendages na sinte Pieters dach ad Vincula toghen te Heemsteden Boydijn Dircx, Gillis van Zwieten bi ons heren onbieden, so onsen here een boodscip ghecomen was van onsen here van Oostervant, roerende dat die vrou van

Brabant hoir ghebrec verhalen woude an ons heren onderzaten, van cost, mits anval van goeden luden, waghenhuyr, penci vj ℔ iiij ß.

6 Aug. Item tsvridages na Vincula toghen te Heemsteden Gherijt Emmenz., Gillis van Swieten, Dirc van den Bosk up een ghemeen dachvaert, roerende vander laetster Vriesker reise, daer men om toefde, so ons heren raed te Staveren ghesent waren, ende waren wt ij dage, van cost, waghenhuyr ende penci v ℔.

fol. 9 v°. Item tsonnendages daerna toghen te Haerlem
8 Aug. Symon Bort, Pieter Butewech, Dirc vander Gheest, Pieter Josopsz. bi ons heren begheren, noch roerende vander Vriesker reise, des weder thuus quamen Pieter Butewech ende Pieter Josopsz, ende die ander bleven daer bi ons heren begheren vij daghe lanc, van cost, mits anval van ons heren rade ende anders goede lude, waghenhuyr ende penci xxj ℔ xvj ß.

16 Aug. Item tsmanendages na onser Vrouwen dach Assumpcio toghen te Haerlem Symon Bort, Philps Aerntz., Pieter Wit, up een dachvaert mitten anderen steden, roerende dat die steden onsen heren elx een som ghelts doen mosten, jof hi soude bi node die reise ten Vriesen after laten moeten, daer si thuus quamen om een beraet, van cost, wagenhuyr ende penci vj ℔ iij ß.

Item so toghen dieselven weder mitter andwaerd up ons heren begheren voirscr., van cost, mit anval, waghenhuyr ende penci vj ℔ xv ß iij ♂.

30 Aug. Item tsmanendages na sinte Jans dach Decollatio toghen te Haerlem Gherijt Emmenz., Symon Bort, Dirc van Bosk ende Willem Jans Vos soen, bi ons heren onbieden, mitten ghemenen steden van Hollant ende van Zeelant, roerende dat ons

heren onderzaten, ridder, cnapen ende steden Staveren besetten souden, ende quamen thuus om een beraet ende waren wt ij daghe, van cost, mit anval, waghenhuyr, penci vij ℔ xiiij ß.

fol. 10 r°. Item up des Heylich Crwsdach Exaltatio toghen
14 Sept. te Heemstede Pieter Butewech ende Boydijn Dircx bi onsen here, ende voert te Haerlem bi ons heren raet, om onse poortere te verandwaerden, die onse here ghescreven hadde, dat si him elx mit enen ghewapen te Staveren dienen souden, ende waren wt ij daghe, van cost, waghenhuyr, penci vj ℔.

21 Sept. Item up sinte Matheus dach toghen te Hoern Gherijt Emmenz., Dirc van der Gheest ende Willem Jans Vosz., bi ons heren onbieden, so hi daer van den hoochsten recht sitten soude, ende waren wt vj daghe, van cost, waghenhuyr, penci xvj ℔ xviij ß.

4 Oct Item tsmanendages na sinte Baven dach toghen te Teyling Pieter Butewech, Dirc vander Gheest, Pieter Josopsz., so onse here ghescreven hadde, dat wi onse soudenaers te Staveren also niet en hadden als wi him toegheseit hadden, dat te verandwaerden, van cost, waghenhuyr, penci xlviij ß.

COST UPTEN HUSE.

fol. 17 v°. Item tswoensdages na Midvasten quam een
31 Maart. brief van onsen here om ij jof iij vanden gherecht bi him te comen, roerende vander Vriesker reise, verdronken x ß viij ȝ.

fol. 18 v°. Item tsmanendages na Ascentio Domini waren
31 Mei. tgherecht upten huse om enen brief, roerende dat die Vrieske reise up hoor gheset was, verdroncken x ß viij ȝ.

18 Juni. Item tsvridages na des Heylich Sacraments dach quam een brief van onsen here om ij jof iij van den gherecht bi him te comen, roerende van Staveren te ontsetten, verdronken x ß viij ß.

19 Juni. Item des anderen dages quamen si weder uter Haghe, daer die vroescip om vergadert wort, om te beraden te Staveren te varen, verdronken xxiiij ß.

16 Juli. Item tsvridages na sinte Margrieten dach was die vroescip upten huse om te raden van alrehande punte, verdronken xxxij ß.

BODEN LOON ENDE COST.

fol. 19 v°. Item tsonnendages na sinte Lijsbetten dach enen
23 Nov. bode ghesent te Staveren mit ghelde an den soudenaren ende tghestant van Staveren te weten, voir sinen cost ende arbeit ij ℔ iij ß

fol. 20 r°. Item Jan Tolnaer ghesent te Staveren om tghestant vanden soudeners over te sien ende te bescriven, wes die stede daer hadde an bossen, stien, crwt, scut, him ghegheven ij ℔ xvj ß.

fol. 27 r°. Item so heeft Heynric Claesz. als een hooftman gheleghen te Staveren mitten anderen soudenaers van sinte Martijnsdach inden winter tot
30 Juni. tsaterdages na sinte Pieter ende sinte Pauwels dach, beloopt ccxxxv dage; des heeft Heynric ghehat mit enen knecht xxiiij gr. sdages; viij scutte, elx ix gr. sdages; viij soudeners mit pieken, elc v ß sdages, ende viij mit kusen, elcx v ß sdages, facit te zamen xvj^{c}xcij ℔.

Item noch Heynric ghegheven van alrehande onraet die hi anbrocht mit eenre cedel, so hijt

voer die stede wtgheleit hadde, daer die som of beloopt xxiiij ℔ xij ß viij ₰.

Item toter soudenaers wintercaproen ghecoft een root ende een wit half laken, die te zamen costen xxxj ℔ iij ß viij ₰.

Item van desen laken te sceren x ß viij ₰.

Item noch iij soudenaers die verwandelt worden, elcx een dubbel caproen, costen xlviij ß.

Item van bossen ende die waghen te scepen, die men Heynrich mit him gaf, v ß iiij ₰.

Item van vij kerf bilen l ß viij ₰.

ol. 27 v°. Item Heynric Harmansz. soudie, ghinc in tsa-
30 Juni. terdages na sinte Pieter ende sinte Pouwels dach ende dwrde tot des sonnendages toe na onser Vrouwen dach Nativitas, ende beloopt lxxij daghe; des had Heynric als een hooftman mit sinen knecht xvj ß sdages; viij scutte, elx vj ß sdages; si viij mit pieken ende si viij mit kusen, elx v ß sdages, fac. v^{c}xviij ℔ viij ₰.

Item Heynric Harmansz. ghegheven, dat hi wtgheleit hadde an die baerdze te Staveren ende an touwe ende dat daertoe behoert, ende van cost die hi mitten cappiteins dede, so si bi minen here toghen om him dat ghestant van Staveren te weten laten, te zamen xvj ℔.

Item Willem Hermans soudie ghinc in tson-
12 Sept. nendages na onser Vrouwen dach Nativitas, durende tot sinte Maertijns daghe toe, ende beloopt lx dage, des him ghegheven als een hooftman voir sijns selfs lijf xv gr. sdages ende xij ghesellen onder him elx xj gr. sdages, fac. clxxiiij ℔.

Item so wort den soudenaers te Staveren ghesent alrehande reescop, die si behoefden, van scipvracht ghegheven viij ℔

Item so heeft her Gherijt Cammync anghe-

nomen den voirscr. tijt xij soudenaers, ingaende
12 Sept. tsonnendages na onser Vrouwen dach voirscr., beloop lx daghe, elken soudenaer om vj gr. sdages, fac. cxliiij ℔.

Item so sende onse heer van Hollant an den gherecht Claes van Zwieten om reescip van scutte te hebben te Staveren, daer men om sende vj grote windeboghen, ende worden ghecoft jegen Jan Dob, xvij ℔ x ß.

Item daer of te wijncoop v ß iiij ȝ.

Item iij windaze costen liiij ß.

COST VANDER REYSE DOE MEN STAVEREN ONTSETTE.

fol. 38 v°. Item vj tonne scuts ghecoft tUtrecht bi Aelbrecht van Dam, die tonne om vij gulden ende j quartier, den gulden xxij gr., fac. xxxj ℔ xviij ß.

Item iij tonne terres, die tonne xxxij ß, vj ℔ viij ß.

Item van wijncoop xvj ß.

Item dit scut ende terre te waghen te brenghen v ß iiij ȝ.

Item van waghenhuyr van Utrecht te brenghen xl ß.

Item van cost onderweghe ghints ende weder ende Aelbrecht voir sinen arbeit xxvj ß viij ȝ.

Item jeghen Dammes Potter Jans soens wijf xv^{c} drogher torke, ende jeghen Dirc Boydijn xv^{c} drogher torke, thondert x gr., fac. x ℔.

Item tot Aemsterdam ghecoft vj^{c} torken, thondert x gr., xl ß.

Item noch iij tonne terres ghecoft tot Aemsterdam, die ton xxx ß, fac. iij ℔ x ß.

Item xlviij pont onghels, tpont xiiij ȝ, lvj ß.

Item van desen torken te natten xliiij ß.

Item vj tonnen daer dese torken in besleghen worden, tstic vj ℔, xxxvj ℔.

Item Nan die kuper vanden torken in den tonnen te doen ende te beslaen xiiij ℔ iiij ß.

fol. 39 r°. HOUTWERC, YSERWERC TOTEN BOSSEN.

Eerst van Dirc die smit ij bossen mitten cameren daertoe, woeghen ij^{c}x pont, tpont iij gr., xxj ℔.

Item an yserwerc toten bossen, an bouten, assen ende bande, clx pont weghens, tpont xij ß, viij ℔.

Item an houtwerc ghebesicht an die bossen, jeghen Claes Hobbenz. ende Jan Meynsen, fac. iiij ℔ vj ℔ viij ß.

Item noch aldaer iiij wielen, om liij ℔ iiij ß.

Item tot Jan Drayer v^{c}ij proppen om xl ℔ viij ß.

Item om eekenhout dat daertoe ghinc totten bossen xxviij ℔ iiij ß.

Item den houtzaghers van zaghen xij ℔.

Item Willem Jacobs ende Boudijn Reynersz. van dat zi wrochten an die bossen ende dat hout coste te halen, liij ℔ iiij ß.

Item bi Jacob Vrankenz. om salpeter ij ℔.

Item jeghen Jan Dob iiij pont pezegaerns, tpont viij gr., xxj ℔ iiij ß.

Item om j pont groens was toten pezen, vj ℔.

Item viij ellen bolcraens toten balsanen, dellen v gr., fac. xxvj ℔ viij ß.

Item v ellen linnens lakens daertoe, dellen iij gr., x ℔.

Item om v bellen daeran ij ℔ iiij ß.

Item tot Gherijt Coster j pont waslichts, om vj ℔.

Item xx pont kaersen, tpont xvj ß, xxvj ℔ viij ß.

Item tot meester Pieter xij pieke, tstic xij gr., iiij ℔ xvj ß.

Item meester Pieter ende meester Jacob van een deel pieke te vermaken xxiiij ß.

COST TOTEN BAERDSEN.

fol. 29 v°. Item viij stengghen daer men bomen of maecte x ß viij ♂.

Item xx sparren daer men riemen of maeckte xxvj ß viij ♂.

Item om clipe clap toten bledden xij ß.

Item om ij houte toten dollen xx ß.

Item iiij bomen toten baerdsen xiij ß iiij ♂.

Item iiij yseren haken toten bomen iiij ß.

Item een yseren bant toter baerdse iiij ß.

Item van een uptoghe vj ß.

Item om rasters ende planken in die baerdze, bossen up te stellen, liiij pont weghens an touwe toten baerdzens, tpont viij ♂, xxxvj ß.

Item liiij pont onghels, tpont xiiij ♂, fac. iij ℔, xiiij ß viij ♂.

Item om eenre deel xiiij ß viij ♂.

Item om een vatt terres om xxxij ß.

Item om een oosvat iiij ß.

Item van yserwerc toten baerdzen xxxviij ß viij ♂.

Item Jan Potter, dat hi wrocht an die baerdzen ende van sijnre reescip die hi daertoe leverde, iiij ℔.

fol. 30 r°. HOUT GHEBESICHT TOTEN SCAEDSEN AN DIE SCEPE DIE TE STAVEREN VOEREN.

Item tot Gosijn Claesz. ghehaelt bi Claes van Maersen ende Florijs sijn soen xxj vueren planken toten scaedsen, tstic ix gr., vj ℔ vj ß.

Item ij kercsparren, tstic iiij gr., xij sparren, tstic ij gr., xxj ℔ iiij ß.

Item j sneden raster viij gr., een planc viij gr. x ℔ viij ß.

Item j$_{c}$ rie, ij stilen om xiij ℔ iiij ß.

Item ij waghenscote iiij ℔ viij ß.

Item van yserwerc toten scaedsen xxviij ℔ iiij ß.

Item Claes van Maersen ende Florijs sijn soen van den scaedsen te maken xl ℔.

Item bi Heynric Jacopsz. ghecoft viij yseren scoppen, tstic iiij ℔, fac. xxxij ℔.

Item viij spaden, tstic vij gr., xxxvij ℔ iiij ß.

fol. 30 v°. Item des manendages na des Heylich Sacraments dach saten tgherecht upten huse om tghelt om te setten toter Vriesker reyse, verdronken upten huse xxiiij ℔ iiij ß.

Item si xiij vanden gherechte, so si ommeghinghen, elc vj gr. te penci, fac. lij ℔.

Item den clerc, ij boden, den knechtsen xiij sc. iiij ß.

Item des anderen dages daerna saten tgherecht upten huse te kiesen de wapentures ende ghinghen omme die wt te bieden, si xiij vanden gherechte te penci elc vj gr., xlij ℔.

Item den clerc, boden ende knechtzen te penci xiij ℔ iiij ß.

Item up die selve tijt verdronken x ℔ viij ß.

23 Juni. Item up sinte Jans avont den ij boden ende den knechtsen ghegheven, so si omme liepen, tot hore penci xij ℔ iiij ß.

25 Juni. Item tsvridages na sinte Jans dach iiij dreghers die alle dinc sceepten, him ghegheven xxviij ℔.

Item van bier verdronken tot Claes van Hillegom viij ß.

Item drie dreghers ende Jan van Zoetermeer, die mede voeren te Staveren, elx j paer scoen, tpaer v gr., xiij ß iiij ♂.

Item Copgen van xj daghen, die hi mede wt was, ende van xj daghen die hi halp scepen ende updoen, xxxiiij ß viij ♂.

Item twee knechtsen, die mede in die koken waren, voir horen arbeit xx ß.

Item Dirc die koc van xj dage die hi wt was, ende ij dage die hi halp alle dinc scepen ende updoen, liiij ß.

Item Moelnaer ghesent te Delf om te vernemen mit hoeveel ghewapen si dienen souden, voir sinen cost ende arbeit vj ß viij ♂.

VAN SCIPHUYR.

fol. 32 r°. Item Claes van Lis van xj daghen die hi mitten gherecht wt was, ende van ij daghen dat hi hier lach, elx dages xvj ß, x ℔ viij ß.

Item Dirc Volkerts van xj daghen die hi wt was mitter stede, elx dages xvj ß, viij ℔ xvj ß.

Item Gherijt Scolletgen van xj daghen die hi mitter stede wt was, elx dages xvj ß, viij ℔ xvj ß.

Item Ghibe Jansz. vander eenre baerdse te voeren mit him vierden, ende was wt ij dage, sdages elc iiij ß viij ♂, x ℔ v ß iiij ♂.

Item Jacop Baytgens, vander ander baerdze te voeren mit him vierden, ende was wt xiij dage, so hi binnen Staveren most bliven, elx iiij ß viij ♂, xij ℔.

Item een stierman ghehuyrt tot Enchusen om xl ß.

Item iij scepe ende ij baerdsen, hadden in xxiij

man, elx voer horen cost iiij gr. sdages, xj dage lanc, na inhout der cuer, fac.

xxxiij ℔ xiiij ß viij ȝ.

Item ij pipers ende een tromper xj dage, elx v gr. sdages voir horen cost, fac. v ℔ x ß.

Item broeder Bertelmeus voir sinen cost

xlvj ß viij ȝ.

Item ij kocx, ij knechts, iij dreghers xj dage, elx voir horen cost v gr. sdages, fac.

xj ℔ xvj ß iiij ȝ.

Item iij dreghers van xj daghen die si wt waren, elx iiij gr. sdages voer horen arbeit, fac.

iiij ℔ viij ß.

Item xij^{m} stiens, daer die scepe mede ballast worden, élc m om xx gr., fac. viij ℔.

Item vanden steen te scepe te voeren xvj ß.

Item doe onse volc wt getoghen was, wort Symon Koet te paerde ghesent tot Enchusen ghints ende weder te riden om tidyng te weten van onsen volc, him voir sinen cost ende arbeit ghegheven liij ß iiij ȝ.

Item vanden paerde te huyr ghegheven van x daghen vj gr., xl ß.

fol. 32 v°. Summa summarum vander reescip, toeredynghe ende arbeedslude, gheloont vander reise doemen Staveren ontsette,

iiij^{c}xxiiij ℔ viij ß iiij ȝ.

fol. 33 r°. Dit sien die wapentuers, die in der reyse waren Staveren te provanden ende te ontsetten.

Eerst die scout xj dage, sdages xl gt.,

xiiij ℔ xiij ß iiij ȝ.

Volgen voorts de namen van 25 *man, waaronder:*

Pieter Wit, Willem Symons mitter banier, Wil-

lem Aerntz., so hi bi him was, Dirck vander Geest, Dirc vanden Werve, Philips van Dorp, Jan Tolnaer als bode, broeder Bartelmees, Vranc Poes, Dirc Smit, meester Jan die boghemaker, Dirc van Noorde, Jan van Veen, Hob Rampen.

Dit sijn die hooftmanscepe in der reyse voirscr.

Hooftmans: Dammes Heyman, Foytgen Jacobs. *Volgen de namen van* 16 *man, onder welke:* Florijs vanden Woude, Aernt Zoetync, Dirc Hiec, Dirc Locher, Jan van Linten, Coppijn Merync.

Hooftmans: Ghize Diedercs, Pieter Gherijt. *Volgen de namen van* 17 *man, onder welke:* Jan Potter, Jan Zeverijt, Jan van Stierbergen.

Hooftmans: Jacob die Monic, Herman Mouwer. *Volgen de namen van* 16 *man, onder welke:* Willem Stien, Willem die Brun, Gherijt Kod, Willem Boze, Philips Rembunt, Claes die Monic, Ben Haghen, Willem die Smit, Jan van Lewen, Jan Maes, Herman Mouwer, Gherijt van Oestgeest.

Hooftmans: Jan Pieters, Vop Dircx.: *Volgen de namen van* 18 *man, onder welke:* Pieter Zibout, Jan van Scoten, Dirc Elman, Simon van Gaghelenberg, Claes Bertman, Pieter Buze, Heyn Nachtegael, Jan van Zijl, Pieter Witgen.

Hooftmans: Dirc Willems, Josop Pieter. *Volgen de namen van* 15 *man, onder welke:* Heyn die Brun, Claes van Maersen, Lou uten Eng, Ghise van Vliet, Jan Buzer, Pieter Zwaertveger, meester Aernt.

Hooftmans: Aelbrecht Nuweveen, Claes Willems. *Volgen de namen van* 12 *man, onder welke:* Philips van Bognen, Willem de Jong, Jacob van de Hant Aernts.

Hooftmans: Coen Ysac, Diederc Jans. *Volgen*

de namen van 13 *man, onder welke:* Ysbrant Strevelant, Jan Zael, Pieter Moelnaer, Ysbrant van der Werve, Philips van Duven.

Hooftmans: Ysbrant Gherijt, Jan Willems.

Volgen de namen van 19 *man, onder welke:* Aernt die Brun, Dirc van Oestgeest, Dirc van Alcmaede, Harman Zalm, Floris van Oyen.

fol. 37 v°. Item terwilen dat men tot Enchusen lach, hadden tgherecht ten eten heren Gherijt van Heemskerc, Claes van Zwieten ende anders goede lude van ons heren ghesind, daer den cost of liep viij ℔ x ℔.

Item doe men binnen Staveren quam, verdronken ende verteert tot Dirc Tolnaers mit heren Ghijskijn van Diepenberch, Harman Willemsz. ende anders goede lude xlij sc.

Item doe men thuus quam, si v vanden gherecht elx j meng. wijns, die stoop xj gr., fac. xv ℔.

Item den bannier dregher ende si vj die bi him waren, elx j meng. wijns, die stoop ix gr., fac. xxj ℔.

Item lx scutte elx j meng. wijns, die stoop ix gr., fac. ix ℔.

Item onsen cappellaen ende Jan Tolnaer, elx j meng. wijns, die stoop ix gr., fac. vj ℔.

fol. 38 r°. Summa summarum van den dachgheld ghegheven den wapentuers in der reyse voirscr. ende horen wijn doe si thuus quamen, vj^{c}lxx ℔ vj ℔ viij ß.

TOCHTEN VAN 1400 EN 1401.

GRAFELIJKE REKENINGEN BERUSTENDE OP HET RIJKS-ARCHIEF: III. 58.

HERTOGE AELBRECHT BEGINNENDE SINTE VICTOIRS DAGE ANNO XIIIJ^{c} EYNDENDE BERTHOLOMEY XIIIJ^{c} ENDE EEN.

INDEN COST VANDER HERBERGE WTGEGEVEN.

fol. 22 v°. Item wtgegeven ende betailt van alrande costen, die mijn lieve here ende vrouwe mit horen gesynde deden tot Heemsteden, tot Hairlem, tot Egmonde ende tot Hoirn ghins ende weder om-
25 Juli. trent sinte Jacobs misse lestleden, als mijns liefs heren rade, steden ende goede luden tStaveren voeren, beliep, gelikerwijs als die contrasumma, die die meisterknapen dair of overhebben, inhout lxxiiij ℔ viij ß ij℔ ₰ gr.

COKEN.

fol. 25 v°. Item (omtrent xix dage in Augusto) by Jan Hereman Willem Utenbroeck betailt van lxxxv tail droger scollen, die hi gecoft hadde ende gelevert toter reysen behoif, die mijns liefs heren rade, steden ende goeden luden laitst deden tStaveren, doemen dat huys bi Sinte Odulfs gemaict soude hebben, costen lxvij ℔ Hollꝭ, fac. viij ℔ vij ß vj ₰ gr.

Item Bertelmeeus Willems soon den vleyschouwer inden Hage, dien by mijns liefs heren rade bevolen wort die scape te leveren inder reyse, die mijns liefs heren rade voirscr., steden ende goeden luden laitst tStaveren deden, als si dair getogen waren om tSinte Odulfs te betymmeren, gegeven op rekenynge ij^{c} Dordr. gulden, tstic xxxv gr., fac. xxix ℔ iij ß iiij ₰.

BOTTELRIE.

fol. 28 v°. Item als mijn lieve here te Hairlem quam om voirt Staveren werts te trecken, betailt van v vaten Hamburger biers, die by Grote Pieter tot mijns liefs heren bottelryen behoif gecoft ende gelevert worden, coste tvat iij ny Gelr. gulden, fac. mits vj gr. ij mannen gegeven, die dat bier inden kelnair droegen, tsamen xv ny gulden vj gr., fac. xxxv ℔ vj ß gr.

Item wtgegeven ende betailt Costijn Gillijsz. vander Goude ende Johannes Jacobsz., diemen him sculdich was van xvj broute Gouts biers, die si leverden inder reyse, die mijns liefs heren rade ende goede luden lest deden tStaveren, doemen Sinte Odulfs betymmeren soude, coste elke broute xi℔ Gensce nobl., tstic cxvij gr., fac. clxxxiiij nobl., fac. mits x℔ nobl. ende xxix gr. vanden bier te scepen ende van vracht tot Enchuzen ende voirt tot Staveren te voeren, als sy anbrochten ende bescreven overgaven, tsamen xciiij ℔ xviij ℔ ix ß gr.

PANETERYE.

fol. 31 r°. Item wtgegeven ende betailt Huge Starke van alrande tarwe, die hi by des raids bevelen gelevert hadde inder reyse, die mijns liefs heren rade, steden ende goeden luden laitst deden tStaveren, doemen Sinte Odulfs betymmeren soude, beliep, gelikerwijs als hi in eenre cedel van stucke te stucke bescreven overgegeven heeft, die die proefst hier overlevert, lxix ℔ j ℔ vij ß gr.

Item als mijns liefs heren rade, steden ende goeden luden tStaveren werts togen om tSinte Odulphs te betymmeren Dyrc mitter Geys gegeven,

om alrande reedscip toter panetherien behoif mede te copen ende te bereyden, dair hi bewisinge of doen sal op rekenynge, l ny Dordr. gulden, tstic xxxv gr., fac. vij ℔ v ß x ȝ gr.

Item by Jan Hereman Loukin Dammais soon betailt, die hi uptie selve reyse wtgeleit hadde by des raids bevelen om cazen ende anders des gelijcx, beliep die summe, gelikerwijs als hi anbrocht, xxxiiij Dordr. gulden ende viij gr., fac. iiij ℔ xix ß x ȝ gr.

GROOT FOREYN.

fol. 44 r°. 2 Febr. Item omtrent die tijt (op onser Vrouwen dach Purificacio) heren Dyrc van Wassenair betailt, ende him gebraken van alrande zaken ende reedscip, die hi tot Staveren wtgeleyt hadde van cost ende van bodeloon binnen der tijt dat hi aldair thuys bewairde, boven alsulc gelt als him dair of na sinen vorwairden betailt is, dair die summa of beliep, gelikerwijs als hi anbrocht, xlv Wilhelmus scilde, tstic lij gr., fac. ix ℔ xv ß gr.

Item vj dage in Februario Ailbrecht den bastairt gegeven tEnchuzen mede te trecken, om aldair van mijns heren wegen te doen rechten over een deel van mijns heren vyanden, die die van Enchuzen gevangen hadden, xviij Holl. gulden, fac. ij ℔ viij ß gr.

---

fol. 45 v°. Item (upten lesten dach in Junio) wtgegeven ende betailt heren Wouter van Mattenesse, die hi wtgeleyt ende virteert hadde, als hi van mijns heren wegen gesent wort tot Staveren om heymelike boitscappen, mits wagenhuyr, sciphuyr, cost ende oncost tsamen, gelikerwijs als hi an-

gesellen binnen langer tijt tot sinen huse gedaen hadden inden winter lestleden, beliep die summa, gelikerwijs als Jan voirscr. in eenre cedel bescreven overgaf, die die proefst hier overlevert, x ℔ v ß vj ₰ gr. Item uptie tijt Willem van Zaenden tot Hairlem betailt van coste, die here Revenick, here Dyrc Waltha, Scelta Laickama, Goidscalc Hesselinga, die proefst van Zande, Bauko tho Pellenze mit anders horen gesellen tot sinen huze gedaen hadden binnen der selver tijt, beloipt vj ℔ iij ß iiij ₰ gr., fac. tsamen xvj ℔ viij ß x ₰ gr.

---

fol. 48 r°. Item so wasmen Daem den steenhouwer van Leyden noch sculdich van busteynen, die hi tot Staveren ende anders in mijns heren reyse gelevert heeft, dair Herman Willemsz. wel bescheit of weet, xlv nobl., dair of so worden him mit eenre quitancy op heren Willem van Reymerswale bailiu van Rijnlant bewijst xxx nobl., ende die ander xv nobl. heeft him die proifst betailt, die maken vij ℔ vij ß vj ₰ gr.

---

24 Aug. Item omtrent die tijt (sinte Bertelmeus dach) Pilgrim inden Hage betailt, die hi tafter geteert hadde als hi bi des raids bevelen van mijns heren wegen gesent was tStaveren, om mit Folkier tolnair te spreken van mijns heren zaken, als hi anbrocht, ij Ing. nobl., fac. xxx ß gr.

Item Pieter Potter noch betailt, diemen him sculdich was van coste, die des conyncx rade van Ingelant tot sinen huze gedaen hadden, als si dair anderwerf bi minen here gecomen waren, alse her Jan Colvile ende een prelait, geheten meister Jan Bareel, omtrent viij dage in Augusto,

beliep binnen der tijt datsy dair lagen, ende mijn lieve here beval te quiten, xlviij Dordr. gulden xxvij gr. Item Pieter voirscr. noch betailt van coste, die des hertogen rade van Burgongen tot sinen huze gedaen hadden omtrent onser Vrou-
8 Sept. wen dach Nativitas lestleden, al si by mynen lieven here gecomen waren, beliep mits belenchier binnen enen dage, die by mijns liefs heren bevelen by Reynar gequijt worden, viij^{e} vr. Item den selven noch betaelt van coste, die here Revenick vander Sneka, her Dyrc Waltha, Goidscalc Hesselinga, Fedka Sickinga ende anders hore geselscap tot sinen huze gedaen hadden bin-
22 Juli. nen dit naiste jair tot sinte Maria Magdalenen dach toe, alsmen tot Staveren reysde om Sente Odulfs te betymmeren, beliep, als bi Willem van Berge gerekent wort, xciij ℔ Hollš. Item noch van coste, die die selve tot Pieters huys voirscr. deden nader reyse binnen ix weken mit xvij mannen, dair her Revenick ende Goidscalc voirscr. zieck lagen, beliep, alst bi Willem van Berge gerekent wort, lxviij scilde, tstic xl gr., fac. tsamen xxxj ℔ xviij ß xj^{e} ₰.

SOUDYE.

fol. 49 r°. Item omtrent die tijt (upten eersten dach in Augusto) Vlaender uter Hage betailt, die mijn lieve here him sculdich was van soudyen, van dat hi inden wynter lestleden mit x gesellen tStaveren xvij weken gelegen hadde, mits dat hi sinen gesellen gegeven hadde van soudyen ende anders van belenchier ende coste dair sy lagen, gelikerwijs als hi in eenre cedel bescreven overgegeven heeft, die die proefst hier overlevert, liij ℔ Hollš. ende xxx ny gulden, fac. x ℔ v ß gr.

Item omtrent v dage in Augusto Jacob Dyrcx. van Oudewater, die tot Staveren busmeister onder den here van Brederode geweest hadde, dien mijn lieve here sculdich was 1 oude scilde, tstic xl gr., betailt, dair hi mynen lieven here die voirscr. summe mede quijt liet, xx ny Gelresce gulden ende ij dubb. cronen, fac. lviij ℔ gr.

---

fol. 49 v°. Item als mijns liefs heren goede luden laitst tStaveren waren om Sinte Odulfs te betymmeren heren Bartout van Assendelf ende heren Wouter van Mattenesse, die uptie tijt capiteyns bleven tot Staveren, bij goetdenken mijns heren rade bij Jan Hereman gegeven ter goeder rekenynge, dair si bewisinge of doen sullen, iiij^{c} Gensce nobl., tstic cxvj gr., fac. cxciij ℔ vj ℔ viij ß.

OLEYN FORAYN.

fol. 53 r°. 24 Febr. Item op sinte Mathijs avond enen wive van Enchuzen gegeven by Ailbrecht den bastairt mede thuys te trecken, die lange virvolcht hadde om tgelt vanden ix Likedeelres, diere onthoift waren, iiij gulden, tstic xxv gr., fac. viij ℔ iiij ß gr.

---

fol. 56 r°. 26 Juni. Item upten selven dach (des anderen dages na sinte Johans dach te Midzomer) Jan Nagel betailt, die hi gegeven hadde enen wagenair, die heren Foyen ende heren Gherijt Kammynga uter Hage tEnchuzen voerde, als sy tStaveren wairts togen, iij ny Dordr. gulden, fac. viij ℔ ix ß gr.

---

fol. 56 v°. Item ix dage in Julio, als mijn lieve here tStaveren wert toich, enen armen priester wt Oistvrieslant, die claichde dat hi niet en hadde te virteren, gegeven te hulpe tot sijnre teringe iiij ny gulden, fac. ix ℔ iiij ß gr.

Item upten selven dach betailt van ij wagenen, die heren Gherijt Kammynga, heren Foyen ende anders mit horen gesellen uter Hage tot Hairlem voeren souden, also sy voirt tStaveren werts trecken mit mynen here, j nobl., fac. ix ℔ viij ß gr.

---

fol. 57 r°. Item uptie tijt (x dage in Julio), als sommige van mijns heren huysgesinde van Hairlem tStaveren werts togen, Willem die Bastairt, die mede trecken soude, gegeven te hulpe tot sinen teergelde ij nobl., fac. xix ℔ iiij ß gr.

Item als mijn lieve here te Hoirn quam Jorgel betailt, die hi wtgeleit hadde van wagenhuyr ende anders alrande oncost, die hi wtgegeven hadde voir die wairdrebbe tusschen der Hage ende Egmonde, als hi anbrocht, ij Ing. nobl., fac. xix ℔ x ß gr.

Item tot Hoirn gegeven van wijncoip van sommigen ossen ende coeyen, die aldair gecoft worden om voirt tot Staveren te voeren inder leverancie aldair, ij Gensce nobl., fac. xix ℔ viij ß gr.

fol. 57 v°. Item als mijn lieve here van Hoirn weder tEgmonde quam Heyn Vocke gegeven, die voir inden Hage trecken soude mit viij sperwers, mits dat hi enen corf copen soude die sperwers in te zetten om te dragen, iiij ny gulden, fac. ix ℔ iiij ß gr.

fol. 58 r°. Item upten selven dach (iij dage in Augusto) enen man wt Ingelant, geheten Jan Stake, die mynen lieven here lange tijt gedient hadde tStaveren, ende tot Hamburch gevangen geweest hadde, gegeven te hulpe tot sinen teergelde mede thuys te trecken, ij dubb. cronen, fac. xj ℔ iiij ß gr.

Item v dage in Augusto Everlijn Wrenger gegeven, die hi voirt geven soude enen knecht, geheten Geenkin, dair hi voir bat, die tot Staveren in mijns liefs heren soudye gelegen hadde ende oic tot Hamburch gevangen geweest hadde, v ny Gelr. gulden, fac. xj ℔ viij ß gr.

BODELOEN.

fol. 60 v°. 1400. Item Jan uptie selve tijt (xx dage in Octobri) mit brieven gesent anden bailiu ende rechteren vanden lande van Putte ende van Stryen, roerende datsy hoir luden tot Staveren senden, gelijc dat overdragen was, ende anders mijns heren luden gedaen hadden, of mijn here wout an him verhalen, gegeven ij Holl. gulden, fac. v ℔ gr.

---

fol. 61 r°. 31 Oct. Item (op Alre Heiligen avont) Herman messagier mit brieven van Egmonde gesent anden bisscop van Utrecht, roerende van xv gesellen toebehorende den capyteyns van Staveren, die hi gevangen hadde, gegeven vj ny gulden, tstic xxiij gr., fac. xj ℔ vj ß gr.

---

fol. 61 v°. 10 Nov. Item op sinte Martijns avond inden winter Trompkin mit brieven plackairt gesent anden bailiu van Rijnlant, van Kenemerlant ende van Medemleec uter Hage, inhoudende datsy hoir luden tot Staveren senden, als him lest gescreven was, of mijn here wout an him houden, want mijn here virstaen hadde datsy aldair noch niet gecomen en waren, gegeven vj ℔ viij ß gr.

---

12 Nov. Item des vridages dair na Hanssen messagier mit brieven haestelic gesent uten Hage an heren Gherijt van Egmonde tot Staveren, inhoudende

dat hi die halve heervairt bi him behielde, die aldair geboden was, ter tijt toe dat here Florijs van Alcmade by him quame, gegeven j Holl. scilt, j dubb. crone, fac. viij ℔ x ß gr.

Item uptie selve tijt Pierkin mit brieven gesent an allen den steden van Noirthollant, van Aemsterlant ende van Vrieslant, ende aen allen den ridderen ende knapen dair omtrent ende inden Gestichte van Utrecht geseten, gelijc dat by mynen here van Oistrevant overdragen was, inhoudende datsy elcx hoir luden, also alst tot Heemsteden overdragen was, senden tot Staveren, of datsy ter antwoirde quamen voir mynen here, gegeven, also hi tafteren was als hi anden bisscop van Utrecht gesent was, xv ℔ gr. Item Jan omder selver zaken willen gesent an allen ridderen, knapen ende steden in Zeelant, gegeven, want hi omdes quaits weders wille lange wt was, xv ℔ vj ß gr. Item Heyn van Bouten omder selver zaken wille gesent andie steden vanden Briele, Delf, Rotterdam, Dordrecht, Huesden, Goude, tScoonhoven, den heren van Arkel, van Montfoirde, van Culenburch ende an allen ridderen, knapen ende steden dair omtrent, gegeven xij ℔ vj ß gr., fac tsamen ij ℓℬ iij ℔ gr.

---

13 Nov. Item uptie selve tijt (tsaterdages dair na) Herman messagier uter Hage mit brieven anderwerve gesent anden bisscop van Utrecht, om dier gevangen wille die hi gevangen hadde, toebehoerende den capyteyns van Staveren, gegeven, mits dat hi lest gesent was him selven tafteren geteert hadde, ij dubb. cronen, tstic lviij gr., fac. xiiij ℔ vj ß gr.

15 Nov. Item smanendages dair na Airnkin messagier

mit brieven gesent ander stede van Dordrecht, inhoudende datsy heren Dyrc Waltha ende sommige van sinen vrienden in hoire soudye nemen wilden, gegeven ij § gr.

---

fol. 62 r°. Item uptie selve tijt Adriaen Bloyairt, die toich van mijns liefs heren wegen ander conyngynnen van Denemerken ende aenden bisscop van Roetscilt mit brieven, roerende of sy mijns heren hulperen wirden willen mit mynen here jegens den Vriesen, gegeven vj Wilhelmus scilde, fac. xxv § gr.

Item xxj dage in Novembri Jorgel by mijns liefs heren bevelen tot Staveren gesent om boitscap willen, die him mijn lieve here selve bevolen hadde, gegeven ij Ing. nobl., j Vlaemsce nobl., fac. tsamen xxiiij § x ß gr.

---

25 Nov. Item op sinte Katherinen dach Adriaen messagier mit brieven gesent by mijns heren bevelen by anbringen Pierkins vander tailgerien anden bailiu van Medemleec, den scout van Enchuzen ende anden capyteyns van Staveren, roerende van goede dat die Likedeelres genomen hadden, gegeven v § x ß gr.

---

fol. 63 v°. Item iij dage in Januario Heyn van Bouten
1401. mit brieven gesent an allen den steden van Hollant oistwairts, ende oic mede aen alle den bailiuwen dair omtrent, roerende datsy sonder virtrec provyanchye scickeden tot Staveren, want mijn here virstaen hadde datter gebreck wair, gegeven j Vlaemsce nobl. Item omder selver zaken wille Jan Dyrcxz. gesent andie steden van

Delf, Rotterdam, Schyedam, Dordrecht, Scoenhoven ende ter Goude, ende anden bailiuwen dair omtrent, gegeven j dubb. crone, fac. tsamen xiij ℔ iiij ß gr.

---

fol. 64 r°. Item omtrent die tijt Gijsbrecht den spoirmaker gesent mit brieven anden steden van Leyden, Delf, Hairlem, Alcmair ende Aemsterdam, roerende datsy bogen ende scut tot Staveren senden, wanter gebrec of ware, gegeven iiij dubb. cronen, fac. xx ℔ gr.

---

6 Jan. Item upten Heiligen Dertienden dach Strevel, heren Gherijts knecht van Egmonde, gesent tot Yselsteyn anden here van Egmonde, mit sulken gelde als him gebrack ander tymmeringe tot Staveren, gegeven j Vlaemsce nobl., fac. viij ℔ iiij ß gr.

Item uptie selve tijt (vij dage in Januario) enen knecht van Staveren, die mynen lieven here boitscap gebrocht hadde van Groenyngen vanden gestande, gegeven j ny gulden, fac. ij ℔ gr.

---

fol. 65 r°. Item xx dage in Januario Jan van Dordrecht mit brieven gesent tot Hairlem, Alcmair, Aemsterdam ende allen steden ende bailiuwen oistwerts geseten, inhoudende datsy sonder vertrec hoir lude die binnen Staveren lagen deden provanchyeren omder maren wille, die mijn here virstaen hadde vanden blockhuze, die die Vriesen voir Staveren opslaen wilden, gegeven iij Holl. gulden, tstic xxxij gr. Item Kerstgen omder selver zaken willen gesent tot Rotterdam, Schiedam,

Scoonhoven ende Dordrecht, ende anden bailiuwen dair omtrent, gegeven ij dubb. cronen, fac. xviij ß gr.

---

21 Jan. Item (op sinte Agnieten dach) Heyn van Bouten mit brieven gesent an heren Clais van Reymerswale, inhoudende dat hi heren Gherijt Kammynga, heren Foyen ende horen vrienden sende alsulc gelt, als mijn here op him himluden bewijst hadde, gegeven iij Holl. gulden, fac. viij ß gr.

---

fol. 65 v°. Item (xxiij dage in Januario) Pierkin mit brieven gesent anden capyteyns van Staveren, inhoudende datsy by mynen here senden die coipluden van Bremen, die dair gezekert waren, gegeven iij Holl. gulden, fac. viij ß gr.

---

fol. 66 r°. Item xxviij dage in Januario Heyn van Bouten mit brieven gesent ander stede ende bailiu van Rotterdam, inhoudende datsy hoir bairdzen deden bereyden ende die senden sonder virtrec tot Staveren, wanter groit gebrec van roeyscepen ware, gegeven xiiij gr. Item omder selver zaken wille Jan van Dordrecht mit brieven plackairt gesent anden bailiuwen van Kenemerlant, van Medemleec ende van Aemsterlant, gegeven j Vlaemsce nobl., fac. ix ß viij ȝ gr.

---

fol. 66 v°. Item xj dage in Februario Pieter vander Belle mit brieven plackairt gesent anden steden van Hairlem, van Leyden, van Aemsterdam, Alcmair, Hoirn, Medemleec ende an allen bailiuwen dair omtrent geseten, roerende datsy him bereyt hilden mit mynen here ten Vriesen te trecken,

tot alre tijt als mijn here him des toe weten dede, gegeven j Vlaemsce nobl. Item omder selver zaken wille Heyn van Bouten gesent anden bailiuwen, rentemeisteren, goeden luden ende steden over al in Zeelant, gegeven ij Holl. gulden, ij ny gulden. Item enen bode omder selver zaken wille gesent te Delf, Rotterdam, Dordrecht, Scoonhoven, ter Goude ende dair omtrent, gegeven ij Holl. gulden, tstic xxxij gr., fac.

xxiij ℔ v ß.

---

fol. 67 r°. Item xiiij dage in Februario Pieter Philps soon mit brieven gesent andie bailiuwen van Kenemerlant, van Rijnlant, van Aemsterlant ende van Medemleec, inhoudende datsy mijns heren luden in horen bedrive also goet hadden, datsy provanchie tot Staveren senden, of dat wt horen gereedsten goede panden, gegeven j Vlaemsche nobl., fac. viij ℔ vij ß gr.

Item Ailbrecht die Bastairt haestelic gesent mit brieven van gelove ander stede van Alcmair, inhoudende datsy noch tot Staveren senden xx man gewapent, want mijn here virnomen hadde, dat die Vriesen voir Staveren comen souden, gegeven ij Wilhelmus scilde, iiij ny gulden, fac.

xvij ℔ j ß gr.

Item xvj dage in Februario Adriaen messagier mit brieven gesent andie bailiuwen van Rijnlant, vander Wijc, van Kenemerlant, van Medemleec ende van Texel, inhoudende datsi elcx een deel lude tot Staveren wt horen bedrive senden, ende wail provancheerden die gene die sy tot Staveren liggende hadden, gegeven j nobl., fac. viij ℔ ix ß.

---

fol. 68 r°. Item v dage in Mairte Hanssen messagier gesent anden capiteyns van Staveren mit mijns heren brieven, roerende datmen over die vj Likedeelres die dair waren rechten soude, ende datmen die twie gesellen die den camp souden vechten wt soude laten vechten, gegeven j nobl., fac. viij ℔ x ß gr.

Item viij dage in Mairte Trompkin messagier gesent mit mijns heren brieven ander stat van Lubeke ende anden gemeynen steden van Prusen, roerende wair om dat mijn lieve here dier van Hamburch vyant geworden was, ende anders als die brieve begrepen, him gegeven te teergelde xvj Dordr. gulden, fac. xliij ℔ gr.

---

fol. 68 v°. Item ssonnendages xiij dage in Mairte Hanssen messagier gesent mit brieven plackairt an allen amptluden in Rijnlant, Kenemerlant, Medemblyc ende dair omtrent, roerende dat sy hoir soudeniers, die sy tStaveren liggende hadden, aldair
24 Juni. houden souden tot sinte Jans misse te midzomer toe, gegeven j nobl. Item omder selver zaken wille enen bode gesent in Aemsterlant, Waterlant, Oudewater ende inden lande van Woerden, gegeven ij Berchsce scilde. Item omder selver zaken wille enen bode gesent in Delflant, Schyelant, Zuythollant, Scoonhoven ende dair omtrent, gegeven ij vr. Item omder selver zaken wille enen bode gesent over al in Zeelant, gegeven ij dubb. cronen, fac. tsamen xxxiiij ℔ vj ß gr.

---

fol. 69 r°. Item xxij dage in Mairte enen bode gesent mit mijns heren brieven anden bailiu van Medemleec, roerende van sulken gelde als hi lienen soude

toten huze tSinte Odulfs, gegeven ij scilde, fac. ix ℔ gr.

---

fol. 70 v°. Item viij dage in Aprille enen bode, toebehorende heren Willem van Bardolf, die an mynen here gecomen was mit brieven, roerende van een deel gewapende ende archiers, dair hi mynen here mede dienen woude upter Vriescher reyse, gegeven te huefscede by mijnre heren bevelen van Hollant ende van Oistrevant iiij nobl., fac. xxxvj ℔ viij ß gr.

---

fol. 71 v°. Item (omtrent xix dage in Aprille) heren Pieter mijns liefs heren clerc, die mit brieven van gelove van mijns liefs heren ende des raids wegen toich anden bailiu van Medemleec, roerende van gelde dat hi lienen soude toter tymmeringe van Sinte Odulfs, him gegeven iij Holl. gulden, fac. viij ℔ iij ß gr.

---

fol. 72 v°. Item upten Meyeavont enen bode gesent mit brieven plackairt an allen steden oistwairt in Kenemerlant ende Westvrieslant, roerende datsi mit een deel gewapende, delvers ende maetseners togen tot Staveren om tslot te hulpen maken, also sy mynen here toegeseyt hadden, datsy gerne deden tusschen Paischen ende Pinxteren, gegeven ij scilde. Item omder selver zaken wille enen bode gesent in Rijnlant, Aemsterlant ende Waterlant, gegeven ij scilde. Item omder selver zaken wille enen bode gesent in Delflant, Schyelant, Zuythollant, gegeven ij scilde, fac. tsamen xxviij ℔ vj ß gr.

Item upten selven dach Trompkin messagier

gesent mit enen coipman van Bremen ende mit brieven plackairt anden bailiu van Texel ende voirt tStaveren, roerende datmen den luden van Bremen hoir goede ende have weder dede, ende datmen over die gene rechte, die die goeden genomen hadden sonder virdrach, him gegeven, want hi mit enen plackairt vander vrede van Hamburch weder al Westvrieslant duer most an allen steden, ridderen ende knechte, ij nobl., fac., mits ij dubb. cronen Crayken gegeven, die mit geliken plackairden oic vander vrede van Hamburch al Zeelant duer trecken soude, tsamen xxiiij ℔ x ß gr.

---

fol. 74 r°. Item upten selven dach (den xxiiij^sten^ dach in Meye) enen bode gesent anden steden van Kenemerlant ende Vrieslant, die luden tStaveren hadden liggende, datsy die aldair hielden tot een
24 Juli. maend na sinte Johans dage, ende datsy des
31 Mei. dinxdages na Beloken Pinxteren inden Hage senden van horen gerechte, om zaken wille die mijn here mit him te spreken hadde, roerende vander reyse ende vander munte, gegeven ij scilde. Item omder selver zaken wil enen bode gesent anden steden van Delflant, Schyelant, Zuythollant, Goude, Scoonhoven ende Oudewater, him gegeven ij Dordr. gulden. Item omder selver zaken wille enen bode gesent tot Leyden ende voirt in Aemsterlant ende Waterlant, him gegeven ij scilde. Item omder selver zaken wille enen bode gesent ten Briel, him gegeven j ny gulden, fac. tsamen xxvj ℔ xj ß gr.

---

fol. 76 r°. Item des anderen dages dair na (na xxj dage in Junio) Pieter Philpsz. gesent mit mijns heren

brieven anden capiteyns van Staveren, roerende datsy sonder virtrec mynen here weten lieten van horen gestande ende vanden slote, datmen aldair maken soude, gegeven x ℔ gr.

24 Juni. Item op sinte Jans dach voirscr. enen bode gesent mit mijns heren brieven in Zeelant an allen steden ende oic an allen heren, ridderen, knapen, roerende datsy him dair toe zaten souden van provanchy ende anders, des sy behoeven
8 Juli. souden, te wesen over xiiij dage tot Enchuzen, om voirt mit anders mijns heren goeden luden over te varen tot Staveren of in Vrieslant, him gegeven, want hi onder dach ende onder nacht voirt most, iiij scilde. Item Adriaen messagier omder selver zaken willen gesent tot Hairlem, Beverwijck, Alcmair, Hoirn, Enchuzen ende dair omtrent, gegeven, want hi mede plackairts hadde anden steden, die si wt souden doen scriven, dair hi nae toeven most, dat nyemand geen provanchie uten lande en voerde, gegeven xj ℔ gr. Item omder selver zaken wille ende oic mit geliken brieven ende plackairden gesent enen bode tScoonhoven, ter Goude, tOudewater ende te Woerden, gegeven v ℔ gr. Item omder selver zaken wille gesent te Delf, Schyedam, anden bailiu van Delflant, te Vlairdinge, Rotterdam, Dordrecht, Sinte Geerdenberge ende dair omtrent in Zuythollant anden bailiu aldair, ende voirt tot Huesden, gegeven vij ℔ ij ß gr. Item omder selver zaken wille enen bode gesent ende mit geliken plackairden te Leyden, tAemsterdam, Monickedam, Muyden, Wesip ende Nairden, gegeven ix ℔ gr., fac. tsamen xlix ℔ j ß gr.

fol. 76 v°. Item des sonnendages na sinte Jans dach enen
26 Juni. bode gesent mit mijns heren brieven an heren Dyrc van Wassenair ende an heren Airnt van Duvenvoirde, die uptie tijt in Rijnlant van mijns heren (wegen) gesent waren, ende voirt tot Yselsteyn an heren Gherijt van Egmonde, anden here van Montfoirde ende anden here van Vyanen, roerende datsy him dair toe zaten en donredage
7 Juli. naistcomende over achte dagen te wesen tEnchuzen, om voirt mit anders mijns heren goeden luden tStaveren te varen, gegeven, want hi een antwoirde weder bringen most, vj ℔ x ß gr. Item omder selver zaken wille enen bode gesent an heren Jan van Woude, heren Reynar Dever, heren Gillijs van Cralingen ende den here van Egmonde, gegeven vj ℔ viij ß gr. Item omder selver zaken wille enen bode gesent an heren Willem van Egmonde, gegeven xv ß gr. Item omder selver zaken wille enen bode gesent te Ghiessen anden here van Brederode, gegeven ij ℔ viij ß gr., fac. tsamen xvij ℔ v ß gr.

Item des avonts tgegen der nacht Hans messagier haistelic gesent mit mijns heren brieven ander stede vanden Briele, roerende dat sy mynen here te dienste comen wouden inder reyse tot Staveren wt hoire stede mit c man, behalven den luden die uten lande comen souden, ende des niet laten, gegeven, want hi inder nacht haistelic voirt most, j Dordr. gulden, fac. ij ℔ xj ß gr.

Item corts dair na enen bode gesent oic haistelic inder nacht ander stede van Hairlem mit mijns heren brieven, roerende datsy oic mynen here te dienste comen wouden inder reyse tot Staveren mit iij^{c}lxx man, ende des niet laten, want mijn here virstaen hadde, datter sommige waren vanden

gerechte diet mynen here geweygert, dat him niet en stonde te virgeten, gegeven iij ℔ iiij ß gr.

---

fol. 77 r°. Item op sinte Pieter ende Pouwels dach enen
29 Juni. bode gesent mit mijns heren brieven an heren Willem van Egmonde, andie steden vander Goude, Scoonhoven, Oudewater, Woerden, Aemsterdam, Monickedam, Yedam, Muyden, Wesip ende Nairden, ende oic anden bailiuwen aldair, roerende hoe die virgaderinge vanden gewapenden luden, die tEnchuzen wesen souden des donredages na
7 Juli. sinte Martijns dach Translacio, wtgeset ende vir-
11 Juli. lenget ware tot des dinxdages dair na, ende dat sy him dair tgegen te bet bereyden souden, want mijn lieve here selve overvaren soude, gegeven, want hi haistelic voirt most, xiij ℔ ij ß gr. Item omder selver zaken wille enen bode gesent te Geervliet, ten Briel ende voirt an allen heren, ridderen, knapen ende steden in Zeelant, ende oic anden tolnairs, datsy die van Gorichem ophouden souden, gegeven xv ℔ iiij ß gr. Item omder selver zaken wille enen bode gesent te Delf, te Vlairdinge, tSchyedam, Rotterdam, Dordrecht, Sinte Geerdenberge, tot Breda, an heren Heynric vander Leck ende voirt tot Huesden, tot Woudrichem ende anden tolnairs dair omtrent, gegeven ix ℔ x ß gr. Item omder selver zaken wille enen bode gesent tot Leyden, Hairlem, Beverwijck, Hoirn, Alcmair, Medemleec, Enchuzen, Grotebroeck ende anden tolnairs dair omtrent ende bailiuwen, gegeven ix ℔ viij ß gr. Item omder selver zaken wille enen bode gesent tot Brederode an heren Dyrc vander Leck, gegeven ij ℔ vj ß gr., fac. tsamen ij ℔ xj ℔ vj ß gr.

Item des anderen dages (na iiij dage in Julio) Airnkin messagier gesent mit brieven plackairt tot Middelburch aen sommige poirteren aldair, roerende datsy mynen here te dienste wouden comen elcx mit enen knecht, te wesen tEnchu-
11 Juli. zen des dinxsdages over achte dage, gegeven viij ℔ iiij ß gr.

Item vj dage in Julio Copperment gesent mit mijns liefs heren brieven in Henegau an mynen lyeven here van Oistrevant, roerende vanden gestande in Hollant ende vander reise, die mijn lieve here, oft God wil, doen soude tStaveren, gegeven j nobl., j Dordr. gulden, fac. tsamen xij ℔ vij ß gr.

---

fol. 77 v°. Item als mijn lieve here tEgmonde quam des avonts Clais Heynricx soon gesent voir tot Staveren anden capyteyns aldair, roerende dat mijn here op comende weghe ware tStaveren wairts, gegeven iij ny gulden, fac. vij ℔ gr.

---

fol. 78 r°. Item (des manendages xj dage in Julio), als mijn lieve here te Hoirn quam, des avonts enen bode gesent anden bailiu van Medemleec ende den bailiu van Kenemerlant mit brieven plackairt, roerende also mijn here him voir gescreven hadde, datsy heervairt bieden souden ende dair mede tEnchuzen trecken mit anders mijns heren rade ende steden, datsy niet gedaen en hadden, ende omboit him noch datsy sonder virtrec drievoudige heervairt gebieden souden, ende dair mede tEnchuzen trecken, want mijns heren rade ende steden dair nae wachten, gegeven j ny gulden, fac. ij ℔ iiij ß gr.

Item des anderen dages Airnkin messagier gesent van Hoirn in Zeelant an allen steden mit brieven plackairt, roerende, so wye een jair lang tStaveren woude varen woenen van mijns heren luden, datmen die aldair een huys geven soude tot sinen vryen eygen, gegeven ij nobl. Item omder selver zaken wille enen bode gesent over al in Kenemerlant ende Westvrieslant an allen steden aldair, gegeven x ß gr. Item omder selver zaken wille enen bode gesent tot Hairlem ende voirt in Aemsterlant, Waterlant ende Goylant an allen steden aldair, gegeven ij Berchsce scilde. Item omder selver zaken wille enen bode gesent over al in Zuythollant, ter Goude, tScoonhoven, tOudewater, gegeven x ß gr., fac. tsamen xliij ß j ß gr.

Item corts dair na Trompkin gesent an mijns liefs heren rade tStaveren mit brieven, roerende hoe dat mijn here gescreven hadde an sinen luden, so wye een jair lang tStaveren woenen woude, dat die aldair een huys hebben soude als voirscr. is, gegeven j ny Dordr. gulden, fac. ij ß xj ß gr.

Item Herman messagier gegeven, die van mijns liefs heren rade, die tStaveren uptie tijt lagen, aen mynen here gecomen was ende weder tStaveren wert trecken soude, gegeven ij ny gulden. Item cort dair na des gelijcx Adriaen messagier, die oic van mijns liefs heren rade van Staveren mit brieven an mynen here gecomen was, ende weder omme toich, gegeven ij ny gulden, fac. tsamen ix ß iiij ß gr.

Item als mijn lieve here van Hoirn te Hairlem quam, Trompkin gesent mit mijns heren brieven inden Hage an Pilgrim, roerende dat hi sonder virtrec toge anden here van Montfoirde om son-

derlinge boitscappen wille, gegeven j ny Dordr. gulden, fac. ij ℔ xj ß gr.

Item corts dair na enen bode gesent tStaveren anden here van Wassenair, heren Jan van Heemstede ende heren Gijskin van Diepenburch mit brieven, roerende vander boitscappen, die Pilgrim anden here van Montfoirde doen soude, gegeven —— v ℔ gr.

23 Juli. Item des sonnendages dair na (na sinte Maria Magdalenen dach) Clais Heynricxz. gesent van Hairlem mit mijns heren brieven andie steden vander Goude, Scoonhoven, tOudewater, Tordrecht, te Rotterdam, tSchyedam ende te Delf,
27 Juli. roerende datsi senden sdonredages naistcomende
fol. 78 v°. savonts inden Hage twie of drie van horen medegesellen uten gerechte, die mede upter reyse tot Staveren geweest hadden, want mijn here mit him spreken woude om Staveren te bezetten, ende anders zaken die hi him niet scriven en mochte, gegeven x ℔ gr. Item omder selver zaken wille enen bode gesent tAlcmair, te Hoirn, te Medemleec ende tot Enchuzen, gegeven, want hi na soude moeten volgen inden Hage, gegeven v ℔ vij ß gr. Item omder selver zaken wille enen bode gesent te Monnickedam, tAemsterdam ende Yedam, gegeven vj ℔ gr. Item omder selver zaken wille enen bode gesent tot Leyden ende ten Briel, ende voirt mit brieven an heren Hugen van Heenvliet ende heren Clais van Cortekeren, roerende datsi sonder virtrec senden souden sulc gelt, als sy sculdich waren toter lijfpensien behoif van Bruessel, den proefst van Bergen, want hijt voirt bestemmen soude an Godevairt Roelants tot Bruessel, gegeven ij dubb. cronen, fac. tsamen —— xxxij ℔ vij ß gr.

fol. 79 r°. Item upten lesten dach in Julio Reyster messagier gesent uter Hage mit mijns heren ende des raids brieve an mynen lieven here van Oistrevant in Henegau, roerende vanden stucken die mijn lieve here den steden voirgeleyt hadde van Staveren, gegeven vj ny gulden, fac. xiiij ß gr.

Item upten selven dach enen bode gesent mit mijns heren brieven an allen den steden oistwairt, alze Hairlem, Alcmair, Hoirn, Enchuzen, Medemleec ende dair omtrent, roerende dat mijn here him zeer bedancte vanden goeden dienste, die si him gedaen hadden tStaveren, ende datsy des anderen sonnendages mynen here ene goede antwoirde senden op sulke punten, als mijn here an horen medegesellen begeert hadde, gegeven x ß gr. Item omder selver zaken wille enen knecht gesent tot Leyden, Aemsterdam, Monickedam, Muyden, Wesip ende Nairden ende dair omtrent, gegeven iiij gulden. Item omder selver zaken wille Pieter Philpsz. gesent tot Delf, Schyedam, Rotterdam, Dordrecht, Goude, tScoonhoven, Oudewater ende dair omtrent, gegeven iij gulden. Item omder selver zaken wille enen bode gesent ten Briel, gegeven j gulden, fac. tsamen xxxj ß gr.

Item iiij dage in Augusto Trompkin messagier gesent anden bailiu van Kenemerlant, den scout van Langendike ende den scout van Graft mit mijns heren brieven, roerende van gewapende, die si senden souden tot Staveren, ende voirt mit brieven plackairt an allen steden in Kenemerlant ende Vrieslant, ende alle die bailiuscappen duer, roerende dat mijn here sijn payment

gebode te gaen na inhout sijnre brieve, him gegeven ij dubb. cronen. Item Aernkin messagier omder selver saken willen gesent in Rijnlant, Aemsterlant, Waterlant ende Goylant, an allen steden binnen ende buten inder bailiuscappen, gegeven x ß gr. Item omder selver zaken wille enen bode gesent in Delflant, Schyelant, Zuyt-
fol. 79 v°. hollant, inden lande van Huesden, anden bailiu van Zuythollant, ende voirt ter Goude, tScoonhoven, tOudewater ende dair omtrent. Item omder selver zaken wille enen bode gesent ten Briel ende anden bailiu, dat hi oic een deel gewapende tStaveren sende, ende voirt in Zeelant anden steden mit brieven plackairt, roerende vanden paymente voirscr., gegeven x ß gr., fac. tsamen xxxviij ß iij ȝ gr.

---

5 Aug. Item des anderen dages enen bode gesent mit mijns heren brieven plackairt an Dyrc Melijsz., roerende dat hi te ghisel toge tot Staveren, ende voirt mit enen anderen plackairt anden bailiu van Medemleec, roerende dat hi die luden toesprake, dat sy tmergengelt betalen souden, of datsy hoir nuwe hantveste overgaven, die sy van mynen here vircregen hadden, him gegeven iij gulden, fac. vij ß gr.

---

fol. 93 r°. Dit is wtgeven ende bewisinge des proefsts van Bergen voirscr. van mijns liefs heren hertoge Ailbrechts voirscr. goeden renten ende virvallen, die hy van sijnre wegen ontfaen ende weder wtgegeven heeft zeder sinte
24 Aug.- Bertelmeus dach int jair cccc'j tot sinte
12 Oct. Victoirs dage toe dair naist volgende, alle paymente gerekent naden gebode ende zettinge als voirscr. is:

GROIT FOREIN.

fol. 95 r°. Item by mijns heren bevelen Ailbrecht sinen
3 Oct. bastairt, die des anderen dages na Bamisse tot Staveren toich, om den Engelschen, die aldair gevangen was ende mede was van den genen, die des conyncx slot van Engelant bi Calis vircoft hadde, gegeven te teergelde iij Ing. nobl., fac. xxij ß vj ♂ gr.

---

fol. 95 v°. Item Willem vanden Berge inden Hage betailt, diemen him sculdich was van coste, die here Gherijt Kammynga ende here Foye van Dockhem mit xij parsonen tot sinen huze gedaen hadden omtrent iiij dage in Meye lestleden, bynnen achte weken lang datsi dair lagen, dair die summe of beliep mits bellenchier ende den boden gegeven, tsamen iij ℔ x ß gr. Item den selven noch betailt van coste, die die selve ende here Taka tot sinen huze gedaen hadden mit xviij personen bynnen eenre maent, omtrent viij dage na Pinxteren, beliep mits bellenchier ende anders ij ℔ xviij ß iij ♂ gr. Item den selven noch betailt van coste, die die selve tot sinen huze gedaen hadden mit

xviij personen bynnen vijf weken datsy aldair lagen, omtrent xxj dage in Julio lestleden, beliep mits bellenchier ende anders ij ℔ ij ß vj ₰ gr., fac. te samen, gelikerwijs Willem voirscr. anbrocht ende overgaf ende mijn lieve here beval te quiten, viij ℔ x ß x ₰ gr.

---

fol. 96 r°. Item Dyrc mijns heren soen inden Hage betailt, diemen him sculdich was van coste, die Bauko tho Pellenze, Scelta Laickama, die prior van Ludekerc ende her Symon Valc mit horen gesellen tsinen huze gedaen hadden, zeder die tijt dat die reyse laitst tStaveren was om tSinte Odulfs te betymmeren tot omtrent sinte Victoirs dage toe, die mijn lieve here beval te quiten bi Willem vanden Berge ende Reynair den clerc, beliep xxiiij ℔ Hollš., fac. iij ℔ gr.

CLEYN FORAYN.

fol. 98 r°. Item tsaterdages dair na (na sinte Matheeus
24 Sept. avont) by Herman Willemsz. Meeus Clenartsz. betailt, diemen him sculdich was van dat hi mit sinen scepe mijns heren panetherie gevoert hadde tot Staveren, als mijns liefs heren rade, steden ende goeden luden laitst derwerts togen, vj ℔, fac. xv ß gr.

---

fol. 98 v°. Item up sinte Victoirs avond by Jan Nagel
11 Oct. betailt ij wagenairs, die heren Gherijt Kammynga, heren Feyen van Dockem ende anders een deel Vriezen voerden uter Hage te Hairlem, als si tStaveren werts togen, elke wagenair 1 gr., fac. xij ß vj ₰ gr.

TOCHT VAN 1401.

UITTREKSELS UIT DE GRAFELIJKE REKENINGEN
BERUSTENDE OP HET RIJKS-ARCHIEF: III. 59.

REKENINGE HEREN GARBRANTS VANDER COLSTER,
PROEFST VAN BERGEN IN HENEGOUWEN ZYNT
SINTE VICTORS ANNO MCCCC ENDE I TOT
IIIJ^{en} MAIRTE ANNO MCCCCIJ.

COKEN.

fol. 8 v°. Inden eersten Gerbrand Stam tot Hoirn bitailt, diemen him sculdich was van xx stucken wyes, die hi indie reysen die mijns liefs heren rade, steden ende goede lude laitst Staveren deden, 25 Juli. als hi dair omtrent sinte Jacobs misse lestleden getogen ware om tSinte Odulfs te betymmeren, coste elc tstuc overhoift v nobl., maket c nobl., fac. xxxvj ℔ xiij ß iiij ₰ gr.

CAMER.

fol. 10 r°. Inden eersten by anbringen meister Jan Reyniers soens Johannes den apothecarius betailt, diemen him sculdich was van alrande recepten, wateren ende medicinalen zaken, die biden meisters tot mijns liefs heren behoif tot sinen huze gehailt worden omtrent den eersten dach in Augusto int jair cccc j, als miin lieve here van Hoirn ende van Egmonde quam ende hi tot Heemsteden in wijltijts liggende bleef, beliep tsamen, als meister Jan voirscr. anbrocht, xix ß gr.

GROTE FOURAYN.

fol. 14 r° Item op sinte Symon ende Juden dach by mijns 28 Oct. heren bevelen Ailbrecht sinen bastairt voirscr., die tStaveren varen soude ende aldair capiteyn wesen, gegeven, aldair hi bewisinge of doen sal, 1 nobl., fac. xviij ℔ vj gr. viij ₰ gr.

15 Nov. Item sdinxdages na sinte Martijns dach heren Reynar, mijns heren cappellaen van Oistrevant, die in Oistvrieslant trecken soude om sunderlinge heymelike boitscappen wille van miins heren wegen van Oistervant, gegeven te teergelde xvj ny gulden, fac. xxviij ß gr.

CLEYNE FOURAYN.

fol. 18 r°. Item omtrent xviij dage in Decembri den busmeister wt Oisterriick, die mit heren Florijs van Alkemade tot Staveren trecken soude, gegeven vj gulden, ende sinen gesellen iiij gulden by anbrengen Everliin Wrengers, fac. tsamen xvij ß vj ♂ gr.

---

28 Dec. Item op Alre Kinder dach by mijns heren bevelen Galteka Anynga, [die] scout was tot Woldrichem in Oistvrieslant, die thuys trecken woude, gegeven te hulpe tot sinen teergelde x ad. sc., fac. xviij ß iiij ♂ gr.

---

fol. 18 v°. Item enen Vrieze, geheten Tammo, die thuys trecken soude tot Dockem, gegeven te hulpe tot sinen teergelde, j Ingelsce nobl., fac. vij ß vj ♂ gr.

BODELOEN.

fol. 20 r°. Item (des anderen dages na sinte Victoirs dach)
11 Oct. Pilgrim, die mitten brief vander vrede tusschen mynen here ende den Oistvriesen mit Volkairt tolnair trecken soude tStaveren mit him vierden, gegeven xvj gulden, fac. xxviij ß gr.

fol. 20 v°. Item sanderen dages dair na (na xx dage in Octobri) Trompkin messagier gesent mit brieven plackairt anden steden van Kenemerlant ende Vrieslant, roerende vanden luden die si Staveren souden

houden liggen, geliken als si mit mynen here ende den rade overdragen waren, gegeven ij §. Item omder selver saken wille Clais Heinricsz. gesent anden steden van Delflant, Schielant ende Zuythollant, gegeven v § gr. Item omder selver zaken wille enen bode gesent in Rijnlant, Aemsterlant ende Waterlant, gegeven ij §. Item omder selver saken wille enen bode gesent ter Goude, tScoenhoven ende tOudewater, gegeven v § gr. Item omder selver zaken wille enen bode gesent inden Briele ende oic enen brief an heren Philps van Polanen, gegeven ij § vj ß gr., fac. tsamen

—— xxvij § ij ß gr.

Item xxvj dage in Octobri Fryket messagier gesent mit mijns heren brieven anden bailiuwen van Kenemerlant ende van Medemleec, roerende, want miin here desen winter duer luden tStaveren soude houden liggen, dat si die dorpen in hoiren bedrive also goet hadden, dat si van elken ryem ij mannen senden tStaveren of v gr. sdages voir elken man, gegeven vij § viij ß gr. Item omder selver zaken wille enen bode gesent an den bailiuwen van Rijnlant ende van Aemsterlant, gegeven te teergelde iij § x ß gr., fac. tsamen

xj § vj ß gr.

Item des anderen dages dair na Pieter Philpsz. gesent mit mijnre vrouwen brieven anden bailiuwen van Riinlant, Aemsterlant, Kenemerlant ende Medemleec, roerende van mijnre liever vrouwen lude, die uter bailiuscip van Wijck ende van Noirtich tot Staveren lagen, dat si die gairn gelicht sage, ende die ander bailiuwen voirscr. also veel luden dair voir ute horen bedrive senden, gegeven te teergelde ij Vranx. cronen, fac.

—— vij § viij ß gr.

fol. 21 r°. Item upten selven dach (iiij dage in Novembri) Robbekin messagier gesent van miinre vrouwen wegen an heren Philps vander Spange om die wre clocke, die si him tStaveren gelient hadde, gegeven xxj ß gr.

---

fol. 21 v°. Item upten ix^sten^ dach in Novembri enen bode gesent mit brieven plackairt anden steden ende gemenen lande vander bailiuscip van Medemleec, roerende dat si alle provanchie, die si wt voeren wouden, bringen soude tot Staveren, want mense him dair of copen ende mit gereden gelde bitalen soude, ende dat si toe sagen toter Vriezen dijck, want die here van Arkel heymelic woude doen duersteken, him gegeven ij ad. sc., fac. vij ℔ iiij ß gr.

---

10 Nov. Item op sinte Martijns avont Robbekin messagier gesent mit brieven plackairt an allen steden in Kenemerlant ende Vrieslant, die lude tStaveren hilden, dat si ymmer hoir volle getal dair hilden ende wel voirsagen van provanchye tgegen den vorst, want men alrande maren hoirde vanden Vriezen, him gegeven ij sc. Item omder selver zaken wille enen bode gesent anden steden in Rijnlant, Aemsterlant, Waterlant, him gegeven ij sc. Item omder selver zaken wille Viscoper gesent ter Goude ende tScoenhoven, gegeven v ℔ gr. Item omder selver zaken wille enen bode gesent te Delf, te Rotterdam, Schyedam, Dordrecht ende dair omtrent, gegeven v ℔ gr. Item omder selver zaken wille Louwe Vallemaker gesent tsGravensande, Vlairdingen ende ten Briele, gegeven 1 gr., fac. tsamen xxviij ℔ x ß gr.

---

fol. 22 r°. Item sanderen dages dair na (na sinte Lebuiins

13 Nov. dach) Airnkin messagier gesent mit mijns heren brieve anden bailiuwen van Kenemerlant ende van Medemleec, roerende dat si sommyge windats, bogen ende cleyn bussen mit hoire reetscip tot Staveren senden, hem gegeven lxxx gr. Item omder selver zaken wille enen bode gesent anden bailiuwen van Riinlant ende van Aemsterlant ende oic anden tolnairs tAemsterdam mit brieven plackairt, roerende vanden coipluden te laten varen als voirscr. stait, gegeven lxx gr. Item omder selver zaken wille enen knecht gesent ande bailiu van Delflant, him gegeven ij ℔ gr., fac. tsamen xiiij ℔ vj ß gr.

---

fol. 23 v°. Item (iij dage in Decembri) enen bode gesent mit mijns heren brieven ander stede vander Goude, roerende dat si hoir volle getalle van hoiren luden senden tot Staveren, wanter gebrec an waire, gegeven j sc., fac. ij ℔ iiij ß.

---

fol. 29 r°. Item tsaterdages na onser Vrouwen dach Pu-
4 Febr. rificacio Airnkin gesent mit miinre vrouwen brieve anden capiteyns tot Staveren, roerende van horen ondersaten diemen lichten soude, ende ander lude dair voir nemen tStaveren te liggen, him gegevem viij ℔ gr.

CHARTERS

VAN

HERTOG ALBRECHT

VAN DE JAREN 1398—1403,

ONTLEEND AAN EEN PERGAMENTEN BAND BERUSTENDE
OP HET RIJKS-ARCHIEF EN GETITELD:

OISTVRIESLANDT

ab anno 1398 usque 1421.

De met een * geteekende cijfers duiden die stukken aan, welke elders, die met een †, welke hierachter zijn uitgegeven.

INVENTARIS VAN TBOUCK OOSTVRIESLANT

AB ANNO XIIJ^{C}XCVIIJ USQUE XIIIJ^{C}XXJ.

fol. 1 r°. Eerst die eerste zoene vanden Oostvriesen,
1 * dair Hertoge Ailbrecht ende Willem mit die van Westergo ende van Oestergo gesoent zijn vander date xcviij j.

Chtb. I. 283.

2 * Een hantveste ende vryhede die Hertoge Ailbrecht die van Oestergo ende Westergo gegeven heeft vander date xcviij ij, iij, iiij.

Chtb. I. 285.

3 Een verlydinge die Hertoge Ailbrecht gedaen heeft Widzelt heren Ockenz. ende Volmer Allenz. van zekeren goeden, die zy him upgedragen hebben vander date xj dagen in Septembry anno xcviij v.

4*a* * Eenen brieff van opdrachte dair Widzelt heren Ockenz. ende Volmer Allenz. mede hore goeden upgedragen hebben Hertoge Ailbrecht vander date xj dage in Septembry anno xcviij vj.

Driessen, *Monum. Groning.* II. 792.

4*b* Eenen brieff dair die voirscr. Hertoge Ailbrecht inne gelooft den voirscr. Widzelt ende Volmer vanden selven goeden geen letsel te doen vander date xj dage in Septembry anno xcviij vij.

5 Eenen brieff dair inne die voirscr. Widselt ende Volmer geloven hoir beste te doen dat Hertoge Ailbrecht gehult soude worden tot Groeningen vander date xj dage in Septembry anno xcviij vij.

6 Eenen brieff dair mede Hertoge Ailbrecht gelooft heeft den voirscr. Widselt ende Volmer by horen raidt tgerechte te setten bynnen Groeningen wanneer hy by horen hulpe aldair gehult sal sijn vander date xj in Septembry anno xcviij viij.

7 Eenen brieff dair mede Hertoge Ailbrecht verlijdt heeft Aylcko Ferhildema ende Reyner Eysinge zekere goeden, die zy him opdrougen vander date xj in Septembry anno xcviij. viij.

fol. 1 v°. 8 * Eenen brieff dair mede die voirscr. Aylcko ende Reyner hore goeden upgedragen hebben den voirscr. Hertoge Ailbrecht vander date xj dagen in Septembry anno xcviij ix.

Driessen, t. a. p. bl. 785.

9 Eenen brieff van verlydinge dair mede Hertoge Ailbrecht verlijdt heeft Tamme Gockenga ende Menno Howerda zekere goeden die zy himluyden updrougen vander date xj dage in Septembry anno xcviij x.

10 Eenen brieff van opdrachte dair mede die voirscr. Tamme ende Menno hore goeden upgedragen hebben Hertoge Ailbrecht vander date xj in Septembry anno xcviij xj.

11 Eenen brieff van verlydinge dair mede Hertoge Ailbrecht verlijdt heeft Omeko Snelgersz. ende Haye Wylken zekere goeden, die zy himluyden updrougen vander date xj dagen in Septembry anno xcviij xij.

12 * Eenen brieff van opdrachte dair mede die voirscr. Omeko ende Haye hore goeden upgedragen hebben Hertoge Ailbrecht vander date xj in Septembry anno xcviij xiij.

Driessen, t. a. p. bl. 794.

13 * Eenen brieff dair die van Westergo ende Oos-

tergo Hertoge Ailbrecht gehult hebben tot horen rechten lantshere, vander date mcccxcviij. xiiij.

Chtb. I. 284.

14 Eenen brieff dair mede Hertoge Ailbrecht bevolen ende gemachticht heeft Widzel heren Ocken zoon van zijnre wegen an te nemen den rechten eygendom vanden landen hier voren opgedragen, vander date xj dagen in Septembry anno xcviij. xiiij.

15 Eenen brieff van privilegie dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft tol vry te varen den ondersaten van Widzel heren Ockenz., Volmaer Allenz., Aylcko Ferhildema ende Reyner Asinga, vander date xj dagen in Septembry anno xcviij. xiiij.

fol. 2 r°. 16 Eenen brieff dair mede Widzel heren Ockenz. ende andere geloven, dat die luyden van Hollant weder omme tollen vry varen in hore heerlicheden, die zy van Hertoge Ailbrecht ontfaen hebben, vander date xj dagen in Septembry anno xcviij. xv.

17 Eenen brieff dair Widzel heren Ockenz. ende Volmer Allenz. inne loven Hertoge Ailbrecht hulpe ende bystant te doen omme tot Groeningen gehult te wesen, vander date xj dagen in Septembry anno xcviij. xv.

18 Van gelijcken enen brieff dair Aylcko ende andere oic inne beloven hulpe ende bystant te doen Hertoge Ailbrecht omme tot Groeninge gehult te sijn, vander date xij dage in Septembry anno xcviij. xv.

19 Eenen brieff dair inne Widzel heren Ockenz. ende andere inne beloven, tot wat tyden dat Hertoge Ailbrecht belieft te becrachtigen die stede ende tlant van Koevoerden mitten lande van Drent ende van Went, dair zy him den bystan-

dicheyt sullen doen, vander date xij dage in Septembry anno xcviij. xvj.

20 Eenen brieff dair inne dat Widsel heren Ockenz. ende andere Hertoge Ailbrecht inne beloven, dat zy him bystant sullen doen omme te comen tot beteringe vanden scade, die enige gehadt hebben, vander date xj dage in Septembry anno xcviij. xvj.

21 Eenen brieff van verlydinge dair mede Aylcko Ferhildema ende andere verlijdt hebben Pieter Reynersz. dat goet te Post, vander date des saterdages na onser Vrouwen dach Nativitas anno xcviij. xvj.

22 † Eenen brieff dair mede hertoge Ailbrecht belooft den luyden, wonende in die Kuynre, up Stellincwerff ende up Scoterwerff, dat Harman van Kuynre, syne kinderen off nacomelinge dair geen bewint hebben en sullen noch laten wonen, vander date xxv dage in Septembry anno xcviij. xvij.

23 † Noch een gifte vander kercke vander Kuynre vander date die vicesima quinta mensis Septembris anno xcviij. xvij.

24 Noch een privilegie gegeven by Hertoge Ailbrecht Widzel heren Ockenz. ende andere van dat zy tot ewigen dage vry sullen wesen van enige waechgelde of wisselgelde te geven bynnen der stede van Hoirn vanden goeden, die zy vercregen hebben tusschen der Lauwerse ende der Jade, vander date ix in Octobry anno xcviij. xvij.

fol. 2 v°. Eenen brieff dair mede Hertoge Ailbrecht looft
25 Aylcko Ferhildema ende andere, dat hy sulke goeden als zy hebben off vercrygen mochten tusschen der Lauwerse ende der Eemse, ende die zy him opgedragen hadden, nyemen voirt verlyen

en soude buyten consente van himluden, vander date ix in Octobry anno xcviij. xviij.

26 * † Een privilegie gegeven by Hertoge Ailbrecht den goeden luyden van Herlingen, vander date den lesten dach in Decembry anno xcviij. xviij.

Beucker Andreae, *De origine juris municipalis Frisici*, 475.

27 Eenen brieff dair inne Hertoge Ailbrecht in vruntscippen genomen heeft Oencke Rypertsz. proost te Vermetsijn, vander date up sinte Jans dach Evangeliste anno xcviij. xix.

28 Eenen brieff dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft Pieter Reynersz. zekere landen, ende voirt int eynde vanden brieve tscoutambocht van Groeningen, vander date up Alre Kinder dach anno xcviij. xix.

29 † Eenen brieff dair mede Hertoge Ailbrecht bevolen heeft Jacob Vlistman die tollen tot Dochem, vander date xix dage in Januario anno xcviij. xx.

30 † Eenen brieff dair mede Hertoge Ailbrecht vercoft heeft Johan here tArkel een eylant, geheyten die Scellinge, vander date iij dage in Februario anno xcviij secundum cursum. xx.

31 † Eenen brieff van Jan here tArkel dair inne dat hy Hertoge Ailbrecht gelooft heeft een veste of slot te maken in een eylant, geheyten die Scellinge, vander date vij dage in Februario anno xcix. xxj.

32 † Een verlydinge dair mede Hertoge Ailbrecht verlijdt heeft Vrederic van Zueringen een halve moelen, staende bynnen Staveren, vander date xiij dagen in Mairte anno xcviij secundum cursum curie. xxij.

33 † Eenen brieff dair Hertoge Ailbrecht mede gegeven heeft heren Jan van Heemsteden ridder

die ambochtsheerschap van Hallem mit allen synen toebehoren, vander date xxvij dage in Mairte anno xcviij secundum cursum. xxij.

34 † Een ghifte vander kercke van Midlinghe, die Hertoge Ailbrecht gegeven heeft heer Reyner Struys priester, vander date vicesima secunda die mensis Martii anno mccc nonagesimo nono. xxij.

fol. 3 r°. 35 † Eenen brieff in latyne dair mede here Reyner Struys priester gelooft ende gezworen heeft Hertoge Ailbrecht houdt ende trou te wesen, vander date nichil. xxiij.

36 † Eenen brieff dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft Clais Vranckenz. van Stellincwerff die ambochtheerscap ende dagelicxe gerechte van Oldebaercoep vander date den lesten dach van Mairte mcccxcix. xxiij.

37 † Eenen brieff dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft heren Symon Valc. priester vijftich oud scilde tsjaers vuytten renten van Westergo, vander date iiij dage in Aprille anno xcix. xxiij.

38 * † Een handvesten gegeven by Hertoge Ailbrecht die van Bodelswaert, gelijc die van Westergo hebben, vander date vijff dage in Aprille anno mccc negen ende tnegentich. xxiiij, xxv.

Beucker Andreae, t. a. p. bl. 479.

38 † Een brieff van ghifte dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft heren Gerijt van Heemskerc ridder ende Symon van Zaenden die ambochtheerscap ende dagelicx gerechte van Koudum, vander date viij dagen in Aprille anno xcix. xxvj.

40*a* † Eenen brieff dair mede Hertoge Ailbrecht verlijdt Tydeman Hopper dat ambocht heerscip ende dagelicxe gerechte van Waerlenze, vander date anno xcix. xxvj

40*b* † Van gelijcken enen brieff gegeven Hero Hen-

ring van dat ambochtheerscap ende dagelicx gerechte van Doedenkercke, vander zelver date. xxvj.

40c † Van gelycken enen brieff vander selver date gegeven Taike Ailsum van dat ambochtheerscap ende dagelicx gerechte van Ailsum. xxvj.

40d † Noch van gelycken Hessel van Geest verlijdt dat ambochtheerscip ende dagelicx gerechte van Droesum. xxvj.

40e † Van gelijcken gedaen Asigo van Pellenze van dat ambochtscap ende dagelicx gerechte van Eusamraga. xxvij.

40f † Van gelijcken Tyarche Walitha van dat ambochtheerscip ende dagelicx gerechte van Kercweer. xxvij.

40g † Van gelijcken Syvaert Wyaerde van Wardum. xxviij.

40h † Van gelijcken Clais Vroukijnsz. van Oldebaircoep. xxviij.

40i † Van gelijcken Herman Willemsz. van Hemelen. xxviij.

40k † Van gelijcken Willem vander Colster van Sinte Nyclaesgae. xxviij.

40l † Van gelijcken here Jan vanden Woude van Oude Madergeest. xxviij.

41 * Die leste zoene tusschen Hertoge Ailbrecht ende den Oostvriesen vander date xxvij in Mairte anno xcviij secundum curiam. xxviij.

Chtb. I. 290.

fol. 3 v°. 42 † Eenen brieff dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft Albertus heren Goessenz. die kerke van Zantvoerde, vander date xviij dage in Aprille anno xcix. xxix.

43 † Eenen brieff die Hertoge Ailbrecht gegeven heeft die van Woudrinchem, vander date xix dagen in Aprille anno xcix. xxx, xxxj.

44 † Een brieff van ghifte dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft Allert Pietersz. dat bodeambocht van Woudrinchem, vander date xviij dage in Aprille anno xcix. xxxij.

45 † Noch enen brieff van ghifte dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft Evert Pieter Allertsz. die scole ende scrijfambocht vau Woudrinchem, vander date xviij dagen in Aprille anno xcix. xxxij.

46*a* † Eenen brieff dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft Willem Symon Vredericxz. die ambochtsheerscip ende dagelicxe gerechte van Nuywe Merden, vander date xj dage in Meye anno xcix. xxxiij.

46*b* † Noch enen brieff dair mede Hertoge Ailbrecht verlijdt heren Jan van Heenvliet dat ambochtheerscip van Hundeloip, vander date xj in Meye anno xcix. xxxiij.

47 † Noch enen brieff dair mede Hertoge Ailbrecht verlijdt die burchgrave van Leyden dat ambochtheerscip mitten dagelicxen gerechte vander Hage ende vander Yltze, vander date upten Heyligen Pynxteren dach anno xcix. xxxiij.

48 * Eenen brieff dair mede die prelaten ende die gemene gemeente van Oostergo ende Westergo kennen dat zy Hertoge Ailbrecht houden voir horen rechten lantshere, vander date up onser Vrouwen dach Assumpsio duysent ccc xcviij. xxxiiij.

Chtb. I. 284.

49 * Een beloofte die die van Westergo ende Oostergo gedaen hebben Hertoge Ailbrecht, vander date drie dagen in Meye anno m ccc xcix. xxxiiij, xxxv, xxxvj.

Chtb. I. 292—296.

50 * Eenen brieff dair inne die gemene buyeren van Holdeholepat, Nyeholepat ende andere gelooft hebben Hertoge Ailbrecht te doene al tguendt

dat goede luyden horen here sculdich sijn te doen, vander date m ccc xcix. xxxvij.

Chtb. I. 296.

51 * † Eenen brieff dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft heren Gerijt Camyngha ridder die stede van Leewairden, vander date xviij dage in Julio anno xcix. xxxvij.

Chtb. I. 297.

52 † Noch heren Gerijt Camyngha ridder roerende der selver stede van Leeuwairden, vander date xix in Julio anno xcix. xxxviij.

fol. 4 r°. 53 * † Enen brieff dair mede Hertoge Ailbrecht gelooft Elcke Wiggema scout van Leeuwairden te styven ende te starcken tegen Hessel Ydsinge, vander date xx in Julio anno xcix. xxxix.

Beucker Andreae, t. a. p. bl. 473.

54 † Eenen brieff dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft Reyner Ottenz. alle alsulke goeden ende erven als die conversen van Anningen cloester beseten hebben, gelegen te Ritsim, vander date xx dage in Julio anno xcix. xxxix.

55 * † Eenen gelijcken brieff dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft Elcke Wiggema alle alsulke goeden als Hessel Ydsinge heeft vander date xx dage in Julio anno xcix. xxxix.

Beucker Andreae, t. a. p. bl. 473.

56 † Eenen brieff in Latyne roerende Sinte Augustijns oirde in Berghim, vander date die quarta mensis Augusti anno Domini millesimo nonagesimo nono. xl.

57 * Enen brieff van privilegie die Hertoge Ailbrecht gegeven heeft tclooster ter Sneeck van sinte Jans oirde, vander date vijff dagen in Augusto anno xcix. xl.

Chtb. I. 299.

58 † Een privilegie die Hertoge Ailbrecht gegeven heeft den clooster te Zaenden in Oostvrieslant, vander date sess dagen in Augusto anno xcix. xlj.

59 Eenen brieff dair mede Hertoge Ailbrecht genomen heeft Ecta Ernstes van Koppenre mit synen goeden in zijnre protectie ende sauvegairde, vander date xix dagen in Augusto anno xcix. xlj.

60 † Eenen gelijcken brieff dair mede Hertoge Ailbrecht oic genomen heeft in sijnre beschermenisse Ayloff die Gruyter vander Sneeck mit alle syne goeden, vander date xix dagen in Augusto anno xcix. xlij.

61 † Enen brieff dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft heer Symon Michielsz. prior te Staveren die kercke van Oldenkerck, vander date twee dage in Septembry anno xcix. xlij.

62 † Enen brieff dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft heren Symon prior tot Ludingakercke die kercke tot Mendisga mitten huyse, vander date ij in Septembri anno xcix. xliij.

63 † Van gelijcken enen brieff dair Hertoge Ailbrecht mede gegeven heeft heren Godevairt vicarius tot Woldrinchem een outair inder kercke tot Woldrinchem, vander date ij in Septembry anno xcix. xliij.

64 † Enen brieff van ghifte dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft heren Foye van Dochem die helfte van Donregadeel, vander date den j^{en} dach in Septembry anno xcix. xliij.

65 † Enen brieff van gifte dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft Jouka Doynga die dorpen van Yrntzom ende Aelzom, vander date den j^{en} dach in Septembry anno xcix. xliij.

fol. 4 v°. 66 † Enen brieff dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft heer Asigo van Pellense ridder dat ambochtheerschip ende dagelicx gerechte van Bols-

wairt, vander date vier dagen in Septembry anno xcix. xliiij.

67 † Van gelijcken enen brieff dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft Baubo van Sauwert dat ambochtheerscip ende dagelicx gerechte van Oldega, vander date vier dagen in Septembry anno xcix. xliiij.

68 Eenen brieff dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft heren Symon Valc vijftich ouder scilden tsiairts, vander date vier dage in Septembry anno xcix. xlv.

69*a* † Enen brieff dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft Scolta Lackama dat ambochtheerscip ende dagelicx gerechte van Pieterbierim, vander date iiij dage in Septembry anno xcix. xlv.

69*b* † Van gelijcken Galcke Anninge dat ambochtheerscip ende dagelicxe gerechte van Werwoude. xlv.

69*c* † Van gelijcken heren Tyairt Waltha vanden dorpen van Korwair ende Kercweer. xlv.

70 Eenen brieff dair mede Hertoge Ailbrecht gelooft Galo Popinga ende andere hore scade op te rechten, die zy geleden hebben inden oirloge, vander date xv in Septembry anno xcix. xlv.

71 † Eenen brieff van ghifte dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft heer Jan Gerijtsz. priester een vicarye gelegen inder kercke te Nyenlande, vander date den eersten dach in Septembry anno xcix. xlvj.

72 † Eenen brieff van ghifte dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft here Adolff Willemsz. priester een vicarie gelegen inder kercke van Bolswairt, vander date sinte Lambrechts dach anno xcix. xlvj.

73 † Van gelijcken een brieff dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft here Franschisse Rey-

nersz. priester een vicarie gelegen inder kercke van Drumrijp, vander date xix dagen in Septembry anno xcix. xlvj.

74 † Eenen brieff dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft Prinsel die baken omtrent Staveren, vander date negen dagen in Novembry anno xcix. xlvj.

fol. 5 r°. 75*a* † Eenen brieff dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft Dirc Waltha ridder die dorpen van Kercweer, Mackinge ende andere mit horen toebehoren, vander date drie dagen in Aprille anno xcix. xlvij.

75*b* † Eenen brieff dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft Baubo Zuwairt die vrye heerlicheden vanden dorpen van Peinningen ende andere, vander date iij in Aprille anno xcix. xlvij.

75*c* † Van gelijcken enen brieff gegeven Scolta Laeckama vander vrye heerlicheyt van Pieterbierim ende andere. xlvij.

75*d* † Van gelijcken enen brieff gegeven Goodscalc Hesselinge vander vrye heerlicheyt van Tydemarim ende andere. xlvij.

75*e* † Van gelijcken enen brieff gegeven here Asigo van Pellense vandie dorpen Hichtim ende andere. xlvij.

76 † Enen brieff dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft here Take cureyt van Bolswairde Oga capelle, vander date xiij in Aprille anno xcix secundum cursum. xlviij.

77 * Enen brief dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft tclooster van Sinte Jans te Sneeck alle die heergewade dier in Oostvrieslant verschynen sullen, vander date xiij dage in Aprille anno xcix. xlviij.

Chtb. I. 304.

78 † Eenen brieff in Lathyne dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft Nycolaus Geradi die prochiekercke van Vosnichem. xlviij.

79 † Eenen brieff dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft Willem Vlysman een huysinge staende binnen Staveren, dat toe te behoren plach Ysselt Clais Dircx dochter, vander date up Sinte Mairtijns dach indie winter anno xcix. xlviij.

80 † Eenen brieff dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft Herman Howempe een hofstede gelegen bynnen der stede van Dochem ende voirt een eylant, geheten Moenkelangenoe, vander date up onser Vrouwen avont Conceptio anno xcix. xlviij.

fol. 5 v°. 81 † Eenen brieff dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft Everaert Doedinga die dorpen van Yrntzom ende van Aelsem, vander date xvij in Meye anno xiiij^{c} ende een. xlix.

82 † Eenen brieff dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft Reyner Eppinga een huys, geheyten Jaringe huys, mit xvj mergen lants, vander date xviij dagen in Meye anno xiiij^{c} ende een. xlix.

83 † Een confirmacie die Hertoge Ailbrecht gedaen heeft ende gegeven Barent van Pellenze, vander date xxiij in Meye anno xiiij^{c} ende een. xlix.

84 † Enen brieff dair mede Volkier Tolner gegeven is by Hertoge Ailbrecht dat hy sijn tollen bynnen der stede van Staveren hebben sal, vander date xij dage in Octobry anno xiiij^{c} ende een. xlix.

85 † Een vredebrieff die Hertoge Ailbrecht gegeven heeft die van Oostergo ende van Westergo, vander date den lesten dach van Septembry anno xiiij^{c} ende een. xlix.

86 * Een vredebrieff die Hertoge Ailbrecht weder

omme vanden Oistvriesen heeft, vander date den j^{en} dach van Octobry anno xiij^{c} ende een. l.
Chtb. I. 327.

87 † Een vuytset gedaen by Hertoge Ailbrecht Zybrant Eppinges van dat hy niet versuymen en sal tot dat hy tot synen mondigen jare gecomen is van sijn leen te ontfaen, vander date vj dage in Octobry anno xiij^{c} ende twee. lj.

88 † Eenen brief van ghifte dair mede Hertoge Ailbrecht gegeven heeft Vrederec ende Steven vander Sneke gebruederen dat clerc ambocht vander stede van Staveren, vander date den ij^{en} dach na Sinte Bartelmeeus dach anno xiij^{c} ende drie. lj.

De verdere in dezen band opgenomen stukken ontbreken in den Inventaris, en zijn de volgende:

89 * Zoenbrief en accoord tusschen Hertog Jan van Beieren, voogd van Holland, en die van Oostergo en Westergo, van den datum tercia die Aprilis anno xxj°. lij, liij.
Chtb. I. 425.

90 Item desgelijcx ende in alle manyeren als voirscr. staet zo is desen hierna bescreven brieve van Handvesten besegelt van mynen genadigen here. liij.

Volgen de namen der steden, grietenijen, enz.

91 * Die van Harlingen zweren trouw en hulde aan Hertog Jan van Beieren en zijne nakomelingen, van iij^{a} die Aprillis anno m cccc xxj. liij.
Chtb. I. 430.

92 Die zoene tusschen mynen here ende die van Groeningen, den eersten dach van Septembry anno m cccc xxj. liij—lvj.

93* De Heer van Egmonde beleend met het Ameland en het Bildt, gelegen tusschen Minnertsga en Mariëngaarde, van den datum „*tseven dagen*" na sinte Lauwerens dach anno xcviij.

Chtb. I. 284.

[Men vergelijke met dezen Inventaris het *Register van Verdragen, Opdragtbrieven, enz. rakende de tegenwoordige Provinciën van* Groningen *en* Vriesland, *benevens het Landschap* Oostvriesland, *gemaakt ten tijde van de Hertogen* ALBRECHT *en* JAN *van Beijeren, in* 1398 *en volgende jaren*, medegedeeld door Driessen, in de *Monumenta Groningana*, II. 839—53.]

---

fol. 17 r°. N°. 22.

KUYNRE.

25 September 1398.

Aelbrecht etc. Doen cond allen luden, dat wy voer ons ende voer onsen nacomelinghen geloeft hebben ende geloven mit desen brieve allen onsen goeden luden, wonende in die Kuynre, up Stellincwerf ende up Scoterwerf in Oestvrieslant, dat wy ende onse nacomelinghe tot ghenen tiden bevelen sullen of laten hebben Herman van Kuynre, sinen kinderen of nacomelingen, enigerhande bedrijf of machte van onser weghen over onse goede lude vanden Kuynre, van Stellincwerf ende van Scoterwerf voirscr., of den selven Herman, sinen kinderen ende nacomelinghen inden Kuynre of in enighe vanden landen voirscr. laten of ghedoghen te wonen, te comen of te merren, mar sullen die selve lande doen regieren ende bedriven mit onsen Amptluden, Bailiuwen ende Rechters, als wy ander onse lande van Oestergo ende van Westergo sullen doen bedriven, ende onse beseghelde brieve ende voirwarden inhouden, die wy onsen goeden luden daer of gegheven ende ghedaen hebben, behoudeliken dat Herman, siin

kindere ende nacomelinghe voirscr. sullen moghen hebben ende houden tot horen profijt sulke erve, als him in voirtiden toebehoert hebben, ende die te gebruken geliken anderen onsen goeden luden inden selve lande wonende, sonder him enigerhande herelichede te hebben of te bewinden, te watere of te lande. — In orc. etc. Gegeven inden Haghe upten vijf ende twintichsten dach in Septembri anno xcviij.

Jussu domini ducis Aelberti.

Praesentibus domino Johanne lantgravio Luteburgensi, nec non domino Johanne domino de Arkel.

---

fol. 17 v°. N°. 23.

25 September 1398.

Reverendo in Christo patri, Domino Episcopo Trajectensi aut eius Vicario, seu cuique Archidyacono ecclesiarum civitatis et dyocesis Trajectensis, ad quem institutio ecclesie prochialis de Kuynre dicte dyocesis pertinere dinoscitur, seu eorum vices gerentibus, aut loca tenentibus et eorum cuilibet, Aelbertus Dei gratia Comes Palatinus R(egie) M(ajestatis), Bavarie Dux, Comes Hannonie, Hollandie, Zelandie et Dominus Frisie salutem. Ad prochialem ecclesiam de Kuynre hactenus vacantem per mortem novissimi rectoris eiusdem discretum virum Dominum Boolmannum de Holtwoude, velut pro institutione canonica dicte ecclesie obtinenda, cujus praesentacio et collatio ad nos spectat, praesentamus per praesentes, supplicantes pro eodem Domino Boolmanno, et cum eo quatenus eundem in dictam prochialem ecclesiam instituere velitis ac institui mandare in realem et corporalem possessionem eiusdem, sibique de fructibus, reditibus, juribus, obvencionibus et emolumentis responderi faciatis suo loco et tempore oportunis, servatis in hac parte debitis so-

lemnitatibus et consuetis. — In cujus rei testimonium sigillum meum praesentibus est appensum. Datum in Haga die vicesima quinta mensis Septembris anno xcviij.

---

fol. 18 r°. N°. 26.

HARLINGHEN.

31 Dec. 1398.

Aelbrecht etc. Doen cond allen luden, want onse goede lude van Herlinghen mit anderen onsen goeden luden van Oestergo ende van Westergo ons tot onser gunsten ende ghenade ghecomen ende mit ons alinghe ende al wail verzoent ende verlijct sijn van alle onghehoersamicheyt, als sy mennich jaer jeghens ons ende onsen voirvorderen in ghestaen hebben, ende van allen ghescille, dat wy tot desen dagen toe mit him ghehadt hebben, ende hebben ons ghehult, ontfaen ende ghesworen tot horen rechten lantshere; soe hebben wy den selven onsen goeden luden van Herlinghen, up dat sy ons ende onsen nacomelinghen bet dienen moghen ende te willigher ende bereider sijn, ghegeven voer ons ende voer onsen nacomelinghen, him ende horen nacomelingen vrihede ende portrecht, als hier na ghescreven staet. Inden eersten sullen wy of die scout van onser weghen zetten bynnen onser stede van Herlinghen zeven scepenen, mitten welken onse scout voirscr. bedriven sal ende berechten mit rechte na scepen vonnisse alle brueken ende saken, het sy van sculde of van schade, na inhouden sulcs rechts ende hantvesten, als wy onsen landen ende luden in Oestvrieslant van Oestergo ende van Westergo gegeven hebben, ende onse brieve, die wy ende onse lieve zoen, heer Willem van Beyeren, Grave van Oestervant, ende heer Jan van Beyeren, nu ter tijt Elect van Ludich ende Grave van Loon besegelt hebben. — Item so en sullen wy noch onse nacomelinghe gheen scout set-

ten bynnen onser stede van Herlinghen, hi en sal poorter ende wonachtich wesen mit alinghe sijnre woenstad binnen der selver onser stede. Ende waer dat wy of onse nacomelinghe yemant scout maken wilden, die gheen poorter ware, die soude te hant poorter worden eer hi dat scoutambocht aenname te bedriven. Item so en sal in onser stede van Herlingen nyement scepen wesen, hi en sal een jaer lang poirter ende wonachtich bynnen onser stede gheweest hebben mit alinghe sijnre woenstat. Ende die scepenen salmen setten alle jaer upten jaersdach, ende sullen scepen bliven dat jaer lang wt sonder die te versetten, ten ware of yement van him luden storve of wtlandich worde; ende voer die sullen wy of onse scout van onser weghen binnen siaers ander scepenen setten, die scepen bliven sullen toten naesten jaersdage toe daer naest volgende; ende wez die scepen wizen voer recht mit gevraechden vonnissen, daer en sal nyement jeghens moghen seghen, ende dat sal ghestade ende vaste bliven. Item soe wie boven ende jeghens scepen vonnisse dinghede of sprake, of smadeliken sprake op scepenen om ghewijsde vonnisse wille, die zoude verbueren zeventien pont, dat is te weten: tien pont jeghens ons ende jeghens elken scepen een pont; nochtans sal dat vonnisse enen voertganc hebben.

Item soe moghen die scepen van onser stede van Herlinghen voirn. mit onsen scout alle jaer nye kueren maken binnen onser stede, die dueren sullen een jaer lang ende niet langher, ten ware dat men die selve kueren tenden jaers bi onsen scout ende scepenen vernuwede. Ende van allen boeten, die mit scepen vonnisse ghewijst worden bynnen onser stede, sullen wy hebben die twee deel, ende onse stede van Herlinghen sullen hebben dat derdendeel, te belegghen in oerbair ende profijt onser stede voirscr. — Item soe en sullen wy noch onse nacomelinghe van allen brueken ende saken, die gheschien sullen ende ghevallen bynnen onser stede van Herlinghen

voirscr., ende die men daer mit rechte berechten sal, niet meer begheren noch hebben van enighen poorter van Herlinghen dan vonnisse van scepenen, ten waer of die brueken ende saken alsulc waren, dat wise mit onser herelicheit sculdich waren te berechten. — Item soe sullen die scout ende zeven scepen van Herlinghen mit vier vander ghemienten van Herlinghen, die daer toe ghecoren sullen worden, van onser stede kiesen des anderen daghes na jaers dach drie Raetslude, die poorters ende inghewonachtich gheweest hebben binnen onser stede voirn. jaer ende dach, als voirscr. is; ende die sullen onser stede van Herlinghen goede upbueren, ontfaen ende wtgheven ende beleggen in onser stede profijt ende oirbair, ende daer of tenden jaers goede rekeninghe ende bewisinghe doen voer onsen scout, oude scepen ende nuwe, ende voer vier van der ghemienten, die daer toe ghenomen ende ghecoren sullen worden. Ende waer dat sake, dat yement van dien Raetsluden in hore rekeninge ende bewisinghe ghebrekelic ghevonden worde, dat sullen die scout ende nuwe scepenen berechten, als daer toe behoert. Ende die Raetslude sullen raetslude bliven dat jaer lang wt, ten ware dat hore enich storve of wtlandich worde, soe soud men daer voer ander Raetslude kiesen in alre manieren als voirscr. is. Item soe sullen onse stede van Herlinghen in allen horen saken, die sy te schriven ende te doen hebben, bezighen enen ghemenen seghel, als sy tot desen daghe toe ghedaen hebben, ende wt dien seghel maken ende kiezen wapen, bannier ende wimpel van sulken verwen, als sy aennemen ende him ghenoeghen sal, ende die bezighen ende behouden tot ewighen daghen, ons ende onsen nacomelingen mede te dienen, tot wat tiden dat sy des vermaent worden na inhouden onser hantvesten, die wy onsen landen van Oestergo ende van Westergo voirscr. ghegeven hebben. Item soe sullen onse stede van Herlingen alle weke upten Dinxdach hebben een weke

marcte bynnen der selver onser stede; ende sullen daer hebben twee jaer marcten elkes jaers, dat is te weten, die een te Pynxsteren ende die ander tot sinte Michiels daghe, welke jaermarcten ingaen sullen acht daghe voer elken daghe voirscr. ende daer na ghedueren achte daghe lang, behoudeliken ons onse tollen ende tollenrecht van vreemden ende tolbaren luden. Item soe wie van buten bynnen onser stede van Herlingen comt, ende goed al daer coept ende borchtochte doet, daer of sullen onse scout ende scepenen aldaer moghen rechten, om dien te becommeren ende den clagher te voldoen. Item sullen onse burgermeesters ende scepenen van Herlinghen enen vrede moghen nemen ende maken, ende den misdadigen van onser wegen vanghen gheliken onsen scout, om in onser vangenisse ende hechtenisse te leveren. Item sullen alle onse poortere ende inwonende lude bynnen onser stede van Herlinghen mit horen goeden tollen vry varen over al inden onsen te lande ende te watere. Item sullen alle goede ende lande ghelegen bynnen der vrihede van Herlinghen scotbaer wesen ende bliven, wtgheset sulke goede ende lande als ons ende onser herelichede aldaer toe behoren moghen. Ende want wy voer ons ende voer onsen nacomelingen allen onsen poorteren ende inwonenden luden bynnen onser stede van Herlingen, die nu sijn of namels wesen sullen, alle die pointen voirscr. ende elc bisonder vaste ende gestade houden willen ende ghehouden willen hebben tot ewighen daghen, soe hebben wy desen brief open doen besegelen mit onsen segele hier an gehanghen. Gegeven in den Haghe upten lesten dach in Decembri Anno xcviii.

fol. 20 v°. N°. 29.

JACOB VLISTMAN.

19 Januari 1399.

Aelbrecht, etc. Doen cond allen luden, want wy in tiden verleden bevolen hadden Jacob Vlistman van Oudewater onse scoutambacht van Oudewater voren ende na onse scoutambacht van Sinte Geerdenberge, die hi beyde tot onser begheerten quytgescouden heeft, so hebben wy om dier gunsten wille ende anders goids dienstz wille, die ons Jacob voirn. gedaen heeft, ende oft God wil noch doen sal, den selven Jacob bevolen, ende bevelen mit desen brieve, onse tollen tot Dochem in onsen lande van Oestvrieslant te bedriven ende te bewaren tot onser eren en orbair, als een tolnaer sculdich is te bewaren; ende gheven him volcomen machte alle scepe ende goede, die tolbaer sijn, ende varende ende kerende liden sullen voer bi onse tollen tot Dochem, te vertollen na sulken rechte, als onser herelicheit toe behoert, ende allen brueken van onsen tollen recht te corrigeren, scepe ende goede te bestellen ende te besetten, als custumelicken is anderswaer in onser herelicheit, ende vanden brueken te overdraghen mitten ghenen, die ons brueken sullen, tot onsen profijt ende orbair; ende van onser tollen voirscr. ende allen brueken, verbuernissen ende profijt daer of, dat hi ontfaen sal van onser weghen, sal hi ons of den ghenen dien wijt bevelen sullen goede rekeninghe ende bewisinge doen tot alre tijt, als hijs van ons of van onser weghen vermaent wordt; ende sal hebben voer sijn wedden ende anders ghebreke, die hi aen ons hebben mochte, overmits den scoutambochten voirscr., die hi om onsen wille overghegeven heeft, hondert Vrancrixe scilde tsiaers, dit sal ghedueren Jacobs voirscr. leven lang. In orc. etc.

Gegeven inden Haghe opten negenthienden dach in Januario anno xcviij na den lope van onsen hove.

Jussu domini ducis Alberti.

Praesentibus Johanne domino de Arkel, domino de Egmonda et de Yselsteyn, nec non domino Philippo de Wassenaer, Burchgravio Leydensi, consiliariis.

---

fol. 20 v°. N°. 30.

DIE JONCHERE VAN ARCKEL VANDEN LANDE VANDER SCELLINGE.

3 Februari 1399.

Aelbrecht etc. Doen cond allen luden, dat wy vercoft hebben onsen lieven neve ende ghetrouwen Raet Johan Heer tArkel, van Pierrepont ende slants van Mechelen, een eylant gheleghen inder zee, gheheten die Scellinghe, ende een ander cleyn eylandekijn dair by inder zee gheleghen, gheheten die Grint, ende hout omtrent twee hondert morghen, mit heerlichede hoghe ende laghe, ende mit horen toebehoren, behoudeliken ons onse tollen ende zeevont. Ende vanden cope lande ende herelichede voirscr. heeft ons onse neve Johan van Arkel voirscr. alsoe vele betaelt ende ghegeven, datz ons wail ghenoecht, ende schelden him daer of quijt; ende geloven voer ons ende voer onsen nacomelinghen denselven Johan onsen neve ende sinen nacomelinghen te houden ende te starken inden voirscr. landen, herelicheden ende goeden jeghens enen yegeliken, die him dair an hinder, letsel of moyenisse doen wilde; ende hebben verlyet ende verlien mit desen brieve Johan onsen neve voirn. die voirscr. lande, herelicheden ende goede te houden van ons ende van onsen nacomelinghen, hi ende sijn nacomelinghe, tot enen

onversterfliken erflien. In orc. etc. Gegeven inden Haghe upten derden dach in Februario anno xcviij na den lope van onsen hove.

Jussu domini ducis Alberti.

Praesentibus domino de Egmonda et de Yselstein, domino Burchgravino Leydensi, domino Nycolao de Cortkene, nec non domino Nycolao Kerninc, consiliariis.

---

fol. 21 r°. N°. 31.

7 Februari. 1399.

Wy Jan Heer tArkel, tot Pierrepont ende slants van Mechelen, doen cond allen luden, want onse lieve gheminde Here, Hertoge Ailbrecht van Beyeren, Grave van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant ende Heer van Vrieslant, ons vercoft heeft een eylant, ghelegen inder zee, gheheten die Scelling, ende een ander cleyn eylandekijn dair by inder zee ghelegen, gheheten die Grint, ende hout omtrent twee hondert morghen, mit herelicheden hoghe ende laghe ende mit horen toebehoren, behoudelic hem sijnre tollen ende zeevont; ende ons die voirscr. lande ende herelicheden verlyet heeft te houden van him ende van sinen nacomelinghen, ons ende onsen nacomelingen, tot enen onversterfliken erflyen, ghelike ons liefs Heren voirscr. brieve inhouden, die hi ons daer of ghegeven heeft, soe hebben wy den selven onsen lieven Heer, den Hertoghe Ailbrecht voirscr. hulde ende manscip ghedaen vanden voirscr. lande ende heerlicheden, alse recht is; ende gheloven dat wy inden voirscr. lande vander Scellinge een veste of slot tymmeren sullen, onsen lieven Heer voirscr., sijn nacomelingen Graven te Hollant ende ons mede te behelpen, wanneer sy ende wy des te doen hadden, ende dat wy ende onse nacomelinge den selven onsen lieven Heer ende sijn nacomelingen,

Graven te Hollant, die veste of slot openen sullen ende leveren soe wien hi des machtiget, tot sijnre behoef, also langhe als hi des te doen sal hebben, alsoe verre als onse lieve Here voirn. of sijn nacomelingen ons of onsen nacomelingen yerst onsen schade verwissen, die wy daer by liden souden, bi twee van ons liefs heren Rade of sijnre nacomelingen, Graven te Hollant, ende bi twee van onsen vrienden of onser nacomelingen, die onse lieve Heer voirscr. ende wy of onser beider nacomelinge dair toe nemen sullen, behoudelic als hi dat ghebesicht heeft in sijnre onleden, dat hi ons of onsen Castelleyn dat weder over leveren sal; ende waer dair yet aen misschiet of verderft, dat hi dat sal doen beteren. Voert so gheloven wy voer ons ende onsen nacomelingen onsen lieven Here voirscr. ende sinen nacomelingen, dat wy tot alre tijt bewaren sullen, dat sy alle tijt hulpen starken ende vorderen sullen ons liefs Heren voirscr. tolners ende zeevonders in allen saken, die zijs te doen sullen hebben om ons liefs Heren tollen en zeevont te becraften; ende dat wy noch onse lude den voirscr. tolners ende zeevonders gheen hinder, crot noch letsel dair aen doen sullen, alle dinc sonder argelist. In kennisse etc. Gegeven int jaer van neghen ende tnegentich opten zevenden dach in Februario.

---

fol. 22 r°. N°. 32.

VREDERIC VAN ZUERINGHEN.

13 Maart 1399.

Aelbrecht etc. Doen cond allen luden, dat voer ons quam Vrederic van Zueringen, ende heeft ons upghedragen ende quijtgescouden van sinen eyghenen goede een halve muelen, staende bynnen onser stede van Staveren aen die westzide vander haven neffens den gasthuze over,

ende een steenhuys mit zes morgen lants, gelegen upter gheesten in den kerspel van Wardsel, welke goede voirscr. wy Vrederic voirn. weder verlyet hebben ende verlyen mit desen brieve, te houden van ons ende van onsen nacomelingen, him ende sinen nacomelinghen, tot enen onversterfliken erflien, behoudeliken ons ende enen yegeliken sijns rechts. Hier waren by ende over onse ghetruwe rade ende manne, alse onse neve Johan Here tArkel, Her Philips van Wassenaer Burchgrave van Leyden, Her Claes van Borselen, Heren Ailbrechts zoen, ende Heer Claes Kerning van Reymerswale. In orc. etc. Gegeven in den Hage upten xiij^{sten} dach van Maerte anno xcviij na den lope van onsen hove.

---

fol. 22 r°. N°. 23.

HEER JAN VAN HEEMSTEDEN.

27 Maart 1399.

Aelbrecht etc. Doen cond allen luden, dat wy om oetmoedichts versoecs ende bede wille ons liefs zoens Heren Willem van Beyeren, Grave van Oistervant, ende om mennigen trouwen dienst, die ons ghedaen heeft Heer Jan van Heemsteden, Ridder, ende oft God wilt noch doen sal, ghegeven hebben ende gheven voer ons ende voer onsen nacomelinghen, Heren Jan voirn. ende sinen nacomelinghen, die ambochts heerscap van Hallem in Oestvrieslant mit alinghe horen toebehoren, dat is te weten mit allen profijt ende nutscap van vervalle ende boeten, als die ambochtsheren in onsen lande van Noirthollant ende inder bailiuscap van Rijnlant pleghen te hebben; ende toter ambochtsheerscap voirn. sal ons rentemeester van Oistvrieslant, die nu ter tijt is of namels wesen sal, wtreyken ende betalen alle jaer Heren Jan

van Heemsteden voirn. ende sinen nacomelinghen twee hondert Vranxrixe scilde wt alsulken renten, tienden, visscherien ende goeden, die wy hebben of hebben sullen inden dorpe ende ambocht van Hallem voirn.; ende wez boven der voirscr. sommen van twee hondert scilden voirn. bliven sal, dair sal ons onse rentemeester voirscr. goede bewisinghe of doen, sonder Heren Jan voirn. ende sinen nacomelinghen him onser goede ende renten, inden selven ambocht gelegen, him te bewinden. Waer oic dat sake, dat onse goede ende renten voirn. toter sommen van twee hondert Vranxrixe scilden jaerliker renten niet waerdich en waren, soe soude onse rentemeester voirn. tgebrec, dat daeraen waer, vervollen van anderen onsen goeden ende renten, by den ambocht van Hallem naist gheleghen. Voert soe zijnt voirwerde, dat Heer Jan voirn. een slot ende huys tymmeren of copen sal inden ambocht van Hallem voirn., ende dat also starken ende bevesten, dat wyre ons mede behelpen moghen; ende dat sal ons Heer Jan voirn. of denghenen, die wy daer toe mechtighen sullen mit onsen brieven, openen ende leveren tot alre tijt, als hi des van onser weghen vermaent wort; ende hebben him vorder gheconsenteert, dat hi him vanden selven slote Heer schriven mach, ombegrepen oft him ghenuecht, welc slot, ambocht, goede ende renten voirscr. Here Jan voirn. ende siin nacomelinghen houden sullen van ons ende van onsen nacomelinghen tot enen rechten lyen. In oirc. etc. Gegeven inden Haghe upten xxvij^{sten} dach van Mairte anno xcviij, na den lope van onsen Hove.

---

fol. 22 v. N°. 34.

22 Maart 1399.

Albertus Dei gratia Comes Palatinus Regie Majestatis, Bavarie dux, comes Hannonie, Hollandie, Zeelandie et

dominus Frisie, venerabili et religioso viro, dilecto fideli nostro, domino abbati Stauriensi salutem. Ad parochialem ecclesiam de Midlinghe, ad nostram collacionem seu presentacionem spectantem pleno jure, ad presens vacantem per liberam resignacionem domini Hiddonis novissimi rectoris eiusdem, discretum virum dominum Reynerum Strws presbyterum, cui eandem pure et simpliciter propter Deum contulimus, et presentibus conferimus, vobis presentamus per presentes, requirentes vos, quatenus eundem dominum Reynerum in dictam ecclesiam instituatis et curam animarum et custodiam reliquiarum eiusdem sibi committatis prout ad nos spectet, ac eidem domino Reynero de universis et singulis fructibus, redditibus, proventibus, obvencionibus et emolumentis sibi debitis, prout praedecessores sui hactenus habere consueverunt, responderi faciatis suis loco et tempore oportunis. In cujus etc. Datum in Haga vicesima secunda die mensis Marcii anno mccc nonagesimo nono.

---

fol. 23 r°. N°. 35.

Ego Reynerus Strws juro ad sancta Dei ewangelia, que corporaliter hactenus manu tango, quod de ab hac hora in antea ero fidelis illustrissimo principi ac domino meo metuendo, domino duci Alberto Bavarie, comiti Hannonie, Hollandie, Zeelandie ac domino Frisie ac suis heredibus et successoribus, et si que perceperim aut percipere poterim, que in eorum dampnum, praeiudicium cadere possint et gravamen, praefato domino meo metuendo et eius heredibus significabo et singula alia ei praeiudicialia pro posse et nosse praecavebo. Sic Deus me adiuvet et hec sancta Dei ewangelia.

---

fol. 23 r°. N°. 36.

31 Maart 1399.

Aelbrecht etc. Doen cond allen luden, dat wy voer ons ende voer onsen nacomelinghen ghegeven hebben ende gheven mit desen brieve Claes Vrankijns zoen van Stellingwerf, om sonderlinge gunste ende liefde willen ende om mennighen trouwen dienste, die hi ons ghedaen heeft, ende oft God wilt noch doen sal, die ambocht heerscap ende dat daghelixe gherecht van Oldebarcoep mit sinen toebehoren, dats te verstaen mitter ghifte vander kerken, mitten wint vander molen ende mit alle die visscherien, die inden ambocht voirscr. gelegen sijn, wtgheset die sluzen ende sluystochten ende meren, of sy in dien ambocht voirn. gheleghen sijn; dair of sullen wy ende onse nacomelinghe hebben die twee deel, ende Claes voirn. ende sijn nacomelinghe dat derden deel. Ende van alle verbuernisse sullen wy ende onse nacomelinge oic die twee deel hebben, en Claes voirn. en sijn nacomelinghe dat derden deel; ende wy ende onse nacomelinghe zullen vry hebben ende behouden die tienden ende hoflanden aldair. Ende dit voirscr. ambocht mit sinen toebehoren, als voirscr. is, sal Claes voirn. ende sijn nacomelinghe van ons ende van onsen nacomelinghen houden ten rechten lyen. In orc. etc. Gegeven inden Haghe upten lesten dach van Mairte anno mccc neghen ende tneghentich.

---

fol. 23 v°. N°. 37.

HER SYMON VALC.

4 April 1399.

Aelbrecht etc. Doen cond allen luden, want wy Heren Symon Valc, Priester, onsen ondersate in Oistvrieslant, overmits sonderlinghe trouwe, die hi ons bewijst heeft, ende omdat hi ons voertan, oft God wil, goed ende ghe-

truwe wesen sal, aenghenomen hebben tot onsen rade ende clerc, dair hi ons toe ghesworen ende eede ghedaen heeft, soe hebben wy dair om ende goeden trouwen dienste, die ons Heer Symon voirn., oft God wil, noch doen sal, him ghegeven ende gheven mit desen brieve vijftich oud scilde jaerliker renten, sulke als wy hebben sullen van onsen renten in onsen lande van Oistvrieslant, ende die bewijst te ontfaen alle jare tot sinte Baven daghe wt onsen renten ende goeden, geleghen in Westergo in onsen lande van Oistvrieslant; ende ombieden ende bevelen onsen rentemeester aldair, die nu is of namels wesen sal, dat hi die voirscr. renten alle jare wtreyke ende betale Heren Symon voirn. opten daghe voirscr, sonder ander ghebot of bevelinghe van ons dair of te verbeiden, ende dair of jaerlix neme sijn brieven van quitancie, om voer ons mede te rekenen; ende van also vele sullen wy denselven onsen rentemeester quiten alle jare in sijnre rekeninghe. Dit sal ghedueren Heren Symons voirscr. leven lang, of daren bynnen toter tijt toe dat wy den selven Heren Symon mit anderen gheesteliken beneficien een of meer, die hi nu ter tijt niet en heeft, versien sullen hebben, ende jaerlix in absencien alse vele of meer waerdich sullen wesen als die jaerlixe renten van vijftich scilden voirscr., ende dan sullen wy of onse rentemeester voirscr. van onser weghen ongehouden denselven Heren Symon die jaerlixe renten voirscr. voirt meer te betalen. In oirc. etc. Gegeven in den Hage upten vierden dach in Aprille anno xcix.

---

fol. 23 v°. — 26 r°. N°. 38.

BODELSWAERT.

5 April 1399.

Aelbrecht etc. Doen cond allen luden, want onse goede lude van Bodelswaert mit anderen onsen goeden luden

van Oistergo ende van Westergo tot onser gunsten ende ghenaden ghecomen, ende mit ons alinghe ende al wail verzoent ende verlijct sijn van alle onghehoersamicheit, als sy mennich jaer tieghens ons ende onsen voirvorderen in ghestaen hebben, ende van allen ghescille, die wy tot desen daghe toe mit him luden ghehadt hebben, ende hebben ons ghehult, ontfaen ende ghesworen tot horen rechten lantsheer, — soe hebben wy den selven onsen goeden luden van Bodelswaert, omdat sy ons ende onsen nacomelinghen te bet dienen moghen, ende te williger ende te bereider sijn, ghegeven voer ons ende voer onsen nacomelinghen, him ende horen nacomelingen, vryheden ende poertrecht, tot alsulke hantvesten ende vryheden, als wy onsen ghemenen lande van Oistergo ende van Westergo in Oistvrieslant ghegeven hebben, in alre manieren als hier na ghescreven staet. — In den eersten soe sal die scout, die nu ter tijt onse scout is bynnen Bodelswaert voirscr., scout wesen bynnen der selver onser stede also langhe als sijn bevelinghe duert, die hi van ons dair of heeft; ende tenden den vijf jaren na den datum van desen brieve so en sal nyement scout wesen bynnen onser stede voirn., hi en hebbe vijf jaer lang, eenpaerliken deen naden anderen, inwonachtich poerter gheweest mit alinghe sijnre woenstat. — Item so sal onse scout van Bodelswaert voirscr., die nu ter tijt is of namels wesen sal, kiesen alle jare opten lesten dach van Aprille zeven scepenen, mitten welken onse scout voirscr. bedriven ende berechten sal mit recht na scepen vonnisse alle brueken, die gheschien sullen bynnen der vryheit ende den ambocht van onser stede van Bodelswaert voirscr., het sy van hoghe of van laghe, van schulde of van schade, na inhouden sulcs rechts ende hantvesten, als wy onsen ghemenen lande van Oistvrieslant, van Oistergo ende van Westergo voirscr. ghegeven hebben. — Item so en sal in onser stede van Bodelswaert voirscr. nyement scepen we-

sen, hi en sal een jaer lang poorter ende inwonachtich bynnen onser stede geweest hebben mit alinghe sijnre woenstadt, als voirscr. is; ende die scepen sullen bliven een jaer lang scepen bynnen onser voirscr. stede, sonder die te versetten of te veranderen bynnen tsiaers, ten waer dat enich van dien scepen dair en bynnen aflyvich, wtlandich of bruekich worde, dat hi billike gheen scepen wesen en soude. Oic mede of enich scepen bynnen tsiaers selve scout worde, so soude die scout, die dair waer, bynnen onser stede voirscr. enen anderen goeden poorter in des ghenen stadt, die wt den voirn. scependom quaem, in manieren als voirscr. is, setten, die scepen bliven sal tot des lesten daghes toe van Aprille dair naist volghende. — Item soe sal onse scout van Bodelswaert voirscr. alle brueken aenspreken, die ghevallen ende gheschien sullen bynnen der selver onser stede of bynnen den ambocht ende bedrive ons scouten voirscr. bynnen tsiaers nadien dat die brueken gheschien; ende waer dat sake, dat onse scout voirscr. versumende waer die bruekighe aen te spreken bynnen tsiaers, so waer die bruekighe vry ende quijt, ten waer of die bruekighe gast, wtlandich of geen poorter en waer, ende sulker lude brueken so sal onse scout voirscr. moghen berechten, so wanneer dat hi den sculdighen bynnen sinen bedrive begripen mach; mar deser vryheit en sal nyement ghebruken, die men besaken of aenspreken wilde van moert, moertbrant, vrouwen vercraft, vredebrake, diefte, doetslach of diere ghelijc van quaden feyten, die aen tlijf gaen. — Item so wie boven ende jeghens scepen vonnisse dinghede of smadeliken sprake up scepen om ghewijsde vonnisse wille, die soude verbueren zeventien pont, dats te weten tien pont tieghens ons ende jeghens elken scepen een pont; nochtan sal dat vonnisse enen voertganc hebben. — Item sullen die scout ende scepen mit achte vander ghemeynten, die die ghemeen poorters van Bodelswaert dair toe nemen

zullen, kiesen alle jare upten eersten dach van Meye vier raetsluden, die poorters ende inwonachtich gheweest hebben jaer ende dach bynnen onser stede voirscr., als voirscr. is; ende die sullen onser stede van Bodelswaert goede renten ende vervallen upbueren, ontfaen ende wtgheven, ende belegghen in onser stede profijt ende orbair, ende dair of tenden jaers goede rekeninghe ende bewisinghe doen voir onsen scout, oude scepen ende nuwe, ende voir achte vander ghemienten, die dair toe genomen ende ghekoren zullen worden; ende wair dat sake, dat yemant van dien Raetsluden in hore rekeninghe ende bewisinghe ghebreclic ghevonden worde, dat sullen die scout ende nuwe scepen berechten, als dair toe behoert. Ende die Raetslude sullen raetslude bliven dat jaer lang wt, ten waer dat hore enich aflyvich, bruekich, wtlandich of scout worde; soe soud men dair voer andere Raetslude kiesen in alre manieren als voirscr. is. — Item so moghen ons scout ende scepen van Bodelswaert, die nu ter tijt sijn of namels wesen sullen, alle jare nye kueren maken bynnen onser stede, die dueren sullen een jaer lang ende niet langher, ten waer dat men die selve kueren tenden jaers bi onsen scout ende scepen voirn. vernuwede, behoudeliken dat sy gheenrehande saken kueren en sullen, die ons of onser herelicheit tieghens draghen moghen. — Item so en sullen wy noch onse nacomelinge, noch yemant anders van allen brueken ende saken, die geschien ende ghevallen sullen bynnen onser stede voirscr. ende ambocht van Bodelswaert, also verre als dat scoutambocht ende bedrijf dair of strecket, ende die men daer mit recht berechten sal, niet meer begheren noch hebben van enighen poorter van Bodelswaert dan vonnisse van scepen, behoudeliken ons sulcs rechts, als wy onsen ghemenen lande van Oistvrieslant ghegeven hebben. — Item so en sal men ghenen poorter moghen betughen dan mit wittachtigen luden ende poerteren, mar

waer dat sake, dat een poorter dingplichtich worde tieghens enen gast bynnen onser stede, of die een gast jeghens den anderen, so mochten die poorter of gast elx den anderen betughen nae goeden wittachtighen, ghelovighen luden mit tween personen of meer, die sy dair by brochten. — Item so mach een poorter enen gast van buten, die gheen poorter en is, bekommeren ende bestellen bynnen der vryheit van onser stede mit onsen scout of sinen ghewaerden bode voir penninc scult of anderen schade, die hi up him te claghen hadde, ende des ghelijcs deen gast den anderen; ende dair of sullen onse scout ende scepen mit recht die partien scheiden bynnen drie daghen na der becommeringhe voirscr.; ende waer dat sake, dat enighe gast boven becommeringhe wt onser stede van Bodelswaert sceyde, sonder oirlof ons scouts ende consente des claghers, die soude bevallen in des claghers claghe, ende ons gheven twee pont ende onsen scout een pont. — Item so sellen ende moghen onse scout, scepen ende rade van Bodelswaert, die nu ter tijt sijn of namels wesen sullen, vrede maken ende nemen tusschen twyenden ende scillenden luden, in tiegenwoerdicheit twee poirteren of meer. Ende so wie, vermaent van onsen scout, scepen of rade, enen vrede wederseyde te gheven, een warf, ander warf ende derde warf, die sel jegen ons verbueren also mennichwarf als hi dien vrede weygherde ende ontseyde tien pont, also verre als ment betughen mochte mit poirteren, als voirscr. is. Ende dan so sal onse scout, scepen of rade, die dien vrede gheeyschet heeft, enen vrede legghen den ghenen dien gheweyghert heeft voir poirteren, als voirscr. is, welken vrede die selve, dien die gheleit wart, houden sal up lijf ende up goed, gheliken onse beseghelde brieve ende hantvesten dair of inhouden, die wy onsen ghemenen lande van Oistvrieslant ghegeven hebben. — Item so wie onnoselic enen vrede brake, die hi selve mitter hant niet ghegeven en

tighe boerte na him te laten, so soude die beteringhe aen ons ende onsen nacomelinghen comen. — Item so sullen alle goede ende lande, gheleghen bynnen der vryheit ende den ban van Bodelswaert voirscr., scotbaer wesen ende bliven, wtgheset sulke goede ende lande, als ons ende onser herelicheit aldair toe behoren moghen. — Item so sal onse stede van Bodelswaert voirn. alle weke upten Saterdach hebben een wekemarct alle tyaer duer, ende sullen hebben twee vry jairmarcten elx jaers, dats te weten een vry jaermarcte tot sinte Jans misse te midzomer, ende die ander tot sinte Lambrechts misse, ingaende achte daghe voer, ende duren achte daghe na na elken daghe voirscr., behoudeliken ons onser tollen ende tollenrecht van vreemden ende tolbaren luden. — Item so sullen onse scout ende scepen voirscr. in jaermarcten ende in weke marcten die boeten moghen vermeren ende verzwaren, om veylicheit der goeder luden, die dair ter marcten comen sullen, also dicke ende also vele als him dat goet duncken sal; ende van dien ende van allen anderen boeten ende broeken, die verschinen sullen bynnen onser stede voirscr., ende bedinghet sullen worden, sullen wy hebben die twee deel, ende onse stede voirscr. dat derdendeel, te belegghen in onser stede oirbair, behoudeliken ons onser herelicheit van brueken ende van boeten, die mit recht ende mit vonnisse niet berecht en sullen worden. — Item waer enich poerter van Bodelswaert voirscr., die lant ende erve hadde buten der vryheit ende den ban van Bodelswaert voirscr., die mocht buten onser stede ende vryheit wesen viertich daghe lang mit sijnre woenstat, om sijn lant ende erve te sayen ende te bouwen inden lenten, ende des ghelijcs in die hoytijt ende inden oestmaent viertich daghe, sijn hoy ende sijn koern te virgaderen ende in te mennen, sonder enich afterdeel dair of te hebben van sinen poertrecht van onser stede voirscr. Ende want wy voer ons ende voer onsen

hadde, ende darenboven enen anderen quetste sonder voirraet, die sal verbueren jegen ons tien pont, ende jegen den ghequetsten tien pont; mar sturve die ghequetste vander quetsinghe, so soude men dat beteren ons ende des doden maghen na inhout der hantvesten van Oistvrieslant voirscr. — Item so sullen onse scout ende scepen voirscr. koeren moghen legghen ende maken up alle inyghe diken ende waterganghen bynnen der vriheit ende den ambocht van Bodelswaert voirscr., ende dair up boeten legghen, ende die te scouwen; ende soe wie te ban ghescouwet worde, die sal die boeten betalen bynnen drien daghen dair naist volghende; ende waer hi dair in versumich of onwillich, so soude onse scout die boeten inpanden mit tween scepen an twee scatte pande, die men driven of draghen mocht dwers nacht verstanden. — Item soe hebben wy ghegeven onser stede van Bodelswaert, him mede te behelpen, die wint vander molen bynnen der vryheit der stede voirscr.; ende dair up sullen sy redelike multor ende nutscap moghen koeren; ende sulc profijt, als dair of comen sal, sal onse stede voirscr. upbueren, ontfaen ende besighen in onser stede orbair, dair sijs te doen sullen hebben. — Item soe hebben wy ghegeven en gheven onser stede voirn. dat bodeambocht, scrijfambocht, costerye ende scole, in sulker manieren, dat onse scout, scepen ende rade van Bodelswaert voirscr. die voirscr. bode ambocht, scrijfambocht, costerye ende scole bevelen moghen goeden luden, dair sy wel bewaert sullen wesen; ende dair of sullen die luden hebben sulke nutscip ende profijt alse tot desen daghe toe ghewoenlic gheweest heeft. — Item sullen alle bastaert kindere, die poorter sijn of poorter worden sullen bynnen onser stede voirscr., erven mogen up horen erfnamen also vele als him van horen ouderen ende vrienden ghegeven sal worden; ende waer dat sake, dat sy die goede mit hylic, mit aventuer of mit arbeit verbeterden, ende sy storven sonder wittach-

tighe boerte na him te laten, so soude die beteringhe aen ons ende onsen nacomelinghen comen. — Item so sullen alle goede ende lande, gheleghen bynnen der vryheit ende den ban van Bodelswaert voirscr., scotbaer wesen ende bliven, wtgheset sulke goede ende lande, als ons ende onser herelicheit aldair toe behoren moghen. — Item so sal onse stede van Bodelswaert voirn. alle weke upten Saterdach hebben een wekemarct alle tyaer duer, ende sullen hebben twee vry jairmarcten elx jaers, dats te weten een vry jaermarcte tot sinte Jans misse te midzomer, ende die ander tot sinte Lambrechts misse, ingaende achte daghe voer, ende duren achte daghe na na elken daghe voirscr., behoudeliken ons onser tollen ende tollenrecht van vreemden ende tolbaren luden. — Item so sullen onse scout ende scepen voirscr. in jaermarcten ende in weke marcten die boeten moghen vermeren ende verzwaren, om veylicheit der goeder luden, die dair ter marcten comen sullen, also dicke ende also vele als him dat goet duncken sal; ende van dien ende van allen anderen boeten ende broeken, die verschinen sullen bynnen onser stede voirscr., ende bedinghet sullen worden, sullen wy hebben die twee deel, ende onse stede voirscr. dat derdendeel, te belegghen in onser stede oirbair, behoudeliken ons onser herelicheit van brueken ende van boeten, die mit recht ende mit vonnisse niet berecht en sullen worden. — Item waer enich poerter van Bodelswaert voirscr., die lant ende erve hadde buten der vryheit ende den ban van Bodelswaert voirscr., die mocht buten onser stede ende vryheit wesen viertich daghe lang mit sijnre woenstat, om sijn lant ende erve te sayen ende te bouwen inden lenten, ende des ghelijcs in die hoytijt ende inden oestmaent viertich daghe, sijn hoy ende sijn koern te virgaderen ende in te mennen, sonder enich afterdeel dair of te hebben van sinen poertrecht van onser stede voirscr. Ende want wy voer ons ende voer onsen

nacomelinghen allen onsen poirteren ende inwonenden luden bynnen onser stede van Bodelswaert voirn., die nu sijn of namels wesen sullen, alle die pointen voirscr. ende elc bisonder vaste ende ghestade houden willen ende ghehouden willen hebben tot ewighen daghen, soe hebben wy desen brief open doen besegelen mit onsen seghel hier aen ghehanghen. Gegeven inden Haghe upten vijften dach in Aprille anno mccc neghen ende tneghentich.

---

fol. 30 r°. — 32 r°. N°. 43.

WOUDRICHEM.

19 April 1399.

Deze giftbrief is van geheel gelijken inhoud als die van Bolsward, met uitzondering van het volgende: „Item soe hebben wy ghegeven ende gheven onser stede voirn. dat bodeambocht, scrijfambocht," enz. tot „alse tot desen daghe toe ghewoenlic gheweest heeft." (Zie bl. 514).

Omtrent den marktdag is bepaald, dat hij zal zijn „alle weke upten Donredach," en omtrent de jaarmarkt het volgende:

„Ende sullen hebben een vry jaermarcte alle jaer upten eersten dach van Meye, ingaende achte daghe voer dien daghe, ende duren achte daghe na dien daghe, behoudeliken" enz.

Het slot luidt:

„Gegeven inden Haghe opten negentienden dach in Aprille anno xcix."

---

fol. 26 v°. — 27 r°. N°. 39.

HEREN GHERIJT VAN HEEMSKERC.

8 April 1399.

Aelbrecht etc. Doen cond allen luden, dat wy voer ons ende voer onsen nacomelingen ghegeven hebben ende gheven mit desen brieve Heren Gherijt van Heemskerc, Ridder, ende Symon van Zaenden Gherijts zoen, samentlic onder him beyden, om sonderlinghe gunste ende liefde wille, ende om mennighen trouwen dienste, die sy ons ghedaen hebben ende noch doen sullen, die ambochtheerscap ende dat daghelics gherechte van Koudum mit sinen toebehoren, dats te verstaen mitten ghiften vander kerken, mitten wint vander muelen, mitten dordendeel van allen brueken ende verbuernisse, ende anders als die ambochts heren in onsen lande van Rijnlant hebben, te houden van ons ende van onsen nacomelinghen, him ende horen nacomelinghen, tot enen rechten lyen. In orc. etc. Gegeven inden Haghe upten achten dach van Aprille anno mccc neghen ende tnegentich.

N°. 40 *a—l*.

TYDEMAN HOPPER.

Item soe heeft mijn Heer verlyet ende verleent Tydeman Hopper van die ambochtheerscap ende daghelixe gherecht van Waerlenze mit sinen toebehoren, in alre manieren ende tot sulken lyen, als die voirscr. brief inhout. Dit geschiede inden Haghe anno xcix ende upten dach voirscr.

HERO HENTING.

Item int selve jaer ende upten selven dach verleyde ende verleende mijn heer die Hertoge Hero Henting van die ambocht heerscap ende daghelix gerecht van Doedenkerke mit sinen toebehoren, in alre manieren ende tot sulken lyen, als die voirscr. brief inhout.

TAIKE AILSUM.

Item upten selven dach verlyede ende verleende mijn heer die Hertoge Take Ailsum van die ambocht heerscap ende dagelix gherecht van Ailsum mit sinen toebehoren, in alre manieren ende tot sulken lyen, als die voirscr. brief inhout.

HESSEL UPTER GEEST.

Item upten selven dach verlyede ende verleende mijn here die Hertoge Hessel upter Gheesten die ambocht heerscap ende dat dagelix gherecht van Droesum mit sinen toebehoren, in alre manieren ende tot sulken lyen, als die voirscr. brief inhout.

ASIGO VAN PELLENZEE.

Item opten selven dach soe heeft mijn Here verliet ende verleent Asigo van Pellenzee van die ambocht heerscap ende dagelixe gherecht van Eusumraga mit sinen toebehoren, in alre manieren ende tot sulken lyen, als die voirscr. brief inhout.

TYARCHE WALTHA.

Item opten selven dach soe heeft mijn Here verlyet ende verleent Tyarch Walte die ambocht heerscap ende dat daghelix gherecht van Kercweer mit sinen toebehoren, in alre manieren ende tot sulken lyen, als die voirscr. brief inhout.

SYVAERT WYAERDE.

Item opten selven dach soe heeft mijn Heer verlyet ende verleent Syvaert Wyaerde die ambocht heerscap ende dagelixe gherecht van Wardum mit sinen toebehoren, in alre manieren ende tot sulken lyen, als die voirscr. brief inhout.

CLAIS VROUKIJNSZ.

Item opten selven dach soe heeft mijn Here verlyet ende verleent Claes Vroukijns zoen van Stellincwerf die ambocht heerscap ende daghelix gerecht van Oldebaercoep mit sinen toebehoren, in alre manieren ende tot sulken lyen, als die voirscr. brief inhout.

HERMAN WILLEMSZ.

Item so heeft mijn here die Hertoge verlyet ende verleent Herman Willemsz. die ambocht heerscap ende dagelix gerecht van Hemelen in Oestvrieslant mitter prochien van Middelen mit sinen toebehoren, in alre manieren ende tot sulken lyen, als die voirscr. brief inhout, dat is tot enen rechten lyen. Dit geschiede inden Hage upten xviij^{den} dach van Aprille xcix.

WILLEM VANDER COUSTER.

Item upten selven dach so heeft mijn Here verlyet ende verleent Willem vander Couster die ambocht heerscap ende dagelix gerecht van Sinte Nyclaesga in Oestvrieslant mit sinen toebehoren, in alre manieren ende tot sulken lyen als voirscr. is.

HER JAN VANDER WOUDE.

Item swoensdages na onser Vrouwen dach Nativitas anno xcix verlyede ende verleende mijn here die Hertoge heren Jan vander Woude die ambocht heerscap ende dat dagelix gerecht van Oudemarder Gheest in Oestvrieslant mit sinen toebehoren, in alre manieren ende tot sulken leen als voirscr. is.

---

fol. 29 v°. N°. 42.

18 April 1399.

Item heeft mijn Heer bi sijn brieven ghegeven inden Haghe xviij daghe in Aprille anno xcix Albertus heren Gossen zoen clerc die kerke van Zantvoerden, overmits quijtsceldinghe heren Alteghers monics tot Staveren, ende dien selven Albertum mitter kerken voirscr. gepresenteert den abt van Staveren.

---

fol. 32 v°. N°. 44.

ALLAIRT PIETERSZ.

18 April 1399.

Aelbrecht etc. Doen cond allen luden, dat wy ghegeven hebben ende gheven mit desen brieve Allairt Pieters

zoen dat bodeambocht in onser stede van Woudrichem in Oestvrieslant mit sulken nutscip ende profijt, als dair toe staen of namels staen sullen, dat te bedriven ende te bewaren tot onser eren ende onser stede ende sinen orbaer, in alre manieren als een bode sculdich is te doen, ende gheven Allairt voirscr. oirlof dat bodeambocht voirscr. te verpachten ende te verhueren, of enen goeden knape voir him dair in te setten, die onser stede voirscr. nut dunct te wesen, wairt dat hijs selve niet bewaren en woude, durende sijn leven lang. In orc. etc. Gegeven inden Hage upten xvijᵗᵉⁿ dach in Aprille anno xcix.

---

fol. 32 v°. N°. 45.

EVERT PIETER ALLAIRTS Z. Z.

18 April 1399.

Aelbrecht etc. Doen cond allen luden, dat wy ghegeven hebben ende gheven mit desen brieve Evert Pieter Allairts zoens zoen die scole ende scrijfambocht in onser stede van Woudrichem in Oistvrieslant mit sulken nutscip ende profijt, als dair toe staet of namels toe staen sal, te bedriven ende te bewaren of te doen bewaren enen goeden man van sijnre weghen, tot onser eren, tot onser stede ende sinen orbair, in alre manieren als dair toe behoert. Dit sal hem ghedueren sijn leven lang. In orc. etc. Gegeven inden Haghe opten xviijᵗᵉⁿ dach in Aprille anno xcix.

---

fol. 33 r°. N°. 46*a*.

WILLEM SYMON VREDERICSZ.

11 Mei 1399.

Ailbrecht etc. Doen cont allen luden, dat wy gegheven hebben ende gheven mit desen brieve Willem Symon

Vredericsz. om menighen truwen dienst, die hi ons gedaen heeft ende oft God wil doen sal, die ambocht heerscip ende dagelicsche gerecht van Nuwe Merden, geleghen in onsen lande van Oistvrieslant, mit sinen toebehoren, dats te verstaen mitter giften vander kercken, mitten wint vander muelen, mitten dordendeel van allen brueken ende verbuernisse, ende anders als die ambochts heren in onsen lande van Rijnlant hebben, te houden van ons ende van onsen nacomelingen, him ende sinen nacomelingen, tot enen rechten leen. In orconde desen brief besegelt mit onsen segele. Gegeven inden Hage upten xi^{ten} dach in Meye anno xcix.

N°. 46*b*.

Item zoe heeft mijn Here verlyet ende verleent heren Jan van Heenvliet die ambocht heerscip ende dagelicse gerechte van Hindeloip mit sinen toebehoren, in alre manieren ende tot sulken leen als die voirscr. brief inhout. Dit gesciede inden Hage anno xcix upten dach voirscr.

---

fol. 33 r°. N°. 47.

DIE BURCHGRAVE VAN LEYDEN.

18 Mei 1399.

Ailbrecht etc. Doen cont allen luden, dat wy voir ons ende voir onse nacomelingen gegeven hebben ende gheven mit desen brieve onsen getruwen heren Philips van Wassenair, burchgrave van Leyden, om sonderlinge gunste ende liefde wille, ende om menegen trouwen dienst, die hi ons gedaen heeft ende oft God wil noch doen sal, dit ambochtheerscip ende dagelicsche gerecht vander Hage ende vander Yltze mitter Hummertze al geheel mit horen toebehoren in Oistvrieslant, dats te virstaen mitter giften

vander kercken, mitten wint vander muelen, mitten dordendeel van allen brueken ende verbuernisse, ende anders als die ambochtsheren van Riinlant in onsen lande van Hollant hebben, te houden van ons ende van onsen nacomelingen, him ende sinen nacomelingen tot enen rechten lien, ende hebben him vorder geconsenteert, dat hi him vanden voirscr. ambochten heer schriven mach, onbegrepen oft him genuecht. In orc. etc. Gegeven inden Hage upten Heyligen Pinxterdach anno xcix.

---

fols. 37 v°. — 38 v°. N°. 51.

HEREN GHERIJT CAMYNGHA.

18 Juli 1399.

Ailbrecht etc. Doen cont allen luden, dat wy gheghe-ven hebben ende gheven onsen lieven en getruwen heren Gherijt Camyngha, Ridder, om menighen truwen dienst, die hi ons gedaen heeft ende noch oft God wil doen sal, onse stede van Leewairden in Oistvrieslant, ende onse dorpen dair bi geleghen, geheten Stienzede, Wyrdum ende Ferwart, alsoe groot, alsoe lang ende alsoe wijt als die prochien, die binnen der selver stede ende dorpen staen, begrepen mit alle heerlichede, hoghe ende laghe, mitten giften vander kercken, mitten winde vander muelen, mit tyenden, visscherien, forfeyten, brueken, boeten, vervallen ende toebehoren, als sy dair geleghen sijn, behoudeliken ons onsen clocken slach ende dienst van onsen luden, binnen der voirscr. stede ende dorpen wonende, ons te dienen ende te volghen binnen onsen lande van Oistvrieslant ter alre tijt, als sy des van ons of van onser wegen vermaent sullen worden [1]).

---

1) Chtb.: „*Oock mede onse bede ende schattinghe*, wanneer ons die „van onsen lande van Oostvrieslant ghegeven sal worden." — De

Ende dat her Gherijt voirscr. ende sijn nacomelinge tot ghenen tiden onthouden en sullen up sine sloten binnen der stede ende dorpen voirscr. onse vyande, ballinge, bruekige of voervluchtige lude jegens ons, mar wair dat sake dat enighe bruekige of voervluchtige lude wt onsen lande van Oistvrieslant quamen binnen der stede van Lewaerden ende den dorpen voirscr., ende dair vervolcht ende besaect worden vanden ghenen dien missdaen ware, die sake sal her Gherijt voirscr. of siin Bailiu van siinre weghen berechten nader hantvesten, die wy onsen ghemenen lande van Oistvrieslant gheven sullen. Ende soe wes profijt dat dair of comt, sal onse Bailiu van onser weghen of upbueren die een helft, ende her Gherijt voirn. die ander helft. Ende wair dat sake, dat yement bruecte binnen der stede ende dorpen voirscr., ende voirvluchtich worde in onsen lande van Oistvrieslant, het wair in steden of in dorpen, ende dair besaect worde ende vervolcht vanden ghenen, die missdaen ware, die sake soudemen bi onsen Bailiu of rechter berechten naden recht van onsen lande voirscr.; ende wes dair of quame, dair soude onse Bailiu of rechter tot onser behoif of hebben die een helft, ende her Gherijt voirscr. die ander helft.

Ende dese voirscr. heerlichede ende goede sal her Gherijt voirscr. ende sijn nacomelinge houden van ons ende van onsen nacomelingen tot enen rechten lien, naden recht van onsen lande van Hollant, ende hebben hem die alsoe verliet; ende des heeft her Gherijt voirscr. ons hulde ende manscip gedaen, ende lijflic ten Heiligen gesworen, als een man sinen rechten here sculdich is te doen; ende geloift voir him ende sinen nacomelingen, ons ende onsen nacomelingen te dienen over al in onsen lande van Oist-

---

cursief gedrukte woorden zijn in ons HS. doorgehaald. De tekst van dezen brief wijkt nog al af van dien in het Chtb. I, 297, en is daarom opgenomen.

vrieslant, soe wanneer hi des van ons of van onser weghen vermaent wort, mit twintich gewapende up siins selfs cost; mar wair dat sake, dat wy siins behoifden buten den palen van Oistvrieslant, soe sal hi ons dienen mit alsoe vele gewapenden als voirscr. is; ende wy sullen him doen leveren als anderen onsen goiden luden, ridderen ende knapen.

Ende want wy Hertoge Ailbrecht voirscr. heren Gherijt voirscr. geloift hebben ende geloven te houden ende te starcken in die voirscr. heerlicheden ende goeden, soe hebben wy desen brief open doen besegelen mit onsen segele hier aen gehanghen; ende om die meerre sekerheit wille gebeden ende bevolen onsen lieven zonen ende erfnamen heren Willem van Beyeren, Grave van Oistervant, ende heren Johan van Beyeren, nu ter tijt Elect tot Ludic ende Grave van Loen, dat sy desen brief open doen besegelen na ons mit horen segelen.

Ende wy Willem van Beyeren, bider Goids genaden Grave van Oistervant, ende Johan van Beyeren, nu ter tijt bider selver genaden Elect tot Ludic ende Grave van Loen, zonen ende erfnamen ons liefs heren ende vaders Hertoge Ailbrecht voirscr., hebben om beden wille ende bevelen des selven ons liefs genadichs heren ende vaders, geloift ende geloven heren Gherijt voirn. te houden ende te starcken in sulke heerlicheden ende goeden, als him onse lieve here ende vader voirn. gegeven heeft ende voirscr. is, wanneer dattet aen ons comen sal.

Ende in getugenisse der wairheit dair of hebben wy desen brief doen besegelen na onsen lieven genedigen here ende vader voirn. mit onsen segelen hier aen gehangen.

Gegeven inden Hage in onsen lande van Hollant int jair ons Heren mccc neghen ende tnegentich upten xviii^{deu} dach in Julio.

Jussu domini ducis Ailbertj.

Praesentibus domino de Arkel nec non domino Philippo de Wassenaer, Burchgravino Leydensi, consiliariis.

Jacobus de Petri de Leyden.

---

fol. 38 r°. N°. 52.

HEREN GHERIJT CAMYNGHA.

19 Juli 1399.

Ailbrecht etc. Doen cont allen luden, want wy onsen lieven ende getruwen heren Gherijt Camyngha, Ridder, om menighen truwen dienste, die hi ons gedaen heeft ende oft God wil noch doen sal, gegheven hebben onse stede van Leewairden in Oistvrieslant ende onse dorpen dair bi geleghen, geheten Stienzede, Wyrdum ende Ferwart, mit allen heerlicheden hoghe ende laghe, ende anders horen toebehoren, na inhouden onser brieve, die wy him dair of gegeven hebben, te houden van ons ende van onsen nacomelingen, him ende sinen nacomelingen, tot enen rechten lien, soe hebben wy nochtans heren Gherijt voirscr. om siins getruwes diensts wille voirscr. vorder also vele gracie gedaen ende doen mit desen brieve: waer dat sake dat hi storve sonder wittachtige zoen na him te laten, soe souden dan die voirscr. heerlicheden, steden ende dorpen mit horen toebehoren, in alre manieren als onse brieve voirscr., die wy heren Gherijt voirscr. gegeven hebben, inhouden, comen up siin oudste wittachtige dochter, die hi in sinen lesten live laten sal; ende die sal dan die voirscr. heerlichede ende goede houden van ons ende van onsen nacomelingen tot enen rechten lien. In orc. etc. Gegeven inden Hage upten xix^{den} dach inder maent van Julio anno xcix.

---

fol. 39 r°. N°. 53.

ELCKE WIGGHEMA.

20 Juli 1399.

Ailbrecht etc. Doen cont allen luden, want sint der tijt dat onse landen van Oestergoe ende van Westergoe in Oistvrieslant mit ons overdroeghen ende ons gehult ende ontfaen hadden tot horen rechten here, ende somighe van onsen lande ende luden dairna onghehoersamich ende meynedich geworden siin, ende Elcke Wigghema, onse scout van Leewerden, aendachtich siins eeds ende hulde, die hi ons gedaen heeft, bi ons gebleven is ende groteliken verderfliken schade dairomme geleden heeft, dats te weten, dat Hessel Ydsinge, onse meynedige ende ongehoersamige ondersate, denselven Elcke, sinen wyve, kindere ende gesinde van sinen huze, goeden ende erven verdreven heeft, die hi nu ter tijt jegens God, recht ende reden houdt; dair die selve Hessel niet alleen Elcken, onsen scout voirn., mer ons ende onser heerlicheit aen vercraft, dair hi siin lijf ende siin goede jegens ons aen verbuert heeft; soe hebben wy om die trouwe ende om menigen anderen trouwen dienste, die ons Elcke, onse scout voirn., gedaen heeft ende oft God wil noch doen sal, geloeft ende geloven inder becraftinge van onsen lande van Oistvrieslant voirn., van onsen ongehoersamigen ende meynedigen luden weder te setten ende te brengen denselven Elcke onsen scout in sine goede ende in erfnisse voirscr., aldair him Hessel voirn. wt verdreven heeft, inden alingen besitte, als hi te voren was. Ende hebben den voirn. Elcke vorder alsoe vele gracie gedaen, dat wy him gegeven hebben ende gheven mit desen brieve alle goede, husinge ende erfnisse, roerende ende onroerende, soe wair die gelegen siin, geliken Hessel voirn.,

sinen wive ende siin kinder die nu ter tijt toebehoren ende besitten, ende jegens ons verbuert hebben. Ende geloven onsen scout voirn. te houden ende te starcken jegens Hessel voirn. ende allen den ghenen, die him dair in letsel, hinder of moeynisse doen wilden tot ewigen daghen. In orc. etc. Gegeven inden Hage tsonnendages xx dage in Julio anno xcix.

---

fol. 39 r°. N°. 54.

REYNER OTTEN ZOEN.

18 Juli 1399.

Ailbrecht etc. Doen cont allen luden, want sint dier tijt dat onse lande van Oistergoe ende van Westergoe in Oistvrieslant mit ons overdragen, ons gehult ende ontfaen hadden tot horen rechten here, ende sommige van onsen landen ende luden dair na ons ongehoersamich ende meynedich geworden siin; ende Reyner Ottenz., onse ondersate van Leewoirden in Oistvrieslant, aendachtich siins eeds ende hulde, die hi ons gedaen heeft, bi ons gebleven is, ende hi verderfliken dair bi bescaedt is, dat is te weten, dat onse ongehoersamige ende meynedige ondersate him genomen hebben sijn husinge ende alle goede, die hi mit sinen wyve ende kinderen in onsen lande voirscr. hadde, dair sy hoir lijf ende hoer goede jegens ons ende onser heerlicheit aen verbuert hebben; ende want die proefst, convent ende conversen van Aninghen cloester hier mede jegens ons bruekich geworden siin ende verbuert hoer lijf ende goed, soe hebben wy Reyner Ottenz. voirn. sulke gracie gedaen, als dat wy him voir sinen schade voirscr. gegheven hebben ende geven mit desen brieve alle sulke lande ende erve, als die conversen van Aninghen cloester beseten hebben, geleghen te Ritsim mit enen huse dat

dair toe behoert, ende geloven Reyner voirn. inder becraftinghe van onsen lande van Oistvrieslant te houden ende te starcken als in sinen eyghenen goede inden lande, erve ende huyse voirscr. jegens den proefst, convent ende conversen voirscr. ende allen den ghenen, die him dair in hinder, letsel of moeynisse doen wilden, tot ewighen daghen. In orc. etc. Gegeven inden Hage upten xx^{ten} dach in Julio anno xcix.

---

fol. 40 r°. N°. 56.

BERGHIM.

4 Augustus 1399.

Ailbertus Dei gratia etc. Ad universorum noticiam deducimus per praesentes, quod cum pridem, succurrente nobis Dei adjutorio, hereditatem nostram paternam, videlicet terras Frisie de Oestergoe et de Westergoe cum suis pertinenciis ac incolas et homines nostros earundem, qui jam diu ab obediencia progenitorum nostrorum atque nostra erraverant, dicioni nostre subjugavimus, homines ac subditi et incole parcium praedictarum, tam spirituales quam temporales, nos et successores nostros palam et publice in eorum verum et hereditarium Dominum receperint, admiserint et homagium fecerint, ac nobis et successoribus nostris in perpetuum, per se et suos successores, eorum solemni praestito juramento obedienciam perpetuam voverint ac promiserint; et praesertim inter ceteros Praepositus ac Conventus monialium in Berghim, ordinis Sancti Augustini, dictum homagium cum aliis subditis nostris praestito eorum juramento solemniter fecerint; nichilominus tamen dictus Praepositus, Conventus ac Conversi ejusdem monasterii, sue salutis immemores, contra eorum proprium juramentum veniendo, se quibusdam inobedientibus subditis nostris perjuris conjunxerunt

et ab obediencia nostra dampnabiliter recesserunt, et quod deterius est, a multis annis citra regulam beati Augustini, quam ipsi et quilibet eorum utriusque sexus publice professi fuerunt et exercuerunt, castitatem et obedienciam minus bene observaverunt, in animarum suarum periculum ac rei publice et nostre majestatis lesionem, propter quod in dubitanter dicta bona ejusdem monasterii nobis sunt legitime confiscata. Nos tamen misericordia moti, volentes cum eisdem praeposito, monasterio et conventu monialium mitius agere, cupientesque regimen et gubernacionem ejusdem monasterii, conventus monialium et personarum in melius reformare, quantum in nobis est, idem monasterium et conventum monasterio et conventui ordinis Fratrum Praedicatorum in Lewairdia subjicimus, ita et taliter quod quandocunque et quocienscunque praepositus, qui nunc est aut pro tempore erit, ejusdem monasterii decesserit ac fuerit vita functus, conventus monialium in Berghim juxta ritum et observanciam regule beati Augustini unum fratrem dicti ordinis Praedicatorum ex conventu Lewairdensi, virum providum, honestum et maturum in eorum praepositum eligent, qui eidem monasterio, conventui, monialibus et personis utriusque sexus, tam in spiritualibus quam in temporalibus, praeerit ac eosdem juxta regulam beati Augustini canonice vivere faciat, nisi conventus, fratres et sorores ejusdem monasterii a regula beati Augustini ad ordinem beati Dominici ac fratrum Praedicatorum se cupiant in Domino in futurum transferri, quodque idem Monasterium de Berghim de cetero in antea dicto Monasterio Lewairdensi suberit et semper per fratres ejusdem, ut praedictum est, gubernabitur et regetur in futurum. — Et quia praesentem nostram ordinacionem perpetuis temporibus in futurum inviolatam observari ac teneri volumus, idcirco praesentes nostras literas sigilli nostri appensione duximus roborandas. — Datum in Haga parcium nostrarum Hollandie, die quarta

mensis Augusti anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo nono.

---

fol. 41 r°. N°. 58.

DEN CLOESTER TE ZANDE IN OIST-VRIESLANT.

6 Augustus 1399.

Ailbrecht etc. Doen cont allen luden, want die eerwairdighe geestelike lude, die proifst, canonicken, personen ende convente des cloesters vanden Zande in Oistvrieslant der oerden van Premonstreyt getruweliken bi ons gebleven siin ende groten schade geleden hebben van onsen vyanden, soe hebben wy om Goids willen ende om diere truwe genomen ende ontfanghen, nemen ende ontfaen in onser waernisse ende bescermenisse dat cloester, den proefst, canonicken, personen ende convent vanden Zande voirscr. ende alle hoir goide, wthove, lande ende erve, wair die gelegen siin in onsen lande van Oistvrieslant; ende geloven den selven proefst, canonicken, personen ende convente voirscr. te houden ende te starcken in horen goiden, landen, erven, wthoven ende renten, ende niet te gedoghen dat sy van yemend dair an vercort of veronrecht worden na onsen vermoghen. Item hebben ons noch ghetoent die proefst ende canonicken voirscr., dat sommige van onsen luden den Oistvriezen in tiden verleden him ende horen voirvorderen veronrecht hebben aender kercken van Pinningen, diemen mitten canonicken van horen cloester plach te regieren, die die Oistvriezen him ontweldicht hebben mit craft ende mit onrecht; wair omme wy om Goids willen ende der truwen voirscr. him weder gegeven hebben ende weder gheven die kercke van Pinningen voirscr. mit allen horen toebehoren in sulker manieren, datmen die selve kercke voirt an bewaren ende

regeren sal bi enen canonic des cloesters vanden Zande voirscr. tot alre tijt als die selve kercke open worden sal ende van ouds costumelic geweest heeft, duerende tot ewigen daghen. In orc. etc. Gegheven inden Hage upten sesten dach in Augusto anno xcix.

---

fol. 42 r°. N°. 60.

AYLOF DIE GRUTER VANDER SNEECK.

19 Augustus 1399.

Ailbrecht etc. Doen cont allen luden, dat wy om sonderlinge gunste ende trouwes aendachtes eeds ende onderdanicheit, die ons Aylof die Gruter vander Sneeck bewijst heeft, want hi nu ter tijt siin husinge beset heeft binnen der Sneeck mit Sicke sinen zwagher ende anders sinen vrienden up siins selfs cost, dat sy noch houden tot onser behoif jegens onsen vyanden; soe consenteren wy Aylof ende Sicke voirn. horen cost ende scade te verhalen up onsen vyanden in Oistvrieslant als overhorige ende meynedige lude, wair sise becraften moghen, sonder verbuernisse jegen ons dair an te doen; ende nemen desen voirscr. Aylof ende Sycken mit horen wyven ende kinderen ende haren erfnamen mit alle horen goiden, die sy nu ter tijt hebben of namaels crighen moghen, in onser bewaernisse ende bescermenisse; ende bevelen allen onsen ondersaten, ridderen, knechten ende anderen, die van ons binnen den lande van Oistvrieslant siin gegoedt, of hier namaels gegoedt sullen worden, onse Bailiuwen, Scouten, Scepenen ende allen Rechters, geestelic ende werentlic, die nu binnen onsen lande voirscr. recht voeren, of hier namaels voeren sullen, dair Aylof ende Sicke mitten personen ende horen goiden voirscr. onder geseten ende gelegen siin, himluden aen hoir lyve ende goide niet en moeyen boven reden ende recht. Ende wairt sake,

dat sy in enighe brueke of missdaet gevonden worden, wair dattet gesciede binnen onsen lande voirscr., dat is te verstaen van hogher boeten, dat sullen sy beteren bi ons ende bi onsen Rade naden recht van onsen lande voirscr., sonder ander moeynisse van enigen Ridderen, Rechters of yement anders binnen onsen lande voirscr. dair of te liden. Ende soe wie desen voirscr. personen aen lyve of aen goide moeyde boven deser bescermenisse, dat wouden wy houden ende rechten aen siin lyf ende aen siin goet. — In oirc. etc. Gegeven inden Hage upten xix^den^ dach in Augusto anno xcix.

---

fol. 42 v°. N°. 61.

DIE PRIOR VAN STAVEREN.

2 Sept. 1399.

Aelbrecht etc. Doen cont allen luden, want her Symon Michielsz., prior des cloesters van Staveren, sint der tijt dat alle onse lude van Oestergoe ende van Westergoe, geestelic ende wairlic, ons ontfinghen tot horen rechten here ende ons hulde ende trouwe lieflic ten heiligen zwoeren, bi ons getruwelic gebleven is ende groten scade om onsen wille geleden heeft, ende is noch wtlandich ende ellendich onser lande van Oistvrieslant voirscr. om onsen wille, des vele geestelike lude ende wereltlic ons wederweyndich geworden siin, meynedich ende ongehoersamich, dair sy hoir lijf ende goet jegen ons aen verbuert hebben, soe hebben wy om dier trouwen wille ende om menigen goiden dienst, die ons her Symon, die prior voirscr., gedaen heeft, ende oft God wil noch doen sal, gegeven ende gheven mit desen brieve den selven heren Symon die kercke van Oldenkerc ende dat monichuys, dat dair bi staet, mit allen horen toebehoren, geliken als in onser bailiuscap van Wagenbrugge gelegen is, onder den cloester van Sta-

veren, welke kerc ende huys onse meynedige ende ongehoersamige ondersaten jegen ons houden mit onrechte, wille ende crachte, ende geloven heren Symon voirn. inder becraftinge ons lants te hulpen ende te brenghen upter voirscr. kercke ende monichuze, lande, erve, goide ende toebehoeren, ende dair in te houden ende te starcken jegen enen ygeliken, die him dair in letten of deren wilde, ende ombieden ende bevelen onsen bailiu van Wagenbrugge, die nu ter tijt is of wesen sal, ende den abt van Sinte Odulfs cloester van Staveren, ende elken bisonder, dat sy heren Symon prior voirn. setten, houden ende starcken inder voirscr. kercke, monichuze ende horen toebehoren, ende niet en gedogen dat die selve her Symon van yemende, het sy onse vyande of ander lude, inder voirscr. kercke, huze ende toebehoren behindert, belet of gemoeyt worde. Gegeven inden Hage upten anderen dach in Septembri anno xcix.

---

fol. 43 r. N°. 62.

DEN PRIOR VAN LUDINGAKERCKE.

2 Sept. 1399.

Item upten anderen dach in Septembri anno ut supra gaf miin lieve here die Hertoge heren Symon, prior tot Ludingakercke, die kercke tot Mennerdisga mitten huze ende renten, alst den cloester van Ludingakercke toebehoert mit eenre hofstede, gelegen tot Herlingen, toebehoerende oude Zybrant, convers des selven cloosters, gelikerwijs die jegens mynen here verbuert siin, ende die brieve dair of inhouden in alre manieren, als dese voirscr. brieve roerende den prior van Staveren inhout.

---

fol. 43 r°. N°. 63.

HEREN GODEVAIRT, VICARIUS TOT WOUDRICHEM.

2 Sept. 1399.

Item upten selven dach ende int jair voirscr. gaf miin lieve here die Hertoge heren Godevairt, vicarius tot Woldrinchem, enen outair, gelegen inder kercke tot Woldrinchem, geheten Beghinen provende, ende een outaer gelegen tot Oisterberen, geheten Bobinga provende, mit sulken nutscippe als dair toe behorende, dair die brieve, die hi dair of heeft, oic in alre manieren inhouden, als dese voirscr. brieve roerende den prior van Staveren inhout.

---

fol. 43 r°. N°. 64.

HEREN FOYE VAN DOCHEM

1 Sept. 1399.

Ailbrecht etc. Doen cont allen luden, want Her Foye van Dochem, Ridder, menighen anxt ende zware schade om onsen wille geleden heeft, ende getrouwelic bi ons is gebleven zint der tijt dat hi mit onsen ghemenen landen van Oestergoe ende van Westergoe ons ontfinc tot sinen rechten lansheere, ende hulde ende trouwe zwoer; soe hebben wy om dier trouwen wille ende voir sinen schade ende anders om menighen goiden dienst, die hi ons gedaen heeft, ende oft God wil noch doen sal, him ge- gheven ende gheven mit desen brieve die helfte van Dongeradeel, alsoe alst gelegen is in Oestergoe uptie Lauwers, mit alle heerlichede hoge ende lage, mitten giften vanden kercken, mitten winde vander muelen, mitten forfeyten, brueken, boeten, vervallen ende toebehoren, als dat gelegen is, behoudeliken ons onsen clocken slach ende dienst van onsen luden binnen der voirscr. heerlichede wonende, ons te dienen ende te volghen binnen

onsen lande van Oistvrieslant, tot alre tijt als sy des van ons of van onser wegen vermaent sullen worden, oic mede onser bede ende scattinge, wanneer ons die van onsen lande van Oistvrieslant gegeven sullen worden; ende dat Her Feye voirscr. ende sijn nacomelinge tot ghenen tiden onthouden en sullen up sinen sloten ende binnen der heerlichede vander helfte van Dongeradeel voirscr. onse vyande, ballinge, bruekige of voirvluchtige lude jegens ons; mair waer dat sake, dat enige bruekige of voervluchtige lude wt onsen lande van Oistvrieslant quamen binnen der voirscr. heerlichede van Dongeradeel ende dair vervolcht ende besaect worden vanden ghenen dien missdaen ware, die sake sal Her Foye voirscr. of siin scout of rechter aldair van siinre wegen berechten nader hantvesten, die wy onsen ghemenen lande van Oistvrieslant gheven sullen; ende soe wes profijt dat dair of comt, sal onse bailiu van onser wegen of upbueren die een helft, ende Her Foye voirn. die ander helft; ende wair dat sake dat yement bruecte binnen der heerlichede voirscr. ende voirvluchtich worde binnen onsen lande van Oistvrieslant, het ware in steden of in dorpen, ende dair besaect worde ende vervolcht vanden ghenen dien missdaen ware, die sake soudemen bi onsen Bailiu of Rechter berechten naden recht van onsen lande voirscr.; ende wes dair of quame, dair soude onse Bailiu of Rechter tot onser behoif of hebben die een helft, ende Her Foye voirscr. die ander helfte; ende die voirscr. heerlichede ende goide sal Her Foye voirscr. ende siin nacomelinge houden van ons ende van onsen nacomelingen tot enen rechten lien naden rechte van onsen lande van Hollant, ende hebben him die alsoe verliet; ende des heeft Her Foye voirscr. ons hulde ende manscip gedaen, ende lijflic ten heiligen gesworen, als een man sinen rechten here sculdich is te doen. In orc. etc. Gegeven inden Hage upten eersten dach in Septembri anno xcix.

fol. 43 v°. N°. 65.

JOUKA DOYNGA.

1 Sept. 1399.

Ailbrecht etc. Doen cont allen luden, want Joucka Doeynga menigen anxt ende zwaren schade om onsen willen geleden heeft, ende getrouweliken bi ons gebleven is sint der tijt dat hi mit onsen gemenen lande van Oistergoe ende van Westergoe ons ontfinc tot sinen rechten lantshere, ende hulde ende trouwe zwoer; soe hebben wy om dier trouwen wille ende voir sinen schade ende anders om menigen trouwen dienst, die hi om onsen wille gedaen heeft, ende oft God wil noch doen sal, gegeven ende gheven mit desen brieve onse dorpen van Yrntzom ende van Aelsom, gelegen in Oistvrieslant, in sulker manieren dat die selve Joucka hebben sal inden dorpe van Yrntzom alle heerlichede, hoge ende lage, ende inden dorp van Aelsom ambocht heerscip ende dagelicsce gerechte, geliken onse manne ende ambochtsheren in Hollant ende in onser bailiuscip van Riinlant hebben, mitten giften vanden kercken, mitten winde vander muelen, mitten forfeyten, brueken, boeten, vervallen ende toebehoren, als sy dair gelegen siin, behoudeliken ons onsen clockenslach ende dienste van onsen luden, binnen der voirscr. heerlichede ende dorpe wonende, ons te dienen ende te volghen binnen onsen lande van Oistvrieslant, tot alre tijt als sy des van ons of van onser wegen vermaent sullen worden, oic mede onse bede enz. [1]).

Gegeven inden Hage upten eersten dach in Septembri anno xcix.

---

1) Deze Giftbrief is voorts geheel gelijk aan den voorgaanden, N°. 64, voor Heer Foye van Dochem, en daarom hier niet verder opgenomen.

fol. 44 v°. N° 66.

HER ASIGO VAN PELLENZE.

4 Sept. 1399.

Gegeven „die ambochtheerscip ende dagelicsche gerechte van der stede van Bodelswairt ende van den dorpe van Panrega."

Hoofdzakelijk van denzelfden inhoud, en het slot als de Giftbrief aan G. van Cammingha N°. 52, komende het leen na zijn dood aan zijn zoon of dochter.

---

fol. 44 v°. N°. 67.

BAUBO VAN SAUWERT.

4 Sept. 1399.

Gegeven „die ambochtsheerschip ende dagelicsche gerechte van den dorpe van Oldega."

Als boven, zonder de laatste bepaling.

---

fol. 45 v°. N°. 69*a*.

SCOLTA LACKAMA.

4 Sept. 1399.

Gegeven „die ambochtheerscip ende dagelicsche gerechte van Pieterbierim en Wynaldem."

Als boven.

---

fol. 45 v°. N°. 69*b*.

GALTIKA ANINGE.

4 Sept. 1399.

Item upten dach ende int jair voirscr. verlyede miin lieve here die Hertoge ende verleende Galtika Aninge die ambochtheerscip ende dagelicsce gerecht van Werwoude

mit sinen toebehoren, in alre manieren ende tot sulken lien, als die voirscr. brief inhout.

---

fol. 45 v°. N°. 69 *c.*

HEREN TYAIRT WALTHA.

4 Sept. 1399.

Item noch upten dach ende int jair voirscr. verlyede ende verleende miin here die Hertoge heren Tyairt Waltha, Ridder, die ambochtheerscip ende dagelicsche gerechte vanden dorpen van Korwaird ende Kercweer, mit sinen toebehoren, in alre manieren als die voirscr. brief inhout.

---

fol. 46 r°. N°. 71.

HER JAN GHERRIJTSZ. PRIESTER.

1 Sept. 1399.

Ailbrecht etc. Doen cont allen luden, dat wy gegeven hebben ende gheven puerlic om Goids willen heren Jan Gherrijtsz. Priester een vicarie gelegen inder kercken te Nyenlande in Oistvrieslant, ende laetste open wort by dode heren Zyvaerts, laetste vicarius der voirscr. vicarien, mit sulken renten, nutscip ende profijt, als dair toebehoirt, ende ander vicarii voir dese tijt gehadt hebben; ende ombieden ende bevelen den Prochipaep up Nyenlande ende anders den ghemenen bueren vander selver prochien, dat sy heren Jan Gherrijtsz. voirn. ontfaen toter voirscr. vicarien, ende him die laten verdienen bi him selven of bi enen anderen wittachtigen Priester, ende him wtreiken ende doen wtreiken ende ontfaen al sulke renten, nutscip ende profijt, als toter voirscr. vicarien behoren, tot sulken tiden ende terminen als gewoenliken is, siin leven lang. In orc. etc. Gegeven inden Hage omtrent den eersten dach in Septembri anno xcix.

---

fol. 46 r°. N°. 72.

HER AYLOF WILLEMSZ. PRIESTER.

18 Sept. 1399.

Ailbrecht etc. Doen cont allen luden, dat wy gegeven hebben ende gheven puerlic om Goids willen heren Aylof Willemsz., cappelaen binnen der kercken van Bodelswaert in Oistvrieslant, een vicarie gelegen binnen der selver kercken ende laetste open wort bi dode heren Auko vicarius der selver vicarien, mit sulken renten, nutscip ende profijt als dair toe behoirt, ende ander vicarij voir dese tijt gehadt hebben, welke vicarie nu ter tijt mit onrecht besit ende gebruuct her Zyvert, Priester, onse meynedige ende ongehoersamige ondersate.

Item hebben wy noch gegeven den voirn. heren Aylof Willemsz. een ander vicarie, gelegen in Abbaga, mit sulken renten ende profijt als dair toe behoirt; ende ombieden ende bevelen den Prochipapen vanden voirscr. kercken ende anders den ghemenen bueren binnen den selven prochien wonende, dat sy heren Aylof voirn. ontfaen toten voirscr. vicarien, en him die laten verdienen by him selven oft bi enen anderen wittachtigen Priester, ende him wtreiken ende doen wtreiken ende ontfaen alsulcke renten, nutscip ende profijt als toten voirscr. vicarien behoren, tot sulken tiden ende terminen als gewoenlic is, siin leven lanc. In orc. etc. Gegeven inden Hage sDonredages na sinte Lambrechts dach anno xcix.

---

fol. 46 v°. N°. 73.

HER FRANSCISCE REYNERSZ. PRIESTER.

19 Sept. 1399.

Ailbrecht etc. Doen cont allen luden, dat wy gegeven hebben ende geven puerlic om Goids willen heren Francis-

cen Reynersz., geprovent ter Sneeck in Oistvrieslant, een vicarie gelegen binnen der kercken van Drunrijp ende open geworden is vermits der resignacien heren Ellens, die nu ter tijt cureyt is in Wilsrijp. Item hebben wy noch gegeven den voirn. heren Franciscen een ander vicarie, gelegen in die kercke van Langwerre, die open geworden is bi dode heren Ysebrants, mit sulken renten, nutscippen ende profijt als toten voirscr. vicarien toebehoren. Ende ombieden ende bevelen den Prochipapen vanden voirscr. kercken ende anders den ghemenen bueren, binnen denselven prochien wonende, datsi heren Francisce voirn. ontfaen totten voirscr. vicarien, ende hem die laten verdienen bi hem selven of bi enen anderen wittachtigen Priester, ende hem wtreiken ende doen wtreiken ende ontfaen al sulke renten, nutscip ende profijt als toten voirscr. vicarien behoren, tot sulken tide ende terminen als gewoenliken is, siin leven lanc. In orc. etc. Gegeven inden Hage upten xix^{ten} dach van Septembri anno xcix.

---

fol. 46 v°. N°. 74.

PRINSEL GEGEVEN DIE BAKEN OMTRENT STAVEREN.

9 November 1399.

Ailbrecht etc. Doen cond allen luden, dat wy om diensts wille, die ons Prinsel onse stalwaerder langhe tijt gedaen heeft ende noch doen mach, den selven Prinsel gegeven hebben ende gheven mit desen brieve sulke baken als nu ter tijt staen, of diemen noch setten sal opten water ende stroem omtrent onser stede van Staveren, mit alle nutscip ende profijt, die dair toe staet ende behorende is; ende ombieden onsen getrouwen Scout, Scepenen ende Rade onser stede van Staveren, onse Rentemeesters van Oestvrieslant ende anders onsen dienstluden

ende ondersaten vanden selven onsen lande, die nu sijn of namels wesen sullen, ende elken bisonder, dat sy Prinsel onsen stalwaerder ende huusgesinde voirn., of den ghenen dien hi die voirscr. baken bevelen sal, die selve baken mit allen horen nutscip ende profijt rustelike laten hebben ende gebruken, sonder him enigen hinder of moeyenisse dair aen te doen of te laten gheschien van yemande: behoudelic dat Prinsel voirn. dese baken op sijns selfs cost sal doen steken ende houden tot allen steden omtrent Staveren, als dat noot ende behoirlic wesen sal; ende waer yemant, die den selven Prinsel, of den ghenen dien hi dese baken bevelen sal, hier en boven enigen hinder of moeyenisse dair an dede, dat wilden wy houden aen dien ende verhalen, als aen den ghenen die ons van onser heerlichede vercorten ende verminderen wilde. Dit sal gedueren Prinsels voirscr. leven lang. In orc. etc. Gegeven in Voirne opten neghenden dach in Novembri A°. xcix.

---

fol. 47 r°. N°. 75 *a*.

HEREN DIRC WALTHA.

3 April 1400.

Ailbrecht etc. Doen cont allen luden, want her Dirc Waltha, Ridder, menigen anxt ende zwaren scade om onsen wille geleden heeft, ende trouweliken bi ons gebleven is sint der tijt, dat hi mit onsen ghemenen landen van Oestergoe ende van Westergoe ons ontfinc tot sinen rechten lantshere, ende hulde ende trouwe zwoer; soe hebben wy om dier trouwen wille ende voir sinen scade ende anders om menigen goiden dienst, die hi ons gedaen heeft, ende oft God wil noch doen sal, him gegeven ende gheven mit desen brieve onse dorpen van Kercweer, Mackinge, Coernwairt, Sudringe, Alingwere ende Exmora,

alsoe als die in Westergoe gelegen siin, mit alle heerlichede [1]) enz.

Gegeven inden Hage upten derden dach in Aprille A°. xcix, naden lope van onsen Hove.

---

fol. 47 v°. N°. 75 *b*.

BAUBO ZUWAIRT.

3 April 1400.

Item upten derden dach in Aprille, anno ut supra, gaf miin here die Hertoge Baubo Zuwairt die vry heerlichede van den dorpen hier na gescreven, als: Peinimghem, Kemswert ende van Oldega mit horen toebehoren, in alre manieren als die brieve voirscr. roerende heren Dirc Waltha inhouden ende begripen.

---

fol. 47 v°. N°. 75 *c*.

SCOLTA LAECKAMA.

3 April 1400.

Item upten dach ende int jair voirscr. gaf miin here die Hertoge Scolta Laeckama die vry heerlichede vanden dorpen hier na gescreven, als: Pieterbierim, Wynalden, Sexbirim, Mennertsga, Mennaldem, Op die Rijp ende Boxim, te houden van mynen [here] ten rechten lien, mit horen toebehoren, in alre manieren als die brieve voirscr. clairlike inhouden ende begripen.

---

fol. 47 v°. N°. 75 *d*.

GOIDSCALC HESSELINGE.

3 April 1400.

Item noch upten dach ende int jair voirscr. gaf miin here die Hertoge Goidscalc Hesselinge die vry heerlicheit

---

1) Voorts in alles gelijk aan den Giftbrief aan Foye van Dochem, N°. 64.

vanden dorpen hier na gescreven, als: Tyedmarim, Oisterberim, Tzomgum, Vraenker, Cutynghim, Mydlim, Ludingkerc, Heerbadigim, Achlim ende Hitsim mit horen toebehoren, te houden van minen here ten rechten lien, dair die brieve of inhouden van woirde tot woirde als die brieve voirscr.

---

fol. 47 v°. N°. 75*e*.

HEREN AZIGO VAN PELLENZEE.

13 April 1400.

Item noch upten dach ende int jair voirscr. gaf miin here die Hertoge heren Azigo van Pellenze die vry heerlichede van Hichtim, Burchwert, Hertwert, Witmerzim, Aeldrum ende Enpanraga in alre manieren als voirscr. is.

---

fol. 48 r°. N°. 76.

HEREN TAKE CUREYT VAN BODELSWAIRT.

13 April 1400.

Ailbrecht etc. Doen cont allen luden, want dat cloester ende monicken van Oudecloester in onsen lande van Oistvrieslant, seder die tijt dat wy vanden selven onsen lande gehult ende ontfaen worden tot enen rechten lantshere, jegens ons gedaen hebben ende wederwendich geworden siin mit anderen onsen vyanden den Oistvriesen, dair sy hoir goide mit recht jegens ons om verbuert hebben; soe hebben wy om Goids willen ende om sonderlinge truwe, die ons her Take, Cureyt van Bodelswairt, bewijst heeft, den selven heren Take gegeven ende gheven mit desen brieve Oga Clast, anders geheten Oga Capelle, gelegen inder prochien van Bodelswairt, mit allen renten, goiden ende profite dair toe behorende, gelikerwijs als die den

voirscr. cloester ende monicken toe te behoren plagen, die her Take voirn. hebben, besitten ende gebruken sal siin leven lanc, ende verdienen of doen verdienen bi enen anderen priester, als behoirlic ende costumelic is. — In orc. etc. Gegeven inden Hage, upten xij^{den} dach in Aprille anno xcix, naden lope van onsen Hove.

---

fol. 48 r°. N°. 78.

NYCOLAUS GHERAERDI.

24 April 1400.

Reverendo in Christo patri ac consanguineo nostro dilecto, domino Frederico Episcopo nec non Praeposito et Archidiacono Trajectensi aut eorum vicariis et officialibus ac loca tenentibus, seu aliis ad quos id pertinet seu pertinere possit de jure seu consuetudine, et cuilibet eorum in solidum, Albertus Dei gratia comes Palatinus regie majestatis, Bavarie dux, comes Hannonie, Hollandie, Zelandie et dominus Frisie salutem. Ad ecclesiam parochialem ville de Vosnichum parcium nostrarum Oistfriesie, nostre collacioni seu praesentacioni de jure spectantem, vacantem ad praesens per liberam resignacionem novissimi rectoris ejusdem seu alias quovis modo, discretum virum Nycholaum filium Gherardi, clientem Trajectensis dyocesis, cui eandem pure et simpliciter propter Deum contulimus et praesentibus conferimus, vobis tenore praesencium praesentamus, rogantes cum eo et pro eo, quatenus praefatum Nycholaum in dictam ecclesiam instituere et curam animarum custodiamque reliquiarum ejusdem sibi committere prout ad vos spectet, ac eidem Nycolao de universis redditibus, fructibus, provencionibus, obvencionibus, juribus et emolumentis sibi debitis, prout predecessores sui actenus habere consueverunt, responderi committere velitis

suis loco ac tempore oportunis. — In cujus rei testimonium sigillum nostrum praesentibus est appensum. Datum in Haga vicesima quarta die mensis Aprilis anno Domini millesemo quadringentesimo.

---

fol. 48 v°. N°. 79.

WILLEM VLISTMAN.

11 November 1400.

Ailbrecht etc. Doen cont allen luden, want Ysselt Clais Dircx zoens dochter getogen is mitter wone wt onsen lande onder onse vyande die Oistvriezen, dair sy hoir lijf ende hoir goet jegens ons aen verbuert heeft, soe hebben wy dair om gegeven ende gheven mit desen brieve Willem Vlistman, om dienst wille die hi ons gedaen heeft, ende groten schade die hi in onsen dienste geleden heeft, ende om dat hi ons binnen onser stede van Staveren op siins selfs coste dienen sal mit vier gewapent, tusschen dit ende sinte Jans dage tot Midzomer naistcomende, die husinge mitten kelner ende mitten erve, alsoe groot ende alsoe cleyne als hair die toebehoren plach, ende gelegen is up Osendorp up tnoertende van Staveren, tot enen vrien eygen; ende geloven voir ons ende voir onsen nacomelingen Willem voirscr. ende sinen nacomelingen inder voirscr. husinge ende erve te houden ende te starcken jegens enen ygeliken, die him dair in hinderen of moeyen wilde; ende ombieden ende bevelen onsen capiteynen, rentemeester ende scoute van Staveren, die nu siin of namaels wesen sullen, dat sy Willem voirscr. inder husinge ende erve voirscr. houden ende starcken jegens enen ygeliken tot ewigen dagen. In orc. etc. Gegeven inden Hage up sinte Martijns dach inden winter anno xiiij^{c}.

---

fol. 48 r°. N°. 80.

HERMAN HOWENPE.

7 December 1400.

Ailbrecht etc. Doen cont allen luden, dat wy om diensts wille, die ons Herman Howenpe gedaen heeft ende noch doen mach, den selven Herman gegeven hebben ende gheven mit desen brieve sulke heerlichede ende goede, als hier na gescreven staen, dats te weten een huys ende hofstat mit horen toebehoren, gelegen binnen onser stede van Dochem, ende nu ter tijt besit Alteka van Dochem, die siin lijf ende goet jegens ons verbuert heeft, ende ons meynedich ende ongehoersamich geworden is. — Item een eylant, geheten Moenkelangenoe ende Bercmeroe, gelegen tusschen der Lauwers ende der Wester Eem, mit alle heerlichede, hoge ende lage, ende mit allen sinen toebehoren, behoudeliken dat Herman voirscr. ende siin nacomelinge tot ghenen tiden onthouden en sullen binnen den voirscr. heerlicheden onse vyande, ballinge, voirvluchtige lude of bruekige jegens ons; ende dese voirscr. heerlichede ende goede sal Herman voirscr. ende siin nacomelinge houden van ons ende van onsen nacomelingen tot enen rechten lien. In orc. etc. Gegeven inden Hage up onser Vrouwen avont Concepcio anno xiiij^{c}.

---

fol. 49 r°. N°. 81.

EVERAERT DOEDINGA.

17 Mei 1401.

Aelbrecht etc. Doen cont allen luden, want Everaert Doedinga menigen anxte ende swaren scade om onsen wille geleden heeft, ende getrouwelic gebleven is bi ons sint der tijt dat hi mit onsen ghemenen lande van Oester-

suis loco ac tempore oportunis. — In cujus rei testimonium sigillum nostrum praesentibus est appensum. Datum in Haga vicesima quarta die mensis Aprilis anno Domini millesemo quadringentesimo.

---

fol. 48 v°. N°. 79.

WILLEM VLISTMAN.

11 November 1400.

Ailbrecht etc. Doen cont allen luden, want Ysselt Clais Dircx zoens dochter getogen is mitter wone wt onsen lande onder onse vyande die Oistvriezen, dair sy hoir lijf ende hoir goet jegens ons aen verbuert heeft, soe hebben wy dair om gegeven ende gheven mit desen brieve Willem Vlistman, om dienst wille die hi ons gedaen heeft, ende groten schade die hi in onsen dienste geleden heeft, ende om dat hi ons binnen onser stede van Staveren op siins selfs coste dienen sal mit vier gewapent, tusschen dit ende sinte Jans dage tot Midzomer naistcomende, die husinge mitten kelner ende mitten erve, alsoe groot ende alsoe cleyne als hair die toebehoren plach, ende gelegen is up Osendorp up tnoertende van Staveren, tot enen vrien eygen; ende geloven voir ons ende voir onsen nacomelingen Willem voirscr. ende sinen nacomelingen inder voirscr. husinge ende erve te houden ende te starcken jegens enen ygeliken, die him dair in hinderen of moeyen wilde; ende ombieden ende bevelen onsen capiteynen, rentemeester ende scoute van Staveren, die nu siin of namaels wesen sullen, dat sy Willem voirscr. inder husinge ende erve voirscr. houden ende starcken jegens enen ygeliken tot ewigen dagen. In orc. etc. Gegeven inden Hage up sinte Martijns dach inden winter anno xiiij^{c}.

---

fol. 48 r°. N°. 80.

HERMAN HOWENPE.

7 December 1400.

Ailbrecht etc. Doen cont allen luden, dat wy om diensts wille, die ons Herman Howenpe gedaen heeft ende noch doen mach, den selven Herman gegeven hebben ende gheven mit desen brieve sulke heerlichede ende goede, als hier na gescreven staen, dats te weten een huys ende hofstat mit horen toebehoren, gelegen binnen onser stede van Dochem, ende nu ter tijt besit Alteka van Dochem, die siin lijf ende goet jegens ons verbuert heeft, ende ons meynedich ende ongehoersamich geworden is. — Item een eylant, geheten Moenkelangenoe ende Bercmeroe, gelegen tusschen der Lauwers ende der Wester Eem, mit alle heerlichede, hoge ende lage, ende mit allen sinen toebehoren, behoudeliken dat Herman voirscr. ende siin nacomelinge tot ghenen tiden onthouden en sullen binnen den voirscr. heerlicheden onse vyande, ballinge, voirvluchtige lude of bruekige jegens ons; ende dese voirscr. heerlichede ende goede sal Herman voirscr. ende siin nacomelinge houden van ons ende van onsen nacomelingen tot enen rechten lien. In orc. etc. Gegeven inden Hage up onser Vrouwen avont Concepcio anno xiiij^{c}.

---

fol. 49 r°. N°. 81.

EVERAERT DOEDINGA.

17 Mei 1401.

Aelbrecht etc. Doen cont allen luden, want Everaert Doedinga menigen anxte ende swaren scade om onsen wille geleden heeft, ende getrouwelic gebleven is bi ons sint der tijt dat hi mit onsen ghemenen lande van Oester-

goe ende van Westergoe ons ontfinc tot sinen rechten lantshere, ende hulde ende trouwe zwoer, soe hebben wy om dier trouwen wille ende voir sinen scade ende anders om menigen goeden dienst, die hi ons gedaen heeft, ende noch oft God wille doen sal, gegeven ende gheven mit desen brieve onse dorpen van Yrntzom ende van Aelsem, gelegen in Oistvrieslant, in sulker manieren dat die selve Everaert hebben sal inden voirscr. dorpen ambochtsheerscip ende dagelicsce gerechte, geliken onse manne ende ambochtsheren in Hollant ende in onser bailiuscip van Riinlant hebben, te houden van ons ende van onsen nacomelingen Everaert voirn. ende sinen nacomelingen tot enen rechten lien, naden rechte van onsen lande van Hollant; ende hebben him die voirscr. dorpen alsoe verliet, ende dez heeft hi ons weder hulde ende manscip gedaen, ende lijflic ten heiligen gesworen, als een lienmanne sinen rechten here sculdich is te doen. — In orc. etc. Gegeven inden Hage upten xvij^{sten} dach in Meye anno xiiij^{c} ende een.

---

fol. 49 r°. N°. 82.

REYNER EPPINGA.

18 Mei 1401.

Ailbrecht etc. Doen cont allen luden, want Reyner Eppinga van Werlds, onse ondersate wt Oistvrieslant, dat selve onse lant van Oistvrieslant ende alle siin goide om onsen wille gerwmt heeft, doe ons dat lant wederweyndich wert, ende ons oic getrouwe gebleven is sint dat hi ons ontfinc tot sinen rechten lantshere, soe hebben wy him gegeven ende gheven mit desen brieve een monichws, geheten Jaringehws, mit zestien morgen lants dair toe behorende, welc huys gelegen is tot Werlds ende nu ter tijt gebruyct dat cloester tot Heumelom, welc cloester

ende monicken dair toebehorende hoir lijf ende goet jegens ons verbuert hebben, alsoe als sy ons wederweyndich geworden siin; ende dit voirscr. huys ende zestien morgen lants voirscr. sal Reyner Eppinga houden van ons ende van onsen nacomelingen, hi en siin nacomelinge, tot enen rechten lien. — In orc. etc. Gegeven inden Hage upten xvijden dach in Meye anno xiiijc ende een.

---

fol. 49 v°. N°. 83.

BERNT VAN PELLENZE.

23 Mei 1401.

Ailbrecht etc. Doen cont allen luden, dat wy sulke besterfnisse van eyghenen goeden, die wy gegeven hadden in Oistvrieslant heren Azigo van Pellenze, als bestorven is bi dode dez selven heren Azigen op Barnt sinen broeder, den selven Bernt geconfirmeert hebben ende confirmeren mit desen brieve, na inhouden der brieve die wy heren Azige dair of gegeven hadden; oic mede hebben wy den selven Bernt verliet ende verlien mit desen brieve alsulke liengoide, als wy heren Azigo voirn. in Oistvrieslant gegeven hadden, ende hi van ons te lien hilt, die up Bernt voirscr. verstorven siin na inhout der brieve voirscr., te houden van ons ende van onsen nacomelingen, Bernt voirn. ende siin nacomelinge, tot sulken lien ende recht, als die selve brieve dair of inhouden ende begripen. In orc. etc. Gegeven inden Hage upten xxiijsten dach in Meye anno mcccc ende een.

---

fol. 49 v°. N°. 84.

VOLKIER TOLNER.

12 October 1401.

Ailbrecht etc. Doen cont allen luden, dat wy om

beden wille van sonderlingen vrienden gegeven ende geoerloeft hebben, gheven ende oirloven mit desen brieve Volkier tolnair, dat hi siin tollen binnen onser stede van Staveren hebben, gebruken ende houden sal, mit sulken profite ende nutscip als dair toe staet, ende hi voirtijts gehadt heeft, na inhouden sulker brieve als hi dair of heeft, behoudeliken dat onse steden ende onderzate, die vry varen voir onse tollen van Hollant ende van Zeelant, dez geliken tot Staveren vry varen ende keren sullen; ende ombieden ende bevelen onsen capiteynen, scout, scepenen ende rade van Staveren, die nu siin of namaels wesen sullen, dat sy Volkier voirn. siin tollen voirscr. laten hebben, gebruken ende houden als voirscr. is, sonder him enigen hinder of moeynisse dair in te doen of te laten gescien in eniger wijs. — In orc. etc. Gegeven inden Hage upten xij^{sten} dach in Octobri anno mcccc ende een.

---

fol. 49 v°. — 50 v°. N°. 85.

DIE VREDEBRIEF, DIE MIIN HERE DEN OISTVRIEZEN GEGEVEN HEEFT.

30 Sept. 1401.

Aelbrecht etc. Doen cont allen luden, dat wy voir ons ende alle onsse lande, ondersate ende hulpere gegeven hebben ende gheven mit desen brieve den Oistvriezen van Oistergoe ende van Westergoe ende allen horen hulperen enen goiden, vasten ende gestaden vrede, in sulker manieren ende up sulke vorwairden als hierna gescreven staet. Inden eersten soe sal die stat van Staveren ons toebehoren, ende sullen dair here of bliven, ende die sal mit ons bevreedt wesen, ende wy sullense mogen betymmeren tot onsen wille, wtgeset datmen dat cloester noch den werf tot Sinte Odulfs niet bevesten noch betymmeren

en sal van geenre zide binnen desen vrede, dat is te weten van onser of vander Vriezen zide, ende die stat van Staveren ende poirteren van Staveren sullen gebruken alsulker brieve ende handvesten, als sy hadden inden jair van zes ende tnegentich lestleden ende noch hebben. Dez geliken sullen mitten Oistvriezen bevreet wesen die vander Scellinge, Amelant, Grint ende anders die Vriesche eylande, ende voirt alle der Vriezen hulpere, dat is te virstaen, die van Groeningen ende alle die Ommelande, ende alle die ghene die inden Vriesschen palen wonen tusschen der Weser ende der Lennen. Item soe en sal nyement van onsen onderzaten vorder varen in Oistvrieslant dan tot drien steden, dat is te weten up Harich, tot Harlingen ende tot Holwairt; ende dez geliken soe en sullen die Vriezen niet meer steden versoeken in onsen landen dan Amsterdam, Hoirne ende Enchuzen; ende wie vorder voere, dat wair op him selven; wtgeset onse poirtere ende lude van Staveren, die sullen mogen varen ende keren alle Vrieslant doer, dairs him genoegen sal, sonder tollen of anders enigerhande ongelt te gheven. Ende dez gelijcx sullen die Vriezen mogen varen ende keren binnen Staveren, alst him genoegen sal, hoer marcte, comanscippe ende boitscippe te doen als redelic is, sonder tollen of anders enigerhande ongelt te gheven. Oic mede sullen die Vriesen mogen varen ende keren doer Muden die Vecht op, alst him genoecht. Item wair dat sake dat enich ongeval gesciede aen enich van beiden siden, het wair van goets schade, van wondinghe of van doetslage, dair en soude dese vrede niet mede gebroken wesen, mar dat soudmen rechten na alsulken recht als inden lande gewoenlic wair, dair die sake geschiede. Item sal alle man, oic wair hi geseten is, siin goide, soe wair sy gelegen siin, vrilich ende veylich gebruken, als hi ende siin voirvaderen in voirtiden gedaen hebben. Item sullen alle die ghene, die wt Oistvrieslant gerwmt siin,

alle die ghene die wt Staveren gerwmt siin, die Abt van Staveren ende alle die ghene, die den cloester tot Sinte Odulfs toebehoren, vry ende veylich weder comen op hoir goet buten ende binnen Staveren, oic wairt gelegen is, alse zijt nu inder tijt vinden sullen, ende dat vrylic te gebruken, als sy in voirtiden gedaen hebben. Ende wairt dat enige goide vercoft of wech gegeven waren, het sy husinge, erve of ander goide, dair sal alle man aen beiden siden weder op comen sonder enigerhande commer, die dair op gedaen mach wesen; mer huze die neder geworpen of wech gebroken siin, of erve dat wech gegraven is, dat sal quyt wesen, ende die erve sullen sy weder aentasten, alsoe sy die vinden. Item wair dat sake, dat yement vanden Vriezen in onsen lande lantroeringe dede van noits weder of scepe verlore, of dat yement van onsen onderzaten lantroeringe dede in Oistvrieslant van noits weder of scepe aldair verlore, die soude veilich wesen siins liifs ende siins goets, siin goide te hemelen, te gebruken ende van dair te voeren. — Dese vrede sal ingaen op sinte Gallus dach naist comende, ende gedueren dair na vijf jair lanc, ende sal verstrecken ende in siinre machte wesen te lande ende te watere, te steden ende te dorpen, van elker zide ende hoir hulperen, in allen landen, dair onse ondersate ende die Vriezen ende hulpere van beiden ziden mogen vergaderen.

Ende want wy Hertoge Ailbrecht voirscr. desen vrede ende voirwairde voirscr. voir ons ende alle onse lande, onderzate ende hulpere vaste ende gestade houden willen, gelijc voirscr. staet, soe hebben wy van onser rechter wetentheit onsen segel an desen brieve doen hangen, ende hebben om die meerre sekerhede gebeden ende bevolen onsen lieven zoen, den Grave van Oistervant, ende onsen getruwen steden, alse Dordrecht, Hairlem, Leyden ende Aemstelredam, dat sy desen vrede ende vorwairden mit ons vestigen ende desen brief mit ons besegelen wil-

len; ende wy Willem van Beyeren, van Henegau ende van Hollant, bider genade Goids Grave van Oistervant ende here van Althena; ende wy steden, als Dordrecht, Hairlem, Leyden ende Aemsterdam, hebben om beden ende geboits wille ons liefs heren ende ons dez Graven van Oistervant vaders in getugenisse der wairheit vanden vrede ende vorwairden voirscr. onse segelen an desen brief gehangen na onsen lieven here voirscr. — Gegeven inden Hage upten lesten dach in Septembri int jair ons Heren dusent vierhondert ende een.

---

fol. 51 v°. N°. 87.

SYBRANT EPPINGES VERSOECT.

6 October 1402.

Ailbrecht etc. Doen condt allen luden, want ons Reyner Eppinga van Werlds, dien God salich ghedencken moet, menighen truwen dienst in voirleden tide ghedaen heeft, den welken wi ghegheven hebben tot enen rechten lyen, voir ons ende onsen nacomelingen, him ende sinen nacomelingen, een monichuys, gheheten Jaringhuys, mit sestien morghen lants dair toe behorende; van welken goede voirscr. wi eens virsoecs lyen van Sybrant Eppinges sinen kinde binnen sinen jaren tot dien tide toe dat selve mondich wart, niet tyeghens ons ende onsen nacomelingen te versuimen noch te verboren. In kennisse etc. Ghegeven inden Hage opten vi^{ten} dach van Octobri int jair ons Heren dusent cccc^{c} ende twee.

---

fol. 51 v°. N°. 88.

VREDERICK ENDE STEVEN VANDER SNEKA, GHEBROEDERE.

25 Augustus 1403.

Ailbrecht etc. Doen cond allen luden, dat wy om diensts wille, die ons Vrederick ende Steven vander Sneka, gebroedere, onse dienere ende huysgesinde gedaen hebben ende noch doen mogen, den selven Vrederic ende Steven gegeven hebben ende geven mit desen brieve dat clercambocht van onser stede van Staveren, mit allen profite ende nutscip als dair toe behoirt, ende ander clercken tot hair toe dairof gehat hebben; ende ombieden ende bevelen onse capiteyns, scout, scepenen ende rade onser stede van Staveren, die nu siin of namels wesen sullen, dat si den voirscr. Vrederick ende Steven, of den ghenen dien si dat voirscr. clercambocht bevelen sullen, dat selve clercambocht rusteliken laten gebruken, ende him dair of doen hebben alle profijt ende nutscip dair toe behorende als voirscr. is, sonder him enigen hinder of letsel dair aen te doen; ende wair yemant die him hierenboven enigen hinder of letsel dair aen dede, dat wilden wy houden ende virhalen aen dien, als aen den ghenen die ons van onser heerlicheit verminderen wilde; dat sal gedueren Vrederics ende Stevens voirscr. leven lang. Ende soe wie van him beyden den anderen virleeft, die sal dat clercambocht voirscr. alleen hebben ende gebruken also lange als hi leven sal. In oirconde etc. Gegeven tot Egmonde des anderen dages na sinte Bertelmeus dach, int jair ons Heren dusent vierhondert ende drie.

WOORDENLIJST.

A.

Achtendeel, znw. o. 106, *passim*, achtste deel eener maat.

Achterbliven, afterbliven, ww. 329, 331, achterwege blijven.

Aengaen, — genc, ww. 196, aangaan, betreffen.

Aencomen, ww. met den 3en nv. ter oore komen, bekend worden.

Aenval, znw. m. 102, 103, *passim*, aanloop, bezoek. *Mnl. Wdb.* I. 108.

Aenvallen, ww. met den 3en naamval, 196, zich bij iemand vervoegen.

Aertzier, znw. m. 141, boogschutter, Fr. *archer*.

Aflyvich, bnw. *passim*, Kil. mortuus, 512. — worden, sterven.

Aywn, znw. 264, ajuin.

Al wt, bw. 233, tot het einde toe.

Alinge, bw. 39, 137, *passim*, geheel en al, volkomen. *Mnl. Wdb.* I. 190.

Alinc, — ge, bnw. 156, geheel, gansch.

Ambocht, znw. o. 50, rechtsdistrict. *Mnl. Wdb.* I. 224.

Ambochtscap, znw. o. 487, *passim*, hetzelfde als

Ambochtsheerscap, znw. o. 485, 486, 488, *passim*, ambachtsheerlijkheid.

Ameyde, znw. vr. 255, hamei, slagboom.

Ammerael, ammirael, znw. m. 113, 149, vlootvoogd. *Mnl. Wdb.* I. 232.

Amondelys, znw. 265, amandel.

Ampman, znw. m. 259, landsheerlijke ambtenaar. *Mnl. Wdb.* I. 235, i. v. amtman.

Ander, tw. 57, tweede; mit him anderen, 139, met hun tweeën.

Anderde, wisselvorm voor ander, 83. Zie *Mnl. Wdb.* I. 241.

Anderswaer, bw. 148, 259, elders.

Andwaerd, znw. vr. 425, 426, antwoord. Zie *Mnl. Wdb.* I. 252.

Ansetten, ww. 425, aanleggen.

Aryangen, znw. appel van —, 189, oranjeappel.

Archier, archir, znw. m. 13, 231, *passim*, boogschutter, Fr. *archer*.

Azoy, azoey, znw. 137, 221; wijn van —, 219, 222, zeker soort van wijn, die misschien aan de plaats, van waar hij kwam, zijnen naam te danken had. In de Grafelijke Rekeningen wordt hij dikwijls genoemd; iets naders hebben we er evenwel niet over kunnen opsporen.

Asschelen woensdach, znw. 394, aschdag, de eerste woensdag in de Groote Vasten voor Paschen, Lat. *dies cinerum*, de groote boetedag, waarop de geloovigen zich het hoofd met gewijde asch deden bestrooien. Zie Reinsberg-Düringsfeld, *Calendrier Belge*, I. 133.

Asse, znw. 433, as van den wagen, waarop de bus geplaatst werd.

B.

Baenridze, baenroedze, znw. m. 43, 290, 416, baanderheer.

Baerdz, znw. vr. 223. Zie bairdse.

Baggairt, znw. m. 47, Beggaard. De Beggaarden waren een vrije geestelijke vereeniging. Zie mijne *Bloeml.* IV. 8, Grimm, *D. Wtb.* I. 1295; Du Cange (Ed. Henschel) I. 637.

Bairdse, znw. vr. 223, 455, *passim*, een soort van oorlogschip, bij onze voorouders in gebruik, dat met riemen geroeid kon worden, licht in evenredigheid was, en veel zeil voerde. Zie VAN LENNEP, *Zeemans-Wdb.* 17.

Bake, znw. varken, Eng. *bacon*; 208, zijde spek. Bake over zyde, d. i. zijde om zijde, de eene tegen de andere doorgeslagen.

Backen, biek, ww. 58, bakken.

Balengier, znw. m. 23, 24, een soort van oorlogschip, ML. *balingaria*, OFr. *ballenger*. Zie DU CANGE (Ed. Henschel), I. 552.

Balsane, znw. 25, 433, vaandel, wimpel of iets dergelijks, ML. *baldanum*, *balsanum*. Zie DU CANGE (Ed. Henschel), I. 549.

Bamisse, znw. vr. 468, Baefmis, de mis van Sint Bavo (1 Oct.), een der gebruikelijke termijnen voor den opbrengst van cijns. Zie NOORDEWIER, *Nd. Rechtsoudh.* 149.

Ban, znw. m. 316, 499, 514, rechtsgebied, gebied, waarover de *ban*, het edictum van den rechter zich uitstrekt. GRIMM, *D. Wtb.* I. 1114.

Bannere, znw. vr. 295, banier.

Barbier, znw. vr. 12, hoofddeksel, ML. *barbaricum*, *barbuta*, OFr. *barbière*. Zie DU CANGE (Ed. Henschel), I. 590.

Barizeel, znw. 174, vaatje, OFr. *barizel*. Zie DU CANGE (Ed. Henschel), I. 596, VII. 56.

Bascoert, znw. vr. 187, plaats bij de stallen, Fr. *basse-cour*.

Bede, znw. vr. 536, eigenlijk de vrijwillige opbrengst aan den landsheer, belasting. Zie NOORDEWIER, *Nd. Rechtsoudh.* 97.

Bederven, bedarf, ww. 118, verongelukken, vergaan. Zie *MLp.* Gloss.

Bedevairt, znw. — gaen, riden, 49, 296, een bedevaart doen, hetzij te voet, hetzij te paard.

Bedrijf, znw. o. 144, 298, 300, 391, *passim*, rechtsgebied. Zie HUYDEC. op *St.* III. 397.

Bedriven, ww. 495, berechten.

Beeldemaker, znw. m. 238, beeldhouwer.

Beemsch, bnw. 203, Boheemsch. Zie VAN DER CHIJS, *Munt. v. Holl.* 234.

Beere, znw. m. 357, waarschijnlijk mannetjes-varken. Van het uit teenen gevlochten schutdak, mede aldus genoemd, bij KIL. *vinea*, *instrumentum bellicum* (verg. DU CANGE (Ed. Henschel) VI. 839, i. v. *vinea*), zal hier wel geen sprake zijn.

Begancnesse, znw. vr. 48, uitvaart van een doode, KIL. *exequiae*. Zie VAN HASSELTS aant. aldaar.

Begheven, ww. 269, geven.

Beghine, znw. vr. 143, bagijn. Zie op baggaert.

Begraven, — graefde, ww. 236, 419, verschansen, KIL. *munire fossa*.

Behelpen, Hem — met, ww. 102, 103, genoegen nemen in iets. Verg. de uitdrukking *met iets beholpen zyn* in het *Uitlegk. Wdb. op Hooft*, I. 92.

Beheten, ww. 111, bevelen. Zie HUYDEC. op *St.* I. 370, KIL. i. v. enz.

Behiet, znw. o. 74, 75, bevel.

Behinderen, ww. 534, lastig vallen. Zie VAN HASSELT op KIL.

Becommeren, ww. 51, 355, 500, 513, beslaan, in beslag nemen, KIL. *retentare*, *manus iniicere*, vulgo *arrestare*. Zie *Wdb. op Hooft*, I. 100.

Becommeringhe, znw. vr. 513, inbeslagneming.

Becrachtigen, ww. 483, versterken.

Becraften, ww. 504, versterken, handhaven, in kracht houden; 532, overweldigen, overwinnen, KIL. *vi superare*.

Becraftinge, znw. vr. 527, 529, 534, tenonderbrenging.

Belensier, znw. 80, 81, *passim*, vertering, drinkgeld, geld om *belle chère* mede te maken.

Beletten, ww. 534, letsel aandoen.

Beligghen, belach, belegen, ww. 227, 406, 427, belegeren.

Belike, znw. 306. Waarschijnlijk is deze plaats bedorven, en bi bij vergissing er in geslopen. Men leze: „die hevet Belike ghegheven." De eigennaam *Bely*, *Beelitjen* is bekend. Zie *Belg. Mus.* V. 395, in de lijst der *nomina propria Hollandorum*, *accommodata Nominibus Sanctorum*. Als kerknamen zijn er die van Elisabeth en Sybilla bijgevoegd.

Belle, znw. 433, schel, belletje, waarmede zoo het schijnt de banieren of wimpels werden versierd.

Bellechier, bellenchier, znw. 26, 28, drinkgeld. Zie op belensier.

Beloken, bnw. 150, besloten, geëindigd. Beloken Paschen en beloken Pinksteren heetten oudtijds de *Octaven* na die feesten, dus de Zondagen daarna. Zie Kil., Du Cange (Ed. Henschel) IV. 694.

Bemailt, bnw. 42, beschilderd.

Berye, znw. vr. 237, draagbaar, berrie.

Berkoen, 330. Bij van Lennep, *Zeemans-Wdb.* 21 is *barkoen*, *berkoen*, rondhout. Misschien is nu *berkoen dol*, de pen of nagel van rondhout, waarin de riemen worden bevestigd. Verg. dol. Zie Meerman, *Beleg v. Leyden*, 221, 425, waar gesproken wordt van „plancken van tanthout ende *barcoen*."

Bernen, ww. 146, verbranden.

Berchsch, bersch, bnw. 153, 203, te Geertruidenberg gemunt. Zie van der Chijs, *Munt. v. Holl.* 236, Aant.

Besaect, dw. 332. In het HS. staat besaet, van hem besaten, zich inrichten, zich toerusten. Schwartzenberg, *Chlb.* I. 310: „(Wy) vermanen, op sulc lien, als ghi van ons hout, dat ghi u bereit ende *besaet* mit allen vrienden, ons te dienen, enz. Over hem besaken, in denzelfden zin verg. Benecke, *Mhd. Wtb.* II². 7.

Besaken, ww. 511, 524, 536, beschuldigen. Zie *MLp.* Gloss.

Besit, znw. o. 54, 226, belegering, Kil. *vet. Holl.* obsidio.

Beslaen, ww. 103, 433, insluiten, besluiten; 20, bestellen, bespreken.

Best, znw. 69, beest, rund.

Bestant, znw. o. 52, wapenstilstand.

Bestellen, ww. 359, 501, 513, in beslag nemen, arresteeren.

Bestemmen, ww. 111, 325, op de bestemde plaats brengen.

Bet, bw. 225, meer, langer.

Beteren, ww. 514, verbeteren, herstellen, vergoeden, boeten.

Betymmeren, ww. 550, *passim*, insluiten door het bouwen van een slot of sterkte in de nabijheid. Zie Nijhoff, *Gedenkw.* III. 369.

Beverwen, ww. 226, beschilderen.

Bevorwairden, -werden, ww. met den gen. 140, 313, als voorwaarde stellen.

Bevreden, ww. 550, 551, bevredigen.

Bewaren aen enen, ww. 190, 400, verzoeken aan, bewerken bij iemand.

Bewisen, -wijsde, -wijst, ww. 115, *passim*, toewijzen, toekennen.

Byloken, bnw. 211, besloten; — Pynxteren, de zondag na Pinksteren. Zie op beloken.

Binden, ww. 214, kuipen. Oudtijds sprak men van *vaten binden* voor *kuipen*. Meerman, *Bel. v. L.* 429: „van tobben te *binden*." Bij de onkosten op den wijn komende behoort gewis ook het kuiploon.

Byzaedse, znw. vr. 240, dubbele, groote zak, ML. *bisaccia*, Fr. *besace*. Zie Du Cange (Ed. Henschel) I. 688.

Blader, znw. vr. 371, blaar, Kil. pustula, vesicula.

Bledde, znw. o. 434, het platte en breede eind van den riem, KIL. *blad van de riemen*, palmula, extrema et latior pars remi.

Blockiste, znw. vr. 184, zeker soort van kist, misschien uit één stuk gemaakt.

Bode, znw. 249, huisje, schuurtje, KIL. *domuncula*, Hd. *Bude*, MEERMAN, *Bel. v. L.* 536: „Item enen knecht die Jacob den tymmerman siin *boede* bewairde, ter wilen dat men tymmerde." Zie MERTENS en TORFFS, *Gesch. v. Antw.* IV. 555; IV* *Wap. Mart.* 641 (*Vad. Mus.* IV. 82).

Bodenbroot, znw. o. 410, het geschenk voor de overbrenging van een goede boodschap, KIL. gelijk *bodenloon*, euangelium. BENECKE, *Mhd. Wtb.* I. 264.

Boeyen, ww. 26, 179, 223, het scheepsboord met planken ophoogen. Zie VAN LENNEP, *Zeemans-Wdb.* 36.

Boeyinge, znw. vr. 174, ophooging van het boord met planken.

Boerte, znw. 515, kroost, nakomelingschap.

Boerze, znw. vr. 4, beurs.

Boet, bood, znw. vr. 8, 18, boot.

Boetz, boitz, znw. 215, zekere maat, misschien hetzelfde woord als *botte*, *butte*, KIL. dolium, orca, cupa, *vulgo* butta, Germ. *butten*; Ital. *botte*.

Boge, znw. 259, boog, doch ook bij uitbreiding: boogschutter.

Boichmaker, znw. m. 239, boogmaker.

Bolcraen, znw. o. 197, 433, zekere fijne geweven stof, Fr. *bougran*, ML. *boquerannus*. Zie DU CANGE (Ed. Henschel), I. 727.

Bont, znw. 326, band.

Bortoecht, znw. 358, 359, borgtocht.

Bosse, znw. vr. 430, schietbus, kanon. Zie op donrebusse.

Botte, znw. 239, 248, misschien draagkorf, bij KIL. *botte*, *budde*, *bodde*, corbis dossuaria, orca. Zie MEERMAN, *Bel.*

v. L. 333: „Item noch betailt van bast, van naelden, van gaern ende scyllaken totten *botten*." Dit wordt opgegeven onder de onkosten bij het maken van een *blokhuis*.

Bottelrie, znw. vr. 7, *passim*, bottelarij, de grafelijke kelder.

Bout, znw. m. 433, ijzeren bout aan de bussen. Zie MEERMAN, *Bel. v. L.* 221: „Item om een *bout* an die busse, ende weghet xiij pont."

Boven, vz. 74, 92, 532, 533, buiten, tegenstrijdig met, in tegenspraak met.

Breken, brac, ww. 88, ontbreken.

Brief plackairt, znw. m. 50, *passim*, plakkaat, open brief.

Broeder, znw. m. 48, kloosterbroeder.

Broederkin, znw. o. 48, kloosterbroeder.

Broute, znw. vr. 40, 110, 444, brouwsel.

Brueke, znw. vr. 497, 533, *passim*, misdrijf, overtreding, KIL. peccatum, culpa; 535, boete. Zie NIJHOFF, *Gedenkw.* I. 349.

Brueken, ww. 536, de wet overtreden, KIL. frangere legem, infringere jus.

Bruekich, bnw. 497, 512, 536, misdadig, KIL. delinquens, legem infringens; 154, boetschuldig.

Busmeister, znw. m. 25, 248, 385, officier van het geschut.

Busse, znw. vr. 23, *passim*. Zie op donrebusse.

Busteyn, znw. m. 447, steen, met welken uit de bus werd geschoten.

Buttelgier, znw. m. 24, *passim*, bottelier, KIL. praefectus cellae penariae.

Butter, znw. m. 264, boter.

C.

Cedule, znw. vr. 298, lijst, KIL. schedula, exigua tabella. Evenzoo Cele, znw. vr. 236.

D.

Dachvairt, znw. vr. 283, 284, 299, 405, *passim*, vergadering op een bepaalden dag vastgesteld, landsdag. Zie Kil.

Dadinghe, znw. vr. 324, 392, overeenkomst, verdrag, contract.

Dadingen, ww. 190, 247, 409, *passim*, verdragen, eene overeenkomst sluiten.

Dammen, ww. 236, afdammen, met een dam voorzien.

Darenbinnen, bw. 138, 280, ondertusschen.

Dedinghen, ww. 358, verdragen, overeenkomen. Zie Kil. i. v.

Deel, znw. vr. 330, 434, plank, Kil. asser, sectilis tabula.

Deken, ww. 249, dekken. Zie *Reis v. Mandeville*, fol. 47 c: „Si gaen al naect, sonder dat si een doexkijn hebben, daer si haer heimelicheit mede *deken*."

Deker, znw. 356, een pak van tien huiden. Zie de aant. in de *N. R. v. Werk. v. d. Maatsch. d. Ned. Lett.* VII, II, 179.

Delver, znw. m. 241, graver.

Dertiende dach, 284, Drie Koningen dag, 6 Januari, de dertiende dag van het Groote feest dat met 25 December een aanvang nam. Zie Reinsberg-Düringsfeld, *Calendrier Belge*, I. 23.

Dinghen, ww. 82, 83, 84, over den prijs onderhandelen; 498, *passim*, rechtsvordering doen, Kil. causas agere, judicio concertare. Zie Nijhoff, *Gedenkw.* I. 348.

Dingplichtich tieghens enen, bnw. 513, verplicht voor het gericht te staan tegenover iemand, in proces met iemand.

Doecht, znw. vr. deugd, weldoende kracht; — doen, 83, weldoen, weldaden bewijzen.

Doen. Te — hebben, 171, noodig hebben.

Dock, znw. vr. 330, misschien hetzelfde als *dockt*, ook wel *doft*, volgens Mr VAN LENNEPS *Zeemans-Wdb.*: „roeibank. Het woord is Deensch, en beteekent een ledigen grond, doch in 't byzonder een zitplaats in een schuit." Verg. KIL. op *dochten*, transtra, remigum sedilia.

Dol, znw. 330, 434, „pen of nagel, die in het boord van booten of andere lichte vaartuigen geslagen wordt, om de riemen bij 't roeien te bedwingen." VAN LENNEP, *Zeemans-Wdb.* 56, KIL. op *dolle*.

Donrebusse, znw. vr. 51, soort van werptuig, reeds in een charter van 1374 genoemd. Of bij deze *donderbussen*, ML. *bombardae*, reeds van buskruit gebruik werd gemaakt, is niet zeker. FROISSART, II. c. 24 en 25 beschrijft er eene aldus: „Ils firent ouvrer une Bombarde merveilleusement grande, laquelle avoit cinquante pieds de long, et jettoit pierres grandes, grosses et pesans merveilleusement: et quand celle Bombarde decliquoit, on l'oioit bien de cinq lieues loing par jour, et dix par nuit, et menoit si grand noise au decliquer, qu'il sembloit que tous les diables d'enfer fussent au chemin." Verg. verder DU CANGE (Ed. Henschel) I. 718 i. v. *bombarda*; VAN IDSINGA, *Staetsr.* II. 214.

Donrecloot, znw. m. 330, kogel.

Donrecrut, — cruyt, znw. o. 274, 330, buskruit.

Dordendeel, znw. o. 522, derdedeel.

Dreghen, ww. 331, dragen.

Dregher, znw. m. 331, drager.

Driven, ww. 514, in de uitdrukking: goet dat men driven ende draghen mach, roerend goed, het *vee* er onder begrepen.

Dwale, znw. vr. 173, 219, tafellaken.

Dwersnacht, znw. m. 514, de dag tusschen *heden* en *overmorgen*, die daar dwars tusschen in ligt, bij KIL. dweers-nacht, vet. over-ander-nacht, over-anderdagh, derden dagh. Zie WAGENAAR, *Amst.* X. 92.

— verstanden, part. absol., de dwersnacht voorbijgegaan zijnde, dus: op den derden dag. De zin is: „Zoo zou onze schout met twee schepenen, binnen drie dagen, de boeten innen door pandneming tot het dubbele bedrag uit zijne roerende goederen."

E.

Edelinc, znw. m. 93, edelknaap.

Elect, znw. m. 497, 525, *passim*, de gewone benaming van Jan van Luik, gekozen, maar nog niet gewijde bisschop. Zie Du Cange (Ed. Henschel) III. 19, 4.

Ellendich, bnw. met den gen. 533, verbannen uit, balling. Zie *LSp.* Gloss. i. v. ellende.

Elwaer, bw. 218, 250, elders.

Ende want, vgw. *passim*, omdat.

Erchier, znw. m. 224, boogschutter, Fr. *archer.*

Erwete, znw. vr. 106, erwt.

Extraet, znw. o. 167, uittreksel.

F.

Faxe, znw. 208, 209, een soort van visch.

Fysteyn, fosteyn, znw. o. 22, 23, 31, *passim*, een half linnen, half wollen stof, ML. *fustana*, Fr. *futaine.* Zie Du Dange (Ed. Henschel) III. 447.

Foelge, znw. 42, foelie.

Foret, znw. 216, boor, Kil. *terebellum*, Gall. *foret.* Zie Du Cange (Ed. Henschel) III. 356.

Forfeyt, znw. o. 523, 535, boete, welke de overtreder der wet moest betalen ten behoeve der landsheerlijke schatkist, wegens het door hem gepleegde *forefactum*, het *forfait.* Zie Nijhoff, *Gedenkw.* III. 231; Du Cange (Ed. Henschel) III. 360.

Forie, znw. 169, hoefsmederij, Fr. *forge*, ML. *forgia*,

forgium. Als hoofd van een post wordt het bij *mairscalsie* genoemd, en heeft dus betrekking op het onderhoud der paarden.

Fourayn, foureyn, foreyn, znw. 21, *passim*. Aldus is het opschrift, dat herhaaldelijk voorkomt, van een der hoofdstukken in de rekeningen. Het wordt verdeeld in *Groot* en *Klein fourein*. Het *fourein* omvat allerlei uitgaven, die men thans onder het hoofdstuk *Verschillende uitgaven*, *diversen* of iets dergelijks zoude brengen. Hoogstwaarschijnlijk is *forein*, *foraneum*, afgeleid van *forum*, dat niet alleen in de beteekenis van *markt*, maar ook van het *op de markt gekochte*, bepaaldelijk van *behoeften voor een leger* voorkomt. Du Cange (Ed. Henschel) III. 379: *Forum*, pro Commeatu, seu cibariis ad alimoniam exercitus, aut plurium, vel etiam privati alicujus.

Fransijn, znw. o. 251, 326, 389, pergament.

Fresie, znw. vr. 271, aardbezie, Fr. *fraise*.

Froeyt, znw. o. 247, fruit.

G.

Gaen, gegangen, ww. 143, gaan.

Galigaen, znw. 42, welriekende wortel, Linn. *maranta galanga*. Zie Dodonaei *Cruydt-boek*, 1465.

Garnaetsool, znw. 167, een soort van witten, zoeten wijn, OFr. *vin de Garnache*, *Garnachelle*, ML. *garnachia*, *vernachia*. Zie Du Cange (Ed. Henschel) III. 485, VI. 777; Roquefort, *Gloss.* I. 670. De vorm *garnaetsool* is zeker eene verbastering van *garnachelle*. Verg. van Wijn, *Avondst.* II. 101.

Garssoen, znw. m. 270, schildknaap.

Gast, znw. m. 513, vreemdeling. Zie over de *gasten* en het *gastgericht* Noordewier, *Nd. Rechtsoudh.* 167, 169.

Ghebieden, ww. 244, 246, bestellen.

Gebrec, znw. o. 501, schade, nadeel; 358, geschil, oneenigheid. Zie VAN HASSELT op KIL., en vooral NIJHOFF, *Gedenkw.* II. 4, 5.

Gebreken, ww. 45, ontbreken.

Geerde, znw. vr. Sinte Geerden minne, 179, afscheidsdronk, dien men elkander ter eere der Heilige Geertruida toebracht. Zie CLIGNETT, *Bijdr.* 383; HUYDEC. op *St.* II. 342.

Geren, ww. 254, begeeren.

Gehengen, ww. 151, toelaten.

Geloef, znw o. 355, vertrouwen; brief van gelove, 46, lastbrief.

Geloevede, znw. vr. 355, gelofte, belofte, Mhd. *gelübede.* Zie BENECKE, *Mhd. Wtb.* I. 1022.

Genge, bnw. 313, gangbaar, gemeenlijk vereenigd met *gave*, ongeschonden. Zie mijn *Wap. Mart.* op ghinghe; BENECKE, *Mhd. Wtb.* I. 476.

Ghengeber, znw. 264, gember, Fr. *gingembre.* De spijzen werden in de Middeleeuwen sterk met allerlei specerijen aangezet.

Gengeren, znw. 42, gember, Eng. *ginger.*

Geneughen, ww. 50, voldoen.

Gherecht, znw. 108, 439, stedelijk bestuur, t. w. schout en schepenen. Zie NOORDEWIER, *Nd. Rechtsoudh.* 106.

Gereyde, znw. o. 170, *passim*, paardentuig, zadel met toebehooren.

Gerescip, znw. o. 146, gereedschap.

Gesonde, znw. o. 194, gezondheid.

Ghestade, bnw. 498, vast, besloten.

Gestant, znw. o. 57, 79, 255, *passim*, toestand, stand van zaken.

Ghewaerde, bnw. 513, behoorlijk gevolmachtigd. Zie VAN DE WALL, *Priv. v. Dordr.* 119, 120; NIJHOFF, *Gedenkw.* I. 364, 425; II. 140, 152, enz.

Ghewapen, znw. m. 427, gewapend man.

forgium. Als hoofd van een post wordt het bij *mairscalsie* genoemd, en heeft dus betrekking op het onderhoud der paarden.

Fourayn, foureyn, foreyn, znw. 21, *passim*. Aldus is het opschrift, dat herhaaldelijk voorkomt, van een der hoofdstukken in de rekeningen. Het wordt verdeeld in *Groot* en *Klein fourein*. Het *fourein* omvat allerlei uitgaven, die men thans onder het hoofdstuk *Verschillende uitgaven*, *diversen* of iets dergelijks zoude brengen. Hoogstwaarschijnlijk is *forein*, *foraneum*, afgeleid van *forum*, dat niet alleen in de beteekenis van *markt*, maar ook van het *op de markt gekochte*, bepaaldelijk van *behoeften voor een leger* voorkomt. Du Cange (Ed. Henschel) III. 379: *Forum*, pro Commeatu, seu cibariis ad alimoniam exercitus, aut plurium, vel etiam privati alicujus.

Fransijn, znw. o. 251, 326, 389, pergament.

Fresie, znw. vr. 271, aardbezie, Fr. *fraise*.

Froeyt, znw. o. 247, fruit.

G.

Gaen, gegangen, ww. 143, gaan.

Galigaen, znw. 42, welriekende wortel, Linn. *maranta galanga*. Zie Dodonaei *Cruydt-boek*, 1465.

Garnaetsool, znw. 167, een soort van witten, zoeten wijn, OFr. *vin de Garnache*, *Garnachelle*, ML. *garnachia*, *vernachia*. Zie Du Cange (Ed. Henschel) III. 485, VI. 777; Roquefort, *Gloss.* I. 670. De vorm *garnaetsool* is zeker eene verbastering van *garnachelle*. Verg. van Wijn, *Avondst.* II. 101.

Garssoen, znw. m. 270, schildknaap.

Gast, znw. m. 513, vreemdeling. Zie over de *gasten* en het *gastgericht* Noordewier, *Nd. Rechtsoudh.* 167, 169.

Ghebieden, ww. 244, 246, bestellen.

Gebrec, znw. o. 501, schade, nadeel; 358, geschil, oneenigheid. Zie VAN HASSELT op KIL., en vooral NIJHOFF, *Gedenkw.* II. 4, 5.

Gebreken, ww. 45, ontbreken.

Geerde, znw. vr. Sinte Geerden minne, 179, afscheidsdronk, dien men elkander ter eere der Heilige Geertruida toebracht. Zie CLIGNETT, *Bijdr.* 383; HUYDEC. op *St.* II. 342.

Geren, ww. 254, begeeren.

Gehengen, ww. 151, toelaten.

Geloef, znw o. 355, vertrouwen; brief van gelove, 46, lastbrief.

Geloevede, znw. vr. 355, gelofte, belofte, Mhd. *gelübede.* Zie BENECKE, *Mhd. Wtb.* I. 1022.

Genge, bnw. 313, gangbaar, gemeenlijk vereenigd met *gave*, ongeschonden. Zie mijn *Wap. Mart.* op ghinghe; BENECKE, *Mhd. Wtb.* I. 476.

Ghengeber, znw. 264, gember, Fr. *gingembre.* De spijzen werden in de Middeleeuwen sterk met allerlei specerijen aangezet.

Gengeren, znw. 42, gember, Eng. *ginger.*

Geneughen, ww. 50, voldoen.

Gherecht, znw. 108, 439, stedelijk bestuur, t. w. schout en schepenen. Zie NOORDEWIER, *Nd. Rechtsoudh.* 106.

Gereyde, znw. o. 170, *passim*, paardentuig, zadel met toebehooren.

Gerescip, znw. o. 146, gereedschap.

Gesonde, znw. o. 194, gezondheid.

Ghestade, bnw. 498, vast, besloten.

Gestant, znw. o. 57, 79, 255, *passim*, toestand, stand van zaken.

Ghewaerde, bnw. 513, behoorlijk gevolmachtigd. Zie VAN DE WALL, *Priv r. Dordr.* 119, 120; NIJHOFF, *Gedenkw.* I. 364, 425; II. 140, 152, enz.

Ghewapen, znw. m. 427, gewapend man.

Ghins, bw. — ende weder, 45, heen ende weder.

Gizel, znw. m. 390, gijzelaar; te —, 397, in gijzeling.

Glaye, znw. vr. 14, lans, ML. *glavea;* m. 141, 224, 231, lansknecht, ML. *glaivus*. De *glavie* bestond uit éénen speerruiter en eenige voetknechten, wier getal onbepaald was. Zie VAN HASSELT op KIL.; DU CANGE (Ed. Henschel) III. 527, 529; NIJHOFF, *Gedenkw*. III. 224, IV. 89; IDSINGA, *Staetsr*. II. 166, 167. Over het getal der manschappen, waaruit de *glavie* bestond, is men het niet eens. DE LANGE VAN WIJNGAARDEN, *Gesch. der Heeren van der Goude*, I. 408, zegt dat in Albrechts tijd een glavie op veertien paarden werd gerekend. In een stuk uit het jaar 1400 komt evenwel een veel kleiner getal voor. Zie SCHWARTZENBERG, *Chtb*. I. 310, waar men leest: „dat ghi u bereit ende besaet mit allen vrienden ons te dienen mit ... glavien, goede lude, dats te verstaen, iij *manne gewapent voor* j *glavye gerekent*."

God, znw. m. Geven om Gode, 45, *passim*, als aalmoes geven. Verg. KIL. *om Gode bidden, gaen*, mendicare, per Dei numen et nomen sibi hominum misericordiam quaerere.

Godspenninc, znw. m. 101, fooi, handgeld, KIL. *arrha*. Verg. de aant. van VAN HASSELT ald. en NOORDEWIER, *Nd. Rechtsoudh*. 261.

Goeden, ww. 532, met goederen beschenken, beleenen, KIL. *investire in possessionem bonorum*.

Goedinge, znw. vr. 323, vergoeding.

Goid, bnw. goed. Goide lude, 158, zijn de voornaamste burgers, KIL. *boni viri, ad quorum arbitrium causa litigiosa defertur*.

Greyn, znw. 42, 265, paradijs-koren, Lat. *granum paradisi, cardimomum*. Zie DODONAEI *Cruydtboek*, 1447. Het cardamon werd ook zeker gebezigd tot kruiding der spijzen, of wel als voorproef om den mond een frisschen smaak te geven.

Greve, znw. m. 63, graaf.

Guendt, aanw. vnw. o. 488, geen, van het mann. *gone*. Zie mijne *Mnl. Spraakk.* 213.

Gulleken, znw. o. 208, misschien schelvisch, KIL. *asellus piscis*. Verg. DIEFENBACH, *Gloss. Lat. Germ.* 53.

H.

Hayc, znw. m. 173, havik.

Hair, bw. 554, hier.

Halfster, znw. m. 170, halster.

Hant, znw. vr. an shertogen —, 355, in handen van den hertog; aen — gaen, 154, zich aan iemand onderwerpen. Zie over hant, in de beteekenis van *macht*, *LSp.* Gloss.; NOORDEWIER, *Nd. Rechtsoudh.* 170, 186.

Harincgelt, znw. o. 68, belasting op den haring.

Harnach, harnasch, znw. o. 44, 45, 146, 245, harnas, wapenrusting.

Heelen, ww. 357, vergoeding zoeken.

Heergewade, znw. 492, heergewaad, een deel van de lijfdracht van den leenman, dat deze bij verheffing van het leen aan den leenheer moest betalen. Zie GRIMM, *RA.* 567; NOORDEWIER, *Nd. Rechtsoudh.* 246; NIJHOFF, *Gedenkw.* I. 102.

Heer cogghe, znw. 91, een soort van kogge. Zie op *cogghe*.

Heilige, die —, znw. m. 524, de reliquien der heiligen of wel de evangeliën, waarop men den eed zwoer. Verg. bl. 507.

Heynxt, znw. m. 184, hengst.

Hecsel, znw. 169, ring, armband, KIL. *fibula; armilla, manile*.

Heller, znw. m. 269, kleine munt.

Helpen, halp, ww. 75, helpen.

Hemelen, ww. 552, bergen, KIL. abscondere. Zie VAN HASSELT aant. aldaar.

Heralt, znw. m. 34, heraut.

Heringsmer, znw. 346, haringsmeer, misschien pekel, gebruikt tot aanvulling der vaten.

Heten, hieten, ww. 110, bevelen, dw. hieten, 80.

Hieke, znw. 329, handvatsel, steel of iets dergelijks.

Hierenjegens, bw. 115, hier tegen.

Hoefyse, znw. o. 169, hoefijzer.

Hoeft, znw. o. Over —, 17, door elkander genomen.

Hoeyc, znw. 28, huik, dekkleed of mantel. Zie KIL. op *huycke;* DU CANGE (Ed. Henschel) III. 723 i. v. *huca.*

Hoey, znw. o. 78, hooi.

Hoep, znw. m. 107, hoepel.

Hoep, znw. m. Opten —, 40, op de menigte; over den —, 68, door elkander gerekend.

Hoer, znw. 249, horde.

Hoeren, ww. 78, huren.

Hoescheit, hoyscheit, znw. vr. 4, 77, beleefdheid, in den zin van drinkgeld, fooi.

Hoet, znw. 6, 101, 220, *passim*, zekere maat voor droge waren, KIL. *mensurae aridae genus.*

Hoflant, znw. o. 508, land dat aan den vorst of landsheer toebehoort. Zie SCHWARTZENBERG, *Chtb.* I. 291 *a*, waar in een charter van 1399 het volgende voorkomt: „Item soe hebben wy noch meer gratie gedaen onsen goeden luden voorsz., want onse Ouders in onsen voorsz. Lande van rechts weghen plegen te hebben tynse ende huyslage, dat onse lude voorsz. daer of vry ende quyt sullen wesen, ende hiermede sullen onse lude vry ende quyt wesen van allen anderen thynsen ende tiende, minre of meerre, ende huyslage, behoudeliken ons den twalifsten scoof als voorsz. staet, ende ons *Hoflant.*" Verg. ald. 294, 404, en RICHTHOFEN, *Altfr. Wtb.* i. v. *hofgud.*

Hoyke, znw. 28, 33, 357, huik. Zie op hoeyc.

Hondeskovel, 343, waarschijnlijk te lezen: ende een kovel (*ende j kovel*). Zie op kovel.

Hoomborger, bnw. 270, Hamburger.

Horne, znw. 314, hoek, KIL. *angulus*, nog als laatste deel van de plaatsnamen *Avenhorn*, *Schermerhorn*, enz. Zie VAN DEN BERGH, *Mnl Geogr.* 301.

Houden, helt, hilt, ww. 78, 532, houden, bezetten; an enen —, 451, verhalen op iemand.

Houdt, bnw. 486, getrouw. Zie HUYDEC. op *St.* I. 366; III. 19; CLIGNETT, *Bijdr.* 147.

Hout, znw. o. 276, de houten toestel of affuit, waarin de steenbus lag. Bij MEERMAN, *Bel. v. Leyd.* 227 wordt gesproken van „bloke ende stellinghe die bussen an te stuenen;" en 228 van „een bosse mit ij cameren, *gheleghert in hout.*" Zie de afbeeldingen in HOFDIJKS *Voorgesl.* IV. 149.

Hove lants, znw. 190, landhoeve, KIL. vet. *fundus*, *ager*, *mansum*. Zie HUYDEC. op *St.* II. 593 vlgg.

Huescheit, znw. vr. 43, fooi. Zie op hoescheit.

Huysen, ww. 244, in huis bewaren, huisvesten, KIL. *recipere* (*aliquid*) *hospitio*, *tecto*.

Hulde, znw. vr. 535, trouw. Verg. houdt.

Hulden, gehult, ww. 482, 497, 544, trouw, hulde zweren.

Hulpen, imperf. plur. van helpen, 79, helpen.

Huve, znw. vr. 12, 23, 308, hoofddeksel voor mannen en vrouwen, vooral het hoofddeksel onder den helm, Mhd. *hûbe*. Zie BENECKE, *Mhd. Wtb.* I. 723.

I. Y.

Ydel, bnw. 116, ledig.

Ygelic, vnw. 59, 149, iegelijk, ieder.

Ingel, znw. m. 59, een zekere munt. In een ordonnantie op de munt van 1390 worden de Vlaamsche en

Brabantsche *Enghele* op 44 groot gerekend. Zie VAN DER CHIJS, *Munt. v. Holl.* 234, en verg. ald. 273.

Inygh, bnw. 514, waar van inyghe diken wordt gesproken, zeker hetzelfde als *binnendijken*, OFr. *indycken*. Zie RICHTHOFEN, *Alifries. Wtb.* 849.

Inmennen, ww. 515, op wagens binnenrijden.

Innemen, ww. 80, ontvangen.

Inpanden, ww. 514, bij pandneming innen.

Ypocras, znw. m. 11, gekruide wijn, KIL. *vinum aromaticum, vinum Hippocraticum, ex Hippocratis doctrina per laneum sacculum mixto saccaro et variis aromatum speciebus distillatum.*

Int, znw. m. 162, inkt.

J.

Jaersdach, znw. m. 157, eerste dag van het jaar.

Jacke, znw. 31, kleed dat boven de wapenrusting werd gedragen. Zie DU CANGE (Ed. Henschel) III. 742, i. v. *jacke*.

Jacob, znw. m. Sinte Jacobs gaen, 194, een bedevaart doen naar Santiago (Saint Jacques de Compostelle). Zie MEERMAN, *Bel. v. Leyd.* 260: „ende oft sake wair .... dat onse seggen van enigen der partien voirscr. gebroken .... worde, soo houden wy dan aen ons tien bedeverde van elker partien, dair dat gebreck an ware, die men doen soude te Romen, of tot *sinte Jacobs in Gallissen*."

Jacopijn, znw. m. 48, geestelijke der orde van den H. Dominicus, Predikheer. Zie DU CANGE (Ed. Henschel) III. 743, i. v. *Jacobita*, 2.

Joncwijf, znw. o. 161, dienstmeid, KIL. *ancilla, famula*.

C. K.

Kairsgairn, znw. o. 28, lemmet.

Camer, Camere, znw. vr. 270, 276, 433, de achterste holte in de bus, waarin de worpsteen ligt.

Cameret, 83, 84, 86, kamertje, Fr. *chambrette*, denkelijk wat men in Frankrijk een *cabinet particulier* noemt.

Camercruut, znw. o. 10, 221, 222, welriekend kruid, waarmede de kamer werd bestrooid, KIL. *herba quae in aulis sternitur*. Zie LE GRAND D'AUSSY, *Vie privée des Franç.* III², 161; WRIGHT, *Domestic Manners in England*, 154, 246, 366.

Camerwant, znw. o. 164, 244, tapijtwerk en gereedschap, waarmede men de tenten versierde. VAN HASSELT bij KIL. op *ghewand* haalt eene plaats aan uit de *Chron. v. Holl.* van SCRIVERIUS, 215: „ende liet daer staen syn tenten, syn *camergewant*."

Canevas, canevasch, znw. o. 31, 185, 245, kanevas, ML. *canapa*, eene stof uit hennip vervaardigd. Zie DU CANGE (Ed. Henschel) II. 78.

Canonick, znw. m. 531, kanunnik.

Cappe, znw. vr. 241, hoofddeksel.

Caproen, znw. m. 31, 249, 332, 333, muts, hoofddeksel, Fr. *chaperon*. Zie *LSp.* Gloss.

Castelleyn, znw. m. 504, slotvoogd. Zie DU CANGE (Ed. Henschel) II. 222, i. v. *castellanus* 3.

Keyserinne, znw. vr. 11, een soort van peer, keizerinnepeer.

Keysers scilt, znw. 418, schild van Keizer Lodewijk van Beieren, ter waarde van 42 groot. Zie VAN DER CHIJS, *Munt. v. Holl.* 217, 234, 295.

Keldenaer, znw. m. 116, kelder.

Kelnair, kelner, znw. m. 137, 444, 546, kelder.

Kercsparre, znw. vr. 435, waarschijnlijk een groote spar of juffer.

Kerl, znw. m. 341, rok, KIL. kaerle, Fland. *tunica*, *vestis suprema*.

Kerstenen, ww. 139, doopen.

Clappoir, znw. m. 197, 371, KIL. bubo, panus inguinis. Zie DU CANGE (Ed. Henschel) III. 835 i. v. *inguinaria*

en IV. 546 i. v. *morbus Neapolitanus*. In de voor eenige jaren in de Sint Maartenskerk te Franeker ontdekte, doch, helaas! weder overpleisterde muurschilderijen [1]), mijns inziens uit het begin der XVe eeuw, bevond zich ook eene van den H. Rochus, patroon der pest, toonende aan het publiek „*in inguine unum tuberem*," zooals het bij Du Cange in een uittreksel uit een kroniek op het jaar 1399 heet. Of deze *lues inguinaria*, waaraan „mijns heren paedze" en „mijnre vrouwen wagenknecht" leden, reeds van syphilitischen aard is geweest, mogen de medici beslissen.

Clercambocht, znw. o. 554, het ambt van stedelijk schrijver, secretaris.

Clipeclap, znw. 330, 434, een soort van hout, waarschijnlijk voor de bladen der riemen gebruikt. In een oorkonde bij Nijhoff, *Gedenkw.* IV. 313, komt het in de beteekenis van *kuiphout* voor: „hout, daar men tonnen van maakt, geheeten *clippclap*."

Clockenslach, znw. m. 523, 535, *passim*, de hoogste rechtsmacht, macht van den landsheer om bij kloksla de weerbare manschappen op te roepen, het gerecht samen te roepen, enz. Zie Nijhoff, *Gedenkw.* I. 209; IV 250; de Rhoer in de Werk. van *Pro Excolendo Jure patrio*, I. 434; Grimm, *RA.* 840.

Cloten, ww. 180, den bal door een ijzeren beugel drijven, beugelen, Kil. *ludere globis.* Zie *Hor. Belg.* VI. 177.

Cnape, znw. m. 147, 410, *passim*, knaap, edelboortige jonge krijgsman die nog geen ridder is. Zie Beneckk, *Mhd. Wtb.* I. 850; Huydec. op *St.* III. 358.

Knechtse, znw. m. 75, 78, 329, *passim*, knecht.

Knie, znw. vr. 330, „zwaar gekromd stuk hout, die-

---

1) Eéne kopie er van berust bij het Friesch Genootschap, eene andere is in mijn bezit.

nende tot verbinding van een balk met een vlak, of met een anderen balk" (VAN LENNEP, *Zeemans-Wdb* 107).

Koeken, znw. vr. 129, keuken.

Coeltuyn, znw. m. 161, kooltuin, moestuin, KIL. koolhof, *hortus olitorius*.

Koeynre, bnw. 75, 76, 78, 83, steeds gevoegd bij cogghe, en misschien in de beteekenis van *Kuindersche kogge*, van *de Kuinre* afkomstig, als *Scheveninger* bom.

Coep, znw. m. Eerst coeps, 75, 206, bij den eersten koop, zonder de later er opgekomen onkosten.

Koere, znw. vr. 514, keur.

Koeren, ww. 514, wettelijk bepalen.

Cogge, kogghe, znw. vr. 75, 76, 78, 88, 407, „vaartuig bij onze voorouders zeer in gebruik, met 30 tot 32 riemen voorzien, en, wanneer het tot den krijg gebezigd werd, ook met tinnen of houten getande beschutsels tegen 't enteren beveiligd" (VAN LENNEP, *Zeemans-Wdb.* 109).

Coic, znw. m. 177, kok.

Cokengewant, znw. o. 173, 244, keukengeraad, al wat tot de keuken behoort.

Cokencruyt, — cruut, znw. o. 42, 221, 222, kruiden tot de keuken behoorende.

Cokenwant, znw. o. 31. Zie cokengewant.

Cokerellen, ww. 161, 306, bij KIL. kokerillen, *celebrare hilaria*. In het *Utr. Placaatb.* I. 354, 355 vindt men: „met singhen ende *coquerellen*." Misschien is *cokerellen*, even als het Fr. *coqueliner*, imiter le chant du coq (zie ROQUEFORT, *Gloss.* I. 297), zooveel als *zingen*, *jodelen*.

Colse, znw. vr. 357, kous.

Commer, znw. 552, beslag, bezwaar op eenig goed, KIL. *retensio*, *manus iniectio*, vulgo *arrestum*. Zie *Wdb. op Hooft*, II. 167.

Conde, znw. vr. 309, kondschap, bericht.

Condighen, ww. 59, 293, berichten.

Convers, znw. m. 489, 528, 534, kloosterbroeder, monnik. Zie Du Cange (Ed. Henschel), II. 583. De *conversi* waren eigenlijk zij „qui a saeculari vita, quam aliquandiu professi fuerant, vitam monasticam amplectebantur, et ad morum conversionem veniebant."

Coppel, znw. 218, 219, een wijnmaat.

Corael, coraelken, znw. 184, 306, 161, koorknaap.

Corts, bw. 191, eerlang; binnen kort.

Cost, znw. m. 39, 269, vertering.

Costerye, znw. vr. 514, kostersambt.

Costumelic, custumelicken, bnw. 545, 501, gewoonlijk.

Kovel, znw. 343, hoofddeksel, Kil. cucullus, capitium caudatum. Zie de aant. van van Hasselt aldaar.

Kovelaken, znw. o. 185, laken om keuvels van te maken.

Kovelwaet, znw. o. 238, stof om keuvels van te maken, hier, zoo 't schijnt, gebruikt om er wapenschilden op te maken, dus misschien een grof soort van lijnwaad.

Craengelt, znw. o. 216, geld betaald voor het lichten van den wijn uit de schepen, door middel van een kraan. Zie van de Wall, *Handv. v. Dordr.* 47, 380: „Item wanneer die scroemeesters enich guet wercken aen enen *craen*, ende dat guet, ist wijn of ander guet, vorby enen anderen *craen* gewrocht wort, zo sullen die scroemeesters dair of eenscat loen nemen."

Crame, znw. vr. 184, kraam, Kil. taberna sive capsa rerum venalium.

Kranselijn, znw. o. 23, kransje.

Cryeren, ww. 263, uitroepen, omroepen.

Crighen, crech, ww. 8, krijgen.

Crympen, ww. 332, 333, krimpen.

Crodewagen, znw. m. 239, 249, kruiwagen.

Crot, znw. 504, last, moeite, hindernis. Zie Nijhoff, *Gedenkw.* I. 345.

Cule, znw. vr. 355, kuil.

Kundighen, ww. 355, aankondigen.

Cureyt, znw. m. 492, 541, 544, pastoor, ML. *curatus*. Zie Du Cange (Ed. Henschel) II. 708.

Kuse, znw. 430, 431, knuppel aan het einde beslagen met zware ijzeren nagels, ook wel *goedendag* genoemd. Zie Huydec. op *St.* III. 82.

L.

Lach, znw. o. 83, 84, gelag, kosten der vertering. Zie Kil. op *ghe-laegh*.

Laden, loet, ww. 78, laden, inladen.

Lam, -mer, znw. o. 210, 211, lam.

Lantroeringe, znw. vr. — doen, 552, landen met een schip, land aandoen.

Lardier, znw. 379, vleeschhuis, Du Cange (Ed. Henschel) IV. 31: *lardarium*, locus ubi lardum servatur et retinetur, atque adeo carnes ceterae, Fr. *lardier*. Hier toch zal wel niet bedoeld zijn de belasting op het spek, dat verkocht werd: „vectigal quod pro *lardo* quod venum exponitur exsolvitur."

Latoenen, bnw. 170, *passim*, geel koperen. *Latoen*, ML. *lato*, Fr. *laiton*, Eng. *latten*, is *orichalcum*. Zie Kil. i. v. en Du Cange (Ed. Henschel) IV. 38.

Leemate, leenmate, znw. 10, 12, 21, 382, lemmet, garen voor lamp of fakkel, bij Kil. *leembendt*, *lembind*, *leenbendt*, funiculus stupeus aut xylinus lampadis vel candelae.

Legen, ww. 355, leggen; van tollen: instellen, zetten.

Legghen, ww. 82, 85, bepalen.

Leydsage, znw. m. 19, 33, wegwijzer, gids, Mhd. *leitsage*. Zie Benecke, *Mhd. Wtb.* II². 15.

Leistinge, znw. vr. Brief van —, 386, maanbrief. Om zijnen schuldeischer zekerheid te verschaffen

voor de betaling van hetgeen hem toekwam, kwamen de schuldenaar en zijne borgen, wanneer aan de overeenkomst niet werd voldaan, in *leisting* (pactum obstagii). Zij *reden* dan *in* in een bepaalde stad, woning, herberg, als gijzelaars, en moesten er op eigen kosten zoolang blijven, tot zij aan hunne verplichting hadden voldaan. Zie hierover NOORDEWIER, *Nd. Regtsoudh.* 270; NIJHOFF, *Gedenkw.* I. CXIX vlgg.; DU CANGE (Ed. Henschel) IV. 688.

Levereye, znw. vr. 169, livrei.

Leveren, ww. 209, afbetalen.

Leveringhe, znw. vr. 276, 304, livrei, de door den landsheer *geleverde* kleeding, enz. De levereye, leveringhe, ML. liberatio, was „quidquid in pecunia, vel cibo, et potu, vel *vestimentis* a domino domesticis, aut *Officialibus* quotannis, vel certis ac definitis anni tempestatibus *liberatur*, seu praebetur." Zie DU CANGE (Ed. Henschel) IV. 96, 97, i. v. *liberare* 2), en *liberatio*.

Lichten, ww. 215, 224, 225, de lading uit een schip nemen, om het met een kleiner van minder diepgang te vervoeren; 475, 477, ontslaan, afdanken.

Lichtscute, znw. vr. 208, een klein vaartuig met weinig diepgang, lichter. Zie VAN LENNEP, *Zeemans-Wdb.* 127.

Liden, ww. 136, 501, voorbijgaan, voorbijtrekken.

Lieflic, bw. 533, lees lijflic, en zie ald.

Lyen, ww. 324, bekennen, verklaren.

Lyen, znw. o. 406, 553, leen.

Lienen, ww. 147, leenen.

Lijf, znw. o. lichaam. Mittien live, 407, 408, met zijn eigen lichaam, in levenden lijve, in eigen persoon. Verg. *zelf* uit *se* en *lib*, lijf.

Lijflic, bw. — sweren, 524, 536, bij KIL. iurare personaliter, propria fide. Het *corporale juramentum* werd afgelegd „protensa manu, tactis sive inspectis sacrosanctis Evangeliis, Cruce Dominica, vel Sanctorum reliquiis admotis." Zie DU CANGE (Ed. Henschel) II. 615.

Lijfpensie, znw. vr. 465, lijfrente.

Likedeler, znw. m. 377, 384, *passim*, de naam van zeeschuimers, die de Noord- en Oostzee door hunne strooptochten onveilig maakten. Zij werden ook *Victualiebroeders* genoemd, en ontstonden in den oorlog tusschen Margaretha, Koningin van Denemarken en Noorwegen, en Albrecht van Mecklenburg, Koning van Zweden. Toen Stokholm in 1389 door de Denen werd belegerd, trachtten de Mecklenburgers de benauwde stad van leeftocht te voorzien, en gaven toen aan vrijbuiters kaperbrieven, waarbij hun werd toegestaan den vijand schade te berokkenen, onder voorwaarde dat zij Stokholm van het geroofde met *victualie* zouden voorzien. De naam *Likedeeler* komt daarvan, dat zij alles gelijkelijk onder elkander verdeelden. Zie vooral het belangrijke stuk van MOLHUYSEN in NIJHOFFS *Bijdr.* X. 310 vlgg.

Lyoen, znw. m. 378, eene munt, aldus genoemd naar den daarop afgebeelden leeuw onder 's Konings voeten, en het eerst in Frankrijk onder Filips van Valois (1327—1350) geslagen. Zie VAN DER CHIJS, *Munt. v. Holl. en Zeel.* 172, 234.

Lollairt, znw. m. 279, barmhartige broeder, cellebroeder. Zie het Gloss. op mijne *Bloeml.*; *Hor. Belg.* VI. 232; DU CANGE (Ed. Henschel) IV. 145, enz.

Lossenen, ww. 154, lossen.

Lossenynge, znw. vr. 388, lossing, vrijkooping.

Ludicsch, bnw. 4, Luiksch.

M.

Machelsch, bnw. 67, Mechelsch.

Maelre, mailre, znw. m. 197, 306, schilder.

Maerscalc, znw. m. 169, 274, hoefsmid. Zie KIL. i. v.

Mairscalsie, znw. vr. 169, hoefsmederij.

Maetselen, ww. 379, metselen.

Maitselair, znw. m. 386, metselaar.

Maetsener, znw. m. 458, metselaar.

Makelgelt, znw. o. 23, maakloon.

Makelerdie, znw. vr. 214, loon voor den makelaar. Zie over het ambt der makelaars VAN DE WALL, *Handv. v. Dordr.* 83, 168, enz.

Maleveseye, znw. 83, 84, malvesij, wijn van Chios, Fr. *malvoisie*, ML. *malvazia*, Arvisium vinum. Zie DU CANGE (Ed. Henschel) IV. 211.

Man, znw. m. 137, leenman.

Manden wagenair, znw. 244, misschien een huurkoetsier, die niet alleen paarden en wagens, maar ook *manden* verhuurde om goederen in te pakken, m. a. w. een vervoerder van goederen, in de volkstaal manden wagenair, *korvenkoetsier*, genoemd.

Manen, ww. 359, manen, voor het gerecht dagen, ML. *mannire*, vocare in ius. Zie DU CANGE (Ed. Henschel) IV. 234.

Mannen, ww. 111, 259, bemannen.

Manscip, znw. hulde; — doen, 536, den eed van getrouwheid doen aan zijn leenheer, ML. *homagium facere*. Zie HUYDEC. op *St.* III. 407.

Marck, znw. 356, eene zekere munt. De Brabantsche mark is volgens KIL. 16 stuivers; van welke waarde de hier genoemde Lubeksche was, is mij onbekend.

Matratse, znw. 23, matras.

Mattoen, znw. 204, eene munt, waarop aan de eene zijde het beeld van het Lam Gods, dat de kruisbanier draagt, van waar ook de naam: *mouton*, *agnel*. Het randschrift is: *Agnus Dei qui tollit peccata mundi*. Zie NIJHOFF, *Gedenkw.* II. 198; VAN DER CHIJS, *Munt. v. Holl. en Zeel.* 186, 215.

Meer, znw. o. zee; over —, 49, over zee.

Meester, znw. m. heelmeester. Te — gaen, 34, onder chirurgijns behandeling zijn.

Meesteren, meisteren, ww. 156, 197, 247, 371, behandelen, genezen (van een heelmeester).

Meestergelt, znw. o. 232, heelmeestersloon, KIL. merces quae datur medico pro curatione.

Meesterknape, znw. m. 75, 322, 443, rentmeester, KIL. vicarius herilis, oeconomus, domus praefectus.

Mergengelt, znw. o. 467, morgengeld, grafelijke schatting, die op den morgen rustte. Zie DU CANGE (Ed. Henschel) IV. 293, waar ze genoemd wordt „censa annua, quae Teutonice *cuns* (cijns) sive *Marghenghelt* dicitur;" en verg. VAN DE WALL, *Handv. v. Dordr.* 254; KLUIT, *Hist. d. Holl. Staatsreg.* IV. 505.

Merken, ww. 79, 88, 89, met een merk, teeken, voorzien.

Merren, ww. 495, vertoeven, verblijven.

Meske, znw. o. 306, mes.

Messailgier, znw. m. 153, bode, Fr. *messager.*

Metsenair, znw. m. 243, metselaar.

Mynderen, ww. 274, vereenigd met bevesten. Het woord heb ik niet kunnen opsporen; vermoedelijk zal het versterken of iets dergelijks beteekenen.

Ministreel, znw. m. 63, minstreel, rondreizende zanger, speelman, Fr. *menestréel*, ML. *ministellus.* Zie DU CANGE (Ed. Henschel) IV. 413; Dr. JONCKBLOET, *Gesch. d. Ned. Letterk.* I. 324.

Missagier, znw. m. 243, bode, Fr. *messager.*

Missen, ww. 308, misloopen, niet aantreffen.

Moeynisse, znw. vr. 27, moeite.

Moertbrant, znw. m. 511, brandstichting met moord of poging tot moord vergezeld. Zie NOORDEWIER, *Nd. Regtsoudh.* 274; NIJHOFF, *Gedenkw.* I. 216.

Monsteren, ww. 234, op de monsterrol inschrijven.

Morgental, znw. o. 324, getal der morgen lands.

Mortier, znw. m. 31, vijzel.

Mos, znw. o. 331, „gedroogde plant, die gebezigd wordt tot het stoppen der naden aan de buitenhuid" van een schip. Zie VAN LENNEP, *Zeemans-Wdb.* 143.

Mottoen, znw. m. 52, *passim*, eene munt. Zie op mattoen.

Muelen, znw. m. 535, *passim*, molen.

Multor, znw. 514, maalgeld, Fr. *mouture*, ML. *multura*, quod molitori ex frumento quod molit praestatur. Zie Du Cange (Ed. Henschel) IV. 573, en verg. Noordewier, *Nd. Regtsoudh.* 229. Elders komt in denzelfden zin *molster* voor; zie Nijhoff, *Gedenkw.* I. 380.

Munyk, znw. m. 259, monnik.

N.

Na, bw. 178, nader.

Nacht, znw. vr. 224, 230, etmaal. In de middeleeuwen rekende men bij *nachten*, waarschijnlijk omdat de Germaansche feesten des nachts aanvingen. Veertien nachte, Eng. *fortnight*, is ons veertien dagen. Zie Huydec. op *St.* III. 356; Grimm, *D. Myth.* 714; Du Cange (Ed. Henschel) IV. 652, i. v. *nox*.

Nachtelinge, znw. vr. 240, waarschijnlijk muil, pantoffel, ML. *nocturnalis*. Bij Du Cange (Ed. Henschel) IV. 633, zijn *nocturnales* „crepidae, Gall. *mules*, *pantoufles*, quibus de nocte utimur."

Nachtmail, znw. o. 28, waarschijnlijk het servies, zilver, enz., dat bij het avondmaal werd gebruikt.

Naghelhout, znw. o. 331, hout voor nagels, „ronde, langwerpige cylinders, die gebezigd worden tot het vastmaken van buitenhuidsplanken." Zie van Lennep, *Zeemans-Wdb.* 145.

Natten, ww. 432, natmaken.

Nederslaen, ww. 257, de legerplaats opslaan, Kil. castra ponere.

Nee, bw. 355, nooit.

Nernstelic, bw. 190, met ernst, ijver, inspanning. Zie *LSp.* Gloss. op naernstelike.

Nobel, znw. m. 3, *passim*. Engelsce —, een Engelsche munt, hier te lande zeer algemeen, ter waarde van 76 groot. Zie VAN DER CHIJS, *Munt. van Holl. en Zeel.* 231, 233.

Nutscip, znw. o. 535, voordeel.

O.

Oen, vnw. 356, accusat. van het pers. vnw. *hi*, voor *hem*, *en*, in Overijselsch dialect.

Oer, Oern, vnw. 355, 358, voor haer, haren, bezitt. vnw., in Overijselsch dialect.

Oext, znw. m. 25, Oogstmaand.

Offeren, ww. 48, gaven op het altaar leggen. Het *offergeld* werd gedurende de mis door de geloovigen op het altaar gestort. Bij DU CANGE (Ed. Henschel) IV. 698 heet het: „*Offerre* dicebantur Christiani laici, qui panem et vinum in Ecclesiam deferebant, et ibidem offerebant. Quippe Sacerdos ex pane particulam, ex vino sorbitionem desumebat, quibus sacrificabat; unde oblatio ista fidelium *Sacrificium* dicitur." Iets verder leest men, dat in de Capitulariën van Karel den Groote allen gelast worden „per dies Dominicos oblationes Deo offerre, ipsaque oblatio foris septa altaris recipi." Hoedanig die offerhanden werden ontvangen, wordt verder uit den *Ordo Romanus* medegedeeld.

Ofslaen, ww. 106, 324, 325, aftrekken, in mindering brengen, van het totale bedrag eener rekening. Zie *Mnl. Wdb.* op *afslaen*.

Oye, znw. vr. 210, een wijfje onder de schapen.

Oirbair, znw. m. 5, 43, 217, nut, voordeel.

Oirde, znw. vr. orde, geestelijke vereeniging; derde —, 48, Gall. *tiers ordre*, de derde afdeeling der monnikorden, waartoe zij behooren, die leek blijven, maar toch door eenigerhande gelofte gebonden zijn een vroom

en heilig leven te leiden. Du Cange (Ed. Henschel) VI. 560, i. v. *tertiarius*. „Prima (classis) virorum est, quos proprie *Religiosos* dicimus: secunda feminarum, seu sanctimonialium, quae eandem regulam, quam viri religiosi profitentur: *tertia* laïcorum utriusque sexus, qui saecularem quidem vitam vivunt, sed directam ad religiosioris vitae praecepta, qua tantum accedant ad vitae monasticae normam, quantum licet hominibus in saeculo degentibus."

Oirlof, znw. 162, afscheid. — nemen an enen, van iemand.

Onbieden, ww. 80, 81, aanzeggen, kennis geven.

Onder, gevolgd door ende, 225, beide — en, zoowel — als. Zie *LSp.* Gloss., Dr. de Jager, *Arch.* I. 69 vlgg.

Onder, vz. in de uitdrukking — dach ende — nacht, 407, 406, dag en nacht door, zoowel bij dag als bij nacht.

Onderspreken, ww. 358, onderhandelen.

Ongelt, znw. o. 551, schatting, Kil. vectigal, tributum.

Onnoselic, bw. 513, onschuldig, zonder boos opzet.

Onraet, znw. 430, schade, nadeel, Kil. detrimentum, incommodum.

Ontfaen, -fenc, -fonc, ww. 15, 89, 235, ontvangen.

Ontfoiren, ww. 355, ontvoeren, door het tol voorbij te varen zonder te betalen.

Onthouden, ww. 524, herbergen, bij zich houden en huisvesten.

Ontcommeren, ww. 51, 145, 214, los laten, de inbeslagneming opheffen. Zie op becommeren.

Ontwee, bw. 247, in stukken, kapot.

Onversout, bnw. 141, onbezoldigd.

Oosvat, znw. o. 434, langwerpige, smalle, uitgeholde en gekromde schepper, waarmede het water geschept en

uitgeworpen wordt. Zie VAN LENNEP, *Zeemans-Wdb.* 86 op hoosvat; KIL. op *oos-vat*.

Opbueren, ww. 415, beuren, innen.

Opganc, znw. m., de daad van opgaan. Den — winnen, 188, zal wel zijn: de landing verrichten, en den daarbij plaatshebbenden strijd winnen.

Opsetten, ww. 416, uitstellen, opstellen.

Opstoten, ww. 236, waarschijnlijk te lezen: opscoten, van opscieten, schutten, met een schutdeur voorzien, en daardoor den toevoer van water *schutten*, ophouden.

Opwairt, bw., naar boven; — comen, 52, van schepen, zich noordwaarts in zee wagen.

Overdragen, dw. overdragen, ww. 158, 193, 253, 301, 417, overeenkomen. Zie KIL.

Overdragende, bw. 246, bijzonder, uitstekend.

Overhorich, bnw. 532, ongehoorzaam. Zie VAN HASSELT op KIL.

Overscriven, ww. 283, berichten, in een brief melden.

Overslaen, ww. 119, in een ander schip overbrengen; 377, bevechten, in een strijd verslaan.

Overveylighen, ww. 76, in veiligheid overbrengen.

P.

Payment, znw. o. 1, betaling.

Paip, znw. m. 383, priester.

Panden, ww. 456, opbrengen door het in pand geven van roerende of onroerende goederen.

Paneterye, penterie, znw. vr. 6, 7, 179, *passim*, bakkerij, al wat tot het opkoopen van koren en het bakken van brood in betrekking staat, ML. *panetaria*, officium Panetarii, seu quod ad ejus Ministerium pertinet. Zie DU CANGE (Ed. Henschel) V. 50.

Panpier, papair, znw. o. 251, 265, papier.

Pansier, znw. o. 22, panser.

Particule, partikele, znw. vr. 25, 116, specifieke rekening, ML. *particula*, *parcella*, charta articulis seu per partes distincta. Zie Du Cange (Ed Henschel) V. 111.

Partrizeer, znw. m. 61, patrijzenjager, OFr. *perdrier*, qui ad perdices venatur. Zie Du Cange (Ed. Henschel) V. 199, i. v. *perdrix*. Verg. Meerman, *Bel. v. L.* 384: „den *pertrisere*, die minen here pertrisen gebrocht hadde."

Pasmes, znw. o. 29, sikkelvormig mes, Kil. harpe, ensis falcatus.

Pauwelioen, pawelioen, znw. o. 146, tent; 385, eene muntsoort, eerst voorkomende onder de regeering van Filips van Valois, waarop de koning zittende in een tent of pavilloen wordt afgebeeld, ter waarde van 13 gr. en 4 deniers. Zie van der Chijs, *Munt. v. Holl. en Zeel.* 172.

Peer de duyc, znw. vr. 271, een zekere peersoort, waarschijnlijk *poire de duc.*

Penci, znw. 329 vlgg., 425 vlgg. Lees overal pitanci, en zie aldaar.

Penyoen, pennoen, znw. 248, 331, wimpel van zijde, welke de ridders, *chevaliers* of *bacheliers*, aan hunne lans droegen, terwijl de baanderheeren het recht hadden eene banier te voeren. In den *Roman de Vacce* leest men:

Li Barons ourent gonfanons,
Li Chevaliers ourent *Penons.*

Zie Du Cange (Ed. Henschel) V. 187 i. v. *pennones;* Huydec. op *St.* III. 320 vlgg.

Penterie, znw. vr. *passim.* Zie op paneterye.

Pentier, znw. m. 24, 101, *passim*, bakker, ML. *panetarius*, OFr. *panetier.* Zie Du Cange (Ed. Henschel) V. 49.

Persone, znw. m. 531, kloosterling, die met zekere waardigheid is bekleed. Zie Du Cange (Ed. Henschel)

V. 214: „Personatus in Monasteriis dicuntur Dignitates, Decani scilicet, Thesaurarii, Cantoris, etc., quas alibi Officia claustralia vocant." Daarbij worden als *convente* genoemd de gewone kloosterbroeders.

Pezegaern, znw. o. 433, koord van ineengedraaide pezen voor de bogen. Zie MEERMAN, *Bel. v. L.* 339: „Item den bogemaker ... voir *pesegaren*."

Piner, znw. m. 213, 322, arbeider, werkman.

Pynoc, znw. 46, waarschijnlijk te lezen pynot, OFr. *pinot*, *pineau*, ML. *pignolus*, een soort van wijn, die in het Milaneesche gewonnen werd. Zie DU CANGE (Ed. Henschel) V. 250.

Pinsoen, znw. o. 46, zekere maat voor wijn, KIL. *poynsoen wijns*, *ander-half ame* dicitur proprie de cado vini Gallici.

Pipe, znw. vr. 9, pijp, een wijnmaat van drie amen; KIL. *wijn-pijpe* = *drij umen*.

Piper, znw. m. 63, pijper, fluitspeler.

Pitanci, znw. 329 vlgg., 425 vlgg., te lezen in plaats van *penci*. Pitanci, ML. *pictantia*, OFr. *pitanche*, is eigenlijk een kerkwoord, doch ook meer algemeen voor *leeftocht*, *dagelijksche vertering*, KIL. demensum, dimensum, mensura stata alimenti. Verg. DU CANGE (Ed. Henschel) V. 246; *Rose*, 129, aant. 1; MEERMAN, *Bel. v. L.* 406, 407, *passim*.

Plackaert, znw. m. 186, plakkaat, aldus genoemd, omdat zoodanige brief niet met aan perkamenten strooken afhangende, maar beneden op de opengelaten ruimte opgedrukte zegels gesterkt was. Zie NIJHOFF, *Gedenkw.* IV. 271; DU CANGE (Ed. Henschel) V. 274 i. v. *placatum*.

Playte, pleyte, znw. vr. 111, 181, klein vaartuig, op de binnenwateren in gebruik. Zie VAN HASSELT op KIL.; VAN LENNEP, *Zeemans-Wab.* 166.

Platele, znw. vr. 31, groote, platte schotel, KIL. scutella ampla et repanda.

Plecht, znw. 330, dek, voor of achter op een klein vaartuig. Zie VAN LENNEP, *Zeemans-Wdb.* 166.

Poertrecht, znw. o. 510, recht, vrijheden aan eene stad door den landsheer geschonken.

Poytau, znw. 46, waarschijnlijk wijn van Poitou.

Polenre, znw. m. 377, 379, 382, Pool.

Poss., misschien afgekort voor posant, znw. 186, eene muntsoort, bij VAN DER CHIJS, *Munt. v. Holl. en Zeel.* 297, ter waarde van 14 deniers opgegeven.

Premonstreyt, Oerde van —, 531, Premonstratenser Orde, eene orde van reguliere kanunniken van St. Augustinus, in 1120 door den H. Norbert gesticht, en naar het klooster in het dal van Prémontré genoemd. In Friesland en Groningen won vooral deze orde spoedig veld. Hiertoe behoorde ook de proostdij van het Zand te Pingjum bij Bolsward. Zie ROYAARDS, *Gesch. van het Christend. in Ned.* I. 310 vlgg.; MOLL, *Kerkgesch. v. Ned.* II², 27 vlgg.

Prochipaep, znw. m. 539, priester eener parochie.

Proper, bnw. 255, eigen.

Proppe, znw. 433, prop, gedraaide kogel, om uit een werptuig of uit een bus mede te schieten. Zie MEERMAN, *Bel. v. L.* 227, 228, 342, alwaar men leest: „van ccc *proppen* te drayen;" — „Item den scotteldraeyer betailt van ix^c^ cleynre proppen totten vogelaren verbesicht .... Item vanden groeten proppen totten groeten bussen verbesicht." Over de *vogelaars*, een soort van werptuig, zie MATTHAEUS, *Anal.* I. 224.

Provancie, provanchy, provyanchie, znw. vr. 5, 40, 185, proviand, mondvoorraad.

Provanden, ww. 426, van mondvoorraad voorzien.

Provende, znw. vr. 535, kerkelijke inkomst, ML. *praebenda*, eigenlijk de „cibi ac potus portiones diurnae, quae Monachis, Canonicis, aliisve quibusvis dantur ac *praebentur*," en bij uitbreiding voor de „Canonicorum et alio-

rum Clericorum *beneficia*." Zie DU CANGE (Ed. Henschel) V. 387.

Provenden, ww. 541, met een provende, kerkelijke inkomst voorzien.

Puerlic, bw. 539, 540, enkel.

Q.

Quaerne, znw. vr. 248, handmolen. Zie KIL.

Quartier, znw. o. 67, 68, 69, *passim*, vierdedeel.

Quetsen, qwetsen, gequest, ww. 164, 256, kwetsen.

Quiten, quitede, ww. 240, 272, de vertering in de herberg betalen, vrijhouden. Verg. NIJHOFF, *Gedenkw.* II. 95.

Quitinge, znw. vr. 63, betaling, voldoening.

Quijtlaten, ww. 323, 325, kwijtschelden.

Quijtscelden, scout quijt, ww. 138, kwijtschelden.

R.

Ramen, ww. 157, 358, beramen, ontwerpen, bepalen, vaststellen.

Raster, znw. 434, 435, lees rafter, balk, KIL. materia trabis, tignum.

Rechten, — an lijf ende goet, ww. 289, voor het gerecht, bij rechterlijk vonnis, op lijf en goed verhalen, lijf en goed aansprakelijk stellen.

Reepe, znw. 216, touw. Verg. VAN DER WALL, *Handv. v. Dordr.* 380: „Item dattie scroemeesters op hairs selfs cost den vremden coepman van wijn reescap sullen doen hebben van *reepen* ende van leederen ende van anders dat tot den winen te wercken toebehoirt."

Reescip, znw. o. 6, 58, 175, 221, toebereidselen, KIL. praeparatio, apparatio.

Reet, rede, bnw. 99, gereed, contant.

Reghel, znw. vr. 330, lat, plank, KIL. regula, vectis. Zie MEERMAN, *Bel. v. L.* 229: „van ij middelhout te zaghen, dair men die *reglen* off maecte."

Reyden, ww. 223, uitrusten, gereed maken, KIL. navigia parare.

Riden, ww. — vlieghen, 162, uitrijden om op vogels te jagen met stootvogels. Verg. JONCKBLOET, *Spec. de Velth.* 120; KIL. op *vlieghen ende iaeghen.*

Rie, rye, znw. 26, 435, waarschijnlijk lat, plank.

Riem, ryem, znw. m. 304, 418, 419, 475. Zie op ryemtal.

Ryemgelt, znw. o. 392. Zie op ryemtal.

Ryemtal, znw. 419. Aldus is de benaming eener oorlogsbelasting, aan den landsheer te betalen, door de gemeenten, die op een verschillend tal van *riemen* en manschap waren aangeslagen. De schotbare huislieden van het platte land waren namelijk verplicht den landsheer in den krijg bij te staan door het slaan der *riemen* op de *coggen.* De verschillende baljuwschappen waren alzoo verdeeld in *riemen*, en elke *riem* verplicht zijn aandeel te leveren, eerst in manschappen, later ook in geld. Verg. NOORDEWIER, *Nd. Regtsoudh.* 97, 148, en vooral de aanteekening van Dr. DE VRIES en Dr. DE GELDER, *Brieven rakende het Bel. van Alkmaar in* 1573, 43.

Riinscip, znw. o. 224, 225, waarschijnlijk zoodanig schip als nog heden onder den naam van Keulsche aak bekend is. De aken dienden oudtijds als lastschepen, die met wijnen van Keulen kwamen afdrijven. Ook de Rijnschepen dienen hier voor het overvoeren van proviand. Zie VAN LENNEP, *Zeemans Wdb.* 1 op aak.

Rilen, ww. 214. Onder de onkosten bij het vervoer van wijn wordt behalve voor *scroden*, *binden* en *verlaten*, ook voor *rilen* gerekend. In de aant. op deze plaats wilde ik daarvoor *roden*, roeien, lezen. Doch er staat duide-

lijk *rilen*, en in de *Teuthonista* vindt men zonder eenige verklaring opgegeven: ryl vur eyn vat, en rylen. Rilen is nu waarschijnlijk van *rilen*, hoepels, voorzien.

Rinchoze, znw. 240, de uit ringen samengestelde beenbekleeding.

Rynd, rynder, znw. o. 74, rund.

Roede, znw. 214, 215, 216, eene wijnmaat, welke 12 Utrechtsche amen inhield.

Roede, znw. vr. 237, roeiriem.

Roeren, ww. 197, melding maken, aanroeren.

Roydrager, znw. m. 143, 307, gerichtsbode, die als teeken zijner betrekking eene roede droeg. Verg. Noordewier, *Nd. Regtsoudh.* 350.

Rotseelsc, bnw. 46, waarschijnlijk in la Rochelle gebruikelijk.

Rumen, ww. 551, 552, verwijderen, verbannen.

S. Z.

Zacken, ww. 220, in zakken doen.

Sactgen, znw. o. 30, zakje.

Zadelrie, znw. vr. 169, al wat tot zadels, paardentuig enz. behoort.

Saffraciis, znw. 42. saffraan.

Sartroys, znw. m. 313, Karthuizer, Fr. *Chartreux.*

Saten, Hem —, ww. 280, zich toerusten. Zie op besaten.

Scaedse, znw. 434, 435, waarschijnlijk schoorhout. Bij Kil. zijn *schraeghen, schaetsen der timmerlieden*, canterii.

Scaedzen, ww. 223, met schaatsen, schoorhouten, voorzien.

Scheden, schiet, ww. 246, scheiden, vertrekken.

Scheyncken, scheyncte, ww. 184, schenken.

Scemynckel, znw. vr. 182, aap, KIL. simius, simia. Verg. MAERLANTS *Nat. Bl.* 3412:

Simia mach in latijn
In onse dietsch *simminkel* sijn.

Scepinge, znw. vr. 16, al wat tot de schepen en hare toerusting in betrekking staat; 186, 187, vloot, KIL. classis.

Scermutsen, ww. 189, schermutselen.

Scicken, ww. 158, 211, zenden, Hd. *schicken*.

Scillen, ww. 513, verschil hebben, twisten.

Scilterie, znw. vr. 171, al wat tot de schilden behoort.

Schip, schiepe, znw. o. 358, schip.

Schipheer, znw. m. 355, gezagvoerder van een schip, KIL. navis praefectus.

Schoet, znw. m. 31, een deel der wapenrusting, de dijplaten. Zie BENECKE, *Mhd. Wtb.* II². 175, i. v. *schôz*, 2.

Schomaker, znw. m. 357, schoenmaker.

Scoeren, ww. 330, beschadigen, door het scheuren van de buitenhuid.

Scolaster, znw. m. 358, opzichter over de kloosterscholen van het kapittel, tevens zegelbewaarder en belast met de zorg der archieven. Zie DU CANGE (Ed. Henschel) VI. 112, i. v. *scholaster*, *scholasticus;* NIJHOFF, *Gedenkw.* III. 124.

Scotbaer, bnw. 500, 515, verplicht tot het betalen van schot, eene oude belasting, welke men als landrente aan den landsheer verschuldigd was. Zie KLUIT, *Hist. d. Holl. Staatsreg.* IV. 71 vlgg., NOORDEWIER, *Nd. Regtsoudh.* 121. Waarom *scotbaer lant scotbaer moest blijven* zie men ald.

Scottenwoensdach, znw. m. 147, bij KIL. *schorsselwoensdagh*, feria quarta, sive dies Mercurii hebdomadae maioris aut sanctae, qua campanae succinguntur, et tribus diebus silent. Zie REINSBERG-DÜRINGSFELD, *Calendrier Belge*, I. 218.

Scouwen, ww. 514, bezichtigen, bepaaldelijk in het dijkwezen. Over den *dijkschouw* verg. NOORDEWIER, *Nd. Regtsoudh.* 382 vlgg.

Scrijfambocht, znw. o. 488, 521, ambt van schrijver of klerk, dat met de school tot de domeinen en het eigen goed van den landsheer behoorde, en door dezen werd vergeven. Zie KLUIT, *Hist. d. Holl. Staatsreg.* IV. 432; NOORDEWIER, *Nd. Regtsoudh.* 78.

Scroden, ww. 214, 215, op- en afladen van zware lasten, vooral van wijn, Mhd. *schrôten*. Zie BENECKE, *Mhd. Wtb.* II². 219, waar de volgende plaats wordt aangehaald: „die wînschrôdêre solen nemen vier phenninge von einre fûdere *ûf* zu *schrôdine* und drî phenninge *nider* zu *schrôdine*." Zie vooral over de *scroders* en hun ambacht VAN DE WALL, *Handv. v. Dordr.* 146 vlgg.

Scroder, znw. m. 322, die wijnvaten op- en aflaadt.

Scrodinge, znw. vr. 214, op- en aflading van wijn.

Scrogelt, znw. o. 40, geld voor het op- en afladen van wijn en bier.

Scut, znw. o. 23, 50, geschut.

Zeel, znw. 25, 242, touw.

Zeevont, znw. m. 392, 503, strandvonst. De *zeevont*, *zeedrift*, schripbreukige of gestrande goederen, behoorde als heereloos goed tot de dominiale vervallen. Verg. NOORDEWIER, *Nd. Regtsoudh.* 79.

Segelen, ww. 355, 356, zeilen.

Seghen, znw. vr. 309, vischnet, Lat. *sagena*.

Seynscip, znw. o. 91, 225, 259, 412, volgens VAN LENNEP, *Zeemans-Wdb.* 278: „Soort van schepen, in oude tijden hier in gebruik, zonder vast roer of mast, welke beiden zy opzetteden als zy in zee gingen. Smal voor zoo wel als achter, en spits toegaande, waarvan zy wellicht hun naam van *zein* (*zen* of *seis*)-*schip* ontleenden; voerden zy niet meer dan drie man en een jongen en zeilden wonder snel." In de *Informacie van* 1514 leest

men: „sommige vaeren ten harinck ende up *zeynscepen* om huyere te winnen." In de Verkl. Woordenlijst wordt het verklaard als afgeleid van *zeyn*, zegen, hetwelk waarschijnlijker is.

Sekeren, ww. 356, door een eed, verzekering, binden, doen beloven.

Sekeringe, znw. vr. 355, belofte.

Senden, gesent, ww. *passim*, zenden. Zie over den zwakken vorm *LSp.* Gloss.

Setten, ww. 131, 159, schatten, KIL. ad pecuniae taxationem redigere, pretium statuere.

Sien tot, ww. 53, omzichtig zijn met, letten op. Verg. MEERMAN, *Bel. v. Leid.* 192.

Simpel, bnw. 100, enkel, eenvoudig.

Sindael, znw. o. 31, zijden stof, ML. *cendalum*, *sindalum*, tela subserica vel pannus sericus. Zie DU CANGE (Ed. Henschel) II. 270; VI. 261; HUYDEC. op *St.* III. 321; *Rom. v. Limb.* Gloss.

Syroergiin, znw. m. 156, chirurgijn.

Slachuys, znw. o. 56, 381, slachthuis, slagerij, KIL. *slach-huys*, laniena, carnificina.

Slaen, sleghen, ww. 69, slachten; — in, 107, 108, in iets brengen, inschepen.

Slage, znw. vr. 79, 82, 87, 89, 123, slagerij, slachthuis.

Sleie, znw. vr. 329, houten hamer. Zie WEILANDS *Wdb.*

Sliten, ww. 298, beslechten, eindigen.

Sluce, znw. vr. 236, sluis.

Sluystocht, znw. 508, sloot of vaart, waardoor het water naar de uitwateringssluis wordt gevoerd.

Sluten, sloet, ww. 147, een overeenkomst maken, een contract sluiten.

Smacheuyc, znw. 247, een nauw om 't lichaam sluitende huik, bij KIL. *smack-huycke*, penula muliebris. *Smak* was *hemd*, en dus een huik in den vorm van een *smak*.

Verg. GRAFF, VI. 819; BENECKE, *Mhd. Wtb.* II². 432; HALLIWELL, *Arch. Dict.*

Smairkerse, znw. vr. 446, smeerkaars, vetkaars.

Smedegetouwe, znw. 236, smidsgereedschap. Bij KIL. is *ghetouwe*, *ghetauwe*, instrumentum mechanicum.

Smoutpere, znw. vr. 11, een weeke en sappige peer, KIL. pyrum musteum, Hd. *Schmalzbirne*, Fr. *beurrée*.

Sneden raster, znw. 330, 435, lees: sneden rafter, waarschijnlijk gezaagde balk.

Sneze, znw. vr. 208, twintigtal. Zie VAN HASSELT op KIL.

Snoer, znw. 75, touw.

Sofferaen, znw. vr. 264, saffraan.

Soldenair, znw. m. 190, huurling. Zie KIL. op *soudaet*.

Solre, znw. m. 106, zolder.

Zolren, ww. 221, op den zolder brengen, KIL. *solderen*, in solario sive horreo collocare.

Sombairder, znw. 17, een soort van schip, waaromtrent het mij niet gelukt is iets naders te vernemen.

Zomme, bnw. 265, sommig, een deel.

Sommen, ww. 355, opsommen.

Sonderlinghe, bnw. 43, 175, 550, bijzonder.

Sorghe, znw. vr. vrees, bezorgdheid; in sorghen staen, 296, in gevaar zijn.

Soudenair, znw. m. 142, 392, wapenknecht, huurling.

Zoudye, znw. vr. 139, 140, soldij.

Sout, znw. m. 140, soldij.

Sparre, znw. vr. 28, 329, 331, 434, lange, dunne stang, lat.

Specie, specy, znw. 11, 222, specerij, kruiderij.

Specier, znw. m. 370, specerijverkooper, ML. *speciarius*. Zie DU CANGE (Ed. Henschel) VI. 319.

Spere, znw. 232, 234, speerruiter. Zie op glaye.

Sperwair, znw. m. 61, 144, 418, sperwer.

Spoermaker, znw. m. 274, sporenmaker.

Sporre, znw. 237, waarschijnlijk hetzelfde als sparre, lange, dunne stang, lat. Verg. *sporteles* en *sparteles*, waar *o* en *a* evenzeer wisselen.

Spreke, znw. vr. 278, sprook, gedicht.

Spreker, znw. m. 195, 278, rondreizende sprookspreker, die zijne gedichten aan de hoven der vorsten en elders declameerde. Verg. Dr. Jonckbloet, *Gesch. d. Ned. Letterk.* I. 322 vlgg.

Sproke, znw. vr. 195, sprook, gedicht.

Staet, znw. m. praalvertooning, Kil. pompa, apparatus solennis cum ostentatione. Van staets, 226, bij wijze van praal, bij plechtige gelegenheden.

Stalwaerder, znw. m. 541, stalbewaarder, stalmeester.

Steecgelt, znw. o. 41, 216, loon voor het openSteken van een vat.

Steenbusse, znw. vr. 276, bus, waaruit steenen werden geworpen. Zie op donrebusse.

Steenhouder, znw. m. 24, steenhouwer.

Steken, ww. 542, zetten, plaatsen.

Stercken, Hem —, ww. 53, zich versterken.

Sterven, sterf, ww. 164, sterven.

Stic, -cke, znw. o. 75, stuk.

Stien, znw. m. 261, 430, steen voor de bussen.

Stile, znw. 435, stijl, stut.

Stoep, znw. 9, 215, inhoudsmaat, houdende 2 mingelen = $^1/_{16}$ anker. Zie Lelong, *Koophandel van Amst.* (8e dr.) I. 440.

Stoffeeren, ww. 239, opsieren.

Stovegelach, znw. o. 184, geld voor het gebruiken van een bad. Zie over de badstoven Weinhold, *Die deutschen Frauen*, 342 vlgg.; van de Wall, *Handv. v. Dordr.* 369.

Stovegelt, znw. o. 28, 309, geld voor het gebruiken van een bad.

Strail, znw. m. 62, pijl.

Stramper, Strampersch, bnw. 138, 205, 214, 323, gemunt in het vlek *Stramproy*, thans *Stamproy*, eene gemeente van het voormalige vorstendom Thorn, in Limburg. Zie VAN DER CHIJS, *Munt. v. Geld.* 277.

Striken, ww. 309, met een groot net visschen, door het langs den grond te strijken.

Stroem, znw. m. Opten —, 109, 110, langs den stroom, dien men bevaart.

Stuc, znw. o. 167, 206, artikel; — wijns, 40, 100, 213, 322, zooveel als er in een groot stukvat gaat.

Zukerosaet, znw. 167, zeker een soort van wijn, met suiker en rozenwater toebereid. *Rosatum* is bij DU CANGE (Ed. Henschel) V. 801, vinum *rosa* conditum.

Supplicacy, znw. vr. 183, verzoekschrift.

Zuverlic, bw. 265, goed, behoorlijk; 290, spoedig, snel.

Zwan, znw. m. 161, zwaan.

Sweens, 17, die C Sweens, een tonnemaat, welke waarschijnlijk gebruikt werd in de haven van het Swin. Dat in *Sweens* een eigennaam schuilt, blijkt uit de Ordonnantie op het Stapelrecht, bij VAN DE WALL, *Handv. v. Dordr.* 1015, waar na de opgave van *een quartier wit souts* volgt: *vier quartier Sweens, die maken vijf quartier Dordrechts.* Zie ook de *Informacie van* 1514 op Zweens.

T.

Tafelkin, znw. o. 42, schilderijtje.

Tafter sijn, ww. 57, ten achteren zijn.

Tagelrie, tailgerie, znw. vr. 32, 276, 453, kleermakerswerkplaats, Fr. *taillerie.*

Take, znw. 217, kleine wijnmaat. Zie MIERIS, II. 177, *a.*

Tal, znw. 208, 209, een zeker tal, aantal, van hoeveel is niet zeker, waarbij men visch kocht.

Tappe, znw. 31, stop, deuvik, kraan.

Targie, znw. vr. 221, suikerwerk voor het dessert, als

geconfijte vruchten, enz., bij KIL. *tragie*, *tregie*, *tergie*, tragemata, bellaria arida ex saccaro et aromatibus, Fr. *dragées*. Zie de aant. van VAN HASSELT en verg. DIEZ' *Etym. Wt.* 354, i. v. *treggea*.

Tassche, znw. 205, tasch.

Tasten, ww. 82, door tasten onderzoeken.

Teyken, znw. o. 238, wapen. Zie HUYDEC. op *St.* III. 319.

Telden, ww. 187, 199, den telgang gaan. Telgangers werden veel door vrouwen gebruikt, daar ze met een zachten en gemakkelijken draf liepen. Zie Dr. JONCKBLOET, *Spec. de Veldk.* 121; *Heim. d. Heim.* 346.

Telgelt, znw. o. 222, onkosten bij het koopen van waren, vooral voor het tellen.

Tenden, vz. 510, aan het einde van, na afloop van. Zie Dr. DE JAGER, *Arch.* I. 76.

Tendes, vz. voor tendens, 358, naar, overeenkomstig.

Tente, 209, in het HS. zeer onleesbaar, en misschien bedorven.

Teramijn, znw. m. 39, termijn.

Teringhe, znw. vr. 106, vertering.

Terre, znw. o. 238, 432, teer.

Terminewandere, znw. m. 356, termijnwandelaar, termijnlooper, dus bedelmonnik. Zie RUYSBROEC, II. 191, aant. 6, waar de uitdrukking: *si lopen termine* verklaard wordt, en verg. DU CANGE (Ed Henschel) VI. 547, in v. *terminarii*, en mijne x *Boerden*, Gloss.

Tgegens, vz. 189, tegen.

Thent, vz. 63, tot.

Tyden, Toe —, ww. 252, zich wenden tot iets om het in gebruik te nemen, er over beschikken.

Tien, toich, togen, ww. 58, trekken, gaan, zich begeven.

Tille, znw. vr. 331, brug, KIL. pons, ponticulus.

Tillen, ww. 330, lees met het HS. billen, bij KIL.

öillen den molen-steen, acuere lapidem molarem, lapidis molaris sulcos excudere, cudendo exasperare, *vulgo* billare.

Toem, znw. m. 28, waarschijnlijk paardentoom, en misschien hier gelijkstaande met toomgelt. Zie ald.

Toeredynghe, znw. vr. 329, toebereiding.

Toernken, znw. o. 296, een munt, ter waarde van een halven groot, aldus genoemd naar een gebouw met twee torens, dat boven aan de eene zijde het wapenschild van Bohemen - Brabant - Limburg - Luxemburg uitsteekt. Zie VAN DER CHIJS, *Munt. v. Brab. en Limb.* 95.

Toeven, ww. 44, 193, wachten; 145, doen wachten, ophouden, in verzekerde bewaring nemen, KIL. retinere. Zie de aant. van VAN HASSELT.

Toghen, toichde, ww. 56, toonen.

Toirn, znw. m. 248, 249, houten toren, bij belegeringen in gebruik, *turris ambulatoria*. Zie DU CANGE (Ed. Henschel) VI. 705.

Tolner, znw. m. 151, gaarder van tollen, tollenaar, KIL. telonarius, tributorum collector.

Tonne, znw. vr., inhoudsmaat, *a*) 341, *passim*, van natte waren, vooral van bier, van 128 mengelen of 64 stoopen; *b*) 343, 344, 345, *passim*, van droge waren, als haring, vleesch enz. = ½ last. Zie *Informacie*, 683, op tonne.

Toomgelt, znw. o. 45, 180, fooi aan den knecht, die het paard geleidde, dat iemand gebracht werd.

Toomloper, znw. m. 60, de knecht of knaap, die de paarden der edelvrouwen bij den toom hield.

Torf, znw. 381, turf.

Torke, znw. vr. 23, 238, 240, 432, toorts, fakkel, Fr. *torche*, ML. *torchia*. Zie DU CANGE (Ed. Henschel) VI. 608.

Tortijs, znw. 10, 222, fakkel, eigenlijk een gedraaid en bepikt stuk touw, ML. *tortisius*, van *torquere*. Zie DU CANGE (Ed. Henschel) VI. 619.

Tortijsdragher, znw. m. 174, 179, fakkeldrager.

Tortijsschaft, znw. 10, de schacht, waarop de fakkel werd vastgemaakt, om zonder gevaar te kunnen worden gedragen.

Trompenair, znw. m. 151, trompetter. Zie VAN HASSELT op KIL.

Tromper, znw. m. 437, trompetter.

Trompet, znw. m. 235, trompetter.

Truwe, znw. vr. 531, trouw.

Tuyn, znw. m. 176, 197, 277, een zilveren of gouden keten, waaromtrent o. a. in de rekeningen van 1390—91 het volgende voorkomt: „Miren here van Oistervant *een tuyn van siinre verdene*, dien hi voert gaf den Hertoge van Lancastre." Waarschijnlijk werd in 1382 door Hertog Albrecht de orde van Sint Anthonius ingesteld, en is de tuin, waarvan hier herhaaldelijk sprake is, de keten dier orde. Zie *Vad. Chronyk*, 223; D'YVOY VAN MYDRECHT in de *Verh. van de* II. *Klasse van het Kon. Ned. Inst.* IV. 102 vlgg.; WAGENAAR, III. 373; *Nal.* 105 vlgg.; IV. *Nal.* 94; *Bijv. op* WAGENAAR, I. 198.

Turke, znw. vr. 382, 446, toorts, fakkel. Zie op torke.

Tweescat, bnw. 514, tweemaal zooveel waardig als de som, waarvoor men pand stelt. Zie VAN DE WALL, *Handv. v. Dordr.* 124, en verg. de uitdrukking ald. 380, waar van *eenscat loon* gesproken wordt.

Twie, tw. 67, twee.

Twyen, ww. 513, tweedrachtig zijn, twisten. Zie *LSp.* Gloss.

Twyschen, vz. 19, tusschen.

U.

Ummer, bw. 291, stellig.

Ungersch, bnw. 224, Hongaarsch. De Ungersche

gulden had eene waarde van 34 grooten. Zie VAN DER CHIJS, *Munt. v. Holl. en Zeel.* 234.

U p b u e r e n, ww. 499, 514, 536, beuren, in ontvangst nemen.

U p d o e n, ww. 436, met de kraan of op andere wijze ophijschen. Mijns inziens *niet* het tegenovergestelde van *sceep doen*, als in de woordenlijst op de *Informacie* verklaard wordt. Zie 672 op o p d o e n.

U p g a n c, znw. m. 21. Zie o p g a n c.

U p r e c h t e n, ww. 52, vergoeden, KIL. *schaede op-rechten*, resarcire, reparare damnum.

U p t o g h e, znw. 434, waarschijnlijk een werktuig, waarmede men lasten ophijscht.

W r e c l o c k e, znw. vr. 476, uurwerk. Zie MEERMAN, *Bel. v. L.* 421, waar onder de renten, die de stad uitreikt, ook voorkomt een post voor iemand „van dat hii die *ure clock* bewairt heeft."

W t b i e d e n, ww. 329, oproepen om aan den strijd deel te nemen, KIL. *vetus:* provocare, poscere in praelia. Zie de Aant. van VAN HASSELT, en verg. MEERMAN, *Bel. v. L.* 432: „Dez saten die goede lude vanden gherechte upten huyse te samen, om die wapentuyerres te kiesen ende *wt te bieden*."

W t g a e n, g e n c, ww. 52, ten einde loopen.

W t g h e s e t, vz. 500, 550, uitgezonderd.

W t h e m s c h, bnw. 116, vreemd.

W t h o f, znw. m. 531, buitenafgelegen hof.

W t l e g g h e n, ww. 6, 44, 45, uitgeven, verschieten.

W t l e g g h e n, w t l i g g h e n, w t l a c h, w t l e y d e, u p e n e n, ww. 58, 62, 90, in zee gaan om iemand afbreuk te doen. Verg. SCHWARTZENBERG, *Chtb.* I. 261: „of dat zake ware, dat yemant ware, die up die Oestvriesen wtlegghen woude uptie zee, te winne ende te verliese, dat die soude comen bi minen Heer, ende mijn Heer soude him oerloven mit sinen openen brieven, wt

te legghen uptie zee up die Oestvriesen, te winne ende te verlieze." Elders, bl. 263, wordt iemand verlof gegeven „wt te leggen up die Oestvriesen, ende die te beschadigen."

Wtliggher, znw. m. 146, 359, kaper.

Wtmaken, ww. 146, 396, uitzenden.

Wtsettinge, znw. vr. 403, verlenging, KIL. dilatio, ampliatio.

V.

Vaen, venc, ww. 356, vangen, vatten.

Valkenair, znw. m. 179, valkenier.

Varen, ww. 103, rijden met een wagen, Hd. *fahren*.

Varende lude, 63, rondreizende kunstenaars, sprekers, muziekanten, potsenmakers, enz.

Vaste maken, ww. 155, versterken.

Vechtelic, znw. m. 152, gevecht, vechtpartij. Zie MEERMAN, *Bel. v. L.* 185, 186: „hoe die saken tot Leyden van den *vechtelic* geschiet waren." In een volgenden post wordt deze *vechtelic* een *onluste* genoemd. Zie verder ald. 256.

Veyligheu, ww. 88, 398, beveiligen, beschermen.

Verbeyden, ww. 242, afwachten.

Verboden, dw. verboet, ww. 88, door een bode berichten. Zie MEERMAN, *Bel. v. L.* 372: „Item Floris Snider gesent aender stede van Aemsterdam, om him te weten laten, dat miin here *verboot* waere, dat die steden van Overysel Aemsterdam souden willen versoeken."

Verboren, ww. 553, verbeuren, KIL. *ver-beuren sijn leen*, cadere feudo, delinquere feudum.

Verborghen, ww. 359, door verleening van borgtocht verzekeren.

Verbuernisse, znw. vr. 508, verbeurdverklaring.

Verderflic, bw. 331, tot verderf, tot schade.

Verdienen, ww. 545, bedienen.

Verdraghen, ww. 192, kwijtschelden; 324, onzijdige opvatting van het bedr.: in mindering komen.

Verfoiren, ww. 140, overvoeren.

Verhalen, aen enen, ww. 281, 554, op iemand verhalen, schadevergoeding nemen, KIL. recuperare damnum.

Verlanghen, ww. 78, 193, verlengen, uitstellen.

Verlangenisse, znw. vr. 403, verlenging.

Verlappen, ww. 330, lappen, herstellen.

Verlaten, ww. 214, in andere vaten doen, bij KIL. *verlaeten den wijn*, i. *vervaeten*. Zie ald. op *vervaeten*.

Verlater, znw. m. 217, knecht, die wijn verlaat.

Virleggen, ww. 381, 398, verschaffen, leveren, KIL. suppeditare. Zie de aant. van VAN HASSELT.

Verlengen, ww. 150, uitstellen.

Verlydinghe, znw. vr. 481, 482, verlei.

Verlijen, ww. 482, 517, 518, 519, 520, in leen geven. *Verlijen* (Hd. *verlîhen*) en de dietsche vorm *verleenen* worden hier telkens samen gebruikt.

Verliken, ww. 497, tot een vergelijk komen, verzoenen.

Versamenen, ww. 107, vergaderen, bijeenbrengen.

Verscieten, ww. 221, omwerken, ten einde bederf te voorkomen.

Virzeylen, ww. 183, met zeilen verteren.

Virsetten, ww. 197, verpanden, KIL. *versetten te pande*, oppignorare.

Versolden, virsouden, ww. 142, 230, 231, in dienst nemen, KIL. auctorare militem.

Verstanden, dw. van verstaen, voorbijgaan. Dwersnacht verstanden is het partic. abs.: de dwarsnacht voorbijgegaan zijnde. Zie op dwersnacht.

Verstrecken, ww. 552, zich uitstrekken, van kracht zijn.

Vertoeven, ww. 301, 303, uitstellen.

Vertollen, ww. 214, aan het tol aangeven en er van

betalen, KIL. vectigal solvere portitori, profiteri merces publicanis.

Vertręc, znw. o. 59, *passim*, oponthoud, verwijl.

Verval, znw. o. 535, voordeel, inkomst, KIL. emolumentum, commodum accidentarium.

Vervaren, vervoir, ww. 56, 57, 90, voor varen besteden, uitgeven.

Vervegen, ww. 240, opvegen, schoonmaken. Zie *Rem. v. Mont.* vs. 341 (*Hor. Belg.* V. 55).

Virvolch, znw. 370, aandrang, aanmaning.

Vervolghen, ww. 276, 369, 372, 449, aanmanen, moeite doen. Zie NIJHOFF, *Gedenkw.* II. 104; MEERMAN, *Bel. v. L.* 202.

Verwandelen, ww. 431, misschien verwisselen van kleederen, in nieuwe kleederen steken.

Verwaren, ww. 75, 223, bewaren.

Verwerpen, ww. 62, door wegwerpen bederven; 114, verschieten, omwerken.

Vesten, ww. 420, versterken.

Vicarie, znw. vr. 491, 539, kapel, waaraan jaarlijksche inkomsten verbonden zijn, ML. *vicaria*, sacellum reditibus annuis instructum a presbytero deserviendum, Gall. *chapelle*, vel *chapellenie*. Zie DU CANGE (Ed. Henschel) VI. 807.

Vie, vye, znw. o. 127, 400, vee.

Vieant, znw. m. 88, 90, vijand.

Vierpanne, znw. vr. 244, 245, vuurpan, waarin pik werd gebrand, KIL. trulla ferrea, vas in quo noctu funalia ardent.

Vir —, bij samenstelling, zie op ver —.

Vischdach, znw. m. 209, vastendag, KIL. dies pisculentus, quo carnibus abstinetur, hier voor den tijd van vijf vastendagen.

Vitailgebroeder, znw. m. 53, Victualiebroeder. Zie op Likedeler.

Vloete, znw. vr. 355, vloot, maatschap van schepen onder ééne vlag varende, met belofte van onderlinge bescherming. Zie *Ned. Wdb.* I. 818 op admiraalschap.

Vloeten, vloten, ww. 79, 215, varen.

Voeder, znw. o. 216, wijnvat van verschillende grootte, dat ongeveer zes of zeven amen inhoudt. Zie KIL. op *voer wijns.*

Voederinge, znw. vr. 286, misschien proviandeering van het leger. Men moest tegenwoordig zijn bij de groote monstering, waarbij tevens de maatregelen voor de proviandeering der troepen getroffen werden. Ook schuilt er misschien een eigennaam onder, en heette een stuk grond bij Enkhuizen *die Voederinge.*

Voeren, ww. Recht —, 532, belast zijn met de rechtspraak, rechtspreken.

Voir, bw. 175, 182, 240, vooruit, vooraf.

Voirraet, znw. o. 514, opzet, voorbedachte raad. KIL. *Met veur-raed*, consulto, deliberate.

Vollwijn, znw. m. 214, wijn, waarmede een vat wordt aangevuld.

Vorderlic, bw. 77, behulpzaam.

Voren, ww. 385, voeren.

Vorsch, bnw. 6, versch.

Vranc, franck, znw. 1, 59, *passim*, een munt. Men had *oude*, *nieuwe* en *vrancrijcsce vranken.* Zie VAN DER CHIJS, *Munt. v. Holl. en Zeel.* 222, 234, 280, 296.

Vresen, ww. 256, in gevaar brengen, aanvallen.

Vryheit, znw. vr. 515, het grondgebied eener stad buiten de poorten, waar de stads vrijheden en voorrechten van kracht zijn.

Vroescip, znw. vr. 295, vroedschap. Zie VAN HASSELT op KIL.

Vullinge, znw. vr. 323, aanvulling.

W.

Waechgelt, znw. o. 484, belasting geheven van de waren, die op de stadswaag moesten worden gebracht, om te worden gewogen.

Waecke, znw. vr. 376, wacht, het wachthouden.

Waedse, znw. vr. 109, loon, soldij, Fr. *gage*.

Wairderebbe, wairderebe, wairderobbe, znw. vr. 10, 221, 450, *passim*. Aldus is het opschrift van een der hoofdstukken in de rekeningen, en onder de uitgaven der *waerderebbe* komen voor: keukenkruid, kamerkruid, was, malvezij, specerijen, suiker, fakkels, waskaarsen, enz. Hoewel *wairderebbe*, Fr. *garderobe*, eigenlijk de bewaarplaats van kleeren aanduidde, schijnt die beteekenis in de grafelijke huishouding allengs overgegaan te zijn op de bewaarplaats van verschillende huishoudelijke behoeften, die thans in de provisiekamer thuis behooren. Wairderebbe kan alzoo gevoegelijk verklaard worden door *Benoodigdheden der provisiekamer*.

Wairlic, bnw. 533, wereldlijk.

Waernisse, znw. vr. 531, bescherming.

Waghenair, znw. m. 102, 162, 163, 449, wagenmenner, voerman.

Wagenloper, znw. m. 187, knecht, die bij den wagen liep, en de paarden bij den toom hield.

Waghenscot, znw. o. 330, eikenhouten plank.

Walden, ww. met den gen. 196, besturen, regeeren, Hd. *walten*. Als opschrift boven eene rekening: *God waldes*, God besture het, even als elders: *Ihesus, Assit immensa Deitas*, en andere.

Wanderen, ww. 43, zwerven, Kil. vagari, errare.

Wapenture, znw. m. 329, 435, wapenknecht. Zie Meerman, *Bel. v. L.* 430: „Item xv waghen, die dese wapentuyerres voerden tOudewater," en verg. 431, 432, *passim*. De wapentuers waren dus eenvoudige voetknech-

ten, en geen „equites cataphracti, armigeri," in welke beteekenis het bij KIL. voorkomt.

W e c h, znw. 208, gewicht.

W e c h h e b b e n, ww. 175, 240, ontvangen hebben.

W e d e r b i e d e n, ww. 253, 287, 378, 415, afzeggen, aanzeggen om niet te komen.

W e d e r d o e n, ww. 459, teruggeven.

W e d e r r e y s e, znw. vr. 7, terugreis.

W e d e r s e g g h e n, ww. 513, weigeren. Zie CLIGNETT, *Bijdr.* 146, 186, 405.

W e d e r w e y n d i c h, bnw. met den dat. 533, 548, 549, oproerig tegen iemand, weerbarstig.

W e e r, znw. m. ram, Hd. *widder*, Eng. *wether*. Zie KIL. op *weder*, *weer*.

W e r d i g h e n, ww. 358, schatten.

W e r k e n, w r o c h t, g e w r o c h t, ww. 169, 222, werken.

W e r v e n, ww. 136, verkrijgen, verwerven.

W e t e n t h e i t, znw. vr. weten, KIL. scientia, cognitio. V a n o n s e r r e c h t e r —, 552, met vol bewustzijn, vrijwillig.

W i i n, znw. m. wijn. I n d e n —, t e —, 84, onder wijngelag, in het wijnhuis.

W ij n c o e p, w i n c o e p, w i n c o p, znw. m. 5, 77, 87, 91, *passim*, dronk bij gelegenheid van een koop, om dien te beklinken, en bij uitbreiding drinkgeld bij een koop gegeven, bij KIL. hetzelfde als *lijf-koop*, *lief-koop*, epulum emptionis causa, emptio genialis, arra epularis.

W i l h e l m u s s c i l t, znw. o. 67, een gouden munt, ook klinkert genaamd, waarop de Graaf is afgebeeld met het gequartileerde wapenschild. Zie VAN DER CHIJS, *Munt. v. Holl. en Zeel.* 194, 233, 249, 346.

W i m p e l, znw. m. 224, 499, smalle en lange strook lijnwaad of zijde, voorzien met de kleuren van den landheer, en dienende tot vlag, wimpel.

Windas, windats, znw. 432, 477, windas, waardoor de dwarsbalk der blijde in beweging werd gebracht, om de groote steenen voort te slingeren. Zie HUYDEC. op *St.* III. 281.

Windeboghe, znw. vr. 432, groote boog, waaruit door middel van een windas steenen werden geslingerd, KIL. *wind-as-boghe*, *wind-boghe*, arcubalista, catapulta, arcus qui trochlea tenditur.

Winnen, ww. 78, 88, 89, huren. Zie VAN HASSELT op KIL.

Wint, znw. m. — vander molen, 508, 522, 523, *passim*, molenrecht.

Wisselgelt, znw. o. 484, geld dat aan den wisselaar betaald wordt, die op de markt de vreemde muntspeciën weegt, en naar het gewicht wisselt. Zie over de wisselaars en wisselhuizen WAGENAAR, *Beschr. v. Amst.* I. 130, II. 536.

Witinc, znw. 208, schelvisch, KIL. *willingh*, *wijttingh*, asellus mollis, piscis argenteo splendore e genere asellorum mollissima carne. *Angl.* whiting.

Wittachtich, bnw. 512, 514, 539, wettig, geldig.

Woe, vgw. 358, hoe.

NALEZING EN VERBETERING.

Achtendeel, znw. o. korenmaat = ½ zak. Zie *Informacie*, 649, waar LELONG, *Koophandel v. Amst.* (8e dr.). I. 284 wordt aangehaald, bij wien de inhoud van het Achtendeel in verschillende steden van Holland wordt opgegeven.

Boetz, znw. 215, inhoudsmaat van Westersche wijnen. Ook in de *Informacie*, 652 vindt men: *Een boete Malvezye.* „Boet en pijp waren, althans in later tijd, van gelijken inhoud, namelijk van 340 mingelen (ruim 10 ankers). Zie LELONG, *Kooph. v. Amst.* (8e dr.). I. 440."

Cursus, cursus Curie, 485, 486, 487, 492. *Secundum cursum, secundum cursum Curie, secundum Curiam*, naar den loope van onzen Hove. Volgens den stijl van het Hof van Holland begon het jaar met Paaschdag, zoodat naar onzen stijl de dagen vóór Paschen naar den loope van den Hove een jaar later moeten worden gesteld. Bij ordonnantie van 16 Juli 1575 werd deze stijl eerst afgeschaft.

Hoet, inhoudsmaat. Verg. *Informacie*, 660, LELONG, *Kooph. v. Amst.* (8e dr.). I. 284.

Makelerdie, znw. vr. 214, belasting welke van sommige goederen, als graan, wijn, enz. werd geheven krachtens het stapelrecht. Zie VAN DE WALL, *Handv. v. Dordr.* 549, en 1013, waar men leest: *„tRecht van*

verstapelen, *dat excijs oft maeckelc*
Verg. *Informacie*, Woordenlijst.

Pieter, znw. 403, een Brabants
lende waarde, onder Wenceslaus
Zie Woordenlijst der *Informacie*, 6
Chijs, *Munt. v. Geld.* II. 50, 276

REGISTER

DER VOORKOMENDE PLAATSEN. [1])

Abbaga, 540, Abbega, griet. Wijnbritseradeel.

Achlim, 544, Achlum, griet. Franekeradeel.

Aeldrum, 544, Arum, griet. Wonseradeel.

Ailsum, 518, Aalsum, griet. Oostdongeradeel.

Aelsem, Aelsom, 537, 548, Aalsum, klooster van Grauwe Zusters in Utingeradeel aan de Boorne, ten Z. van Irnsum. Blijkens beide plaatsen schijnt er ook een dorp van dien naam daar ter plaatse geweest te zijn.

Alingwere, 542, Allingwier, Allingawier, griet. Wonseradeel, aan het Makkumer meer.

Aninghe, Aninghen, 256, 528, Anjum, klooster van Reguliere Kanunniken, gelegen in de griet. Menaldumadeel, ten Z. W. van Berlicum. Zie VAN HEUSSEN, *Oudh. en Gest. v. Vr.* II. 130; VAN DER AA, *Aardr. Wdb.* I. 270.

Asselt, misschien vroeger een watertje nabij Hillegommerkerk, waarnaar nog het Asselerduin is genoemd.

Banbrugghe, 84, Baambrugge, in het Nederkwartier van Utrecht. Zie VAN DER AA, *Aardr. Wdb.* II. 3.

---

1) De afwijkingen in de lezing van verschillende plaatsnamen, bij DRIESSEN, *Monum. Gron.* IV. 840 vlgg. voorkomende (zie bl. 495), zullen opgenomen worden, waar zij eenigzins van belang zijn, of onze lezing aan twijfel onderhevig is.

Berkerheide, 118, voormalig kerkdorp in het baljuwschap van Rijnland, tusschen Katwijk en Scheveningen, ook Berkhey genoemd. Zie VAN DER AA, t. a p. II. 335.

Bercmeroe, 547, bij DRIESSEN, t. a. p. 848, verkeerdelijk Bercmere, waarschijnlijk Borkumeroog, het eiland Borkum. De samenstelling met *oog*, *oo*, vindt men bij zeer vele namen van eilanden in de Wadden, als Schiermonnikoog, Rottumeroog, Langenoog.

Bodelswaert, 509, Bolsward.

Boenscote, 76, Bunschoten, prov. Utrecht.

Boxim, 543, Boxum, griet. Menaldumadeel.

Burchwert, 544, Burgwerd, griet. Wonseradeel.

Cescongen, 218, Gasconje.

Doedenkerk, 518, thans Nijland, griet. Wijmbritseradeel, in een HS. der Utrechtsche kerk *Doda-kerk* genoemd. Zie VAN HEUSSEN, t. a. p. II. 31.

Droesum, 518, Driezum, griet. Dantumadeel.

Drunrijp, 541, Dronrijp, griet. Menaldumadeel.

Eembrugghe, 75, dorp in Eemland, prov. Utrecht. Zie VAN DER AA, t. a. p. IV. 49.

Elleboge, 352, 353, misschien te lezen: Elleborge, Elburg.

Enpanraga, 544, bij DRIESSEN, t. a. p. 848, Enpenraga, hoogstwaarschijnlijk Parrega. Verg. bl. 538. Bij de latere en grootere gift werd de vroeger gedane schenking herhaald, als ook geschiedt bij die aan TYAIRT (DIRC) WALTHA, bl. 539 en 542. In een stuk van 1379 komt hoogstwaarschijnlijk Parrega, Enpanraga onder den vorm *Epangne*, misschien te lezen Epan'gae = Epanregae. voor. Zie SCHWARTZENBERG, *Chtb.* I. 242.

Eusumraga, Eusamraga, 487, 518, bij DRIESSEN, t. a. p. 845, Enpimagae. Moet ook hier misschien Enpanraga (Eufumraga = Enpanraga) gelezen worden? Verg. bl. 538 en 544.

Exsmora, 543, Exmorra, griet. Wonseradeel, bij het Makkumer meer.

Ferwart, 523, Ferwerd, griet. Ferwerderadeel.

Ferwerdeel, 247, griet. Ferwerderadeel.

Gheest, die —, 505, een deel van het kerspel Warns, griet. Hemelumer Oldephaert en Noordwolde, naar den hoogen zandgrond aldus genoemd.

Grietenbrugge, 314, Grietenbrug. Op de kaart van Floris Balthasar vindt men tusschen Hillegom en Vogelensang eene *Margrietenlaan*, in wier nabijheid de brug zich zeker bevond.

Grint, 502, een thans onbewoond eiland in de Zuiderzee, ten Z. van Terschelling.

Grotenbroec, 91, Grootebroek, in Drechterland. Zie VAN DER AA, t. a. p. IV. 977.

Hage, die —, 522, Heeg, griet. Wijmbritseradeel, nabij het Heeger meer.

Hallem, 505, Hallum, griet. Ferwerderadeel.

Harich, 551, Harich, griet. Gaasterland.

Heerbadigim, 544, Herbajum, griet. Franekeradeel.

Hemelen, Heumelom, 487, 519, 548, Hemelum, griet. Hemelumer Oldephaert en Noordwolde.

Hertwert, 544, Hartwert, griet. Wonseradeel.

Hichtim, 544, Hichtum, griet. Wonseradeel.

Hitsim, 544, Hitsum, griet. Franekeradeel.

Holwairt, Hoelwerd, 250, 551, Holwerd, griet. Westdongeradeel.

Hummertze, die —, 522, de Hommerts, griet. Wijmbritseradeel.

Yltze, die —, 522, IJlst.

Yrntzom, 537, 548, Irnsum, griet. Rauwerderhem.

Keynout, 168, *passim*, Le Quesnoy in het voormalige Henegouwen.

Kemswert, 543, Kimswerd, griet. Wonseradeel.

Kercweer, 519, 539, 542, Tjerkwerd, griet. Wonseradeel. Bij dit dorp stond vroeger de State Walta.

Coernwairt, Korwaird, 539, 542, Kornwerd, griet. Wonseradeel.

Costverloren, 331, een zekere toren te Leiden. Zie ORLERS, *Beschr. v. Leyd.* 29; VAN MIERIS, *Beschr. d. Stad Leyd.* I. 10; MEERMAN, *Bel. v. Leyd.* 218, *passim.*

Koudum, 517, Koudum, griet. Hemelumer Oldephaert en Noordwolde.

Kreil, die —, 117, een zandbank in de Zuiderzee nabij Stavoren, ter plaatse waar vroeger het Kreilerbosch moet gestaan hebben. Zie VAN DER AA, t. a. p. VI. 642.

Cule, die —, 145, de Kuil, misschien de een of andere diepte in de Zuiderzee.

Cutinghem, 544, lees: Tutinghem, en zie ald.

Langwerre, 541, Langweer, griet. Doniawarstal, aan de Langweerder Wielen.

Leede, die —, 143, waarschijnlijk de Lee, een gehucht in Delfland. Zie VAN DER AA, t. a. p. VII. 91.

Leye, 324, 325, waarschijnlijk land of veen om de Lede of Lije, hetzij hiermede het riviertje in Rijnland, ten N. van Leiden, of dat in Kennemerland bedoelt wordt. Zie VAN DER AA, t. a. p. VII. 90.

Lenne, die —, 551, de Lemmer, vroeger *Limna* of *Lenna* genoemd. Zie VAN HEUSSEN, t. a. p. II. 41; VAN DER AA, t. a. p. VII. 181.

Lidlm, 261, Lidlum, een beroemd klooster van de Orde van Premonstreit, gelegen in de griet. Barradeel, in de nabijheid van Oosterbierum. Zie VAN HEUSSEN, t. a. p. II. 163 vlgg.; MOLL, *Kerkgesch. v. Ned.* II². 35.

Limmen, 78, dorp in Kennemerland.

Lonne, 164, London.

Ludingakercke, Ludingkere, 534, 544, Ludingakerk, vroeger een dorp in de griet. Franekeradeel, nabij Midlum, waarbij een beroemd klooster van Regu-

liere Kanunniken stond. Zie VAN HEUSSEN, t. a. p. II. 131 vlgg.; MOLL, t. a. p. II². 114.

Lune, Lwn, die —, 169, *passim*, een sterk kasteel aan het Dockumer diep in de griet. Kollumerland en Nieuw-Kruisland, door Graaf Willem van Oostervant in 1399 versterkt. Zie *Teg. Staat*, II². 223.

Mackinge, 542, Makkum, griet. Wonseradeel, aan de Zuiderzee.

Masbroeck, 75, Mastenbroek, polder in Salland, prov. Overijssel. Zie VAN DER AA, t. a. p. VII. 718.

Memelic, 78, Medemblik.

Mennerdisga, Mennertsga, 534, 543, Minnertsga, griet. Barradeel.

Mennaldem, 543, Menaldum, griet. Menaldumadeel.

Middelen, Mydlim, 519, 544, Midlum, griet. Franekeradeel.

Mizen, 163, West-Mijzen, vroeger een dorp in het baljuwschap van de Nieuwburgen, ten O. van Alkmaar, N. van Schermerhorn. De kerk werd begeven door de abten van Egmond.

Moenkelangenoe, 547, een eiland, gelegen tusschen de Lauwers en de Wester Eems, waarbij wel aan geen ander haast te denken is als aan Schiermonnikoog. Vroeger had het misschien eene langere gedaante, waaraan het zijn naam ontleende. (*Sciere*)*Moenkelangenoe*, het lange eiland (oog) der (schiere = grauwe) monniken, zooals de naam voluit kan geluid hebben, werd dan later verkort tot *Schiermonnikoog*.

Molkenhuzen, 171, Molkwerum, griet. Hemelumer Oldephaert en Noordwolde.

Nyenlant, 539, Nijland, griet. Wijmbritseradeel. De kerk werd in 1277 op de nieuw aangeslijkte landen gesticht. Zie VAN DER AA, t. a. p. VIII. 166.

Nyerkerc, 83, Nijkerk, op de Neder-Veluwe.

Nye Vaert, 155, misschien de Nij ..... in Noord-Brabant, doch niet met zekerheid op te maken.

Noirtich, 192, Noordwijk, prov. Zuidholland.

Nuwe Merden, 522, Nye Mirdum, griet. Gaasterland.

Oga Clast, 544, ook Oga Capelle, eene kapellanie onder Oudeklooster behoorende.

Oisterberim, Oisterberen, 535, 544, Oosterbierum, griet. Barradeel.

Oldebarcoep, 508, 519, Oldeberkoop, griet. Stellingwerf-Oosteinde.

Oldega, 538, 543, Oudega, griet. Wijmbritseradeel.

Oldenkerc, 533, Oldekerk, Oudkerk, eene kapelkerk, welke thans niet meer schijnt te bestaan, en vroeger behoorde onder het St. Odulfsklooster van Stavoren. Zie SCHWARTZENBERG, *Chtb.* I. 73, waar in een brief van Innocentius III van 1132 genoemd worden: „Laxnum, Wardelle, Kannewalt, Hindelepum, Gersmere, Zantvoerde, Leddesghe, *Aldekerke*," enz., als behoorende tot de St. Odulfskerk. Zie verder VAN HEUSSEN, t. a. p. I. 470, vlgg.

Osendorp, 546, een dorp, dat op het noordeinde van Stavoren schijnt gelegen te hebben, en door de zee is weggespoeld.

Oudecloester, 544, ook Bloemkamp genaamd, een vermaard klooster van de Cistercienser orde in de griet. Wonseradeel nabij Hartwerd gelegen. Zie VAN HEUSSEN, t. a. p. II. 13 vlgg.; VAN DER AA, t. a. p. VIII. 413; MOLL, t. a. p. II². 21.

Oudemarder Gheest, 520, Oude Mirdumer Geest, griet. Gaasterland.

Panrega, 538, Parrega, griet. Wonseradeel.

Peininghem, Pinningen, 531, 543, Pingjum, griet. Wonseradeel.

Pieterbierum, 538, 543, Pietersbierum, griet. Barradeel.

Rijp, Op die —, 543, Dronrijp, griet. Menaldumadeel, nog gemeenlijk de Rijp genoemd.

Ritsum, 528, Ritsum, buurtschap tusschen Deinum en Marsum, griet. Menaldumadeel.

Zant, 531, proostdij van het Zand te Pingjum. Zie de Woordenlijst op Premonstreyt.

Zantvoerden, 520, Sandfirde, griet. Wijmbritseradeel.

Sexbirim, 543, Sexbierum, griet. Barradeel.

Scellinghe, die —, 144, 502, eiland Terschelling.

Sillic, die —, 315, de Zilk, de naam, dien men vroeger gaf aan een deel der trekvaart van Haarlem op Leiden, hoogstwaarschijnlijk afkomstig van een water, vóór het graven der vaart tusschen Noordwijkerhout, Hillegom en Vogelenzang gelegen, waar nu nog een buurtschap de Zilk bekend is. Zie VAN DER AA, t. a. p. XIII. 242, 243.

Sinte Nyclaesga, 520, Sint Niklaasga, griet. Doniawarstal.

Zijlbrugghe, 108, brug in Rijnland over de Zijl in den omtrek van Leiden, later Spanjaardsbrug genoemd.

Slic, dat —, 227, het Slijk, bij het slot ter Luine, het aangeslibde deel in de Wadden, dat zich aan den mond van het Dockumerdiep bevindt. Zie SCHOTANUS' Atlas.

Sneeck, die —, 532, Sneek.

Stellinge werf, die —, 158, Stellingwerf.

Stienzede, 523, Stiens, griet. Leeuwarderadeel.

Sudringe, 542, Zurig, griet. Wonseradeel.

Tyedmarim, 544, Tjummarum, griet. Barradeel. Zie VAN DER AA, t. a. p. XI. 272.

Tzomgum, 544, Tzum, griet. Franekeradeel. Zie VAN DER AA, t. a. p. XI. 271.

Tutinghim, 544, Tutingum, Tuitgum, een voormalig dorp in de nabijheid van Berlicum, griet. Menaldumadeel. Men wil dat vroeger Tutingum, vóór het ontstaan

van het Bildt, eene havenstad aan de Middelzee zoude geweest zijn, bij de uitwatering van het Borndiep, onder den naam van *Civitas Exiensis*, in de landstaal *Uitgong*. Zie ALTING, *Not. Germ. Inf.* II. 53, VAN DER AA, *Aardr. Wdb. van Friesl.* 297; doch verg. VAN HEUSSEN, t. a. p. II. 283.

Veenhuzen, 163, Veenhuizen, in Geestmer-Ambacht, prov. Noord-Holland.

Vishem, 78, waarschijnlijk te lezen: Urshem, Ursem, prov. Noord-Holland.

Vosnichum, 545, bij DRIESSEN, t. a. p. 848, Bostinchom, en waarschijnlijk te lezen Bosinchum, Bozum, griet. Baarderadeel. Bij VAN HEUSSEN, t. a. p. II. 260, komt het nog onder den naam *Bozigum* voor.

Vraenker, 544, Franeker, zooals blijkt, toen nog een dorp.

Wagenbrugge, 533, verdeeld in Opper- en Neder-Wagenbrugge, en omvattende een deel van Zevenwouden, en wel Lemsterland en Doniawarstal, en een gedeelte van Wijmbritseradeel. Zie VAN HEUSSEN, t. a. p. II. 40, 53; VAN DER AA, t. a. p. XII. 53.

Waerlenze, 517, waarschijnlijk Warns, griet. Hemelumer Oldephaert en Noordwolde. In een brief van het jaar 1132, door den Utrechtschen Bisschop Andreas aan het St. Odulfsklooster gegeven, komt onder de kerken, aan het klooster behoorende, ook *Wardelle* voor, en in den bevestigingsbrief van Paus Innocentius van hetzelfde jaar wordt daarvoor *Warlesle* gevonden. Zie MATTHAEI *Anal.* III. 473, 475; SCHWARTZENBERG, *Chtb.* I. 73. De hier voorkomende namen *Waerlenze*, *Wardsel* en *Werlds* zijn waarschijnlijk wisselvormen, waarmede dezelfde plaats, het tegenwoordige *Warns*, OFr. *Werase*, wordt aangeduid.

Wardsel, 505, Warns, meest overeenkomende met den ouden vorm *Wardelle*.

Wardum, 519, bij DRIESSEN, t. a. p. 845, Waerdum Waarschijnlijk Wirdum, dat wél een paar maanden daarna aan Gerrit Cammingha wordt *gegeven*, doch waar een eigen rechter, door den Graaf aangesteld, schijnt te hebben bestaan (zie bl. 523 en 524).

Werlds, 548, Warns, OFr. Wernse, met wisseling der *l* en *n*.

Werwoude, 538, Ferwoude, griet. Wonseradeel.

Wevelinge, 323, eene plaats, waarvan het mij niet gelukt is de ligging te ontdekken.

Wijc, die —, 111, Wijk aan Zee.

Wilsrijp, 541, Welsrijp, griet. Hennaarderadeel.

Wynaldem, 538, 543, Winaldum, griet. Barradeel.

Wyrdum, 523, Wirdum, griet. Leeuwarderadeel.

Witmerzim, 544, Witmarsum, griet. Wonseradeel.

VERBETERINGEN.

Bl. 45, r. 10 v. o. hem, l. here.
„ 46, r. 8 v. o. pynoc, l. pynot.
„ 49, r. 1 v. b. in margine bij te voegen: 13 Sept
„ 50, r. 8 v. o. particulier, l. plackairt.
„ 145, r. 14 v. b. Viscop, l. Viscoper.
„ 158, r. 6 v. o. Scellinge, l. Stellinge.
„ 183, r. 3 v. o. lakens dellen, l. lakens dellen.
„ 236, r. 8 v. b. op stoten, l. opscoten.
„ 276, r. 13 v. o. houtligghende, l. houtligghende.
„ 306, r. 12 v. b. bi belike, l. Belike.
„ 329[1]), r. 4 v. b. l. Item tsvridages.
„ „ r. 5 v. b. l. upten huse ... wapentures ... hi
„ „ r. 6 v. b. l. gherecht .... pitanci ..
„ „ r. 7 v. b. bij te voegen: fac.
„ „ r. 9 v. b. l. pitanci.
„ „ r. 10 v. b. l. Item updie ... upten.
„ „ r. 11 v. b. l. tsaterdages.
„ „ r. 12 v. b. l. pitanci.

1) Het uittreksel uit de Thesoriersrekening van Leiden, door d Leidschen Archivaris medegedeeld, is mij bij collatie van het HS. bleken zoo uitermate slordig te zijn, dat eene aanwijzing der vele nauwkeurigheden noodig is.

Bl. 329, r. 13 v. b. bij te voegen: fac.
„ „ r. 13 v. o. l. up die selve .... upten.
„ „ r. 11 v. o. l. Jacopsz.
„ „ r. 9 v. o. l. x ℔ viij ß.
„ „ r. 7 v. o. l. costen.
„ „ r. 6 v. o. l. Jacopsz.
„ „ r. 4 v. o. l. dage ... sdages vj ℔ viij ß.
„ „ r. 3 v. o. bij te voegen: fac.
„ „ r. 1 v. o. l. tstic ij^{c} gr., fac.
„ 330, r. 2 v. b. l. xvj ß.
„ „ r. 4 v. b. l. ij dage.
„ „ r. 5 v. b. l. x gr., fac.
„ „ r. 6 v. b. l. toten.
Na r. 6 in te voegen:
Summa xxij ℔ xvj ℔.
„ „ r. 8 v. b. bij te voegen: fac.
„ „ r. 9 v. b. bij te voegen: fac.
„ „ r. 11 v. b. bij te voegen: fac.
„ „ r. 12 v. b. l. hantboom, woeghen xliij.
„ „ r. 13 v. b. l. tpont viij ß, fac. ..... xxxiij.
„ „ r. 15 v. o. l. xj^{c} donrecloten ..... fac.
„ „ r. 12 v. o. l. iij^{c}xix.
„ „ r. 11 v. o. l. donrecrwts ..... fac.
„ „ r. 8 v. o. l. billen ende t. s..... v ℔.
„ „ r. 6 v. o. l. ghescoert.
„ „ r. 4 v. o. l. xij ℔.
„ „ r. 2 v. o. l. sneden rafters.
„ 331, r. 1 v. b. l. terre.
„ „ r. 5 v. b. l. Jacop Adenz.
„ „ r. 7 v. b. l. ij^{c}iij.
„ „ r. 8 v. b. bij te voegen: fac.
„ „ r. 9 v. b. l. touwe.
„ „ r. 10 v. b. bij te voegen: fac.
„ „ r. 12 v. b. l. xxx^{c}vj.
„ „ r. 13 v. b. bij te voegen: fac.

Bl. 331, r. 14 v. b. l. xxv^{c} ... torke.
„ „ r. 15 v. b. bij te voegen: fac.
„ „ r. 16 v. b. l. upt poorthuus.
„ „ r. 16 v. o. l. desen t. w. up.
„ „ r. 15 v. o. l. porthuus.
„ „ r. 14 v. o. l. Jacopsz.
„ „ r. 13 v. o. l. xj ß ..... tille.
„ „ r. 12 v. o. l. upt poorthuus.
„ „ r. 10 v. o. l. dreghen.
„ „ r. 7 v. o. l. up.
„ „ r. 6 v. o. l. reise.
„ „ r. 3 v. o. l. maecte, dellen x ℔.
„ „ r. 1 v. o. bij te voegen: fac.
„ 332, r. 1 v. b. l. xvj halve.
„ „ r. 4 v. b. l. zelveren.
„ „ r. 5 v. b. l. x oude stucken, tstic xliij gr., fa
„ „ r. 11 v. b. l. hebben.
„ „ r. 12 v. b. l. blef .... besaet.
„ „ r. 13 v. b. l. scepynghe.
„ „ r. 14 v. b. l. Item Dirc .... die Brwn.
„ „ r. 16 v. b. l. Item G. Diedaertsz. e. P. Gherijts
„ „ r. 16 v. o. l. Item Ph.
„ „ r. 14 v. o. l. Item Dammes Heymansz.
„ „ r. 12 v. o. l. Item D. Claesz. .... Arntsz.
„ „ r. 10 v. o. l. Item A.... gheselle.
„ „ r. 9 v. o. l. iij ℔.
„ „ r. 8 v. o. l. Item S.
„ „ r. 7 v. o. l. Item F. Jacopsz.
„ „ r. 6 v. o. l. Item Y. Gherijtsz. e. J. Willemsz
„ „ r. 4 v. o. l. Item Jacop Bukenz. e. G. Hughen
„ „ r. 3 v. o. l. x ℔ viij ℔.
„ „ r. 2 v. o. l. Item Y.
„ 333, r. 1 v. b. l. Item J. Pietersz. .... iij ℔.
„ „ r. 2 v. b. l. Item Jacop Dirxz. e. H. Mouw-
rensz. (?)

Bl. 333, r. 3 v. b. l. xiij ß.
„ „ r. 4 v. b. l. Item G.
„ „ r. 6 v. b. l. xvj halve.
„ „ r. 8 v. b. l. verliese.
„ „ r. 9 v. b. l lvj ℔.
„ „ r. 10 v. b. l. Summa summarum v. toeredynghe van der.
„ „ r. 11 v. b. l. laetster.

Aan het einde in te voegen:

Summa clxxxv ℔ xvij ß iiij ß.
† Summa summarum van allen wtgheven voirscreven viij^{m}ix^{c}xcvij ℔ xviij ß viij ß.

Ende tontfanc beloopt viij^{m}ij^{c}iij ℔ xviij ß j ß. Dus dat ontfanc jeghen dat wtgheven vereffent, so beloopt dat wtgheven meer dan tontfanc vij^{c}xciiij ℔ vij ß. Dese rekenynghe was ghedaen upten huse up sinte Martijns avont inden winter int jair mcccc voer den gherecht ende veel goeder lude vander vroescip.

Bl. 425, r. 7 v. o. p e n c i, l. p i t a n c i.
„ 426, r. 2, 7, 18 v. b. en 5, 12 v. o. p e n c i, l. p i t a n c i.
„ 427, r. 6, 12 v. b. en 6, 14 v. o. id.
„ 428, r. 3, 10 v. b. en 6, 9, 17 v. o. id.
„ 429, r. 4, 12, 17 v. b. en 11 v. o. id.
„ 434, r. 16 v. b. r a s t e r s, l. r a f t e r s.
„ 435, r. 3, 8, 9, 15 v. o. p e n c i, l. p i t a n c i.
„ 486, r. 10 v. o. 38 † l. 39 †.
„ 514, r. 14 v. b. t w e e s c a t t e, l. t w e e s c a t t e.
„ 544, r. 2 v. b. C u t y n g h i m, l. T u t i n g h i m.
„ 545, r. 14 v. o. V o s n i c h u m, l. B o s i n c h u m.

BLADWIJZER.

Blz.

INLEIDING. . . . . I.

De tocht van 1396. . . . . XIII.

De tocht van 1398. . . . . LXII.

De tocht van 1399. . . . . XCIV.

De tochten van 1400 en 1401. . . . . CXXII.

Tocht van 1396. I. . . . . 1.

Tocht van 1396. Uittreksels uit de Grafelijke Rekeningen. . . 37.

Tocht van 1396. Uittr. uit een Geldersche Rekening. . . . . 63.

Tocht van 1398. III. . . . . 65.

Tocht van 1398. IV. . . . . 97.

Tocht van 1398. V. . . . . 121.

Tocht van 1398. Uittreksels uit de Graf. Reken. . . . . 133.

Tochten van 1398 en 1399. Uittreksels uit de Graf. Reken. . 165.

Tocht van 1399. II. . . . . 201.

Tocht van 1399. Uittreksels uit de Graf. Reken. . . . . 267.

Tocht van 1399. Bijlage. . . . . 311.

Bl.

Tocht van 1400. Uittreksel uit de Thesauriersrek. van Leiden. Vervolg [1]). . . . . 327.

Tocht van 1399. Twee oorkonden uit het Archief te Zutfen. . 355.

Tochten van 1396—1399. Oorkonde uit het Archief te Kampen. 359.

Tocht van 1400. Uittreksels uit de Graf. Reken. . . . . 361.

Tocht van 1400. Uittreksel uit de Thesauriersreken. van Leiden. 423.

Tochten van 1400 en 1401. Uittreksels uit de Graf. Reken. . . 441.

Tocht van 1401. Uittreksels uit de Graf. Reken. . . . . 471.

Oorkonden van Hertog Albrecht van de jaren 1398—1403. . . 479.

Woordenlijst. . . . . 555.

Register der voorkomende plaatsen. . . . . 613.

Verbeteringen. . . . . 623.

---

1) Door de verkeerde opgave in de *Kronijk* van 1850 is dit stuk tot den tocht van 1399 gebracht. Doch bl. 329 vlgg. zijn het onmiddellijk vervolg van bl. 439, waar het zich aan fol. 38 vo van het Hs. op het Leidsch Archief aansluit, en op fol. 41 ro eindigt met het medegedeelde onder de verbeteringen, bl. 625. Het geheel behoort dus bij elkaar en tot het jaar 1400. De rekening is van Sint Maarten in den Winter 1399 tot denzelfden datum in 1400.

Door het HISTORISCH GENOOTSCHAP zijn uitgegeven onderstaande werken:

KRONIJK van het Historisch Genootschap te Utrecht.

2e jaargang. 1846 (*) *f* 5.—.	4e jaargang. 1848. . *f* 3.70.
3e jaargang. 1847. . - 2.70.	5e jaargang. 1849. . - 6.—.

(*) **De eerste jaargang is nimmer in druk verschenen.**

KRONIJK van het Historisch Genootschap gevestigd te Utrecht.

2e serie	15e jaargang. 1859. . *f* 4.60.
6e jaargang. 1850. . *f* 6.—.	*4e serie*
7e jaargang. 1851. . - 6.40.	16e jaargang. 1860. . - 5.40.
8e jaargang. 1852. . - 6.80.	17e jaargang. 1861. . - 5.80.
9e jaargang. 1853. . - 6.80.	18e jaargang. 1862. . - 6.60.
10e jaargang. 1854. . - 6.80.	19e jaargang. 1863. . - 7.40.
3e serie	20e jaargang. 1864. . - 7.20.
11e jaargang. 1855. . - 3.20.	*5e serie*
12e jaargang. 1856. . - 3.60.	21e jaargang. 1865. . - 7.60.
13e jaargang. 1857. . - 4.80.	22e jaargang. 1866. . - 7.20.
14e jaargang. 1858. . - 5.10.	23e jaargang. 1867. . - 9.20.

BERIGTEN van het Historisch Genootschap te Utrecht.

1e deel. 1e stuk. 1846. *f* 3.40.	2e deel. 2e stuk. 1849.
1e deel. 2e stuk. 1848. - 2.20.	(Verhoorm van JULIAN
2e deel. 1e stuk. 1849. - 2.20.	v. OLDENBARNEVELT). - 3.80.

BERIGTEN van het Historisch Genootschap te Utrecht.

3e deel. 1e stuk. 1850. *f* 3.—.	5e deel. 2e stuk. 1856. - 2.50.
3e deel. 2e stuk. 1851. - 3.—.	6e deel. 1e stuk. 1857. - 2.50.
4e deel. 1e stuk. 1851. - 3.—.	6e deel. 2e stuk. 1857. - 2.10.
4e deel. 2e stuk. 1851. - 2.50.	7e deel. 1e stuk. 1861. - 5.50.
5e deel. 1e stuk. 1853. - 3.20.	7e deel. 2e stuk. 1863. - 6.50.

CODEX DIPLOMATICUS in 4°. 1848. - 5.20.

2e *serie* in 8°. 1e deel. 1e afd. 1852. - 3.75.

1e deel. 2e afd. 1852. *f* 3.10.	4e deel. 1e afd. 1859. - 3.10.
2e deel. 1e afd. 1853. - 6.20.	4e deel. 2e afd. 1860. - 5.20.
2e deel. 2e afd. 1853. - 3.20.	5e deel. 1860. . . . - 12.00.
3e deel. 1e afd. 1855. - 6.50.	6e deel. 1863. . . . - 1.20.
3e deel. 2e afd. 1856. - 3.40.	

☞ *Zie verder de achterzijde van den omslag.*

WERKEN van het Hist. Genootsch. te Utrecht. Nieuwe Reeks.

N°. 1. Bronnen van de geschiedenis der Nederlanden in de middeleeuwen. — Annales Egmundani . *f* 1.20.

N°. 2. Verhaal van de buitengewone ambassade naar Engeland in 1685 . . . . . - 1.80.

N°. 3. Memoriën van Roger Williams . . . . . - 2.10.

N°. 4. Bronnen van de geschiedenis der Nederl. in de middeleeuwen. — Kronijken van Emo en Menko. - 3.70.

N°. 5. Hartenius over de opkomst en den ondergang van Naarden. Met 2 kaarten . . . . . - 4.50.

N°. 6. Bronnen van de geschiedenis der Nederlanden in de middeleeuwen. — Kronijk van Holland van een ongenoemden geestelijke. (Gemeenlijk geheeten Kronijk van den Clerc uten laghen landen bi der see) . . . . . - 2.30.

N°. 7. Kronijk van Eggerik Egges Phebens van 1565—1594. . . . . - 2.40.

N°. 8. De oorlogen van Hertog Albrecht van Beieren met de Friezen in de laatste jaren der XIVe eeuw. - 9.80.

N°. 9. Verhaal van de Ambassade van Gaspar van Vosbergen bij den Koning van Denemarken, den Neder-Saxischen Kreits en den Koning van Zweden. 1625. . . . . - 2.30.

N°. 10. Verhaal van de Ambassade van Aersens, Joachimi en Burmania naar Engeland. 1625. . . . - 1.90.

N°. 11. Brieven en Onuitgegeven Stukken van Johannes Wtenbogaert. *Eerste Deel.* 1584—1618. . . . - 4.00.

N°. 12. Brieven en Onuitgegeven Stukken van Johannes Wtenbogaert. *Tweede Deel. Eerste Afdeeling.* 1618—1621. . . . . - 2.80.

DAGVERHAAL van JAN VAN RIEBEEK, Eerste Gouverneur aan de Kaap de Goede Hoop. . . . - 1.20.

NAAMLIJST der Boeken van het Historisch Genootschap, gevestigd te Utrecht. 2^e^ uitgave. 1865. . - 1.60.

ABRAHAM DE WICQUEFORT, Histoire des Provinces-Unies des Païs-Bas, depuis le parfait establissement de cet estat par la paix de Munster. Tom. I, II, III, . - 14.00.

Jhr. Mr. A. M. C. VAN ASCH VAN WIJCK, Een Woord in het belang van het Nederl. Archiefwezen. 1846. - 0.20.

Bovenstaande werken zijn, voor zoover zij voorhanden zijn, door de Leden **tegen de helft** van den prijs te bekomen.